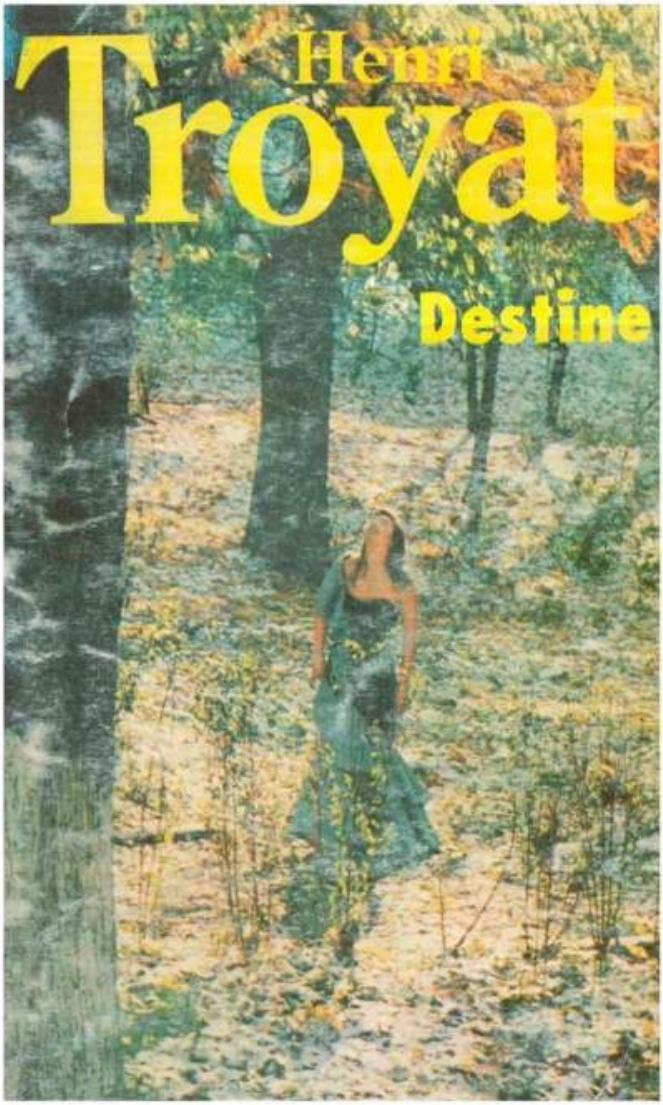

DESTINE
Henri TROYAT
Consilier editorial CORNEL SIMIONESCU
HENRI TROYAT *LES SEMAILLES ET LES MOISSONS*
PRESSES POCKET

Editura Venus, Bucureşti, 1993
HENRI TROYAT
DESTINE
ROMAN
Traducere de RADU ANAGNOSTE

Coperta de SERGIU GEORGESCU

HENRI TROYAT Membru al Academiei Franceze

Henri Troyat s-a născut la Moscova, la 1 noiembrie 1911. În momentul revoluţiei, tatăl lui, care avea o situaţie de frunte, a fost obligat să fugă, şi toată familia a întreprins un lung exod de-a lungul Rusiei sfâşiate de lupte lăuntrice. Henri Troyat a păstrat amintirea acestui circuit tragic, care l-a purtat, copil fiind, de la Moscova în Caucaz (unde părinţii lui aveau o mare proprietate), din Caucaz în Crimeea, apoi la Constantinopol, la Veneţia, şi în sfârşit la Paris, unde ajunge în 1920.

Crescut de o guvernantă elveţiană, Henri Troyat vorbea, încă de la cea mai fragedă vârstă, la fel de bine şi franceza şi rusa. Şi-a făcut toate studiile în Franţa, la liceul Pasteur din Neuilly.

În ciuda atracţiei din ce în ce mai mari pe care profesiunea de scriitor o exercita asupra sa, şi-a urmat studiile, a obţinut licenţa în drept, apoi a câştigat un concurs de redactor la Prefectura Senei.

Între timp, fiind naturalizat francez, s-a dus să-şi facă serviciul militar la Metz. Era încă în uniformă când i s-a publicat primul roman, *Ziua greşită*. Această carte a obţinut, în 1935, Premiul romanului populist.

Revenit în viaţa civilă, intră la Prefectura Senei, în serviciul bugetelor. Timpul pe care i-l lasă ocupaţiile administrative îl consacră cu pasiune literaturii. Unul după altul, apar în librării

Intendentul, *în mărime naturală*, *Cheia de boltă*. În 1938, noul său roman, *Păianjenul*, primeşte Premiul Goncourt.

Dar Henri Troyat se gândea deja la o operă mai

importantă. După război, abia demobilizat, în 1940, se apucă să scrie o vastă epopee despre Rusia, inspirată de amintirile părinţilor săi şi a celor apropiaţi: *Cât timp va exista pământul* (trei volume). Această suită romanescă rusească va avea ca ecou o suită romanescă franceză, în cinci volume.

Alte fresce „ruseşti”: *Lumina drepţilor* (cinci volume), *Moştenitorii viitorului* (trei volume), *Moscovitul* (trei volume). Altă frescă *franceză*, în trei volume.

Henri Troyat este de asemenea autorul a numeroase romane independente: *Zăpada îndoliată*, *O extremă prietenie*, *Anne Prédaille*, *Piatra*, *Foaia şi foarfecele*, *Grimbosq*; al unor biografii care se vor impune cu autoritate, cum ar fi cea a lui Puşkin, a lui Lermontov, a lui Dostoievski, a lui Tolstoi, a lui Gogol; al unor nuvele, amintiri, povestiri de călătorie.

Henri Troyat a fost ales membru al Academiei Franceze în 1959.

Soţiei mele

PARTEA ÎNTÂI

Când zgomotul rostogolit al trăsurii depăşi colţul casei, Jérôme Au bernât traversă repede bucătăria, se aplecă pe fereastră şi aruncă o privire în stradă.

— E familia Calamisse! spuse. Întreaga familie!

— Crezi că se duc acolo? întrebă Amélie.

— Toată lumea se duce. Familia Calamisse, Ferrière, Barbezac… toată lumea, în afară de noi!…

Suspini fără să se întoarcă. Haina de alpaca i se mulă pe umerii puternici. Văzut din spate, părea şi mai îndesat, şi mai voinic decât era. Capul lui, cu părul negru buclat, se sprijinea pe soclul al b al unui guler de celuloid.

— De ce nu te-ai duce totuşi şi tu? reluă Amélie.

— Fără mama ta?

— Dacă ea nu vrea!

— Să stea fără tine?

— O să stau cu ea. O să încerc s-o conving. Dacă-şi schimbă părerea…

— N-o să şi-o schimbe.

— Dacă-şi schimbă părerea, o să găsim o cale să te ajungem din urmă. Nu-i decât ora zece! Lasă-mă pe mine să aranjez lucrurile, tată!

El se întoarse pe călcâie şi-şi arătă faţa îngrijorată. Smocuri de păr brun îi ieşeau din nări şi se împreunau deasupra buzelor într-o perie de mustaţă. Între sprâncenele negre şi pometii proeminenţi, aprinşi la culoare, ochii îi străluceau ca o piatră cenuşie, umedă şi blândă.

— Ei, şi tu – murmură el – veşnic te gândeşti la ceilalţi.

Ea surâse şi-şi plecă pleoapele. Stând în picioare în faţa lui respira calm. Ştia că el e mândru că are o fată de şaptesprezece ani, atât de mare, atât de frumoasă şi de cuminte!

— Fratele tău nu-i acolo? adăugă el pe un ton smerit, tot amânând hotărârea pe care o aştepta de la el.

— Nu mai putea sta locului, a plecat înainte.

— Pe jos?

— Da, pe jos. Vârsta i-o îngăduie…

— Drumul e lung.

— Nu-ţi face griji. Deci ne-am înţeles? Tu pleci, iar eu mă ocup de toate?!

În loc de răspuns, el se aşeză pe un scaun, cu mâinile pe genunchi, cu privirea pierdută. Bătrâna bucătărie joasă, cu bârnele afumate, nu primea din exterior decât o rază de soare, subţire şi prăfoasă. Sub placa de deasupra căminului, într-o nişă adâncă, se adăposteau maşina de gătit şi grămada de lemne. Castronaşele de la micul dejun stăteau teanc în chiuveta din perete. Firimituri de pâine erau răspândite pe masa lungă de stejar lustruit. Jérôme Aubernat încruntă din sprâncene şi strânse din fălci, ca un cal care trage de frâu. În sfârşit, spuse:

— Nu, Amélie, mama ta s-ar supăra dacă aş pleca aşa. Asta ar strica totul. Trebuie să-i mai vorbesc.

— S-a închis în cameră!

— Ei bine… prin uşă… am să încerc…

Se ridică brusc, cu un aer de hotărâre încăpăţânată.

— Vino, spuse el.

Unul în spatele celuilalt, ieşiră din bucătărie. O scară abruptă de scândură ducea la etajul dormitoarelor. Ţiglele, coapte de soare, radiau în această parte a casei toată căldura cerului. Jérôme se opri în faţa primei uşi, puse mâna pe clanţă şi spuse:

— Eu sunt, Maria. Deschide! Aş vrea să vorbesc cu tine…

Aşteptă răspunsul, cu obrazul încreţit, într-o expresie care semăna cu a unui surd. Apoi, cum tăcerea dura, ridică vocea:

— Mă auzi, Maria? Doar n-o să rămânem certaţi pentru o nimica toată! Dacă te-am supărat, îţi cer iertare…

Tăblia de lemn, vopsită în culoarea cafelei cu lapte, rezistă acestui al doilea apel cu un mutism stupid şi dezamăgitor. Broboane de sudoare curgeau pe obrajii lui Jérôme. Părea că e pe punctul să-şi piardă răbdarea.

— Ştiu de ce eşti supărată! exclamă el. Dar te asigur că nu puteam refuza! Şi ce pierdem cu asta? E un bolovăniş, ai spus-o chiar tu!…

Amélie îl trase pe tatăl său de mânecă şi-şi puse degetul pe buze. De ce se încăpăţâna să reia nişte argumente care aveau darul s-o exaspereze pe nevasta lui? Pentru a readuce pacea în familie nu trebuia încercat s-o convingi pe mama de inconsecvenţa ci, ci s-o faci să înţeleagă pur şi simplu necazul şi îngrijorarea pe care accesul ei de proastă dispoziţie le provoca întregii familii. Jérôme îndreptă spre fata sa o privire întrebătoare, şi şopti, cu mâna pavăză în dreptul mustăţii:

— Nu asta trebuia să-i spun?… Nici eu nu mai ştiu!… Vorbeşte-i tu în locul meu, dacă vrei…

Mulţumită, ea îşi îndoi genunchii şi-şi apropie gura de gaura cheii:

— Sunt aici, mamă! Cum te simţi? N-ai nevoie de nimic? Tata e atât de nefericit!… Se învârte de colo-colo fără astâmpăr. Deschide-i…

Tăcu şi-şi lipi urechea de uşă. Niciun sunet. Niciun semn de viaţă.

— Dacă nu vrei să-i deschizi talei, deschide-mi mie. Am să intru singură. Am să-ţi explic…

Sprijinit de perete, Jérôme îşi ştergea fruntea cu o batistă şi mormăia:

— N-are niciun rost!… N-o să deschidă! Poate să moară de ciudă, dar tot nu deschide!…

— Mamă, mamă, răspunde! reluă Amélie. Ce-o să le spunem celorlalţi? S-au dus cu toţii: familia Calamisse, Ferrière… Denis a plecat pe jos… ne aşteaptă acolo…

Zgâlţâi clanţa şi strigă din nou:

— Mamă! Mamă!

Apoi, întorcându-se spre tatăl său, îi spuse liniştită:

— Nu-i nimic de făcut, tată. S-o lăsăm în pace. La prânz, poate, o să iasă din vizuină. Asta-i ea, o cunoşti doar…

Coborâră în bucătărie mergând în vârful picioarelor, ca şi cum s-ar fi depărtat de patul unei bolnave. Jérôme îşi desfăcu gulerul tare şi-şi puse haina pe spătarul unui scaun. Cămaşa lui albă se umfla de-o parte şi de alta a unui dublu şanţ format de bretele. Câte un elastic îi strângea braţele pentru a menţine mânecile la lungimea cuvenită.

— Ei poftim – zise el – o duminică atât de frumoasă pierdută! Puţin şi din vina mea! Era mai bine s-o pregătesc cu încetul. Dar n-am îndrăznit. Am aşteptat până în ultima clipă. M-am gândit că dacă-i spun chiar înainte de plecare o să accepte totul, de dragul plimbării şi al anturajului. Păcat! Celorlalţi, am să le spun că mama ta a avut ameţeli şi că a trebuit să rămân lângă ea…

Se opri din vorbă şi făcu nişte ochi rotunzi, pradă unei revelaţii îngrozitoare:

— Amélie, Amélie, dar poate că e cu adevărat bolnavă!…

Îşi împreună mâinile, ca şi cum ar fi zdrobit o nucă între palmele bătătorite:

— O criză cu febră, ca în cealaltă seară! Sau poate şi mai rău! Şi uşa ei care e încuiată!…

Lui Amélie îi fu milă de tatăl ei. Cu cât intra el mai rău în panică, cu atât devenea ea mai înţeleaptă:

— De ce-ţi place să te înfricoşezi, lată? La fiecare ceartă se întâmplă la fel. Pui răul înainte. Nu vrei să înţelegi că mama are nevoie să stea singură ca să-şi adune puterile? Ai răbdare. O să-şi revină singură.

El lăsă să-i cadă mâinile în lungul corpului:

— Ai dreptate. Dar ce vrei? Mi-e teamă pentru ea, când nu o am în faţa ochilor.

— Şi ea ştie foarte bine asta, replică Amélie.

Şi, pe loc, regretă cele spuse. Tatăl său o privi cu reproş. Amélie plecă fruntea. Lângă urechea ci, o voce răguşită mormăi:

— Nu trebuie s-o judeci tu, fetiţo… nu-i bine… n-ai dreptul.

Deodată se iscă mişcare în casă. Amélie ridică ochii. Un pas hotărât se auzi pe trepte. Transfigurat, Jérôme îi aruncă o privire de veselă complicitate fiicei sale:

— Ascultă. Ea e!…

Uşa bucătăriei se deschise încetişor. Maria apăru în pragul uşii. O pălărie de pai neagră, cu boruri late, îi turtea obrazul ascuţit şi pământiu, în care ochii aveau o lumină nesănătoasă. Buza inferioară era ieşită înainte într-o expresie de dispreţ îmbufnat. O rochie lungă, maronie, cu nasturi de sidef, i se mula pe pieptul plat, pe şoldurile uscate şi se oprea la vârful ascuţit al pantofului.

— Maria! exclamă Jérôme. Ce spaimă am mai tras!

Ea ridică uşor din umeri şi întrebă cu o voce calmă:

— Bun… Şi cum a rămas cu plimbarea aia?

Jérôme avu o tresărire. Dinţii îi străluciră sub mustaţă:

— Vrei cu adevărat?…

— Nu-i de vrut sau de nevrut! spuse Maria. Sunt gata.

— Ei, poftim!

El râdea desfăcând braţele, luând ca martor al norocului său întregul univers. Pedeapsa fusese ridicată. Scăpat de remuşcări, Jérôme dădu frâu liber bucuriei de a avea din nou o nevastă, încă puţin şi ar fi sărutat-o. Dar era prea devreme. Apucă gulerul tare şi încercă să-l prindă

de cămaşă. De obicei, nevasta lui era cea care se ocupa de această operaţiune. Lipsit de ajutorul ei, el ridica bărbia, strâmba din gură, sufla, gemea, în timp ce degetele lui butucănoase pipăiau neîndemânatice marginile butonierei. Indiferentă, deşi îl vedea cum se căzneşte, Maria nu se mişca din loc. Nu acorda niciodată iertarea dintr-odată, ci în doze mici, savant calculate. Dacă l-ar fi ajutat să-şi pună gulerul, ar fi sărit peste nişte etape ale penitenţei, compromiţând valoarea finală a pedepsei. După câteva secunde de ezitare, Amélie se hotărî să-i vină în ajutor tatălui ei:

— Aşteaptă, tată. N-ai să izbuteşti singur…

El se lăsă ajutat, ca un copil, cu braţele atârnând, cu ochii în tavan, cu gâtul oferit cu încredere mâinilor îndemânatice ale fetei sale. îi înnodă cravata şi-i ţinu haina, pe care el o îmbrăcă dând două lovituri depumn în gol, în dreapta şi în stânga:

— Mulţumesc, Amélie. M-am gătit destul. Pregăteşte tu coşul în timp ce eu înham…

După ce tatăl ei părăsi bucătăria, Amélie descoperi covata din care ieşea un miros acru de pâine neagră. Clătitele erau acolo, învelite într-un şervet. Le puse într-un coş şi adăugă la aceste provizii o sticlă de vin, o bucată de pulpă de porc şi nişte brânză. Maria o privea, nemişcată şi palidă, înţepenită, într-o atitudine de reproş. După o clipă, întrebă:

— Cum se face că l-aţi lăsat să plece pe Denis?

— Era atât de nerăbdător să se ducă!

— Nu-mi place să-l văd bătând drumurile ca un golan. Aţi fi putut să mă preveniţi şi pe mine!

— Te retrăseseşi în camera ta.

— Nu-i un motiv ca să nu-mi spui de escapada fratelui tău. Dacă aş fi ştiut…

Nu încheie fraza, se apropie de chiuvetă şi vărsă puţină apă în ligheanul de spălat vase.

— O să-ţi uzi rochia, mamă! spuse Amélie.

— Puţin îmi pasă de rochie!

— Mai eşti încă supărată?

Maria se întoarse dintr-odată. Avea lacrimi în ochi. Pomeţii îi erau roşii.

— Nu sunt supărată, spuse ea. Sunt nenorocită.

Un castronaş pictat cu flori multicolore îi tremura între degete. îl şterse repede cu o cârpă şi-l aşeză pe raftul bufetului. Se vedea că nu-şi poate stăpâni emoţia şi căuta un pretext ca să scape de curiozitatea fiicei sale.

— Du-te să arunci o privire în prăvălie, să verifici dacă au fost închise bine obloanele. În trecere să-i spui lui Justin să nu uite să închidă potcovăria înainte de a pleca. E atât de prost, că e în stare să lase totul deschis…

Amélie ştia tot atât de bine ca şi mama ei că obloanele vitrinei erau cu grijă închise şi că lui Justin, lucrătorul lui Jérôme, nu era nevoie să i se amintească consemnele. Totuşi, nu avu insolenţa să protesteze împotriva acestei precauţii inutile. Coridorul de la parter despărţea bucătăria de magazie. O uşă de împins, două trepte de coborât. Amélie pătrunse în încăperea întunecoasă în care plutea un miros amestecat de cafea prăjită, de piper şi de săpun. Mături şi perii cu coadă atârnau din plafon, în snopuri. Câţiva saci de legume uscate zăceau în jurul tejghelei. Pe rafturile de lemn se etajau rulouri de panglici, vrafuri de farfurii şi turnuleţe de castronaşe băgate unele într-altele. Mercerie, băcănie, fierărie, mica prăvălie se prăbuşea sub surplusul de mărfuri, aranjate pe specialităţi şi desemnate de mici etichete din carton alb. În fund, o uşă strâmtă, încastrată, ducea la potcovărie. Dintr-acolo se auzea un clinchet uşor de metal. Ca în fiecare duminică, lucrătorul rămânea până la prânz ca să pregătească potcoave din bucăţi de fier vechi. Amélie urcă două trepte şi strigă prin batantul din scânduri prost îmbinate:

— Justin, noi plecăm! Să nu uiţi să închizi!

— Nicio grijă, domnişoară.

Când reintră în bucătărie, mama ei nu se mai afla acolo. Din spatele zidului se auzea un zgomot de hamuri scuturate. Tânăra fată luă coşul şi ieşi în stradă. Jérôme şi Maria se instalaseră pe bancheta din faţă a trăsuricii.

Amélie văzu în această apropiere neaşteptată semnul unei reconcilieri grăbite.

— Urcă în spate, spuse Jérôme.

Îşi pusese pe cap o pălărie galbenă de pai, grosolană. Muşte buimace se învârteau în soare. Când Amélie se aşeză pe locul ei, bătrâna iapă murgă, fără să aştepte porunca stăpânului, îşi întinse coama şi trase de hulube. Trăsurica se puse în mişcare trosnind. Roţile prinseră viteză.

Joase şi murdare, casele din Chapelle-au-Bois parcă n-aveau vârstă. Ferestrele lor negre se deschideau spre lume ca nişte guri care că îţi aer. Între cuburi de piatră, garduri ştirbe cuprindeau cu greu explozia vegetală a câte unei grădini de zarzavat, a vreunui depozit de fier vechi sau a unei râpe pline de bălării. În acest târguşor correzian, adevăraţii ţărani erau rari, dar fiecare negustor, fiecare meşteşugar, fiecare lucrător păstrase tradiţia pământului şi poseda, la distanţă rezonabilă de casă, cel puţin un petic de câmp plin de pietre pe care-l cultiva cu răbdare. Prin strada Poştei se ajungea repede la Piaţa cea mare. Solid înrădăcinară în pământ şi susţinută, de o parte şi de alta, de cârjele contrafoiţilor săi, biserica îşi ridica înspre înălţimi clopotniţa de granit acoperit cu muşchi, cu clopotele la vedere. Câteva femei îmbrăcate în negru se grăbeau prin piaţa bisericii. La zgomotul trăsuricii, întoarseră capul. Urmară priviri şi şuşoteli. Jérôme surâse şi trosni din bici. Nemergând niciodată la biserică, nici nu-i trecuse prin cap că trecerea lui, la această oră şi în acest loc, ar fi putut fi interpretată ca o manifestare anticlericală. De altfel, respectând robusta figură a preotului Pradinas, paroh la Chapelle-au-Bois, cea mai mare parte a locuitorilor comunei uitau să se ducă la slujbă. Acest obicei data dintr-o epocă atât de îndepărtată, încât devenise proverbial în regiune. Se spunea adesea: „La Chape Pe au-Bois, toată lumea fuge la pădure şi nimeni la biserică. Maria împărtăşea şi ea ideile bărbatului ei, dar din fidelitate faţă de unele iluzii burgheze din tinereţe, se măritase la biserică şi ceruse ca cei doi copii ai ei să fie

botezaţi. Aici se oprise influenţa religiei asupra familiei ei şi, astăzi, Amélie şi Denis nu simţeau mai mult decât părinţii lor nevoia respectării practicilor religioase.

În faţa bisericii era primăria, iar alături, şcoala. Lipsită de elevi, această clădire lungă, de culoarea gălbenuşului de ou, îşi făcea cura de tăcere şi de singurătate. Ferestrele erau închise. Rufele institutorului se uscau în curta. După spălătorie, strada făcea un cot la zidul jandarmeriei, după care o lua, dreaptă şi plată, către pod. Din râul înspumat se ridica un parfum proaspăt de iarbă şi de piatră umedă. Dincolo de pâlcurile de fagi şi de stejari se întindeau pajişti verzi, spongioase, întretăiate de şănţuleţe şi pline de tufişuri spinoase. Era partea cea proasti a regiunii, în care pământul refuza sămânţa. Zdruncinându-se prin făgaş un, trăsurica urcă prima coastă cu încetineală. Amélie privi spatele tatălui şi al mamei sale, care se legănau la fiecare hop. Ar fi dorit să le audă şi vocile ca să se liniştească de tot. Dar Jérôme se abţinea să vorbească, evident de frica de a nu reaprinde cearta. Cât despre Maria, parcă plecată de pe lume, se gândea, fără îndoială, la ceea ce spusese, a ceea ce nu spusese, la ceea ce ar fi trebuit să spunî, la ceea ce ar putea să mii spună. Îşi rumega ultimele resturi ale mâniei. Îşi dădea, pentru a câta oară, dreptate. Legănată de pasul calului, tânăra fată începu să se gândească la soarta părinţilor ei, ale căror caractere se potriveau atât de prost şi care, totuşi, nu se puteau lipsi unul de altul. După părerea ei, era imposibil ca două fiinţe, împreună de atâţia ani, să continue să se iubească cu toate că se tot certau. Ea nu înţelegea că mama ei, afectuoasă, prevenitoare şi veselă în mod normal, îşi schimba dispoziţia şi înfăţişarea la cea mai mică contrariere. Dacă ar fi fost mai puţin voluntară, că s-ar fi acomodat mai uşor cu micile cusururi ale bărbatului ei. Dar ea simţea în suflet nevoia de a domina, nepermiţând să i se opună nimeni. Slăbiciunea ei fizică, departe de a o stânjeni, o ajuta să şi-i aservească pe cei apropiaţi. Domnea asupra lor prin palorile ei, prin răutăţile ei, prin îmbufnările ei, cum ar fi făcut alţii prin

puterea judecăţii sau prin autoritatea vocii. Când se socotea jignită, nervii i păreau puşi la o atât de grea încercare, încât fiecare din cei din jurul ei se grăbea să-i cedeze pentru a evita dezastrul. „Oare nu o mai iubesc?”, se întrebă Amélie. „Ba da, ba da, o iubesc încă. Dar o iubesc în ciuda defectelor ei, în timp ce pe tata îl iubesc din pricina defectelor lui!” Ceea ce ştia despre copilăria tatălui o făcea să-l iubească îndoit. Ultimul născut al unei familii foarte sărace şi foarte numeroase, fusese trimis la muncă de la cea mai fragedă vârstă, pe la diverse ferme. Munca lui consta în păzitul oilor. Zile întregi rămânea singur cu animalele pe câte o colină înaltă şi plină de iarbă, având în sac un colţ de pâine şi o bucată de slănină. Când obosea să privească cerul, scotea din buzunar petice de jurnale şi de almanahuri pe care le aduna şi se căznea să silabisească titlurile cu voce joasă. Un cioban prieten îl învăţase alfabetul şi cifrele. Mai târziu, un institutor se distrase împrumutându-i cărţi serioase. Dorinţa lui de a cunoaşte îl incita să găsească ceva de învăţat din toate Cărţile care-i cădeau în mână. Dar şi astăzi încă, dacă ştia să citească, să socotească fără greşeală şi să citeze date istorice şi denumiri de oraşe şi de fluvii străine, era incapabil să scrie şi se mulţumea să-şi semneze numele la sfârşitul epistolelor pe care le dicta, la mari ocazii, nevestei sau fiicei sale. îi povestise adesea lui Amélie cum din cioban devenise spărgător de pietre, apoi ucenic cizmar, apoi ucenic potcovar. Patronul potcovărici era văduv şi avea lângă el pe fiica sa de şaptesprezece ani, Maria. Atunci când muri, un consiliu de familie le reuni pe celelalte două fiice ale sale împreună cu bărbaţii lor. Ginerii defunctului îi examinară conturile şi-şi dădură seama că socrul lor se îndatorase rău şi că nu se putea pune problema nici de a închide atelierul, nici de a angaja un lucrător, a cărui leafă ar fi fost îndeajuns ca să înghită toate beneficiile întreprinderii. Soluţia ideală consta, fără îndoială, în a-l convinge pe Jérôme Aubernat s-o ia de nevastă pe Maria şi să pună pe roate potcovăria, plătindu-i pe creditori din produsul muncii sale. El nu se împotrivi,

pentru că Maria era candidă şi drăguţă, din păcate puţin cam tânără. Dar că nu avea niciun fel de sentiment pentru acest băiat ignorant, cu mâini bătătorite şi cu priviri cutezătoare. Ea avea o diplomă. Ar fi vrut să intre în învăţământ. Ca şi Clotilde, sora mai mare, care, căsătorindu-se cu un institutor, domnea acum împreună cu el peste mica şcoală de la Jeyzelou. Fusese nevoie de două săptămâni de discuţii pentru a o constrânge să cedeze. Primii ani de căsătorie fură întunecaţi de obsesia economiei. Jérôme muncea pe brânci, douăsprezece ore pe zi în atelier. Maria făcea lucru de mână la domiciliu. Niciunul, nici celălalt nu-şi acordau o clipă de răgaz, mâncau prost, dormeau puţin şi făceau socoteli şi-n vis. La ritmul ăsta, puţin înainte de naşterea lui Amélie, datoriile tatălui fuseseră plătite, punând chiar bani deoparte pentru a cumpăra magazinul ce era lipit de potcovărie. Încă trei ani de efort şi toată casa deveni a lor, având, în plus, o bucată de teren necultivat la Veixou. „Cât trebuie să fi fost de fericiţi – îşi spunea Amélie – când au deschis prăvălia asta, proaspăt revopsită, având numele lor pe firmă! Dacă ar putea să-şi amintească de această veche bucurie s-ar împăca fără întârziere!”

În timp ce se gândea la acestea, cele două spinări, aproape pe nesimţite, se apropiau. Vestonul de alpaca suspina, se îndoia, ca prins în greşeală. Rochia maro rămânea imperturbabilă în perfecţiunea ei duminicală. Pălăria galbenă de paie grosolane îndrăzni o înclinare timidă către pălăria neagră de pai fin. Iar aceasta, cuprinsă de indignare, se cabră, fremătă, ca şi cum ar fi fost gata să-şi ia zborul. De obicei, în acest loc al coastei, toată lumea cobora ca să uşureze trăsurica. Dar Jérôme era prea absorbit de gândurile sale ca să ia în seamă oboseala calului. Dintr-odată Amélie îl auzi cum anunţă cu voce surdă:

— Fie ce-o fi, Maria, am să le spun că nu mai sunt de acord. La urma urmei, n-am semnat nimic!

— Dar ţi-ai dat cuvântul – zise ea – şi e acelaşi lucru.

— Ei, da…

— Nu te-ai gândit nicio clipă că Veixou, chiar dacă nu ne foloseşte la nimic, e pământul nostru, bunul nostru…

— Ba da, m-am gândit.

— Şi asta nu te-a împiedicat să i-l pui la dispoziţie?

— Numai jumătate… jumătatea cea mai proastă…

— Proastă sau nu, ai fi putut să le-o vinzi, dacă aveau nevoie de ea!

— Nu aveau creditele necesare, Maria.

— Asta nu ne priveşte pe noi! Acum o să avem străini la noi. Străini care or să răscolească pământul.

— Dacă reuşesc, ar fi interesant pentru toată lumea în regiunea asta.

Ea întoarse capul şi profilul ei ascuţit, dominat de un mare ochi negru, tragic, se decupă pe fondul drumului.

— Nu-ţi reproşez atât că ţi-ai dat acordul, cât că nu m-ai consultat înainte. De când luaseşi hotărârea?

— De şase zile.

— Cine mai era la curent?

— Calamisse, Ferrière…

— Pe scurt, toată lumea în afară de mine.

— Nu-i aşa…

— Ce aer aş fi avut dacă mi s-ar fi adresat cineva ca să-mi vorbească despre această afacere? Al unei femei ce nu se bucură de îţicrederea bărbatului ei!…

— Haide, Maria, oamenii ştiu prea bine că…

— Oamenii nu ştiu decât ceea ce li se arată. Şi tu, tu faci tot ce poţi ca să le formezi o părere proastă despre mine!

— Mi-era teamă că refuzi… Şi atunci… am aşteptat… puţin prea mult…

— S-ar spune că te terorizez?

— Nu mă terorizezi, dar nu-mi place să te contrariez.

— Şi ca să nu mă contrariezi, mă minţi.

— Maria! Nu te-am minţit niciodată.

— Nu-i nevoie să vorbeşti ca să minţi. Şi tăcerea e uneori o minciună.

Cu aceste cuvinte, ea ridică fruntea şi privi în depărtare. Din nou Amélie n-o mai văzu pe mama sa; îi

zărea doar vârful pălăriei, prinsă în păr cu două ace groase. De ce, şi atunci când avea dreptate, atitudinea ei părea atât de iritantă şi de falsă? Adesea îşi dezonora sentimentele cele mai îndreptăţite prin exprimarea lor forţată faţă de cei care o înconjurau.

— Cred că trebuie să coborâm, spuse Jérôme. Coasta e prea abruptă.

Se dădură jos. Jérôme apucă iapa de căpăstru. Amélie şi Maria mergeau în spatele trăsuricii ridicându-şi puţin fustele. Până la Veixou mai erau încă trei kilometri. Drumul se întindea gol şi strălucind în soare. Nici arbori, nici arbuşti, nici gârlă, ci, cât vedeai cu ochii, mormane de pietre şi ferigi unduitoare. Ca nişte ciucuri de lână albă, răvăşită de vânt, câteva oi erau cocoţate pe o pantă înverzită. Un şoim plutea la înălţime. Focul venea din pământ şi din cer în acelaşi timp. Aerul uşor cânta pe la urechi. Osia scârţâia. Calul sufla cu zgomot printre buzele fremătânde. În vârful pantei, drumul se destrăma până la a nu mai fi decât o potecă ce se pierde. Iapa se opri. Toţi se urcară în trăsurică. De pe platoul golaş şi uscat, privirea descoperea şesul, cu vinele sale de apă, cu tufele sale de velur verde, cu drumurile şerpuitoare, aruncate ca o lovitură de bici spre orizont, şi cu valul său de acoperişuri gri, grupate în jurul vreunei clopotniţe ascuţite. Ca să mergi la Veixou, trebuia să întorci spatele câmpiei pline de viaţă. Brusc, drumul se desprindea de la orizontală şi se arunca, în trepte, către o depresiune în formă de chiuvetă. Întotdeauna, în acest loc al plimbării, Amélie avea sentimentul că intra într-un domeniu al ostilităţii, al misterului şi al urii. Deja în faţa ochilor se deschideau căile de acces spre vasta râpă, semănată cu mari blocuri de granit modelat. Aceste bucăţi de rocă, îngropate în pământ, ascunse în vegetaţie, fuseseră multă vreme considerate a fi rămăşiţele unei foarte vechi cariere de piatră, şi ţăranii veneau să-şi ia din ea materialele de care aveau nevoie că să-şi consolideze casele sau să-şi mărească grajdurile. Apoi, la începutul secolului, nişte savanţi veniţi special de la Paris declamaseră că era vorba

de ruinele banale ale unui mic templu galotroman. Ani întregi, lucrurile rămăseseră neschimbate. Botezate vestigii istorice, pietrele serveau, ca şi în trecut, drept mese pentru mâncat în familie la iarbă verde, de adăposturi pentru întâlniri de dragoste şi de ascunzători pentru jocurile copiilor. Luna trecută, în sfârşit; exact la 9 iunie 1912, un arhitect departamental şi un profesor de la Lyon procedaseră la primele săpături arheologice, cu o echipă de şase lucrători recrutaţi de la fermele din vecinătate. La început nu se punea problema decât să degajeze contururile templului, care acoperea o păşune aparţinând comunei Chapelle-au-Bois. Dar, foarte repede, odată cu înaintarea lucrărilor, aceşti domni îşi dăduseră seama de necesitatea extinderii cercetărilor mai spre nord, unde se situa proprietatea lui Jérôme Aubernat. El îşi dăduse acordul, în secret, pentru o acţiune care i se părea demnă de toată stima. De altfel, nu-şi pierduse speranţa de a o câştiga şi pe Maria de partea lui.

— Priveşte! exclamă el. Priveşte toată lumea asta! Ah, se lucrează zdravăn acolo!

În picioare în trăsurică, cu mâna sprijinită de loitră, Amélie privea în fundul văgăunii, unde printre stâncile seculare se agitau o mulţime de oameni, ale căror unelte străluceau în soare. Căruţele, trăsurile, şaretele care-i aduseseră pe toţi aceşti oameni erau deshămate şi aşezate mai la o parte faţă de ruine, într-o mare dezordine de hulube. Mici măgăruşi şi cai paşnici se plimbau în libertate pe câmp. Alţii, legaţi cu o frânghie, păşteau iarba în jurul unui ţăruş. Într-un colţ umbros tronau nişte” femei, coafate, cu pălării, înconjurate de coşuri şi de şervete albe. De la distanţă, s-ar fi putut spune că un cataclism tocmai distrusese un sat şi că, goniţi din case, locuitorii îşi căutau resturile averilor printre dărâmături. Zgomotul cazmalelor săpând pământul tare puncta murmurul vocilor amestecate. În picioare pe dalajul templului, parţial descoperit, două siluete remarcabile conduceau operaţiunile.

— Trebuie că sunt mulţumiţi! spuse Jérôme. Ăla e

domnul Langlade, un tânăr profesor de istorie la facultatea din Lyon. Celălalt e domnul Dupertuis, arhitectul departamental. Pronunţase titlurile celor două personaje cu o nuanţă de respect. Oameni instruiţi, Maria! reluă. Savanţi. Să-i întrebi ce gândesc despre Veixou!

— Puţin îmi pasă ce gândesc ei! replică Maria. Ce gândesc eu, aia mă interesează. Dacă ai fi avut puţin mai multă minte…

Nu-şi termină fraza. Jérôme îndemnă calul. Aşezat la marginea extremă a banchetei, mâna cu eleganţă, cu capul sus, cu braţele depărtate de corp. Urme de spumă se vedeau pe coastele iepei, care mergea în trap uşor. Hăţurile lăsate moi i se loveau încât de crupă. Un strigăt se auzi în vâlcea: – E Aubernat! Vine Aubernat!

Fără să vadă faţa tatălui său, Amélie ghici că era mândru că fusese recunoscut şi salutat de departe.

2.

Cu un gest galant, domnul Duperluis îi întinse mâna Mariei, apoi Améliei, pentru a le ajuta să urce treapta înaltă ce dădea spre dalajul templului. Jérôme şi domnul Langlade li se alăturară pe platforma formată din mari pietre rudimentar împreunate. Dincolo de această terasă rectangulară se întindea un haos de stânci murdare de pământ şi noroi, a căror învălmăşeală amintea mai degrabă de o mare avalanşă decât de o masă arhitecturală erodată de timp. De obicei, când se afla în acest observator, Jérôme avea impresia de comunicare cu epoci trecute. Dar de această dată, plăcerea îi era stricată de îngrijorarea pe care i-o provoca atitudinea rezervată a Mariei. Ea nu venise la Veixou de la începutul săpăturilor. Între timp, acest peisaj căruia îi cunoştea pe dinafară cele mai ascunse colţuri îşi schimbase aspectul sub loviturile de sape şi lopeţi. Arhitectul departamental şi profesorul de istorie, după ce-i mulţumiseră pentru autorizarea de a continua cercetările în partea de nord, îi propuseseră să-l iniţieze pe loc în primele lor descoperiri. Tratată ca oaspete de seamă, Maria nu făcuse decât să accepte oferta acestor domni cu un aer de melancolică distanţă, care nu

lăsa nimic bun de prevăzut. În loc să se intereseze de ruinele galo-romane, ale căror particularităţi erau comentate în faţa lui, Jérôme pândea pe figura nevestei sale semnele premergătoare ale unei destinderi. Privind desenul gurii şi slălucirea ochilor ei, se mira el singur că acordă o asemenea importanţă comportamentului capricios al nevestei lui. În faţa acestei mici persoane, alcătuite atât de fin şi de jfraţios, era mereu în gardă, veşnic neliniştit. Fără îndoială, era singura creatură de pe lume care-i inspira teamă. Din nou, cu inima strânsă, o imploră în gând să fie mai amabilă cu interlocutorii ei. Domnul Langlade, profesorul de istorie, ridica deasupra unui trup pricăjit o faţă palidă, inteligentă şi blândă, împodobită cu o scurtă mustaţă blondă şi cu un lornion fremătător. Domnul Dupertuis, arhitectul departamental, avea mai mult volum, cu pântecul lui bombat, cu barba sa neagră, semănată cu peri albi, şi cu craniu) în ogivă, acoperit cu o batistă înnodată la cele patru colţuri. Amândoi purtau la butoniera hainelor negre panglica violetă a palmelor academice.

— Desigur – simulă domnul Dupertuis – la prima vedere aceste ruine sunt destul de dezamăgitoare Dai trebuie să ştii să interpretezi limbajul pietrelor. Locul în care ne aflăm reprezintă faţada templului, orier. tată. conform obiceiului, spre răsărit. Nişte coloane, cu piedestalul şi cu capitelul mulat, trebuie că decorau partea din faţă a „podiv. n”-ului…

— Puteţi vedea lesturile acestor coloane chiar în faţa dumneavoastră, spuse domnul Lauglade. Oamenii sunt pe cale să degajeze un fragment important. De cealaltă parte, blocurile pe care le vedeţi de aici sunt rămăşiţe ale frizei şi ale arhitravei antablamentului.

Era atât de extaziat de propriile sale cuvinte, încât limba i se poticnea de dinţi cu un zgomot de şuierat umed:

— Ieri, săpând la zece metri mai la sud, am descoperit şi elemeiite ale balustradei împodobite cu arcaturi oarbe, complet curbate.

— Şi, în jilus – reluă domnul Dupertuis – trei bucăţi

de ţiglă.

— Foarte interesant! rosti Maria.

Jérôme scoase un suspin de uşurare. Vorbise! Şi, într-un fel, chiar curtenitor. Ca s-o încurajeze în această stare de spirit, exclamă:

— Ţiim spus şi cu, Maria, că sunt aici lucruri uimitoare! Ţigle, ţigle din timpul romanilor! îţi dai seama?

— Exact! spuse domnul Langlade. Ţigle cu bordură, pe latineşte „tegulae, sau ţigle în chip de jgheab, în latineşte „imbrices”.

Îşi băgă mâna dreaptă în buzunarul hainei şi scoase un mic buton de metal, deformat şi înverzit.

— Ce-i asta, întrebă Amélie.

— O monedă cu efigia lui Marc Aureliu

Toţi se aplecară spre mâna domnului Langlade. Pentru a prezenta mai bine piesa, el o aşezase în mijlocul podului palmei. S-ar fi putut crede că o căpătase ca răsplată pentru vreo muncă.

— Marc Aurel: u! repeta Jérôme. Când a trăit ăsta?

— În secolul al II-lea după Iisus Christos.

În ciucia uzurii şi a croclării breazului, Jérôme distinse, în centrul rondelei, desenul şters al unui profil. La ideea că rişte indivizi, morii de atâţia ani, se serviseră de acest mic obiect ca de in mijloc de schimb, o emoţie puternică pase stăpânire pe el, Atinse cu degetu’! suprafaţa rugoasă a piesei, murmurând:

— Îmi permiteţi?

— Unde aţi găsit această monedă, domnule? întrebă Maria.

— La marginea câmpului dumneavoastră! spuse domnul Langlade. Astfel că aş dori să vi-l ofer, scumpă doamnă, ca un prim semn al gratitudinii noastre.

Incapabil să scoată vreo vorbă, Jérôme îi aruncă o privire soţiei sale. Un val roz colorase obrajii Mariei. Sprâncenele i se ridicară. Gura i se rotunji. Timp de o clipă semănă cu o foarte tânără fată.

— E prea mult, domnule! murmură ea. Nu pot accepta.

— Ba da, doamnă! replică domnul Duperluis. Nu vă faceţi scrupule, vă rog. O să mai găsim şi altele…

Maria culese piesa între degetul mare şi arătător, o examină îndelung pe cele două feţe şi o întinse bărbatului ei, spunând:

— Ia-o, Jérôme, o să ne poarte noroc…

Gâtuit de recunoştinţă, Jérôme nu ştia ce-l bucura mai tare: că primise cadou această monedă venerabilă sau că recâştigase încrederea nevestei sale. Privirea îi trecea de la medalia de bronz la obrazul viu, ca şi cum le-ar fi comparat pe una cu celălalt. Cu o dublă satisfacţie, băgă piesa în portmoneu şi termină prin a spune:

— Mulţumesc, domnule… mulţumesc, Maria…

Apoi, dintr-odată, se apropie de nevasta sa, o luă în braţe şi îi sărută, destul de stângaci, bărbia.

— Jérôme! strigă Maria încercând să se degajeze.

Domnul Dupertuis făcu să se audă un uşor râs cavernos dintre cutele bărbii sale, iar domnul Langlade, potrivindu-şi lornionul, susură:

— Am uitat să vă spun că acest templu era, după toate probabilităţile, dedicat cultului Junonei, zeiţă a dragostei conjugale.

Amélie găsi această remarcă cu totul nelalocul ei şi roşi pentru domnul Langlade şi pentru părinţii ei. Dar satisfacţia pe care o simţea la vederea tatălui şi a mamei sale uniţi ca înainte de cearta lor, avu repede câştig de cauză faţă de jena pe care i-o provoca orice manifestare de tandreţe în prezenţa străinilor, îmbărbătat, Jérôme nu mai putea sta locului.

— Şi asta nu e tot! exclamă el. Când o să începeţi săpăturile pe lotul nostru?

— Anul viitor, cred! spuse domnul Dupertuis.

— Abia atunci?

Maria începu să râdă:

— Cât eşti de grăbit să-ţi vezi pământul desfundat de aceşti domni!

— Sunt grăbit să aflu ce-i sub el!

— După ceea ce am putut degaja la limita extremă a

terenului comunal – spuse domnul Dupertuis – ar fi vorba de o staţiune balneară, compusă dintr-o duzină de săli, din care au mai rămas numai temeliile. Căminele exterioare şi cele opt prime săli sunt în partea aceasta. Ultimele două săli şi bacul de alimentare sunt, după toate aparenţele, pe pământul dumneavoastră.

— Erau deci nişte băi de aburi? întrebă Jérôme.

— Aşa este! spuse domnul Langlade. De la celula de încălzire, o canalizare interioară ducea gazele pe sub dale şi în pereţii diferitelor încăperi, dintre care cele mai apropiate de vatră erau încălzite puternic, de unde şi numele de „caldarium”, iar cele mai depărtate erau mai reci, de unde şi numele de „tepidarium”.

— Un stabiliment de băi pe câmpul nostru! spuse Jérôme. Oamenii se spălau, se încălzeau, discutau între ei pe latineşte, pe locul unde anul trecut am vrut să semăn varză! Era copleşit de această revelaţie. Ceru detalii: Dar cine erau oamenii aceştia? Romani?

— Gali colonizaţi de romani şi câştigaţi de obiceiurile lor de igienă, de religie şi de confort! răspunse domnul Langlade. Există numeroase staţiuni galo-romane în departamentul acesta. Dar, ca şi aceasta, au fost în mare parte distruse în epocile merovingiană şi carolingiană. Dacă vreţi să mă urmaţi, am să vă arăt conturul aproximativ al termelor.

Urmarea plimbării nu putu decât să-l dezamăgească pe Jérôme, pentru că domnul Langlade şi domnul Dupertuis se mulţumeau cu vestigii infime pentru a-şi întemeia convingerile. Din loc în loc, cei doi experţi se opreau pentru a arăta câte o piatră bătând în cenuşiu, străbătută de un jgheab:

— Iată conducta pentru deversarea apei de ploaie, spuneau. Evident, trebuie că făcea înconjurul edificiului.

Mai departe o invitară pe Maria să se apropie de o grămăjoară de cărămizi decolorate, îngropată într-un pat de bălării:

— Aceste pătrate de cărămidă au servit la pardosirea scărilor. Notaţi că poartă urme de tencuială…

În altă parte, se extaziară în faţa unui mic bac rotund, de piatră, folosit fără îndoială la păstrarea apei calde.

Gând nu mai rămase nimic deosebit de văzut îşi luară rămas-bun de la vizitatori şi se duseră să supravegheze lucrările. De îndată, Jérôme voi să se apuce de treabă alături de lucrătorii benevoli. Cum era duminică, câţiva locuitori din Chapelle-au-Bois, dând exemplu, îi înlocuiseră pe lucrătorii plătiţi de pe şantierul săpăturilor arheologice. Chiar şi primarul, domnul Calamisse, îşi sumecase mânecile şi săpa la baza unui cub de piatră, îngropat piezişe în pământ. Mare şi puternic, cu ceafa stacojie, cu bărbia lucind de transpiraţie, ataca pământul cu furie, icnind la fiecare lovitură:

— Ai să vezi tu… am să le scot de acolo… ţi-arăt eu ţie!…

Lângă el, Léon Eyrolles, patronul joagărului, sufla din rărunchi, dar refuza să recunoască că lucrarea este peste puterile sale. Pe obrazul lui zbârcit, ochii, sprâncenele, nasul, mustaţa erau înghesuite între fruntea voluminoasă şi bărbia proeminentă.

— Nu suntem destui! mormăi el. Ar trebui să le spunem tinerilor să vină pe aici. Dacă băiatul meu…

— Lasă-l în pace pe băiatul tău! spuse Jérôme. Cu mine, ai să vezi, n-o să fiţi în pagubă.

Toţi lucrătorii se grupaseră pe afinităţi de generaţie. Oamenii copţi îşi dădeau osteneala în jurul templului, sub direcţia domnului Calamisse. Cei tineri, comandaţi de băiatul lui Eyrolles, îşi uneau eforturile în jurul ruinelor stabilimentului termal. Jérôme îşi scoase vesta, gulerul tare, alese o lopată din magazia de unelte şi veni să-şi ocupe locul printre cei de vârsta sa. Timp de câteva minute, Amélie şi Maria rămaseră în spatele lui şi îi urmăriră curioase mişcările. Ieşind dintre arbuşti, unghiul superior al blocului era de un gri întunecat, presărat cu ciuperci gălbui, dar, mai jos, suprafaţa recent descoperită păstra încă umiditatea şi culoarea gliei.

— Să ştii, Aubernat, spuse domnul Calamisse, că toţi

facem o afacere bună punând umărul la treabă. Dacă aceste ruine sunt cum spun ei, vor veni aici o mulţime de turişti. O să-i punem să plătească intrare. O să capeţi partea ta.

— Nu trebuie să ne gândim că o să aducă ceva – spuse Jérôme. Ceea ce-mi place mie este să scot o mărturie din pământ.

— O plăcere n-o împiedică pe cealaltă! spuse Léon Eyrolles.

— Ba bine că nu! replică domnul Calartiisse. Toţi romanii ăştia la noi! Ce istorie!…

— Mai degrabă noi suntem la ei! adăugă Jérôme. Domnul Calamisse se îndreptă ca să poată râde în voie, din băicrile inimii. Dar Jérôme nu râdea. Se oprise să-şi tragă sufletul. Transpiraţia îi udase spatele cămăşii. Sprijinit de coada sapei, privea în depărtare.

— Uite-l pe taică-tu, din nou pierdut pe gânduri – suspină Maria. Nu poate fi schimbat, săracul!

Ridică din umeri, o luă de braţ pe Amélie şi se îndreptă spre grupul de femei instalat la umbră. Nu departe de acolo, nişte fete cuminţi, cu părul ondulat împodobit cu funde, se jucau cu păpuşile. Aşezaseră pe iarbă sticluţe, mici farfurioare, bucăţi de stofă multicolore. Aplecate asupra unor operaţii minuscule, îşi vorbeau cu vocea scăzută şi competentă a îngrijitoarelor de copii. După ce mângâie câteva obrazuri în trecere, Maria îşi continuă drumul către grupul mamelor, care o salutau deja prin exclamaţii de bun-venit:

— Credeam că n-o să mai veniţi!…

— Băiatul vostru ne spusese totuşi…

— E colo sus, cu ceilalţi băieţi…

— Aşază-te aici… o să te simţi bine»… Ai o rochie frumoasă, Amélie!…

— Şi domnul Aubernat?… S-a şi apucat de treabă?… Ah! Le-a făcut un mare serviciu permiţându-le să răscolească câmpul! Se pare că la Consiliul municipal vor să voteze o moţiune de recunoştinţă!… Da!… Da! O şi merită!… Aşa e drept!…

Aceste complimente succesive îi dădeau Mariei impresia că ar fi regina serbării. Uitându-şi reproşurile, că se lăsa cu totul în voia plăcerii de a fi complimentată. În acest timp, aşezată pe iarbă, pe un ziar despăturit, Amélie îşi examina mama în tăcere. „Una din două – îşi spunea tânăra fată: sau a fost de ajuns ca domnul Langlade să-i debiteze câteva complimente şi să-i ofere o monedă veche pentru ca ea să-l ierte pe tata, şi, în cazul acesta, e ca un copil; sau îl iertase de mult în adâncul sufletului şi amâna din joacă clipa în care să i-o spună, şi, în cazul acesta, e o comediană”. În realitate, niciuna nici cealaltă dintre aceste două ipoteze nu-i satisfăcea spiritul critic. Nu era uşor să cuprindă o fiinţă într-o judecată, ca o muscă într-un pahar răsturnat. Din nou, îşi reproşă că emite „O judecată neplăcută asupra mamei ei, continuând în acelaşi timp s-o iubească cu fervoare. Dar severitatea era pe măsura dragostei. Slăbiciunile pe care le-ar fi tolerat la o persoană de la care nu se aştepta la nimic nu le putea accepta din partea cuiva a cărei prezenţă îi încălzea viaţa. „Sunt oare prea exigentă? Cer oare prea mult de la cei care-mi sunt dragi?” Dintr-odată, i se făcu frică de ea însăşi ca de un monstru. Vocea mamei sale o deşteptă din gânduri:

— Amélie, du-te şi vezi ce face fratele tău.

— Cred că se joacă…

— Chiar aşa! Nu vreau să-şi distrugă hainele de pe el. Ceartă-l, dacă e nevoie!

— Bine, mamă.

Amélie se ridică, îşi scutură poala fustei şi începu să urce panta. La jumătatea coastei îl găsi pe fratele ei împreună cu alţi şase băieţi din Chapelle-au-Bois, zburliţi, şleampeţi şi înarmaţi cu beţe. Denis o privea venind, ridicându-şi într-o mişcare mândră capul fin de pasăre moţată. Avea doisprezece ani şi semăna cu maică-sa. Genunchii îi erau murdari. Meşe brune, lipite de transpiraţie, coborau pe fruntea-i încăpăţânată. În ochii lui, cu lungi gene lucioase, animaţia jocului deşteptase o scânteie virilă.

— Lasă-ne! spuse el. Ne jucăm de-a galii şi de-a

romanii. Eu sunt Vercingétorix, iar ei sunt de partea lui Iulius Cezar.

— O să vă reluaţi joaca mai târziu, spuse Amélie. Odihniţi-vă puţin.

— Dar de ce? exclamă Denis. Nu ne-a chemat încă la masă. Şi atunci de ce?

— Alergi prea mult. O să te rupi în două…

— Daţi-i voie, domnişoara Amélie! interveni un roşcat cu trupul lung şi picioarele strâmbe. Acum e cel mai interesant.

— Bine, dar fiţi mai puţin violenţi! Bateţi-vă, dar stând locului!

— Suntem obligaţi să ne mişcăm – zise Denis – e asediul Aleşiei!

După ce-şi îndeplinise misiunea, ea coborî cu paşi înceţi către grupul de doamne, în timp ce, în spatele ei, izbucneau urlete sălbatice:

— Puneţi să avanseze legiunile!… Toţi galii la întărituri!… Aduceţi berbecele!… Marcel, te-am văzut, eşti mort!… Una… două… bzzz!… bzzz! Am tras cu săgeţi! Şi trag iar!…

Amélie nu se putu împiedica să zâmbească. În spatele ei, nişte copii evocau, în felul lor, luptele dintre gali şi romani; în faţa ei, nişte oameni în toată firea se străduiau să scoată din pământ reliefurile unui decor antic. În ciuda diferenţei de vârstă, aceeaşi ardoare îi însufleţea pe unii şi pe ceilalţi în urmărirea visului lor. Numai femeile erau rezonabile într-o asemenea împrejurare. Păzitoare ale economiei domestice, ele nu aveau nici dreptul, nici dorinţa de a-şi trăda preocupările materiale în schimbul unei distracţii iluzorii. Grija zilei de mâine era suficientă ca să le hrănească imaginaţia. Când Amélie veni să se reaşeze la locul ei, se discuta despre preţuri. O complicitate menajeră unea toate mamele de familie într-o aceeaşi indignare. Cifre înspăimântătoare zburau din gură în gură.

— Douăzeci şi opt de centime? E de neînţeles!

— Eu i-am spus lui Verjoul: „N-ai decât să le păstrezi la preţul ăsta!…”

— Toată lumea ar trebui să facă ca dumneavoastră!

— Şi kilogramul de zahăr la douăzeci şi şapte, de centime?... Litrul de petrol la opt centime?... Unde o să ajungem, stau şi vă întreb?

Atacată pe propriul ei teren, Maria replică cu un aer consternat:

— Aveţi dreptate. Dar nu comercianţii sunt cei care profită de scumpire. Statul mănâncă tot. La asemenea preţuri, nu mai e o plăcer; să-i serveşti pe clienţi...

Doamnele o aprobară printr-un zumzăit de simpatie. După ce comentară preţul vinului, al cărnii, al legumelor şi al untului, trecură cu acelaşi antren la discutarea ultimelor noutăţi din regiuni. Doamna Eyrolles, înaltă, uscată, cu faţa ca o lamă de cuţit, povesti că nişte ţigani, care aveau tabăra în pădure, furaseră scule de la fabrica de chirestea a bărbatului ei. Era o persoană foarte respectabilă. Faptul că venise la Veixou cu bărbatul, cu fiul ei, Jean şi cu fiica sa, Antoinette, sporea în ochii tuturor importanţa reuniunii. Fu ascultată cu respect. Se auziră exclamaţii de indignare când termină să-şi povestească necazurile. În locul ei începu micuţa doamnă Ferrière, toată scundă şi tăbăcită, cu ochii ca două văgăuni negre şi un neg în barbă. Ea. le dezvălui că la ferma lui Tourtillou se teşeau nişte intrigi incalificabile între un ziler italian şi fata acestui sărman Baptiste, care nu fusese prea fericit nici pe timpul fâşneţei lui de nevastă! în timp ce vorbea, doamna Barbezac, cu pieptul umflat sub un jabou de dantelă, reţinea cu mare greutate valul de informaţii care i venea pe buze.

Într-un târziu, explodă:

— Familia Lagadoux e din nou împreună! Ea o să revină la bărbatul ei, la Chapelle-au-Bois! Fata mea a întàlnit-o la Limoges! Ce mai, e ca şi făcut...

— Nu se poate!...

— Ba da.

— Şi atunci ce-o să facă cu celălalt?

Dintr-odată doamnele tăcură şi aruncară priviri bănuitoare în jurul lor.

— Fetelor, ar trebui să vă duceţi să vă plimbaţi puţin! interveni doamna Eyrolles.

— În trecere, spuneţi-le bărbaţilor căi aşteptăm la masă! adăugă Maria.

Fetele, cinci cu toate, se ridicară fără un cuvânt şi se îndepărtară de grup. Françoise Roubaudy, Jeanne Lamarsaude şi

Sophie Barbezac se reaşezară pe iarbă, câţiva paşi mai departe. Amélie şi Antoinette Eyrolles îşi continuară drumul spre ruiné, în faptele lor, în clanul mamelor de familie, pălăriile se adunau în cerc şi vocile coborau pâră la a deveni doar un murmur.

— Îşi închipuie cu adevărat că noi suntem nişte îngeri neştiutori! spuse Antoinette.

Avea un obraz rotund şi bălai, cu carnea pufoasa, vesel însufleţit de roşul gras al buzelor şi albastrul viu al ochilor. Cu braţul petrecut pe după talia Améliei, mergea lângă ea legănându-se.

— Mătuşa mea Joséphine o să-mi povestească lotul în seara asta! reluă ea, cu un râs care-i bombă pieptul.

— Şi asta ţi se pare interesant? întrebă Amélie.

— E amuzant!

— De ce?

— Pentru că e vorba de dragoste!

— Ce fel de dragoste?

— Cea care înlănţuie bărbatul de femeie! spuse Antoinette cu emfază. Se mângâie, se înşală, se regăsesc…

— Sărmana de tine – spuse Amélie – dacă asta e ceea ce cauţi tu în căsnicie, o să fii destul de nenorocită.

— Cine-ţi vorbeşte de căsătorie? exclamă Antoinette. S-ar spune că, pentru line, căsătoria e lotul! Uiţi ce-i *înainte* şi ce-i *după*, adică uiţi partea cea mai bună!…

Amélie nu răspunse. Ajunseseră în faţa ruinelor templului. De la înălţimea terasei lansară chemarea la masă:

— Hei! La masă! Toată lumea!

Coborând de pe piedestalul său, Antoinette o strânse de mână pe Amélie şi îi spuse:

— Acum doi ani, la vârsta ta, eram mai dezgheţată decât tine. Eşti diăguţi. De ce ieşim atât de rar împreună?

Amélie vrei s-o respingă cu o sinceră bruftuluială, dar se simţea tulburată şi ostenită dintr-odată, incapabilă de cea mai mică reacţie.

— Nu-mi place să vorbeşti de lucrurile astea! spuse.

Şi, cum tatăl ei venea spre ele, suflând greu, cu faţa coaptă de oboseală şi cu lopata pe umăr, îi fugi în întâmpinare, luându-l de braţ cu un gest de blândeţe şi de autoritate.

Pentru dejun, femeile puseră la un loc proviziile din coşuri şi se întâmplă că toate, fără să se fi vorbit, aduseseră o sticlă de vin, clătite, o bucată de brânză şi una de jambon. În schimb şervetele, aşezate cap la cap pe iarbă, erau disparate şi atestau, prin mai buna sau mai proasta calitate a ţesăturii şi a broderiilor, averea şi rangul social al proprietarilor lor. Fără ştirea convivilor masculini, picnicul devenea pentru gospodine o Ocazie de a-şi compara lenjeria de masă, simbol ereditar, nepieritor şi de o sută de ori albit, al celor mai înalte virtuţi familiale. Unite printr-o secretă conivenţă feminină, ele se aşezaseră toate pe aceeaşi parte a feţei de masă festive şi, cu fustele puţin ridicate, cu vârfurile pantofilor pudic ascunşi, mâncau cu înghiţituri mici, strecurând în dreapta şi în stânga priviri scrutătoare. Bărbaţii, aşezaţi în faţa lor, se desfăcuseră la cingătoare şi-şi legaseră o batistă în jurul gâtului pentru mai multă comoditate. Oboseala îi făcea muţi şi greoi. Tăiau mâncarea cu briceagul şi strângeau cu putere fiecare bucată între degete, ca şi cum n-ar fi vrut s-o lase. să scape. Fălcile lor măcinau alimentele cu încetineală, cu respect. Ochii erau lipsiţi de expresie. Chiar şi domnul Langlade şi domnul Dupertuis erau prea înfometaţi pentru a rosti vreo vorbă. Către sfârşitul mesei, totuşi, cu ajutorul vinului, spiritele se încălziră. Domnul L6 on Eyrolles cită un articol de jurnal care sfătuia să fie interzis pescuitul timp de un an pentru repopularea apelor Franţei. Domnul Calamisse spuse că asta era o glumă, domnul Langlade dădu lămuriri asupra sensului simbolic al

peştelui la romani. Apoi conversaţia lâncezi şi muncitorii se retraseră să-şi facă siesta. Întinşi unii lângă ceilalţi, cu centurile desfăcute, cu pălăria pe ochi, dormiră cât timp dură digestia. La ora patru, din nou, ruinele se însufleţiră, invadate de grupuri de cercetători care vorbeau tare, îşi scuipau în palme şi atacau pământul cu uneltele lor ascuţite. Puţin mai târziu, nişte căruţe aduseră ca întăriri câteva familii din Chapelle-au-Bois, care nu putuseră veni de dimineaţă, reţinute de slujba de la biserică sau de munca câmpului. Deja copiii îşi reluaseră joaca gălăgioasă pe costişă. După ce împăturiseră şervetele şi orânduiseră vasele în coşuri, femeile, nemaiavând nimic de făcut, nimic de spus, rămaseră tăcute, nemişcate şi suspinând. Pentru ele, a te simţi bine era ceva asemănător cu o mare tristeţe, sufocantă şi blândă. Maria scoase din geantă un lucru de broderie. Amélie făcu la fel. În curând aproape toate avură un ac sau o andrea în mână. Numai câteva doamne credincioase, sosite în cursul după-amiezii, se abţineau să lucreze pentru că era duminică şi îşi priveau tovarăşele cu un aer dezaprobator. Din timp în timp, câte un bărbat se apropia de grup ca să întrebe ce oră e şi să bea nişte vin îndoit cu apă. Sau câte un băieţaş năvălea de pe coastă şi cerea bucăţi de pâine pentru proviziile asediaţilor. Femeile îi întâmpinau cu aceeaşi expresie şi pe bărbaţi şi pe băieţii lor. Unora, ca şi celorlalţi le spuneau:

— Ce idee să vă deşelaţi în halul ăsta! Stai să-ţi tragi răsuflarea, eşti complet ud. Când se va răcori, o să mi te îmbolnăveşti!

Mari şi mici le ascultau fără să le audă şi, după o clipă, pleca fiecare la ai lui cu o expresie fericită şi hotărâtă.

Soarele luneca pe un cer palid şi fierbinte, pe care pluteau pâlcuri de nori. Odată cu căderea serii, ruinele se înălţau într-un relief impresionant. Când apăru luna, tânără încă şi cu un contur abia marcat, munca încetă pe tot şantierul. Femeile, cu Maria în frunte, voiră să o pornească îndată spre casă. Dar bărbaţii lâncezeau, discutau între ei, răsuceau ţigări cu degetele lor

butucănoase, murdare şi tremurând de oboseală. Nu se puteau hotărî să părăsească locul în care simţiseră atâta plăcere trudind. Ei spuneau:

— Mai e timp!

— Nu e în fiecare zi duminică!

Jérôme propuse să se aşeze la masă acolo, cu resturile de la dejun. La început reticente, nevestele se lăsară până la urmă convinse. Numai domnul Dupertuis şi domnul Langlade invocară obligaţia de a lua cina la domnul Dieulafoy, la castelul din Aylettes, şi plecară, foarte demni, într-o şaretă trasă de un măgar.

Masa fu veselă şi frugală. După ultima îmbucătură înghiţită, câţiva băieţi alergară spre ruine ca să aprindă rugul. Flăcările împinseră veşminte de umbră în jurul blocurilor hieratice. Cuprinse într-o lumină supranaturală, pietrele palpitau, negre şi aurite, ca şi cum templul prăbuşit ar fi prins din nou viaţă pentru sărbătoarea focului. Mirosul înţepător al fumului se amesteca cu parfumul nocturn al ferigilor. Scântei nebune se ridicau din butucii ce trosneau. Se apropiară, îi admirară. Se spuse:

— Dacă ar fi totuşi Saint-Jean…

Dintr-odată, o muzică veselă, săltăreaţă, ţâşni din tenebre. Tânărul Eyrolles îşi adusese acordeonul. O ovaţie salută primele note ale dansului ţărănesc din Auvergne. Jérôme bătu din palme:

— Dansăm?

— Unde?

— Colo sus!

— Nu-i prea comod!

— Ne-om descurca!

Amélie îl văzu pe tatăl ci apărând pe platforma templului, luminat de două vetre roşiatice. Maria i se alătură spunând:

— Nu, Jérôme!… Nu vreau!… E absurd!…

Antonin Ferrière, apoi băiatul lui Barbezac, se apropiară de Amélie.ca s-o invite la dans. Ea refuză, fâstâcită, roşind, dar de fapt flatată. „Ah, bine! Scuze…” Se, depărtară, plouaţi, ridicând din umeri. Amândoi erau

obişnuiţi ai balurilor care se ţineau sâmbăta seara la Chapelle-au-Bois, în hangarul ce servea de sală pentru serbări. Deşi, după părerea generală, aceste petreceri erau dintre cëlè care nu contraveneau nici decenţei, nici bunului gust, Maria considera că fata ei era prea tânără încă pentru a lua parte la ele. Astfel, nedansând decât cu ocazia nunţilor şi botezurilor, Amélie era lipsită de experienţă şi timiditatea ci creştea.

În acest timp, o duzină de persoane se înghesuiau deja pe terasă. Din cauza denivelărilor şi a crăpăturilor dintre dale, fiecare cuplu trebuia să danseze pe pătratul de granit care-i servea drept soclu. Distanţaţi unii de ceilalţi, păreau nişte figurine aşezate două câte două pe pătratele unui mare şah. La început stânjeniţi în mişcări, ei îşi dădură cu încetul seama de spaţiul care le era rezervat şi căpătară curaj. Transportate de muzică, severa Maria, masiva doamnă Barbezac, doamna Calamisse, scurtă şi îndoită de la mijloc, doamna Eyrolles, ţeapănă şi dură ca o buturugă, deveneau nişte fetişcane neobosite ale căror fuste se înfoiau la fiecare piruetă. În faţa lor, bărbaţii, uitând că-s deşelaţi, se transformau într-un fel de draci urlători. Cu braţul pe jumătate ridicat, cu capul drept, cu gleznele nervoase, se învârteau, se apropiau sau se depărtau de partenerele lor şi băteau cu călcâiul mesele de piatră scoţând vechiul strigăt de bucurie:

— *Hici-fou-fou*!

Desigur, nu se prăpădeau cine ştie ce cu această arie incomodă. Se privea unde se pun picioarele. Nu se înainta şi nu se dădea înapoi, decât cu cel mult doi paşi. Dar, la un loc, luminaţi de luciri de incendiu, siluetele lor mişcătoare erau de un efect nemaipomenit. Antoinette dansa cu Antonin Ferrière. Jeanne Lanarsaud cu cel mai mare dintre băieţii Calamisse. Françoise Roubaudy cu Martin Barbezac. Părea că se distrează atât de bine, încât Amélie regretă că renunţase să li se alăture. Din vina ei, rămânea pe marginea vârtejului, împreună cu două bunicuţe, un bătrân sprijinit în toiag şi câţiva ţânci somnolenţi. Buzele îi surâdeau cu tristeţe şi dădea din cap în ritmul muzicii.

Dintr-odată, tresări. Trecând acordeonul unuia dintre prietenii săi care supraveghea focurile, Jean Eyrolles se îndrepta spre ea cu pas nesigur. Era înalt şi slab, cu braţe lungi, cu un gât lung, având un cap mic, osos, în care-i străluceau ochii oblici. Recent eliberat din serviciul militar, lucra împreună cu tatăl său la fabrica de cherestea. Amélie abia îl cunoştea, dar el o saluta întotdeauna când o întâlnea pe stradă.

— Vreţi să încercăm împreună? întrebă el cu o voce tărăgănată.

— Vă mulţumesc – se bâlbâi ea –, dar e imposibil… I-am refuzat deja şi pe alţii… Nu dansez destul de bine… Aş strica totul.

— Nu vă faceţi probleme din pricina asta – spuse el. Am să vă învăţ.

Subit, îi apăru ca un fel de salvator.

— Veniţi? reluă el.

Ea înclină capul.

Aleseră o dală liberă, la marginea extremă a terasei. Detaşată de celelalte, că era înconjurată din două părţi de ferigi.

— Să începem! spuse Jean Eyrolles.

Foarte repede, Amélie îşi dădu seama că era un excelent dansator. Nu-şi legăna nici capul, nici umerii, în timp ce picioarele desenau pe piatră paşi mici şi precişi, rapizi şi apăsaţi. Privindu-l ce face, Améliei nu-i venea greu să urmeze ritmul muzicii. Propria ei siguranţă era pentru ea o surpriză şi o încântare. Din timp în timp îi spunea:

— E îngrozitor! Sunt sigură că greşesc!…

El o liniştea râzând:

— Câtuşi de puţin! Continuă! E foarte bine!…

După dansul ţărănesc, acordeonistul cântă un vals. Părinţii se risipiră pentru a face loc tinerilor. Lui Amélie îi era teamă ca nu cumva cavalerul ei să se retragă şi el. Şi totuşi y gâfâind, el îi zise:

— II dansăm şi pe ăsta?

— Dacă vrei! răspunse ea.

Un val de căldură îi alergă prin vine.

— Numai că nu avem loc aici! reluă Jean Eyrolles.

Făcură câţiva paşi prudenţi. Atâta timp cât păşeau pe măsură nu era nimic de temut. Dar, când se lansară într-o serie de piruete, Amélie simţi că picioarele ci, luate de viteză, se apropiau periculos de vid. În două rânduri, fu cât pe ce să-şi piardă echilibrul şi să se prăbuşească în tufişuri. Cea mai mare parte a cuplurilor renunţase deja la acest exerciţiu dificil.

— Să ne oprim! spuse ea.

Acordeonul tăcu. Corul părinţilor decretă sfârşitul serbării. Băieţii risipiră ultimii tăciuni, zdrobindu-i cu călcâiul şi înăbuşindu-i sub „cenuşă. Noaptea căzu din nou, cu toată umbra şi cu toate stelele ei, asupra oamenilor rupţi din vrajă. Ca şi cum ar fi fost trezită prea brusc dintr-un vis, Amélie privea fără să înţeleagă spre oamenii care se grăbeau în jurul căruţelor, aduceau caii şi măgarii la hulube, strângeau curele şi îndepărtau pietrele care fixaseră roţile. În spatele lor, redate somnului lor secular, blocurile de granit luceau cu tristeţe sub clarul de lună. În curând, una urmând-o pe cealaltă, trăsurile se angajară pe drumul în pantă. Antonin Ferrière mergea în frunte, împingându-şi bicicleta. Era mândru de această maşinărie nouă, cu nichelul strălucitor, cea mai frumoasă din regiune. Uneori, suna din clopoţelul agăţat de ghidon.

Instalată împreună cu Denis pe bancheta din spate, Amélie asculta râsetele şi dialogurile care se auzeau confuz dinspre cortegiu. Capul băiatului se odihnea pe umărul surorii sale. Somnola, cu sprâncenele adunate, cu gura deschisă. Câteva note de acordeon se auziră în atmosfera calmă şi se pierdură în depărtare. Oare Jean Eyrolles cânta? Tânăra fată îşi lăsă capul pe spate, pentru a sorbi cu ochii imensa întindere a cerului. Când îşi plecă privirea, calul înainta pe un drum neted, mărginit de tufişuri cu lungi mlădieri de mătase neagră. Pietrele străluceau. Un abur albastru se ridica de la şes. Pe bancheta din faţă a trăsuricii, Jérôme şi Maria erau aşezaţi foarte aproape unul de celălalt.

Tocmai bătuse ora cinci când Jdrome, trezit brusc, se

ridică în capul oaselor în pat şi dădu deoparte cuvertura. O voce răguşită îl striga pe nume chiar sub fereastră. Iarăşi vreun ţăran care nu avea somn şi-şi aducea vitele la potcovit! Le stătea în obicei să vină de cu zori, ca să fie siguri că vor fi serviţi primii. Justin, lucrătorul, locuia în cealaltă parte a târguşorului, la maică-sa. O dată în plus, Jérôme regretă că nu insistase ca ajutorul lui şi doarmă în mansardă şi să-şi ia numai prânzul acasă, cum era obiceiul. Astfel, l-ar fi plătit mai puţin scump şi l-ar fi avut tot timpul sub mână.

— Aubernat! Ei, Aubernat!

Fără grabă, el se ridică în picioare, se întinse şi se duse la fereastră, în timp ce Maria, nemulţumita, se răsucea în aşternut. Cocoşul vecinilor scoase un cucurigu răguşit. Alţi cocoşi răspunseră din depărtare, de pe câmpurile acoperite de brumă. Obloanele întredeschise lăsară să pătrundă o rază de lumină palidă. Moş Cazaud, din cătunul Etrives, era acolo cu o pereche de boi. Pe faţa sa căzută, acoperită de fire ţepoase, ochii îi erau înfundaţi ca nişte bumbi de gheaţă.

— Ah! Iată-te, fiecare! I am adus la potcovit. Şi unul dintre ei a prins o zgaibă în picior. Un cui, cred. Şchioapă a…

— Cobor! spuse Jérôme.

Se îmbrăcă repede, coborî în grabă scara şi intră în fierărie.

Pe cea mai mare dintre forje era cocoţată o coţofană cu penele alb-negre, pe care Denis o prinsese în cuib cu doi ani în urmă şi care, de atunci, se domesticise. Văzându-şi stăpânul, că îşi flutură aripile şi scoase un strigăt ascuţit de bun-venit:

— Salut!

— Şi eu te salut! răspunse Jérôme.

Împreună cu: „Poftă bună” şi „Adio”, era tot ceea ce ştia să spună. Sări pe piatra vetrei, apoi, de acolo, pe nicovală, culese cu vârful ciocului o bucăţică de metal strălucitor şi zbură greoi ca să o ascundă într-o gaură din zid. Jérôme verifică dintr-o privire rânduiala sculelor pe

care Justin le pusese la locul lor în ajun, înainte de a pleca. Fiecare lucru se afla acolo unde trebuia. Căscă, se frecă la ochi, îşi puse şorţul de piele şi deschise uşa cu geam care dădea în curte. Moş Cazaud îşi îndemnase Meja animalele spr-stâlpul de care urmau să fie prinse în chingi, unul lângă celălalt, pentru potcovit.

— Am venit puţin cam devreme – spuse el – ca să nu aştept.

— Ştiu, ştiu! spuse Jérôme.

— Nu dormeai?

— Nu…

Împreună, dezlegară curelele jugului. Justin sosi în acel moment. Şchiop, cocârjat, bâlbâit, avea o faţă flască de înapoiat şi nişte umeri de o lărgime şi de o putere surprinzătoare.

— I-iertare! bolborosi el. Oricât te-ai scula de devreme, tot e prea târziu!

— Ăsta numai la picioarele din spate! zise Caza ud.

Împinse primul bou spre stâlp. Jérôme fixă curelele sub burta animalului, potrivi jugul ¿paratului în spatele coarnelor şi strânse un lanţ peste botul umed şi fremătător. Cu ochii căscaţi şi trişti, boul scoase un muget de disperare. Coastele lui roşcovane tresăreau sacadat. Dar nu zvârlea din copite. Era obişnuit. Justin băgă un levier între curele, învârti o dată şi masa greoaie fu ridicată de curelele de piele, pia A ce copitele abia mai atinseră pământul. Tovarăşul lui îl privea cu un aer tâmp, speriat. Coţofana ieşi din potcovărie ţopăind şi se căţără pe o ladă ca să asiste la spectacol. De îndată ce ajutorul-legă piciorul animalului într-un mic soclu de lemn, Jérôme’snuise caielele din copită, îi scoase vechea potcoavă şi scurtă unghiile cu cuţitul de potcovar. Între timp, Justin, care cunoştea bine boii lui Cazaud, alese potcoavele potrivite în atelier). i le ciocănii la rece, pentru a le da curbura şi forma necesari. Nu mai rămânea decât de bătut caielele în copita pregătită. Operaţiunea fu îndeplinită cu îndemânare. Boul tresărea la fiecare lovitură de ciccan. Când cele două copite din spate fură potcovite şi egalizate

cu pila, i se dădu drumul. Pentru celălalt trebui, după ce fu imobilizat, să i se scoată cuiul care i se înfipsese deasupra copitei şi trebuia! idepărtat ţesutul cornos ce se formase în jurul rănii. Puroiul ţâşni cu putere şi Jérôme se aplecă într-o parte pentru a evita să primească jetul în plină figură. Apoi cauteriză rana cu fierul roşu, aplică păcură şi potrivi pe copita bolnavă o potcoavă uşor bombată care să menţină pansamentul. Un miros de copită arsă se răspândea în aer. Animalul gâfâia de durere şi de neputinţă.

— Nu mi l-ai betegit, sper? întrebă Cazaud. Era un tremur de duioşie îngrijorată în vocea lui.

— Dacă ar putea vorbi, mi-ar spune mulţumesc! răspunse Jérôme.

Într-adevăr, încetul cu încetul, boul se liniştea şi respiraţia îi devenea regulată. Dezlegat şi mânat către tovarăşul său, îşi reluă în tăcere locul sub jugul dublu. Cazaud îl bătu pe umăr pe Jérôme:

— Te pricepi la toate! Cât îţi datorez?

— Ca de obicei.

— Nu mai ştiu cât îmi iei de obicei.

— La şaisprezece parale potcoava, o să te coste treizeci şi două pentru primul, şi tot atâta pentru cel de-al doilea.

— Pentru cel de-al doilea?

— Da, din cauza îngrijirilor. Cu totul, trei franci douăzeci!

— Fir-ar să fie!

— Ăsta e tariful!

— Dar ştiu că câştigi bine!

— Ei, aş! Aşa crezi tu! Şi materialul pe care îl cumpăr? Şi lucrătorul pe care îl plătesc?

— Desigur, dar la fermă aduni mai puţin de atât într-o zi.

Sub sprâncenele groase şi apropiate, privirea lui luă o expresie de şiretenie. Jérôme ghici că-i va fi greu să obţină ce i se cuvenea.

— Nu te plânge! spuse el. Te-am văzut la ultimul

târg! Aveai un portofel rotofei, gata să plesnească!

— S-a topit între timp. A trebuit să repar acoperişul şurii. Mă laşi pe datorie până la sfârşitul săptămânii?

Jérôme se scărpină în cap. Tendinţa lui naturală de-a face un serviciu primului venit îl împiedica să se arate intransigent în afaceri. De îndată ce era vorba să ceară plata pentru munca sa, îi lipsea aplombul. Maria, cunoscându-i slăbiciunea, verifica în fiecare săptămână conturile fierăriei. La gândul acestui control inevitabil, Jérôme avu un elan de energie:

— Nu mai pot să lucrez în pagubă. Îmi datorezi deja patruzeci de parale de ultima dată.

— Am să-ţi dau totul o dată.

— Nu.

— Atunci, îţi dau patruzeci de parale acum şi restul sâmbătă.

Era mai bine decât nimic. Jérôme acceptă. Avea impresia că dacă ar mai fi insistai ar fi fost plătit pe loc, până la ultima centimă. Dar ar fi trebuit să discute, să ameninţe, să strige şi nu-i plăcea să se înfurie din pricina banilor.

Cazaud se îndepărtă, cu biciul pe umeri, urmat de cei doi boi, care mergeau, unul cu un pas regulat, celălalt încă şchiopătând uşor. Jérôme reintră în potcovărie, luă o bucată de cretă şi scrise pe zidul înnegrit de fum: „3, 20 F. Cazaud”.

Clopotul bisericii bătu pentru Angelus. Ca în fiecare zi, acest sunet spart scoase din sărite câinii din împrejurimi, care-şi făcură auzite glasurile furioase. Justin trăgea de lanţul foalelor ca să aţâţe jarul. Erau trei brăzdare de înlocuit, două aţele de îndreptat, lopeţi, săpăligi şi târnăcoape de reparat. Şi, de asemenea, nişte broaşte de dres, nişte pirostrii de ciocănit pentru domnul Dieulafoy, juguri de cioplit şi de fasonat. Toate acestea erau munca de fiecare zi, dar cu lucrătorul ce-l costa şaizeci de franci pe lună şi cu clienţii care se lăsau greu la plata datoriilor, potcovăria nu aducea cu totul decât un beneficiu derizoriu.

Şi totuşi, chiar dacă ar fi pierdut bani cu acest atelier, Jérôme n-ar fi renunţat, din înţelepciune. Nu concepea altă ocupaţie pentru el decât aceea de a lucra fierul în această văpaie de flăcări iritate, în acest zăngănii vesel de ciocane. Faţă de nevasta sa îşi justifica activitatea vânzând, din timp în timp, vreo maşină agricolă pentru care luase reprezentanţa, ceea ce îi aducea un comision apreciabil. Dar, fără îndoială, magazinul era cel care făcea familia să trăiască. Şi magazinul intra în competenţa exclusivă a Amélici şi a Mariei. Amândouă erau de acord să aplice în comerţ nişte metode de ordine, de bunăvoinţă şi de contabilitate riguroasă. Surâse gândindu-se că ele se deşteptaseră deja, fără îndoială, şi pregăteau cafeaua în bucătărie. Justin puse o bucată de fier înroşit pe nicovală. îl ciocăniră împreună, lucrătorul lovind cu barosul şi Jérôme răsucind bara şi ţinând isonul cu ciocanul mai mic.

Amélie deschise uşa.

— Vii, tată? Totu-i gata.

Puse pe banc nişte pâine cu unt şi o ceaşcă de cafea caldă pentru Justin, care se înroşi, îşi vârî capul între umeri şi bâlbâi nişte mulţumiri ininteligibile. Apoi, după ce îşi îmbrăţişă tatăl, ea îl rugă să-şi scoată şorţul de piele şi să vină la masă.

— Ştii că mamei nu-i place să te vadă aşa în casă.

El o ascultă râzând, îşi spălă mâinile într-un lighean şi-şi trecu degetele umede prin păr şi-peste mustaţă.

— Sunt destul de bine aşa?

Intrară ţinându-se de braţ în bucătăria în care Maria şi Denis îi aşteptau în faţa a patru ceşti de cafea şi a unei farfurii cu tartine. Contrar bănuielilor lui Jérôme, nevastă-sa nu-l întrebă cine venise să-l deranjeze cu noaptea în cap şi nici dacă încasase preţul pentru munca lui. Se sculase mai târziu ca de obicei şi se grăbea să deschidă magazinul, temându-se să nu piardă clienţii. După ce-şi băură cafeaua, Jérôme o ajută să deschidă obloanele vitrinei. Nu terminaseră bine, că Justin băgă capul întredeschizând uşa.

— Patroane!

— Da.

— Eşti căutat la potcovărie.

— De cine?

— Nu-l cunosc. Unul slab, care… care nu-i de pe aici…

— A adus ceva de lucru?

— Habar n-am… Şi-a spus n-numele… Balioux… Spalioux… Cam aşa.

— Bine, vin.

— Să te însoţesc, tată? întrebă Denis. O să-l ajut pe Justin cât timp vorbeşti tu cu ăla.

— Iar ai să te murdăreşti! spuse Maria.

— O să-i punem un şorţ, zise Jérôme. Oricum trebuie să înveţe, dacă vrea să mă înlocuiască într-o zi…

Aranjând în grabă prin camere şi în bucătărie, Amélie se grăbi să intre în magazinul în care mama ei se ocupa deja de o clientă. Aceasta ezita între nişte nasturi din pasmanterie şi nasturi din os. Tânăra fată se aşeză la casă ca să verifice socotelile de săptămâna trecută. „Un kilogram de zahăr – O, 95 fr.; o livră de macaroane – O, 40 fr.; un pachet de lumânări – O, 90 fr.; un litru de petrol – O, 44 fr.;…” Privirile îi alunecau pe cifre ca apa pe un pat de pietre. Pierdută într-o visare plăcută, îşi amintea serbarea de la Veixou, zidurile antice luminate de flăcări, muzica nocturnă, dansul cu Jean Eyrolles, întoarcerea sub imensul cer înstelat. Trecuseră de atunci mai multe zile şi, totuşi, simţea cum i se continuă serbarea în suflet printr-o tresărire suavă de umbre şi lumini.

— Credeţi-mă, doamnă Chastagnoux – spunea Maria – de os e poate mai rezistent, dar nişte nasturi îmbrăcaţi în stofa rochiei dumneavoastră vă vor sta mai bine.

— Nu. zic nu, doamnă Aubernati dar asta mă face să-mi schimb idëèa. Aproape că am chef să-mi pun nişte capse.

— Plinuţă cum sunteţi, or să se deschidă tot timpul!

Prin peretele despărţitor se auzea bătaia muzicală a ciocanelor. Ca întotdeauna la aceeaşi oră, cele patru vaci ale familiei Ferriôre trecură cu paşi grei prin faţa vitrinei.

Un băieţaş încălţat cu saboţi, cu faţa murdară şi cu cămaşa găurită, le ducea la păscut. Un miros umed de balegă pătrunse în încăpere. Dintr-o supărătoare obişnuinţă, animalele se uşurau inevitabil în dreptul prăvăliei.

— S-ar spune că o fac special! exclamă doamna Chastagnoux.

— Din pricina distanţei! spuse Maria. Timpul cât merg de la Ferrière până la noi e exact cât le trebuie ca să le apuce.

Soţul meu l-a sfătuit pe domnul Ferrière să dezlege animalele şi să le lase în grajd atâta timp cât nu s-au uşurat! Gândiţi-vă! Ar fi prea multă muncă?…

— Dar de ce domnul Calamisse nu intervine în calitatea lui de primar?

— Consideră că atâta vreme cât rămânem un târguşor rural, trebuie să suportăm inconvenienţele unor astfel de situaţii.

— Şi bălegarul, cine îl adună?

— Nu-i lipsă de amatori.

— Am să iau şi eu puţin data viitoare, pentru grădină.

— La dispoziţia dumneavoastră, doamnă Chastagnoux. Şi cu nasturii cum rămâne?

— Ei bine, vedeţi, ezit… La urma urmei, am tot ce-mi trebuie acasă. Dar arătaţi-mi cum staţi cu şireturile albastre de mătase…

Neobosită şi surâzătoare, Maria puse la loc cartoanele cu nasturi şi scoase cutiile de broderie fină. Un bâzâit furios îi atrase atenţia Améliei. Ridică ochii spre banda de hârtie cu lipici care cobora din plafon, cu încărcătura ei de insecte moarte. Un bărzăune cu lăbuţele lipite se zbătea să scape.

— Astea s-ar potrivi foarte bine! se hotărî doamna Chastagnoux. Puneţi-mi şaizeci de centimetri de lăţime medie. Ah! Şi apoi ar fi prea mult dacă i-aş cere domnului Aubernat să-mi aranjeze toporişca despre lemne, care s-a tocit?…

— Câtuşi de puţin. Amélie, du tatălui tău. toporişca doamnei Chastagnoux. Roagă-l să încerce să o facă pentru

mâine.

— Bine, mamă, spuse Amélie.

Luă toporişca pe care i-o întindea doamna Chastagnoux şi se îndreptă spre uşa potcovăriei. În spatele ei, o auzi pe clientă:

— Cât de mare s-a făcut! Şi-i atât de graţioasă. Trebuie că vă dă multe satisfacţii!…

Amélie urcă două trepte. Încă din pragul atelierului, un miros de zgură încinsă îi umplu nările. Justin nu era acolo. îl auzea stivuind nişte table în curte. Deniş era cel ce trăgea de lanţul foalelor.

— Ah, iată-te, fetiţo! zise Jérôme. Tocmai voiam să te chem.

— Ai nevoie de mine?

— Am să-ţi explic imediat. Ce-mi aduci acolo?

— O toporişcă de ascuţit pentru doamna Chastagnoux.

— Pune-o pe banc.

Ţinea cu cleştele o bară de fier al cărei vârf încălzit la roşu se sprijinea pe nicovală. Ciocanul lovi masa de oţel ca un cal care bate cu copila în pământ înainte de a-şi lua avânt. Şi, dintr-odată, ridicată cu un gest larg, unealta recăzu pe vârful încins, care se lăţi puţin sub puterea loviturii. Bătut cu precizie, metalul incandescent lua forma unei limbi ascuţite. Pe măsură ce se răcea, culoarea lui trecea de la galben de foc la roz de cireaşă şi puncte negre apăreau pe alocuri în masa fluorescentă.

— Ce faci acolo? întrebă Amélie.

— Domnul Dieulafoy, cel de la castelul din Aylettes, mi-a cerut o pereche de pirostrii. M-am apucat singur în timp ce Justin aranjează fierul vechi…

Puse bara din nou la încălzit şi o înfipse într-o mică adâncitură din jarul strălucitor. Gura foalelor sufla aer în vatră şi două flăcări vii, ascuţite, ţâşniră din carapacea de cărbune negru, grăunţos. Jérôme îşi şterse fruntea cu dosul mâinii şi spuse:

— Dacă-mi ies bine pirostriile astea, o să-mi comande poate o poartă de fier forjat pentru intrarea în parc.

Această muncă chiar că mi-ar plăcea. Dar nu se mai găseşte aşa ceva…

Denis îşi pusese un şorţ vechi al lui Justin. Obrajii şi mâinile lui erau încă curate. Trăgea de lanţ şi pâlpâirile focului îi luminau intermitent obrazul drăguţ, înăsprit într-o expresie de importanţă profesională. Tatăl său nu-i putea face o mai mare plăcere decât chemându-l să-l ajute în atelier. Amélie luă de pe banc un desen reprezentând două foaie.

— O să fie frumoase, nu-i aşa? spuse Denis cu mândrie.

— Foarte frumoase.

— Tata mi-a promis c-o să mă lase să bat fierul pentru cârlige.

Foalele gâfâiau cu o voce gravă. Un gest brusc şi, din nou, drugul de fier fu pe nicovală, pus la bătut cu ciocanul. Când

Jérôme se afla în potcovăria sa, era greu de recunoscut în el personajul zâmbitoi care, în restul timpului, trăia cu spaima să nu-i displacă nevestei. În această peşteră fermecată, el era mai ele stăpân. Amélie ar fi putut să urmărească ore întregi acest joc al omului dominând materia şi scoţând dintr-o masă incandescentă forma delicată şi durabilă a unui obiect. Dar, îi făcea deja senin fiului său să oprească foalele. Drugul fasonai rămase pe nicovală şi luă nuanţa moartă a cenuşii. Solzi de nisip ars acopereau capul pirostriei, în care se mai vedea încă o luminozitate violacee şi vibrantă.

— Ai terminat? întrebă Amélie.

— Să respir şi eu un pic – răspunse el lăsând jos sculele.

— Dar, tată – se bâlbâi Denis – mi-ai promis…

— Ei bine, o să reîncepem mai târziu. Du-te să-l ajuţi pe Justin în curte, înainte de a părăsi potcovăria. Denis îi aruncă surorii sale o privire plină de pică:

— Nu puteai să ne laşi în pace? Nu se poate face nimic bun când eşti tu de faţă!

— Denis! strigă Jérôme, ca să-l readucă la ordine.

Dar, după ce băiatul închise uşa în urma sa, începu să râdă:

— Bietul de el! E drept că-i stricăm bucuria. Numai că nu voiam să audă. N-ar înţelege…

— E chiar atât de grav? întrebă Amélie.

Punea, această întrebare din obişnuinţă, fără urmă de emoţie în glas. Faţa preocupată a tatălui îi spusese deja ce fel de confidenţă urma să audă. Aşezat pe o puţină întoarsă, Jérôme îşi încruntă fruntea, pradă unui gând ce-l frământa:

— Îi cunoşti pe Espalioux tatăl? inliebă el în sfârşit.

— Cel care a venit azi-dimineaţă?

— Da. E un prieten. Am făcut serviciul militar împreună. Dar nu ne-am mai văzut. Se cucea la joagăr. În trecere, mi-a spus bună ziua. Nici nu ştia că, o dală eu fierăria, am luat şi reprezentanţa pentru maşini agricole în canton. Se în tâmplă ca el să aibă o pajişte în pantă şi greu de secerat. I-am propus să-i vând o secerătoare mecanică. N-a spus nu. Dar nevastă-sa e cea cate line paralele. Aşa că nu poate decide fără ea. Mi-a cerut să vin la ei cu scula, pentru o demonstraţie.

— Ei bine, du-le.

— E departe! La Croixdu-Jouneix. Până mă duc, până secer pajiştea, până discut afacerea, s-a dus ziua. Ar trebui, după părerea lui Espalioux, să rămân să dorm la fermă.

— Şi cine te împiedică?

— Nimeni, spuse Jérôme.

Şi plecă capul. Amélie îşi muşcă buzele ca să nu zâmbească.

— Am înţeles! spuse ea. Am să vorbesc cu mama.

El se ridică frecându-şi mâinile de şorţul de piele.

— Fă cum crezi… Ţi-am spus ca să te previn… Nu se ştie… Vânzarea unei secerălori e importantă.

Reluă drugul de fier în mână şi-l apropie de fereastră, examinându-l mai bine la lumina zilei. împărţită între dorinţa de a-l lua în zeflemea şi cea de a-l plânge, Amélie! întrebă:

— Când vrei să o previn? Acum?

El tresări:

— Ah, nu!… Aşieaptă puţin…

— La ora mesei?

— Mai degrabă la ora cinei. O dată ziua terminală, e mai calmă, mai dispusă să înţeleagă…

Şi, întorcând privirile, adăugă slab:

— Îţi mulţumesc…

În magazin, Amélie o regăsi pe maică-sa care, luată cu asalt de doamna Calamisse şi doamna Croux, moaşa comunală, zbura de la un raion la altul, cântărea legume uscate, desfăşura panglică roz, tăia brânză şi recomanda o marcă de săpun.

Trecând pe lângă Amélie îi şopti:

— Nu eşti niciodată aici când soseşte clientela. Ocupă-te de doamna Calamisse. Un chil de sare şi trei de fasole…

Doamna Calamisse fu înlocuită de servitoarea domnului pastor Pradinas, care dorea să se informeze despre preţul sodei, apoi de o lărancă cu o bonetă de bumbac şi fustă groasă de postav, care venise să cumpere nişte zahăr şi nu vorbea decât în dialect.

Dinspre polcovărie se auzea din nou sunetul fierului forjat. Scăpat de grijă, Jérôme se reapucase de treabă.

La venirea serii, după ce ultimul client părăsise prăvălia, Amélie şi Maria închiseră obloanele la vitrină. To aţă familia se adună în bucătărie pentru cină. O lampă cu petrol ardea pe masă. Fiecare conviv îşi avea umbra zugrăvită pe perete. Vântul scăpa câte o rafală pe coş. Cartofii cu slănină fumegau în farfurii. Jérôme mânca fără să ridice ochii. Amélie consideră că sosise momentul să declanşeze ofensiva. Bău o înghiţitură de lapte, puse paharul jos şi spuse pe un ton de curiozitate naivă:

— E adevărat, tată, că moş Espalioux vrea să-şi cumpere o secerătoare?

Jérôme fu cât pe ce să se înece, lăsă jos furculiţa şi mormăi:

— Espalioux?… O secerătoare?…

— Justin mi-a spus aşa. Ai discutat de dimineaţă în faţa lui, se pare.

— Ah!... Da... e adevărat... A venit Espalioux. Mi-a explicat că i-ar plăcea să aibă o secerătoare. Şi ce-i cu asta?...

— De ce nu mi-ai spus nimic? întrebă Maria.

— Pentru că... pentru că nu-i deloc plăcut!... spuse Jérôme ştergându-şi mustaţa cu degetul mare.

— Nu vrei să i-o vinzi? reluă Amélie.

— Nu.

— Şi din ce motiv?

— Locuieşte prea departe. N-am să pierd o zi întreagă ca să mă caţăr acolo sus şi să-i fac o demonstraţie!

Mintea prost, privind în pământ, cu o voce şovăitoare, dar Maria, uşor de păcălit, nu remarca nimic suspect în comportarea soţului ei.

— Nu s-ar spune că Croixdu-Jouneix e la capătul lumii! zise Amélie. Dacă pleci mâine dis-de-dimineaţă, ai putea să te întorci poimâine la prânz.

— Şi unde să-şi petreacă noaptea? exclamă Maria, ai cărei obraji se aprinseră.

— La ferma Espalieux!

— Nici să nu te gândeşti! spuse Maria.

— Nici să nu te gândeşti! repetă Jérôme într-un suflet.

Instinctiv, îşi băgase capul între umeri ca sub ameninţarea unei averse. Sprâncenele lui groase îi ascundeau privirea. Ţinea mâinile băgate sub masă.

— Ce e aşa de grav că tata s-ar culca la familia Espalieux? întrebă Amélie.

— Nu-i nimic grav, dar astea nu sunt maniere. De obicei, când ai un cămin, nu dormi în patul altora!

— O dată nu înseamnă de obicei! spuse Amélie.

— Şi apoi, pe aceşti Espalieux nici nu-i cunoaştem!

— E un prieten de regiment! o lămuri Jérôme.

Nevasta sa îi aruncă o privire incisivă:

— Asta nu e o referinţă.

— Nu, bineînţeles! De altfel, nici nu ne-am mai văzut. A trecut pe la potcovărie aşa, din întâmplare. Dintr-una într-alta, am ajuns să vorbim despre secerătoare…

— Şi tu i-ai promis să te urci cu una până la el la fermă? întrebă Maria.

— Nu i-am promis nimic!

— Dar ţi-ar plăcea să te duci?

— Câtuşi de puţin! Afacerea se prezintă prea prost. Patru ore de drum într-un sens, patru ore în celălalt, seceratul pajiştii, tocmitul, o noapte petrecută departe de casă… Nu, n-am niciun chef să fac călătoria asta…

— Nici să vinzi o secerătoare de 390 fr., care ţi-ar aduce vreo patruzeci de franci comision? reveni Amélie.

— Nu sunt sigur că aş vinde-o.

— Dacă ai vinde-o, oricum!…

Urmă o tăcere. Maria îşi împinse farfuria şi închise pleoapele ca pentru a se izola cu gândurile ei.

— Şi dacă ai vinde-o, tată? repetă Denis.

— Taci din gură! îl repezi Jérôme. Lasă-i să vorbească pe cei mari.

Denis îşi culcă faţa pe cotul îndoit, prefăcându-se că doarme.

— Mai sunt şi alte ferme primprejurul familiei Espalicux? reluă Amélie.

— Da, patru ferme! răspunse Jérôme. Ferme frumoase…

— Au secerătoare?…

— Nu.

— Dacă Espalicux ţi-ar cumpăra o secerătoare, ceilalţi, văzându-l la treabă, s-ar hotărî, poate, şi ei.

— Poate. Dar nu te mai gândi la asta. E degeaba.

Înfipse furculiţa într-un cartof şi se forţă să-l mănânce cu privirile fixe, cu obrajii umflaţi.

— Cinci secerătoare, murmură Amélie. Nu oşti rezonabil, tată!

Maria ridică capul şi o lumină aurie scânteie în pupilele ei.

— E adevărat că nu eşti rezonabil, Jérôme! repetă ea

deodată. N-avem dreptul să lăsăm să ne scape o asemenea ocazie. Trebuie să te duci…

Faţa lui Jérôme se apăra prin mici încruntări de supărare, împotriva valului de bucurie care-l cuprindea.

— O-la-la! exclamă el. În sfârşit, dacă credeţi că trebuie! La urma urmei, poate că aveţi dreptate!…

Ceda puţin prea repede după gustul fetei sale.

— Cu cât mai repede, cu atât mai bine, reluă ea. Ar trebui să pleci mâine dimineaţă, nu-i aşa, mamă?

El găsi puterea să îngaime:

— Pentru ce mâine? Mai poate aştepta…

— Nu, spuse Maria. Amélie are dreptate. Trebuie bătut fierul cât e cald. Dacă aştepţi, Espalicux poate să-şi schimbe părerea sau să se adreseze altuia.

— Asta aşa e! spuse el. Există un risc.

— Necazul e – reluă Maria – că reprezentantul de la Limoges ne-a anunţat vizita lui pentru mâine la ora două. N-ai să fii aici.

— N-avem nicio nevoie de tata ca să facem comenzile noastre de veselă domnului Dubech! zise Amélie.

Maria avu un surâs condescendent:

— Adevărul e că, în asemenea cazuri, tatăl tău nu ne e de prea mare ajutor.

Jérôme clătină din cap:

— Păcat! Mi-ar fi plăcut să-l văd pe omul acesta!

— În schimb, ai să-l vezi pe moş Espalieux – spuse Amélie.

— Nu-i acelaşi lucru. În timp ce voi vă distraţi amândouă la magazin, eu, acolo sus, cu secerătoarea mea şi cu moş Espalioux, n-o să mă distrez deloc, vă asigur!…

— Nu fi copil, Jérôme! zise Maria cu un ton sec.

Se ridică pentru a duce farfuriile la chiuvetă. Îndată ce întoarse spatele, Jérôme îi făcu cu ochiul fiicei sale.

— Mă iei şi pe mine, tată? întrebă Denis cu o voce adormită.

— Te iau la culcare. Şi încă în cârcă! îţi convine?

Râse cu atâta putere, încât Maria se întoarse pe călcâie şi îi aruncă o privire bănuitoare.

4.

A doua zi dimineaţă, la ora şase, după ce scoase secerătoarea din hangar, Jérôme o şterse şi o unse în vederea unei demonstraţii concludente. Când fu gata, trebui să ridice Iama şi glisiera. Maria, Amélie şi Denis, adunaţi în curte, asistau la pregătirile de plecare.

— Ce plictiseală! mormăia Jérôme. Ah! Ştiu că aveţi mare noroc, voi ăştia!...

Dar expresia maliţioasă a ochilor săi dezminţea mutra dezamăgită pe care o arborase. „Se plictiseşte oare cu noi? se întrebă Amélie. Nu. Dar, fără îndoială, bărbaţii au nevoie uneori să iasă din casă, din sânul familiei, să-şi regăsească nişte prieteni, chiar şi mai simpli, să aibă, câteva ore măcar, iluzia independenţei. Mama nu e în stare să înţeleagă această nevoie de evadare. Eu, în schimb, când o să fiu femeie, o să-i las o mare libertate bărbatului meu. Şi el o să-mi fie recunoscător. O să-mi spună tot, pentru că o să ştie că pot înţelege tot...” Reintră în casă ca să completeze, pentru orice eventualitate, o fişă de comandă pe numele de Joachim Espalioux. În această împrejurare, nici vânzătorul şi nici cumpărătorul nu ştiau să scrie. Când se reîntoarse în curte, Justin aducea mica iapă la căruţă şi o împingea între hulubele mult prea largi pentru ea.

— Am pregătit hârtia! zise Amélie. Să semneze pur şi simplu acolo unde am făcut o cruce.

— Îţi faci iluzii – spuse Jérôme, băgând în buzunar hârtia. Eu sunt sigur că mă duc degeaba.

Secerătoarea fu legată cu nişte frânghii groase de cânepă, de spatele căruţei. Cu roţile ei mari de fier vopsite în albastru, cu lanţurile, cu zimţii, cu angrenajele, cu scaunul perforat în formă de cuvă şi cu sabotul ei înaintaş, această maşinărie complicată şi absurdă te făcea să legândeşti la o insectă distrugătoare mărită cu lupa. Ca şi cum bărbatul ei s-ar fi pregătit pentru o foarte lungă călătorie, Maria îi şoptea la ureche recomandări febrile:

— Să nu te încingi prea tare... Nu te grăbi când seceri... Să te opreşti de îndată ce răcoarea te ia de

spate…

Amélie băgă de seamă că ochii tatălui ei deveniseră sumbri şi umezi:

— Ei şi tu!… Prea îţi faci griji… Ce te-ai face dacă aş fi comis-voiajor ca domnul Dubech?

Se forţă să râdă. Maria însă nu râdea. Justin mângâia iapa pe cap:

— Dacă sunt lucruri importante, le spui să revină mâine! îi porunci Jérôme. Până atunci mă întorc. Să nu te atingi de pirostrii. Pregăteşte petice. Niciodată nu-s prea multe. Şi schimbă brăzdarul lui Ferrière…

— Am înţeles, patroane…

Soarele ajunsese la înălţimea acoperişurilor. Cocoşii îşi răspundeau de la o curte la alta. Clopotele băteau. Câinii lătrau. Jérôme îşi îmbrăţişă nevasta, fiul, fiica, se instală pe banchetă, trosni din bici şi căruţa se puse în mişcare, târând după ea, într-un victorios zornăit de fierărie, secerătoarea viu colorată.

După plecarea lui Jérôme, în casă se reaşternu liniştea. Denis o zbughise să se joace cujiiişte prieteni pe maidanul târgului. Prăvălia părea mai sumbră şi mai tristă ca de obicei. Maria, foarte palidă, cu ochii încercănaţi, număra bomboanele multicolore care umpleau un borcan. Suspina adesea, ca şi cum i-ar fi lipsit aerul. Prima clientă care se prezentă fu doamna Barbezac, care n-avea nimic de cumpărat, dar venea după veşti.

— Azi-dimineaţă, când am deschis obloanele, l-am văzut pe domnul Aubernat trecând cu o secerătoare. Se duce departe?

— Gândiţi-vă şi dumneavoastră! începu Maria. La familia Espalioux, tocmai la Croix-au-Jouneix. O să rămână acolo şi peste noapte.

— Pentru vânzare?

— Pentru o demonstraţie şi pentru vânzare…

— Dacă iese ceva profit, n-aveţi de ce vă plânge!

Refugiată în spatele casei, cu coatele pe masă, cu bărbia în mâini, Amélie asculta cu un sentiment de remuşcare, vocea plângăreaţă a mamei ei:

— Nu-mi place să-l ştiu plecat.

— Din lipsă de obişnuinţă! îşi dădu cu părerea doamna Barbezac.

— Mai ales că pe oamenii aceia nici măcar nu-i cunosc! reluă Maria. Nu sunt de pe aici. Femeia nu coboară niciodată la târg…

În tot cursul dimineţii, fie că aranja prin magazin, că servea o clientă, că dădea restul sau se uita prin registre, tânăra fată fu urmărită de aceeaşi idee: „Mama nu se poate lipsi de tata. După douăzeci de ani de căsătorie. E de necrezut!” Obişnuită să trăiască împreună cu părinţii, îi era greu să priceapă că erau uniţi, încă şi astăzi, de o dragoste tot atât de neraţională ca şi cum abia 5-ar fi întâlnit. Masa de prânz fu lugubri Ordinea casei fusese suspendată. Fiinţele şi lucrurile pluteau în vid. Maria mânca din vârful buzelor, trăgea cu ochiul la fereastră, ca şi cum ar fi aşteptat să o strige cineva de afară, şi îl lua la rost po Denis cu o voce ţipătoare, pentru mai nimic. Băiatul, cu pleoapele umflate, cu buza plângăcioasă, termină prin a protesta:

— Ce-ai ast-ăzi cu mine, mamă? Nu-i vina mea dacă tata s-a dus acolo cu secerâtoarea aia!

O palmă i se lipi de îndată pe obraz. Dar, imediat după aceea, Maria, cu lacrimi în ochi, îl strângea la piept şi îl acoperea de sărutări:

— Bietul micuţ! Nu, nu-i vina ta! Du-te de te joacă! Nu sta aici…

Îşi mai regăsi puţin liniştea pe la orele două, pentru că domnul Dubech nu putea întârzia să vină. Vizita comis-voiajorului era întotdeauna o sărbătoare pentru familie. Odată cu el pătrundea în casă un aer de noutate, de spaţiu şi de mister. Prospectând regiunea în etape mici, îi dădea fiecăruia veşti despre toţi. În plus, geamantanele lui de mostre ascundeau minuni, despre care se discuta îndelung seara, după plecarea lui spre alte orizonturi.

Când se auzi soneria anunţând sosirea domnului Dubech, Amélie şi Maria se grăbiră să-i iasă în întâmpinare. Subţire şi uscat, cu mustaţa frizată, cu guler

tare şi lanţ de ceas la vedere, el lumină magazinul cu zâmbetul său. Despachetându-şi marfa cu mâini agile, cu unghii îngrijite, el le ameţi pe Amélie şi pe Maria cu o mie de cuvinte plăcute:

— V-aţi făcut şi mai frumoasă, doamnă Aubernat, în lipsa m: al Eu îmi pierd părul, şi dumneavoastră întineriţi. Şi domnişoara A ibernat! Un adevărat crin! Un crin în valea asta!... Şi demnul Aubernat? Plecat? Ce păcat! Sper că n-o să vă certe pentru toate cumpărăturile pe care o să le faceţi de la mine...

De dafa aceasta, în plus faţă de merceria şi de obiectele de fierărie pentru menaj obişnuite, domnul Dubech aducea în geamantanele sale o colecţie de obiecte de porţelan, pe care o dezveli din învelişul de paie şi o aşeză pe tejghea. Între vrafurile de cratiţe apărură marchize cu rochii roz ca aurora, dansatoare ridicând un mic picioruş ascuţit de sub un val de dantelă de zahăr, păstoriţe graţioase mirosindun buchet de flori, în timp ce un păstor cu tricorn albastru şi cu saboţi aurii cânta pentru ele la flaut.

— Ultimele noastre producţii! spuse domnul Dubech, cu un orgoliu care-i umfla pieptul şi făcea să-i iasă din cap ochii mici de coţofană. Toată graţia secolului al XVIII-lea la un preţ de nimic! Suntem deja sufocaţi de comenzi. Vă sfătuiesc să reţineţi câteva obiecte pe care o să vi le livrăm, fără întârziere, pentru sărbătorile de la sfârşitul anului. Se poate oare imagina un cadou mai graţios pentru Anul Nou?

— Clienţii noştri – spuse Maria – caută mai ales cadourile folositoare. Suntem o regiune săracă, domnule.

— Sărăcia nu este duşmana visului. Pâinea se digeră, statueta rămâne. *La* Tulle am plasat douăzeci şi cinci de piese dintr-o singură lovitură!...

Amélie ar fi vrut să insiste ca mama ei să comande patru sau cinci grupuri de porţelan, şi mai ales pe cel care o reprezenta pe marchiză cu un ogar culcat la picioare şi cu un negrişor aplecat peste umăr. Vedea în aceste obiecte inutile mesagerii unei vieţi de lux şi de trândăvie care i se

părea de invidiat. Aşezate pe o masă sau pe un bufet, ele trebuie că răspândeau poezie în întreaga casă. Dar Maria se încăpăţână să susţină că locuitorii din Chapelle-au-Bois nu erau pregătiţi pentru rafinamentele artistice. În ciuda rugăminţilor fetei şi a argumentelor comis-voiajorului, refuză să dea azil în prăvălia ci poporului amabil al păstorilor, al marchizelor, al dansatoarelor şi al negrişorilor galanţi: în schimb, comandă robuste castroane de supă, farfurii cu desen şi ceainice de toate mărimile. Apoi, cum domnul Dubech îşi însemnase comenzile şi se pregătea să-şi ia rămas-bun, o puse pe Amélie să-l servească cu un pahar de drojdie. În timp ce acesta îşi bea rachiul cu mici înghiţituri lacome, Maria îi enumera diversele comisioane pe care trebuia să i le facă. Scriind puţin, ea întrebuinţa bucuroasă acest mijloc, pentru a trimite veşti familiei şi altor cunoscuţi. Sora ei mai mare, Clotilde, era învăţătoare la Jeyzelou. Cealaltă soră, Hermance, avea un magazin cu articole de fierărie la Drive.

— Verişoara ei ţinea o mică băcănie la Treignac. Toate se aflau în drumul comis-voiajorului:

— Să-i spui surorii mele, Clotilde Chazal, că suntem toţi sănătoşi şi că tânjim de dorul lor… lui Hermance, că mai am încă şalul ei mare verde şi că, dacă îl vrea, trebuie să-mi scrie…

După plecarea comis-voiajorului, Maria rămase mult timp în prag cu braţele atârnând. În sfârşit, oftă:

— Tatăl tău trebuie că a ajuns acum. Poate că s-a şi apucat să secere pajiştea.

O tuse aspră o îndoi de efort.

— Ce-ai păţit, mamă? întrebă Amélie.

— N-am nimic. Mi-a rămas de la gripă. Ar trebui să ieşi afară să prăjeşti cafea. Am promis marfă proaspătă pentru mâine, la toţi clienţii.

Lui Amélie îi plăcea această operaţie. Mai erau două băcănii la Chapelle-au-Bois, dar, în ce priveşte cafeaua, toată lumea era de acord că cea de la Aubernat era incomparabilă.

Tânăra fată duse prăjitorul în stradă, în faţa magazinului. Aşezată pe o banchetă, învârtea manivela sferei metalice încărcată cu cafea verde. Boabele, învârtindu-se în interiorul închisorii lor de tablă, produceau un zgomot uşor. de grindină căzută pe acoperiş. Jăraticul reşoului adăuga amestecului un parfum lejer şi nedefinit.

Jeanne Lamarsaude şi Françoise Roubaudy, care fuseseră în aceeaşi clasă cu Amélie, trecură prin faţa ei ţinându-se de talie:

— Merge, Amélie?

— Merge.

— Miroase bine cafeaua ta!

— Nu încă, abia a început să se prăjească.

Cunoscându-le pe toate tinerele fete din Chapelle-au-Bois, nu se legase cu adevărat de niciuna dintre ele. Sălbăticia ci naturală descuraja confidenţele. Singura prietenă pe care o păstrase în urma trecerii prin şcoală era Marthe Tabaraud, fata doctorului. Dar, anul trecut, doctorul Tabaraud se instalase împreună cu familia la Limoges, unde preluase cabinetul medical al socrului său, prea în vârstă ca să mai practice meseria. Cele două tinere fete îşi scriau adesea. Această corespondenţă îi dădea multă bătaie de cap Améliei. Ar fi vrut ca fiecare din scrisorile ei să fie sinceră în fond şi elegantă în formă. Marthe Tabaraud aplica acelaşi consemn. „Sunt zece zile de când n-am mai primit nimic de la ea Fără îndoială că e foarte ocupată. Vizitele cu mama ei, ieşirile în oraş, spectacolele...” Suspină gândindu-se la vârtejul oraşelor fericite. Un miros acru şi fierbinte se răspândea în aer. Amélie deschise prăjitorul, goli boabele pe un ziar aşezat la picioarele ci şi reîncărcă maşina cu trei soiuri diferite dexafea verde. Două bătrâne scunde, cu bonete pe cap, aşezate în pragul porţilor lor, cârpeau ciorapi. Din timp în timp, câte o clientă intra în prăvălie. Amélie auzea vocea mamei ei, zgomotul greutăţilor puse pe balanţă, fâsâitul hârtiei de ambalaj. O femeie îşi chemă băiatul cu strigăte ascuţite: „Julien! întoarce-te imediat! întoarce-te sau te

spun lui taică-tău!” Nişte câini traversară piaţa, urmărind o căţea roşcată cu păr zburlit. Cocoşul lui Barbesac ciugulea în praful din jurul baligilor. Mic, robust, cu penele gri şi bleu, avea gâtul golaş, pentru că stăpânul lui, mare amator de păstrăvi, îi smulgea penele ca să le întrebuinţeze la pescuit drept muşte artificiale. Nişte găini cotcodăceau. O vacă mugi.

Deodată, Amélie ridică fruntea – Antoinette Eyrolles stătea în faţa ei cu mâinile în şold, cu burta scoasă înainte:

— Tu, când prăjeşti cafea, s-ar spune că nu cunoşti pe nimeni!

Amélie se trase puţin mai la o parte ca să-i dea voie tinerei fete să se aşeze alături pe banchetă. Rochia albastră a Antoinettei era mototolită la genunchi. Nişte fire de iarbă uscată îi atârnau în păr.

— De unde vii? întrebă Amélie.

— Am fost la râu, aproape de pietrele cele mari.

— Singură?

— Aproape.

Pe obrajii ei dolofani două gropiţe se săpară prevestind râsul, întinse nasul ca pentru a-i atinge nasul Améliei şi repetă cu o şoaptă calmă:

— Aproape!

— Cu cine ai fost? întrebă Amélie.

— Ghici.

— Cu Maurice Grignoux?

— E mult de când s-a terminat.

— Cu băiatul lui Marchelat?

Antoinette scutură din cap ca prinsă de un fior de dezgust.

— Cu Antonin Ferrière. Suntem veri. E voie? I-ai văzut bicicleta? Mă învaţă să umblu cu ea. Vrei să-ţi povestesc?

— Nu!

Privirea îi alunecă spre gâtul Antoinettci, a cărui carne proaspătă şi grasă lucea deasupra unui guleraş de pichet alb. Mereu, faţă de ea, Amélie era împărţită între repulsie şi curiozitate. Simţea o ostilitate fizică în faţa

acestei fete dolofane, animalice şi vulgare, dar în acelaşi timp simţea atracţie pentru caracterul atât de diferit al acesteia faţă de al său.

— Bine, bine, n-am să mai vorbesc despre mine! spuse Antoinette. Avem şi alte subiecte de discutat, oricum! Ştii că fratele meu găseşte că eşti pe gustul lui?

O tresărire de mânie o zdruncină pe Amélie din cap până în picioare. Cum îndrăznea Jean Eyrolles să formuleze o frază atât de impertinentă la adresa ei?

— Puţin îmi pasă de aprecierile fratelui tău! răspunse.

Din pricina surprizei, se oprise timp de câteva secunde din învârtitul manivelei prăjitorului de cafea.

— Eşti nebună! murmură Antoinette. Nu-ţi face niciun rău când spune că eşti drăguţă şi că dansezi bine!

— Nu sunt drăguţă şi nu dansez bine.

— S-ar părea că da.

Din nou mâna Améliei începu să învârtă manivela şi boabele de cafea îşi reluară dansul zgomotos în cutia de metal înnegrit.

— Nu i-am cerut nimic fratelui tău. Să rămână deci la locul lui!

— Dar ai fost bucuroasă că n-a rămas la locul lui acum câteva seri, la Veixou!

Această replică neaşteptată o tulbură profund pe Amelie.

— Se poate, zise ea cu o voce gravă. Mi-era poftă să dansez. Vrei să mă faci să-mi pară rău?

Îşi reproşa deja bruscheţea, care putea lăsa să se creadă că e vorba de vreo înţelegere sentimentală. Era absurd! Braţul ei, mereu în mişcare, îi înţepenise între cot şi umăr.

— O, ce fiinţă caraghioasă mai eşti şi tu! oftă Antoinette. Alta, în loc Ul tău, ar fi mândră. Nu vrei să-l revezi?

— Nu.

— Nu-ţi place?

— Nici măcar nu m-am întrebat.

— E drăguţ, ştii? Rezonabil şi harnic. Nu seamănă deloc cu Antonin. Într-o zi, dacă eşti de acord, o să-i faccm o vizită la gater.

— Ca să facem, ce?

— Să stăm de vorbă. Să ne plimbăm de-a lungul râului. Ca nişte prieteni, ai înţeles?…

Urmă o pauză, în timpul Căreia Am61 le ascultă freamătul continuu al prăjitorului. În acest glob de tablă o mie de voci şopteau tainic. Acum, mirosul cafelei prăjite devenise ameţitor. Casele din faţă vibrau, se deformau, sub un voal de abur subţire. Câinii trecură din nou, alergând mereu după aceeaşi căţea roşcată căreia îi atârna limba.

— Am să te las! spuse Antoinette. Astăzi gătesc cu Trebuie să mă întorc acasă. Ce să-i spun fratelui mlu?

— Nimfel

Primi fără neplăcere cele două sărutări pe care Antoinette le aşternu pe obrajii ei şi o privi cum se depărta cu pas uşor în lumina cenuşie a înserării.

Cina adună în jurul mesei o familie şi mai încercată decât la prânz de absenţa tatălui. Maria nu vorbea şi privea adesea spre scaunul soţului ei. În două rânduri, fu cuprinsă de nişte accese de tuse şi trebui să-şi ducă batista la buze. Denis, frânt de oboseală, somnola abia mestecându-şi mâncarea. Amélie avea o piatră pe inimă. Parfumul puternic al cafelei îi tăiase pofta de mâncare. Dacă nu cumva era de vină conversaţia cu Antoinette. Se duseră să se culce îndată ce vesela fu spălată. Camera pe care Amélie o ocupa la primul etaj, între cea a părinţilor şi a fratelui său, era mică şi sobru mobilată: un pat îmbrăcat în creton înflorat, o masă, un scaun, un vas cu apă, un dulap cu oglindă şi o etajeră pe care se aflau vreo duzină de cărţi: *Notre Dame de Paris*, *Mizerabilii*, *Fratele meu Yves*, *Scrisori din moara mea*… Toate aceste opere erau primite cadou de la mătuşa Clotilde Chazal, învăţătoarea. Prestigiul acestei mătuşi se întindea asupra întregii familii. Nu putea exista o educaţie bună decât dacă era făcută de ea. După ce Amélie îşi obţinuse certificatul de studii, Maria o trimisese să-şi completeze instrucţiunea la şcoala din

Jeyzelou. Timp de un an, trăise în preajma acestor învăţători curăţei, maniaci şi vorbăreţi. Aveau o fată, Thérèse, care şi ea se pregătea să devină învăţătoare. Şi astăzi încă, gândindu-se la ireproşabila Clotilde Chazal, Amélie şi mama ei se căzneau să vorbească şi să scrie corect într-o ţară în care cea mai mare parte a oamenilor nu-şi supraveghea limbajul. Poate chiar, ca o reacţie faţă de ruralismul anturajului lor, cădeau uneori în defectul unui rafinament excesiv. Amélie evocă amintirea mătuşii sale Clotilde, cu gulerul ei rigid, cu lornionul şi cu degetele ei pudrate cu cretă albă. Această femeie ştia tot, se trezea în zori şi nu era niciodată bolnavă. „Dacă mama n-ar fi avut nevoie de mine pentru menaj şi prăvălie, poate că mi-aş fi continuat studiile. Dar, devenită învăţătoare, ar fi trebuit, fără îndoială, să părăsesc casa şi să trăiesc departe de părinţii mei. Ah! Pentru nimic în lume!”

Surâse de această spaimă inutilă şi aşeză lampa cu petrol pe marginea mesei.

Căldura sufocantă a zilei rămăsese prizonieră între aceste ziduri groase, tapetate cu o hârtie galbenă cu romburi mov. Obloanele erau închise peste tăcerea nocturnă a străzii. Nicăieri în altă parte Amélie nu se simţea atât de conştientă de sine însăşi, de capacitatea ei, de viaţa ei, decât în acest cotlon în care fiecare obiect îi era la îndemână. „Păcat că n-am aici o statuetă pe un gheridon!” Căscă, se frecă la ochi cu mâinile şi începu să-şi descheie rochia, care se închidea printr-un rând de nasturi la spate. Dar, dintr-odată, îşi opri gestul şi-şi aduse braţele în faţă, ca mirată de o prezenţă străină în încăpere. Oglinda dulapului îi reflecta imaginea care, printr-un ciudat efect optic, îi părea familiară în detalii şi nouă în ansamblu. Se schimbase oare în câteva ore? Sau nu se privise încă niciodată într-o oglindă cu toată atenţia necesară? în faţa ei se afla o tânără înaltă şi subţire, strânsă într-o rochie de postav gri, cu trei rânduri de funde negre aşezate în jurul gulerului şi al manşetelor. Pieptul i se ghicea cu greu sub stofa întinsă. Pieptănătura ei, linsă pe urechi, avea o strălucire brună şi albastră. O coadă

scurtă strânsă în ace îi cădea pe ceafă. Mama ei îi interzisese să poarte coc. Amélie se îmbrăcase şi se pieptănase la fel când se dusese la Veixou. Astfel o văzuse Jean Eyrolles. „Eu sunt aceasta – îşi spuse ea – eu, aşa cum le apar celorlalţi? E adevărat că sunt drăguţă!” Cum de nu-şi dăduse seama mai devreme? învăţa să se cunoască. Ridicând lampa, făcu un pas înainte ca să se vadă mai de aproape. Faţa ei, luminată de flăcăruia galbenă, îi păru sculptată într-o materie care avea paloarea şi lustrul cerii. O umbră sublinia linia suptă a obrajilor şi cobora până la bărbia marcată în mijloc de o fină adâncitură verticală. Nasul ei era drept, puţin masculin, cu nări subţiri. Gura cărnoasă şi suplă, făcută pentru a surâde. Sub sprâncenele negre, bine arcuite, ochii aveau culoarea şi adâncimea nopţii. Dar, când îi priveai mai lung, descopereai scântei verzi şi aurii care convergeau de la marginea irisului către centrul pupilei. Cuvintele Antoinettei îi reveniră în minte: „Fratele meu găseşte că eşti pe gustul lui”. De ce s-ar supăra? înzestrată cu o înfăţişare plăcută, nu trebuia să se obişnuiască să primească asemenea complimente? întoarse spatele oglinzii, ca pentru a se despărţi de un martor stânjenitor. Desigur, îi era plăcui să accepte că avea farmec, dar nu simţea în niciun fel nevoia de a se folosi de acest avantaj în raporturile cu ceilalţi tineri. Din moment ce n-o interesau, de ce s-ar fi sinchisit să le placă? Ea nu era o Antoinette Eyrolles, mereu în căutarea unui nou adorator. Existenţa ei era fericită şi plină de onestitate. Nu-i lipsea nimic. Avea un bărbat pe care să-l iubească: tatăl ei. Singur făcea cât toţi ceilalţi din Chapelle-au-Bois. Se gândi la el cu fervoare, cu recunoştinţă. În seara aceasta, un secret îi lega pe unul de celălalt. Era complicea lui. O tuse seacă răsună dincolo de perete. „Mama tuşeşte prea mult. Ar trebui consultat un doctor. Am să-i vorbesc tatii când se întoarce. Mâine, o să fie vânzare mare la magazin, din cauza cafelei prăjite. Să nu uit să-l pun pe Denis să-şi facă temele de vacanţă”. Tuşea se opri. Se auzi deschizându-se un sertar. Arcurile patului scârţâiră. „Mama s-a culcat. Singură în patul cel mare.

Fără tala. Cât trebuie să fie de nenorocită! Dar ce se întâmplă oare când rămân singuri?” Şi-l închipui pe tatăl său sărutând-o pe mama sa pe gură, cum fac logodnicii surprinşi prin căpiţe. „Nu! Ei nu! Nu, la vârsta lor! Şi nu în casa în care trăiesc copiii lor!” Puternicele bătăi de inimă îi bubuiau în piept. Suflă în flacăra lămpii ca s-o stingă şi deschise obloanele. Strada era pustie. Clarul de lună strălucea peste acoperişuri. O pisică micuna. Zgomotul foarte îndepărtat al unui tren se târa ca o omidă peste câmpuri. Amélie se retrase în umbră, se dezbrăcă, se spălă pe bâjbâite şi se strecură în pat.

În mijlocul nopţii, un zgomot asurzitor o sculă brusc. Vacarmul de apropia de casă. S-ar fi spus că era un tomberon care se rostogolea pe o pantă. Dintr-o săritură, Amélie fu în picioare. Când ieşi alergând din cameră, uşa mamei sale se deschise trântită de perete. Se regăsiră amândouă, în Cămăşi de noapte, pe coridor. Maria ţinea în mână o lampă. Sub boneta de noapte de danielă, faţa ei avea o expresie aiurită şi veselă.

— E tata! Tala, care se întoarce! strigă Amélie.

— Nu dormeam! spuse Maria. L-am auzit de departe! în plină noapte pe drumuri! E nebun! Numai să nu i se fi întâmplat vreo nenorocire.

— Dacă se întoarce, e tocmai pentru că nu i s-a întâmplat nimic!

— Ai dreptate!… Nu mai ştiu… Trebuie să coborâm…

Intrară în bucătărie în clipa în care căruţa se oprea în faţa casei.

Maria deschise ivărul uşii, trecu pragul, scoase o exclamaţie şi căzu în braţele bărbatului ei. El o readuse în încăperea luminată. Ea repeta întruna: „Jérôme! Jérôme!” şi îi pipăia umerii, mâinile, ca pentru a se asigura că era el cu adevărat.

— Ei bine, da, eu sunt! zise el obligând-o să se aşeze pe un scaun. Nu vă aşteptaţi să mă vedeţi, nu-i aşa?

Cu mustaţa şi faţa murdare de praf, cu părul răvăşit, cu haina mototolită, râdea ca Un copil care a făcut o poznă. Denis, trezit la rândul său, coborâse şi el în

bucătărie; îşi privea părinţii fără să înţeleagă prea bine de ce se bucură. Amélie îl ţinea de mână pe tatăl ei. Maria îşi ştergea ochii cu dosul mâinii.

— Ai mâncat cel puţin? Nu eşti prea obosit? Vrei un pahar de vin? La ce oră ai plecat?

Copleşit de întrebări, Jérôme răspundea în contratimp şi îşi întrerupea explicaţiile, făcând grimase enigmatice adresate fiicei sale.

Revenindu-şi în sfârşit din stupoare, Maria respiră adânc şi întrebă cu o voce mâi liniştită, aproape severă:

— De ce-ai făcut asta, Jérôme?

— Ca să-ţi fac o surpriză.

— Ştiai, când ai plecat de acasă, că ai să te întorci în noaptea asta?

— Nu, dar acolo sus, o dată munca terminată, noaptea venită şi supa înghiţită, n-am mai putut rezista.

— Ah, da? rosti Maria cu prefăcută indiferenţă.

Amélie îşi dădu seama că, din motive inexplicabile, mama ei nu voia să se vadă nimic din bucuria pe care i-o pricinuia această dovadă de ataşament.

— Da, spuse Jérôme, bătrâna îmi pregătise un pat în bucătărie. Şi eu mă uitam la patul acela şi mă gândeam la patul nostru. Nu-mi prieşte să fiu despărţit de tine. Tânjesc, mă prostesc. Şi, dintr-odată, m-am hotărât să plec.

— Şi drumul care e atât de prost! spuse Maria.

— E lună plină, din fericire. Iapa a mers bine. Şi, cum mă gândeam la voi două, nu m-am plictisit pe drum.

— Oricum, murmură Maria, n-ar fi trebuit…

Dar îi lipsea convingerea. Dintr-odată, ea păru stânjenită să fie văzută în cămaşă de noapte de întreaga familie. Mâna ei slabă şi uscată frământa capetele gulerului de la care pânza albă cădea în falduri largi până jos, la podea.

— Nu, n-ar fi trebuit! reluă ea. Nu-i prudent.

— Nu te mai gândeşti la prudenţă, când ai de adus o veste bună!

— O veste bună?

— Am vândut secerătoarea.

Un strigăt de bucurie îi răspunse. Amélie îl cuprinse cu braţele pe după gât. Denis, în sfârşit deşteptat din somnolenţă, îl îndesa cu lovituri de pumni drăgăstoase. Maria spuse maiestuos:

— Potoliţi-vă, copii! E-n ordine, Jérôme. Sunt bucuroasă. Povesteşte-ne cum s-a întâmplat.

— Trebuie să mă duc mai întâi să desham iapa.

Când se întoarse de la grajd, Maria pusese cârnaţi şi brânză pe masă. Toată familia luă parte la acest ospăţ nocturn. Jérôme vorbea cu gura plină:

— Ei bine, iată! La început, totul se prezenta foarte rău… Taie-mi puţină pâine, Amélie… Bătrâna Espalioux nici nu voia să audă: „Ne-am descurcat totdeauna fără secerătoare. Nu văd de ce ne trebuie acum. Şi dacă se strică în ea vreo maşinărie?” După ce le-am secerat pajiştea, bătrânul Espalioux i-a spus nevesti-sii: „Ai văzut?” „Am văzut secerătoarea… Dar nu mă poţi împiedica să văd şi preţul!…”

Îi imita cu intonaţiile şi cu gesturile lor. Amélie şi Denis erau în culmea fericirii. Maria, care socotea că râsul e o manifestare indecentă, strângea din buze şi scotea din timp în timp câte un oftat liniştitor.

— La cină, nimic nu fusese încă hotărât! reluă Jérôme. Ştii că bătrâna Espalioux e celebră pentru avariţia ei. „Dă-ne puţin din brânza ta”, spunea moş Espalioux. „Da’ ce, el îmi dă secerătoarea lui?”, răspundea ea. Am terminat prin a-i spune că nu-mi place brânza lor, că am mâncat destul şi că am să plec în noaptea asta. Atunci, au trecut în camera lor să discute pentru ultima oară. Am auzit strigăte, ba chiar şi un zgomot de palme…

— Jérôme! exclamă Maria.

— Când au revenit, bătrâna Espalioux avea ochii roşii, boneta de-a curmezişul şi nasul umed. Bărbatul ei mi-a aruncat o privire de stăpân şi mi-a cerut fişa de comandă. A semnat şi mi-a şi dat 150 fr. aconto. Restul în cinci luni. După aceea, am băut un pahar de vin. Le-am mulţumit. Le-am lăsat secerătoarea. Şi am înhămat iapa…

Se lăsase pe spătarul scaunului, cu braţele atârnând ca un luptător după efort.

— Şi aici? Nu vi s-a părut lung timpul?

— Ca să-ţi spun drept, nu! spuse Maria. Am avut multe de făcut. Domnul Dubech a venit. I-am făcut o comandă. Amélie a prăjit cafeaua…

Amélie o privi pe mama sa cu uimire. De ce îi ascundea bărbatului său nerăbdarea, neliniştea pe care o simţise după plecarea lui? Se temea că o să fie prea sigur de el dacă-i destăinuia cât suferise în lipsa lui?

— Foarte bine, foarte bine, mormăi Jérôme.

— Mie mi-ai lipsit foarte mult, rosti Amélie luând poziţie faţă de mama ei.

Dar Jérôme nici nu o auzi. Cu ochii pe jumătate închişi, avea deja respiraţia de somn.

— În pat toată lumea! strigă Maria.

Luă lampa în mână şi cu un pas hotărât se îndreptă spre uşă. Jérôme o urmă, târându-şi călcâiele. Amélie venea în spate. Denis închidea cortegiul. Aceasta fu ordinea în care urcară scara. Umbrele lor se decupau, mişcătoare şi îndesate, pe zidul văruit.

Lumina urca în trepte către tavan. Scara scârţâia sub greutatea corpurilor lor. Îşi urară noapte bună pe palier.

Era o scrisoare de la Marthe Tabaraud! Amélie se refugie în camera ei s-o citească. Din plicul desfăcut căzu un mic trandafir uscat, cu petalele presate. Hârtia era de culoare mov şi avea iniţiale gravate în colţ. Numai patru pagini. Scrisul larg şi dezlânat cădea în nas la capătul fiecărui rând.

„*Draga mea Amélie*.

Ultima ta scrisoare mi-a readus în memorie plăcutele noastre conversaţii de altă dată, când ne plimbam pe malul râului. Şi acum lipseşti sufletului meu. Mi te imaginam în prăvălie, între mama ta, atât de dulce, şi tatăl tău, atât de încântător, şi aş vrea să zbor până la voi dintr-o bătaie de aripi. Sigur, mă simt măgulită să aflu că nu vrei să-ţi faci noi prietene, dar te sfătuiesc, totuşi, să nu te închizi prea rău în gândurile şi în ocupaţiile tale. Ţi se înăspreşte inima

dacă nu frecventezi alţi oameni. Am fost încântată de descrierea serii feerice de la Veixou pe care mi-ai făcut-o. Dar nu-mi spui cu cine ai. dansat. Nici ce rochie purtai cu acea ocazie. Cea bleu cu gulerul deschis, sau ceagii, care-mi place atât de mult? Ai oare secrete faţă de mine, răutăcioaso? Chiar fără să te fi văzut, ştiu că erai foarte frumoasă, că toate privirile se întorceau spre tine. În ce mă priveşte, nu-ţi voi ascunde că am avut şi eu prilejul unei mari distracţii. Am fost la teatru. Se juca Chatterton, *o piesă de Alfred de Vigny, care ţi-ar fi plăcut, pentru că e foarte poetică şi foarte nobilă. Actorii veneau de la Paris. Îmi pusesem rochia roz de dantelă, despre care ţi-am vorbit în ultima mea misivă. În antract, în foaierul teatrului, am fost prezentaţi unui consilier municipal* foarte *important, care va fi poate într-o zi deputat. Are un băiat care urmează Şcoala de Arte şi Meserii, ca să devină inginer. Ochii lui sunt negri. Are mustăcioară. E puţin mai înalt decât mine. Am vorbit îndelung* despre *unele şi altele. Fuma. Mama îmi împrumutase evantaiul ei. Cred că o să ne revedem. Dar destul cu acest subiect care, mi-e teamă, nu te interesează deloc. Inima mea e în continuare în repaus. Nu te iubesc decât pe tine şi mă simt bine aşa. Când o să ne revedem? Cât e de* crudă *viaţa ca să ne despartă astfel! Adaug la această scrisoare o floare pe care o purtam prinsă în corsaj, seara trecută la teatru. Să-ţi spună ea, în limbajul ei tăcut, toată tandreţea celei care ţi-o trimite şi care semnează.*

MARTHE”.

Amélie citi scrisoarea dintr-o răsuflare, o reciti fără grabă, oprindu-se la pasajele importante. Emoţionată de afecţiunea dovedită în unele fraze ale textului, încerca să-şi imagineze lumea în care trăia prietena ei, cabinetul medical, cu clienţi distinşi aşezaţi în fotolii tapiţate, doctorul, o culme a ştiinţei, ascuns în spatele bărbii şi a ochelarilor cu ramă de aur, vizitele doamnelor în marile casc ale oraşului în care se bea ceai, vorbindu-se despre muzică şi despre priorităţi literare, teatrul strălucind de lumină, de marmură şi de catifea, şi un cerc de băieţi de

familie cu mustaţa tunsă conversând cu o rochie roz de dantelă ce însufleţea jocul unui evantai vioi. Mult timp, sufletul tinerei fete se distră cu această viziune suprapământeană. Apoi, cum îşi epuizase toate resursele de contemplare interioară, luă un toc, hârtie şi începu să scrie:

„Îndepărtata şi dulcea mea prietenă.

De ce-ţi închipui tu că nu mă interesează întâlnirea ta cu fiul acelui strălucit consilier municipal? Tot ceea ce te priveşte e emoţionant pentru mine. Dar, te rog, nu te lăsa prinsă de falsa seducţie a primului băiat venit. Nu-i de ajuns să aibă bune maniere ca să merite o comoară ca tine. În tot cazul, ţine-mă la curent cu evoluţia acestei aventuri. În ceea ce mă priveşte, am să-ţi spun că...”

Se opri din scris pentru a-şi căuta sfârşitul frazei. Ce putea ea oferi în schimbul minunatelor confidenţe pe care le primise? Marthe Tabaraud putea fi oare interesată de prăjitul cafelei, de vânzarea unei secerători sau de vizita unui comis-voiajor? Nu, aceste evenimente, care erau îndeajuns pentru a mobila existenţa Améliei, nu erau demne de a fi relatate unei tinere fete locuind la Limoges şi frecventând teatrele. Trebuie să găsească altceva. Pierdută într-un deşert, Amélie îşi plimba privirile pe toată întinderea vieţii ei, fără să descopere la orizont nici cea mai mică formă de relief care ar fi meritat să fie semnalată. Şi, totuşi, ea era fericită. Nu se plângea. N-ar fi acceptat să-şi schimbe soarta cu cea a Marthei. După ce se gândi o clipă, continuă cu un scris ferm:

„... şi am să-ţi spun că n-am mare lucru de povestit. Dar nu interpreta această declaraţie ca o mărturisire de tristeţe. Tu ştii prea bine, eu nu fac parte dintre acelea care au nevoie de neprevăzut. Dimpotrivă, mi se pare că singurul fel de viaţă ce îmi convine cu adevărat e cel pe care-l duc acum între părinţii mei iubiţi. Chiar şi seducţiile Limoges-ului (am fost de două ori cu tata şi cu mama) n-ar fi suficiente ca să mă facă să-mi schimb părerea. Ce vrei? Ăsta mi-e caracterul. Singurul lucru de care mă plâng e că nu te mai am lângă mine l Cum să te înlocuiesc? N-am nici

dorinţa, nici prilejul. Le ştii pe tinerele de pe aici. Au maniere care nu-mi convin. Cât despre băieţi, nu sunt nici ţărani, nici orăşeni…”

Cineva bătu la uşă. Cu o mişcare bruscă, Amélie ascunse scrisoarea în sertarul masei:

— Cine-i acolo?

— Eu sunt, Antoinette. Pot să intru?

Amélie nu-şi mai amintea că-i dăduse întâlnire Antoinettei, în aceeaşi dimineaţă pentru o plimbare de-a lungul căii ferate.

— Intră, spuse ea prost dispusă.

Antoinette se strecură în camera ce se umplu de lumina părului ei blond:

— Am trecut pe la magazin. Mama ta mi-a spus că ai urcat la tine. M-am gândit că te pregăteai…

— Sunt gata!

— Nu te aranjezi puţin?

— Pentru ce să mă aranjez?

— Pentru nimic. E ora şase. Grăbeşte-te. Trebuie să plecăm chiar acum, dacă vrem să vedem trecerea trenului.

Pentru tinerele din Chapelle-au-Bois, trecerea trenului era o distracţie apreciabilă. La intrarea în târg exista o mică gară. Dar, după părerea generală, era mai interesant să te duci până la ieşirea din noul tunel ca să vezi cum trec, cu mare viteză, vagoanele venind de la Ussel sau de la Limoges. Lui Amélie îi părea puţin rău să lase scrisoarea neterminată. Totuşi, nu putea să scape de Antoinette după ce acceptase să iasă cu ea. împreună, coborâră în stradă, întoarseră spatele râului şi, în loc să urmeze drumul cel mare, se angajară pe poteca şerpuitoare ce se depărta de el. Nori de ţânţari vibrau în lumina soarelui. În depărtare, se suprapuneau coastele vărgate de dungile verzi, galbene şi brune ale culturilor. Amélie nici nu mai privea acest peisaj care-i era tot atât de familiar ca şi tapetul din camera ei. Mergea repede şi fusta ei, evazată, biciuia ierburile. În mod inconştient, îi era teamă „să nu scape trenul”. Antoinette o luă de braţ şi murmură:

— Sunt bucuroasă că ai venit.

— Te distrezi deci cu mine? Şi totuşi nu ne asemănăm deloc.

— Tocmai de aceea! Asta e amuzant! Tu mă uimeşti pe mine şi eu te uimesc pe tine. Dacă am fi la fel, am termina prin a ne plictisi…

Drumul se pierdea între tufişurile de grozamă lipsite de flori. Dedesubt, într-un şanţ de pietriş întunecat, luceau şleaurile paralele ale şinelor de cale ferată. Mai departe, micul tunel cocoşat, acoperit de ferigi, îşi deschidea gura neagră şi arunca în faţa lui un mănunchi de panglici de oţel. împrejur, ferigile erau îmbrăcate în funingine. Floricele galbene creşteau între traverse. Antoinette şi Amélie se instalară, în spatele balastului, la ieşirea din subteran. Un gâfâit tulbura liniştea câmpiei.

— Soseşte! anunţă Antoinette.

Minutele trecură. Vuietul se apropia. Deodată, Amélie văzu locomotiva care ţâşnea în aerul liber cu un mare zgomot de fier ciocănit şi de vapori sub presiune. Un miros de cărbune ars înţepa nările. Roţile se învârteau ameţitor. În spatele geamurilor, visau feţe palide şi atente. Cine erau aceşti călători? La ce se gândeau ci? Unde se duceau? Privirile lor se încrucişau cu cele ale tinerelor fete. Un contact, un schimb de priviri. Preţ de un fulger, Amélie exista pentru aceşti necunoscuţi, cum şi ei existau pentru ea. Dar viteza neînduplecată sfâşia ţesătura întrebărilor şi a răspunsurilor. Cu toate legăturile rupte, fiecare recădea în singurătatea sa. Trenul purta în depărtare încărcătura sa de mistere incomunicabile. Şi, la marginea şinelor, Antoinette rostea dezamăgită:

— Gata, s-a terminat!

Rămaseră pe loc până în momentul în care vagonul de la urmă dispăru, înghiţit de o cută de teren.

— Ne întoarcem? întrebă Amélie.

— Da, desigur. Nu mai avem ce căuta aici.

— A fost amuzant. Ai văzut cucoana aia în negru cu pălărie mare?

— Sunt sigură că se duce la o înmormântare.

— Şi soldatul?

— Aflat în permisie, fără îndoială. Trebuie că e nerăbdător să ajungă acasă să-şi regăsească părinţii, logodnica…

Înaintau încet, braţ la braţ, pe poteca strâmtă de pământ bătătorit, de pe care se vedeau deja primele case ale târgului.

— Ar trebui să facem un înconjur şi să ne întoarcem pe malul râului! spuse Antoinette. E mai frumos.

— Dacă vrei…

O potecă abia vizibilă le purtă într-o pădurice de stejari cu crengile joase. Între trunchiurile lor se ghiceau mari spaţii roase până la os, platforme de stâncă palidă şi seacă. Din cotitură în cotitură, din treaptă în treaptă, arborii deveneau din ce în ce mai rari. Creasta apăru goală şi roşcată, cu o cabană în vârf. Pe versantul opus, cărarea plonja în zigzag printr-o zonă de brazi subţiri. Trunchiurile lor erau îmbrăcate în licheni. Bărbi de muşchi gri coborau din ceruri. Ici şi colo, câte un ciot de lemn roşiatic şi mâncat ieşea din pământul presărat cu ace de brad. Râul îşi făcea simţită prezenţa, în sfârşit, prin murmurul mânios şi mirosul de mâl.

— Uf, exclamă Antoinette. Nu mai pot. Să ne odihnim.

Se aşeză pe o piatră mare care ieşea deasupra curentului şi îşi descheie partea de sus a ghetelor. Amélie se întinse pe iarbă. Răcoarea apei îi scălda obrazul. Urmărea cu ochii reflexele argintii care se jucau în valuri.

— Îmi place colţul ăsta! spuse ea.

— E şi mai frumos lângă fabrica de cherestea! replică Antoinette. Acolo, apa e complet furioasă. Un adevărat torent!

Îşi masa gleznele cu amândouă mâinile. Deodată, ridică ochii şi spuse cu o voce veselă:

— Ei, poftim, uite-l pe frate-meu care se întoarce de la atelier…

Ridicându-se dintr-o săritură, Amélie îşi scutură fusta şi aruncă o privire în direcţia arătată de Antoinette. Într-

adevăr, urmând colul malului, o siluetă înaltă înainta încet către cele două fete.

— Pentru asta m-ai adus aici! strigă Amélie. Ştiai foarte bine c-o să vină! îl preveniseşi!

— În ruptul capului! De obicei, la ora asta încă mai munceşte!

— Minţi!

— N-ai decât să nu mă crezi, dacă aşa îţi place. Ţi-am spus adevărul. Insinuezi că am vrut să te atrag într-o capcană! Dacă îţi displace să-l întâlneşti, pleacă!

— Ei bine, aşa am să fac, am să plec…

Totuşi, nu se mişca, slăbită şi dezorientată de propria sa mânie. În realitate, suferea mai ales că fusese atât de uşor păcălită. Mândria ei refuza să admită că Antoinette dispusese de ca fără să-i spună nimic în prealabil. Dar nu se acoperea oare de ridicol dacă îşi aduna fustele şi fugea la apropierea lui Jean Eyrolles? Acum era prea târziu să mai evite întâlnirea. Trebuia să joace rolul pe care i-l impunea perechea asta de trişori. Cu capul sus, cu cuvinte dispreţuitoare pe buze, aştepta momentul în care Jean Eyrolles va ajunge în bătaia vocii ei. Fără îndoială că se spălase la fântână, pentru că avea o faţă curată, urechile roşii bine frecate. O şapcă ciudată, cu pătrăţele verzi şi brune şi cu cozorocul strâmb îi acoperea capul până la jumătatea frunţii Haina îl strângea la umeri. Mânecile prea scurte lăsau să se vadi încheieturile osoase şi bronzate. O cravată dintr-un şiret de mă-ta se era legată sub bărbie. „S-a îmbrăcat pentru mine!”, îşi spuse Amélie. Gândul acesta o miră şi trebui să facă un efort ca şi şi-l gonească din minte. Acesta fu momentul în care Jeati Eyroeles îi întinse mâna. Dar îi întinse mâna stângă. Mână dreaptă, învelită într-o cârpă murdară, îi atârna de-a lungul coapsei

— Te-ai rănit? întrebă Antoinette.

Aceste unice cuvinte fură de ajuns ca să zădărnicească toate intenţiile Améliei. Evenimentele se desfăşurau altfel de cum le prevăzuse. Maşinal, atinse cu vârful degetelor mâna palidă care i se întindea.

— Nimic grav! spuse Jean Eyrolles. O tăietură. S-a

întâmpla prosteşte. Ascuţeam un ferăstrău cu pila. Un moment de ne atenţie. Aş 11 putut să-mi pierd degetul…

— Eşti foarte palid! exclamă Antoinette. Nu-i aşa, Amélie

Amélie, cu toată ciuda ei, fu obligată să accepte că Jeai

Eyrolles nu avea o mină prea bună.

— Trebuie să te întorci repede acasă! reluă Antoinette. e să te conducem. Ai pierdut mult sânge?

— Lasă asta! spuse Eyrolles, dând-o la o parte pe sora lui care voia să-l ia de braţ. În meseria noastră, dacă ar fi să-ţi baţ capul pentru cea mai mică zgârietură, ai lucra o zi din două. 3

Şi, întorcându-se către Amélie, adăugă:

— Drăguţ din partea ta că ai venit până aici. Ne pierdusem din vedere de când cu Veixou.

Amélie nu răspunse. Privea fix la mâna bandajată. îi fusese înlocuit adversarul principal. În locul unui băiat arogant, trebuia să facă faţă unuia rănit, cu fruntea palidă şi cu privirea serioasă. Reproşurile pe care le pregătise i se topeau pe buze.

— Cum să n-o pierzi din vedere? interveni Antoinette. La prăvălie cu părinţii de dimineaţa până seara! Asta nu e viaţă!

— Eu găsesc că da! replică Amélie cu voce sumbră.

Roşi, muşcându-şi buzele, ca şi cum s-ar fi pedepsit pentru că vorbise.

— Ai dreptate! reluă Jean Eyrolles. Fiecare după gustul său. Pentru sora mea nu contează decât balurile şi plimbările, în viaţă. Nu înţelege că-ţi poţi iubi căminul. Eu, însă, înţeleg.

— Dacă vă uniţi amândoi împotriva mea!… zise Antoinette, făcând o mină indignată.

Dar se putea ghici că singura ei dorinţă era să-i pună de acord cât mai repede şi că era chiar fericită să fie ea preţul reconcilierii lor. Cărarea fiind foarte strâmtă, încetini pasul ca să rămână puţin în spate. Amélie observă această manevră, dar nu avu curajul să protesteze. Fără să

vrea, imaginea unor accidente oribile îi trecea prin minte: un braţ smuls de o curea de transmisie. O ţandără de lemn sărind într-un ochi, un ferăstrău tăind o mână din care sângele ţâşnea cu putere. Întrebă cu voce slabă:

— Tatăl tău era de faţă când… când s-a întâmplat?

— Da, dar a fost atât de lipsit de importanţă încât nici măcar n-au oprit maşinăria. Mi-a alunecat mâna. Tăişul mi-a atins buricul degetului. O bucată cât un bănuţ, poate. Mi s-a făcut un pansament şi am continuat. Te-ar distra să vizitezi fabrica de cherestea?

— O cunosc. Când eram mici, ne duceam adesea acolo, Antoinette şi cu mine, la ieşirea de la şcoală.

— Da, dar de atunci au avut loc schimbări!

— Despre ce vorbeşti? întrebă Antoinette. Despre noi sau despre fabrica de cherestea?

— Despre fabrica de cherestea. A fost mărită, s-au instalat maşini noi…

Făcu o scurtă pauză şi apoi spuse cu un început de zâmbet:

— Şi despre voi, de asemenea…

Faţa lui prelungă, cu pomeţi proeminenţi, cu ochii mici şi vii era dizgraţioasă, dar simpatică în ansamblu. Mergând alături de tânăra fată, păstra distanţa cuvenită şi nu căuta să profite de situaţie.

„E într-adevăr altfel decât soră-sa”, îşi spuse ea.

— Ar trebui să vii la fabrica de cherestea! reluă Jean Eyrolles.

— Îţi iubeşti cu adevărat meseria? întrebă Amélie.

— E o meserie bună. Cere ochi ageri şi metodă în tot ce faci. Şi, apoi, la noi se lucrează, nu glumă. E pădurea care ne trece prin mâini… Nu ştiu cum să-ţi explic asta. Desigur, dacă aş fi putut alege, m-aş fi făcut poate altceva…

— Ce anume?

— Lăcătuş… fierar… ca tatăl tău…

— Ah, da’?…

Amélie simţi cum o mică coardă vibrează în inima ei.

— E mai puţin monoton decât tăiatul lemnului! reluă

Jean Eyrolles. Schimbi forma, felul de a proceda. Fasonezi materia după cum vrei. Eşti puţin artist, nu-i aşa?

Vorbea rar, gândindu-se, căutându-şi cuvintele. Amélie fu cât pe-aci să-i spună: „Dacă te interesează, vino să vezi cum lucrează tatăl meu: o să te înveţe”. Dar se abţinu, de teamă să nu pară prea familiară.

— Ce face în clipa asta tatăl tău? întrebă Jean Eyrolles.

— Nişte pirostrii.

— Îşi face mai întâi un desen?

— Da! răspunse cu mândrie. Şi n-a fost niciodată la şcoală.

— Ştiu, ştiu! murmură Jean Eyrolles. Mi s-a spus. E un om cum arareori întâlneşti. Toată lumea de pe aici îl iubeşte. Toată lumea îl respectă…

La căldura acestor cuvinte, mândria filială a Améliei înflorea cu voluptate. N-ar fi tolerat ca Jean Eyrolles să-i facă ei complimente dar, pentru că îl lăuda pe tatăl ei, era cucerită. Culese un fir de iarbă şi-l strecură între dinţi. La capătul cărării se vedea podul. Plimbarea se apropia de sfârşit. Jean Eyrolles surâdea sub şapca lui verzuie, ca şi cum un gând plăcut i-ar fi trecut prin minte.

— Când era tânăr, tatăl meu voia să se stabilească la Paris, spuse el. Şi a rămas aici, din pricina fabricii de cherestea. Eu, de asemenea, visez o altă viaţă. Şi fabrica de cherestea va decide. Apar maşini noi şi suntem la voia lor. Ne credem stăpânii lucrurilor. Şi realităţile sunt cele care dictează legea.

— Tu, când te gândeşti la viitor – spuse Antoinette – numai meseria te preocupă.

— Nicidecum! Dar despre restul nu îndrăznesc să vorbesc; e prea profund.

Casa familiei Eyrolles se găsea de partea cealaltă a podului, deasupra râului. O grădiniţă o mărginea spre stradă. În spatele gardului erau câţiva peri cu scoarţa neagră, doi cireşi ofiliţi şi straturi de legume.

„V Intră cinci minute! spuse Jean Eyrolles, deschizând portiţa. Mama o să fie bucuroasă să te vadă.

— Nu, spuse Amélie. Părinţii trebuie că mă aşteaptă pentru cină.

Îi întinse mâna. El îi strânse cu stângăcie vârful degetelor, îşi înclină statura înaltă rostind: x

— Sper că nu eşti supărată pentru plimbare.

— Câtuşi de puţin!

Auzind aceste cuvinte, Antoinette îşi îmbrăţişă cu căldură prietena.

— Sunt atât de bucuroasă! Ce seară frumoasă! Ştii că mi-a fost frică la un moment dat?

— Frică? De ce? întrebă Amélie, fulgerând-o cu privirea.

Şi se îndepărtă fără să mai aştepte răspunsul. Mergea repede, ridicându-şi într-o parte fusta. îi plăceau faţadele cenuşii, cerul crepuscular, puţinele feţe întrezărite la ferestre. Avea impresia că este purtătoarea unei ştiri bune. Toate fibrele fiinţei ei erau încălzite. Şi totuşi n-ar fi fost în stare să explice motivul acestei bucurii.

Când intră în bucătărie, mama ei tocmai aşeza farfuriile pe masă. Un miros de praz venea din castron. Trăsăturile Mariei erau marcate de oboseală. Ochii îi străluceau în adâncul orbitelor întunecate. Un tremur îi prinsese mâinile.

— Iarăşi a avut accesele de tuse! spuse Jérôme. E o nenorocire gripa asta care nu mai vrea să se termine. Până la urmă tot o să trebuiască să ne hotărâm să chemăm un doctor.

— Şi o să prescrie medicamente care costă scump şi nu servesc la nimic! completă Maria. Ştiu mai bine decât el ce-mi trebuie. Lapte cu miere. Am băut adineauri şi deja mă simt mai bine.

Tot timpul mesei nu fu vorba decât despre boala Mariei şi despre cum mersese vânzarea la magazin. Nimeni nu-şi bătu capul să ştie dacă Amélie era mulţumită de plimbarea făcută. În mai multe rânduri, fu tentată să le spună că-l întâlnise pe Jean Eyrolles. Dar, îndată ce voia să pronunţe acest nume, un acces de timiditate îi închidea buzele. Nu asculta ce se vorbea în jurul ei. Nu ştia ce

mânca. Se simţi uşurată când se regăsi singură în camera ei.

După ce se dezbrăcă şi-şi desfăcu părul, se aşeză, în cămaşă de noapte, la masă şi scoase din sertar scrisoarea neterminată. Recitind-o, se miră că nu o mai mulţumea. Unele expresii o şocau, ca şi cum ar fi fost scrise de altcineva. Gândindu-se mai bine, ajunse la concluzia că era vorba de o ciornă, îndreptă câteva adjective şi tăie în întregime ultimul paragraf referitor la tinerii de la Chapelle-au-Bois. Ca de fiecare dată când era confruntată cu o problemă de stil, imaginea mătuşii Clo tilde, cu lornionul şi cu gulerul ei tare îi apărea dintr-un ungher al memoriei. Inspirată de această amintire, rămase o clipă cu tocul în aer. Apoi, brusc, se hotărî:

„Îi cunoşti tot atât de bine ca şi mine pe tinerele şi pe tinerii de pe aici. Cea mai mare parte dintre ei au un comportament care nu-mi convine. Cei care se desprind din mulţime sunt cu atât mai merituoşi. Mă întrebi de numele băiatului cu care am dansat la Veixou. E Jean Eyrolles, cel de la fabrica de cherestea. S-a întors de curând din armată. L-am revăzut astăzi, cu totul întâmplător. Mărturisesc că mi s-a părut foarte…”

Privi fix peretele ca şi cum pe el ar fi putut descoperi cel mai potrivit epitet: *„foarte simpatic… foarte plăcut… foarte la locul lui… foarte bine…”* Nimic nu-i convenea. În disperare de cauză, scrise: *„mi s-a părut foarte interesant…”*

Voi să adauge că el se rănise la mână, că-i plăcea meseria, că avea o haină prea strâmtă, o privire loială, o şapcă nouă cu mici pătrăţele şi un fel de a vorbi care-ţi dădea încredere, dar insistenţa asupra acestor detalii o sperie. Pudoarea ei se revolta la ideea că Marthe Tabaraud ar fi putut vedea în povestirea ei o confidenţă sentimentală. Încălzită de ruşine, luă scrisoarea şi o rupse în bucăţele. Nici ceea ce scrisese, nici ceea ce se pregătea să scrie nu corespundea adevărului. Mai târziu, poate mâine, după ce se va fi calmat, va şti să-şi descrie starea sufletească. Dar, în tot cazul, nu va pomeni numele de Jean

Eyrolles în epistola ei.

După ce renunţase la gândul de a face confidenţe, se simţi uşurată şi liberă, sigură pe sine. Fără să mai aştepte, se culcă şi stinse lampa. În timp ce aştepta să adoarmă, sub pleoapele strânse defila lungul şir al vagoanelor; călători necunoscuţi îi surâdeau de la ferestre.

6.

Săpăturile arheologice progresau cu o încetineală dezamăgitoare. După ultimele ştiri, Ministerul Instrucţiei Publice şi al Artelor Frumoase avea în vedere, pentru anul următor, o reducere a creditelor afectate operaţiunilor de dezgropare. Fără îndoială, rapoartele arheologului de la Paris, delegat la faţa locului ca să controleze rezultatele obţinute de domnul Dupertuis şi de domnul Langlade, demonstraseră că primele vestigii scoase de sub tufişuri nu prezentau decât un interes mediocru. La Chapelleau-Bois, multă lume era convinsă că, mai curând sau mai târziu, administraţia se va dezinteresa complet de problemă şi va lăsa abandonate ruinele. Cuprins de îngrijorarea generală, Jérôme se hotărî să urce la Veixou ca să-şi dea seama singur de stadiul lucrărilor. Nu găsi. pe şantier decât trei lucrători leneşi, săpând un şanţ sub supravegherea domnului Langlade. Înghesuit cu întrebări, profesorul de istorie termină prin a recunoaşte că puterea publică, după ce încurajase începuturile acţiunii sale, îi adusese la cunoştinţă în mod oficios că n-ar mai trebui să spere la acelaşi ajutor financiar din bugetul aiului 1912.

— Poate îşi închipuiau că am descoperit un al doilea Pompei în Corrâze! bombăni el.

— Şi totuşi – spuse Jérôme – aceste ruine sunt interesante.

— Foarte interesante. Dar aceşti domni caută excepţionalul. Evident, există numeroase vestigii comparabile cu acestea în restul Franţei. E ăsta un motiv să neglijezi să le scoţi pe toate la lumină? Se aruncă banii pe fereastră pentru înzestrarea armatei, dar se strigă în gura mare pentru câteva mii de franci pe care le cerem noi ca să salvăm de la distrugere amintirea strămoşilor. E

scandalos, domnule Aubernat, scandalos. Eminentul meu prieten, domnul Dupertuis, se află de «j-fel la Paris în clipa aceasta, ca să ne susţină cauza. Să sperăm că o să reuşească. Dar vă mărturisesc că nu-mi fac mari iluzii.

— Dacă statul nu ne ajută, o să continuăm prin propriile noastre mijloace! replică Jérôme. Comunele vecine or să dea şi ele din banii necesari. La nevoie, bărbaţii vor lucra pe gratis…

— Sunteţi un idealist, domnule Aubernat.

Buzele domnului Langlade îi surâdeau, dar în spatele ochelarilor, privirea-i era tristă. Un lucrător i se adresă ca să-i ceară instrucţiuni în legătură cu o aripă de zid care trebuia consolidată înainte de venirea primelor îngheţuri. Jérôme se îndreptă singur spre bucata lui de pământ şi se opri la linia bornelor făcute din bucăţi de şist suprapuse. În ciuda puţinelor sale înclinaţii pentru examene de conştiinţă, era obligat să admită că descoperirea ruinelor de la Veixou adusese în viaţa sa o schimbare cu consecinţe imprevizibile. Desigur, nu aşteptase primele lovituri de târnăcop ca să se gândească la trecutul ţării sale. Dar, înainte de începutul săpăturilor, când se întorcea în timp cu gândul, o făcea pentru a-şi aminti de părinţi, de bunicii pe care-i cunoscuse, de străbunic, despre care auzise povestinlu-se şi care murise puţin înainte de naşterea sa. Această trecere în revistă nu-l ducea niciodată dincolo de o limită cronologică liniştitoare. Acum, ca şi cum un văl s-ar fi ridicat din faţa lui, îşi arunca privirile în prăpastia vremurilor demult apuse. î<i locul câtorva strămoşi cu figuri familiare, erau reprezentanţi a treizeci, a patruzeci de generaţii, care se înfăţişau în dezordine la chemarea lui. Aerul respirat era populat cu fantome. Îşi imagina această bucăţică de lume restaurată în splendoarea ei iniţială, cu coloanele ei albe, cu steagurile, cu carele de luptă alergând în praf, cu prăvăliile deschise, cu bărbaţii, cu femeile, cu copiii, fiecare în parte crezându-se de neînlocuit. Îşi spunea că, în ciuda diferenţei de îmbrăcăminte, de limbă, de dogme şi – de legi, oamenii acestor epoci îndepărtate trebuie că aveau aceleaşi pasiuni

ca şi cei de astăzi. Mergând mai departe în visarea lui, nu se îndoia că, printre aceşti îndepărtaţi strămoşi ar fi putut găsi unul care să-i împărtăşească ideile, unul care să-i semene, un alt Jérôme Aubernat, cu o nevastă, o fiică, un fiu, cu necazuri băneşti, dragoste de muncă şi grija de a fi onest. Locuinţele omeneşti fiind perisabile, ce va rămâne din Chapelle-au-Bois într-o mie de ani, în două mii de ani? O grămadă de pietre acoperite de mărăcini, dalajul bisericii, o bornă înfiptă într-un teren viran… Poate că pe locul potcovăriei nişte savanţi, săpând pământul, vor descoperi câteva resturi de fier, un cleşte ruginit, un capăt de lanţ. Dar nu vor cunoaşte nici faţa, nici numele celui care le lăsase această mărturie incompletă a existenţei sale. Aveau să noteze în raportul lor: „Aici trăia un potcovar”.

Suspină şi privi cerul, care n-avea vârstă, nici amintiri şi nici istorie. Norii cenuşii care alunecau în spaţiu erau asemănători cu cei pe care nişte gali, împingând căruţa lor primitivă, îi vedeau venind la orizont la apropierea toamnei. Nimic nu se schimba acolo sus, în timp ce aici, jos, omul se căznea să răvăşească în profunzime peisajul. În faţa pământului, în care fiecare generaţie tipărea semnele orgoliului său, se aşternea o pagină goală, amintindu-le muritorilor vanitatea acţiunilor lor.

Imobilizat de o năuceală atentă, Jérôme rămase câteva minute în picioare pe pământul său, cu privirea goală, cu părul în vânt. Ploaia nu era departe. Ruinele, înţepenite sub lumina slabă, se detaşau într-o masă gri pe verdele sărăcăcios al vegetaţiei. Scheletul cetăţii îşi scotea oasele prin găurile unor zdrenţe de iarbă şi de ferigă, uzate până la urâţeală. Câteva picături de apă biciuiră această carcasă de piatră moartă. Clăi încâlcite de ferigi fremătară cu lungi ondulaţii îngălbenite. Jérôme îşi ridică gulerul şi coborî spre templu. Se grăbea acum să-şi regăsească casă, nevasta, copiii, viaţa de zi cu zi. Fără să-l asculte pe domnul Langlade, care-l sfătuia să lase să treacă ploaia, se urcă în căruţă şi biciui calul ca să se

depărteze cât mai repede de acest sanctuar al tăcerii şi al dezolării.

Ploaia se opri, epuizată, după ce spălase cele mai înalte frunze ale stejarilor. Acoperişurile de ţiglă din Chapelle-au-Bois erau lustruite ca penele porumbeilor. O eşarfă de ceaţă se ridica din râu. Cum căruţa traversa podul, Jérôme se auzi strigat de o voce poruncitoare:

— Ei! Aubernat! Opreşte-te, opreşte-te o dată, ce, eşti surd?!

Trase de hăţuri şi aruncă o privire în spate. Léon Eyrolles ieşea din grădina sa:

— Ce se întâmplă, ai? Nu ne mai recunoaştem între prieteni? Mă întorc de la tine de acasă. Nevastă-ta mi-a spus c-ai urcat la Veixou. Ce mai e nou pe acolo?

— Nu înaintează deloc! Le-ar trebui mai multe credite. Voiai să mă vezi?

— Da, o idee, aşa…

Jérôme fu intrigat de acest răspuns evaziv. Léon Eyrolles era de vârsta lui, din clasa lui şi, totuşi, cei doi bărbaţi nu se întâlneau decât arareori, cu ocazia iarmaroacelor, căsătoriilor, înmormântărilor şi botezurilor. Asta se trăgea fără îndoială de la faptul că aveau opinii politice diferite. Tatăl lui Antoinette, în calitatea lui de patron al unei fabrici de cherestea cu mare debit, frecventa persoane de condiţia sa şi nu îşi ascundea simpatiile pentru dreapta. Jérôme îşi spunea socialist, venera înalta figură a lui Jaurès şi citea la întâmplare vechi numere din *L'Humanité*, pe care cumnatul său i le trimitea de la Bride.

— Ai timp să luăm un păhărel la moş Mazalaigue? reluă Léon Eyrolles. Avea părul pudrat cu rumeguş şi ţinea iapa de frâu.

— Dacă vrel…

Îl invită pe Léon Eyrolles să urce lângă el. Calul plecă la pas. Jérôme avea sentimentul că era antrenat într-o aventură. De ce oare se arăta Léon Eyrolles atât de amabil cu el? La ce trebuia să se aştepte de la această invitaţie la un păhărel, care nu intra în felul său de a fi?

Cafeneaua lui moş Mazalaigue se afla pe câmpul iarmarocului. Sala era joasă, afumată, cu un şemineu adânc şi, atârnând de plafon, în amintirea sărbătorii de 14 iulie, ghirlande de hârtie decolorate, rupte şi murdărite de muşte. Toate băncile erau goale. Moş Mazalaigue avu o tresărire de surpriză văzându-i intrând pe aceşti doi bărbaţi care nu se plimbau niciodată împreună şi nu făceau parte dintre obişnuiţii localului. Tot atât de stânjeniţi, şi unul şi celălalt, ei îşi scoaseră pălăriile şi sie legănau puţin căutând cu privirea o masă care să le convină.

— Aşezaţi-vă lângă fereastră! îi invită Mazalaigue. O să vă simţiţi bine…

Burtos, sanguin, cu creştetul pleşuv, eu obrazul barat de o mustaţă de un alb murdar, se mişca cu greutate în spatele tejghelei şi gemea:

— Aşa… O să încep să vă servesc cu ce am mai bun…

— Nu-i aşa că ciocneşti şi dumneata cu noi? întrebă Jérôme.

— Ba nu!… Nu mai beau… Simt o greutate în cap… E prea greu pentru mine, aici… Ar trebui să fim doi… I-am scris fiului meu, la Paris, să vină să mă ajute un pic… Nu vrea… Aşa-i tinereţea…

Puse sticla şi paharele pe masă şi se duse să se aşeze în fundul sălii, cu pulpele desfăcute, cu bărbia sprijinită în piept. Léon Eyrolles măsură cu o privire neîncrezătoare distanţa care-i separa de patron. Jérôme înţelese că tovarăşul lui voia să-i dea o ştire importantă şi ezita să deschidă discuţia, de teamă să nu fie auziţi.

În sfârşit, murmură:

— Locul e liniştit la ora asta.

— Într-adevăr, spuse Jérôme.

— Nici nu s-ar zice că vine atâta lume spre seară.

— Nu.

Léon Eyrolles ridică paharul, ciocni cu Jérôme şi adăugă:

— Am preferat să ne întâlnim aici. Acasă n-am fi putut vorbi în tihnă.

— Depinde de ce ai să-mi vorbeşti, replică Jérôme.

Instinctiv se puse în gardă.

— Nimic rău! spuse Léon Eyrolles. E în legătură cu copiii noştri.

— Cu copiii noştri? repetă Jérôme.

Crezu, pentru moment, că era vorba de Amélie şi de Antoinette. Dar, în faţa expresiei enigmatice a interlocutorului său, convingerea i se schimbă şi simţi o slăbiciune în coşul pieptului.

— De care copii vrei să vorbeşti de fapt? întrebă el.

— De fata ta şi de băiatul meu.

— Ah, da? se bâlbâi Jérôme. Şi ce-i cu ei? Ce te frământă?

— Al meu are nişte intenţii…

— Faţa de cine?

— Faţă de ea, ce Dumnezeu!

— Faţă de Amélie? se minună Jérôme.

Niciodată încă nu-i trecuse cu seriozitate prin minte că ea ar putea să-l părăsească ca să se ducă să trăiască sub un alt acoperiş. O cunoştea suficient de bine ca să ştie că nu era pregătită să devină femeie. Demnitatea, inocenţa ei o apărau împotriva tentaţiei comune la fetele de vârsta ei.

— Ea e la curent? întrebă el.

— Câtuşi de puţin. Fiul meu mi-a vorbit alaltăieri, apoi ieri, apoi în dimineaţa asta. Înainte de a i se mărturisi a vrut să te întreb ce gândeşti. tu despre asta. E corect, nu-i aşa?

— Da, e corect. Îţi mulţumesc.

I se uscase gura.

— Ce crezi despre asta? reluă Léon Eyrolles.

— Cred că e cam tânără.

— Când te-ai însurat cu nevastă-ta, nu era mai bătrână.

— E-adevărat!

— Şi fiul meu, oricum, nu-i primul venit!

— Şi asta e adevărat.

— Îl cunoşti, e serios şi capabil. Oricine şi l-ar dori de

ginere.

— Să-i placă Améliei, asta e important.

— Dacă nu l-ar plăcea, ar fi găsit ea cum să-l facă să-nţeleagă. Recunosc că eu ţinteam în altă parte.

— Eu nu ţinteam deloc.

— Nu spun asta împotriva Améliei.

— Te cred.

— Familiile noastre, chiar dacă nu se frecventează, se stimează.

— Fiecare cu părerile lui, asta este legea republicii.

— Pe fata ta, n-am să-ţi ascund, o găsesc drăguţă şi aş fi fericit să o am ca noră. Dar, de multă vreme mă gândeam aşa, în capul meu, la fata morarului din Treignac. Averile, gusturile, toate se potriveau…

— Atunci, de ce te adresezi alteia?

— Nu o fac eu, ci el.

— S-a hotărât poate cam uşor.

— Băiatul meu nu-i de felul ăsta. Când vrea ceva, ştie de ce. Am încercat să discut cu el. Aş! Amélie! Sau Amélie, sau nimeni! Ăsta a fost răspunsul lui!

Deconcertat, Jérôme încerca în zadar să stăpânească furtuna din sufletul său. Amélie neavând zestre, ar fi trebuit să se bucure de propunerea avantajoasă care i se făcea. Dar, deşi recunoştea că Jean Eyrolles era o partidă nesperată pentru fata lui, nu putea să nu fie trist la ideea că ea va găsi în altă parte o existenţă mai înstărită decât cea de care se bucurase lângă părinţii ei. Bucuria de a o şti destinată unui viitor de invidiat se amesteca cu regretul de a nu fi contribuit cu nimic la edificarea unei fericiri care-i depăşea mijloacele. Pentru prima oară în viaţă regretă că nu este suficient de bogat ca să-şi permită să respingă cererile pretendenţilor cei mai bine situaţi din regiune. Că voia sau nu, faţă de Léon Eyrolles el era cel obligat. I se făcea onoarea de a i se cere mâna copilului său. Erau siguri că n-o să aibă obrazul să respingă o asemenea pomană. Se aşteptau chiar, din partea lui, la cuvinte de recunoştinţă.

Léon Eyrolles îşi goli paharul, îşi şterse mustaţa şi

spuse:

— Pe când nunta?

— Nu aşa repede. Trebuie să vorbesc cu nevastă-mea, şi apoi cu fiică-mea…

— Doar n-o să refuze!…

— Nu cred… nu ştiu… Rămâne de văzut…

— În tot cazul, spuse Léon Eyrolles, mi-am şi luat hotărârile pentru viitor. Nu cred că poţi să-i dai mare lucru Améliei.

— Nu. Nu mare lucru.

— Trusou, cetfa mobilă şi ceva veselă?…

— Da, cam asta.

— Din partea mea, am să le aranjez o casă, în apropierea fabricii de cherestea. Zidurile şi acoperişul există. Podeaua de asemenea. Va fi simplu să fie redată în folosinţă. În câţiva ani, o să mă retrag şi afacerea o s-o preia fiul meu. O să aibă din ce trăi, şi face să trăiască. Până atunci, pentru început, îi dau o mie de franci. Şi leafa lui, ca şi mai înainte, bineînţeles. Îţi convine?

— Îmi convine.

— Scuză-mă că vorbesc de lucrurile astea, dar când e vorba de fericirea copiilor totul trebuie lămurit pe faţă.

— Da, da…

— Îţi aştept răspunsul mâine.

— E poate puţin cam devreme.

— Pentru ce?

— Ei, ştii cum sunt femeile… Ezită, se întreabă, se sfătuiesc, iar se sfătuiesc.

— Atunci, poimâine?

— Poimâine, îţi promit.

Întinse mâna şi Léon Eyrolles îi dădu o palmă ca semn de înţelegere, ca la târg. Apoi, nemaiavând nimic să-şi spună, rămaseră tăcuţi, bând vinul şi privind lumea.

La apropierea serii, sala se umplea puţin câte puţin cu clienţii care vorbeau, râdeau, fumau ţigări răsucite în tihnă şi treceau de la o masă la alta, luându-şi cu ei paharul. O voce groasă strigă:

— Ei, Aubernat! Ei, Eyrolles! Ce căutaţi pe aici?

Trataţi vrea afacere? Dacă e bună, s-o stropim. Dacă e proastă, s-o-necăm!...

Un braconier, marele Courtil, scoase din sac patru păstrăvi pe care Léon Eyrolles îi cumpără fără să se tocmească, cu zece parale. îi pescuise, după obiceiul lui, plonjând gol în râu. Mâinile lui, căutând printre pietrele de pe fundul apei, descopereau peştele odihnindu-se, se strecurau imperceptibil de-a lungul burţii şi, apucându-l de după urechi, îl scoteau brusc din apă.

— E o ocazie bună! spuse Courtil, prezentând păstrăvii de argint puşi pe câteva ierburi în palma lui. Mâine mă duc în zori. Am să aduc şi. mai mulţi. Cine-i amator?

Primi câteva comenzi, bău un pahar şi se retrase cu demnitatea nepăsătoare a unui mare senior. Moş Mazalaigue aprinse o lampă cu ulei şi o puse pe tejghea. Feţele deveniră verzui, cu solzi negri sub ochi. Excitaţi de vin, consumatorii ridicau tonul, strigau cu voci răguşite. Jérôme se ridică.

— Trebuie să plec. Sunt aşteptat.

Léon Eyrolles îl întovărăşi până la uşă şi îi strânse mâna privindu-l ţintă în ochi.

În ciuda nerăbdării care-i biciuia nervii, Jérôme nu lăsă să i se vadă tulburarea în timpul cinei şi aşteptă să rămână singur în cameră cu nevasta lui, ca să-i aducă la cunoştinţă propunerea ce i se făcuse. Contrar previziunilor lui, Maria îi primi vorbele cu un aer atent şi binevoitor. Părea să găsească normal ca un tânăr să se îndrăgostească de fata ei într-atât încât să o ceară în căsătorie. Referinţele pretendentului nu dădeau oare cererii valoarea unui serios omagiu? Oricât de mare ar fi fost drăgălăşenia Améliei, ea nu putea spera să găsească ceva mai bun în întreaga regiune.

— Tu te gândeşti la avantaje – bâigui Jérôme – iar eu mă gândesc la inconveniente. Fabrica de cherestea e foarte bine. Şi tot restul. Dar Amélie e un copil!

— O vezi cu ochi de tată. Ştii tu măcar ce se petrece în inima ei în timp ce o priveşti? Ea îşi doreşte poate la fel

de mult ca şi el această căsătorie! Poate că au căzut de acord înainte de a le vorbi părinţilor.

Această supoziţie îl derută. Nu se gândise la posibilitatea unei înţelegeri prealabile între cei doi tineri. Deşi un asemenea comportament era obişnuit la îndrăgostiţi, nu putea fi de acord cu ideea că Amélie i-ar fi ascuns intenţiile, ca unui străin. Întotdeauna îl consulta înainte de a acţiona, iar el îi răspundea cu aceeaşi monedă. Dintr-odată, se simţi despuiat de privilegiul acesta. Cineva i-o luase înainte în încrederea fiicei sale. Se întoarse spre nevasta sa. Dar ea dispăruse deja în spatele unui mare paravan, îmbrăcat în hârtie maro, care ascundea masa de toaletă. Dintr-o veche pudoare, nu se dezbrăca niciodată în faţa bărbatului ei. Auzi foşnetul unei rochii aruncate pe un scaun. Nişte apă curse în chiuvetă.

— În tot cazul, Jérôme, o s-o lăsăm să hotărască singură.

— Bineînţeles!

Era stânjenit că trebuie să-i vorbească nevestei fără să poată s-o privească în voie. Învârtindu-se de jur-împrejurul camerei, avea impresia că se adresează unei absente. Reluă întărindu-şi vocea ca pentru a o constrânge pe Maria să iasă din refugiul ei:

— N-o să încercăm s-o convingem

— Fără să încercăm s-o convingem, putem s-o sfătuim.

Intonaţia era clară şi convingătoare. Un uşor clipocit întovărăşi această replică. Jérôme măsură paravanul mare cu reproş:

— Nu, Maria, n-ar fi onest.

— Asta-i bună! N-am prosop! Dă-mi unul curat, vrei?

Deschise dulapul cu două uşi, luă un prosop de pe un raft şi, întorcând capul, îl aruncă pe marginea paravanului, de unde o mână grăbită, cu încheietura goală, veni să-l culeagă.

— De ce n-ar fi onest? întrebă Maria.

— Nu înţelegi?

— Pe cuvânt că nu! Ai spus chiar tu că Amélie este

prea tânără ca să aleagă în cunoştinţă de cauză. Lăsată singură, riscă, din lipsă de experienţă, să respingă o ocazie pe care s-o regrete toată viaţa. Din moment ce noi nu suntem împotriva acestei uniuni, datoria noastră este să i-o prezentăm în lumina cea mai favorabilă. Procedând astfel, n-ar putea să ne reproşeze mai târziu neglijenţa. Altfel ne-ar purta pică că n-am sfătuit-o mai bine. Şi ar avea dreptate.

El se opri din mers şi se aşeză pe un scaun, copleşit de logica demonstraţiei. Neştiind ce să răspundă, lăsă să-i alerge privirile pe mobilele camerei. Dulapul, cu crăpături între scândurile vechi, patul înalt şi larg, cu pernele gemene şi plapuma roz, pântecoasă, perdelele subţiri, oglinda încadrată de flori uscate, totul, în acest loc, purta amprenta Mariei, totul era de partea ei. Îşi aruncă ochii pe o litografie, atârnată la dreapta ferestrei: reprezenta o femeie blondă şi virtuoasă, adevărată mamă de familie, deschizând braţele pentru a bara calea unei armate de monştri fioroşi, fiecare cu o inscripţie deasupra capului: „Beţia”, „Desfrâul”, „Lenea”, „Invidia”. Sub imagine se puteau citi aceste cuvinte: „Opriţi-vă! Veghez!” Jérôme se aplecă înainte şi murmură în gol:

— Atunci, crezi cu adevărat că ce ţi-am spus e o veste bună?

— O veste foarte bună, Jérôme.

— Eşti de părere că trebuie acceptată?

— Fără ezitare.

— Dar dacă nu-l iubeşte?

— Îl iubeşte.

— Ce ştii tu?

Paravanul fremătă lovit de un gest de nerăbdare. Lumina lămpii proiectă pe tavan două aripi gri în mişcare. Maria îşi desfăcea, cocul şi-şi pieptăna părul pentru noapte.

— Ce ştii tu? repetă Jérôme.

— Nu te uita! spuse Maria. Ies.

Îşi întoarse privirea spre perete. Nişte picioare goale se auziră pe podea. Patul scoase un suspin primindu-şi

încărcătura obişnuită.

— Pot? întrebă Jérôme.

— Da.

Ghemuită sub cuverturi, ea nu lăsa să i se vadă decât faţa netedă, a cărei bărbie se sprijinea de marginea cearşafului. Boneta de noapte, trasă peste urechi, îi dădea acrul unei fetiţe deghizate în bunică. Obrajii ei, proaspăt spălaţi, erau roz. Respira rapid. Spuse:

— Acum, du-te să te pregăteşti.

Dar el îşi urma gândul.

— Ascultă, Maria, poate că ar trebui să lăsăm să treacă câteva luni înainte de a anunţa treaba asta. În felul ăsta, Amélie o să aibă timp să se gândească şi, dacă îşi schimbă părerea, ar fi mai puţin grav decât după o adevărată logodnă…

— De ce şi-ar schimba părerea?

El se ridică în picioare şi-şi desfăcu braţele, dându-se bătut:

— Nu ştiu!… Nu o văd măritată… E o prostie!…

— Am să-i vorbesc mâine dimineaţă! spuse Maria.

El trecu în spatele paravanului să se dezbrace şi să se spele la rândul său. După ce îşi puse cămaşa de-noapte, Maria stinse lampa. El se băgă în pat pe pipăite. Ea nu-i dădea voie s-o ia în braţe decât după stingerea luminii. Dar, în seara aceasta, nu simţea nevoia să se apropie de ea. Singur în îngrijorarea lui, nu simţea nici măcar căldura femeii care se odihnea lângă el. Ea îl înţelegea mai puţin decât oricine. Se ridică într-un cot, îi atinse cu o sărutare obrazul cufundat în întuneric, care avea parfumul săpunului cu migdale, şi recăzu cu toată greutatea pe pernă. Maria adormi prima. îi ascultă răsuflarea în noapte. Casa se pregătea pentru un eveniment prodigios: „Amélie urmează poate să se mărite!”. Jérôme se întoarse pe o parte, ca şi cum, schimbându-şi poziţia corpului, avea să reînnoiască datele problemei. Greutatea plăpumii îl sufoca. O dădu deoparte. Acum, concentrându-se, se sforţă să pună cap la cap diferitele întâmplări de peste zi. Amélie, Léon Eyrolles, săpăturile de la Veixou. Pietrele îl

învăţaseră o filosofie senină: cea a veşnicului început. Oare câţi taţi îşi puseseră aceeaşi întrebare ca şi el în legătură cu fata lor? Fiecare credea că inventează un nou fel de a suferi. Şi, totuşi, nu făceau decât să-şi împrumute inima unor sentimente tot atât de bătrâne ca şi lumea. Îşi descheie nasturele de la cămaşă şi răsuflă adânc: „O să facă cum o să vrea. Rolul meu pe lângă ea s-a terminat. Altul o să-mi urmeze în gândurile ei. Şi e bine aşa”. Întinse braţul şi atinse mâna Mariei pe sub cuvertură. Ea tresări. I se mişcară degetele.

— Nu dormi? întrebă Jérôme cu o speranţă subită.

Dar chemarea lui rămase fără răspuns.

— Amélie! Unde te duci? strigă Jérôme.

Ea ieşi din bucătărie, şi începu să meargă drept înainte pe stradă, cu un nod în gât şi cu obrajii în flăcări. Ceea ce auzise mai înainte, din gura mamei sale, era de necrezut. Surprinsă de bruscheţea revelaţiei, nu ştiu să răspundă nici da, nici nu, şi fugise ca să-şi ascundă ruşinea. Rămaşi singuri acasă, părinţii ei trebuia să aştepte ca ea să se întoarcă după luarea unei hotărâri. Dar enormitatea evenimentului făcea imposibilă orice judecată raţională. Nu puteai decât să te miri, fără măcar să încerci, să înţelegi. Nimic în atitudinea lui Jean Eyrolles nu lăsase să se întrevadă că era pe punctul de a-şi declara intenţiile. Amélie nu-l revăzuse decât de două ori, de când cu întâlnire lor de pe malul râului. În ambele dăţi, Antoinette fiind şi ea cu ei la plimbare, el se arătase de o amabilitate şi de o discreţie exemplară. Şi iată că, dintr-odată, îl pune pe tatăl său să facă o cerere în căsătorie. Grăbi pasul ca să treacă de ultimele case ale târgului. Principala ei grijă era să nu fie văzută de vreo prietenă a mamei sale; în starea în care se găsea, nu se îndoia că motivele tulburării îi puteau fi citite cu uşurinţă pe faţă. După ce se angajă pe cărarea ce ducea la calea ferată se simţi, în sfârşit, la adăpost de curiozitatea generală. Avea nevoie să rătăcească îndelung pe câmp ca să-şi obosească trupul şi să-şi liniştească sufletul. Nori groşi, lăptoşi apăsau pe şirul ondulat al colinelor. Buruienile de pe taluz lăsau să le atârne frunzele

cu marginile pârjolite de soare. Arbuştii mov răsăreau în tufe din cuiburile de pietre şi noroi. Era răcoare. Soarele nu străbătea pâcla. Amélie îşi apăsă mâinile pe inimă, ca şi cum ar fi vrut s-o reducă la tăcere. Ce să facă? Era prinsă în capcană. În oricare parte s-ar fi întors, găsea ieşirile păzite. Părinţii ei, părinţii lui Jean Eyrolles, Antoinette, Jean Eyrolles însuşi, toţi îi cereau să se pronunţe fără întârziere. Din scurta discuţie pe care o avusese în bucătărie, reieşea că mama ei era încântată de perspectiva unei atât de strălucite căsătorii. Tatăl ei părea de asemenea de acord, dar recomanda răbdare şi gândire. Era neîndoielnic că Jean Eyrolles avea calităţile cerute ca să le devină ginere. „Dar nu va fi număr ginerele lor, va fi şi bărbatul meu. Asta uită ei!”, gândi ea cu mânie. Avea lacrimi în ochi. „E stupid! Cum pot să ştiu dacă vreau sau nu să-l iau de bărbat?”

Iritată de povara speranţei ce se punea în ea, Amélie era totuşi mândră de a fi fost aleasă de acest băiat dintre toate fetele pe care le cunoştea. Dar, în această clipă, recunoştea că ai plăcuse încă de la început prin caracterul său liniştit, comportamentul său politicos, vocea sa gravă şi faţa cu pomeţii proeminenţi. „E oare de ajuns ca să consimt să-i devin nevastă? Sunt îndrăgostită fără s-o ştiu? Şi el e îndrăgostit? Bineînţeles! Dacă nu, nu mi-ar fi cerut mâna!” Această formulă consacrată o tulbură prin precizia ei. Repetă cu jumătate de voce: „Mi-a cerut mâna”. Privirea i se plecă spre mâna dreaptă, cu care ridică uşor rochia într-o parte. Degetele subţiri, cu unghii scurte, ţineau stofa strâns. O nuanţă albăstruie marca încheietura degetului mare. Amélie se opri. Un bărbat se îndrăgostise de ea. Ideea i se păru atât de nouă, încât se simţi ca învăluită în lumină şi urcată pe un piedestal. Dintr-odată, mii de viziuni ciudate o asaltară. Se gândea la toate deodată, la pregătirea trusoului, la lista invitaţilor, la biserica luminată, la banchetul de nuntă cu cântecele vesele de la desert şi, de asemenea, la felul în care avea să-şi amenajeze noua locuinţă. „O să locuim într-o casă drăguţă şi numai a noastră. O să am mobile frumoase, o

bucătărie mare, mormane de lenjerie în dulapuri şi perdele vişinii în dormitor. Da, vişinii, era indispensabil! Pentru fotolii am să fac rezemători de cap croşetate. Pe masa din sufragerie – pentru că o să avem o sufragerie – o să pun un vas cu spice. Şi, ca să împodobesc şemineul, un grup de porţelan, pe care o să-l comandăm domnului

Dubech”. Atâta fericire se strecurase în ea, încât temerile se risipeau în derivă. Trebui să facă un efort ca să-şi aducă aminte că nimic nu era încă hotărât. „Da, dar toate astea depind de mine. Toate astea îmi sunt oferite. N-am decât să spun un cuvânt. N-am decât să vreau...” Se înduioşă gândindu-se la bucuria lui Jean Eyrolles când va afla că ea consimte să-i devină nevastă. Fiind sigură că ea e totul pentru el, era foarte aproape de a crede că şi el era totul pentru ea. „Şi totuşi, abia ne cunoaştem! E oare posibil? Aşa a fost şi cu părinţii mei?” Spuse cu jumătate de glas:

— Jean... Jean... Jean Eyrolles... Doamna Jean Eyrolles...

Acest nume îi suna ciudat în urechi. îl încerca asupra ei însăşi şi se întreba dacă-i venea bine. „Unde o fi el acum? La fabrica de cherestea, fără îndoială. Se gândeşte la mine. Speră. Suferă...” La căldura acestei afecţiuni, sufletul şi trupul i se muiau. „Asta e, îşi spuse ea. De data aceasta sunt îndrăgostită. Când o să afle asta Martha!...” Reîncepu să umble cu hotărâre. Compunea deja, în gând, scrisoarea pe care i-o va adresa celei mai bune prietene: *„Închipuieşte-ţi că am să-ţi dau o veste mare! Abia îndrăznesc să-ţi spun, Marthe. Roşesc. Tremur. Sunt logodită. În curând o să mă numesc doamna Jean Eyrolles...”*

Fără să-şi dea seama, ajunsese la marginea căii ferate. Şinele de oţel luceau sub cerul alb, spongios. Cocoaşa tunelului era ca pudrată cu tutun. De sub pământ ieşea un aer umed şi acru. Privind şinele, Amélie se lăsă antrenată către mirajele plecărilor, ale fumurilor, ale orizonturilor fugare. „Poate că o să facem o călătorie de nuntă?” Desfăşurarea scenelor plăcute fu oprită brusc, ca

sub o lovitură tăioasă. Se gândise la o mulţime de lucruri, dar nu şi la faptul că va trebui să-şi părăsească părinţii, ca să-l urmeze pe un bărbat ce va avea toate drepturile asupra ei. Crispată de o repulsie instinctivă, repeta în gând această expresie, căreia îi ignora înţelesul: „Toate drepturile… toate drepturile…” Imaginaţia ei surescitată îi oferea o succesiune de intimităţi conjugale, împotriva cărora orice apărare era în zadar. „De la o zi la alta, va putea să mă îmbrăţişeze, să-mi dea porunci, să ceară să doarmă în patul meu”. Plină de curaj, încercă să respingă un gând atât de jignitor. Dar evidenţa acestui viitor era orbitoare. Luând-o de nevastă, Jean Eyrolles urma să devină pentru ea ceea ce tatăl ei era pentru mama sa. Ca şi ei, aveau să fie uniţi pe viaţă. Zi şi noapte. La muncă şi în somn. Îşi duse mâinile la faţă. Pielea răspândea o căldură febrilă. Degetele îi tremurau apăsate pe buze. „Şi dacă nu se poate altfel? Tatăl şi mama mea au făcut la fel? …”

Un şuierat lugubru răspunse geamătului ei interior. Trenul venea, slobozind deasupra arborilor panaşul lui de fum cenuşiu şi albăstrui. Imobilă, Amélie asculta vacarmul roţilor, care se amplifica şi făcea să-i vibreze pământul sub picioare. Locomotiva ţâşni de după cotitură şi se rostogoli spre tunel, care o aştepta, cu gura deschisă. „Dacă are mai puţin de cinci vagoane nu mă mărit. Dacă are mai mult de cinci vagoane…” Vagoanele fugiră prin faţa ei într-o strălucire de geamuri lucioase. Când dispărură, înghiţite de noaptea de sub pământ, îşi dădu seama că nu le numărase. Trecerea zgomotoasă a convoiului o zăpăcise şi o frânsese. Capul îi era gol. Braţele îi atârnau. Nu ştia dacă era fericită sau disperată.

Se întoarse acasă. Tatăl ei era plecat. Mama pregătea masa în bucătărie. Văzând-o pe Amélie, o întrebă cu o voce dulce:

— Ei bine, te-ai gândit?

— Da! Sunt de acord să-l iau de bărbat, mamă.

8.

Maria fiind ocupată să cântărească nişte săculeţi de

sodă, Amélie fu cea care se îndreptă spre clientă, îmbrăcată într-o pelerină dintr-o ţesătură ecosez şi având pe cap o pălărie cu pene galbene, zburlite, noua venită îşi sprijinea mâna cu o mănuşă de antilopă de mânerul unei umbrele. O voaletă aşternea un con de umbră pe obrazul ci încă tânăr, cu trăsături palide şi regulate. Mirată de toaleta elegantă şi de aerul misterios al vizitatoarei, Améliei îi trebui puţin timp până când să o recunoască în ea pe doamna Dieulafoy, de la castelul din Aylettes. Nu cobora decât arareori în târg, se îmbrăca cu extravaganţă şi-şi conducea singuri trăsurica cu roţi oranj şi acoperită cu trestie. Se spunea despre ea că era foarte bogată şi puţin nebună. Adresându-i un surâs tinerei fete, o întrebă cu o voce muribundă:

— Aş putea să-l văd pe domnul Aubernat, domnişoară?

— Desigur, doamnă! Dacă vreţi să luaţi loc o clipă…

Îi oferi un scaun.

— Despre ce e vorba? întrebă Maria ieşind din umbră.

Faţa ei avea o expresie severă. Doamna Dieulafoy se întoarse spre ea cu o mişcare graţioasă, care făcu să joace lumini aurii în penele pălăriei.

— Soţul meu i-a comandat o pereche de pirostrii domnului Aubernat.

— Sunt la curent! spuse Maria.

— Sunt gata?

— Nu ştiu, doamnă. Amélie, du-te să-l cauţi pe taică-tu. Trebuie să fie la potcovărie.

— La potcovărie? exclamă doamna Dieulafoy.

— Fără îndoială.

— Ce noroc! Şi mie care-mi place atât de mult să văd lucrându-se fierul. Aş abuza de amabilitatea dumneavoastră dacă v-aş ruga să mă conduceţi până la el?

— Deloc, doamnă! răspunse Maria pe un ton sec. Fetei mele îi va face plăcere să vă arate drumul.

Doamna Dieulafoy îi mulţumi cu o înclinare a capului şi o urmă pe Amélie, care deschise uşa atelierului.

În faţa acestei apariţii, Justin fu cât pe ce să scape ciocanul din mână, iar coţofana sări pe foaie strigând:

— Saluutttt!…

Jérôme era ruşinat. Numai o singură pirostrie era gata. Cealaltă nu putea fi gata decât la sfârşitul săptămânii viitoare. Doamna Dieulafoy se extazie de modelul care i se arătă, fu de acord cu toate amânările cerute şi promise să mai facă şi alte comenzi.

— Sunteţi prea bună, doamnă! se bâlbâi Jérôme frecându-şi mâinile de şorţul de piele.

În mod vizibil, se jena să se arate în saboţi, cu faţa aprinsă, cu degetele înnegrite de cărbune, în faţa unei persoane atât de frumos îmbrăcată. Termină prin a spune:

— N-ar trebui să staţi aici, o să vă murdăriţi!

— Ce importanţă are! spuse doamna Dieulafoy râzând. Arătaţi-mi mai bine cum faceţi ca să forjaţi.

— Nu e nicio vrăjitorie…

— Nu sunt prea departe de a crede că da!

Amélie o lăsă pe doamna Dieulafoy în potcovărie şi se întoarse lângă maică-sa, în prăvălie.

Cu obrajii supţi, cu privirea sumbră, cu sprâncenele fremătând, Maria îi vindea nişte panglică roz măcelăresei. În spatele zidului se auzea zgomotul fierului bătut pe nicovală.

— Şi altceva, doamnă Lange?

— Două bidoane de gaz şi două cutii de mazăre.

— Acum costă cincizeci de centime cutia! zise Maria. Dar de calitate extra…

Continuând să vorbească, arunca spre uşa atelierului priviri pline de pică. Alte cliente intrară. Amélie se grăbi să le servească. Dar mintea nu-i stătea la treabă. Auzind că sună orologiul bisericii, avu o tresărire de bucurie. Antoinette. O aştepta împreună cu fratele ei, la ora cinci, la pod. De acolo, se vor duce în pădure, să culeagă mânătărci. Era patru şi jumătate. Avea exact timpul necesar cât să se pregătească. Ce rochie să-şi pună? Pe cea gri, bineînţeles! Cea pe care o prefera el. îi spusese chiar el. Se apropie de maică-sa şi-i şopti:

— Trebuie să plec, mamă. Dacă nu, întârzii.

— Du-te, du-te, fetiţo – spuse Maria cu vo.ee frântă.

— Nu mai ai nevoie de mine?

— N-am nevoie de nimeni.

— Vrei să-l chem pe tata?

— Lasă-l. E prea ocupat. O învaţă meseria de potcovar pe doamna Dieulafoy. E important-Amélie îşi stăpâni un surâs. Ca experienţă, ca judecată, că avea patruzeci de ani, iar maică-sa şaptesprezece.

— Nu poate totuşi s-o dea pe uşă afară, mamă!

— Dacă n-o face, e pentru că n-are chef.

— N-ar fi politicos faţă de această doamnă.

— Dar ar fi politicos faţă de mine.

— Nu te nelinişti, mamă. O să plece în curând.

Maria tuşi şi-şi trecu mâna slabă peste faţă, bombănind:

— Persoana asta… persoana asta…

Amélie o îmbrăţişă cu voioşie şi urcă în camera ei în care rochia gri, de curând călcată, stătea întinsă pe pat.

Frunzele moarte, îndepărtate cu lovituri de băţ, lăsară să apară o mânătarcă viguroasă, cu pălăria burtoasă şi brună lucind. Amélie culese ciuperca, îi mirosi parfumul de pământ ud şi, fluturând-o deasupra capului, scoase o exclamaţie victorioasă:

— Am găsit una frumoasă!

— Şi eu! replică Antoinette.

Era îngropată până la jumătatea picioarelor între ferigi. Amélie i se alătură. Se distrară comparându-şi capturile. În faţa lor, în adâncurile pădurii, trosneau nişte crengi uscate.

— Jean! Vino încoace! reluă Antoinette. E un loc bun! Ce faci acolo?

— Culeg bureţi! răspunse Jean.

— Aici sunt mânătărci! strigă Amélie. Sunt mai bune.

— Bine! Aşteptaţi! Golesc locul de ciuperci şi vin.

— Sunt sigură că jumătate din ce a cules sunt rele! zise Antoinette. Nu se pricepe deloc. Anul trecut ne-a adus un coş întreg plin numai cu ciuperci otrăvitoare. Dacă ai fi

auzit-o pe mama!…

Continuară să scormonească la rădăcina copacilor, încălţămintea li se afunda într-un covor spongios de frunze castanii şi de noroi. Hăţişurile le prindeau fustele. Uneori, cu dosul palmei dădeau la o parte câte un hăţiş de crengi care, reînchizându-se în urma lor, lăsa să le cadă picături de apă pe ceafă. Sătulă să stea îndoită, Amélie se ridică. Deasupra capului ei frunzişul rărit avea suprafeţe verzi şi galbene, cu transparenţe suprapuse.

— Poate nu-i plac mânătărcile? spuse ea.

— Cui, fratelui meu? întrebă Antoinette.

— Da.

— Ba da, îi plac! Dacă ai vedea cum le mănâncă!…

— Nu preferă bureţii?

— N-ai decât să-l întrebi, dacă te interesează.

Amélie îşi dădu seama că era pe cale să afle gusturile viitorului ei soţ. Această constatare o tulbură, deşi nu îi era neplăcută. După părerea ei, era chiar ceva amuzant în această iniţiere menajeră. Se simţea deja responsabilă de starea de mulţumire a unui bărbat. Hrana căpătă pentru ea o semnificaţie majoră. Se gândea la munca ce deschidea foamea unui bărbat. Se vedea în bucătăria ei nouă. Îşi reamintea reţetele felurilor de mâncare care-i reuşeau cel mai bine.

După lungi discuţii între părinţi, rămăsese hotărât ca, pentru a lăsa tinerilor un termen convenabil, logodna oficială să nu aibă loc decât în decembrie. Cât despre căsătorie, că ar fi putut, îl celebrată către jumătatea lui ianuarie, o dală trusoul terminat, iar casa pusă la punct şi mobilată. Acest aranjament provizoriu fusese pecetluit printr-un prânz la familia Eyrolles. Pentru, a evita ca vestea să se răspândească prematur, nicio persoană străină de familie nu fusese invitată la masa de logodnă. După acest eveniment, Amélie şi Jean se întâlneau de mai multe ori pe săptămână, sub paza Antoinettei. Dar faptul de a fi logodiţi îi făcea încă şi mai timizi decât în trecut. Ca şi cum s-ar fi temut să n-o sperie pe tânăra fată, Jean Eyrolles nu-i vorbea despre viitorul lor decât în termeni

vagi şi edulcoraţi. La masă, cu câteva zile în urmă, fusese nevoie de toată insistenţa părinţilor ca să-i dea o sărutare grăbită pe obraz. În timpul plimbărilor, evita să se apropie prea mult de ea şi se mulţumea să o apuce de mână ca să o ajute să urce vreo pantă sau să treacă peste vreun pârâu. Antoinette se căznea să-i lase singuri, pentru că ei nu-şi schimbau purtarea nici când era întoarsă cu spatele. Amélie aprecia această răbdare ca dovada unei extreme delicateţi a sentimentelor faţă de ea. Îşi dorea chiar ca el să nu se îndepărteze niciodată de această bună conduită. Căsătoria nu era oare compatibilă cu respectul datorat persoanei iubite? Nu se putea trăi împreună păstrând o oarecare decenţă în desfăşurarea raporturilor conjugale? Preocupată de aceste gânduri, călcă pe o mânătarcă fără să bage de seamă.

— Uită-te ce faci, nefericito! strigă Antoinette. Una frumoasă şi mare şi cu mititelul ei alături! Ce mai ispravă! îndrăgostiţii ăştia trăiesc cu capul în nori!

— Te rog! spuse Amélie pe un ton iritat. Măsoară-ţi cuvintele!

— N-am dreptul să spun că sunteţi îndrăgostiţi?

— Nu.

— Pentru că nu-i adevărat?

— Pentru că asta nu ne priveşte decât pe noi!

Antoinette ridică din umeri.

— Curioasă cumnată mi se mai pregăteşte! Şi ăla care tot caută cu ochii în pământ, în loc să se ţină de fusta ta. Crezi că e normal? Jean! Ei, Jean!

— Lasă-l!

— Îmi face rău să vă văd atât de depărtaţi unul de celălalt. Ar trebui să vă pupaţi prin tufişuri, dacă vrei să ştii. Şi voi vă trataţi ca nişte soţi bătrâni care ştiu totul unul despre celălalt. Mă întreb de ce nu rămâneţi fiecare în camera lui, dacă atunci când sunteţi împreună nu profitaţi de ocazie. Dacă aş fi în locul fratelui meu, de mult aş fi…

Tăcu, pentru că Jean Eyrolles apăru dintre tufişuri cu un sac în mâna stângă şi cu o nuia în cea dreaptă.

— Vânătoare bună? întrebă el.

Amélie îi arătă coşuleţul în care zăceau patru mânătărci cu picioarele murdare de pământ.

— Sunt drăguţe! Eu n-am cules decât câţiva bureţi. Sunt buni gătiţi cu unt şi cu puţin usturoi deasupra…

— N-ai nimerit-o! şopti Antoinette. Logodnicei talc nu-i plac decât mânătărcile.

— De ce spui asta? exclamă Amélie roşindu-se. Nu-i adevărat… îmi plac, îmi plac toate felurile de ciuperci… Şi ştiu foarte bine să le prepar… Chiar aşa, cu unt şi cu puţin usturoi.

Era furioasă pe prietena ei, care hohotea prosteşte cu ochii închişi şi cu mâna la gură.

— În sfârşit – reluă Antoinette – aveţi aceleaşi gusturi în materie de ciuperci. Tot e ceva, în ajunul căsătoriei…

— Ceea ce spui n-are niciun haz! zise Amélie. Şi te sfătuiesc să schimbi subiectul, dacă nu vrei să plec!

— Ne tachinează! spuse Jean Eyrolles. E o proastă! Nu-i da atenţie…

Îşi încreţi nasul:

— Simt că pe-aici, la dreapta, o să găsim nişte minuni…

Făcu câţiva paşi răscolind frunzele moarte cu vârful nuielei.

Amélie îl urmă. Deodată, îşi dădu seama că ceea ce făceau ci avea o semnificaţie simbolică: „Acest bărbat tânăr care caută mânătărci va fi în curând soţul meu”. Fără să spună o vorbă, îl privea aplecându-se, ridicându-se, păşind peste tufele de ferigi. Şi-l imagina la toate vârstele vieţii, îmbrăcat în acelaşi costum, pe cap cu aceeaşi şapcă şi parcurgând aceeaşi pădure. Cu părul puţin mai alb, de la anotimp la anotimp, cu spatele puţin mai adus, cu privirea puţin mai slabă. „Peste zece ani, peste treizeci de ani, peste cincizeci de ani, mereu el, mereu el şi cu mine”. I se topea inima. Era fericită şi tristă. „Poate că o să avem copii!?” Se opri cu sufletul pierit.

— Uite una care ne aştepta! observă Jean Eyrolles.

Se ghemui şi o culese cu gesturi încete şi grijulii.

— Aş fi pus pariu! zise Amélie cu un surâs. Te-ai înşelat, o dată în plus!

— E otrăvitoare?

— Cred că da! Se face albastră dacă o rupi.

— Trebuie să o arunc?

— Bineînţeles. Nu ţin să te otrăveşti.

Fu răsplătită de privirea lui limpede, puţin uimită şi întoarse ochii ca orbită. Jean Eyrolles aruncă ciuperca suspectă şi îşi şterse mâinile pe pantaloni. Avusese acelaşi gest, remarcă ea cu plăcere, ca şi tatăl ei, la potcovărie, în faţa doamnei Dieulafoy. „Multor bărbaţi le e ruşine de mâinile lor, se gândea. E caraghios. Numai de-ar fi plecat femeia aceea şi de şi-ar fi regăsit liniştea mama”.

— Acum – reluă Jean Eyrolles – dacă vrei să nu mă otrăvesc n-am să mai caut ciuperci. Ar fi mai sigur…

Râse cu un aer stânjenit, înţepenit, fără să-şi desfacă buzele. Mărul lui Adam i se mişca deasupra gulerului.

— Ar fi mai sigur, într-adevăr!

— Ştii, reluă el, că şi la fabrica de cherestea sunt de două ori mai prudent decât înainte?…

— Decât înainte de ce?

— Înainte de tine.

— Aşa şi trebuie, Jean! şopti că Te rog!

O dată în plus, îşi închipui un accident. Logodnicul ei cu un braţ sau cu un picior amputat. „Oricum l-aş lua de bărbat”, gândi ea într-un clan de generozitate sălbatică. Întregul ei suflet era de acord cu această hotărâre. Se simţi mândră că e femeie.

— Sunt atât de multe lucruri pe care aş vrea să ţi le spun, Amélie! murmură el. Dar e un sentiment prea puternic. Când să-ţi vorbesc, te privesc şi cuvintele-mi zboară. Mă înţelegi, totuşi? Simţi oare ce reprezinţi pentru mine?

Sub viziera cu pătrăţele verzi şi maro, ochii lui exprimau o rugăciune stăruitoare şi umilă. O strângea tare de mână. Ea înţelese că ar fi vrut s-o îmbrăţişeze. O faţă stângace se apleca spre ea şi îi cerea să nu se supere, să-i dea voie… Corpul reacţionă mai repede decât gândul. O

spaimă instinctivă, necugetată, o făcu să se retragă un pas…

— Nu, spuse ea.

— Dar, Amélie, te iubesc…

— Şi eu te iubesc, Jean.

— Şi atunci?

— Şi atunci… totul e foarte bine aşa. Sunt fericită cu tine. Fii rezonabil.

— Iartă-mă.

Îi era teamă că l-a rănit. Dar el surâse, iar ea se linişti.

Antoinette dispăruse din câmpul lor vizual. De altfel uitaseră de existenţa ei. Nici la ciuperci nu se gândeau mai mult. Uniţi de acelaşi gând, mergeau unul lângă celălalt, în tăcere, sub frunzişul greu în care murea lumina zilei. Amélie se surprinse numărând lunile care o despărţeau de căsătorie, de la sfârşitul lui septembrie până la jumătatea lui ianuarie. Erau destul de multe! Această nerăbdare nouă îi dădea măsura dragostei sale. Îşi reproşă că nu-i împărtăşise secretul lui Marthe Tabaraud.

Un suflu rece venea din cer. Câteva picături se zdrobiră în frunziş.

— Trebuie să ne întoarcem! rosti Amélie. Dacă nu, o să ne prindă ploaia.

După ce o strigară pe Antoinette în cele patru zări, o găsiră aşezată pe un taluz la marginea pădurii.

— Ai cules multe mânătărci? întrebă ea.

Amélie roşi.

— Nu! spuse Jean Eyrolles.

— Cu atât mai bine! reluă Antoinette. Dacă v-aţi fi întors cu coşuleţul plin, n-aş fi fost liniştită în legătură cu viitorul menajului vostru!

— Uite că iar începe! zise Jean Eyrolles râzând.

O îmbrânci puţin ca s-o oblige să se ridice şi toţi trei o porniră pe drumul care ducea în târg.

Noaptea se lăsase deja când Amélie ajunse în faţa casei. Picura. Vitrina prăvăliei era luminată. Înăuntru, Jérôme clădea cutii cu nasturi în faţa unei matroane

împietrite de nemulţumire.

Când o zări pe Amélie, privirea lui se lumină:

— Vino repede! Nu mă mai descurc. Doamna Lissajoux ar vrea nişte nasturi de sidef cu trei găuri şi toţi cei pe care-i găsesc au patru. Oare să nu avem articolul ăsta?

— Ba da, tată! spuse Amélie. Lasă-mă pe mine.

Descoperi nasturii cu trei găuri, făcu pachetul, încasă banii şi o conduse pe clientă până în pragul magazinului. O dată uşa închisă, se întoarse spre tatăl ei şi întrebă:

— Mama nu-i aici?

— Nu, Amélie! zise el cu o voce răguşită. Speram că ai întâlnit-o tu şi că vă întoarceţi împreună…

— Cum s-o fi întâlnit? Am fost cu Antoinette şi cu Jean Eyrolles în pădure…

— S-ar fi putut duce şi ca într-acolo…

— Ca să facă ce?

— Nimic… Aşa… E îngrozitor, Amélie!

Ea înţelese că o dramă avusese loc în lipsa ei. Jérôme avea faţa lui de catastrofă conjugală. Avea ochii trişti şi ficşi, trăsăturile flasce, cute adânci pe frunte şi la colţurile gurii.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea.

El scutură din cap:

— Din cauza acelei doamne Dieulafoy.

— Ei bine?

— A rămas o jumătate de oră să se uite cum lucrez… Asta mă deranja puţin, dar ce puteam să fac?… Dacă ai fi auzit-o pe maică-ta după plecarea acestei doamne!… Mi-a spus nişte lucrări, nişte lucruri!…

Îşi acoperi faţa cu mâinile. Amélie îl luă de mână şi-l obligă să-şi descopere faţa:

— Ce ţi-a spus?

— Ţipa întruna că e din vina mea, că sunt un mizerabil, că n-o respect, că… că îmi face plăcere, da, plăcere, înţelegi? S-o ridiculizez în faţa creaturii ălei al

— Şi tu ce i-ai răspuns?

— N-am avut timp să-i răspund. Brusc, a deschis uşa

şi a ţâşnit în stradă, fără haină, fără pălărie…

— Fără pălărie?

— Da, Amélie.

— Înseamnă atunci că nu s-a dus prea departe.

— Dar sunt două ore de când a ieşit! Două ore! îţi dai seama? Şi s-a făcut deja noapte. Şi plouă!

Amélie nu voia să se lase cuprinsă de îngrijorarea tatălui ei.

— Nu te frământa. S-a lăsat pradă mâniei. N-o să întârzie.

— De obicei, se închide în camera ei – spuse el spăsit.

— E mai puţin grav decât să iasă pe stradă?

— Cred că da… nu ştiu… Când e acasă, chiar supărată, sunt mai liniştit…

— Unde e Denis?

— La bucătărie. Citeşte. E cuminte.

— V-a auzit?

— Da!

Ea se gândi o clipă şi trase concluzia:

— Trebuie că e la croitoreasă. Domnişoara Bellac o anunţase azi-dimineaţă că totul e gata pentru probă. Mă duc s-o caut.

— Să mergem împreună.

— Nu. Ar putea s-o indispună. Rămâi aici. Închide prăvălia.

— Bine, Amélie.

Învins de autoritatea şi de comportarea fetei sale, se resemnase de mult să lase pe seama ei conducerea operaţiunilor. Ea îşi luă umbrela, haina Mariei, şi ieşi în strada rece, neagră şi udă.

Hotărâtă să nu exagereze gravitatea acestei escapade, era sigură că mama ei se afla la domnişoara Bellac şi aştepta, la căldură, reacţiile înnebunite ale celor ce-o înconjurau. Dar croitoreasa, întrebată de Amélie îi răspunse că nu o văzuse pe doamna Aubernat toată ziua. Fără să se lase, tânăra îşi urmă ancheta la măcelărie, la brutărie şi la farmacie. Nimeni nu primise vizita Mariei. După ce făcuse turul prăvăliilor, Amélie se întoarse acasă,

unde tatăl ei şi Denis o aşteptau cu nerăbdare.

— Ei bine? exclamă Jérôme făcând un pas spre ea.

Intră în bucătărie, se aşeză pe un scaun şi povesti rezultatul demersurilor sale. Tatăl o privea cu un aer pierdut, frângându-şi mâinile.

— Ce ne facem? gemu el. Nu putem rămâne aşa, fără să ştim!

Ca totdeauna în ocaziile disperate, Amélie se simţea hotărâtă şi lucidă, detaşată de sine însăşi şi de evenimente. Stăpână pe nervii ei, căpăta, la vederea tatălui descumpănit, un plus de încredere în propria ei judecată.

— Cred – spuse ea – că cel mai înţelept ar fi s-o mai aşteptăm!

— Şi dacă e în pericol?... Dacă... Dacă a avut un accident?

— De ce vrei să fi avut un accident, tată? spuse Denis.

— N-ai văzut în ce stare era când a plecat! suspină Jérôme.

Ploaia se înteţea, biciuia ferestrele şi se scurgea cu un gâlgâit sinistru prin burlane. Rafale de vânt pătrundeau pe horn.

— Şi ea e singură afară! reluă el. Fără să fie bine îmbrăcată! Pe vremea asta! Cu bronşita ei!

Îşi lipi fruntea de geam, se întoarse brusc şi murmură:

— Trebuie s-o căutăm, Amélie.

— Da! exclamă Denis. O s-o căutăm. O să împrumut bicicleta lui Antonin Ferriêrc ca să merg mai repede.

Setea de aventură îi înflăcăra faţa.

— Taci din gură, Denis! spuse Amélie. Ai să faci ce ţi se spune. Unde vrei s-o căutăm, tată?

— Aşa... peste tot... în târg, prin împrejurimi. Acum şase sau şapte ani, îţi aminteşti, ne-am certat în legătură cu nu ştiu ce... Atunci s-a ascuns într-un vechi hambar lângă râu... Acolo am regăsit-o... Ar trebui să încercăm...

Lacrimi grele îi atârnau de gene.

Incapabilă să-şi stăpânească emoţia, Amélie se

aruncă de gâtul tatălui ei. Pe buze simţi contactul cu un obraz prost ras, ţepos. O milă ameţitoare o cuprinse.

— Da! Mergem s-o căutăm, tată. Dar o să ne împărţim treaba. Tu o să urci cu Denis către râu, eu o să cobor către gară.

Tatăl şi fiul părură imediat îmbărbătaţi de perspectiva acestei acţiuni comune. Foarte repede, fură gata, Jérôme cu o manta grea aruncată pe umeri şi cu o pălărie cu boruri largi înfundată până la sprâncene, Denis cu un fes şi cu picioarele încălţate cu saboţi.

— Deci, sigur nu vrei să împrumut bicicleta de la Antonin Ferrière? întrebă Denis.

— Nu, spuse Amélie.

Şi, întoarsă către tatăl ei, adăugă:

— Îmi iau umbrela. Tu ia-o pe a mamei, pentru orice evenitualitate…

Jérôme aprinse două lămpi portative cu acetilenă.

Ieşiră împreună şi se despărţiră în faţa casei. Amélie, ţinând umbrela cu o mână şi felinarul cu cealaltă, înainta cu paşi mici pe pământul alunecos. Strada era deşartă, sumbră. Târgul părea abandonat de toţi locuitorii. O ploaie deasă se spărgea în băltoace. Frigul pătrundea până la os. Flacăra verzuie a lămpii lumina faţadele cu obloanele trase, pătate de lungi dâre umede, firmele lucioase, gardurile dezarticulate, în spatele cărora visau verze uriaşe. Uneori, tânăra credea că vede o umbră ghemuită în pragul vreunei porţi. O hotărâre iraţională o mâna înainte. Îşi ridică felinarul. Nimic. Un panou de lemn lustruit, o ladă spintecată din care ieşeau resturi de legume şi pâraie de cenuşă udă. Alteori, câte un zgomot o făcea să tresară. Mişcase cineva. Chiar în spatele ei. Era sigură. Întorcea capul. Un câine o lua la fugă, traversa strada şi dispărea în vreo gaură. Aceste iluzii, repede spulberate, îi zdruncinau cu încetul speranţa. Ce legătură putea fi între persoana fericită şi calmă care, cu câteva ore mai înainte, se plimba cu Jean Eyrolles în pădure, şi aceea care, acum, se bălăcea în noroi în căutarea mamei sale? Oare Maria nu şi-ar fi putut stăpâni furia ca să nu tulbure minunata aventură.pe

care fata ei o trăia pentru prima oară? „Nu s-a gândit decât la ea. Egoismul o orbeşte J Tata a răsfăţat-o!” Deodată, îi sări inima. Un corp era întins în faţa ei, sprijinit de zidul unei prăvălii. Se aplecă. Nu. Erau două coşuri acoperite cu o prelată. O apă neagră stagna în cutele prelatei. Amélie îşi reluă mersul, cu picioarele moi, cu tâmplele vâjâindu-i. „Dumnezeule! Dacă ar fi fost ea, cu adevărat? Ea, pe moarte! Sau moartă deja!” Se înfioră. Umbrela trebuie că era găurită, pentru că picături îngheţate îi cădeau pe faţă. O fereastră luminată. O şaretă cu hulube ridicate. Un morman de „gunoi zemos. O uşă. Altă uşă. Se angajă pe strada transversală, făcu cale întoarsă, intră în curtea domnului Marchelat, negustorul de vinuri. Butoaiele aliniate îşi bombau spatele sub aversă. La adăpost sub o streaşină, o pisică mieuna, cu ochii mari şi verzi, cu blana zbârlită. „Jean mi-a spus că-i plac pisicile. Au două acasă. Să nu mă gândesc la el. Mai târziu. Când totul se va fi terminat”. Se învârti încă o dată în jurul celor două case izolate, cuburi de piatră murdară* sub bătaia oblică a potopului. Zgomot de glasuri străbătea prin perete. O ceartă? Apa-i pătrundea în pantofi. Alunecă pe o baligă şi-şi continuă drumul. Dincolo de un maidan, se ridica clădirca gării. Două lumini slabe străpungeau întunericul nopţii. Fascinată, Amélie înaintă fără să se gândească la nimic, ca şi cum greutatea corpului ei ar fi antrenat-o pe o pantă. Rafale de apă îi tăiau suflul. Între genele ei apropiate scânteiau stele lichide. Strângea mânerul umbrelei, ale cărei spiţe o zgâriau pe spate la fiecare pas. Maşinal, împinse portiţa de fier. În faţa ei se întindea un peron gol şi strălucitor ca dat cu cerneală proaspătă. În şanţ, şinele aliniau patru urme de argint lustruit. În acest loc lugubru ploaia avea un gust de cărbune. Puţin mai încolo, o marchiză de tablă, aşezată pe patru stâlpi, acoperea intrarea călătorilor.

La adăpostul acoperişului, soiul era uscat. O lampă cu ulei ardea în biroul şefului de gară. O alta în sala de aşteptare. „Ce caut aici?”, se întrebă Amélie. Privea cu ochi goi mersul trenurilor afişat pe perete şi adăpostit de

un grilaj care-l făcea de necitit. O pancartă ruginită atârna deasupra capului ei: „Chapelle-au-Bois”. Baloturi de marfă erau stivuite la celălalt capăt al peronului. Era pe punctul de a face cale întoarsă, dar, ca să fie sigură, se apropie de uşa care dădea în sala de aşteptare. Geamurile erau afumate. Răsuci clanţa de alamă. Uşa se deschise. Amélie fu ca luată pe sus. Un strigăt îi ţâşni de pe buze:

— Mamă!

Era acolo, ghemuită pe o bancă, cu faţa lividă, cu privirea fixă, cu şuviţe de păr lipite pe frunte şi pe obraji. Văzându-şi fiica, nu făcu nicio mişcare.

— Ce faci aici, mamă? întrebă Amélie.

— Vezi bine! Aştept să se oprească ploaia.

Amélie se repezi spre maică-sa şi se aşeză alături, o strânse în braţe, o înfăşură în mantaua pe care o adusese cu ea. Maria se lăsă în voia ei, slabă şi tremurătoare.

— Mamă, mamă, nu e cu putinţă! se bâlbâi Amélie. Te căutăm peste lot!

— Nu era nevoie.

— Tata e nebun de îngrijorare.

— Nu-mi vorbi de tatăl tău.

— Unde ai fost?

— La cimitir.

— La cimitir?

— Da, la mormântul mamei…

— Dar de ce?

— Nu poţi înţelege.

— Şi apoi?…

— Apoi, am venit la gară să mă adăpostesc de ploaie.

— Trebuie să le întorci acasă.

— Nu.

— Vrei să rămâi aici toată noaptea?

— Da.

— Şi mâine, ce-ai să faci?

— Nu ştiu.

Răspundea într-un fel sacadat, repezit, fără cea mai mică intonaţie în voce. S-ar fi zis că niciun sentiment nu-i însufleţea cuvintele. Aplecată asupra ei, Amélie îi pipăia

genunchii, braţele prin veşmintele umede.

— Eşti udă, mamă! O să răceşti…

Maria ridică din umeri. Dinţii îi clănţăneau. îi venea greu să rostească cuvintele:

— Lasă… lasă-mă… Pleacă… Şi tu… Toţi…

— Nu, n-am să te las! exclamă Amélie cu hotărâre. Ai să mă urmezi. Am să te usuc, am să te încălzesc.

— N-am nevoie să fiu încălzită…

— Am să te încălzesc. Apoi, ai să faci ce-o să vrei.

— Eu… mă simt bine aici…

Amélie îşi trecu un braţ în jurul umerilor mamei sale şi o obligă să se ridice. Contrar aşteptărilor, Maria nu opuse decât o slabă rezistenţă acestui gest autoritar. Poate că, în ciuda protestelor sale, nu era supărată că fusese scoasă dintr-o situaţie stânjenitoare. De altfel, era la capătul puterilor. Ideea unei băuturi calde, a unui pat cald trebuie că o bântuia de mult. Obrajii îi erau roşii. Pupilele îi luceau febril. Gâfâia. Mai spuse:

— Ca să fac ce? Nu vreau! îţi spun că nu vreau!…

Dar se sprijinea de braţul fiicei sale. Strânse sub aceeaşi umbrelă, ieşiră împreună din gară, traversară maidanul şi o luară pe strada sumbră şi întortocheată care ducea în centrul târgului. Ploaia se liniştise. Picături de apă, rare şi grele, făceau băşici în băltoace. Acum, că o regăsise, Amélie se gândea cum să limiteze efectele scandalului. Probabil că vizitele ei pe la negustori provocaseră deja numeroase comentarii. Dacă cineva a văzut-o pe Maria în sala de aşteptare, încă de a doua zi, toată regiunea avea să fie informată. Gravitatea acestei ameninţări o făcu pe tânăra fată să renunţe la precauţii.

— Nu te-ai întâlnit cu nimeni la gară, mamă?

Maria dădu din cap în semn că nu.

— Dar pe drum?

Acelaşi răspuns. Dar, în accesul ei de rătăcire, putuse foarte bine să întâlnească oameni, fără să-i recunoască, fără să-i vadă. Era prea devreme ca să se liniştească. Amélie încetini pasul ca mama ei să nu-şi piardă suflul. În timpul ultimei părţi a drumului, niciuna nici alta nii scoase

un cuvânt. Când ajunseră acasă, Jérôme şi Denis nu se întorseseră încă. Fără să piardă timp, tânăra fată o conduse pe Maria în camera ei şi îi spuse să se bage în pat.

— În timpul ăsta, am să-ţi încălzesc nişte lapte şi am să-ţi pregătesc o sticlă cu apă caldă.

— Nu, nu! E inutil, te asigur…

Dar văicăreala ei suna monoton şi fals. Amélie aşteptă să-şi vadă mama culcată şi coborî în bucătărie să pună apa şi laptele pe foc. Era lângă maşina de gătit, când uşa se deschise cu putere. O rafală de aer rece şi de ploaie pătrunse în încăpere.

— Ai găsit-o?

Răsărind din noapte, cu umbrela în mână, cu pantofii noroiţi, cu pelerina udă şi murdară, Jérôme întinse spre fata sa o faţă descompusă de spaimă. În spatele lui, Denis, cu gluga pelerinei pe cap, ca un mic călugăr, ridica felinarul şi făcea ochii mari, uimiţi.

— Da. Totul e în ordine. E în camera ei. Se odihneşte.

Jérôme se sprijini de zid şi plecă, uşurat, capul. Obrajii îi tresăreau. Murmură:

— În sfârşit!… în sfârşit!… îţi mulţumesc!…

Amélie îi povesti tot, căutările ei multă vreme inutile, intrarea în sala de aşteptare, prostraţia, oboseala Mariei şi întoarcerea lor pe străzile negre, bătute de ultimele picături de ploaie. El o ascultă fără să se mişte, slăbit, stupefiat de o senzaţie de uşurare prea rapidă. Îşi sprijinea umbrela de zid şi lăsa să-i atârne braţele de-a lungul corpului. După o clipă, întrebă cu o voce imploratoare:

— Crezi că pot să urc s-o văd?

— Nu chiar acum. Am să-i duc mai întâi sticla cu apă caldă şi laptele. Când o să se încălzească, o să se simtă mai bine, o să se destindă şi am să te chem…

— Da! murmură el. Fă cum crezi că e mai bine. Te aştept.

Înainte de a ieşi, ea îşi aminti şi îi spuse:

— Supa e pe foc, tată.

— Nu mi-e foame.

— Mie mi-e foame! spuse Denis.

— Ei bine, atunci serveşte-te! îi zise Amélie. Apoi, te duci să te culci.

— Fără să-i spun noapte bună mamei?

— Nu-i momentul s-o deranjezi. Probabil că ea te crede deja în pat. În orice caz, nu trebuie să ştie că ai căutat-o împreună cu tata.

— Ai dreptate! spuse Jérôme. N-ar fi deloc mulţumită…

Îşi luă farfuria de pe masă şi se apropie de maşina de gătit.

Intrând în cameră, Amélie o găsi pe maică-sa ghemuită sub cuverturi, cu o bonetă de dantelă pe cap şi cu cearşafurile trase până la bărbie. Îndată ce fata ei închise uşa, Maria se ridică în cot şi şopti:

— Zgomotul ăla, jos… cine era?

— S-a întors tata. Te-a căutat şi el.

Ochii Mariei se măriră. Buzele ei palide şi uscate tremurară.

— E un monstru!… Nu m-a respectat!…

— Da, mamă, spuse Amélie, cu o voce împăciuitoare.

Băgă sticla cu apă caldă în pat.

— M-a făcut de batjocură în faţa acestei… acestei intrigante!

— Da, mamă.

— A făcut-o expres… Şi ea la fel.

— Da, mamă.

— Nu vreau să-l mai văd înaintea ochilor!

— N-ai să-l mai vezi. Dar bea-ţi laptele.

— Nu.

— O să-ţi facă bine.

— Ce-aveţi toţi împotriva mea? gemu întorcând capul.

Amélie duse bolul la buzele mamei sale. Ea se strâmbă şi îngăimă:

— Nu, îţi spun că nu…

Apoi începu să bea, respirând adânc între înghiţituri, ca un copil. Lacrimi grele îi curgeau pe obraji. Pieptul i se ridică şi îi cobora sub cămaşă. După ce goli bolul, izbucni

într-un hohot de plâns şi se lăsă să cadă pe perne. Avea două virgule albe de lapte pe buza superioară. Gemu:

— Să nu vină aici!… Să nu-l văd în camera asta!… Să se ducă… Să se ducă la castel… la aia… la Dieulafoy!…

Bolul îi scăpă din mâini şi se rostogoli pe covor. Amélie îl ridică.

— Stai liniştită, mamă. N-o să vină nimeni să te deranjeze. Acum trebuie să dormi.

Scara trosni. O dată supa înghiţită, Denis se furişa spre camera lui. Pradă indignării, Maria nu îl auzi cum se strecura pe coridor. Dădea din picioare sub cuvertură. Genunchii ei făceau plapuma să danseze:

— Să-i spui. Să-i spui.

Amélie rămase încă un sfert de oră într-un fotoliu, lângă pat, apoi, constatând că mama ei se liniştise, luă lampa, se retrase în vârful picioarelor şi închise uşa. Tatăl ei o aştepta la picioarele scării:

— S-a aranjat? întrebă.

— Nu, nu vrea.

Totul se prăbuşi în mintea lui Jérôme. Buza i se lăsă în jos. Repetă:

— Nu vrea?

— Nu trebuie contrazisă. Mâine o să fie mai dispusă să te vadă. Te sfătuiesc…

— Ce?

— Dacă te-ai culca la mansardă, pe un pat pliant?

— Crezi?

— Numai în noaptea asta. Sunt acolo două cuverturi. N-ai nevoie de cearşafuri?

— Nu, nu…

Amélie făcu un efort ca să nu lase să se vadă compasiunea pe care i-o inspira prin obedienţa lui.

Urcară scara unul în spatele celuilalt. Amélie se opri pe ultima treaptă şi îi ură noapte bună. El strângea în pumni un sfeşnic cu o lumânare aprinsă. Flacăra dreaptă îi lumina puternic conturul nărilor şi al mustăţilor aspre.

La pod se ajungea pe o scară pusă pe coridor şi ale cărei ultime trepte se sprijineau de marginea chepengului.

Jérôme urcă scara cu încetineala unui condamnat care se duce la supliciu, încălţămintea lui făcea să geamă lemnul scării. În sfârşit dispăru în pod. Amélie înaintă doi paşi pe coridor şi deschise prima uşă. Frântă de oboseală şi emoţie, Maria aţipise. O respiraţie şuierătoare se auzea în întuneric. Amélie închise uşa şi reţinu clanţa ca să nu facă zgomot. Apoi, depăşindu-şi propria cameră, se duse până la capătul coridorului, unde se afla camera lui Denis. Şi acolo totul era nemişcat, totul dormea-Lumina lămpii cu petrol, pe care tânăra fată o ţinea în mână, surprinse o dezordine băieţească, haine aruncate pe un scaun, un prosop muindu-se într-un lighean, unelte de pescuit sprijinite de zid, şi faţa lui Denis, cufundată în somn, cu buzele umflate şi lucioase, ca şi cum atunci ar fi terminat de băut ceva. Isprăvindu-şi turul de inspecţie, Amélie intră la ea să se culce. Era extenuată şi bucuroasă de ea însăşi. Pericolul era îndepărtat. Mâine se va strădui să-şi continue munca de pacificare. În grabă, se dezbrăcă, stinse lampa şi se aruncă în pat.

Nu se culcase nici de zece minute, că un zgomot insolit o făcu să se ridice dintre perne. Scara trosnea sub greutatea care se mişca cu extremă prudenţă. Nişte picioare goale lipăiau pe podeaua coridorului. Uşa camerei vecine se deschise cu un oftat. Nu era posibil! Tatăl ei! Cum de îndrăznea? Ce avea să se întâmple? Instantaneu, îşi imagină trezirea Mariei, stupoarea ei, imprecaţiile ei, o criză de nervi poate… Aruncă cuvertura, gala să sară în ajutorul părinţilor. Dar, în spatele peretelui, tăcerea se prelungea. Nevenindu-i să creadă, tânăra fată nici nu mişca, ţinându-şi răsuflarea, trăgând cu urechea. O şuşoteală indiscretă ajungea până la ea. Recunoştea cele două voci, dar nu putea înţelege ce-şi spuneau. Resorturile unei somiere gemură. Totul se linişti. Amélie nu mai încercă să înţeleagă. Apropierea dintre tatăl şi mama ei i se părea tot atât de iraţională ca şi cearta lor. După un timp, se culcă la loc.

Dar, în ciuda ostenelii, nu putu să adoarmă, aşa cum îşi dorea. Rămase multă vreme cu ochii deschişi, cu capul

plin de umbre, ascultând orele pe care le bătea clopotul bisericii pentru un târg care nu le auzea.

9.

A doua zi dimineaţă, după ce îşi făcu toaleta şi după ce bău o ceaşcă de cafea fierbinte, Maria trebui să se bage din nou în pat. Nu o mai ţineau picioarele. Se plângea de frisoane şi de dureri de cap. Accesele de tuse îi scuturau pieptul şi o lăsau slăbită, cu gura uscată, cu privirea neliniştită. Jérôme era dezolat că doctorul Tabaraud, cafe-i îngrijise dintotdeauna familia, părăsise Chapelle-au-Bois ca să se instaleze la Limoges. Cu el erai sigur că te vindeci. Era un savant şi un prieten. Îndată ce trecea pragul casei, vocea lui joasă, râsui şi privirea lui paternă puneau microbii pe fugă. Micul doctor Delattre, care-l înlocuise, cunoştea poate tratamentele, dar ignora totul despre bolnavi. Nou venit în regiune, el nu se bucura de încrederea clientelei. Maria nu suporta să se lase atinsă de mâini străine:

— Cum poţi să vrei asta tu, bărbatul meu?

— Dacă nu se poate face altfel! Dacă eu aş fi doctor…

— Tu, doctor?

Începu să râdă nervos. Amélie, aşezată pe marginea patului, se mira că nicio animozitate nu mai rămăsese între soţi după scena violentă din ajun. O noapte fusese de ajuns ca să reclădească obişnuita lor tandreţe. Tinerei fete i se părea că-şi făcea pe lângă ei ucenicia propriului său viitor. Era în situaţia unei eleve dornice să se instruiască. Inconştient, raporta tot ce vedea, tot ce auzea, la Jean Eyrolles şi la ea însăşi. Dar era sigură că perechea lor va fi diferită de cea a părinţilor: mai bine potrivită, mai ponderată şi, fără îndoială, mai fericită.

— Nu sunt chiar atât de bolnavă! reluă Maria. Câteva ore de stat la pat şi puterile o să-mi revină. Cu mixturile lui, doctorul n-o să facă decât să-mi întoarcă stomacul pe dos.

Privirea ei prea strălucitoare dezminţea această afirmaţie făcută între două accese de tuse.

După-masă, cum părea că are încă febră, Amélie se

hotărî să-i pună ventuze. Dar Maria refuza să se lase. În timp ce fata sa încerca să o convingă, Jérôme se întoarse la potcovărie. Lăsând uşa atelierului deschisă, îi era uşor să supravegheze în acelaşi timp şi magazinul.

— Ai să mă arzi cu ventuzele tale! gemea Maria. Nu vreau!...

Tocmai atunci, Denis veni să o anunţe că se ducea la pescuit cu sticla, împreună cu colegii lui:

— Şi în seara asta o să ai o saramură straşnică, mamă!

Ea îl îmbrăţişă încântată şi îl sfătui să nu-şi ude hainele. Copilul îi asculta sfaturile, fără să dea nici cel mai mic semn de nerăbdare. Obişnuit cu crizele şi supărările mamei, nu se mira să o vadă la pat şi se bucura chiar, în secret, de surplusul de independenţă pe care i-l dădeau tulburările din casă. Dintotdeauna, Amélie îl ştiuse astfel, iubindu-şi părinţii, sora, dar grăbit să-i ocolească ca să alerge să se joace în stradă, în pădure sau la marginea apei. Nevoia lui de evadare înfrunta toate dojenile. O mie de planuri nechibzuite treceau prin micuţul lui cap cu ochii vii şi cu părul aspru. Departe de familie el ducea o existenţă stranie, de explorări în mărăcinişuri, de braconaj, de bătăi pentru supremaţie, de indigestii cu mure şi de crescut lăcuste.

— Să nu te întorci prea târziu! spuse Maria.

— Ah, nu, mamă, îţi promit!

O privea drept în ochi, dar era evident că se gândea la altceva. După plecarea lui, Maria fu cuprinsă de o agitaţie îndurerată. Condamnată să stea în Cameră, nu putea renunţa la multiplele ei obligaţii casnice şi comerciale. Gospodăria lipsită de directivele ei trebuie că era, evident, cu fundul în sus. Verificase oare cineva lăzile cu săpun de Marsilia? Din ce o să pregătească Amélie masa pentru fratele şi pentru tatăl ei? Cunoştea oare Jérôme ultimele preţuri de la Lyon pentru perii şi pentru mături? De fiecare dată când auzea clopoţelul de la uşă, se ridica uşor şi se întreba:

— Cine-o fi? Doamna Ferrière? Sau domnişoara

Bellac? Va şti el oare să le servească? Ascultă, Amélie! Nu mă înşel! Clienta a ieşit! Deja! Tatăl tău m-a făcut să mai pierd o clientă!…

— Nu te preocupa de prăvălie, mamă! murmură Amélie. Vreau să te îngrijesc. Fii cuminte. O să te simţi mai bine.

Pregătise ventuzele şi lampa cu alcool pe noptieră. Maria privea aceste obiecte cu o spaimă puerilă, care o făcea să i se lase colţurile buzelor în jos.

— Crezi cu adevărat că e nevoie?

— Sunt sigură!

Bolnava oftă, se întoarse pe burtă şi-şi dădu jos cămaşa de pe umeri. Amélie încălzi ventuzele una după alta şi le aplică cu gesturi repezi pe spatele gol şi slab al mamei sale. Pielea se umfla violetă, sub clopotele cu boite lucioase. Maria gemea.

— Aia din stânga mă trage, mă trage prea tare!

— Cu atât mai bine, înseamnă că s-a prins bine!

Jérôme întredeschise uşa.

— Nu intra! strigă Maria.

— Bine, bine! spuse Jérôme, făcând un pas înapoi.

Părea îngrozit la vederea nevestei sale, întinsă cu faţa în plapumă, cu părul despletit şi cu spatele acoperit de mari globuri de sticlă. Amélie plasă o nouă ventuză sub omoplatul stâng. Maria făcu o mişcare. Micile vase, deranjate, se ciocniră între ele cu un clinchet cristalin. Jérôme întoarse ochii şi mormăi:

— Nu te îngrijora… Vreau numai să ştiu… Litrul de oţet e într-adevăr la şapte parale, nu-i aşa?…

— Da! spuse Amélie.

— Şi sfertul de cafea? I-am zis că-i paisprezece centime. A părut nemulţumită…

— Cine?… Cine a părut nemulţumită? întrebă Maria.

— Doamna Barbezac.

— Bineînţeles. Noi i-l socotim întotdeauna la doisprezece centime.

— Nu ştiam.

— Ce nenorocire! bâigui Maria, cu buzele lipite de

faţa de pernă.

Degetele ei zgâriau cuvertura. Îşi arcui spatele.

— Nu te mişca, mamă. Nu e grav. Aceste doamne îşi închipuie că tata nu e la curent cu preţurile!…

— O să-şi închipuie, poate, că încerc să le jupoi!

— Nu, mamă.

— Nu le cunoşti!

Jérôme îşi ceru iertare, schiţă un surâs stângaci şi se retrase închizând uşa. Se întoarse puţin mai târziu, în timp ce Amélie termina de scos ventuzele.

— Îmi cer iertare – spuse el –, dar aş vrea să verific adunarea, Amélie. Mi-e teamă că m-am înşelat…

Amélie scoase ultima ventûzi, care se desprinse de piele cu un zgomot uşor, puse la loc cuvertura pe spatele bolnavei şi luă carnetul pe care i-l întindea tatăl ei. În timp ce ea se ocupa cu socotelile, Maria întoarse spre lumină o faţă scăldată în transpiraţie.

— Nu trebuie lăsat magazinul gol, murmură. Copiii… Ştii foarte bine. Profită ca să şterpelească bomboane din borcăne.

Nu vru să se liniştească până când Amélie nu-i cedă locul tatălui ei şi coborî ca însăşi la prăvălie. Acolo trebui să suporte întrebările câtorva ţaţe, care veneau mai puţin să se aprovizioneze cât ca să afle noutăţi. Curiozitatea lor se ascundea sub feţe dulcege şi compătimitoare:

— Ni s-a povestit!… Sărmana Maria… N-ar fi trebuit să iasă ieri, pe ploaia aceea… Se pare că aţi căutat-o o bună parte a nopţii!… Oricum, ar fi trebuit să vă prevină… Să vă spună unde se duce…

Acestor purtătoare de vorbe, Amélie le replica invariabil:

— Mama se dusese la cimitir.

Acest răspuns tăia scurt interpretările răuvoitoare. Femeile din Chapelle-au-Bois avea pentru morţi un respect care scuza toate extravaganţele comise în numele lor. Pentru aceste suflete simple, doliul reprezenta o distincţie onorifică. Cu cât aveai mai mulţi defuncţi la activ, cu atât meritai mai mult să fii plâns şi luat în considerare. Multe

familii, trăind în case sordide, economiseau bănuţ după bănuţ ca să-şi plătească un cavou monumental de granit.

— La cimitir? La mormântul bietei sale mame?

— Da.

— Ah, ce nenorocire! Bineînţeles!… Era o femeie cucernică!… Cele mai bune se duc!…

Clienta îşi rumega porţia de mister funebru şi, din oftat în oftat, ieşea pe uşa prăvăliei. Trecând pragul, spunea:

— Transmite-i din partea mea complimente… Să se îngrijească bine… Să se facă repede bine!…

Reputaţia Mariei ieşea sporită din această aventură.

La ora cinci, Amélie urcă să-i facă o vizită mamei sale şi o găsi epuizată de un brusc puseu de febră. De data aceasta nu mai avu nicio obiecţie când fata sa îi vorbi de doctor.

Doctorul Delattre nu putu să vină decât seara târziu, după închidere prăvăliei. Era un bărbat de vreo treizeci de ani, mic, pricăjit, cu o faţă ofilită de insomnii, cu ochi mari albaştri şi cu părul de un blond verzui care cădea în cascade pe ceafă. Maria ceru să rămână singură cu el în timpul consultaţiei. Refugiaţi pe coridor, Amélie şi Jérôme nu scăpau din Ochi uşa care le ascundea o scenă de neimaginat: un bărbat lipindu-şi urechea de spatele Mariei, bătându-i pieptul cu degetul şi punându-i întrebări care o făceau să roşească. După zece minute de aşteptare, auziră vocea bolnavei care-i striga lipsită de putere:

— Veniţi, s-a terminat.

Aşezat la o măsuţă, doctorul scria reţeta.

— Ei bine – spuse el – suntem în prezenţa unei bronşite zdravene, care cade pe un teren… într-un fel predispus…

— Dar nu e grav? întrebă Jérôme.

— Nu, nu. Serios, dar nu grav. Îngrijiri bune şi odihnă… Aţi făcut bine că i-aţi pus ventuze… Adăugaţi ceaiuri calde alcoolizate şi siropul de tuse pe care vi l-am prescris.

Cu buzele strânse, cu privirea fixă, Maria încă mai

trăia cu amintirea ofenselor pe care le suportase. Era grăbită să-l vadă dispărând pe acest bărbat care-i pusese pudoarea la încercare. Cu toate acestea, Jérôme întârzia plecarea doctorului Delattre cu vorbăria lui. S-ar fi spus că voia să intre în graţiile doctorului, ca să-şi facă din el un aliat împotriva bolii:

— Trebuie să se vindece repede, doctore. Contăm pe dumneavoastră. Dumneavoastră sunteţi cel care aţi scos-o pe doamna Calamisse din bronşita ei? Cu aceleaşi medicamente, nu-i aşa?

— Cam aceleaşi, da.

— Atunci, mă simt liniştit. Când o să reveniţi?

— Poimâine. Până atunci, ţineţi-mă la curent cu temperatura…

După plecarea lui, Maria izbucni în lacrimi. Nu voia să-l revadă. Apoi se linişti şi întrebă dacă Denis se întorsese de la pescuit. Voia să mănânce saramură de peşte. îi promisese fiului ei. Era sigură că după-masă avea să se simtă mai bine. Denis prinsese într-adevăr câţiva peştişori în râu.

— Pune-i la fript imediat, Amélie!” exclamă Maria cu vioiciune.

Dar când Amélie îi aduse farfuria se strâmbă scârbită:

— Iartă-mă. Nu mai mi-o poftă. Ia-o de aici. Mirosul ăsta… Nu pot… nu pot…

În zilele următoare starea Mariei neameliorându-se, viaţa celor apropiaţi ei se organiză după cerinţele bolii. Jérôme îşi neglija potcovăria şi îl lăsa pe Justin să facă treaba curentă, chiar dacă îi venea în ajutor când vreun ţăran îşi aducea vitele la potcovit. Restul timpului şi-l petrecea la căpătâiul nevestei. Luase câteva cărţi din camera fetei şi, când Maria nu era prea ostenită, îi citea cu voce tare, scandând fiecare silabă, pasaje dintr-un manual de istorie, o povestire de Alphonse Daudet sau vreun capitol din *Mizerabilii*. Acest roman îi plăcea, pentru că denunţa în termeni viguroşi mizeria oamenilor mărunţi, zdrobiţi sub povara ignoranţei, a foamei şi a legilor oarbe.

— Dacă aş fi fost un om instruit – spunea el – mi-ar fi plăcut să scriu lucruri de genul ăsta. Toţi oamenii vor purta povara vinovăţiei atâta vreme cât va mai exista un singur sărac pe faţa pământului!

Ridica tonul, apoi tăcea brusc, temându-se că o oboseşte pe Maria cu gesticulaţia şi cu accentele lui de indignare. Când că părea că aţipeşte, ieşea repede în vârful picioarelor şi i se alătura lui Justin în faţa nicovalei. Timp de o clipă, trudeau împreună, fără să schimbe un singur cuvânt. Era o broască de reparat, sau un lanţ de scurtat, sau vreo unealtă de pietrar de călit. Absorbit de treabă, Jérôme îşi uita necazul. Când lucrarea era terminată, Justin îl întreba:

— Ce mai e pe sus?

— Merge!

— Biata doamnă!

— Mda…

Farmecul se rupsese. Jérôme îşi pleca umerii. O tristeţe nesănătoasă se strecura în el. Dădea câteva lovituri de ciocan, tria fiarele vechi, mângâia capul coţofenei cu vârful unghiei şi intra în prăvălie ca să-i mai treacă timpul. Obişnuită să o ajute pe mama ei, Amélie servea clientele cu o precizie şi cu o repeziciune ireproşabile. Chiar când prăvălia era goală, ea nu se oprea din lucru, aranjând sertare, transportând ambalaje în magazie sau verificând registrele cu socoteli. Jérôme schimba câteva cuvinte cu ea, se întorcea în atelier, ieşea în curte şi, subit, cuprins de scrupule, se grăbea să se întoarcă în cameră. Paşii lui răsunau deasupra capului Améliei. Ea – şi ridica ochii spre tavan. „Nu mai mişcă. S-a aşezat. Totul e în regulă”.

Seara târziu, silueta lui Jean Eyrolles se strecura în faţa vitrinei. Arunca o privire în interior şi, dacă Amélie era singură în prăvălie, împingea uşa cu atâta discreţie încât clopoţelul abia suna. Despărţiţi de tejghea, cei doi tineri îşi vorbeau cu voce joasă:

— Cum se simte mama ta?

— Nici mai bine, nici mai rău. Siropul nu reuşeşte să-

i calmeze tuşea. Şi apoi febra, oboseala, lipsa de poftă de mâncare. Nu-i prea solidă. O să-i trebuiască timp ca să se vindece.

— Eşti atât de palidă, Amélie! Ar trebui să te odihneşti.

— Nu înainte ca mama să fie pe picioare.

— Asta nu-i înţelept.

O privea cu admiraţie. Ea pleca ochii. Jean Eyrolles îşi învârtea şapca între degete şi întreba timid:

— Nu te plictisesc venind, din când în când, să te văd?

— Nu, Jean. Dar trebuie să fim prudenţi. Suntem văzuţi prea des împreună.

— Din moment ce suntem logodiţi!

— Nu oficial.

— Ah, părerea altora!…

— Sunt fată. Trebuie să am grijă de reputaţia mea.

— Da, Amélie. Când pot să revin? Mâine?

— Ar fi prea devreme. Să zicem, poimâine.

Jean Eyrolles se aplecă spre ea şi îi atinse obrazul cu o sărutare. Ea îl lăsă, tulburată, jenată, cu ochii ţintă la uşă. El o strânse de mână, aştepta ca ea să-i dea voie s-o mai sărute o dată. În sfârşit, neprimind încurajarea sperată, îşi punea toată dragostea într-o lungă privire şi pleca timid, uşor şi surâzător. Rămasă singură, Amélie nu putea măcar să întârzie, aşa cum ar fi vrut, amintirea plăcută a acestei clipe. Prea multe griji exterioare îi reţineau atenţia. Era timpul să pregătească masa. Îşi luase oare Maria medicamentele? Ce făcea Denis? Profitând de ultimelezile de vacanţă, el găsea mereu pretexte de evadare şi nu dădea pe acasă decât ca să mănânce şi să doarmă. „În sfârşit, iată-l!” îşi făcea intrarea în prăvălie, ciufulit, surâzător, cu genunchii murdari, cu o traistă pe umăr:

— Ghiceşte ce am în ea.

Era vreo năpârcă moartă, sau o pereche de păstrăvi, sau un ou de raţă.

— Du-te de te spală – spunea ea. Mâncăm peste o

jumătate de oră.

— Vreau întâi să-i arăt mamei asta.

— O s-o deranjezi.

— Nu-i adevărat, o distrează!

Urca scara în fugă. Amélie trăgea obloanele la vitrină. După prăvălie, bucătăria. Trei farfurii pe masă. Supa pe foc. „Ce s-ar face fără mine?” Ştiindu-se indispensabilă, simţea o plăcere orgolioasă să nu-şi precupeţească eforturile.

În ajunul începerii şcolii, împinse devotamentul până la o înlocui pe Maria în vizita tradiţională la domnul Castagnol, învăţătorul. O femeie de serviciu mătura prin clasă. Catedra fusese coborâtă de pe estradă. Tabla neagră fusese proaspăt spălată. Căţărat pe o scară, domnul Castagnol bătea pe perete pancarte care proclamau raporturile strânse ce există între muncă şi bucurie, între bunele moravuri şi îmbogăţire, între respectarea ortografiei şi pacea sufletească. Conştientă de responsabilităţile sale, Amélie îi vorbi despre Denis, care trebuia să facă un mare efort ca să treacă clasa la sfârşitul anului. Lenea şi zăpăceala copilului dăunau dezvoltării inteligenţei sale. Avea tot ce-i trebuia ca să reuşească, cu condiţia ca o disciplină strictă să-l mâne zilnic să înveţe. Mişcat de limbajul ei viguros, învăţătorul promise să-şi dubleze atenţia faţă de tânărul elev, pe care-l cunoştea de mult şi ale cărui numeroase calităţi meritau, într-adevăr, să fie scos la lumină. Amélie îi repetă această promisiune mamei sale, care fu mai emoţionată decât era cazul. Ea îşi chemă fiul:

— Ai auzit, Denis? Poţi, trebuie chiar să obţii note mari. M-aş face bine mai repede dacă nu mi-ai mai da atâtea griji.

Copilul o ascultă fără să clipească, cu privirea aţintită pe1 perete, se smiorcăi puţin şi spuse că va face pe dracu’ în patru ca să mulţumească pe toată lumea. A doua zi, îmbrăcat cu o bluză neagră, încălţat cu sandale noi şi cu ghiozdanul la spinare o porni spre şcoală. La întoarcere, avea o faţă încruntată, învăţătorul îl aşezase în primul

rând, ca să-l supravegheze mai bine.

— E din vina ta – îi spuse el Améliei. De ce te-ai dus să-l vezi? Doar nu eşti mama.

— Pentru moment, îi ţin locul. Şi îţi cer să nu uiţi asta.

În prima duminică de când era bolnavă, deşi doctorul îi interzisese vizitele, Maria ceru să fie îmbrăcată în cea mai frumoasă cămaşă de noapte şi gătită cu cel mai frumos şal, ca şi cum numeroase prietene ar fi fost chemate să o vadă. Într-adevăr, fără să acorde nici cel mai mic credit solemnităţilor duminicale prescrise de biserică, ea considerase întotdeauna că, în această zi, persoanele de condiţie trebuie să se spele din cap până în picioare, să-şi pună haine noi şi să evite să se murdărească pe mâini. Părerile ei erau de altfel împărtăşite de toţi locuitorii comunei. Credincioşii şi necredincioşii se găteau duminica cu acelaşi zel. Încă din primele ore ale dimineţii, străzile din Chapelle-au-Bois se populau cu bărbaţi de nerecunoscut, înceţi şi fără treabă, proaspăt raşi, îmbrăcaţi în costume cu cute ţepene, care păreau croite din carton. Femeile, 1 a rândul lor, arborau rochii şi pălării care le stânjeneau mişcările şi le dădeau un aer de vanitate. Astfel deghizate, semănau cu nişte orăşence venite la ţară ca să schimbe aerul. În casele bune, era dispreţuită carnea de porc sărată, care constituia mâncarea obişnuită în tot timpul săptămânii, ca să fie servită carne de măcelărie, ca la oraş. Din spirit de emulaţie, Amélie vrei să obţină de la Jérôme şi de la Denis o ţinută încă şi mai îngrijită decât cea din duminicile precedente. La ordinul ei, toţi se spălară pe rând într-un hârdău mare, aşezat în mijlocul bucătăriei, îmbrăcară lenjerie curată, haine fără pete, se încălţară cu pantofi lustruiţi şi se prezentară, gravi şi roşii, la examenul stăpânei casei. La rândul ei, fata se

IHIH – iliHHi-li-HHHHA Hi pregătise ca pentru o sărbătoare. Maria îi trecu pe toţi în revistă şi se declară mulţumită de rezultat.

Ca în fiecare duminică, Jérôme şi fiul lui se duseră să

se plimbe pe maidanul iarmarocului, în timp ce Amélie se ocupa de menaj. O oră mai târziu se întoarseră. Întâlniseră o mulţime de lume. Doamna Barbezac voia să-i ceară doctorului o permisiune specială ca să vină să flecărească la căpătâiul Mariei. Domnul Langlade abandonase săpăturile din lipsă de credite şi se reîntorsese la Lion. Domnul Calamisse fusese să i se scoată un dinte. Jules Mazalaigue, patronul cafenelei, avusese un atac cerebral în pivniţa sa. Doctorul Delattre fusese chemat de urgenţă la căpătâiul lui. Maria asculta aceste noutăţi cu o expresie de viu interes. Când nu mai avură ce să-i povestească, îi concedie cu un gest moale al mâinii:

— Duceţi-vă… sunt obosită…

După masă, Jérôme o întrebă dacă are ceva împotrivă ca el să coboare în potcovărie împreună cu Denis.

— Ce să faceţi acolo?

— Am ceva de terminat.

— Pirostriile domnului Dieulafoy?

Nu avu curajul să nege. Cu capul plecat, aştepta mustrările. Dar Maria începu să râdă:

— Ei bine, du-te repede. Ce mai aştepţi? S-ar zice că ai nevoie de încuviinţarea mea!

— O să-mi schimb costumul şi pantofii.

— Bineînţeles.

— Amélie o să-ţi ţină de urât.

— Bine, bine.

— Termin repede.

Ieşi, urmat de fiul său, şi scara răsună sub tropăitul vesel al picioarelor coborând ca o furtună.

Amélie hotărâse să profite de închiderea prăvăliei ca să continue pregătirile pentru trusou. Aşezată lângă pat, pe un scăunel, tivea nişte perdele mari. Acul ei harnic înfăşură firele libere ale ţesăturii şi le înnoda patru câte patru, pentru a forma mici deschizături pătrate. Albă şi slabă, cu spatele sprijinit de perne, cu umerii acoperiţi ca un şal tricotat de lână mov, Maria urmărea gesturile fetei sale cu o tandră solicitudine:

— Nu prea avansezi, sărăcuţa de tine! Cu boala mea

care-ţi mănâncă tot timpul liber!

— Când o să te faci bine o să recuperez timpul pierdut.

— Nu vrei să te ajut?

— Mai târziu, mamă.

— Pot foarte bine să scot eu firele.

— Nu, nu. Ai auzit ce-a spus doctorul: repaus total.

Maria repetă cu un surâs vag:

— Repaus total.

Două lacrimi i se desprinseră de pleoape şi alunecară pe obraji:

— O să fiu măcar pe picioare la logodna ta?

— Dar bineînţeles că da, mamă!

— Şi dacă e altceva decât o bronşită?

— Doctorul ne-ar fi spus.

— Da, fără îndoială… Trebuie că ştie… încă trei luni până la nunta ta… Nu eşti nerăbdătoare?

Amélie roşi:

— Nu.

— Sunt douăzeci de ani, nu-i aşa, douăzeci de ani de când tatăl tău şi cu mine…

Nu-şi termină fraza şi rămase o clipă cu gura deschisă şi răsuflarea tăiată. Fără îndoială, se gândea la propria ei logodnă cu acest fierar pe care-l luase de bărbat ca să se supună dorinţei familiei. Amintiri indescifrabile îi întunecau adâncul ochilor, încruntă din sprâncene şi reluă cu o voce surdă:

— Cum mă pun pe picioare, ne ducem la domnişoara Bellac să alegem modelul rochiei tale. A mea era, îmi amintesc, brodată cu mici perle albe pe corsaj şi la mâneci.

— Cum se face că v-aţi cununat religios? întrebă Amélie.

— Ce întrebare!

— Nici tu nici tata nu mergeţi niciodată la biserică.

— Fata mea, fie că vrei, fie că nu, pentru unele lucruri nu te poţi lipsi de biserică. Botezul, căsătoria, înmormântarea… Noi nu suntem nişte bigoţi, de acord. Dar nici nu suntem păgâni! Cât o să fii de frumoasă! Te văd de

pe acum!…

Gâfâia. Nările i se lipiseră. Buzele se deschiseră larg. Un acces de tuse seacă o aruncă „pe spate.

— Linişteşte-te, mamă. Nu mai vorbi. Dacă nu, o să mă duc să lucrez la mine în cameră.

— Nu, nu, rămâi. Am să fiu cuminte. Îţi promit…

Tăcu, într-adevăr, cu privirea în tavan. Amélie mânuia acul, stând aplecată, fascinată de albeaţa materialului. În cameră, ca şi în inima ei, nimic nu mişca. La ora cinci, luă temperatura mamei sale.

— Cât am în seara asta? întrebă Maria.

— 37 cu 8.

Minţea. Termometrul marca 38 cu 5.

— Vezi că-mi merge mai bine?

— Da, mamă.

— Dacă aş avea şi puţină poftă de mâncare!

— Am să-ţi pregătesc un lapte de pasăre.

— Nu… nu… îmi face greaţă.

La căderea serii, Jérôme şi Denis se întoarseră de la potcovărie.

— Am terminat pirostriile. Credeam că n-o să mai isprăvesc, de atâtea ori am fost deranjaţi!…

— De către cine? întrebă Maria.

— Ei, ce să-ţi spun? Toţi prietenii care treceau prin faţa atelierului se opreau să schimbe două vorbe.

— V-au văzut cu şorţuri şi în saboţi7… într-o duminică?

— Puţin îmi pasă!

— Nu îmi place asta, Jérôme!

Presimţind furtuna, Jérôme se grăbi să schimbe subiectul:

— Am avut iarăşi veşti despre bietul Mazalaigue. E într-adevăr vorba despre un atac. Se află în comă.

— Da! exclamă Denis. Se pare că a căzut fără să zică nici pâs! Printre sticle când l-au ridicat, avea faţa ca de piatră.

— E îngrozitor! spuse Maria. Nu era totuşi în vârstă!

— Depăşise şaizeci – răspunse Jérôme. Văduv de

multă vreme. Nimeni ca să-l îngrijească…

— Cum nimeni? Dar fiul său?

— Ştii foarte bine că e la Paris. Sunt opt ani de când îl tot cheamă ca să-l ajute la cafenea. Nu mai putea singur, bietul bătrân. Dar băiatul are situaţia lui. E complicat…

— Trebuie anunţat.

— Calamisse o să se ocupe de asta mâine. O să-i anunţe şi pe verii lui Mazalaigue de la Treignac, şi pe cumnatul de la Saint Yrieix…

— Dumnezeule! Dumnezeule! oftă Maria.

Părea profund impresionată de nenorocirea acestui om pe care abia îl cunoştea. Între ea şi el, boala stabilea o simpatie oarbă. Din tot sufletul, ea zbura în ajutorul muribundului.

Ziua următoare, când doctorul Delattre veni să o vadă, ea îi ceru întâi veşti despre Jules Mazalaigue. Aflând că-i paralizase partea dreaptă, nu-şi putu stăpâni lacrimile:

— O să-l salvaţi, doctore?

Doctorul avu o expresie dubitativă. Ochii Mărieise întunecară de spaimă. Începu să tremure, ca şi cum i s-ar fi spus că o fiinţă dragă se afla în pericol de moarte.

— Chiar nu-i nimic de făcut?

— Ba da, bineînţeles. Până în ultimul moment e permis să speri.

— I s-a telegrafiat fiului său?

— Da.

— A răspuns? încă nu.

— Trebuie să vină, fie ce-o fi… Să fie măcar atunci când… când tatăl său…

Îşi trecu limba peste buzele arse şi dădu capul pe spate căutând o gură de aer proaspăt.

— Să vorbim puţin despre dumneavoastră – zise doctorul Delattre. Vreţi să aveţi bunăvoinţa să vă întindeţi?

După consultaţie, doctorul îi căută pe Jérôme şi pe Amélie în bucătărie. Nu era mulţumit cum îi merge pacientei sale. Organismul Mariei se apăra prost. Febra scădea în fiecare dimineaţă şi reîncepea către seară cu o insistenţă alarmantă. Maria se plângea de o jenă

respiratorie, de un punct dureros sub omoplatul stâng.

— Nu vă ascund – spuse doctorul Delattre – că va trebui s-o ţinem în pat mai mult decât prevăzusem.

— Cât timp, doctore? întrebă Amélie.

— Cincisprezece zile… o lună, poate… Starea generală a mamei dumneavoastră, ca să spun aşa… favorizează dezvoltarea mi: crobului… E epuizată, n-are rezistenţă… Trebuie hrănită mai bine…

— Nu vrea să mănânce nimic.

— Încercaţi să-i stârniţi pofta de mâncare… întrebaţi-o ce-i place?… Distraţi-o cu reţete neobişnuite…

— Am să încerc, dar nu-mi fac mari speranţe.

— Asta e… încercaţi… O să vedeţi… Evident, fără lucruri grase, care îngreunează digestia. Ouă, lapte, legume, carne de vacă. Toate astea în cantităţi mici. Pe scurt, mese uşoare, savuroase şi în număr mare. Cinci sau şase pe zi. Luaţi seama să bea cald… Dar fără alcool, fără vin…

— Da, da! spuse Amélie.

— În rest, nu schimbaţi nimic din medicaţia prescrisă. E urgent să reparăm pierderile din organism de materii azotate şi săruri minerale. Întărind terenul printr-o alimentaţie potrivită, o s-o facem imună la bacili, înţelegeţi?

— Da! îngână Jérôme. De fapt, ar Q mai ales o chestiune de hrană?

Această idee îi lua o piatră de pe inimă. Boala Mariei nu putea fi prea gravă, din moment ce tratamentul ţinea mai mult de bucătărie decât de farmacie. Să-i recomanzi mici mâncăruri gustoase unei persoane căzute la pat nu însemna să recunoşti că intra în perioada de convalescenţă? Jérôme îi mulţumi cu efuziune doctorului şi îl conduse la uşă. Câteva meniuri deosebite se înghesuiau deja în mintea lui.

— O s-o vindecăm în felul nostru! îi zise el Améliei. O s-o ospătăm, o s-o întremăm! Du-te la măcelărie şi adu nişte creier… O să trec să-l văd pe bătrânul Courtil ca să-mi dea nişte păstrăvi…

Amélie trebui să-şi bată capul ca să-l convingă pe tatăl ei să renunţe la planurile gastronomice. El, atât de docil de obicei, nu accepta decât cu greu s-o lase pe fiica sa să se ocupe singură de regimul Mariei. Ca să-l liniştească, ea trebui să-i promită că nu va da înapoi în faţa nici unei cheltuieli, numai să stârnească pofta de mâncare capricioasă a bolnavei.

Jules Mazalaigue muri câteva zile mai târziu, fără să-şi recapete cunoştinţa. Clopotul bisericii bătu pentru a anunţa evenimentul în trei parohii. Auzindu-i bătăile sparte, obsedante, Maria făcu un efort ca să se ridice în capul oaselor în pat. Amélie, care stătea la căpătâiul ei, o privi neliniştită. Era pe faţa aceasta, subţiată de boală, un aer de sfârşeală imploratoare, de neputinţă înspăimântată. Murmură:

— El e…

— Sau altcineva! spuse Amélie.

— Nu, nu, sunt sigură… El e…

Îşi duse mâinile la urechi, ca pentru a se sustrage ritmului lugubru al clopotului. În sfârşit, bătăile de clopot încetară. Denis dădu năvală în cameră. Se întorcea de la şcoală şi părea foarte mândru să fie purtătorul unei mari veşti:

— Ştiţi? Jules Mazalaigue…

Dar se opri, îi aruncă o privire mamei sale şi-şi plecă ochii. Amélie îi făcu semn să iasă. Maria se culcă la loc. Un tremurat convulsiv îi cuprinsese buzele. Focul din priviri i se stinse. Visa. Apoi şopti:

— S-a terminat!… Atât de repede!… Dintr-odată, nu mai e nimic!…

— Trebuie să-ţi iei doctoria, mamă.

— Deja?

Deschise gura. Amélie îi întinse linguriţa. Maria bău înghiţitura de sirop şi se strâmbă.

— Ţi-ar plăcea o felie de ficat de viţel în seara asta? întrebă Amélie.

— Nu mi-e foame.

— Preferi altceva?

— Nu.

Dintr-odată, privirea i se reaprinse şi spuse cu hotărâre:

— Amélie, îţi cer să mergi la înmormântare.

Fata avu un gest de surprindere:

— Dar pentru ce, mamă? Nu-l cunoşteam aproape deloc pe domnul ăsta!

— Nu l-am cunoscut prea bine nici eu.

— Nici nu cumpăra de la noi!

— Pentru că era văr cu familia Calajoux, care ţine băcănia de la poştă.

— Mai degrabă să se ducă tata!

— Nu, Amélie! Cum să-ţi explic? Omul acesta a fost bolnav în acelaşi timp cu mine. Dacă aş fi pe picioare m-aş duce eu… cu siguranţă…

Un surâs trist îi înflori pe buze.

— Ai să mă înlocuieşti tu, nu-i aşa? reluă. E dorinţa mea. O să stea tatăl tău la căpătâiul meu cât timp o să lipseşti.

Amélie înţelese că se lovea de o toană de femeie bolnavă şi că era mai bine să n-o discute.

A treia zi, în tot timpul serviciului funebru, Amélie fu fascinată de intervenţiile corului de copii, de cântecul armoniului şi de flăcările lumânărilor care ardeau în jurul coşciugului, drapat cu o stofă neagră, cu fir de argint. Abatele Pradinas, blond, îndesat şi roşcovan, oficia cu o extremă încetineală. Nefiind obişnuită cu slujbele, fata nu se gândea nici la mort, nici la Dumnezeu, nici la viaţa de apoi, ci admira spectacolul. O emoţie respectuoasă îi umplea inima. Din când în când, le arunca o privire vecinilor. Cea mai mare parte a feţelor îi erau cunoscute. Dar sub sutanele negre, oamenii păreau mai albi şi mai demni decât de obicei. În primele rânduri nu erau decât femei. Bărbaţii erau grupaţi în spate, în fundul bisericii. Amélie nu putea să-i vadă. Se întreba dacă Jean Eyrolles venise. Oamenii se ridicau, îngenuncheau. Ea îi imita fără să-i înţeleagă. Nişte bănuţi răsunară în buzunare. Bătu clopotul. Porţile bisericii se deschiseră. Amélie se trezi în

stradă, unde se forma procesiunea. Nici Antoinette, nici fratele ei nu erau de faţă. Fu dezamăgită. Cerul era albastru şi senin. Diferite feţe se arătau la ferestre. În faţa dricului, după obicei, prieteni ai defunctului purtau nişte pânze negre întinse, ca pentru a culege sufletul dacă ar recade din ceruri pe pământ. Ajunşi la cimitir, cortegiul se sparse. Amélie era grăbită să se întoarcă acasă. Dar îi promisese mamei sale să rămână până la momentul condoleanţelor. Stătu deoparte cât timp preotul spuse ultimele rugăciuni. În sfârşit se făcu o mare linişte în mulţime. Toţi se dezinteresau de defunct ca să se intereseze de familia lui. Amélie se luă după un grup de femei, care stăteau la taclale cu voce joasă:

— De cât timp nu l-am mai văzut? Şapte sau opt ani, parcă ar fi fost o singură zi!…

— Nu înseamnă că nu şi-a ajutat tatăl până în ultima clipă…

— Îi dădea mâna.

— Un mandat de cincisprezece franci la începutul fiecărei luni. Factorul poştal mi-a spus…

Amélie nu auzi urmarea. Se apropiau de ieşire. Pe deasupra capetelor, fata descoperi patru persoane aşezate în rând la marginea drumului. Mai întâi un bărbat tânăr, înalt, cu părul în vânt. Băiatul lui Mazalaigue, fără îndoială. Lângă el, puţin mai retrase, două femei înfăşurate în văluri de doliu şi un domn corpolent, cu faţi plină de pete roz: verii din Treignac şi cumnatul de la Saint-Yrieix. Trecând prin faţa lor, oamenii se înclinau, mormăiau câteva cuvinte, întindeau mâna. Cu fălcile strânse, cu sprâncenele încruntate, băiatul lui Mazalaigue părea excedat de murmurul compătimitor care ajungea până la urechile lui. Văzându-l mai de aproape, Amélie observă că avea ochii uscaţi.

Privirile lui examinau cu duritate feţele celor care îi adresau cuvântul. Când le răspundea, buzele lui abia se mişcau sub mustaţa groasă, brună, răsfrântă. Din toată fiinţa lui se degaja o senzaţie de forţă şi de dispreţ. Nu era posibil să-l plângi. Şi încă şi mai puţin să-l găseşti simpatic.

Când ajunse în dreptul lui, Amélie îşi dădu seama că nu-şi pregătise fraza pe care trebuia să o rostească. Luată pe nepregătite, întinse mâna şi şopti:

— Îmi pare rău pentru dumneavoastră…

O strângere puternică de mână se închise peste degetele ei. Mirată de bruscheţea gestului, ridică ochii şi întâlni o privire de gheaţă. Nu părea că o vede. Mormăi:

— Mulţumesc, doamnă.

Această replică, parcă destinată alteia, o tulbură. Îşi retrase mâna, înclină din cap şi trecu prin faţa verişorilor din Treignac şi a cumnatului de la Saint-Yrieix, uitând să-i salute.

10.

În mai puţin de trei săptămâni, boala o slăbise pe Maria până ce o făcuse de nerecunoscut. Pielea de pe faţă îi era întinsă, gata să crape pe osatura fragilă. Ochii, adânc înfundaţi, străluceau în adâncul unor orbite pământii. Un rictus îngrozitor îi deforma colţurile buzelor. Respira cu prudenţă, se plângea de migrene şi nu putea suferi mirosul mâncărurilor ce i se ofereau. În fiecare dimineaţă, de cum se deştepta din somn, violente accese de tuse îi smulgeau din piept nişte flegme galbene, pe care le privea apoi cu stupoare în chiuvetă.

— E infecţia care se duce – spunea Jérôme. Doctorul Delattre era, mai puţin optimist. Fără să schimbe nimic din tratament, nu mai vorbea de bronşită, ci de baciloză. La sfatul lui, pentru a evita să o deranjeze pe Maria, Jérôme dormea pe un mic pat pliant, pe care-l coborâse din mansardă şi-l pusese alături de marele pat conjugal. Dar, după ce impusese această precauţiune, doctorului i se părea că nu e de ajuns. Ascultându-l, ar fi trebuit ca toţi membrii familiei să respecte o igienă foarte strictă în raporturile lor cu pacienta. Să-şi spele cu săpun şi perie mâinile după ce o îngrijeau. Să-i interzică lui Denis să-şi îmbrăţişeze mama când se întorcea de la şcoală. Să ia seama că vesela şi lenjeria bolnavei să fie întrebuinţată numai de către ea şi să fie spălate separat, cu apă fierbinte. Această ultimă recomandare îl irită pe Jérôme,

care îl consideră un semn de impoliteţe la adresa nevestei sale.

— Ca şi cum ne-ar putea da şi nouă boala! exclamă el.

— Datoria mea e să vă pun în gardă împotriva pericolului de contaminare.

— Suntem toţi solizi. O bronşită nu ne sperie.

— Nu e o simplă bronşită.

Discuţia avea loc în bucătărie. O lampă cu petrol ardea pe masă. Jérôme făcu un pas înainte. Faţa lui era încordată, cu riduri adânci pe frunte:

— Ce vreţi să spuneţi?

— Noi numim asta o bronşită specifică…

— Şi atunci?

Amélie îl luă pe tatăl său de braţ şi murmură:

— Nu ne mai ascundeţi nimic, doctore.

— Nu vă ascund nimic.

— Nu e vorba cumva de?…

Ezita să pronunţe cuvântul. În sfârşit, luându-şi inima în dinţi, articulă distinct:

— …de tuberculoză?

Figura moale şi blondă a doctorului Delattre se adună într-o grimasă perplexă.

— Nu chiar.

Amélie se aştepta la o negare mai categorică. Încurcătura doctorului o rearunca în îndoială. Lăsă braţul tatălui ei şi se sprijini de perete.

— Nu chiar? Nu înţeleg. Explicaţi-vă, doctore.

El evită să o privească în ochi.

— O bronşită normală s-ar fi vindecat în nouă zile. Dată fiind persistenţa unora dintre simptome, trebuie să acţionăm ca şi cum ne-am afla în prezenţa bolii de care vă temeţi dumneavoastră. Pentru mai multă siguranţă, nu-i aşa?… Să luăm în considerare ceea ce e mai rău pentru a face cât mai bine… Să păcătuim din exces de precauţii, decât din neglijenţă… Iată ce cred…

— Foarte bine, foarte bine! exclamă Jérôme.

Simţea o. asemenea nevoie să primească asigurări,

încât nu reţinea din vorbele doctorului Delattre decât frazele destinate să adoarmă îngrijorarea familiei. Amélie, în schimb, era sensibilă mai ales la gândul ascuns al doctorului în spatele valului de cuvinte alinătoare se ghiceau jena, indecizia şi oboseala unui bărbat depăşit de evenimente. Dintr-odată îl detestă pentru incompetenţa său. prefăcătoria lui. Doctorul tocmai îşi trăgea manşetele şi-şi ridica gulerul de la manta.

— De altfel – adăugă el – chiar dacă ar fi vorba de tuberculoză, n-ar trebui să disperăm. În multe cazuri, tuberculoza e vindecabilă. Şi, vă repet, n-am ajuns încă până acolo!…

Avu un surâs forţat, care părea declanşat de un mecanism. Un alt automatism îl făcu să întindă mâna. După plecarea lui, Amélie se întoarse spre tatăl ei. Acesta se aşezase pe un scaun, cu privirile aţintite în podea.

— Ei bine – zise el –, toate astea nu sunt prea vesele. Dar, important e că nu-i vorba despre tuberculoză. Şi mie mi-a fost teamă. N-am îndrăznit să-ţi mărturisesc, dar m-am gândit puţin la asta. Acum suntem bine lămuriţi.

— Da, tată.

I se puse un nod în gât.

— Cât priveşte, precauţiile de care vorbeşte – reluă el – unele trebuie urmate, altele nu. Doctorii exagerează întotdeauna. Cer mai mult ca să se facă mai puţin.

— E mai bine totuşi să-i urmăm sfaturile.

— Pentru Denis, poate…

— Şi pentru noi. Nu-i complicat.

— Nu… Nu-i complicat… Se sperăm că mâine va fi mai vitează. Sunt boli care le lasă dintr-odată, aşa cum te-au şi apucat!…

— Tată – îl întrerupse ea brusc –, vreau să-i scriu doctorului Tabaraud.

— Pentru ce?

— Ca să-l rog să vină la noi.

— Eşti nebună! Are cabinet la Limoges! Şi apoi, doctorul Delattre n-ar fi prea bucuros!…

— O să vorbesc cu el mai întâi.

— N-ai încredere în el?

— Ba da. Dar două păreri sunt mai bune decât una singură.

Descumpănit de această propunere, el nu îndrăznea nici s-o aprobe, nici s-o respingă d într-odată.

— Ai răbdare încă puţin. Avem încă timp.

— Poate că nu.

El îi aruncă o privire înspăimântată:

— Eşti deci atât de îngrijorată?

Ea îşi reţinu strigătul care-i venea pe buze, aşteptând să fie mar calmă şi murmură:

— Nu sunt îngrijorată, nu, dar vreau să evităm toate riscurile.

El o îmbrăţişă.

— Ai dreptate. Să-i scriem. Şi o să-i arătăm scrisoarea doctorului Delatire înainte de a o trimite.

Pe loc redactară misiva. Jérôme era cel care dicta aplecat peste umărul fetei sale.

„Dragă doctore şi prietene, o împrejurare nenorocită mă obligă să vă trimit prezenta, care, sper, vă va găsi în bună sănătate pe dumneavoastră şi pe ai dumneavoastră. Nu acelaşi lucru se poate spune despre noi…”

Fără să-i mărturisească tatălui ei, Amilie se temea puţin de reacţia tânărului doctor în faţa acestui strigăt disperat de ajutor, trimis peste capul lui unui confrate. Dar, a doua zi, luând cunoştinţă de scrisoare, doctorul Delattre eu avu nicio obiecţie faţă de proiectul unui consult medical. Părea chiar uşurat la gândul de a nu fi singurul care-şi asumă responsabilitatea tratamentului. În plicul pregătit de Amélie puse şi el un bilet, prin care-l invita personal pe doctorul Tabaraud să vină la căpătâiul fostei sale prietene. Hotărâră cu toţii ca Maria să nu fie prevenită asupra acestui demers, pentru a o scuti de o decepţie în cazul unui răspuns negativ.

De câteva zile, Jérôme era cel care stătea la prăvălie, la să-l ajute la treabă, cu care el nu era obişnuit, Amélie notase pentru el preţurile în detaliu ale tuturor mărfurilor şi o listă a clientelor care aveau drept să cumpere pe

credit. Nu părăsea căpătâiul mamei sale şi pândea progresele bolii pe faţa ei delicată. S-ar fi spus că o putere lacomă îi rodea rădăcinile trupului. Viaţa, alungată din adâncurile ei profunde, se refugia la suprafaţă. Nu mai era destul sânge, destulă putere, decât în acest subţire înveliş de protecţie. Carnea obrajilor părea luminată de o sursă aşezată în interior. Ochii, cu largi cearcăne mov, luaseră culoarea zahărului ars. Cum făcea o mişcare, nările i se lipeau şi buzele se colorau în roz. Dimineaţa, după marile oi accese de tuse, de spasme şi de expectorări, nu arareori dădea dovadă de bună dispoziţie. Slabă şi încă gâfâind, îi cerea lui Amélie să se ducă la fereastră ca să-i descrie persoanele care treceau pe stradă. Alteori, o ruga să-i citească câteva pagini din *Mizerabilii*. Dar, foarte repede, dădea semne de oboseală.

— Nu mai citi… Mă plictiseşte… Vorbeşte-mi mai degrabă… L-ai mai văzut pe Jean Eyrolles?

— A venit ieri seară la prăvălie, în timp ce pregăteam cina.

— Aţi mai vorbit?

— Da.

— Despre ce?

— Despre tine.

— De ce despre mine? Nu sunt câtuşi de puţin interesantă. Ocupaţi-vă de voi! Căsătoria asta e un mare noroc… Ah, am să fiu pe picioare până la logodnă… Mi se pare că, în dimineaţa asta, sunt mai zdravănă… Sau poate că nu. Nu mai ştiu…

O expresie, de panică îi trecea pe faţă. Ca să-şi alunge spaima se avânta în planuri.

— Ar trebui tapetată din nou ea niera asta… Revopsite obloanele… Cumpărată o altă măsuţă de lucru… Dar boala mea trebuie să fi costat mulţi bani!… Da, măsuţa de lucru!… Pe asta nu mai pot să o văd… Ascunde-o în spatele paravanului…

Amélie se execută. Mama ei ofta:

— Nu, era mai bine înainte… Iartă-mă… Sunt insuportabilă, nu-i aşa? Pune-o la loc… Şi ridică puţin

perdeaua., E atât de întuneric!… Ajunge… Acum îmi bate lumina în ochi… Mi-e frig… Sunt prost aşezată…

Amélie o ajuta să se aşeze în pat şi, susţinând-o cu braţul stâng, muta şi aranja cu mâna dreaptă cele patru perne care-i serveau să-şi sprijine spatele.

— Umerii nu-mi stau bine! gemu Maria. Ceafa n-are pe ce se sprijini. Pe asta, mai împinge-o. Încă puţin!… Nu, e prea mult!… Ah, nu înţelegi nimic!…

Se culca la loc, epuizată. Fruntea îi era udă de sudoare. Aşezate pe cuvertură, mâinile ei albe lăsau să «e vadă construcţia şubredă a osaturii. În sfârşit, închidea pleoapele. Nu mai vorbea. Părea aţipită, mulţumită. Amélie se gândi dintr-odată la moarte. Ideea că mama ci era pe calc, poate, să-şi trăiască ultimele clipe o arunca într-o stupefacţie îngrozitoare. În picioare în faţa patului, o privea cum se schimbă, cum devine alta. Maria nu se mişca, şi totuşi se îndepărta. Era încă aici, la ea acasă, printre ai săi, dar cei care o iubeau cel mai mult nu erau în stare să o reţină. „Nu-i adevărat. Trebuie să se poată încerca ceva. Sunt nebună!” Pentru a reacţiona împotriva acestei terori, îşi spunea că doctorul Delattre continua să-şi îngrijească pacienta ca şi cum avea să se facă bine şi că doctorul Tabaraud nu putea refuza să vină în ajutorul tânărului confrate. Amândoi aveau să oprească repede ravagiile bolii. Într-adevăr, răspunsul doctorului Tabaraud nu se lăsă aşteptat. Copleşit de treabă, el promitea totuşi să se elibereze, astfel încât să fie duminică, la sfârşitul dimineţii, la Chapelle-au-Bois. Doctorul Delattre primi confirmarea întâlnirii într-un plic separat. Cu acelaşi curier, Amélie primi o lungă scrisoare de la prietena ei Marthe. După ce citi cele patru coli pline de tandreţe şi compasiune, le ascunse în buzunarul şorţului, intră în camera mamei şi spuse cu veselie:

— Pot să-ţi dau o veste bună, mamă! Marthe îmi scrie că tatăl ei e obligat să vină cu nişte treburi la Chapelle-au-Bois. O să profităm ca să-i cerem să te examineze în mod mai serios.

— Adevărat? exclamă Maria.

O flacără de bucurie îi lumină faţa.

— Sunt bucuroasă – şopti ea –, bucuroasă să-l văd… Bunul doctor! El sunt sigură c-o să mă vindece!… Când vine?

— Duminică.

— Duminică?… Peste câte zile înseamnă asta?

— Peste trei zile, mamă.

— Trei zile de aşteptare… Cât e de mult!… Nu, nu-i mult… Exact cât să ne pregătim… Fără îndoială că o să locuiască la mama lui?… Buna doamnă Tabaraud, care tânjeşte singură în căsuţa ei!… N-am mai văzut-o de… de… nu mai ştiu… O să-l invităm pe doctor la masă… Ştiu ce-i place… Ai să-i faci…

Gândurile îi încremeniră. Spaima îi mări pupilele.

— Nu vine pentru nişte treburi! spuse ea dintr-odată. L-aţi chemat. I-ai scris Marthei…

Amélie suportă şocul fără să tresară măcar.

— Într-adevăr, i-am scris.

— Ce?

— Că eşti bolnavă.

— Pur şi simplu?

— Da.

— Nu-i adevărat! Dacă se deranjează, e pentru că mă consideră grav… foarte grav bolnavă… Nu mă păcăli!… Ghicesc… Ştiu… Ai pus-o pe Martha să-i spună eu sunt…

Îşi duse mâinile crispate la gură. Vârfurile degetelor îi lăsau buza în jos şi descopereau puţin gingiile. Un strigăt îi ţâşni din piept:

— Crezi, Amélie, crezi că am să mor?

Amélie se aşteptase atât de puţin la această întrebare, încât rămase pentru o clipă stupefiată, lipsită total de contactul cu lumea reală.

— Ce vrei să spui cu asta, mamă? Doctorul Tabaraud e prea ocupat la Limoges. Chiar dacă aş fi fost foarte îngrijorată, n-aş fi îndrăznit să apelez la el.

Dintr-o privire se asigură că Maria înghiţise minciuna.

— Şi apoi – reluă ea – cine ne spune că ar accepta să

te consulte din moment ce eşti pe mâna unui alt doctor?

— Ce spui? îngăimă Maria.

Amélie îşi mărea avantajul, se îmbăta de temeritatea ei.

— Ei bine, poate că doctorul Tabaraud va trece pur şi simplu să ne spună bună ziua. Bineînţeles că noi o să insistăm să te examineze. Dar e delicat. Din cauza doctorului Delattre…

— Am să-l conving… Am să-i spun…

Dorinţa ei de a fi luată în îngrijire de un doctor în care-şi punea toată încrederea o făcu să uite îndoielile care o cuprinseseră când aflase că tocmai se pregătea să-i facă o vizită.

— Spune-mi că o să mă examineze! gemu ea.

— Aşa cred… Sunt sigură, mamă…

— Şi că o să mă salveze!

— Da.

— Nu vreau să mor!

— Mamă scumpă, dacă mai vorbeşti despre asta mă supăr! exclamă Amélie.

— Nu mă certa! spuse Maria.

Când Jérôme intră, la rândul său, în cameră, ea renunţă să-i vorbească, dar îşi concentra toată bucuria, toată speranţa într-o privire strălucind de febră. El îi luă mâna palidă şi şi-o apăsă pe obraz murmurând:

— Vezi, Maria, totul se aranjează…

Era sincer. Amélie îl observase, aplecat asupra nevestei sale, şi comunicând cu ea într-o iluzie reconfortantă. Faţă de aceste două fiinţe, unite într-o aceeaşi iluzie, se simţea singură, întărită în luciditatea ei, în logica şi în spaima ei.

Până la sosirea doctorului Tabaraud, Maria trăi într-o stare de surescitare entuziastă. Îşi punea ultimele rezerve de energie în slujba credinţei. Pentru ea, totul avea să se schimbe din clipa în care acest om milostiv şi învăţat îi va trece pragul camerei.

El fu punctual la întâlnire. Doctorul Delattre venise să-l ia de la gară. Jérôme şi Amélie le ieşiră în întâmpinare.

— Doctore, cum să vă mulţumesc? bâigui Jérôme. Vă aşteaptă cu atâta nerăbdare…

Exclamaţiile lui se încrucişau cu protestele stânjenite ale doctorului:

— Vrei să taci?!… Era absolut normal! Dar arăţi destul de obosit, dragul meu!… Şi mica mea Amélie arată pierdută!… Ah, groaznic!… Da, ştiu… Doctorul Delattre m-a pus la curent… O să vedem… O să vedem… Să nu pierdem vremea… Duceţi-mă la dânsa!…

Amélie şi tatăl ei o luară înainte pe scară. Gras şi greoi, cu barba gri acoperindu-i plastronul, cu ochelarii căzuţi la jumătatea nasului, doctorul sufla din greu la fiecare treaptă şi lăsa să alunece pe rampă o mână groasă cu degetele acoperite de păr. Doctorul Delattre îl urma. Denis ieşi din camera lui ca să-i vadă ajungând pe palier. Când uşa se deschise, Maria săltă capul, cuprinsă de extaz. O viziune celestă n-ar fi bucurat-o mai mult. Îşi mişcă buzele fără să poată spune vreun cuvânt. Doctorul Tabaraud îşi încruntă sprâncenele. Apoi faţa i se destinse, dinţii îi străluciră şi rosti cu zel profesional:

— Ei bine, draga mea Maria, ce-am aflat? Poftim, ce mai poveste! Şi eu, care îmi promisesem să uit pentru patruzeci şi opt de ore că sunt medic!…

Ea avu un biet surâs şi-i răspunse dintr-o suflare:

— Să nu fiţi supărat… Să nu mă refuzaţi…

Doctorul Delattre îşi scosese deja paltonul. Jérôme îl ajută pe doctorul Tabaraud să şi-l scoată pe al său.

— Ne-am înţeles! spuse el. Ei, ia să vedem noi mai de aproape… Masa de toaletă e în spatele acestui paravan, dacă-mi amintesc bine! După dumneata, dragul meu…

Amélie vărsă apă în chiuvetă. După ce îşi spălă mâinile, doctorul Delattre se aşeză la căpătâiul patului pentru a lua pulsul bolnavei. Ea se sufoca, cu buzele răsfrânte, cu ochii pe jumătate închişi.

— Trebuie… vreau să mă fac bine…

— Dacă vrei cu adevărat, sarcina noastră va fx mai uşoară, zise doctorul Tabaraud, aplecându-se deasupra chiuvetei pe care Amélie o umpluse.

— Nouăzeci! spuse doctorul Delattre.

— Nouăzeci! repetă doctorul Tabaraud. Perfect!…

Amélie îi aruncă în adâncul ochilor o privire imploratoare.

El întoarse capul, ca şi cum n-ar fi suportat întrebarea mută şi tandră a fetei.

— Vreau să mă vindec repede! reluă vocea Mariei. Foarte repede… înainte de sfârşitul anului…

— Şi de ce această dată limită? întrebă doctorul Tabaraud.

— Din cauza logodnei…

Fata roşi şi o cuprinse slăbiciunea de încurcată ce era. Doctorul luă prosopul pe care i-l întindea.

— De ce logodnă vorbeşti? întrebă el ieşind de după paravan şi intrând în cameră.

Continuând să meargă, se şterse pe mâini cu o vigoare sprintenă.

— Amélie… Amélie şi Jean Eyrolles – spuse Maria – se vor căsători… Nu ştiaţi?…

Barba doctorului Tabaraud se despică într-un semisurâs:

— Pe cuvânt că nu! Asta e o veste bună! Te felicit din toată inima, copila mea… Marthe o să fie bucuroasă! Cum se face că nu i-ai scris nimic despre asta?

— Nu e oficial! îngăimă Amélie. Am preferat să aştept.

— Şi eu care credeam că n-aveţi secrete între voi! Cu atât mai rău pentru tine! Eu am să fiu cel care-i voi spune totul! L-am cunoscut când era de-o şchioapă pe viitorul tău bărbat!…

Îşi trase un scaun, dar doctorul Delattre se ridică pentru a i-l ceda pe al său.

— Staţi mai bine aici.

— Îţi mulţumesc. Da, un băiat bun. Şi căsătoria va avea loc, dacă am înţeles bine, în ultimele zile ale lui decembrie…

— În ultimele zile ale lui ianuarie – murmură Maria.

— Asta ne dă două luni bune de răgaz.

— Da… Credeţi oare că aş putea… peste două luni…

— Şşştt! Fără nerăbdare! Fără enervări! Agitându-te astfel îţi faci cel mai mare rău!

Cii o mişcare blândă, dădu deoparte cuvertura.

Jérôme, împietrit de respect, urmărea fiecare gest al doctorului, ca şi cum puternicele mâini păroase ar fi fost încărcate cu un fluid miraculos.

— Nu, nu, inutil să-ţi scoţi cămaşa! spuse doctorul Tabaraud.

Degetele tremurătoare ale Mariei reaşezară pulpanele şalului mov pe umeri.

— Mi-e frig, doctore… Şi apoi, mi-e cald… Şi, când respir… simt aici, în spate…

— Ştiu, ştiu, nu vorbi. Destinde-te…

Uşa se deschise şi Denis vârî capul înăuntru.

— Pleacă! Pleacă în camera ta – şopti Amélie.

— Credeam că s-a terminat, zise băiatul.

— Nu. Pleacă!

El dispăru şi închise uşa. Zărindu-l pe fiul său, Maria se ridicase puţin pe perne. Această mişcare o făcu să-şi piardă suflul. O tuse bruscă îi zgudui pieptul şi îi aduse tot sângele în obraji. Sughiţa, se sufoca, cu obrajii vineţii, cu ochii ieşiţi din orbite, cu mâna crispată la înălţimea gâtului.

— Dumnezeule! exclamă Jérôme.

Voi să-i întindă scuipătoarea. Dar doctorul Delattre i-o luase înainte. Maria căzu, gâfâind, în aşternut şi închise pleoapele, gata să leşine. Doctorul Tabaraud îi puse mâna pe încheietură, murmurând:

— Ei bine, linişteşte-te. S-a terminat…

Apoi, schimbă ochelarii ca să examineze conţinutul vasului.

— E exact ceea ce v-am semnalat – interveni doctorul Delattre. Lichid mucos, aerat, cu mari concentrări opace.

— Mi-e ruşine – gemu Maria.

— N-ai de ce! spuse doctorul Ta oaraud. Eu sunt foarte bucuros că te-am văzut tuşind. Ne-ai oferit astfel un element care o să ne fie foarte util la stabilirea

diagnosticului.

— Jérôme… să stea mai departe…

— O să se îndepărteze. Şi Amélie de asemenea. Acum, niciun cuvânt. Lasă-te în voia noastră. N-o să te plictisim prea mult.

Amélie şi tatăl ei se refugiară lângă pervazul ferestrei. Două spinări negre, aplecate deasupra patului, le ascundeau faţa Mariei. îi vedeau mâna palidă, care atârna. îi auzeau respiraţia greoaie. Jérôme, cu trăsăturile marcate de insomnie, parcă avea, în carnea sa, aceleaşi dureri pe care nevasta lui le suporta la câţiva paşi de el. Cu capul plecat, îşi încleşta şi descleşta mâinile, trosnindu-şi încheieturile. Fata evita să-l privească, temându-se că nu va putea să-şi reţină lacrimile. Mintea îi era ocupată cu o rugăciune, care o legăna ca pasul unui cal. „Numai de ar fi altceva… Altceva… altceva…”

Ghici ciocănitura uşoară a unui deget pe cutia toracică.

— Bine, bine… mormăi doctorul Tabaraud.

Amélie închise ochii: „Şi dacă sar ridica, cuprins de bucurie şi n; – ar spune: «Nimic grav!» şi ar ţipa la doctorul Delattre: «Te-ai înşelat, dragul meu. O s-o salvăm!» Şi dacă i-ar face o injecţie care s-o vindece pe loc!” O ameţeală o cuprinse din cap până în picioare. Redeschise pleoapele. Cei doi doctori se depărtară de pat. O voce slabă se auzi în cameră:

— Ce am, doctore?

Doctorul Tabaraud puse la loc cuvertura. Trei încreţituri, în formă de furculiţă, se adânceau în pielea frunţii sale, între sprâncene. Doctorul suflă straşnic în barba ai cărei peri se mişcară în jurul gurii:

— Ce ai? „O bronşită, draga mea Maria. O bronşită zdravănă…

— Când am să mă pot ridica „din pat?

— Nu ştiu încă. Deocamdată să facem faţă la ce e mai urgent. Odihneşte-te. Nu-ţi face planuri care n-ar servi decât să-ţi provoace noi accese de febră. Şi lasă te îngrijită de către excelentul meu confrate, cu care, cu permisiunea

dumneavoastră, o să mă consult pentru a stabili un tratament... un tratament mai energic...

Corectă printr-un surâs severitatea concluziilor. Jérôme, puţin dezamăgit, murmură:

— În concluzie... nimic nou?!

— Cam aşa! spuse, doctoral Tabaraud.

Şt, întorcând! – se spre Amélie, adiugă:

— Vrei să ne conduci în camera ta? O să putem sta acolo puţin de vorbă şi să scriem reţeta.

Fata o luă înaintea celor doi bărbaţi pentru a le arăta drumul. Uşa camerei ei era întredeschisă. Intrară. Fără să fie invitată, trecu şi ea pragul. Doctorul Tabaraud încruntă sprâncenele.

— Mulţumesc, micuţo. Acum lasă-ne...

Amélie păru că n-a auzit ce i se spusese. În loc să plece, întinse mâna şi închise uşa în spatele ei. În toată fiinţa ei coborâse o tăcere plină de aşteptare. Ca şi cum sufletul şi carnea ei ar fi înţepenit în aşteptarea unei oribile lovituri.

— Ce vrei, Amélie? întrebă doctorul Tabaraud cu blândeţe.

— Vreau să ştiu adevărul.

— Îl ştii. Doctorul Delattre ţi la spus...

— Nu mi-a spus totul.

— Ba da, domnişoară! murmură tânărul doctor. Amintiţi-vă...

— Eu sunt cea care o îngrijesc pe mama. Mă îndoiesc de starea ei. E foarte bolnavă, nu-i aşa?

— Da, copila mea! zise doctorul Tabaraud. Foarte bolnavă.

— Şi nu puteţi s-o faceţi bine?

Doctorul Tabaraud îşi petrecu mâinile sub pulpanele jachetei. Faţa brăzdată de riduri adânci i se lăsă încet spre podea. Trecând pe deasupra ochelarilor, privirea lui avea o fixitate stânjenitoare. O examina pe Amélie, evaluându-i puterea de rezistenţă. Doctorul Delattre, intimidat, se dădu deoparte, lăsându-i întreaga responsabilitate.

— Sunt tare! răspunse Amélie. Puteţi vorbi sincer.

Deodată, trăsăturile doctorului Tabaraud se adunară într-o grimasă de compasiune mânioasă. Barba începu să-i tremure, îngăimă:

— Ei bine, Amélie, trebuie să fii curajoasă… foarte curajoasă.

— Ah!

Nu avea nevoie să i se „spună mai mult. Picioarele i se înmuiară sub greutatea trupului. O amorţeală funestă pusese stăpânire pe mintea ei. Fără puteri, cu privirea înceţoşată, se sprijini de tocul uşii. O voce străină de ea, calmă, puţin răguşită îi ieşi dintre buze:

— Nu mai e, într-adevăr, nimic de făcut?

— E prea târziu, micuţa mea. Mama ta e tuberculoasă în ultimul grad. Această bronşită a precipitat criza…

— Suferă atât, doctore!

— O să-i uşurăm suferinţa pe cât putem.

— Dar n-o puteţi salva.

— Ce-ţi pot spune? O minune e întotdeauna posibilă…

O minune!

Se agăţă de acest cuvânt, nebuneşte, îl învârti în minte şi îl respinse dezamăgită. Era o consolare bună pentru cei slabi. Ea nu avea dreptul să se amăgească degeaba! Doctorul Tabaraud îi apucă mâinile între palmele lui fierbinţi. Ea făcu apel la toată energia pentru a-şi le retrage.

— Vă mulţumesc, doctore!

Acum se grăbea să plece. Degetele ei căutau clanţa. Când să iasă, se întoarse:

— Doctore, vă rog să nu-i spuneţi tatii că mama e atât de rău! Lăsaţi-l să creadă… Măcar pentru un timp…

— Îţi promit că această discuţie va rămâne între noi! spuse doctorul Tabaraud.

În picioare în faţa ei, o învălui într-o privire în care se putea citi atâta înţelegere şi atâta cinste, încât ea fu pe punctul să i se arunce la piept. Doctorul Delattre se şterse cu batista la nas pentru a-şi ascunde emoţia. Fără să mai adauge un cuvânt, Amélie se strecură pe coridor. Când

ajunse în faţa camerei mamei sale, uşa se deschise şi Jérôme se arătă:

— Ce fac?

Hra prea răvăşită ca să suporte vederea tatălui, care nu ştia nimic, care spera încă. Cu o mişcare necugetată, îşi continuă drumul spre scară. Păşind pe prima treaptă, spuse peste, umăr cu o voce care se străduia să pară naturală:

— Discută. Nu mai au mult…

— Unde te duci? întrebă Jérôme.

Această întrebare o lovi în spate, ca un glonte. Mâna i se încleştă pe rampa scării. Ce să răspundă? Cu mintea goală, murmură:

— Mă duc să încălzesc nişte apă pentru ceai.

— Bine! Nu întârzia prea mult.

Uşa se închise la loc. Uşurată, tânăra fată coborî în bucătărie şi se aşeză pe un scaun în faţa mesei. Cu ochi buimaci, examina cralițele, chiuveta, covata, cazanul. îi venea să le spună tuturor acestor obiecte: „Ea n-o să vă mai atingă niciodată”. Dar ele ştiau asta. Toată casa, caldă încă de viaţa cotidiană, primise acest avertisment de necrezut. În acest receptacul sfânt, moartea se pregătea să-şi depună amprenta. „Aici? La noi? Cum să crezi asta? Pentru ce ca şi nu o alta? De ce acum? De ce nu peste zece, peste douăzeci de ani?” Stăpânită de un sentiment de nedreptate, ar fi vrut să se plângă, să-şi reclame drepturile. Dar cui? Şi în numele cui? Maria ajunsese la punctul în care forţe necunoscute biruie voinţa omenească. Oricât de mare ar fi fost afecţiunea celor apropiaţi, căderea ei era sigură, ca şi cea a unei pietre aruncată în spaţiu, şi care, din vârful traiectoriei, este atrasă prin legea gravitaţiei. Micile realităţi de fiecare zi nu mai contau în faţa acestei irealităţi fără măsură şi fără nume, devorantă, oarbă, eternă. Amélie avu un hohot de plâns şi îşi culcă faţa pe braţul îndoit pe masă. Lemnul mirosea a ceară şi a cafea cu lapte. Aceste mirosuri îi aminteau de copilărie. Şi copilăria ei era tot Maria. Maria supărăcioasă, surâzătoare, tandră, atentă. Maria aplecată asupra patului

ei, când avusese scarlatină. Maria încercându-i rochia de tafta roz. Maria învăţând-o să numere cu bomboane colorate. Amélie o revedea atât de bine în trecut, încât îi era imposibil să-şi imagineze un viitor în care ea nu-şi va mai juca rolul. Viaţa fără mama ei, casa fără mama ei! în locul acestei priviri, al acestei voci, al acestei mişcări, un vid, o tăcere fără sfârşit. În locul poruncilor, al geloziilor, al devotamentelor, al acelei pudori arzătoare, domnia dezamăgitoare a unei amintiri pălite şi deformate prin întrebuinţare. Să nu mai poală să strige: „Mamă!”. Şi cineva să-i răspuhdă. Îşi apăsă palma pe buze. Şi tatăl ei? Ce se va alege de el din acest naufragiu?

Se auziră paşi prin tavan. Medicii terminaseră să se consulte între ei. Reveniţi lângă bolnavă, trebuie că o îmbărbătau în felul lor. Şi Jérôme e cu ea. Amélie se ridică. Ce căuta ea aici? Ah, da, apa caldă. Nu trebuia s-o uite. Automat, împinse ceainicul plin pe plită, aţâţă focul şi scoase din bufet o ceaşcă, o farfurioară şi cutia cu ceai de tei. Fără să-i potolească disperarea, aceste gesturi o ajutau să devină conştientă de misiunea ei în această casă. Reînnoda legăturile cu ea însăşi. Reintra în existenţă după un moment de delir. Perspectiva efortului supraomenesc pe care trebuia să-l facă de acum încolo pentru a-şi ascunde durerea nu o mai speria ci, dimpotrivă, îi stârnea curajul. Ca şi cum s-ar fi găsit o compensaţie a durerii în suferinţa pe care şi-o impunea ca să nu lase nimic să se vadă. Pregăti ceaiul. „De câte ori voi mai umple această ceaşcă pentru mama?” Această întrebare o izbi cu iuţeala fulgerului. Buzele începură să-i tremure. Ochii i se umeziră de lacrimi. Se credea mai vitează. Se reaşeză, cu picioarele moi, şi aşteptă un lung moment ca pacea să-i revină în inimă. Apoi, luând ceaşca, se îndreptă spre scară. Punea picioarele unul în faţa celuilalt, încercând să nu se gândească la nimic. Ajunsă pe ultima treaptă se opri pentru a-şi potoli respiraţia. Un zgomot de voci trecea prin uşă. Tuşea mamei ei. „Trăieşte. Trăieşte încă!” Cu hotărâre, Amélie deschise uşa. Camera era foarte luminoasă. Doctorul Tabaraud se spăla pe mâini. Doctorul

Delattre îşi îmbrăca paltonul. Jérôme ţinea cu două degete o lbaie de hârtie, care probabil era reţeta. Faţa lui era gravă, dar încrezătoare. Cu spatele sprijinit pe un morman de perne, Maria, palidă, gâfâind şi plângăcioasă, întoarse ochii spre Amélie şi-i spuse ca de fiecare dată când fata ei îi aducea un ceai: – Iarăşi? Nu vreau… Ştii bine că-mi face greaţă!…

11.

— Mă auzi, Amélie?

— Da, mamă.

— Unde e tatăl tău?

— În camera mea.

— Pentru ce?

— S-a întins pe pat să se odihnească puţin, iar eu, după cum vezi, i-am luat locul la căpătâiul tău. Peste o clipă, o să vină să mă înlocuiască.

— Nu vreţi să mă lăsaţi singură?

— Nu.

— Cât e ceasul?

— E trecut de miezul nopţii. Dar nu mai vorbi, mamă. Încearcă să dormi.

— Am tot timpul… Aş vrea să-ţi spun… e prea greu să trăieşti… Nu mai pot.

— Taci, mamă, te rog!

Pentru a linişti bolnava, Amélie aranjă pernele şi îi trecu un prosop muiat în apă rece peste frunte, peste obrajii care transpirau clin abundenţă.

— Mâinile… Udă-mi şi mâinile…

Amélie îi luă mâinile, una după alta, în mijlocul prosopului umed şi le masă delicat ca să le răcorească.

— Ah, ce bine e… încă puţin… Ajunge… Ascultă… când n-am să mai fiu, o să te ocupi tu de toate în locul meu…

— Îţi interzic să te gândeşti la asta, mamă. Îţi place să-ţi faci singură rău. Vrei să-ţi schimb sticla cu apă caldă? …

— Nu… Trebuie să ştii… e important… Pentru prăvălie… registrul de socoteli… Ai să vezi… I-am făcut

credit domnişoarei Bellac până la 15 ianuarie… E un… un acord între noi.

— Da, mamă.

— Transportul de la Limoges… Au fost trei ceşti sparte… în cutie… i-am spus domnului Dubech… Insistă… Trebuie… trebuie să le înlocuiască… Şi tatăl tău… Vreau să-l văd.:

— E atât de obosit! Lasă-l să doarmă, mamă.

— E adevărat… Sunt egoistă… Iartă-mă…

Urmă o tăcere. Apoi vocea reluă, şuierătoare, monotonă:

— Amélie, sertarul de la măsuţa de noapte… deschide-l… E acolo moneda aceea romană… îţi aminteşti? …

— Vrei s-o priveşti?

— Pune-mi-o în mână…

Amélie luă moneda şi o strecură între degetele Mariei, care se închiseră peste ea fără putere:

— E răcoroasă… îţi aminteşti?… La Veixou… Vechile pietre… Focul… Jean Eyrolles… Să fii fericită… Să fiţi fericiţi…

Ca sufocată de acest exces de vorbe, rămase o clipă cu ochii măriţi, cu faţa injectată de sânge, cu braţele contractate, adunate pe piept. O tuse sălbatică o zdruncină dintr-odată, o proiectă înainte, spre scuipătoarea pe care Amélie o ţinea cu amândouă mâinile. În sfârşit spasmele se mai liniştiră şi trupul cadaveric căzu în aşternut. Tânăra fată tamponă buzele, bărbia mamei sale, ude de sudoare şi de salivă. Un horcăit ieşea dârdâind din pieptul frânt. Pupilele, pline de lacrimi, priveau în tavan. Mâna dreaptă nu dăduse drumul micii monede.

— E îngrozitor… mă doare… de s-ar termina o dată… de s-ar termina…

Geamătul se termină într-un murmur de cântec copilăresc. Extenuată de accesul de tuse, Maria aţipea încetişor. Amélie se reaşeză în fotoliu. Opt zile trecuseră de la vizita doctorului Tabaraud, opt zile de îngrijiri continue, de iluzii spulberate şi de suferinţe inutile.

De patru nopţi, tânăra fată şi tatăl ei nu se mai odihneau. Jérôme nu mai îndrăznea să arate aceeaşi încăpăţânată încredere, în seara aceasta, când Amélie îl sfătuise să doarmă puţin, spusese: „Sunt prea îngrijorat… N-am să pot…” „Atunci întinde-te numai…” „Bine, pentru un sfert de oră. Dacă ceva nu e în regulă, vii să mă cauţi…” Părăsind-o, avea faţa unui om lipsit de sprijin şi care merge orbeşte spre un ţel cunoscut numai de el.

Casa era cufundată în tăcere, ca într-o apă stătătoare. Ca să nu deranjeze ochii bolnavei, Amélie aşezase lampa cu petrol pe masa de toaletă, pe jumătate ascunsă după paravan. Din acest colţ se revărsa o lumină blândă, peste flacoanele cu medicamente, peste marginile unei ceşti, peste curba argintie a unei linguriţe. Atmosfera era saturată de un miros de piele înfierbântată şi de farmacie. Pe peretele din faţă, în rama sa de lemn, mama de familie bara în continuare drumul asaltului unei armate de monştri, personificând principalele defecte ale umanităţii. Amélie contempla această imagine, căreia îi cunoştea cele mai mici detalii pe dinafară. „Opreşte-te! Veghez! – ” Un gust amar i se suia în gâtlej. Pieptul o durea, pleoapele îi erau arse ca de un vânt încărcat cu nisip. Trebuia să strângă braţele fotoliului, ca să fie sigură că nu visa. Îşi întoarse privirile spre pat. Niciodată mama ei nu-i păruse mai mică, mai vulnerabilă şi mai frumoasă. Pielea nărilor era diafană. Buzele i se deschideau pe două rânduri de dinţi albi şi regulaţi. Pieptul i se ridică şi cobora. Inspirările erau scurte, sacadate şi răguşite, iar expirările foarte încete, ca şi cum Maria ar fi vrut să păstreze cât mai mult posibil o gură din acest aer preţios în plămânii ei ruinaţi. Obsedată de alternanţele acestei răsuflări anevoioase, Amélie se gândea la o aparatură uzată, care se învârte încă neregulat, înainte de a se opri definitiv. „Într-o zi, inima va înceta să bată şi creierul să funcţioneze. În locul mamei ce va fi? Un obiect!” Alungă din minte această ameninţare cu care, în ciuda evidenţei, refuza să se obişnuiască. Când se gândea la viilor, vedea doar o interminabilă succesiune de zile, punctate de

aceeaşi tuse, de aceeaşi febră, de aceleaşi gemete şi de aceleaşi medicamente. Prinsă în rulina bolii, ca admitea în mod inconştient că nici vindecarea şi nici moartea nu îi vor pune punct.

Din obişnuinţă, se aplecă deasupra mamei sale şi-i prinse cu degetele încheietura atât de slabă. Un puls slab zvâcnea sub degetul ei, ca un fir întins şi destins. Acest ritm se e ¡munica întregii mâini a lui Amélie, braţului, umărului, capului. Dădu drumul mâinii. Maria deschise ochii şi scoase un suspin:

— Eşti încă aici?…

— Cum te simţi, mamă?

— Mai bine… Am să… pot dormi… în sfârşit.

Într-adevăr, cu faţa destinsă, păru că alunecă în somn. Dar

Amélie nu o slăbea din priviri. Gânduri negre se adunau în mintea tinerei fete. Se simţea îngreuiată, ameţită. Orologiul bisericii bătu ora unu. Dintr-odată pleoapele Mariei se ridicară peste o privire fixă. Un suspin îi scăpă printre buzele întredeschise. Gura continua să se deschidă, ca şi cum buzele ar fi refuzat să asculte de voinţa ei. Câteva secunde, Amélie privi cu spaimă această mască lividă străbătută de o gaură în care strălucea curbura roz a limbii. Gura nu se mai închidea. În scobitura pernei se odihnea o faţă din materie inertă.

— Mamă!

Amélie îşi lipi urechea de pieptul mamei sale. O sincopă?

Nu! Tăcerea. Absenţa. Un trup nelocuit îşi dăruia rămăşiţele de căldură degetelor care o atingeau înnebunite.

Bruscheţea evenimentului o lăsă pe Amélie dezamăgită şi incredulă. Această moarte, pentru care ea se pregătea de atâtea zile, o surprindea, ca şi cum nu i-ar fi admis niciodată eventualitatea… Mamă! Mamă!… Nu e cu putinţă… Nu-i adevărat!” Deplasat de o mişcare a tinerei fete, capul se înclină, alunecă pe umăr. Amélie îl aşază la loc, îl prinse între palme, îl acoperi cu sărutări. Acest

contact, catifelarea pielii, parfumul degajat de păr, prelungeau în ea ideea pierderii unei bogăţii de neînlocuit. Bâigui câteva cuvinte fără legătură. Lacrimile o orbeau. Puţin mai târziu, întinse degetul şi, stăpânindu-se să nu strige, închise pleoapele una după alta. Trebui de asemenea să-i închidă gura. Amélie nu opuse rezistenţă. Era despărţită de lume. Nimic omenesc n-o mai putea atinge. Nici chiar durerea fetei sale, care îngenunchease la picioarele patului, la capătul puterilor şi îşi lipea obrazul de o mână albă şi uşoară, cu unghii bombate. Casa continua să doarmă în jurul acestui eveniment supranatural. Fiecare lucru rămase la locul său. Ferestrele erau tapetate cu noapte. La zece paşi de acolo, Jérôme şi Denis se odihneau, calmi şi destinşi, necunoscând pierderea suferită. Amélie ridică fruntea şi, din nou, îşi privi mama. Cu buzele strânse, cu obrajii supţi, părea mirată de un vis revelator. Plecând din acest punct, zona de mister se lărgea în cercuri concentrice. În curând totul păru împietrit în tăcere, pentru totdeauna. Cuprinsă de această amorţeală solemnă, Amélie nu îndrăznea să se mişte. Îşi simţea inima bătând, lacrimile curgând, membrele slăbind. Dar, pusă în faţa faptului împlinit, nu se mai revolta, nu se mai îngrijora. Fără voia ci, seninătatea cadavrului îi influenţa cursul gândurilor. Ceea ce pierdea în agitaţie, tristeţea ei câştiga în profunzime. Mult timp rămase astfel, retrasă într-o adoraţie mută. Când auzi bătând jumătatea orei se ridică, în sfârşit, şi se îndepărtă de pat pe vârful picioarelor. Mergea fără efort. Oboseala îi dispăruse. Ajunsă pe coridor, deschise încet uşa camerei sale. O lumânare era aprinsă pe măsuţa de noapte. Flacăra subţire şi dreaptă se reflecta în oglinda dulapului. Pe palul care nu fusese desfăcut, Jérôme era întins, cu braţele atârnând, cu picioarele desfăcute, sugrumat de un somn de brută. O răsuflare puternică se rostogolea în pieptul lui. îl contemplă cu un sentiment de dragoste5 şi cu o milă de nestăpânit. Apoi spuse:

— Tată… tată… trezeşte-te.

Această chemare trebui să străpungă un vis foarte

adânc. Brusc, el se ridică în coate şi întinse gâtul. O expresie buimacă i se zugrăvi pe faţă. Pleoapele clipeau des. Plesni din buzele lipite şi şopti:

— Ei, ce-i, ce s-a întâmplat?

Ea îl luă de mână.

— Vino s-o vezi, tată. S-a terminat. Nu mai suferă.

12.

În picioare între Jérôme şi Denis, în primul rând al asistenţei, Amélie avea impresia că fusese readusă cu câteva săptămâni în urmă şi că retrăia cu intensitate o scenă căreia, altă dată, nu-i acordase decât o atenţie oarecare. Acelaşi abate Pradinas, blond şi roşu în obraji, aceleaşi cântece, aceleaşi lumânări, aceleaşi pânze negre, pătate cu ceară şi tivite cu fir argintat... Numai că acum nu pentru sufletul lui Jules Mazalaigue se închinau rugăciuni. Catafalcul, în aparenţă neschimbat, căpătase o semnificaţie nouă. Maria se afla pe el. Atâta măreţie lugubră se acorda greu cu amintirea încântătoare pe care Amélie o păstrase mamei sale. Incapabilă să asocieze ideea neantului cu cea a unei fiinţe care, cu două zile mai devreme, îi vorbea, îi surâdea încă, ea atribuia corpului neînsufleţit reacţiile unei persoane vii. Astfel, îşi spunea că Maria, mereu preocupată să treacă nebăgată în seamă, probabil că era jenată de o ceremonie care o expunea privirilor tuturor. Ca şi fata ei, era nerăbdătoare, fără îndoială, ca acest spectacol să se termine. Dar, după ceremonie, va fi mersul la cimitir, groapa deschisă, îngroparea. Pentru a se elibera de această viziune ce o îngheţa, Amélie încercă să se cufunde în credinţă. Lipsită de o speranţă imediată, ea voia să creadă acum în existenţa viitoare, într-un dincolo vaporos în care mama ei va fi fericită şi în care toţi, mai curând sau mai târziu, i se vor alătura. Această promisiune nesigură îndulcea pentru moment durerea Améliei. Apoi auzi un suspin, aruncă o privire spre tatăl şi spre fratele ei şi, ca şi cum o piedică s-ar fi rupt în pieptul ei, durerea reveni zdrobindu-i inima. Lângă ea, bărbatul şi copilul, ţepeni în hainele lor negre, cu cravate la gât, pieptănaţi lins, îşi întindeau feţele palide

spre preotul care se închina spre altar. De la moartea nevestei sale, Jérôme trăia într-o stare de stupoare permanentă, abia vorbind, neascultând ce i se spunea şi refuzând să înghită mâncarea. În două rânduri spusese în faţa Améliei: „E vina mea… Dacă n-ar fi fost cearta aceea, mama ta n-ar fi ieşit în ploaie, n-ar fi răcit şi ar fi încă lângă noi…” Când se destăinuia astfel, faţa lui avea o expresie obstinată şi iraţională. „Numai de nu s-ar prăbuşi înainte de sfârşitul slujbei”, îşi spuse ea. Pe nesimţite, grija pe care i-o inspira prin slăbiciunea lui în nenorocire o împiedica să se gândească la cea care era cauza acesteia. Venită pentru a nu se gândi decât la moartă, ea trebuia deja să-şi facă griji pentru un om viu.

— *Pater Noster*…

— …*Requiem Eternam* Doña *Ei, Domine, et Lia perpetua luceai ei*…

Denis, cu faţa plânsă, cu braţele încrucişate, se smiorcăia şi nu îndrăznea să se folosească de batistă. Amélie se supără, ca şi cum Maria ar fi putut să vadă că fiul ei nu se comporta cum se cuvine la biserică. Jérôme îşi acoperise faţa cu degetele crispate. Ea crezu că e pe punctul să i se facă rău şi murmură:

— Se termină în curând…

Dar el nu o auzi. Un gâlgâit straniu i se mişca în piept. Mici pete umede îi pătau partea de sus a cămăşii.

— *Requiescat in Pace*.

— *Amin*.

— *Domine, exaudi orationem mi-am*…

Jérôme se plecă în faţă. La ce se gândea oare ascultând această rugăciune ininteligibilă şi solemnă, el, care nu credea în Dumnezeul bisericii şi îi critica pe preoţi? Accepta celebrarea slujbei ca pe o formalitate plictisitoare? Sau simţea o secretă consolare constatând că nevasta lui era tratată cu toată atenţia datorată unei persoane de calitate?”

Amélie auzi scârţâitul scaunelor în spatele ei. Venise multă lume. Prieteni, cunoştinţe, clienţi. Mătuşa Clotilde de la Jeyzelou, cu bărbatul şi cu fiica sa Thérèse, mătuşa

Hermance din Brive, obscuri verişori de prin împrejurimi, care, toţi, o cunoscuseră pe Amélie, deşi că era sigură că-i întâlnea pentru prima oară. Doamna Tabaraud şi fata sa veniseră în ajun de la Limoges. Se pregătea o masă de treizeci de tacâmuri la han, după funeralii. Cum Jérôme era prea abătut ca să se ocupe de asta, cumnaţii săi, Caloustre din Brive şi Chazal de la Jeyzelou, fuseseră cei care stabiliseră lista invitaţilor şi comandaseră tacâmul. Ieri, coborând din camera mortuară în bucătărie, Amélie dăduse peste o întrunire de domni care discutau dacă înainte de friptură era mai bine să serveşti iepure în sos de vin sau omletă cu ciuperci. Perspectiva acestei încercări îi făcea oroare tinerei fete. Luase parte deja la trei sau patru mese asemănătoare şi îşi putea deci imagina fără greutate cum va decurge şi aceasta. La început, paralizaţi de jenă, bărbaţi şi femei aveau să mănânce ca împotriva voinţei lor, oftând. Vor fi lăudate calităţile Mariei între două înghiţituri de vin roşu. Vor fi plânşi cu gura plină bietul Jérôme şi drăguţii lui copii. Apoi, viaţa reluându-şi drepturile, vocile vor deveni mai – puternice, obrajii se vor congestiona, câteva râsete stăpânite se vor auzi de la capătul mesei rezervat tineretului. Şi, către orele trei după-amiaza, destinşi de mâncare şi băutură, toţi aceşti convivi, care aveau rareori ocazia de a se întâlni, vor uita de doliul gazdei şi vor vorbi despre afacerile lor personale, într-o rumoare de banchet pe sfârşite.

— *Dominus vobiscum…*

— *Et cum spiritu tuo…*

Regăsi aerul şi lumina zilei cu un sentiment de eliberare. Din cerul vineţiu se cernea o ploaie rece, impalpabilă, care abia muia pământul şi dădea strălucire pantei acoperişurilor. Clopotul bisericii răsuna cu toată puterea deasupra turmei de bărbaţi şi femei, îmbrăcaţi în negru, care se înghesuiau în dezordine în piaţă. În mulţime, câteva feţe reţineau atenţia Améliei. Marthe, înaltă, albă, grăsuţă, sub o mare pălărie de doliu; doamna Tabaraud, cu turban pe cap, cu gâtul strâns într-o etolă de blană gri; Justin, mai cocoşat decât de obicei, cu picioarele

aduse înăuntru, cu faţa zgâriată, pentru că se răsese prea tare; mătuşa Clotilde, cu lornionul şi cu gulerul ei cu balene; bătrânii Eyrolles, adăpostindu-şi dubla consternare sub o singură umbrelă. Jean, în picioare, la o parte de ceilalţi, cu capul plecat, cu mâinile la spate. Când îl văzu, avu în tristeţea ei un elan, de bucurie ruşinată, frenetică.

Şoapte respectuoase străbăteau adunarea. Şase bărbaţi ieşiră din biserică, purtând sicriul; trei de fiecare parte, mergeau cu paşi mici, gâfâind sub greutate. Efortul lor părea disproporţionat faţă de extrema lipsă de greutate a acestui corp golit de boală. Cu un gest brusc, aşezară sicriul pe podeaua dricului. Se auzi un trosnet. Jérôme tresări şi strânse convulsiv mâna fetei sale. Coroane cu perle de sticlă fură aşezate în jurul sicriului. Morarul Françou era cel care închiria căruţa funerară şi îndeplinea funcţia de vizitiu pentru înmormântări. Se sui pe capră. Arcurile se lăsară puţin sub această greutate. Ca şi pentru Jules Mazalaigue, fură desfăşurate două bucăţi de pânză neagră purtate. În faţa calului. Dar, de data aceasta, ultimele onoruri fiind închinate unei femei, cele mai apropiate prietene ale defunctei fură cele ce se aşezară în jurul pătratelor de pânză simbolice, pentru a le duce întinse de braţele lor până la grilajul cimitirului. Cortegiul se organiza într-o rumoare de tropăituri şi de murmure. Preotul şi copiii din cor se aşezară în fruntea lui. Se auzeau frânturi de vorbe, recitând *de Profundis*. Marea cruce de argint scânteia în ploaie, se ridică şi cobora pe denivelările terenului. Dricul se legăna pe roţile lui înalte, cu un scârţâit ascuţit. Mergând imediat în spatele carului funebru, Amélie tresărea la fiecare zdruncinătură, ca şi cum ar fi simţit-o în locul mamei sale. Jérôme, adus de spate, cu braţele atârnând, cu gâtul întins, părea că vrea, pentru a zecea oară, să descifreze inscripţia de pe marea coroană centrală, ale cărei minuscule bile albe, violet şi negre erau aşezate într-un motiv floral complicat. „*Scumpei mele soţii. Mamei noastre iubite*”. Din când în când, se împiedica de vreo piatră, făcea un pas într-o parte şi atingea uşor umărul fetei sale. Ea voi să-l ia pe Denis de

mână, dar copilul refuză cu o încruntare iritaţă din sprâncene. Doliul conferindu-i o demnitate subită, ţinea să dea dovadă de bravură şi de independenţă în faţa populaţiei din Chapelle-au-Bois. După obicei, negustorii ieşeau în pragul uşii şi feţe roz se lipeau de geamuri. Se făcea semnul crucii. Se clătina din cap. Câinii ieşeau dintr-o curte, dintr-un hangar, simţeau mirosul morţii şi, în loc să latre, plecau încet, cu coada între picioare.

După ultimele grădini şi după maidan începu câmpul. Dar, prin vălul său de doliu, Amélie nu vedea decât un peisaj de cenuşă. Lumina cerului, culorile câmpurilor, toate prinseseră pentru ca o înfăţişare dezolantă şi afumată. Neputând să iasă în aerul liber, respiraţia ei oprită de voal se întorcea să-i încălzească faţa. Drumul trecea pe lângă calea ferată. Şeful de gară ieşi din biroul lui şi îşi scoase şapca. Cantoniera îşi strânse copilul lângă fustă şi se închină. Dincolo de un taluz de iarbă ofilită se întindeau arături grase şi lucioase, scăldate de ploaie. O căruţă gemea pe o cărare invizibilă. Norii apăsau orizontul. Drumul devenea din ce în ce mai prost, săpat de făgaşuri adânci ce se încrucişau între ele. Amélie simţi că, în spatele ei, cortegiul se împrăştia. Fiecare, în felul său, încerca să evite bălţile. Ea însăşi trebui să se depărteze de dric pentru a face câţiva paşi pe marginea drumului. În spatele zidului cimitirului se înălţau cruci cu braţele desfăcute, cu capul drept, ca pentru a pândi de departe sosirea convoiului. Grilajul era deschis. Impresionat, Denis se apropie de sora sa şi îi căută mâna pe care o respinsese cu mai puţin de un sfert de oră în urmă. Jérôme şopti:

— Haidem…

Împreună, se angajară pe aleea centrală mărginită de cavouri mari, solid ancorate în pământ. De grilaje atârnau coroane pe jumătate distruse, care lăsau să se vadă montura de sârmă ruginită. Mormântul rezervat Mariei se afla la extremitatea opusă împrejmuirii. Zidarul şi ajutorul său serveau drept gropari. Cu braţele încrucişate, aşteptau în picioare în faţa gropii rectangulare. La apropierea familiei şi a preotului se descoperiseră. Coşciugul sosi,

dansând ca o barcă între cei ce-l purtau. Ploaia curgea pe capacul de lemn lustruit, se scurgea şiroaie în crăpături. Un cerc de haine negre şi de feţe albe se formă îndată, depăşind mormintele vecine. Cei din ultimele rânduri se ridicară în vârful picioarelor ca să vadă mai bine. Preotul murmura rugăciuni. Umbrelele se deschideau. Apa curgea în groapa cu margini neregulate din care ieşeau firave rădăcini Ţinut cu patru frânghii, sicriul coborî încet în patul său larg şi adânc din care se degaja un miros de pivniţă. Amélie îl strângea de braţ pe tatăl său, ca pentru a-l împiedica să se arunce în groapă. El tremura din toate încheieturile. Ochii ieşiţi din orbite urmăreau stupefiaţi cufundarea sicriului, care se îndepărta de el pentru totdeauna. Când atinse fundul gropii, lăsă să-i scape un geamăt surd, fălcile îi clănţăniră. Îngăimă:

— Nu! Nu…

O lopată de-pământ fu aruncată peste capac. Acest zgomot răsună în urechile Améliei ca un tunet. O vedea pe mama ei, atât de delicată, atât de drăguţă, atât de friguroasă culcată între patru scânduri şi destinată nopţii apăsătoare a mormântului. N-aveau dreptul să-i facă asta. Vasul cu apă sfinţită trecea din mână în mână. Cu ochii scăldaţi în lacrimi, ea luă pămătuful, îl scutură ca pe o jucărie şi îl întinse fratelui său. Neînţelegând ce voia de la el, Denis; speriat, făcu un pas înapoi. Jérôme nu-şi mai stăpânea hohotele de plâns, ale căror lovituri de cuţit îl zguduiau din cap până în picioare. Fu luat de-acolo, Amélie îl regăsi împreună cu Denis, la ieşirea din cimitir, într-un mare cerc de femei care gemeau şi de bărbaţi care strângeau din dinţi pe sub mustaţă pentru a arăta că durerea lor era prezentă, dar că ştiau să-şi impună tăcerea. Prinsă într-o mişcare de stofe sumbre, care miroseau vag a benzină şi a cosmetice, tânăra fată îmbrăţişată, consolată de mătuşi, de unchi, de veri, de verişoare îşi simţea durerea ca pe o greaţă. La ordinul unchiului Chaza-l, toţi se aliniară la marginea drumului pentru primirea condoleanţelor.

Acum, Amélie vedea scurgându-se prin faţa ei o

procesiune neagră şi lentă din care ţâşnea, la intervale regulate, o mână care o căuta pe a ei. Rând pe rând, strânse şi eliberate, degetele ei nu mai aparţineau mâinii lipsite de putere. Un murmur de neînţeles îi ajungea la urechi. Răspundea: „Mulţumesc”, la întâmplare. Privirile îi treceau de la o faţă la alta, fără să poată să se aşeze pe niciuna. Doamna Tabaraud, Marthe, Antoinette, bătrânii Eyrolles, Jean, doamna Barbezac, Justin, doamna Ferrière, domnişoara Bellac, doamna şi domnul Calamisse, doamna Croux, moaşa, doamna Calajoux, care ţinea băcănia concurentă de pe strada Poştei... Toţi alunecau ca nişte fantome prin câmpul ei vizual restrâns. Când îşi mişca puţin capul voalul se deplasa şi reflexe întunecate alergau straniu pe aceste figuri din altă lume. Câţi mai erau? Ar fi jurat că erau mai numeroşi decât la biserică. O scurtă scuturătură o smulse din visare. I se strângea mâna cu vigoare. Era privită până în adâncul ochilor. Cine? Trebui să facă un efort ca să-l recunoască pe băiatul Mazalaigue. Dar nu înţelese ce-i spunea. Ca şi celorlalţi, îi murmură:

— Mulţumesc!

Îi dădu drumul la mână. Umerii lui largi se întoarseră. În locul lui apăru o bătrână mustăcioasă care bolborosea.

— Am cunoscut-o bine, sărmana! V-a vorbit, desigur, despre mine! Agatlie… Agathe de Pe roles… Vă amintiţi?

Nepiimind niciun răspuns, bătrâna se îndepărtă nemulţumită. Era ultima. Deodată, cimitirul păru mai mare, mai bine ordonat. În tăcerea ce se aşternuse, Amelie auzi sunetul lopeţilor groparilor care umpleau groapa.

PARTEA A DOUA

1.

Zăpada, căzută în noaptea de sâmbătă spre duminică, începuse să se topească încă de dimineaţă. Totuşi, la adăpostul zidului înconjurător, cimitirul prezenta încă aspectul unui mic câmp curat şi pudrat cu făină. O pânză de măzăriche strălucea pe dalele lustruite ale cavourilor. Crucile purtau în creştet pălării de un albastru poros. Desprinse din coroanele mortuare, câteva perle

multicolore străluceau pe un covor care avea duritatea şi consistenţa zahărului. Ca şi celelalte, mormântul Mariei dispărea sub o plapumă albă, pătată ici şi colo de mici găuri în formă de rozetă. Aşezat pe vine, Jérôme măsura conturul mormântului cu un metru pliant de lemn galben. Amélie şi Denis îl priveau. În zăpadă, lângă el, se aflau un carneţel şi un creion. În sfârşit, el se ridică şi îşi băgă ustensilele în buzunarele paltonului. Faţa i se înroşise de efort. Sub pleoapele înlăcrimate, ochii aveau o expresie de falsă bravură.

— Gata, am notat totul. O să-i facem un zid scund de piatră cioplită şi, deasupra, am să prind un grilaj de fier forjat. Mi-am făcut deja o idee. Cadrul se va prelungi cu spini şi între ei cu ornamente în formă de viţă de vie… Ce părere ai, Amélie?

— O să fie un loc ocrotit foarte bine, tată.

— Nimeni n-are aşa ceva în toată regiunea. În faţă am să fac o portiţă, ca să nu fii obligat să sari peste împrejmuire când vrei să pliveşti buruienile sau să aduci flori.

— Da.

— De asemenea, o să fie nevoie de o cruce mare de fier forjat, care s-o înlocuiască pe cea de lemn… O să mă ocup de asta… O să-mi găsesc eu timp…

Tuşi şi făcu un pas înapoi. Aşezaţi la rând, pe o singură linie, priveau, toţi trei, crusta îngheţată sub care, pe alocuri, se ghicea culoarea pământului. Acelaşi gând îi purta spre locuinţa invizibilă în care atâtea amintiri cădeau pradă distrugerii. De două luni, de când Maria era moartă, în fiecare duminică dimineaţă primea vizita soţului şi a copiilor săi. Chiar şi în timpul săptămânii se întâmpla ca Jérôme să plece de la potcovărie ca să dea o fugă până la cimitir, să rămână acolo nemişcat, dezarmat, implorând într-o tăcere fără de sfârşit. Timpul care trecea, departe de a-i îndulci durerea, i-o adâncea, ca şi cum ar fi descoperit în fiecare zi un nou motiv de a-şi pustii sufletul. Doliul îl făcuse să-şi piardă pofta de muncă, sensul responsabilităţii, până şi dorinţa de a trăi. Golit de orice

speranţă, se lăsa în voia obişnuinţei, ca un dop pe apă. Denis, cu picioarele îngheţate, se legăna şi bătea din călcâie. Amélie atinse mâna tatălui ei:

— Ajunge, tată. Haidem…

— Încă o clipă – bâigui el.

— Dar pentru ce? Ce mai vrei?

— Mă simt bine aici, împreună cu ea… Mă gândesc la o mulţime de lucruri şi e ca şi cum că le-ar auzi…

Vocea i se frânse. Se smiorcăi, îşi drese vocea. Câţiva corbi trecură croncănind. Dincolo de zid se deschidea un peisaj de abur rece, de copaci negri încolăciţi şi de câmpuri în pantă cu multe muşuroaie acoperite cu promoroacă. Jérôme plecă ochii în pământ. Coroanele se sprijineau de cruce. Erau încă aproape neatinse. Dar, de pe cea a cumnatului Chazal, de la Jeyzelou, lipsea o literă din inscripţia montată pe sârmă. Nevoind să calce pe mormânt, ca de frică să nu se înfunde şi s-o zdrobească pe

Maria sub greutatea corpului său, Jérôme se aplecă şi întinse mâna ca să caute în zăpadă în jurul inscripţiei funerare. Pipăind la întâmplare, degetele sale întâlniră în curând o literă de metal argintat. Era „G”-ul de la „regretată”. îl puse la locul lui.

— Trebuie să refar asta într-o zi.

— Mai târziu – spuse Amélie.

Îl luă de braţ. Un scurt moment, el refuză să asculte de această presiune afectuoasă, apoi, dând din cap, murmură:

— Ei bine, să mergem…

Pe drumul de întoarcere, ea avu impresia că merge alături de un bătrân. Tăcut şi greoi, înainta încet alături de ea, ca şi cum aerul ar fi opus o mare re-stentă în faţa picioarelor sale. Denis alergă în faţa lor ca să se încălzească, se opri, adună zăpada de pe taluz şi făcu cale întoarsă, cu o expresie bucuroasă şi cu un bulgăre de zăpadă în mână. Strângându-l cât putu, îl făcu la fel de tare ca o piatră şi îl aruncă departe.

— Dacă măcar zăpada ar putea rămâne – spuse. Dar, încă din seara aceasta n-o să mai fie decât noroi.

— Da, zise Jérôme. A început dezgheţul.

Rosti aceste cuvinte cu o gravitate insolită. De la un timp, vorbind de lucrurile cele mai banale, lăsa să i se strecoare în voce accentele unei tristeţi care se raportau la alt subiect.

— Probabil că se pot face derdeluşuri pe maidanul iarmarocului, lângă pompă, acolo unde e totdeauna ud, reluă Denis. O să mă duc să văd în după-amiaza asta.

— Cum „vrei! spuse Jérôme.

Ajunseră în apropierea staţiei de cale ferată, ale cărei ziduri păreau şi mai murdare ca de obicei, prin contrast cu albeaţa pudrată a acoperişurilor. O siluetă familiară ieşi din magazia de mărfuri şi veni spre ei, pe drum, Amélie ştia că Jean Eyrolles avea treabă în dimineaţa aceasta cu şeful de gară, în legătură cu un transport de lemne. Deşi se aştepta la această întâlnire, se simţi fericită de parcă ar fi dat peste ea un mare noroc. Jérôme se îndreptă, încercând să se arate nepăsător şi jovial în faţa noului venit. Cu o voioşie artificială, îi ceru veşti despre părinţi, despre munca lui, despre ultimele comenzi făcute fabricii de cherestea de administraţia căilor ferate. Dar nimic din ce-i spunea nu părea să-i reţină atenţia. După câteva minute de flecăreală, dădu semne că se plictiseşte. Ca să se întoarcă în târg, Amélie se hotărî să evite drumul principal şi să o ia pe o cale mai puţin bătută, care ocolea centrul. Poteca era prea strâmtă ca să poată merge toţi patru în rând. Jérôme o luă înainte împreună cu Denis, pentru a-i lăsa pe tineri împreună. Jean Eyrolles o luă pe Amélie de mână şi murmură:

— Cât e de trist tatăl tău! Viaţa trebuie să fie apăsătoare pentru tine, acasă.

— Am prea. multe de făcut ca să-mi rămână timp să mă plâng.

— Toate acestea ne îndepărtează mult şi bine de logodnă.

— Da, Jean. În starea în care e tatăl meu, nu pot să-i vorbesc despre asta. O asemenea ceremonie, chiar dacă ar fi numai între noi, ar fi jenantă, îţi dai seama…

— Când crezi atunci că ar fi posibilă?

— Peste o lună, peste două… Nu ştiu ce să-ţi spun.

— E mult.

— Sufăr la fel ca şi tine, Jean. Mi-ar plăcea să pot fi, încă de pe acum, tratată de toţi ca logodnica ta. Ceea ce mă ajută să mă resemnez e gândul că, oricum, căsătoria noastră nu ar fi posibilă în timpul anului de mare doliu.

— Da, Amélie.

— O să ai puterea să aştepţi?

Ridică spre el o privire în care-şi pusese toată voinţa de a fi iubită, respectată şi înţeleasă. El purta tot şapca în pătrăţele verzi şi maro şi un fular mare, gri, înfăşurat în jurul gâtului şi. ale cărui pulpane coborau între reverele hainei. Faţa lui prelungă se destinse într-un zâmbet încrezător. Spuse:

— Eu sunt sigur de mine. Dar tu?… Dar tu, Amélie *T*

Se opriseră din mers. Ea nu-l mai slăbea din ochii ce se odihneau pe faţa lui ca pe un teren cucerit. Pupilele mici şi aurite, nasul cârn, bărbia lată şi cărnoasă, proaspăt rasă, toaté deveniseră bunuri ale ei, pe viaţă. Nu-şi putea imagina un alt viitor decât cel care avea să se desfăşoare în căldura unei afecţiuni înţelepte şi discrete.

— Ţi-am promis, Jean!

El o luă de braţ şi se aplecă spre ea şoptind:

— Îţi mulţumesc.

Strâns uniţi, făcură câţiva paşi pe drumul ce urca. La stânga lor se întindeau coline de brumă brăzdate de scame albe. Dar, la dreapta lor, în spatele gardurilor şi al arbuştilor, ferestrele caselor stăteau la pândă. Puteau fi văzuţi de departe. Amélie se temea să nu fie surprinsă într-o atitudine contrară bunei-cuviinţe. Cum Jean încercă să o sărute, se desprinse şi spuse:

— Nu trebuie, Jean… îţi pierzi capul…

În faţa lor, Jérôme şi Denis înaintau, braţ la braţ, fără să se întoarcă. Ea privi lung acele două siluete, una robustă, pătrată, cealaltă mică, aeriană, zglobie. Şi, dintr-odată, i se păru că se căsătorise deja, că fratele şi tatăl ei nu mai erau împreună cu ea, că-i părăsise, că ei se

depărtau, necăjiţi, descumpăniţi, către noul lor destin. I se tăie răsuflarea şi fu cuprinsă de o scurtă ameţeală. Pe nesimţite, o tristeţe sufocantă i se strecură între speranţe.

— Ştii – spuse Jean Eyrolles – că tata a comandat să înceapă lucrările la Căsuţa noastră, lângă fabrica de cherestea? Dacă ţi-ar plăcea s-o vezi, am putea să mergem în după-amiaza asta, împreună cu Antoinette.

Fu ca o chemare la ordine. Gata să se prăbuşească într-o compătimire oarbă ce slăbeşte puterile, Amélie se regăsi pe pământ ferm, alături de un prieten sigur care nu-i dădea voie să se dezintereseze de propria-i fericire pentru a se gândi la a altora, întoarsă cu forţa spre viitor, replică:

— Da, vreau să mergem.

— Te aştept pe la trei, la pod.

Întoarsă acasă, Amélie pregăti prânzul, în timp ce Deniş punea masa; tatăl lor, aşezat într-un fotoliu, citea un număr vechi din *Courrier du Centre*. Pentru început, ea îi servi cu castane opărite şi muiate în lapte. Jérôme băgă lingura în farfurie, o duse la gură şi făcu o mutră mulţumită:

— Sunt bune!

— Chiar aşa? spuse Amélie.

— Da, foarte bune, foarte bune…

Subit, obrajii, fruntea, buzele începură să-i tremure ca gelatina. O lumină gravă apăru în ochii lui. Îngăimă:

— Mamei tale… îi plăceau castanele… Exact ca astea… cu… cu puţini cartofi alături…

Un val de lacrimi îi ţâşni din ochi. Le lăsă să curgă, mirat el însuşi de slăbiciunea care-l cuprinsese, repetând:

— Ei bine, ce este?… Nu-i nimic… Se întâmplă…

Cu mâna, le făcu semn copiilor să nu se ocupe de el. După ce criza trecu, le zâmbi, se şterse la nas cu putere şi reîncepu să mănânce cu poftă. Prânzul se termină fără alt incident. Abia ridicat de la masă, Denis zbură spre derdeluşurile de pe maidanul iarmarocului. Amélie spălă vasele, se urcă în camera ci ca să se pieptene şi se prezentă în faţa tatălui ei luminată, transfigurată, îi

spusese de întâlnirea pe care şi-o dăduse cu Jean Eyrolles.

— N-am să stau mult.

— Stai cât vrei, n-avea grija mea.

— Ce-ai să faci cât mă aştepţi?

— Lucrul nu lipseşte la potcovărie.

— La întoarcere o să-ţi povestesc.

— Da, da! Grăbeşte-te… Nu-l lăsa să te aştepte!…

Îi ură o după-amiază plăcută, o sărută şi ieşi în pragul bucătăriei ca să privească în urma ei. În două rânduri, Amélie întoarse capul şi-i făcu semn cu mâna. El fu mişcat şi aşteptă ca ea să dispară după colţ, fără să închidă uşa. Atunci, sentimentul singurătăţii şi al lipsei de ocupaţie se abătu asupra lui ca un capac, ridicat pentru o clipă, care cade la loc. Nicio prezenţă vie nu-l mai despărţea acum de amintirile sale. Era liber să sufere în voie. Cu paşi mici, făcu înconjurul bucătăriei, examinând fiecare lucru, nu pentru el însuşi, ci pentru amprenta pe care Maria o lăsase asupra lui. Bucătăria se umplea de mii de mâini albe, toate la fel, clădind farfurii, spălând castroane, aprinzând focul în vatră. Picioare sprintene îşi împleteau drumurile între bufet şi chiuvetă, între masă şi lisă. Zidurile schimbau între ele cuvintele, suspinele, adunate în aceste locuri de atâţia ani. Zâmbi în faţa acestei agitaţii domestice, imperceptibile, dar continue, şi se îndreptă spre scară, cu paşi grăbiţi, ca şi cum cineva l-ar fi aşteptat în camera sa. Şi acolo aerul ţinea în suspensie o mulţime de cuvinte familiare, de râsete şi de lacrimi. Lângă gravura ce ilustra triumful mamei de familie asupra coaliţiei viciilor dezlănţuite, Jérôme atârnase o fotografie mare a Mariei, făcută la Limoges, în 1910. Ei nuM plăcea acest portret convenţional care o arăta în picioare, cu o mână sprijinită de spătarul unui scaun, cu piciorul drept aşezat pe podea cu vârful pantofului, cu bustul întors spre obiectiv, cu privirea Fixă şi cu un zâmbet crispat pe buze. Cât timp fusese în viaţă, fotografia rămăsese ascunsă sub un vraf de lenjerie, în dulap. Dar, după ce murise, Jérôme nu rezistase dorinţei de a înrăma şi a expune singura imagine a ei pe care o poseda. Desigur, la început nu-şi

recunoscuse nevasta în străina aceea cu coc obraznic şi cu rochie nouă. Totuşi, neavând alt document cu care să-şi poată confrunta propriile amintiri, se obişnuise, pe nesimţite, cu această reprezentare infidelă. Acum îşi spunea că ea arătase într-adevăr aşa, în ziua când fusese fo’: tografiată. Îşi amintea călătoria lor la Limoges, dejunul într-un restaurant zgomotos din Piaţa Republicii, studioul cocoţat la ultimul etaj al unei case vechi şi plin de pânze de fundal reprezentând palide privelişti câmpeneşti şi mici mobile preţioase, menite să împodobească decorul. Artistul deplasa pânzele negre cu ajutorul unui băţ, pe luminatoarele înclinate. Faţa Mariei era încruntată şi demnă. Abia respira. Din când în când îşi ducea o batistă minusculă la nas, pentru că o deranja mirosul produselor chimice venit din laborator. Pentru a sula oară, Jérôme se hrăni cu aceste fericiri dispărute. Un amănunt îl aducea pe celălalt. Un izvor nesecat din care i se adupa durerea. Înecat, ameţit, termină prin a-şi dezlipi ochii de pe fotografie. Alte ocupaţii îl aşteptau. Deschise dulapul în care încă mai atârnau veşmintele

Mariei, pipăi ţesăturile, numără nasturii, aspiră parfumul săpunului eu migdale ce se degaja din această garderobă inutilă. Apoi, căută în sertarele lăzii de toaletă. Le cunoştea conţinutul pe dinafară. O cutie de talc, nişte ace, nişte bigudiuri, ilustrate de Anul Nou, nişte foarfeci de unghii, un pieptene cu doi dinţi rupţi. Maria se folosise de el chiar şi în ajunul morţii. Ţinea pieptenele în mână. Ar fi vrut să-l poarte prin aer, ca pentru a descurca o coafură invizibilă. O mişcare de flux şi de reflux îi umplea urechile. I se păru că cineva îl striga pe nume. Cu un gest brusc dădu deoparte paravanul. Privirea întâlni patul larg şi gol, cu o singură pernă. Ea nu era acolo! Nu va mai fi niciodată. Era singur pentru totdeauna. Rosti cu glas şoptit:

— Maria, Maria…

Ieşi din cameră. Nu ştia încotro să se îndrepte. Ziua aceea, ca şi zilele ce aveau să vină, nu putea să-i aducă nici consolare, niciun plus de durere. Nu aştepta nimic de

la nimeni. Orice s-ar fi întâmplat, nu avea de dat socoteală nimănui, decât lui însuşi. Fusese obişnuit să trăiască atât de multă vreme după cerinţele Mariei, încât se obişnuia greu cu o libertate fără limite. Abandonat propriei sale iniţiative, lipsit de ordine şi de sfaturi, de aprobări şi de mustrări, avea impresia că pluteşte într-un univers inconsistent. Maşinal, traversă prăvălia şi intră în potcovărie. Era foarte frig acolo. Vatra era stinsă. Uneltele dormeau. Coţofana îl salută cu un strigăt de bun-venit şi sări de pe foaie pe umărul lui. Se aşeză pe o doniţă. Pasărea îl căuta prin păr, pe tâmplă, cu lovituri uşoare cu ciocul.

— Ce e? Ce vrei? o întrebă cu blândeţe. Mă iubeşti? Asta era? Şi eu te iubesc. Dar sunt lucruri pe care tu nu le poţi înţelege. Ea a plecat şi totuşi trebuie să trăiesc. De ce? Până când? Ai?

Coţofana nu mai mişca, atentă la accentele confesiunii. Jérôme simţi căldura penelor fremătând lipite de gâtul lui. Ridică mâna să mângâie pasărea. Dar ea zbură şi se opri pe foaie.

— Da. Lasă-mă. Am treabă.

Luă o bucată de cretă, se apropie de zid şi începu să deseneze grilajul. Între barele fixe încastra volute simple, le ştergea cu podul palmei, se dădea înapoi un pas, reîncepea, îşi încorda privirea.

— Aşa… acum e mai bine! Să adaug şi o stea, ca să pună capăt frunzelor încolăcite? Da?… Nu?…

Avea aerul că întreabă pe cineva. Deodată, se opri din desenat şi rămase cu mâna ridicată. O umbră aluneca în spatele geamurilor murdare ale atelierului. Cineva bătea la uşă. Deschise şi se trase înapoi sub efectul surprizei. În faţa lui se afla abatele Pradinas. Figura lui rubicondă, solidă, era cea a unui ţăran obişnuit să trăiască în aer liber. Avea sprâncene blonde, nasul adunat într-un bulgăre semănat cu mici găuri, ca un degetar. Toată dulceaţa şi învăţătura vizitatorului se concentraseră în ochii lui albaştri, cu privirea limpede. În ciuda neîncrederii sale faţă de clerici, Jérôme avea cu el relaţii de bună

vecinătate. Ba chiar lucrase de câteva ori pentru biserică sau pentru prezbiter. Dar, fără să poată explica motivele, de când îl văzuse pe preot oficiind lângă sicriul Mariei evita orice prilej de a-l întâlni.

— Sper că nu vă deranjez? întrebă preotul intrând în potcovărie.

— Deloc.

— Sunt în trecere; copiii din cor au stricat iarăşi broasca de la uşa sacristiei. Dacă aţi putea veni să aruncaţi o privire mi-aţi face un mare serviciu.

— Am să vin negreşit, domnule părinte.

— Tot mult de lucru?

— Tot.

— Sunt bucuros pentru dumneata. Când mâinile lucrează, mintea se odihneşte.

Continuând să vorbească, se apropiase de desen, ale cărui urme albe se detaşau pe fondul cenuşiu închis al zidurilor.

— Un plan? întrebă preotul.

— Da, răspunse Jérôme. Aş vrea să forjez un grilaj.

— Ce fel de grilaj?

— Pentru mormântul soţiei mele.

— Foarte bine, foarte bine! spuse grăbit abatele Pradinas. E un gând frumos şi va fi eu siguranţă un lucru frumos.

Ochii lui Jérôme vedeau ca prin ceaţă. Simţea un nod în gât. Preotul îi întinse mâna.

— Contez pe dumneavoastră. Când veniţi să mă vedeţi?

— În două-trei zile, de preferinţă dimineaţa.

După plecarea preotului, regretă că nu-l mai reţinuse; îi asaltau o mie de întrebări pe care ar fi vrut să i le pună ca să-l încurce. Ca om al bisericii, nu se considera un ministru al lui Dumnezeu? Nu era oare Dumnezeu cel care, potrivit dogmelor creştine, hotăra clipa în care fiecare dintre noi avea să părăsească pământul? Astfel, acest preot cu faţa senină şi cu privire liniştită nu putea decât să fie de acord cu moartea prematură a Mariei. El

era pentru Cel care o răpise şi împotriva celui care nu se mângâia cu pierderea ei. Complice al călăului, cum de îndrăznea să se prezinte la locuinţa victimei? Lui Jérôme i-ar fi plăcut să insiste până în pânzele albe cu aceste întrebări şi să-l oblige să-şi mărturisească adevăratul său gând. Poate, pus cu spatele la zid, şi-ar fi recunoscut lamentabila necunoaştere a lucrurilor de pe lumea cealaltă. Poate, în schimb, i-ar fi dat soluţia problemei care-l chinuia. În tot cazul, provocat pe propriul său teren, abatele n-ar fi ezitat să se apere. Întărâtat de ideea dezbaterii pierdute, Jérôme îşi imagina întrebările şi răspunsurile, se încingea, se înfuria, îşi atribuia primul rol în faţa unui domn Pradinas care se bâlbâia încurcat. Într-un târziu renunţă la acest joc. Simţea în tot trupul o toropeală, o lene neplăcută. „Ce contează dacă am sau nu dreptate – îşi spuse; care e diferenţa? Maria e moartă. Nu se mai poate face nimic. Şi numai asta contează”. Ziua se stingea. Liniile albe se estompau pe zid. Aprinse o lampă cu petrol, luă altă bucată de cretă şi reîncepu să deseneze, trecând din nou peste aceleaşi linii, cu o obstinaţie decepţionată.

Când Denis termină de vorbit, o puternică ovaţie îi scutură pe băieţii înarmaţi cu beţe şi cu praştii. Întruniţi pe maidanul iarmarocului, se jucaseră deja de-a războiul împotriva prusacilor, de-a răpirea logodnicei albe de la un trib de indieni Sioux, fugărind găinile lui moş Perrière, declarate girafe pentru nevoile cauzei. Lipsiţi de inspiraţie, se pregăteau, din obişnuinţă, să dea cu praştia după vrăbii. Propunerea lui Denis le deschidea un nou orizont. Cel mai mic dintre copiii familiei Marchelat, care, la cei treisprezece ani ai săi, era şeful bandei, potoli impetuozitatea subordonaţilor:

— Denis, eşti un tip formidabil. Niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap aşa ceva. Te fac secundul meu.

O mândrie bruscă îi ridică lui Denis sângele în obraji. Îşi îndreptă spatele, ca un soldat decorat în faţa trupelor. Dar, în adâncul inimii, era puţin neliniştit de urmările pe care le putea avea aventura propusă. Vorbise fără să

creadă cu adevărat că sugestia lui va fi reţinută. Brusca adeziune a camarazilor săi, deşi îi măgulea amorul propriu, îl făcea totuşi să se gândească că mai bine ar fi tăcut. La întâmplare, murmură:

— Vă previn, n-o să fie uşor!

— Nu ne îndoim – zise Augustin Marchelat –, dar, altfel, n-ar avea niciun haz. Nu putem merge toţi. Am să aleg eu echipa.

Înalt şi slab, cu urechile clăpăuge, cu bărbia plină de coşuri, pe care frigul le făcea să bată în mov, parcurgea cu privirea rezervele umane aflate la dispoziţia sa. În sfârşit, decretă cu o voce categorică:

— Charlot şi Léonard. împreună cu Denis şi cu mine, asta înseamnă patru. Ajunge. Rupeţi rândurile!

Ceilalţi se risipiră mormăind şi târându-şi saboţii. Regula foarte strictă a găştii făcea inutilă orice recomandare de a păstra discreţia.

— Aşadar? întrebă Charlot, un roşcat voinic cu o frunte de mic bivol. Mergem?

— Ne trebuie o pereche de foarfeci mari – preciză Augustin.

— Am eu acasă! se repezi Léonard.

Plecă în fugă, cu braţele desfăcute, bâzâind, pentru că „era” Blériot traversând Canalul Mânecii cu aeroplanul. În lipsa lui, Denis şi Augustin discutară planul operaţiunii. Paznicul castelului de la Aylettes având casa la intrarea în parc, cel mai simplu era să atace terenul din spate, să se caţere pe zidul livezii şi să înainteze până la grajduri, pitindu-se în spatele clădirii vechii sere. Toţi puştii din regiune cunoşteau această parte a proprietăţii, pentru că, după anotimp, şterpeliseră adeseori mere, pere sau cireşe. Până aici explorarea nu prezenta decât riscuri minore. Dar cum să dejoace supravegherea vizitiului şi a rândaşului?

— O să vedem la faţa locului! decretă Augustin.

— Şi dacă ne văd când ne învârtim pe lângă iapă, ce-o să le spunem? întrebă Denis.

— Nimic. Ce vrei să le spunem?

— E adevărat că are o coadă frumoasă! suspină

Charlot, ai cărui ochi luceau de lăcomie. Am văzut-o într-o zi, când domnul Dieulafoy a adus-o la potcovit la tatăl lui Denis. O adevărată coamă de femeie, care cade până la pământ. O să ne facem din ea – mustăţi.

— Gogomanule! sări Augustin. Lanţuri de ceas, da! împletim firele mai solid decât din piele!

— Ce mutră o să mai facă domnul Dieulafoy când o să vadă cu ce a rămas! şopti Denis.

Augustin ridică din umeri şi făcu un bot de maimuţă.

— Asta o să-l înveţe minte să mai facă pe nebunul în toată regiunea cu mârţoaga lui englezească. Un cal e făcut să muncească, să tragă trăsuri şi nu să danseze pe loc, dând drumul la baligă pe sub o coadă care nu se mai termină.

— Poftim, am adus-o! strigă Leonard, care revenea tropăind pe un pursânge invizibil.

În acelaşi timp, agita deasupra capului o solidă foarfecă de croitor.

— Ascunde-o, imbecilule! mârâi Augustin. Din cauza la o să ne prindă.

— Am putea să ne ducem să dăm o raită la început, pur şi simplu – spuse Denis. Şi duminica viitoare…

— Te-ai dezumflat? întrebă şeful cu o încruntătură urâtă a sprâncenelor.

— Nu. Dar pentru mai multă siguranţă.

— Mai multă siguranţă e dacă acţionăm repede. N-o s-o lăsăm pe mai târziu. La drum!

Le trebuiră trei sferturi de oră ca să ajungă în preajma castelului care se înălţa, departe de orice locuinţă, pe o colină pudrată de chiciură. În lumina rece a apusului, două turnuleţe dominau o încâlceală de crengi goale. Ferestrele nu erau încă luminate. Zidul înconjurător alerga ca o panglică palidă în jurul masei întunecate a clădirii. Un drum carosabil ducea la poarta principală. Auguslin îl lăsă deoparte şi se angajă pe poteca ce înconjura domeniul. Cei patru tovarăşi mergeau fără un cuvânt, în şir indian. Denis, care închidea cortegiul, simţea cum la fiecare pas hotărârea îi slăbea şi picioarele i se

înmuiau. Ultima parte a drumului o parcurseră în patru labe, strecurându-se pe lângă zidul des al tufişurilor. În sfârşit, se găsiră în faţa împrejmuirii, în locul unde anul trecut presăraseră cioburi de sticlă ca să „uşureze” trecerea specialiştilor în strânsul legumelor şi al fructelor. Se puseră capră. Charlot, ale cărui palme late serviseră de treaptă celorlalţi trei, fu tras de mâini de Augustin, aşezat călare pe creasta zidului. Livada se întindea în faţa lor, împietrită în îngheţ şi tăcere. O traversară, frânţi în două, alergând pe o bucată de pământ săpat care micşora zgomotul paşilor. În spatele vechii sere cu geamurile sparte se opriră, cu răsuflările tăiate, ca să se adune. Dincolo de această construcţie începea o platformă compactă de noroi, ruptă de copite şi dungată de roţile căruţelor. Grajdul se afla drept în faţă. Înalt, acoperit cu ţigle, cu un morman frumos de gunoi drept în faţă. Mai departe, la stânga, dependinţele. Cât despre castel, el se ascundea în spatele unei perdele de brazi, cu ramuri zdrenţuite şi negre. Augustin scoase capul cu prudenţă ca să vadă dacă aveau cale liberă. Denis făcu la fel.

— Nimeni! observă Augustin.

— Nimeni, repetă Denis, cu o urmă de regret.

— Charlot va rămâne aici la pândă, reluă Augustin. În caz de pericol, dai semnalul de adunare, ca de obicei. Denis şi Leonard, voi veniţi cu mine. Gata?

— Gata! răspunse Leonard.

— Gata! îngăimă Denis.

Ţâşniră. Timp de o clipă, lui Denis i se păru că mii de priviri îl ocheau din zbor. Se lipi tremurând de uşă. Augustin deschise zăvorul. Râdea pe înfundate.

— E grozav! spuse el.

Unul în spatele celuilalt, pătrunseră în grajdul întunecos, în care plutea un miros cald de piele de animal, de paie şi de bălegar. O lumină cenuşie, venind dintr-o lucarnă, dezvăluia formele vagi şi cuminţi a trei cai, aşezaţi unul lângă altul şi despărţiţi prin stănoage. Animalele întorceau spre vizitatori prelungi capele gânditoare, cu pupilele bombate şi strălucitoare. Rumegau

un rest de furaj, mişcând din buze. Se auzea clinchetul lanţurilor prinse în zid şi bătaia moale a copitelor, deplasându-se cu paşi laterali în boxe.

— Care e? întrebă Augustin.

— Nu ştiu, răspunse Denis.

Înaintară pe coridorul de serviciu, pe care o rigolă îl despărţea de boxe. În faţa primului cal, Denis se opri şi ridică ochii spre o pancartă neagră cu litere albe bătută deasupra ieslei. Ochii i se obişnuiseră cu penumbra. Cili în şoaptă:

— Dolores.

— Ea – e – şopti Leonard.

— Într-adevăr – confirmă Denis. O recunosc. Priveşte-i coada.

Augustin scoase un şuierat admirativ.

— Ei bine, bătrâne, o să avem de lucru!

Iapa îşi înclină coama şi mişcă din urechi. Denis o mângâie pe crupă şi ea răspunse printr-o tandră tresărire.

— E blândă – spuse. E o plăcere.

— Nu mai pierde timpul – se răsti Augustin. Leonard, tu ai foarfeca?

— Da.

— Dă-i-o lui Denis.

— De ce mie? murmură Denis. Tu eşti şeful, totuşi…

— Da, dar tu eşti mai obişnuit cu mârţoagele… Fără proteste. La treabă!

Denis luă foarfecele cu mâini tremurătoare şi se strecură de-a lungul stănoagei care se legăna scârţâind în balamale. La vârful nasului văzu crupa roşcată, strălucitoare şi musculoasă, care se termina cu o coadă lungă în care se îmbinau nuanţe de castaniu şi de cafea cu lapte. Părul era atât de uşor, atât de preţios, că s-ar fi zis că e un scul de mătase pentru broderie. La gândul de a tăia acest apendice glorios, copilul fu pe punctul de a-şi pierde puterile, ca în faţa unui sacrilegiu. Doloies îl privea cu ochii ei mari şi trişti. Respira uşor. Fără îndoială, îşi închipuia că venise s-o ţesele la o oră neobişnuită. Ceilalţi doi cai trăgeau de pripoane ca să vadă mai bine scena.

— Ce mai aştepţi? întrebă Augustin.

Denis îşi înghiţi saliva, trecu mâna stângă pe sub crupa iepei şi prinse o mică meşă între degete.

— Asta e tot ce iei? spuse Leonard.

— Nu ajunge? întrebă Denis.

— Ai înnebunit? bodogăni Augustin. Trebuie luat tot!

Cu încetineală, Denis apropie foarfeca de coadă. Braţele deschise scânteiau cu strălucire crudă. Ca şi cum ar fi presimţit pericolul, iapa scoase un nechezat plângător.

— O să ne dea de gol putoarea asta! reveni Augustin.

Şi, dintr-odată, Denis înţelese că încercarea era peste puterile sale. Mâna sa, ţinând foarfeca, nu mai voia să-l asculte. Gemu.

— Nu pot, Augustin!

Cu un gest brusc, Augustin îl smulse înapoi.

— Căcăciosule! Dă-mi foarfeca. O să-ţi arăt eu…

Înaintă către cal, dar un şuierat ascuţit îl opri, cu braţele înţepenite, cu capul vârât între umeri.

— Semnalul! strigă el. Suntem prinşi! Scapă cine poate, băieţi!

Se aruncară spre ieşire. Afară, în bruma înserării, o umbră ameninţătoare, având pe cap o caschetă şi în mână o bâtă, înainta cu paşi mari spre grajd.

— Rândaşul! spuse Denis. Ce ne facem?

Fără să răspundă, Augustin o luă la goană spre livadă. Ceilalţi doi îl urmară. O voce tuna în urechile lor:

— Puşti nenorociţi!… V-am văzut!… Staţi!… Staţi pe loc!…

În spatele său, Denis auzi zgomotul unei fugi dezlănţuite. Din fericire, luase avans. Dar săritul peste zid îi va face să piardă timp. Rândaşul ar putea să-i înghesuie acolo. Charlot nu mai era la post. Părăsind adăpostul de lângă seră, trebuie să se fi refugiat lângă împrejmuire ca să-şi ajute tovarăşii să sară peste ea. Pământul, îngheţat la suprafaţă, se spărgea sub lovitura saboţilor. Nebun de spaimă, Denis simţi că-i vine să verse. Abia mai putea sufla. Detenta genunchilor o simţea până în creştetul capului. În faţa ochilor săi ţopăia un întreg regiment de

arbori contorsionaţi, în corsete de paie. îl depăşi pe Leonard, îl ajunse din urmă pe Augustin. Fugiră împreună, uniţi prin efortul sacadat al picioarelor şi al braţelor. În spatele lor, vocea se apropia.

— Opriţi!… Opriţi!…

— Fir-ar să fie! gemu Augustin. Am pierdut foarfecele!

— Unde?

— Nu ştiu.

— Opriţi!…

În sfârşit, zidul. Charlot, aşezat călare în vârf, întindea mâna în gol. Augustin, neluând în seamă această ofertă de a-l ajuta, se sprijini cu amândouă picioarele pe o ladă, se agăţă de marginea de piatră şi, cu o mişcare de gimnast, ajunse lângă tovarăşul său, care striga:

— Întindeţi-o! Soseşte!

Împreună, îl ridicară pe Denis, ai cărui saboţi râcâiau zidul în căutarea vreunui punct de sprijin. Aerul serii avea un miros de fum. Sub ei, desişul se împletea formând o masă cenuşie. Din livadă se ridică o chemare care-ţi strângea inima:

— Ei, băieţi, aşteptaţi-mă…

Trosniră nişte ramuri. Se auzi un zgomot confuz şi nişte suspine. Ceva căzu cu un zgomot sec la pământ. Vocea rândaşului gâfâia biruitoare:

— Nu, n-am să-ţi dau drumul. Puşti afurisit! Aha, voiai! Aşa… Credeai că…

Se auzi plesnetul unei palme date din toate puterile.

— S-o-ntindem! glăsui Augustin. Am dat de dracu’!

Întorcându-se de la plimbare, Amélie îşi găsi tatăl aşezat în bucătărie, cu cartea deschisă pe genunchi. Lampa cu petrol îi scălda faţa într-o lumină liniştită. Ţinu cu mâna pagina pe care o citea şi ridică spre fata sa o privire lipsită de expresie.

— Denis nu s-a întors încă? întrebă ea, scoţându-şi paltonul şi pălăria.

— Nu.

— E şase şi jumătate.

— Ei, o jumătate de oră în plus sau în minus… La Vârsta lui are nevoie să zburde. Cum e casa?

— Nu e încă decât un şantier.

Ţinând seama de durerea tatălui ei, nu îndrăznea să-i mărturisească ce fericită era pentru că discutase cu Jean cum îşi vor aranja viaţa în viitor.

— Ei bine, vorbeşte-mi despre şantier! îi ceru Jérôme. Aţi împărţit deja camerele?

— Da, tată.

— Eşti bucuroasă?

— Foarte bucuroasă.

Întoarse capul. Se simţea din ce în ce mai jenată să se ocupe de planuri de viitor în timp ce tatăl ei, lovit în acelaşi timp cu ea, se scufunda într-o disperare fără ieşire. Îngăimă:

— Camera noastră o să aibă două ferestre care dau spre pădure. Alături, o debara.

— Asta-i bine! Ai luat dimensiunile?

— Patru metri cincizeci pe cinci metri…

— O să aveţi loc destul!

— Da. Jean mi-a spus chiar…

Îi venea greu să rostească cuvintele. Avea un nod în gât. Din nou îşi privi tatăl; părea un cerşetor. Ea făcea paradă de bogăţiile ei în faţa unui sărac, de sănătatea ei în faţa unui infirm! Era intolerabil!

— Ce ţi-a zis? întrebă Jérôme.

— Nimic… Nimic deosebit…

— Aţi fixat data logodnei?

— Nu, tată. Nu-i nicio grabă. Acum n-aş putea… Ştii bine…

Brusc, ea se îndreptă spre fundul încăperii, luă de pe un raft coşuleţul cu ciorapi de cârpit şi îl aduse pe masă. Jérôme reîncepuse să citească. Degetul lui urmărea rândurile. Mişca din buze, în tăcere. Amélie culese un ciorap din grămadă şi strecură în el oul de lemn. Acul ei ţesea de la o margine la alta a găurii, în sensul ţesăturii. Mica întindere galbenă şi lustruită se acoperea de rânduri paralele şi strânse.

— Ce citeşti, tată?

— *Mizerabilii*. E foarte frumos. Mamei tale îi plăcea cartea asta. Îmi amintesc… când era bolnavă. Ascultă puţin: „Marea este implacabila noapte socială în care penalitatea îi aruncă pe aceşti blestemaţi. Marea este imensa mizerie…”

Citea cu efort, cu fruntea încruntată, cu voce şovăitoare. Amélie îşi întoarse lucrul şi făcu să alunece acul, de această dată perpendicular pe gaură. Privirea ei urmărea jocul vârfului de oţel trecând alternativ pe dedesubtul sau pe deasupra firelor deja întinse. Gândurile-i zburau. Cu capul plecat, cu mână îndemânatică, era încercată de o ruşine atât de pătrunzătoare, de atâta pică împotriva a nu ştia nici ea ce, de atâta speranţă pe termen lung, încât invidie brusc tristeţea tatălui ei ca pe o stare de securitate morală la care nu putea avea pretenţie. Jérôme tuşi, aplecă puţin cartea ca să-i cadă mai bine lumina lămpii şi urmă ridicând tonul:

— Sufletul lăsat la întâmplare în această prăpastie poate deveni una cadavru. Cine îl va învia?

Repetă cu gravitate: „Cine îl va învia?” Şi rămase mult timp cu ochii ficşi, cu gura întredeschisă, ca mirat de rezonanţa pe care această întrebare o avea în el.

Noaptea căzuse deja când Denis, după ce se despărţise de camarazii săi, se apropie de casă ştergând pereţii. O lumină ardea în spatele ferestrei de la bucătărie. Amélie era probabil ocupată să pună masa pentru cină. Întinse gâtul, aruncă o privire în interior şi se retrase înspăimântat. Sora şi tatăl lui nu erau singuri. Un bărbat, stând în picioare în faţa lor, le vorbea cu vehemenţă. Cu şapca în mână, cu cizmele pline de noroi şi cu vesta de catifea reiată: rândaşul. Nu era nicio îndoială! Sub ameninţarea pedepsei, Léonard îşi vânduse complicii. Din fericire, iapa îşi păstrase coada intactă. Lovitura eşuând, poate că va fi posibil să nege premeditarea şi să invoce circumstanţe atenuante… Nemernicul de servitor de la grajduri nu-şi pierduse vremea, coborâse imediat în târg! Cât timp cei trei scăpaţi teferi se sfătuiseră pe maidanul

iarmarocului, el se şi grăbise să le viziteze familiile, iar acum îi pâra pe vinovaţi, semănând peste tot consternarea.

— Ticălosul! exclamă Denis.

Genunchii i se înmuiau, parcă ar fi fost de cârpă. Pentru a doua oară, se apropie de geam. Jérôme şi rândaşul erau cu spatele spre el. Amélie, pe care o vedea din faţă, avea o expresie tragică. Dar puţin îi păsa de ce gândea sora lui. Privea umerii laţi ai tatălui său, imaginându-şi cât era de indignat şi regreta sincer că-i făcea un necaz în plus prin proasta lui purtare. La asta nu se gândise. Era dispus să-şi ceară iertare. Nu pentru ceea ce-şi pusese în gând să facă, ci pentru necazul pe care-l provoca fără să vrea celor din jurul său. îl podidiră lacrimile. îi ura pe rândaş, pe Augustin, pe Charlot, pe Léonard şi pe domnul Dieulafoy. Dorea, deopotrivă, moartea lor şi a sa. Deodată, uşa se deschise, aruncând o pată de lumină pe pământ. Denis se ascunse după colţul clădirii. Uşa se închise. Un pas apăsat se îndepărta pe stradă în direcţia casei în care locuiau părinţii lui Charlot. Turnătorul îşi urma rondul de represalii. Cuprins de un val de furie, Denis întinse pumnul spre această siluetă detestată. Când ea dispăru, se simţi încă şi mai singur, şi mai descumpănit decât adineauri. La ideea de a-l întâlni pe tatăl său, o panică nebună îi strângea stomacul. N-ar fi fost mai bine să plece de-acasă, să fugă la oraş, să se îmbarce pentru America, lucrând ca hamal? L-ar căuta, l-ar crede mort, şi-ar face reproşuri, iar într-o zi el s-ar întoarce surâzător şi bine îmbrăcat, ca să primească scuzele şi complimentele celor care nu ştiuseră să-l înţeleagă. Sau ce s-ar întâmpla dacă s-ar spânzura de-o bârnă a atelierului sau dacă s-ar arunca în râu? Dezlegat sau pescuit la timp, îngrijit, răsfăţat, salvat, ar vedea aplecându-se asupra lui feţele afectuoase ale tatălui şi ale surorii sale, răvăşite de remuşcarea de a-l fi împins la această soluţie funestă. Închise ochii, îi redeschise. Decorul nu se schimbase. Dintr-odată, îşi dădu seama că n-avea altceva de făcut decât să se întoarcă acasă.

Abia deschise uşa, că un strigăt îl lovi în faţă:

— Ah, iată-te!

În acelaşi timp, o palmă stângace îl atinse pe obraz. În faţa lui se înălţa tată-său, furios, cu mustaţa în vânt, ca o pisică zburlită. Amélie, palidă şi dreaptă, se ţinea în spate, cu braţele încrucişate pe corsajul negru.

— De unde vii? reluă Jérôme.

— De acolo! zise Denis, făcând un gest vag spre fereastră.

— Ştii cine a ieşit de aici?

— Nu, tată.

— Rândaşul domnului Dieulafoy. Îţi spune asta ceva?

Din instinct, Denis oftase într-o atitudine evazivă care-i permitea să nu se compromită, acceptând să fie mai bine informat asupra gravităţii acuzaţiei.

— Îţi spune asta ceva? repetă Jérôme.

— Da, îl cunosc, şopti Denis.

Ţinea pleoapele lăsate, evitând privirea tatălui său. Mii de vinişoare tremurau în adâncul trupului său.

— Îl cunoşti? Asta e tot? Ce-ai căutat cu banda aia de derbedei în grajdul lui? L-a prins pe unul dintre voi. Dar v-a recunoscut pe toţi.

— 4* Voiam să vedem caii…

— Ca să le tăiaţi coada, da? strigă Jérôme.

Denis simţi cum se învârte casa cu el.

— Nu-i adevărat, murmură fără prea mare convingere.

— Léonard a spus tot.

— A spus minciuni!

— Şi foarfecele care a fost găsit?

— Ce foarfece?

— Cel pe care Augustin Marchelat l-a pierdut când a luat-o la fugă.

Denis îşi dădu seama că era mai bine să nu învenineze lucrurile printr-o rezistenţă sistematică. Cu timiditate, îndrăzni să arunce o privire spre Amélie, care tăcea, spre masa unde luceau farfuriile, spre tatăl său, căruia i se umflase o venă pe frunte, şi ale cărui urechi se mişcau. Semăna din ce în ce mai mult cu o pisică zburlită.

Răsuflarea lui îl atingea pe copil pe faţă:

— Te-ai purtat ca un ticălos. Dacă v-ar fi reuşit lovitura, rândaşul ar fi fost dat afară pentru că nu a păzit bine. Un om cumsecade, care numai din asta trăieşte cu nevasta şi trei copii. Şi eu, ce i-aş fi putut spune domnului Dieulafoy, care-mi face comenzi şi se poartă cu mine prieteneşte? Ai? Răspunde! Dar răspunde o dată!

Îşi scutură fiul de braţ. Lui Denis i se clătina capul. Un singur lucru îl consola în această cuvântare: rândaşul nu-i pârâse nici stăpânului, nici jandarmilor, de frică să nu răspândească o poveste care se putea întoarce împotriva lui. Jérôme împinse copilul ca şi cum l-ar fi aruncat în prăpastia infamiei, Amélie murmură:

— E o nebunie! Nu ţi-e ruşine? Ce ne facem cu tine?

— Da, reluă Jérôme, ce ne facem cu tine? Tu spulberi şi cele mai bune intenţii. Să atentezi la nişte cai! Să vrei să-i sluţeşti! Tu, fiul unui potcovar!

Biciuit de aceste cuvinte, Denis tresări şi se îndreptă. Mândria lui fusese atinsă. Nu mai era certat ca un copil, ci ca un bărbat, îngăimă:

— Nu spune asta, tată! Aş fi putut tăia coada calului. Dar n-am făcut-o. Pentru că… tocmai… din cauza a ce-ai spus tu… Eram în faţă… aveam foarfeca… şi mi-a fost imposibil… Iapa… avea o coadă atât de frumoasă… Oh, tată! Ca fiu de potcovar… te asigur…

Se îneca de sinceritate şi de slăbiciune. Ar fi dat orice să fie crezut pe cuvânt. Jérôme ridică din umeri. Vocea lui răsună înfundat:

— Speram că moartea bietei tale mame te va face mai bun, că îmi vei deveni un prieten în viaţă şi un tovarăş la lucru. Şi uite! Doamne, cât mă dezamăgeşti! Cât de rău îmi faci!

Cu inima înecată de tandreţe, cu nasul curgându-i, cu ochii umezi, Denis voi să se arunce la pieptul tatălui său. Dar Jérôme îi preîntâmpină gestul întinzând braţul.

— Nu, nu… Eşti pedepsit… Du-te la culcare. Ai să te lipseşti de mâncare în seara asta… şi duminica viitoare ai să tai lemne, în loc să te joci cu prietenii tăi.

Denis se întoarse spre sora lui.

— Ai auzit ce-a spus tata? Du-te la culcare! mormăi Amélie.

Denis ieşi din bucătărie, împins din spate de o dublă privire de dispreţ. Jérôme se aşeză pe un scaun şi îşi prinse capul în mâini. Era pentru prima oară când Amélie îl vedea mânios. În timpul vieţii nevestei sale, îi lăsa ei grija de a-i certa pe copii: Faţă de ea, el făcea chiar parte din grupul lor, într-un fel, prin naivitate şi prin teama de pedeapsă; Această bruscă trecere din starea de obedienţă la aceea de dominare trebuie să-i fi deranjat obiceiurile. Ridică privirea. Părea epuizat, învins. Spuse:

— Am fost poate prea dur?... Nu mi se potriveşte!... Dacă i-ai duce mâncarea în cameră?

— Nu, tată, răspunse Amélie. Ai avut dreptate să procedezi energic. Dacă a putut avea ideea aia oribilă, înseamnă că e în stare de orice. Când mama era cu noi, se mai stăpânea. Dar acum?... Poate că cele două găini strânse de gât la domnul Fer rière or fi fost tot isprava lui! Şi geamurile sparte la brutar! Şi merele furate de la castelul din Aylettes!

— Ai dreptate!... Nu m-am gândit!...

— Crede-mă, ar trebui să nu-l scăpăm din ochi.

— Atunci, mâncăm fără el? spuse el necăjit.

— Bineînţeles!

— Ce zi proastă! murmură Jérôme.

În timp ce Amélie aşeza farfuriile, luă volumul care rămăsese pe colţul mesei, îl deschise la întâmplare şi se prefăcu că citeşte, ca să-şi ascundă încurcătura.

Ajuns la un anume grad de nefericire, nu te mai gândeşti să-ţi faci toaleta. Denis se culcă fără să se spele, cu zgârieturile, juliturile şi necazurile de peste zi. Recunoştea că mustrarea paternă fusese întemeiată, dar, în acelaşi timp, simţea o nestăvilită nevoie de indulgenţă şi de afecţiune. Ca de fiecare dată când era în încurcătură, îi veni în minte amintirea mamei sale. O revedea întotdeauna în aceeaşi rochie şi în aceeaşi atitudine: tăia o pâine, sprijinind-o de piept. Şi îl privea. El se lăsa scăldat de

lumina neagră şi dulce a acelor ochi. Totul în el devenea frumos şi bun. Din vârful buzelor, murmură: „Mamă… mamă…” Apoi îşi spuse că ea era moartă, că el era un copil fără mamă, că orfanii, oricine o ştie, erau meniţi unei vieţi de singurătate şi tristeţe. Gustul lacrimilor, mirosul călduţ al aşternutului îi înmuiau sufletul. N-ar fi. fost mai simplu pentru el să dispară la rândul său, să se înalţe la ceruri, să „o regăsească pe Maria într-o ţară aeriană de nori roz, de cântece îngereşti şi de vacanţă veşnică? Fără şcoală, fără lecţii, fără mustrări… Adormi cu acest vis reconfortant.

A doua zi dimineaţă îi fu rezervată o mare surpriză. Ninsese în timpul nopţii. Din nou, tot câmpul era alb. Fulgi slabi dansau încă în aerul cenuşiu. Casa abia respira sub o grea manta de bumbac. Justin deszăpezea intrarea în potcovărie, cu lopata.

Jérôme deşurubă vechea broască descompletată şi ruginită. Fără îndoială, copiii din cor o forţaseră încercând să deschidă uşa ca să bea pe ascuns din vinul de împărtăşanie. Era a treia oară că broasca se strica în doi ani. „Copiii ăştia! Cum distrug tot ce le cade în mână!” Se gândea la Denis care, după ce fusese certat, se transformase într-un băiat model, respectuos şi sârguincios. „Cât timp o să-l ţină?” Cutia de metal era solid încastrată în grosimea lemnului. Ca s-o scoată din lăcaşul ei, trebui să se servească de şurubelniţă ca de un levier. Scârţâitul sculéi răsuna în mod scandalos sub bolţile înalte ale bisericii. Jérôme se simţea jenat să facă atâta zgomot în acest sanctuar destinat tăcerii şi meditaţiei. Acolo, altă dată, înconjurat de sfeşnice de argint, se înălţa catafalcul Mariei. Două luni deja! Cum era cu putinţă? se cutremură şi-şi întoarse privirile spre naos în care se aliniau, sub lumina verzuie a vitraliilor, rândurile de scaune şi de strane, în tot acest gol, o singură formă omenească, zbârcită şi murmurătoare: bunicul domnişoarei Bellac, croitoreasa. Îşi pierduse şi el nevasta. Dar cu zece ani în urmă. Se spunea despre el că-i slab de minte. Broasca se desprinse cu un pârâit. Jérôme reuşi s-o scoată prin mici zguduituri şi o băgă în buzunar împreună cu şuruburile şi

cu sculele. O s-o verifice şi o s-o repare la potcovărie, în după-amiaza aceasta. Lipsită de sistemul de închidere, uşa rămânea întredeschisă în fâţa lui, spre sacristie. O făcu să se învârtă în canat, examină zăvorul, apoi, mergând în vârful picioarelor, ocoli locul corului şi se angajă pe aleea laterală ca să ajungă la ieşire. Îngenuncheat în strana lui, cu corpul sprijinit în mâini, bunicul domnişoarei Bellac murmura mereu cuvinte neînţelese. Dintr-odată se îndreptă şi privi în depărtare, ca şi cum o chemare discretă i-ar fi parvenit la ureche. Jérôme îl salută în trecere. Bătrânul nu păru că l-a observat. Curios individ! De ce venea oare aici în afara slujbelor? Ca să-i mulţumească lui Dumnezeu că l-a lăsat văduv? Ca să-l roage să-i oprească un loc lângă nevasta lui? Sau ca să se bucure de odihnă într-un loc liniştit şi bogat ornamentat? Jérôme recunoştea că, până şi pentru cineva care nu credea în Dumnezeu, biserica de la Chapelleau-Bois constituia un refugiu plăcut. Bărbaţii care-şi uniseră eforturile ca să construiască şi să înfrumuseţeze acest templu fuseseră meseriaşi iscusiţi. El, ca meseriaş, o recunoştea pe deplin. Pur şi simplu, regreta că această decoraţie solemnă era dedicată unui mit la care el nu subscria. Se opri în faţa unei nişe întunecate unde se găsea o statuie reprezentând-o pe Fecioară cu pruncul Iisus. Sculptată în lemn, faţa Fecioarei avea o expresie surâzătoare şi tristă. Pleoapele îi erau plecate. Voalul îi cădea în falduri moi de la frunte până pe umeri. Strângea la piept un prunc durduliu, cu capul rotund şi cu ochi orbi. Lipseau două degete de la mâna mamei. „E păcat, gândi Jérôme. Ar trebui reparată”. Făcu un pas înainte ca să poată admira mai bine talentul artistului. Scula scobise maţeria întunecată, fără a lăsa nici cea mai mică urmă de zgârietură. Pe alocuri, totuşi, suprafaţa era ciupită de mici găuri făcute de carii. O spărtură se deschisese în obrazul pruncului. „Trebuie să fie o operă care datează de mai multe secole. În zilele noastre nu s-ar mai putea face una atât de frumoasă”. Clătină din cap cu respect şi-şi continuă prospecţia. Puţin mai departe, pe perete erau atârnate tablouri reprezentând Drumul Crucii. Le observase în

cursul precedentelor sale vizite, dar le revăzu cu plăcere. Soldaţii şi chiurasele strălucitoare, slujitorii râzând, alba siluetă a lui Iisus îndoindu-se sub povara crucii, corpul lui răstignit, cu cuiele mari, sângele curgând, coroana de spini, privirile înălţate la cer, toate acestea erau de un efect teribil, în ciuda stării proaste a picturilor, crăpate şi înnegrite de timp.

Când Jérôme ieşi din biserică, avu impresia că se deştepta dintr-un somn foarte vechi, pentru a se lovi de lumina şi de freamătul vieţii cotidiene. Zăpada începea să se topească pe alocuri. Acoperişurile erau încă albe, dar pământul avea o neplăcută culoare noroioasă.

— Domnule Aubernat!

Recunoscu vocea şi întoarse capul. Absorbit de gânduri, nu îl văzuse pe preot, care stătea de vorbă, la câţiva paşi de pridvor, cu o bătrână cocoşată sub un şal negru. Lăsându-şi acolo enoriaşa, preotul se apropie de Jérôme, cu mâna întinsă, cu faţa roşie şi surâzătoare.

— Cum e cu broasca aia?

— O s-o mai curăţ o dată.

— Mai e ceva de lucru la prezbiter. Soneria nu funcţionează.

— Trebuie să văd la faţa locului.

— Dacă aveţi un minut…

Jérôme se lăsă condus până la casa preotului, care se afla în spatele bisericii. Din prima privire, îşi dădu seama că nu era prea rău stricată. Sârma întreruptă, resortul rupt; într-o jumătate de oră. soneria fu reparată.

— Mi-e şi ruşine că v-am deranjat pentru atâta lucru, zise preotul. Beţi un păhărel cu mine?…

Jérôme acceptă, mai puţin pentru băutură, cât ca să nu-i jignească pe preot.

Pătrunseră într-o încăpere umbrită de perdele gălbui. Pe perete, un crucifix de fildeş, împodobit cu un şirag de mătănii şi cu o ramură de merişor. Ca mobilă, un mic birou, trei fotolii şi o masă joasă. Mirosea a mucegai şi a dulceaţă de mere. Preotul aduse o sticlă şi două pahare desperecheate. Jérôme nu voi să se aşeze.

— Doar n-o să beţi în picioare?!

La insistenţa preotului consimţi să ia loc pe un scaun. Dar, în atitudinea asta comodă, tulburarea lui sporea. Nu se putea obişnui cu prezenţa sa în această încăpere unde persista o urmă de slujbă sleită. Privirea i se abătu spre pantofii preotului, care erau de piele groasă şi pătaţi cu noroi. Sutana, puţin ridicată, lăsa să se vadă ciorapii de lână groasă, gri. În mod inexplicabil, acest detaliu îl apropie pe Jérôme de interlocutorul său. Subit, ca sub efectul unei schimbări de lumină ghici că, în spatele gesturilor oficiale ale preotului, se afla o existenţă de toată ziua, cu grijile ci de bucătărie, de cârpeli, de răceli, de insomnii şi de sfârşituri de lună dificile. Simţindu-se mai bine datorită descoperirii sale, bău o înghiţitură şi spuse:

— Aveţi lucruri frumoase în biserică, domnule părinte. Fecioara de lemn…

— Datează din secolul al XVI-lea şi mulţi cunoscători ne invidiază.

— Cine a făcut-o?

— Nu se ştie nimic despre artist. N-a semnat-o. De altfel, găsesc că acest anonimat este o minunată dovadă de fervoare şi de umilinţă creştină. Omul se şterge în faţa destinaţiei operei sale. Cel care trebuie să-i ştie numele îl cunoaşte pentru eternitate. Şi numai asta are importanţă.

— Nu vă înţeleg.

— M-ai înţelege dacă ai fi credincios.

— Credinţa! Credinţa! mormăi Jérôme.

Îşi învârti paharul între degete. Cuvintele pe care nu i le putuse spune preotului, duminica precedentă, la pote Ovărie, îi reveneau în minte într-o învălmăşeală confuză. Tulburarea din mintea lui se transmitea trupului. O căldură rea i se sui în obraji.

— Îmi sunteţi foarte simpatic, domnule preot, murmură el. Numai că nu putem să ne înţelegem. Dumneavoastră explicaţi totul prin credinţa în Dumnezeu. Dar ce ştiţi despre El, de fapt?

Abatele Pradinas avu o tresărire. Ochii lui albaştri se încruntară sub sprâncenele blonde zburlite.

— Aţi vrea să vă dovedesc existenţa Lui, cum se demonstrează o teoremă unui şcolar? întrebă el.

— N-ar fi chiar aşa de rău.

— De acord, dar numai că teorema este o invenţie omenească. Dacă aş ajunge să demonstrez existenţa lui Dumnezeu ar însemna că, într-un fel, am inventat-o. Operaţiunea s-ar întoarce împotriva mea. Nu te convingi de existenţa lui Dumnezeu adunând argumente logice, ci simţind-o cu inima, prezentă în fiecare clipă a vieţii noastre.

— E deci o presupunere?

— E o certitudine. Dar o certitudine a sufletului şi nu a inteligenţei.

Jérôme puse paharul gol pe masă şi-şi şterse mustaţa cu dosul palmei. Abatele Pradinas îl examina cu o curiozitate amuzată.

— Nu mă urmăriţi?

— Nu! răspunse Jérôme. La urma urmei, astea sunt vorbe… Cuvinte luate din cărţi. Eu nu văd decât un singur lucru. Dacă Dumnezeu există, dacă e bun şi drept, de ce lasă să trăiască nişte canalii până la optzeci de ani şi ia de pe lume o femeie ca a mea, încă tânără şi care n-avea nimic să-şi reproşeze?

Preotul îşi încrucişă pe burtă mâinile puternice, acoperite cu peri roşii, şi-şi dădu uşor capul pe spate:

— Dacă aţi fi credincios, în sensul precis al cuvântului, v-aş spune că să fii chemat la Dumnezeu nu e o pedeapsă, ci o favoare, că adevărata noastră existenţă începe în momentul în care ne-am despuiat de învelişul nostru de carne şi că soţia dumneavoastră e, acum, fără îndoială mai fericită decât dumneavoastră. Dar, cum nu sunteţi credincios, nu pot decât să vă repet: respingând credinţa, vă lipsiţi de o minunată consolare.

— Ce consolare? strigă Jérôme. Că mă duc sau nu la biserică, ce schimbă asta? M-aş ruga degeaba, ea tot n-ar învia!

— Rugăciunea nu-i făcută ca să-i reînvie pe defuncţi, ci ca să le încredinţeze sufletele milostivirii divine şi să

domolească suferinţa morală a supravieţuitorilor.

— Cum vreţi ca suferinţa mea să fie domolită, când totul e pierdut, când totul s-a terminat?

— Încă o dată, nimic nu-i pierdut, nimic nu s-a terminat pentru cine crede în Dumnezeu.

Jérôme, îi aruncă abatelui o privire ostilă. Calmul şi siguranţa acestui om erau greu de suportat, ca o insultă adusă propriei sale descumpăniri. Stăpânindu-şi emoţia, articulă cu o voce înăbuşită:

— Vreţi să spuneţi că ea nu e cu totul moartă, că mai există ceva din ea, undeva?

— Sunt sigur.

— De ce?… De ce sunteţi sigur?

Abatele Pradinas se ridică şi îl aţinti cu toată stăruinţa pe Jérôme:

— Deci, de ce sunt sigur? Dumneata îmi pui această întrebare? Dar priveşte-te, prietene! Nu te porţi ca şi cum mi-ai împărtăşi în toate privinţele ideile? Ai avut impresia, când ai privit-o pe nevasta dumitale pe patul de moarte, că ea încetase absolut să existe, că era ca şi cum n-ar fi existat niciodată? Şi, de atunci, când te gândeşti la ea, nu simţi, uneori, certitudinea că gândul dumitale se întâlneşte cu al ei? De ce te duci la mormânt?

— Pentru că acolo e îngropat tot ce-a mai rămas din ea! îngăimă Jérôme.

— Nu mai degrabă pentru a lua legătura cu ea, în locul ultimei sale locuinţe, ca şi cum sufletul ei n-ar putea fi foarte departe de locul unde i-a fost îngropat trupul?

— Nu e asta, nu…

— Şi pentru ce te-ai hotărât să forjezi acel grilaj, al cărui desen l-am văzut pe peretele atelierului dumitale?…

— Pentru ca mormântul să arate mai cuviincios…

— Pentru că încercaţi să onoraţi, nu nişte rămăşiţe pământeşti îngropate şi deja degradate, ci partea nepieritoare, eternă, a oricărei fiinţe umane. Să vă spun ceva? Dacă aţi fi într-adevăr convins că totul se termină aici, pe pământ, nici n-aş încerca să discut cu dumneavoastră. Dar simt că fără ştirea dumneavoastră,

ghiciţi sau admiteţi că totul continuă în altă parte, într-un fel care nu vă este cunoscut…

— …Nici dumneavoastră, domnule preot!

— Nici mie, într-un fel, admit…

— Şi atunci?

— Şi atunci?… Dacă sunteţi conştient de această prelungire dincolo de vizibil; unteţi creştin fără să o ştiţi şi noi putem face mult pentru dumneavoastră.

Jérôme scutură din cap şi se ridică la rândul său.

— Ceea ce puteţi face pentru mine nu mă interesează!

— Sunteţi încăpăţânat!

— Nu mai mult decât dumneavoastră, domnule preot!

Abatele Pradinas începu să râdă:

— Ce om! Ce om!

Dar Jérôme era nemulţumit de sine. I-ar fi plăcui fie să-l înfrunte pe preot cu un rechizitoriu neiertător, fie să fie convins de acesta, astfel încât să-şi poarte doliul cu seninătate. Or, adversarul său nu părea deloc ruşinat de pe poziţiile sale, şi el însuşi nu aflase nimic care să-l poată vindeca de durere. Această vizită nu servise la altceva decât să-şi piardă timpul amândoi.

— Am să pun mâine broasca la loc.

— Vă mulţumesc, spuse preotul. Fără supărare! Treceţi să mă vedeţi când aveţi timp…

Jérôme se întoarse acasă luptând din toate puterile împotriva vântului care se înteţise. Amélie era ocupată în prăvălie. Denis era la şcoală. Justin ascuţea un brăzdar. Pământul continua să se învârtească fără Maria. El era singurul.de pe lume care nu putea accepta această absenţă.

3.

25 februarie era ziua de târg la Chapelle-au-Bois. Jérôme deschise potcovăria la primele luciri ale zorilor ca să-i primească pe ţăranii veniţi din împrejurimi, grăbiţi să-şi dea vitele la potcovit înainte de începerea tocmelilor pe maidanul iarmarocului. Nu mai rămăsese nici urmă de zăpadă pe acoperişuri. În curte, lângă stâlp, patru boi, doi

cai şi trei măgăruşi gri îşi aşteptau cu răbdare rândul. îmbrăcaţi cu bluze albastre, decolorate, stăpânii lor vorbeau între ei în dialect şi urmăreau cu neîncredere gesturile fierarului. Cu toate că erau obişnuiţi, Jérôme şi Justin trebuiau să tragă din greu ca să mulţumească pe toată lumea. Foalele scârţâiau, ciocanele bocăneau, atmosfera se umplea de miros de copită arsă. Pe partea sa, Amélie deschidea obloanele la prăvălie şi servea primele cliente. Târgul se umplea de o mulţime înceată şi vorbăreaţă. Căruţele soseau din cele două capete ale străzii principale. Fermierii îşi descărcau animalele amorţite după lunga călătorie. Negustori ambulanţi îşi ridicau corturile lor de pânză, despachetau bucăţi de ţesături, castroane, galoşi şi puneau etichete pe fiecare maldăr. Peste murmurul vocilor omeneşti se ridica, din când în când, câte un muget răguşit şi disperat. Către ora nouă dimineaţa, Jérôme îl văzu intrând pe Espalioux, care venea să şi plătească ultima rată pentru secerătoare. Era mulţumit de maşină şi voia să-i ofere un pahar vechiului său camarad de regiment, care-l sfătuise atât de bine.

— Nu pot să plec de aici! spuse Jérôme. Sunt înghesuit de treabă.

— Lucrătorul tău o să se descurce şi singur. În zece minute te întorci…

— Zece minute astăzi e ca o oră într-altă zi!…

— Nu spune asta! Lui moş Doulournat, care are ferma lângă a mea, la Croixdu-Jouneix, i-ar plăcea să te întâlnească. Cred că este la Mazalaigue, la ora asta. A văzut secerătoarea mea. Se va hotărî poate să ia şi el una, în luna iulie. Haide, vino!…

Discutară îndelung.

În sfârşit, înţelegând că Espalioux era pe punctul de a se simţi jignit, Jérôme acceptă să-l urmeze. Abia ieşiţi în stradă, fură prinşi de mişcările mulţimii care se deplasa de-a lungul tarabelor. Tinerele se plimbau trei câte trei, ţinându-se de talie şi râzând foarte tare când li se dădea cu cotul. Câţiva copii se jucau de-a v-aţi ascunselea printre picioarele negustorilor. Valul se dădea la o parte în faţa a

doi oameni gravi, care discutau cu voce joasă, agitându-şi mâinile. Gospodine voluminoase, împachetate în mai multe straturi de rochii şi de şaluri, încurcau trecerea cu coşurile mari care le atârnau pe braţ şi cu umbrelele lungi pe care le strângeau la piept. împărţite între dorinţa de a cumpăra şi teama de a fi înşelate, ele ascultau cu aer bănuitor zarva negustorilor ambulanţi ce le fluturau pe sub nas panglici de negăsit în altă parte, papuci recomandaţi de medici, batiste de nefolosit şi şorţuri vândute în pierdere pentru a face pe placul onorabilei clientele din localitate. La aceste reclame ademenitoare răspundea chemarea monotonă a ţăranilor care aveau expuse pe pământ, peste un strat de paie, ouă, brânză şi unt de la fermele lor. Şiruri de căruţe se sprijineau de zidurile caselor, cu fundul la pământ şi cu hulubele ridicate. Brigadierul de jandarmi îşi răsucea mustaţa privind, agăţată de „o vergea, o rochie de bumbac roz care tremura în vânt.

Continuând să meargă, Jérôme se gândea că pe când trăia Maria nici nu i-ar fi trecut prin gând să lase potcovăria într-o zi de mare aglomeraţie ca aceasta, ca să se ducă să stea la palavre cu un Doulournat cu intenţii ipotetice. Dar, de când rămăsese văduv, nu mai vedea necesitatea să se dedice întru totul datoriei. Deodată îşi spuse că Espalioux nu era poate la curent cu doliul lui.

— Ştii – mormăi el – nevasta mea a murit!

— Ştiu, ştiu – spuse Espalioux – ce nenorocire!

— Mare nenorocire, da.

— Mai ales că nu era în vârstă.

— Nu…

Nu mai aveau ce-şi spune.

După ultimele barăci, maidanul târgului îşi expunea vastul furnicar de animale şi de oameni amestecaţi la un loc. Legaţi cu o frânghie, ţinuţi de un ţăruş, boi de mărimi diferite, albi sau roşcaţi, rumegau unul lângă altul, cu boţurile umede. Oile, strânse în turmă, formau un nor de lână murdară, purtat de şubreda îngrămădire a picioarelor. Scroafe umflate, cu spinările roz şi negre, râmau pământul, în faţa lor, cu un rât asemănător unei florivde

earne indecentă. Într-un ocol împrejmuit cu lăzi, câţiva purceluşi fără păr se izbeau şi se călăreau în căutarea unei ieşiri. Cumpărătorii se apropiau de ei, îşi înfigeau degetele în această rezervă de grăsime, se tocmeau asupra preţului, însemnau câte un animal cu creta albastră pe spinare, îl ridicau de urechi şi de coadă şi îl luau cu ei, insensibili la zbaterile lui pline de panică şi la guiţatul gâtuit. Se discuta aprig în jurul unei vaci slabe, cu un corn rupt. Cumpărătorul, un măcelar îmbrăcat cu cizme şi vestă de piele, băga mâna sub coada animalului, îi descoperea dinţii galbeni, îi inspecta ochii, îi pipăia ugerul.

— Patru poli mai puţin sau nimic!

— De ce nu mi-o ceri pe gratis, dacă-i pe-aşa?! replică proprietarul, un moş scund, cu pomeţii roşii şi cu mustaţa sare şi piper.

Nevasta lui, ridată, ascuţită, se agita sub o bonetă albă:

— Nu te lăsa, Cazimir! Vrea să te păcălească, ca şi celălalt! Nu suntem în pagubă dacă rămânem cu un animal ca ăsta!

Măcelarul ridică din umeri şi se îndepărtă de grup. Un cumătru îl prinse din urirjă şi-i vorbi cu voce joasă. Cazimir, la rându-i, se lăsă înconjurat de specialişti în tocmeală. Cumpărătorul recalcitrant fu adus înapoi. El spuse:

— Nici ca mine, nici ca tine. Dar să ştii că eu ies în pierdere. Bate palma!

Cu mâna întinsă, aşteptă semnul acceptării. Dar celălalt se supără, rostogoli ochi fioroşi, îşi zburli mustaţa, în timp ce femeia gemea:

— Cazimir, nu-l băga în seamă!

Mijlocitorul apucă cele două mâini şi le apropie cu forţa bombănind:

— Haide! Haide, Cazimir!

În sfârşit, scârbit de această tocmeală josnică, bătrânul cel mititel bătu palma pe palma întinsă şi strigă cu un accent de disperare:

— Ia-o şi să-ţi crape-n drum!

Râsete aprobatoare salutau fericitul deznodământ al afacerii. Cumpărătorul scoase o foarfecă dintr-o teacă de piele şi tunse o palmă de păr de pe crupa animalului. Cazimir şi nevasta lui priveau, cu consternare, în urma vacii care se îndepărta, trasă de funie, spre căruţa măcelarului. S-ar fi spus că erau doi nenorociţi, jefuiţi şi azvârliţi la marginea drumului. Dar Espalioux îi cunoştea:

— Erau dispuşi să vândă la orice preţ, spuse el. Pentru ei, a fost o zi bună!

Pe toată întinderea maidanului aveau loc scene identice între cumpărători şi vânzători indignaţi de pretenţiile celeilalte părţi, şi mijlocitori cu limbajul dictat de grija echităţii comerciale. Aceasta. agitaţie şi acest zgomot, departe de a-l distra pe Jérôme, sporeau în el sentimentul unei singurătăţi fără scăpare. Cum Espalioux întârzia ascultând pălăvrăgeala ţăranilor, îl trase de mânecă pentru a-i aminti că aveau treabă la Mazalaigue.

Toate mesele erau ocupate. Dar nimeni nu-l văzuse pe Doulournat la cafenea, nici chiar pe maidanul târgului.

— O fi plecat deja – fu de părere Espalioux. În sfârşit, dacă tot suntem aici, n-o să ne lipsim de câte o jumătate. Patroane, ei, patroane!

Vocile răsunau tare sub plafonul jos. Un nor de fum plutea peste capetele consumatorilor cu obrajii congestionaţi.de aerul de afară, de oboseală şi de vin. Paharele se ciocneau. Se cerca mereu de băut. Se dădeau palme pe spate. Unii îşi desfăcuseră centurile şi-şi scoseseră gulerele ca să respire în voie. Pierre Malazaigue, care ţinea localul după moartea tatălui său, aranjă două locuri în fundul sălii, pentru noii veniţi. Indiferent la vacarm, el plimba pe deasupra asistenţei o privire dominatoare. Avea mânecile suflecate. Dopurile sticlelor servite îi umflau buzunarul din faţă de la şorţ. Din politeţe, Jérôme îl întrebă despre mersul afacerilor.

— Nu mă plâng! Dar, de îndată ce pot, mă întorc la Paris. Acolo e, oricum, altceva şi ca muncă şi ca viaţă.

— Cu ce te ocupi, de fapt? întrebă Espalioux.

— E greu de spus. N-ai auzit vorbindu-se de

procedeul Ozolithe?

— Nu, bineînţeles!

— Ceva mai bun decât linoleumul. Se numeşte de asemenea „parchetul fără îmbinări”. Deci, aştern parchet fără îmbinări!...

— Parchet fără îmbinări! repetă Espalioux. Ai mai auzit aşa ceva? Ei bine, în cazul ăsta, serveşte-ne nişte vin fără apă!

De afară răsuna un concert de behăituri şi de mugete. Vântul băga fire de paie pe sub uşă şi făcea să se clatine ghirlandele de hârtie decolorată atârnate de grinzile tavanului. Pierre Mazalaigue umplu cu vârf paharele. Jérôme îl ridică pe-al său, îl privi prin transparenţă şi spuse:

— În sănătatea ta, Espalioux!

— Pentru liniştea ta! replică celălalt.

Băură cu încetineală şi gravitate, de parcă ar fi oficiat.

Ţăranca zdravănă şi având pe cap o bonetă cu trei rânduri de pliuri, ezita în faţa râşniţei de cafea, căreia Amélie îi demonstra numeroasele avantaje. În spatele ei, patru persoane o aşteptau scotocind prin rafturi. Toţi profitau de concurenţa creată de trecerea negustorilor ambulanţi pe la Chapelle-au-Bois ca să critice marfa şi să ceară reduceri de preţ inacceptabile. Fata se silea să surâdă şi să vorbească vesel, în ciuda nerăbdării. După ce examinase ustensila pe toate părţile, îi învârtise manivela, îi scosese sertăraşul, îşi băgase degetul în angrenaj, femeia spuse: „Mă duc şi la doamna Calajoux, la prăvălia de la poştă, să văd ce are ea”. Şi, adunându-şi coşurile, se îndreptă spre ieşire.

În clipa aceea, Justin deschise uşa de la potcovărie şi intră în magazin. Văzând aerul lui speriat, Amélie simţi un fior de nelinişte. îi făcu semn să se apropie. Se scuză faţă de cumpărătoare, se îndreptă spre lucrător şi-l întrebă cu voce joasă:

— Ce se întâmplă?

— Patronul! se bâlbâi Justin. La ca-fenea...

— Tata? La cafenea? Eşti nebun!

— Eu, ce să fac, domnişoară? Nu mai pot… Animalele… cum să fac?

Bătea des din pleoape peste ochii tâmpi.

— Nu te enerva! zise Amélie. Povesteşte-mi totul cu calm.

Din explicaţiile lui încurcate, înţelese până la urmă că Jérôme plecase de o oră şi jumătate ca să se ducă la cafenea cu Espalioux, că Justin, depăşit de treabă, avea scandal cu proprietarii animalelor pentru că nu mai putea să-i servească îndeajuns de prompt şi că, pentru a restabili situaţia, era indispensabil să-l aducă înapoi pe stăpân, cu voia sau fără voie.

— Ei bine, du-te repede de-l caută! spuse Amélie.

La această poruncă, Justin răspunse că nu avea autoritatea necesară ca să-l facă pe Jérôme să-l urmeze şi că de altfel nu îndrăznea să părăsească potcovăria cu toţi bărbaţii aceia furioşi adunaţi acolo.

— Bine! Mă duc chiar eu să-l caut.

— E o nenorocire! gemu Justin îndepărtându-se cu spatele.

Ea servi ultimele cliente, îşi puse paltonul, pălăria, închise prăvălia şi o porni hotărâtă spre maidanul iarmarocului.

În ciuda celor auzite, îi venea greu să creadă că Jérôme, atât de scrupulos în ce priveşte munca, îl lăsase pe Justin pe mâna ţăranilor, din simpla plăcere de a se duce să bea un pahar de vin într-o tovărăşie veselă. Fără îndoială exista pentru asta vreun motiv important pe care nu ya întârzia să-l afle. În graba ci de a se linişti o enerva îngrămădeala de oameni şi de căruţe care o obligau să încetinească pasul.

Când intră în sfârşit în cafenea, o tresărire de dezgust o strânse în spate. Toate capetele se întoarseră spre ea. Orbită de penumbra afumată, sufocată de mirosul de tutun şi de băutură care-i umplea nările, încerca să zărească faţa tatălui ei printre aceste feţe aspre, adunate ca nişte pepeni. Ochi lucitori o cercetau de aproape.

Mustăţi se mişcau. După o clipă de tăcere, conversaţiile se reluară. Dar continua să fie privită.

— Domnişoară, îl căutaţi pe domnul Aubernat?

Pierre Mazalaigue apăruse în faţa ci, surâzător, cu mânecile suflecate pe nişte braţe goale şi musculoase, cu o ţigară lipită de colţul buzelor. Ea fu mirată să-l vadă aici, deşi ştia că preluase cafeneaua pe cont propriu.

— Da! murmură ea. E la dumneavoastră, din întâmplare?

— În fundul sălii, vă conduc îndată.

Ea îl urmă, alunecând printre valurile de consumatori. Deodată inima i se opri. În colţul cel mai întunecos, lipit de perele, Jérôme stătea singur, aplecat de spate, cu capul într-o parte. În faţa lui se aflau trei sticle şi două pahare. O mică băltoacă violetă păta lemnul mesei. El o lărgea cu un gest maşinal, cu vârful degetului.

— Eu vă las! spâise Pierre Mazalaigue.

La aceste cuvinte, Jérôme păru că se trezeşte şi ridică fruntea. Amélie îşi stăpâni o exclamaţie văzând faţa cu trăsăturile căzute, cu buzele lăsate. Doi ochi înceţoşaţi se întorceau spre ea şi o priveau, ca şi cum ar fi fost o străină. În fine, el bâigui:

— Ah, tu eşti, fetiţo?!

— De ce ai venit aici? întrebă ea, înăbuşindu-şi sunetul vocii.

— Espalioux e… Trebuia să mă ducă să-l întâlnesc pe Doulournat… pentru o secerătoare… Dar Doulournat n-a mai venit. Espalioux a plecat… Avu un râs trist, adăugând: Şi eu, eu am rămas…

Ea îşi împreună mâinile:

— În ce hal arăţi, tată!… Tu, care nu bei niciodată… E de necrezut…

— Totul e de necrezut! spuse el ridicând un deget.

— Şi Justin care e singur la potcovărie, şi clienţii care aşteaptă!

— De ce n-ar aştepta şi ei… dacă eu… dacă eu nu fac decât să aştept?…

— Ce aştepţi?

— Ăsta e secretul meu, fetiţo! Aştept, asta-i tot… Aştept să am ceva de aşteptat… Aşa a vrut Dumnezeu, se pare.

Făcu un gest larg, agăţând sticla. Amélie o prinse în momentul în care dădea să cadă de pe masă. Un firicel de vin de pe gâtul sticlei îi curse pe mână.

— Haide, tată!

— Unde vrei să merg?

— Acasă. împreună…

— Pot foarte bine să mă întorc şi singur. Să nu-ţi închipui că…

— Grăbeşte-te. Am părăsit magazinul. Pierd clienţi.

— Să pierzi clienţi nu înseamnă nimic… dar să pierzi o viaţă… asta, fetiţa mea… Ai să înţelegi mai târziu… Nu ne gândim îndeajuns la aceste, lucruri…

Se ridică apoi, cu mâna sprijinită de spătarul scaunului şi îmbrăţişă cafeneaua cu o privire seniorială. Apoi rura i se destinse. Începu să fredoneze cu voce copilărească, şovăitoare şi melancolică:

Să bei vin, să tot bei vin, ia să ai suflet senin…

Amélie îl luă de braţ şi îl trase spre ieşire. Se împiedica, saluta în dreapta, în stânga, plin de curtoazie:

— Adio, domnilor… Adio, Mazalaigue… adio la toată lumea…

Ea fu cât pe ce să leşine de ruşine şi de mânie. Râsetele batjocoritoare ale consumatorilor se stârneau în valuri. Privirile lor i se lipeau de piele ca nişte melci. Cineva strigă:

— Mai vrei o jumătate, Aubernat? Fac cinste!

— Dă-i pace! mârâi Pierre Mazalaigue.

Deschise uşa şi o ţinu cu piciorul ca să le uşureze trecerea, în momentul în care tânăra trecu pragul, se aplecă spre ea şi îi spuse:

— Nu face nimic, domnişoară. O să-şi revină repede. Mâine nici n-o să vă mai amintiţi. Îmi pare rău…

Ea se prefăcu a nu fi auzit nimic, ca să nu trebuiască să-i fie şi recunoscătoare pentru bunăvoinţă. Afară, aerul proaspăt îl trezi pe Jérôme, care întinse gâtul, se aşeză mai

bine pe picioare şi încercă să umble singur. Dar Amélie refuză să-i dea drumul de braţ. Lipită de el, îl conducea pe lângă maidanul târgului, către o străduţă care le lungea drumul, având însă avantajul că era mai puţin umblată. El înainta sacadat, târându-şi picioarele. Avea genunchii ţepeni. Ca să-şi ascundă mai bine nesiguranţa îşi impunea o expresie de maiestate demnă. În timpul acesta, Amélie era obsedată de spaima că va fi văzută aducându-şi tatăl beat acasă. Nici în cele mai negre gânduri referitoare la viitorul familiei nu-şi închipuise vreodată o atât de îngrozitoare decădere. Se gândi la tabloul reprezentând viciile umanităţii ţinute în şah de virtutea unei mame. După o viaţă întreagă de abstinenţă şi de onestitate, Jérôme căzu pradă celui mai oribil dintre aceste vicii. Va fi ea suficient de puternică pentru a-l împiedica să alunece pe pantă?

— De ce mergi atât de repede? mormăi el.

— Mă grăbesc să ajungem acasă, tată.

Se aplecă spre ea. Cu repulsie, ea simţi mirosul alterat al răsuflării:

— Grăbită să te întorci? Aşa eram şi eu în tinereţe, Amélie. Dar cu vârsta şi cu doliul ajungi să vezi mai limpede… să înţelegi sensul destinului omenesc… Pricepi?

— Da, tată. Nu vorbi atât!

— Nu… ascultă… e important… Greşim… Greşim rău de tot că acţionăm întotdeauna ca şi cum am fi stăpânii minutelor ce urmează… Mergem repede, repede, din cauza prăvăliei, a potcovăriei… pentru asta… pentru aia… şi o ţiglă sau o cărămidă ne cade în cap… Eşti omorâtă pe loc… Sau pot fi eu acela… Şi atunci… cel care rămâne… începe să-şi pună întrebări… dacă am fi mers mai puţin repede… dacă am fi mers pe cealaltă parte a străzii… Dacă Maria, după ce s-a supărat pe mine, n-ar fi fugit de-acasă pe vremea aceea rea…

Rostea cuvintele tăios, alungit. Ajunseră în piaţa bisericii, devenită de nerecunoscut datorită dezordinii multicolore a tarabelor. Locul acesta aglomerat nu putea fi evitat. Amélie şopti:

— Ţine-te bine, tată. O să trecem repede printre oameni…

Dar el se opuse cu toată greutatea la această invitaţie rugătoare. Cu picioarele înfipte în pământ, cu trupul legănându-se, îngăimă:

— Nu. Mai întâi… Trebuie să mă duc să-l văd pe domnul pastor… La prezbiter… Mi-a spus nişte lucruri despre suflet… Nu sunt de acord… Sufletul, înţelegi?… Sufletul sună foarte frumos… Nu se ştie nimic despre el… E ca şi cu Dumnezeu… Nu se ştie nimic despre el… Şi atunci… Ce? Preoţii spun tot… tot despre ce nu se ştie nimic… Asta le convine… Cu asta gătesc… Religia… Religia pentru mine…

Tăcu şi se înclină adânc în faţa doamnei Barbezac, care trecea de braţ cu fiica sa. Amélie, temându-se că îşi va pierde echilibrul, îl ţinu de cot şi murmură:

— Tată, nu face asta, te rog.

Doamna Barbezac dădu din cap într-un salut uşor. Domnişoara Barbezac schiţă un surâs. Băgaseră oare de seamă că Jérôme nu era în starea lui normală? Dar ele priveau deja în altă parte:

— Părinţii logodnicului tău, Amélie… Uite-i acolo!… La colţul şcolii… Să le spunem bună ziua…

Devenind roşie ca para focului, ea se simţi ca şi cum uşa unui cuptor s-ar fi deschis brusc spre faţa ei.

— Nu! exilamă. Nu vreau să te vadă aşa!…

— Dar ce am?

— Ce ai?… Eşti… Eşti…

Ezita să spună cuvântul. Jérôme o privi smerit şi spuse dintr-odată:

— Ei bine, să mergem, Amélie. Dacă ţi-e ruşine cu mine, să mergem…

Intrară în mulţime. Negustorii îi interpelau:

— Aruncaţi o privire, doamnelor şi domnilor! Priviţi, priviţi lenjeria noastră de corp! Cine nu poartă batista la rever?…

Grupuri de gură-cască îi abăteau de la linia dreaptă. Din când în când, câte cineva spunea:

— Uite! Amélie! Bună ziua!…

— Bună ziua! răspundea ea fără să ridice ochii.

În sfârşit, intrară pe o stradă mai liniştită. Casa era aproape, în faţa prăvăliei închise, şase persoane aşteptau aşezate la rând. Trebui să treacă pe lângă ele. Jérôme se îndreptă şi încercă să dea pasului lungimea şi direcţia cuvenite. Ochii ţaţelor îi fixau plini de curiozitate. El spuse:

— Iată, iată, am ajuns… Aveţi puţină răbdare, doamnelor!…

Dar trebui, să se sprijine de zid în timp ce Amélie deschise uşa prăvăliei.

Convinsă că tatăl ei nu era în stare să reia lucrul, fata îl rugă să se ducă să se odihnească în Camera sa. Dar el refuză să cedeze în acest punct şi se duse drept la atelierul în care Justin îl întâmpină cu o uşurare amestecată cu supărare. Până la ora meşei, continuând să se ocupe de cliente, Amélievnu încetă să tragă cu urechea la zgomotele care veneau dinspre potcovărie. Auzea un strigăt sau o înjurătură? Imediat îşi închipuia că Jérôme, ameţit de aburii alcoolului, se arsese cu fierul roşu sau îşi stâlcise degetele cu o lovitură de ciocan. Erau râsete ceea ce-i ajungea la urechi? îşi închipuia că se distrau clienţii pe socoteala gesturilor şi a cuvintelor de beţiv ale tatălui ei. Nu putu să se liniştească decât după ce-l văzu aşezat în faţa ei, la masă. Remuşcările şi excesul de lucru îl treziseră. Nu mai păstra din starea lui trecătoare de ebrietate decât privirea puţin tulbure şi o oarecare încetineală în felul de a rosti cuvintele. Expresia de ansamblu a feţei sale era smerită, abătută şi distrată. Din fericire, Denis întreţinea conversaţia povestindu-şi isprăvile de la joacă. Masa fu repede terminată şi fiecare se întoarse la treburile sale.

De pe la cinci după-amiaza, târgul începu să se golească. Negustorii ambulanţi îşi strângeau mărfurile şi-şi demontau corturile. Căruţele cumpărătorilor de vite, sosite goale dimineaţa, plecau acum pline în lumina asfinţitului, cele ale vânzătorilor ce aduseseră animalele la târg plecau uşurate, legănându-se, având câteodată pe fund un purcel

sau o oaie, rămaşi nevânduţi, fără să-şi dea seama cât noroc avuseseră. Gospodinele îşi certau bărbaţii, care lăsaseră ultima vacă la un preţ derizoriu, şi erau înjurate la rândul lor pentru că risipiseră prea mulţi bani prin prăvălii. Câţiva bărbaţi, luaţi de băutură, părăseau cafeneaua clătinându-se şi-şi băteau măgăruşii ce refuzau să intre între hulube. Alţii discutau încă în pridvor şi-şi numărau bănuţii la lumina amnarului. Vântul risipea paiele şi hârtiile murdare prin piaţa pustie. Câinii aţâţaţi amuşinau în aer mirosul mâncărurilor dispărute. Şi familii întregi de păsări de îndopau cu bălegar în cele patru colţuri ale maidanului iarmarocului.

La ora şapte, Jean Eyrolles intră în prăvălie să stea de vorbă cu Amélie. Copleşită de îngrijorarea pe care i-o provoca purtarea tatălui ei, ea primi această vizită cu un sentiment de contrarietate. S-ar fi spus că, dedându-se dezmăţului, Jérôme modificase raporturile ce existau între fata lui şi viitorul său ginere. Fără să vrea, era profund marcată de această dezonoare şi dorinţa de a păstra nepătată reputaţia familiei o obliga să-şi ascundă supărarea chiar şi faţă de cel care n-ar fi dorit să aibă niciodată secrete. Dar poate că fusese deja informat de unii martori şi se prefăcea că nu ştie că să o pună în încurcătură. Gândul unui asemenea gest milostiv era insuportabil, ca şi cel al propriei sale prefăcătorii. Ar fi dorit ca el să dispară repede, ca să nu trebuiască să înfrunte întrebarea din privirea lui afectuoasă, din vocea lui îmbietoare. îl ascultă cu nerăbdare, îi răspunse evaziv şi îl făcu să plece spunând că e obosită după o atât de lungă zi de muncă.

Încercările nu se terminaseră încă pentru ea. La sfârşitul mesei, Denis mărturisi că, fără să vrea, îşi sfâşiasc fesul în timpul unei bătălii în care duşmanii fuseseră puşi pe fugă. Deşi proviziile ei de indignare fuseseră grav consumate de greşeala lui Jérôme, Amélie trebui să-şi îndeplinească misiunea de educatoare, certându-şi fratele cu toată vehemenţa ce se impunea:

— Un fes aproape nou!? Trebuia să te ţină un an!…

Dar puţin îţi pasă!… Credeam că te-ai făcut mai serios după isprava de la grajd!…

În loc să o ajute să-l certe pe Denis, Jérôme îşi băgase nasul în farfurie, ca şi cum reproşurile auzite i s-ar fi adresat şi lui.

— Dar dacă-ţi spun că nu-i vina mea! protestă Denis.

— Nu-i niciodată vina ta!

— Ceilalţi mi-au sărit în spate…

— Ceilalţi! întotdeauna ceilalţi. Nu te laşi provocat când nu vrei cu adevărat…

Jérôme se sprijini puţin de spătarul scaunului.

— Dacă tu crezi că-i uşor!… mormăi Denis. Băieţii mi-au spus: „Numai cinci minute… O să ne jucăm de-a eliberatorul prizonierilor din turn…”

— Din ce turn? întrebă Jérôme cu un aer visător.

— N-are importanţă, tată! spuse Amélie.

— Nu, nu…

— Ei bine – reluă ea – ar fi trebuit să le răspunzi băieţilor că ai altceva de făcut.

— Şi ce-ar fi crezut despre mine?

Jérôme tuşi, îşi turnă un pahar de vin şi, maşinal, îl duse la gură. Amélie îi aruncă o privire ascuţită. Ei puse la loc paharul. Ea închise o clipă ochii, cuprinsă de o îngrijorare mai adâncă decât lăsa să se vadă, şi continuă dintr-o suflare:

— Dacă ţi-ar păsa mai puţin ce gândesc, despre tine colegii şi mai mult ce gândesc despre tine tatăl şi sora ta, ai fi poate un băiat cum trebuie. Dar, pentru moment, nu eşti decât un şnapan. Mi-e ruşine cu tine…

Sublinie aceste ultime cuvinte cu scopul de a le da o rezonanţă patetică. Jérôme îşi trecu mâna peste frunte, deschise gura pentru a vorbi şi o închise la loc fără să scoată un sunet.

— Să nu crezi c-o să capeţi un alt fes! reluă Amélie. O. să-l cârpesc pe ăsta. Şi, dacă-l agăţi din nou, o să capeţi pedeapsa pe care o meriţi. Şi acum, urcă în camera ta ca să-ţi termini lecţiile.

— Am să urc şi eu! spuse Jérôme.

Zâmbi uşor şi adăugă, ca şi cum s-ar fi scuzat:

— Sunt foarte obosit, ştii… Ziua asta…

Cei doi vinovaţi părăsiră bucătăria, tatăl în faţă, fiul în urmă. Văzuţi din spate, semănau prin ţinuta întristată a capului şi curba vinovată a umerilor.

Rămasă singură, Amélie spălă vasele şi se instală la masă ca să pună la zi socotelile prăvăliei. Dar această treabă îi cerea o atenţie de care nu era în stare după şocul suportat. Pentru prima oară, nu putea să-l mai respecte pe tatăl ei. Durerea care-l încerca nu era o scuză suficientă pentru decădere. Când plângi amintirea unei persoane iubite trebuie să te abţii să te porţi într-un fel pe care ea nu l-ar fi tolerat în timpul vieţii. Jérôme nu fusese oare un om stimabil decât graţie supravegherii continue a nevestei sale? în tot cazul, lăsat singur nu mai ştia să se comporte cu demnitate. Ca şi cum ar fi redeschis o carte pe care când o citise prima oară fusese prea tânără ca să-i înţeleagă toată valoarea şi care, acum, îi revela, frază după frază, o bogăţie surprinzătoare, tot aşa se întâmpla şi acum, când relua în amintire imaginile vieţii lor de familie. Amélie se convingea de influenţa admirabilă pe care Maria o exercitase asupra celor ce o înconjurau. Aşezată în această încăpere goală, în faţa registrelor şi a călimării, îi era ruşine de orbirea care o făcuse altă dată să critice intransigenţa mamei sale. Cât de singură şi de slabă se descoperea acum, de când această mândră conştiinţă părăsise casa. Cum îi mai venea să o cheme în ajutor pe cea care risipise atâtea binefaceri al căror preţ începea abia acum să-l ştie. S-o înlocuiască? Să-i continue opera? Tânăra fată crezuse la un moment dat că va fi la înălţime. Dar fratele şi tatăl ei îi dăduseră, fiecare, câte o dovadă care îi spulbera speranţele. Ce vor deveni şi unul şi celălalt după căsătoria ei? Nu trebuia oare să se aştepte la ce-i mai rău din partea unui bărbat ce se îmbăta pe neaşteptate şi din partea unui copil care se furişa într-o gospodărie străină ca să taie coada cailor”? Vedea deja prăvălia în paragină, potcovăria părăsită, vesela murdară, aşezată în teancuri pe jos, Denis spărgând geamuri, furând găini, şi

Jérôme ieşind din cabaret, cu genunchii moi, cu nasul roşu şi cu o sticlă în buzunarul paltonului. Acestei degradări morale pe care ar fi avut poate norocul să o evite rămânând la post, cum să i se opună locuind departe, în cocheta casă de lângă fabrica de cherestea? Presupunând chiar că, la insistenţele ci, Jean ar accepta să renunţe la planul unei locuinţe separate şi să vină aici, să stea împreună, în timpul primilor ani ai căsătoriei, ar şti ea să se ocupe de el aşa cum ar merita, fără ca restul familiei ei să aibă de suferit de pe urma acestei schimbări de afecţiune şi de îngrijiri? Oricum ar fi privit datele problemei, nu întrezărea nicio soluţie. Cuprinsă de panică, invocă amintirea protectoare a Mariei. Ce-ar fi făcut ea în locul ci? Cu ochii larg deschişi, Amélie întreba tăcerea şi aştepta ca o voce interioară să pronunţe sentinţa. Dar totul rămânea tăcut. În faţa ochilor, ca şi în inimă, nu se aflau decât o bucătărie goală, cu o lampă, un registru de socoteli, nişte castroane şi tăcerea. Muie tocul în călimară şi scrise: „3 kg de sare = 0, 45 fr.; 4 ceşti = 0, 60 fr.; o mătură = 0, 90 fr…”

Hârtia strălucea. Tocul scârţâia. Se gândea la Jean Eyrolles. Dar fără elan, fără entuziasm, chiar cu puţină teamă la ideea viitoarelor lor întâlniri. Lucră astfel până la zece seara. Când se duse să se culce, nu luase încă nicio hotărâre şi, totuşi, oboseala trupului o făcea să creadă că-şi redobândise calmul.

Contrar temerilor Amdliei, în zilele care urmară niciun client, nicio cunoştinţă nu făcu aluzie în faţa ei la excesele de care tatăl său se făcuse vinovat în public. S-ar fi putut crede că nimeni nu-l văzuse clătinându-se pe stradă, sau că un asemenea spectacol era obişnuit pentru locuitorii de la Chapelle-au-Bois. Această discreţie unanimă, departe de a linişti susceptibilitatea femeii, o făcea să-şi spună că martorii scenei tăceau în prezenţa ci din simplă politeţe, dar îşi luau revanşa în spatele ei. Nu făcea oare şi ea la fel faţă de Jérôme? Nu-i reproşase niciodată deschis purtarea din ziua târgului. Dar nu înceta să se gândească la asta cu ruşine şi cu spaimă. Teama de

a-l vedea recăzând în această rătăcire o obliga să fie tot timpul cu ochii în patru. Era pe lângă el ca o infirmieră, veghind lângă un bolnav grav, iresponsabil şi blând. Pe furiş, îi observa faţa, ca să citească semnele vreunei recidive. Când el îi vorbea, îi mirosea răsuflarea ca să se asigure că nu se simţea nicio urmă de alcool. Dacă se zgâria la mână în timpul lucrului, îl întreba insistent despre motivele neîndemânării. La masă, deşi el bea vin îndoit cu apă, îi controla din priviri nivelul din pahar. Într-o zi, profitând de absenţa lui, vizită chiar şi atelierul, de teamă că şi-ar fi ascuns câteva sticle în spatele unei grămezi de fiare vechi. De câte ori pleca el din potcovărie, ea se sfârşea de îngrijorare. îi spusese lucrătorului că se ducea la cimitir, sau la gară, sau la domnul pastor… Dar nu era cumva la cafeneaua de pe maidanul târgului? Nu îndrăznea să alerge până acolo, nici să-l trimită pe Justin, pentru că nu voia să fie acuzată că stă de santinelă lângă tatăl ei. Câteodată, la întoarcerea lui, găsea că are ochii prea vii şi tenul prea roşu. Fără să se tulbure, el recunoştea că montase vreo broască sau că reparase nişte obloane şi clientul îi oferise un pahar de vin dulceag. Ea strâmba din nas şi murmura:

— Ar fi trebuit să refuzi, tată!

— De ce? Asta l-ar fi jignit pe omul ăla!

Ea nu găsea nimic de spus dar, în forul său interior, nu se putea împiedica să gândească că paharul de vin dulce era poate un litru de vin roşu, iar clientul se asemăna ciudat cu Pierre Mazalaigue. Din bănuială în bănuială, termină prin a-l detesta pe acest patron de cafenea care-şi rotunjea averea exploatând viciile concetăţenilor săi. Apărat de lege, el era un negustor de mizerie, de perversiune şi de nebunie. El era de vină dacă Jérôme cedase tentaţiei! Era vina lui dacă se simţea nenorocită! Merita să fie denunţat autorităţilor şi să i se închidă localul, să fie expulzat din târg! Justin era exact de aceeaşi părere. De mai multe ori, constatând că Amélie era neliniştită în legătură cu tatăl ei, plecat, chipurile, să presteze vreo muncă, el spusese cu voce tremurătoare:

— Ca feneaua aceea… domnişoară… to-toată ne-nenorocirea vine de acolo!… Ar tretrebui să fie făcută ţăndări ca un bubutoi vechi!…

Ea ghicea că acest om simplu, care îl văzuse pe Jérôme întorcându-se beat în ziua târgului, o deplângea, o respecta şi căuta: oca ia de a se devota cauzei familiei. Având greutăţi cu vorbitul, el îşi concentra toată gândirea într-o privire credincioasă. Ţ'nea mult la el. Încerca să i liniştească:

— Ce să cauţi acolo, Justi. i! Tata s-a dus sigur după vreo treabă. Tu, care-l vezi toată ziua, observi că nu lucrează mai rău decât altă dată, n-ai aşa?

— Nu mai e a acelaşi, domnişoară… Dă din m-mămâini, fără să se g-gindească… Of of!… Şi e t-tare trist pe di-dinăuntru…

— Anuuţă-mă când se întoarce. Am să fiu. În prăvălie.

Deodată, în timp ce Amélie servea vreo clientă, uşa dinspre potcovărie se deschid; a, Justin băga capul, făcea cu ochiul şi spunea:

— Papatron de aici! To-totul e în re-regulă!…

Amélie îi mulţumea cu un surâs şi, uşurată, continua să laude marfa pe care o ţin; a în mână.

La fiecare două zile, chiar înainte de ora închiderii, Jean Eyrolles se strecura discret în prăvălia prost luminată. Talia lui înaltă îl obliga să-şi plece capul ca să nu agaţe în trecere mănunchiurile de perii şi de mături atârnate de tavan. Expresia feţei sale era preocupată. Văzând a-l cum înaintează spre ea, Amélie nu şi putea stăpâni un sentiment de jenă. Ocupându-se prea mult de tatăl ei, uitase de alt motiv de eşec. În urma acestui băiat timid, un val de tristeţe intra în încăperea joasă. El era acolo, rugător şi corect, cu nasul lui lung, cu urechile clăpăuge şi cu şapca cu pătrate verzi şi brune. El aştepta ca ea să se arate bucuroasă că se află din nou alături de el. Dar ea, legată de un secret de nespus, îi suporta prezenţa ca pe a unui inopo Ttun. El vorbea, şi vorbele lui cele mai afectuoase o lăsau indiferentă.

Când îi dădea veşti despre viitoarea lor casă, ca

schimba în grabă subiectul. Voia să-i atragă atenţia asupra altor lucruri. Dar descoperi că nu avea nimic să-i spună. Era înconjurată de un mare gol. Era singură. Nu-l mai iubea? Sau suferea de o lipsă de afecţiune trecătoare? El era atât de bun, atât de răbdător!

— Şi astăzi? întreba el, ai făcut vânzare bună?

— Nu prea rea.

— Tatăl tău se simte bine?

— Foarte bine. Şi al tău?

— Şi el. Pari ciudată, Amélie. Sper că nu deranjez... Vrei să plec?

— Nu, deloc.

El îi arunca o privire decepţionată şi spunea:

— Ei bine, plec. Pe poimâine, Amélie.

Ea nu-l reţinea. După plecarea lui, rămânea mult timp aşezată la casă. Strângerea de inimă o părăsea. Cele patruzeci şi opt de ore care urmau îi păreau ca un termen de graţie în executarea pedepsei. Poate că se înşela crezând că-i face plăcere să stea în preajma unui bărbat, fie el şi demn de a fi iubit cum era acesta? Dacă ar fi fost o fată ca toate celelalte, nerăbdătoare să fie cucerită, n-ar fi ezitat să se mărite cu Jean Eyrolles, în ciuda pericolelor care ameninţau să se abată, după plecarea ei, asupra familiei. Deoarece grija pricinuită de ai ci o oprea să se hotărască, însemna că nu are vocaţie de soţie. Dar îşi dăduse cuvântul. Se angajase. Nu putea să se retragă fără să fie acuzată de sperjur.

Într-o duminică dimineaţă, tocmai când termina să se îmbrace în camera ci, Jérôme îi spuse, prin uşă, că Antoinette voia s-o vadă. Amélie o primi, iar aceasta îi propuse brusc să vină să se plimbe împreună cu Jean pe malul râului.

— Nu pot. Mă duc la cimitir cu tata şi cu Denis.

— Atunci, după-amiază?

— Nu. Duminica după-amiază mă ocup de gospodăria pe care am neglijat-o în timpul săptămânii.

— Şi de viitoarea ta gospodărie nu vrei să te ocupi puţin? întrebă Antoinette, aşezându-se pe marginea

patului.

Am61 le ridică din umeri şi continuă să se pieptene. Pe furiş, vedea în oglinda dulapului faţa obraznică a vizitatoarei, întinsă spre ea, ca pentru a-i surprinde cele mai mici mişcări.

— Nu eşti prea drăguţă cu fratele meu, reluă Antoinette.

Un tremur cuprinse mâinile Améliei. Se simţea ca un inculpat şi-i lipsea siguranţa ca să se poată apăra.

— De ce se plânge Jean? întrebă ea.

— Ah, de nimic! E discret. Dar eu îl observ. Când vine să le vadă, stă aici zece minute, un sfert de oră şi pleacă. Şi, la întoarcere, parc complet nenorocit! S-ar zice că, de fiecare dată, îi spui lucruri neplăcute!…

— Te înşeli! murmură Amélie. Nu m-am schimbat deloc. Regret că el nu înţelege asta…

— Ce vrei să înţeleagă? Ar fi trebuit să vă logodiţi la începutul anului şi suntem deja în 16 martie şi…

— Uiţi că a murit mama, Antoinette.

— Nu uit deloc. Şi-ţi respect durerea. Dar, fără să vorbim de căsătorie, te-ai putea cel puţin decide pentru logodnă.

— E încă prea devreme.

— De ce? Sunt sigură că tatăl tău n-ar vedea niciun inconvenient. Am sărbători logodna în intimitate, evident. Numai familia. Şi, începând din clipa aceea, aţi avea dreptul să ieşiţi împreună fără să vă ascundeţi.

— Fratele tău te-a însărcinat să-mi faci această propunere?

— Fratele meu? Nici măcar nu ştie că sunt aici. Dacă ar afla despre discuţia noastră ar fi furios.

— Şi ar avea dreptate! spuse Amélie printre dinţi.

Dar reproşurile lui Antoinette îi atingeau un punct sensibil. Era de acord că, de câtva timp, Jean avea dreptate să se plângă de răceala ei. Era dezolată că se simţea atât de descumpănit din vina ei. Dorea să-i vină în ajutor. Dar nu cu preţul unei minciuni.

Antoinette se ridică şi-şi puse mâinile în şold:

— Dacă-l iubeşti cu adevărat, cum poţi să te mulţumeşti să-l întâlneşti pe furiş, între două uşi, la un colţ de stradă, sau în spatele cutiilor şi registrelor tale? Nu sunt poate făcută ca tine, dar îţi jur că, în locul tău, aş lăsa totul ca să mă duc după logodnicul meu. Şi, când am fi împreună, nu am vorbi despre ploaie şi vreme frumoasă. N-am accepta ca cineva să ne supravegheze. Ne-am gândi la plăcerea noastră şi nu la părerea vecinilor!

Amélie se răsuci pe călcâie şi o înfruntă, cu fruntea sus, pe prietena sa care îndrăznea să surâdă:

— Fiecare cu ideile lui, Antoinette. Nu eşti făcută ca mine, ai spus-o chiar adineauri. Nu te grăbi deci să mă judeci. Dacă felul meu de a fi nu îi convine fratelui tău, e destul de mare ca să mi-o spună singur.

— El? S-o crezi tu! îi e prea teamă să nu-ţi displacă! Amélie a lui! I se umple gura când îţi rosteşte numele! Nu trebuie atinsă! De altfel, nu îndrăzneşte nici el s-o facă… Din delicateţe!… Ce idiot!… îţi închipui poate că nimeni nu bagă de seamă manevrele voastre?… Haida de!… Degeaba vă luaţi toate precauţiunile, oamenii nu sunt orbi. Văd bine că fratele meu se învârteşte în jurul tău, că vă plimbaţi împreună, că-ţi face vizite la magazin. Deduc lucruri care ar trebui să fie şi nu sunt. Toată lumea vă bârfeşte şi tu nu te îndoieşti de nimic! Amânând anunţarea logodnei, nu distrugi numai fericirea lui Jean, dar şi propria ta reputaţie, de care eşti atât de mândră!

Amélie avu o tresărire de revoltă.

— De unde ştii că se bârfeşte pe seama noastră?

— Ar trebui să fiu surdă ca să n-o ştiu! Nu se păstrează un asemenea secret timp de luni întregi! Ieri seară chiar, tata mi-a spus la masă că domnul Calamisse l-a întrebat dacă nunta e curând.

— Aţi vorbit despre asta, la masă?

— Da. Şi toată familia începe să creadă că exagerezi!

— Fără îndoială… fără îndoială…

Nu găsi nimic altceva de răspuns. Subit, se simţi înconjurată de o mulţime de feţe furioase. Nişte necunoscuţi se ocupau de viitorul ei, şi-o imaginau

leşinând în braţele logodnicului şi schimbând cu el cuvinte deocheate, prin care virtutea ci era pusă la încercare. Ofensată în pudoarea sa, în demnitatea sa, strânse din dinţi pentru a se abţine s-o insulte pe cea care-i aducea la cunoştinţă un asemenea afront.

— Mă înţelegi, acum? reluă Antoinette. Jean nu ţi-ar fi vorbit niciodată aşa cum am făcut-o eu. Dar tot ceea ce am spus gândeşte şi el. Vino cu mine. O să-l luăm de acasă, în trecere. Şi, noi trei, o să alegem data…

— Ce dată?

— A logodnei.

Amélie încruntă din sprâncene. Fâţa-i devenise palidă şi dură. Rosti cu hotărâre:

— Spune-i că vreau să-l văd singur, în după-amiaza aceasta, la ora trei, lângă pod.

O lucire de îngrijorare se strecură în ochii Antoinettei.

— Ce vrei să-i spui?

— Am să aranjez totul cum e mai bine. Fii liniştită.

Nu mai rămăsese nimic de spus. Şi totuşi, ameţit, nenorocit, el se încăpăţână să mai încerce o dată să-şi apere cauza. Pentru a zecea oară, aceleaşi cuvinte inutile îi veneau pe buze. Îngăima:

— Nu se poate, Amélie!… Nu mă poţi părăsi aşa… Mai gândeşte-te. Eu te iubesc… Şi sunt sigur că şi tu, cu timpul…

Fraza rămase în aer. Jean Eyrolles întoarse capul. Apa curgea la picioarele lui, rece şi iute. La scurtă distanţă de mai, un ciucure de ierburi galbene se învârtea într-un ochi făcut de curent. Amélie simţea de-a lungul întregului trup scurgerea monotonă a râului care lua cu el, spre depărtări, mii de rămurele lipsite de importanţă: casa din apropierea fabricii de cherestea, plimbările prin pădure, strângerile de mână, surâsurile… Piciorul podului îi ascundea de privirile trecătorilor. Ea nu stătea nici mai aproape nici mai departe de Jean decât la ultimele lor întâlniri. Nimic nu se schimbase în atitudinea lor. Şi totuşi, el încetase să mai reprezinte pentru ea visurile şi

neliniştile primei iubiri. Deposedat de prerogativele sale, el nu mai era decât un biet băiat printre ceilalţi, puţin trist, fără îndoială, dar care se vî consola repede. Privindu-l în această nouă lumină, ea nu mai înţelegea ce o făcuse să vrea să se mărite cu el. Se înfioră la gândul pericolului pe lângă care trecuse. Spuse:

— La revedere, Jean. Nu fi prea supărat pe mine. O să rămânem buni prieteni…

El îi strânse mâna, forţându-se să zâmbească, şi şopti:

— Da, Amélie… Contează pe mine, întotdeauna… Pentru orice… Păcat… La revedere…

I se lăsase ca un val de ceaţă pe faţă. Ochii i se deschiseseră nemăsurat. Buzele i se crispaseră într-o grimasă lipsilă de vitejie. Ea avu o strângere de inimă, un acces de milă vătămător. Era timpul să plece. Se îndreptă spre taluz. Jean Eyrolles rămăsese la marginea apei. După ce-l pierdu din vedere, se simţi mai bine. Drumul se întindea, drept şi gol. Paşii îi răsunau pe pământul tare. Vrăjită, eliberată, lucidă, se mira că putuse rupe atât de uşor nişte legături care păreau destul de trainice. Zece minute îi fuseseră de ajuns ca să desfiinţeze opera mai multor luni. În ajun, încă se mai credea victima unei coaliţii de forţe împotriva cărora nu se putea opune. Acum totul era clar şi simplu în sufletul ei. Curăţase petele, îndepărtase umbrele. Era ca o gospodină care a făcut ordine în locuinţă.

Denis, a cărui pedeapsă nu fusese ridicată, tăia lemne în curte şi cârtea gândindu-se la colegii lui care, în timpul acesta, se distrau pe maidanul târgului.

— Tata e acasă? întrebă ea trecând pe lângă el.

— Unde vrei să fie? mârâi el, aruncându-i o privire plină de ranchiună.

Intră în bucătărie. Jérôme, aşezat în faţa mesei, citea *Curierul centrului*. Nu erau nici sticle şi nici pahare pe masă. îi fu recunoscătoare că-şi folosise timpul cu înţelepciune.

— Tată – spuse – trebuie să-ţi vorbesc serios.

Speriat de această introducere, el lăsă jurnalul şi ridică spre fiica sa o privire pătrunzătoare. Atitudinea lui era cea a unui suspect. Ce avea ea să-i mai reproşeze? Dar, încă de la primele cuvinte ale Am61 iei, expresia feţei i se schimbă. Fără să îndrăznească să-i întrerupă povestirea, oftă şi dădu din cap, ca şi cum ar fi luptat împotriva efectelor unor mari tulburări.

— Ei bine – gemu el într-un târziu – frumoase lucruri îmi spui! Sunt consternat, copila mea!...

Se ridică în picioare, făcu trei paşi prin încăpere şi strigă dintr-odată:

— De ce nu mi-ai spus înainte să te duci să-l vezi? Te-aş fi sfătuit...

— Ce?

— Să aştepţi puţin... Să nu procedezi uşuratic...

— M-am gândit bine.

— Aşa crezi acum! Dar mâine ai să regreţi că te-ai grăbit! Şi va fi prea târziu! Ce s-a întâmplat între voi?...

— Nimic, tată...

— Cum asta, nimic? V-aţi certat poate prosteşte? Se întâmplă...

— Nici măcar.

— Îi reproşezi ceva?

— Nu.

— N-are nicio vină faţă de tine şi tu rupi logodna?

— Da.

El îşi duse mâinile la frunte şi 1 c. lăsă să cadă inerte:

— Nu înţeleg! Găseai că-i foarte bine băiatul ăsta... Erai fericită să devii nevasta lui... Şi, subit...

— În orice caz, o să rămânem buni prieteni.

El se reaşeză, copleşit, cu fruntea brăzdată de riduri.

— Ce-or să gândească bătrânii Eyrolles?

— Nu eram logodiţi oficial. Faţă de Jean m-am purtat loial.

— E într-adevăr imposibil să te răzgândeşti? Să repari?...

Ea făcu o mişcare de nerăbdare.

— Ţi-am spus deja că nu vreau să revin asupra hotărârii mele!

— Mama ta ţinea atât de mult la această căsătorie! murmură el. Dacă ar fi fost în viaţă sunt sigur că 1 ai fi luat de bărbat pe Jean Eyrolles!

Această replică neaşteptată îi pătrunse în suflet cu atâta putere, atât de adânc, încât tresări ca sub o lovitură. Urmă o tăcere. După un moment, adunându-şi gândurile, dregându-şi vocea, rosti:

— Mama n-ar fi reuşit să mă convingă. Cred chiar că în ar fi aprobat”. Şi aş vrea să mă aprobi şi tu!

— Să te apiob? Ar trebui pentru asta să ştiu ce v-a apucat, pe amândoi, să vă despărţiţi… Dar tu nu-mi spui nimic… Nimic rezonabil… îţi place altcineva?

Ea roşi violent, cu sângele zvâcnindu-i sub piele, cu răsuflarea tăiată. Atâta neînţelegere o ameţea.

— Cum poţi bănui aşa ceva?

— Pune-te în locul meu. Caut o explicaţie.

— Şi asta e tot ce găseşti? Nu mă cunoşti deloc, tată! Nu, nu-mi place altcineva. Şi sunt chiar sigură că n-o să-mi mai placă nimeni până la sfârşitul zilelor mele.

Această certitudine devenise centrul orbitor al bucuriei sale. Se simţea înălţată, glorificată, ca după înfăptuirea unui sacrificiu necesar.

— Eşti cam tânără ca să vorbeşti aşa!

— Am fost tânără, tată. Nu mai sunt. De la moartea mamei am îmbătrânit cu zece ani, am învăţat să gândesc, să văd clar în mine. Dacă refuz să mă mărit cu Jean Eyrolles, r. u e în speranţa că am să descopăr mai târziu o partidă mai bună… Ah, nu… Scuteşte-mă de asemenea gânduri!… Ce oroare!…

— Şi atunci pentru ce?

— Pentru că mariajul nu mă mai atrage, pur şi simplu… Pentru că nu ţin să-mi împart viaţa cu un bărbat, oricine ar fi el… Pentru că nu-mi doresc altă existenţă decât cea pe care o duc aici, între fratele şi tatăl meu…

Jérôme o privea în tăcere. Fără îndoială, după o deziluzie era fericit să se gândească că fata lui nu-l va

părăsi atât de curând. Dar nu îndrăznea să dea frâu liber unei mulţumiri pe care o considera egoistă. Satisfăcut în speranţele sale, se silea să simuleze perplexitatea.

— Nu te frământa, copilul meu – spuse el în sfârşit – şi nu-ţi băga în cap ca niciodată, niciodată… nu… Nu erai de vârsta măritişului, asta e… Ghicisem cu… Ai tot timpul… Va veni ziua…

Ea ridică bărbia:

— Nu vrei să mă crezi? îţi închipui că-i vorba de o toană? Dar îţi jur…

Tatăl ei îi tăie vorba lovind uşor cu palma tăblia mesei:

— Nu jura, o să-ţi pară rău.

El surâse cu un aer neîncrezător.

— Doar nu viei să rămâi fată bătrână? reluă cu un accent ironic în voce.

Ea îl privi cu răceală şi spuse cântărind fiecare cuvânt, ca şi cum ar fi făcut un jurământ a cărui importanţă nimeni în afară de ea nu o putea înţelege:

— Cu voi doi, nu voi fi niciodată fată bătrână, tată.

În mijlocul nopţii, clopotul începu să bată. Trezită brusc, Amilie se întrebă la început dacă această chemare sacadată nu era o prelungire a visului ei. Neliniştită, se aşeză pe marginea patului şi-şi căută papucii pe pipăite. În spatele uşii, vocea lui Jirome striga:

— Tu auzi, Amelie?

— Da, ce s-a întâmplat?

— Alarmă. Trebuie să fi luat foc pe undeva!

— Dumnezeule!

— O să mă duc acolo.

— Te însoţesc! zise Amélie.

Incendiile erau rare în regiune şi comuna nu avea o companie de pompieri regulat constituită. Locuitorii erau cei care îşi luau sarcina să biruiască flăcările, ajutându-se cu toate recipientele care le erau la îndemână şi de o veche pompă manuală, manevrată de jandarmi, sub comanda domnului Calamisse.

— Grăbeşte-te, reluă Jérôme. Mă duc să caut

căldări…

Ea se îmbrăcă repede, îşi puse un palton, îşi aruncă o basma pe cap şi ieşi în coridorul în care tatăl ci o aştepta deja. El se îmbrăcase pe deasupra cămăşii de noapte şi îşi înnodase un fular în jurul gâtului. Pantalonul era prost închis la nasturi. Părul i se zburlise în smocuri în jurul urechilor mari. Tropăia de nerăbdare.

— Repede, repede!…

Denis li se alătură în ultima clipă. Amélie voi să-l gonească, dar Jérôme se opuse:

— Nu va fi în plus. Dacă tot s-a sculat, măcar să ne dea o mână de ajutor…

Împreună, se precipitară în beznă. Se auzea zgomotul căldărilor care se atingeau de pietrele faţadelor. Lămpile se aprindeau la ferestre. Una după alta, toate casele ieşeau din adormire. Scoşi din aşternuturile lor calde, întârziaţii împingeau obloanele şi întrebau:

— La cine e?

Dinspre sat, o lumină roz pâlpâia pe deasupra acoperişurilor. Clopotul de alarmă continua să bată cu voce spartă. Câinii urlau. O burniţă îngheţată cădea din cer.

— S-ar spune că e spre maidanul târgului! strigă Jérôme.

Se grăbiră, bălăcindu-se în bălţile de noroi. Denis voi să le-a ia înainte. Amélie îl reţinu:

— Rămâi lângă noi!

— Nu mergeţi destul de repede…

Ajunseră pe maidanul înconjurat de vreo. sută de case mici, cu ferestrele luminate ca de sărbătoare. Pe deasupra unui baraj de capete negre şi mişcătoare, Amélie descoperi focul. Ardea atelierul domnului Péehadre, negustorul de saboţi. Dar flăcările, purtate de vânt, ajungeau deja la cafeneaua lui Pierre Mazalaigue, care se învecina cu baraca meşteşugarului. Amélie simţi o strângere de inimă ca la anunţul unei pedepse supranaturale, pe care o dorise fără s-o creadă posibilă şi a cărei înfăptuire, acum, o speria. Alimentată de talaşul de

lemn, pălălaia spărsese tavanul uşor şi scuipa spre cer jerbe de fluturi roşii. Prin lucarnele sparte, fumul se rostogolea în volute grele. Aerul era impregnat de un miros acru de scânduri arse şi de vopsea răscoaptă.

— Un dezastru! gemu Jérôme. Ah, bieţii oameni!

— Se împingea spre primele rânduri. Amélie îl urma. Vru să-l ia de mână pe Denis, dar acesta dispăruse în mulţime. Jérôme îl întâlni pe domnul Barbezac şi îl întrebă cu o voce gâfâită: – Cum s-a întâmplat?

— Nu se ştie. A izbucnit brusc, în toiul nopţii, în atelierul lui Péehadre.

— Groaznic!

— Ei, da!... în tot cazul, cafeneaua lui Mazalaigue o să se ducă şi că, bineînţeles...

— Unde e Mazalaigue?

— La pompă. Încearcă s-o repare...

La ferestrele caselor vecine, ameninţate de sinistru, apăreau oameni care gesticulau şi aruncau în gol saltele, baloturi, castroane, producând un zgomot asurzitor. Soţii Ferrière, care locuiau în apropiere, mânau în faţa lor vacile care mugeau. O femeie despletită alerga în toate părţile în urma găinilor. O urma un bărbat, buimac, ţinând de urechi în fiecare mână câte un iepure cu picioarele agitate de contracţii spasmodice. În apropierea cişmelei, un grup, comandat de domnul Calamine, încerca să pună pompa în funcţiune. Se înjura zdravăn. Furtunul era găurit. Două şiruri de găleţi porneau dinspre fântână. Amélie şi tatăl ei îşi ocupară Iodurile în rând. Se găseau în apropiere de focar, a cărui căldură le încingea feţele. Voci discordante urlau:

— S-a schimbat vântul!... Trebuie urcat pe acoperiş! ...

Din când în când, câte o pală de apă se zdrobea moale de faţadă. Printre oamenii care dansau ca nişte draci prin faţa flăcărilor Amélie îl recunoscu pe Jean Eyrolles. Apuca găleţile care i se întindeau, le golea cu un gest larg şi le dădea înapoi şirului coborâtor, care le purta, din mână în mână, către punctul de plecare. După un timp,

nemaiputând suporta temperatura de cuptor, îi cedă locul tânărului Barbezac şi plecă, privind în jos, ca să se odihnească. Antoinette ieşi din umbră şi i se alătură. Trecură braţ la braţ, prin faţa lui Amélie. Jean Eyrolles îi surâse. Ea răspunse printr-o înclinare a capului. Antoinette, în schimb, îşi săgetă vechea prietenă cu o privire dispreţuitoare, o împinse cu umărul şi se îndepărtă fără s-o salute. În afară de principalul interesat, toţi ceilalţi membri ai familiei Eyrolles primiseră ruptura logodnei ca o insultă. Pentru ei, de zece zile, Amélie era obiectul unei indignări permanente. Ea ştia, dar nu o deranja, mulţumită că se eliberase de o promisiune pe care ar fi fost incapabilă să o ţină, o dată venit momentul.

Transmiterea monotonă a căldărilor o epuiza. Toartele reci îi îngheţau degetele. *Apa* dădea pe dinafară la fiecare mişcare şi îi stropea în valuri pantofii. În faţa ochilor ei dansa o nălucire de feţe pe care jarul o lumina sacadat. Capete aureolate în abur roşcat. Pomeţi cu pielea lucind. Scânteieri minerale ale privirilor. Era între tatăl ci şi domnul Barbezac. Deodată îşi aminti de focurile aprinse, cândva, la ruinele de la Veixou, de cântecul acordeonului, de dansul cu Jean Eyrolles. O melancolie trecătoare îi zbura prin minte. Se îndepărtă.

— Dă-mi găleata!

— E grea!…

— Atenţie!…

Ea apucă găleata cu amândouă mâinile şi i-o întinse lui Jérôme. Se auzi un strigăt dinspre pompă:

— S-a făcut! Merge!

Chipiurile jandarmilor se agitau. O scară alunecă oblic pe deasupra capetelor. Printr-o spărtură în grămada asistenţei, Amélie zări un bărbat care alerga spre incendiu: Pierre Mazalaigue.

Era cu capul descoperit şi cu cămaşa desfăcută pe piept. Un topor îi atârna la brâu. Jean Eyrolles şi Antonin Ferrière îl urmau trăgând după ei furtunul ce se desfăşura cu încetul. Ajuns în faţa casei sale, Pierre Mazalaiguc făcu un semn. Două căldări cu apă legănate de mâini, îl

scăldară din cap până în picioare. El se scutură, urlă nişte ordine de neînţeles şi dispăru într-un vârtej de fum. Scara fusese sprijinită de peretele cafenelei. Amélie, sugrumată de spaimă, văzu o siluetă jumătate albă, jumătate neagră căţărându-se treaptă după treaptă, spre acoperiş. Ajuns la înălţimea primului etaj; Pierre Mazalaiguc strânse furtunul la piept, ca pe un mare şarpe domesticit. Jetul pătrunse prin fereastră. Un sfârâit furios răspunse din interior. Prinsă într-o răbufnire de aburi roşiatici, forma umană se clătină şi se desprinse de pe treptele scării.

— E nebun! strigă Jérôme. N-o să reuşească niciodată! Trebuie izolată casa… Trebuie…

Dar Pierre Mazalaiguc îi trecea deja furtunul unuia dintre tovarăşii care urcaseră pe scară în urma lui. El însuşi continua să se urce. Apăru îngenuncheat pe streaşină. Lovituri de topor zdrobeau ţiglele şi atacau grinzile care legau casa lui de baraca pantofarului. Bucăţi de lemn încărcate cu tencuială se prăbuşeau în gol, arzând. Limbi de foc săreau, se stingeau, secerate la bază de jetul de apă şi renăşteau mai departe, într-o explozie de scântei. Câteodată, se oprea din lovit şi-şi trecea mâna peste faţă. Apoi, din nou ridica toporul şi îl izbea cu putere de bârna principală. Trebuia să se grăbească, ca să împiedice incendiul să se propage de la şarpanta atelierului la marginile propriului său acoperiş. În sfârşit, bârna principală cedă cu un trosnet furios. Cocioaba aprinsă, cedă, plecă genunchiul. Amélie închise ochii la auzul vacarmului făcut de avalanşa de foc. Lângă ea, o voce spuse:

— Arde bine! Nu-i aşa, dom-domnişoară?

Justin! Erg acolo, cu mâinile în buzunar, cu faţa surâzătoare. Rămase o dâpă mută de surpriză. Şi, dintr-odată; o bănuială oribilă o cuprinse. Nu cumva el pusese focul? În mai multe rânduri îşi dorise, în faţa ei, ca debitul de băutură să piară într-un cataclism. Crezând că face bine, se erijase poate până la urmă în executor al mâniei divine. Voi să-l întrebe. Dar el era deja departe.

— Ei bine, Amélie…

Domnul Barbezac îi întindea o găleată. Ea o apucă maşinal şi întorcându-şi bustul i-o dădu tatălui său. Acolo, între cuburile celor două case de piatră, cocioaba prăbuşită nu mai era decât o grămadă de jăratic cu străluciri orbitoare. Pompa, prost reglată, scuipa la întâmplare pe grămada din care ţâşneau brusc nori de aburi. Vântul purta un miros de jăratic ud, de cenuşă noroioasă. Pierre Mazalaigue coborî de pe acoperiş, treaptă cu treaptă. Apoi încălecă o fereastră înconjurată de mici flăcări şi dispăru în interior. Focul nu avusese timp să cuprindă bine interiorul. Prin ferestrele căscate se zărea o vagă roşeaţă de auroră.

— Dacă planşeul ţine, n-o să aibă prea mari pagube! spuse Jérôme. Însă prăvălia lui Péchadre s-a dus cu totul…

Inima Améliei se simţea mai uşurată, bătea mai în voie. Pierre Mazalaigue reveni la fereastră şi spuse să i se dea capătul furtunului. Căldările cu apă fură păstrate pentru resturile barăcii. Lumina roşie scădea cu pâlpâiri neregulate. Vântul slăbi. O ploaie fină începu să cadă. În lanţurile de oameni, mâinile deveneau mai leneşe. Liniştiţi că incendiul a fost biruit, mulţi oameni se întorceau acasă. Voci tărăgănate spuneau:

— Ai văzut când s-a suit pe acoperiş?…

— S-ar părea că s-a ars la mâna stângă…

— Şi Péchadre? Ah, sărmanul! Ruinat, nu? E ruinat…

Focul fusese aproape stins. Se stropea încă pojarul cărbunilor, din care uneori mai izbucneau scurte pălălăi. Casa era cea asupra căreia îşi concentrau salvatorii eforturile. Câţiva voluntari i se alăturaseră lui Pierre Mazalaigue în cafenea. Furtunul intra acum pe uşă. Faţada, îmbibată de apă şi înnegrită de flăcări, era ca o mască monstruoasă, cu pupilele excavate şi în a cărei gură ar fi pătruns un fluier umed. Furtunul, pe alocuri găurit, gâlgâia, sughiţa caraghios. Casele din împrejurimi se înfundau în noapte.

Amélie îl văzu trecând pe domnul Perrière, cu vacile sale cu boturile uscate.

— Am scăpat uşor! spuse el, recunoscându-l pe

Jérôme.

Fiul său îl urma, împingând bicicleta cu nicheluri strălucitoare. Domnul Calamisse urlă:

— Opriţi găleţile! Nu mai e cazul!

Brigadierul de jandarmi îşi lua notiţe în carneţel. Denis apăru în fugă, exaltat, ciufulit, ţinând în mână o bucată de lemn din care mai săreau încă purici luminoşi:

— Am fost la pompă cu jandarmii... Am ajutat... Am văzut...

Amélie se îndreptă. O dureau şalele. Un gust de cenuşă îi stăruia pe limbă. Se gândea la Justin: „Să fie oare cu putinţă? Ce ne facem cu el?”

Bărbaţii ieşeau din casă. Era prea întuneric ca să li se poată distinge feţele. Pe deasupra acoperişurilor, vântul şi ploaia întindeau un nor cenuşiu, ale cărui rădăcini plonjau încă în resturile barăcii arse. Domnul Barbezac, care plecase după veşti, se întoarse vesel şi îi anunţă:

— Pivniţa e intactă. Butoaiele n-au fost atinse. Mazalaigue dă un rând tuturor celor care i-au întins o mână de ajutor...

— Haide, tată! zise Amélie. E timpul să ne întoarcem acasă. Sunt obosită...

6.

A doua zi dimineaţă, poştaşul îi aduse lui Amélie o scrisoare de la Marthe Tabaraud şi îi spuse, cu aceeaşi ocazie, că jandarmii îşi terminaseră ancheta asupra cauzelor incendiului. După propriile. sale mărturisiri, Péchadre, înainte de a se duce să se culce, uitase să stingă puţinul jar care mai rămăsese în soba atelierului. Scânteile săriseră din cenuşar pe o grămăjoară de rumeguş şi, o oră mai târzia, atelierul era în flăcări. Această explicaţie logică îl scotea în întregime din cauză pe Justin. Dar Amélie se lupta încă împotriva evidenţei. Mintea ci era în aşa fel făcută încât, după ce intra la o bănuială, nu o mai putea uita, în ciuda argumentelor ce i erau prezentate pentru a o convinge că greşeşte. Ţinân l scrisoarea în mână, ea îl privea pe poştaş cu ochi sceptici.

— Au lucrat cam repede jandarmii! spuse într-un

târziu.

— Ei, Doamne! Nici nu era greu, dacă însuşi Péchadre le-a spus cum s-a întâmplat…

Jérôme, care se afla în prăvălie, zise că, într-adevăr, numai o imprudenţă a pantofarului putuse provoca acest dezastru:

— E prea bă rân şi atât de distrat, b: etul om!

— Bi.ie măcar că i-a scăpat casa! adăugă poştaşul. Dar, odată cu atelierul, i-a ars şi toată rezerva de lemne.

— Şi n-are altceva din ce trăi! spuse Amélie. E îngrozitor! Ce o să se facă acum?

Poştaşul oftă, îşi atinse şapca cu degetele şi ieşi din prăvălie ca să-şi continue cursa. După plecarea. lui, Jérôme rămase un timp perplex, apoi se hotărî să se ducă pe maidanul târgului ca să evalueze pagubele şi să îmbărbăteze victimele.

Ajungând în faţa ruinelor calcinate, constată că nu era singurul care se interesa de soarta soţilor Péchadre. O duzină de persoane, printre care abatele Pradinas, Pierre Mazalaigue, domnul Barbezac, de unui Cala misse, domnul Ferrière scurmau printre resturi şi scormoneau cenuşa cu beţele. În mijlocul grupului se afla pantofarul, zdrobit sub greutatea nenorocirii. Mişca din gura lui ştirbă, îşi sugea obrajii şi îşi ridica bărb a. îi curgea nasul. Avea ochii scăldaţi în lacrimi. Lăsa să-i atârne de-a lungul trupului două mâini lungi, cu articulaţii noduroase care, lucrând atâta timp cu lemnul, împrumutaseră culoarea, crăpăturile şi rigiditatea acestuia. Văzându-l pe Jérôme, reluă pentru el povestea marii sale nenorociri:

— Mă culcasem, nu-i aşa… Dormeam, ca să spun aşa… Şi, dintr-odată, nu-i aşa? Iată că nevasta mă scutură: „Nu simţi nimic?” îi răspund: „Nu, nu simt nimic…” Şi era adevărat, nu simţeam nimic, nu-i aşa?… Şi atunci…

În picioare lângă el, bătrâna Féchadre, o băbuţă mică şi roz, cu ochi albaştri, îl asculta cu atenţie şi dădea din cap ureori, ca şi cum el ar fi spus o lecţie pe care o învăţaseră împreună şi de care era mândră că el şi-o amintea cuvânt cu cuvânt.

— Blestemata aia de sobă era aproape stinsă!… Nu puteam să prevăd, nu-i aşa? Când m-am gândit, cri prea târziu… Flăcări, flăcări ca-n iad, domnul preot ar putea să ne-o spună… Vai, vai L. Alerg, strig…

Retrăia scena, se bătea cu pumnii în piept şi arunca în gol o privire încă speriată de spectacolul din noaptea trecută. Fu lăsat să-şi depene povestea până la capăt, fără să fie întrerupt. Apoi, cum începuse să plouă, Pierre Mazalaigue luă cu el toată lumea la cafenea. Jérôme, care nu mai intrase acolo din ziua târgului, ezită preţ de o secundă să-i urmeze pe ceilalţi. Se gândea că Amélie n-ar fi prea bucuroasă să-l ştie pus pe băut chiar în locul unde comisese prima greşeală. Dar, de această dată, prezenţa domnului preot şi a domnului Cala misse dădea grupului un caracter cu totul onorabil.

— Veniţi, domnule Aubernat? îl întrebă Pierre Mazalaigue. Fără dumneavoastră nu putem hotărî nimic bun.

Învins de această declaraţie flatantă, Jérôme pătrunse la rândul său în sală. Toate geamurile erau sparte. Urme negre murdăreau pereţii şi tavanul. Podeaua, arsă pe alocuri, avea mici găuri pline de praf de cărbune. Într-un colţ erau îngrămădite mobile cu braţe carbonizate, Pierre Mazalaigue aduse sticle şi pahare şi le puse pe o masă rămasă intactă. Se bău în picioare, cu înghiţituri mici, cu cotul depărtat de trup, cu mâna uşoară. Vinul avea puţin iz de fum. Ca să-l menajeze pe patron, toată lumea se prefăcu a nu băga în seamă.

— Pentru mine – zise Mazalaigue – nu-i grav. Nişte geamuri de pus la loc, nişte uşi de reparat. Câteva mobile de aranjat, de văruit faţada… Oricum, n-am intenţia să rămân aici până la sfârşitul lumii. Cu prima ocazie mă întorc la Paris. Dar pentru moş Péchadre e altceva. Trebuie să ne punem de acord să-i reconstruim baraca. Am vorbit cu băiatul lui Eyrolles. O să ne dea scândurile.

— O să mă ocup cu de zidărie! zise domnul Ferrière.

— De acoperiş o să ne ocupăm eu şi fiul meu, spuse domnul Barbezac.

— Partea de lăcăluşerie mă priveşte pe mine.

Domnul Calamisse îşi aminti că are câteva geamuri de rezervă şi propuse să fie utilizate la noua construcţie. Abatele Pradinas se oferi să coordoneze şi să supravegheze lucrările. Tremurând de recunoştinţă, soţii Péchadre scuturau din cap ca nişte cai bătrâni. Puţinul vin pe care-l băuseră le înroşise pomeţii. Pantofarul strângea la piept un burghiu pe care-l găsise printre ruine, îngăimă:

— Ei, da!… Ei, da!… Sunteţi foarte buni cu toţii…

— Foarte buni, da! repetă femeia.

— Dar, la vârsta noastră, sărăcia e ca o boală!

— Nu-ţi fie frică, moş Péchadre – spuse Mazalaigue –, nu peste mult timp ai să fii din nou la măsuţa dumitale de lucru, cu uneltele în mână.

— Şi din ce am să-i fac, saboţii mei? gemu el. Tot lemnul acela bun s-a dus! Trebuie bani să cumperi altul…

— Bani se găsesc mereu. Important este să-ţi păstrezi capul, mâinile şi îndemânarea. Adevăratul dumitale capital nu ţi-l poate lua niciun fel de foc.

— Iată nişte vorbe care-mi plac! interveni abatele Pradinas.

Jérôme era de părerea lui. Curajul şi buna dispoziţie a lui

Pierre Mazalaigue îi plăceau. Regreta că nu putea să-l întâlnească în altă parte decât într-o cârciumă. Privindu-l drept în ochi, îi zise:

— Dacă, în ce te priveşte, ai nevoie de o mână de ajutor, dă de veste. Îmi fac timp dacă e nevoie.

Pierre Mazalaigue îi mulţumi şi îi umplu paharul. Ciocniră cu atâta putere, încât vinul dădu peste mâneca lui Jérôme.

— E semn de prietenie! spuse Mazalaigue.

În clipa aceea, domnul pastor observă că soţii Péchadre dispăruseră. Ieşiseră din cafenea fără să deranjeze pe nimeni.

— Unde dracu’ s-au mai dus? exclamă Mazalaigue.

Se îndreptă spre uşă. Toţi îl urmară. Cei doi bătrâni se duseseră din nou pe locul fostei lor prăvălii. Asemenea

unor cerşetori nenorociţi, pipăiau cu degetele resturile ce nu mai serveau la nimic, se aplecau, se ridicau, îşi vorbeau cu voce joasă. Uneori, cu un gest plictisit, femeia alunga câte un câine care amuşina prin cenuşă pe urmele ei.

Profitând de lipsa clienţilor în prăvălie, Amélie scoase scrisoarea din buzunarul şorţului pentru a o reciti.

„Scumpa mea prietenă – scria Marthe Tabaraud. *E rândul meu să-ţi dau o veste care, cred, o să-ţi facă plăcere Deschide bine ochii tăi frumoşi şi de asemenea inima, care ştie atât de bine să mă înţeleagă. M-am logodit. Da, cu acel tânăr de care ţi-am vorbit, care urmează cursurile Şcolii de Arte şi Meserii şi se numeşte Gilbert Vasselin. Mai e nevoie să-ţi spun că sunt nebiină de bucurie? Căsătoria e prevăzută pentru luna septembrie, din diverse consideraţii familiale pe care ar fi prea lung să ţi le explic aici. În fiecare seară când àdorm, visez să mă trezesc a doua zi dimineaţă mai bătrână cu câteva luni. Ce greu îmi trece timpul! Şi cât e de plăcută aşteptarea! Probabil m şi tu simţi acelaşi lucru îţi aceste clipe şi de aceea îndrăznesc să mă destăinui ţie fără rezerve. Nu e minunat că destinele noastre primesc în acelaşi timp binecuvântarea dragostei? Sper că viitorii noştri soţi se vor place luând exemplul nostru. Dacă ai putea veni să locuieşti la Limoges, câte încântătoare întâlniri în perspectivă între menajurile noastre! Sunt sigură că Gilbert o să te placă mult. E foarte distins, foarte sensibil, foarte…”*

Amélie băgă scrisoarea în buzunarul şorţului şi înaintă spre doamna Croux, moaşa, care voia să cumpere coton mercerizat de culoarea prunei. Apoi Justin fu cel care veni s-o deranjeze pe fată, întrebând-o dacă patronul se întoarce curând. Ea îi răspunse distrată că nu avea habar. În ciuda concluziilor anchetei, nu-l putea privi fără să-i găsească un aer de criminal înrăit. Fruntea lui joasă, ochii lui obtuzi, vorbirea lui şovăitoare făceau, incontestabil, din el tipul însuşi al incendiatorului. îi fu frică de el, îşi reproşă neliniştea şi îl trimise înapoi în atelier cu mai multă asprime decât ar fi vrut. În acea clipă, Jérôme deschise uşa prăvăliei. Părea într-o excelentă

dispoziţie şi mirosea uşor a vin. Dar, la prima vedere, nimic nu te lăsa să crezi că ar fi înghiţit o doză nocivă. Cu antren, îşi povesti vizita pe maidanul târgului, disperarea soţilor Péchadre şi hotărârile generoase. luate în comun în cafenea. Insista mult asupra prezenţei domnului pastorla această reuniune. Numele lui Pierre Mazalaigue revenea adesea în povestirea lui:

— Cum spunea Mazalaigue… împreună cu Mazalaigue ne-am gândit… Ideea lui Mazalaigue…

Vorbea despre acest om cu o consideraţie fără margini. După un timp, constatând că Amélie nu părea de acord cu elogiile lui, coborî tonul, expresia ochilor i se stinse şi se retrase, cu regret, îţi potcovărie.

Era multă vreme de când fata nu-l mai văzuse atât de bine dispus. Trebuia atribuită o asemenea transformare vinului pe care-l băuse, cuvintelor pe care le schimbase cu nişte prieteni optimişti? Nu, cauzele acestei regenerări morale erau fără îndoială mai profunde. Într-adevăr, Jérôme începuse să dea semne de uşurare începând din ziua în care aflase de ruperea logodnei. Nemaiavând a se teme că plecarea fiicei sale ar putea veni să agraveze singurătatea de care suferea de la moartea Mariei, se supunea inconştient unor noi motive de a trăi. Cu câteva resturi salvate din dezastru, el îşi construia o speranţă de schimb, ca şi căpitanul unei corăbii cu catargele rupte de furtună, care întrebuinţează ultimele zdrenţe de pânză ca să facă epava să-şi continue drumul, târându-se până în port. Acum, Amélie era sigură că tatăl ci va scăpa, graţie ei, de starea de prostraţie care-l ţinea departe de lume. Această certitudine îi întărea convingerea că avusese dreptate să renunţe la o căsătorie care, fără s-o facă fericită, ar fi adâncit durerea lui Jérôme. Scrisoarea lui Marthe Tabaraud, debordând de o veselie naivă, o făcea să zâmbească, dar nu o făcea să aibă regrete. În gând îşi pregătea deja răspunsul:

„Pe cât sunt de convinsă că tu ai tot ce trebuie ca să reuşeşti în minunata încercare a unei existenţe în doi, pe atât mă simt eu de puţin făcută ca să mă consacru

dragostei unei fiinţe care nu-mi e nici tată, nici frate… De ce trebuie ca toate, în ciuda diferenţelor de caracter, să urmăm aceeaşi cale? Nu există salvare pentru nimeni în afară de căsătorie? Sunt ferm convinsă că da. Dovada? Sunt plină de bucurie, Marthe, de când cu această ruptură, cum n-am mai fost niciodată…”

Aceste cuvinte exprimau atât de bine convingerea ei intimă, încât îi păru rău că nu le notase. Pe măsuţa de lângă casă era nişte hârtie şi o călimară. Luă un toc din sertar, se aşeză şi începu să scrie scrisoarea. Dar un zgomot de saboţi o făcu să se întoarcă. Denis se întorcea de la şcoală. Era momentul să pregătească masa.

Ieşind de la şcoală, la ora patru, Augustin Marchelaţ trase după el mica bandă spre maidanul târgului. Aveau să se joace de-a turnirul între cavaleri rivali, luptând pentru dragostea unei frumoase castelane. Cavalerii rivali erau Augustin şi Denis; caii, Léonard şi Charlot; castelana, micul Désiré, care avea şapte ani, o faţă de fetiţă şi un fund mare. O duzină de băieţi îşi împărţeau între ei rolurile de grăjdari, de paji, de părinţi nobili şi de cai de schimb. Abia ajunşi lângă fântână, se lepădau în mare grabă de ghiozdane. Désiré, umilit de schimbarea de sex, mormăia nemulţumit:

— Nu vreau să fiu castelană!… Nu vreau să fiu castelană!…

Trebui tras zdravăn de urechi ca să fie de acord, printre lacrimi, cu noua lui condiţie.

— Plânge, frumoasa mea prinţesă! rânji Augustin. Ah! Cât o iubesc!…

Şi, luându-l pe Désiré în braţe, se prefăcu că vrea să-l sărute pe gât. Celălalt se zbătea. Puţin palid, Augustin se îndreptă, avu un surâs contractat, tuşi şi spuse:

— Bine… Aduceţi caii!…

Se sui în spatele lui Charlot, în timp ce Denis se căţăra pe umerii lui Léonard. Caii, greu încărcaţi, se clătinau şi întindeau gâturile. Părând cuprins de primele semne ale unei evoluţii psihice de necrezut, Désiré începu să strige:

— S-a făcut! Nu mai sunt castelană! Nu mai sunt castelană!

— Tacă-ţi gura! porunci Augustin.

— Putem începe? întrebă Denis.

Învârtind o riglă în chip de spadă, cei doi campioni se măsurau din priviri şi strângeau din genunchi, cu riscul să-şi sufoce caii. La un semnal, se avântară cu greu unii către ceilalţi. Riglele zburau şi se abăteau pe umeri, pe capete. Strigăte de încurajare se ridicau din public. Castelana gemea:

— Eu găsesc că nu are niciun haz.

— Vei descoperi tot hazul – urlă Augustin – când o să-l înving pe acest fiu de căţea şi am să te bag la mine în pat, frumoaso!

Tăcu deodată, cuprins de sughiţ. O avalanşă de lovituri ale adversarului îl făcuse să-şi piardă echilibrul. Zvârlit din şa, se agăţă de mâneca lui Denis şi cu toţii se prăbuşiră într-un amestec de strigăte, râsete şi palme. Îngrijorat de propria-i soartă, Désiré întreba:

— Şi atunci, pe mine cine m-a câştigat?

Nimeni nu-i răspunse. Cuprinşi de emulaţie, spectatorii turnirului se precipitaseră spre locul căderii cavalerilor şi îşi împărţeau pumni, la întâmplare, să se încălzească. Duelul degenera într-o bătaie de golani. O voce gravă răsună, dominând tumultul:

— Măi băieţi, ce faceţi voi acolo?

Urmă un moment de stupefacţie. Unul după altul, combatanţii se ridicară. Zburliţi, zgâriaţi, gâfâind, îl examinau pe cel care se apropiase de grup: Pierre Mazalaigue. De când cu vitejia din ajun, se bucura de mare preţuire în ochii copiilor.

— Glumim şi noi, nu? se grăbi să răspundă Augustin.

— Văd, văd… şi ce faceţi după asta?

— Nu ştim.

Pierre Mazalaigue parcurse cu privirea cercul feţelor încălzite de joc. Un surâs i se aşternu pe buze.

— Vreau să vă fac o propunere. Dar trebuie să pot avea încredere în voi. Cine e şeful aici?

— Eu, răspunse Augustin. Şi Denis e secundul meu.

— Sunteţi siguri de oamenii voştri? întrebă Pierre Mazalaigue.

Acest limbaj serios impresionă plăcut auditoriul. Copiii se îndreptară sub fesuri.

— Sigur! spuse Augustin.

— Pentru că – reluă Pierre Mazalaigue – aş vrea să vă încredinţez o misiune importantă. Va trebui să depuneţi jurământ…

— Despre ce, e vorba? întrebă Léonard, temându-se de o capcană.

— Nu vă pot explica aici – zise Pierre Mazalaigue. Veniţi în casă, unde o să fim mai liniştiţi.

— Înainte, marş! porunci Augustin.

Cu un viguros tropăit de saboţi, mica trupă se îndreptă în ordine spre cafenea.

Amélie îşi termina scrisoarea când clopoţelul de la uşa prăvăliei sună cu brutalitate. Ridică ochii. Denis înainta spre ea, ţinând o hârtie în mână. În spatele lui venea colegul său Charlot. Amândoi aveau un aer intransigent şi solemn. Crezând că fratele său se întorcea acasă ca să-şi ia gustarea, îi spuse:

— Aşteaptă puţin. O să-ţi fac o tartină.

— N-am timp.

— De ce?

— Avem o misiune de îndeplinii. Citeşte asta.

Depuse pe tejghea o pagină de caiet, pe jumătate acoperită cu nume şi cu cifre.

— Ce e asta? întrebă ea.

— O listă.

— O listă de ce?

— De cumpărători. Trebuie să reţii trei perechi de saboţi şi să mi le plăteşti dinainte. Scrii pe listă şi cât mi-ai dat.

— Dar n-avem nevoie de saboţi, Denis!

— Poate, dar Péchadre are nevoie de bani.

— El v-a trimis?

— Nu, Mazalaigue.

— Mazalaigue!? exclamă ea cu un sentiment de agasare care făcu să-i tremure vocea.

— Da. Ne-a împărţit în grupe de câte doi. Fiecare grup are sectorul lui, înţelegi? Mergem din casă în casă, însemnăm comenzile, strângem banii şi aducem totul la cafenea în seara asta. Cu asta, Péchadre o să poată să-şi cumpere lemn ca să-şi reînceapă comerţul.

Amélie păstră tăcerea. Deşi recunoştea generozitatea unei asemenea acţiuni, îi părea rău că iniţiativa aparţinea unei persoane pentru care ea nu avea niciun fel de stimă. Simplul fapt că Pierre Mazalaigue era cel care organizase această campanie de binefacere dădea efortului copiilor un caracter de rău augur. Ce păcat că ideea chetei nu-i venise lui Jérôme sau domnului Calamisse, sau domnului pastor! Irigată, neştiind ce atitudine să ia, tânăra murmură într-un târziu:

— Mă bucur că domnul Mazalaigue are încredere în voi pentru o colectă. Nu vă cunoaşte. Eu în locul lui n-aş avea.

— N-are de ce să îl aibă încredere, spuse Denis. Am jurat.

— Da! îi întări cuvintele Charlot. Ne-am dat cuvântul. Am trecut deja pe la opt case.

Denis bătu cu palma peste buzunarul pantalonilor, făcând să – sune nişte monede.

— Topul e aici! Atunci, îi comanzi sau nu, saboţii ăia?

Era imposibil de refuzat. Amélie îşi înscrise numele în josul paginii pentru trei perechi de saboţi. Denis întinse mâna:

— E doi franci perechea.

— Altă dată erau cu treizeci şi cinci de centime.

— Tarif special!

Ea se abţinu să nu râdă, luă şase franci din casă şi îi întinse băatului, care-i băgă în buzunar cu gravitate.

— La drum! spuse Charlot.

Ea îi însoţi până la uşă şi-i văzu mergând, cot la cot, sub fesurile gemene şi sub mantalele din care le ieşeau picioarele slabe. Deodată, se simţi complet emoţionată la

gândul că fratele ei participa la o faptă bună. Ochii încercau zadarnic să caute umbra celor doi copii care; coborau prin ceaţa ce se lăsa peste târg. Rămase o vreme într-o stare de beatitudine liniştită, visând la acest marş al copiilor în asfinţit. Trebuie să fi fost pe toate străzile. Uşile se deschideau în faţa lor, aruncând pe sol o pată de lumină galbenă. Cei mari îi întâmpinau cu mirare pe aceşti mesageri cu priviri încăpăţânate. Cu nasurile roşii de frig, cu mâinile pătate de cerneală, ei îşi întindeau hârtia ca pe un ordin de rechiziţie. Fiecare familie se trezea impusă cu câteva perechi de saboţi. Listele se lungeau. Monezile cădeau în buzunare, pe un pat de bile, de căpăeele, de sfoară şi de pene. Într-o singură scară, prin hotărâre superioară, toate picioarele din Chapelle-au-Bois se găseau încălţate cu saboţi. Şi, în timpul acesta, moş Péchadre, neştiind nimic de complotul care se urzea în favoarea sa, îşi contempla cu tristeţe uneltele scăpate din dezastru şi se întreba dacă va mai avea vreodată prilejul să se servească de ele ca să lucreze lemnul.

Amélie avu un frison, cu umerii atinşi de o pală de vânt îngheţat, reintră în prăvălie şi închise uşa. Un sentiment de sărbătoare stăruia în sufletul ei. După câteva minute de ezitare, nemaiputând sta locului, intră în potcovărie ca să-i spună tatălui ei despre acţiunea întreprinsă de că re copii pentru a veni în ajutorul pantofarului. Jérôme se arătă încântat de această faptă caritabilă, dar, învăţat minte de o recentă experienţă, evită să laude prea tare meritele inspiratorului. Ea se întoarse în magazin, se aşeză la casă şi continuă să scrie ca să-i treacă vremea. Ochii o dureau de strălucirea paginii albe. Sute de saboţi îi dansau prin faţa ochilor. Fără să recunoască, aştepta întoarcerea lui Denis cu nerăbdare. El nu apăru decât la ora cinei şi strigă încă din prag cu o voce răguşită de frigul de afară:

— Amélie! Am primit felicitări de la Mazalaigue!

Părea atât de mândru de această distincţie, încât că îşi făcu o datorie din a-l lăuda la rândul ei.

7.

— Aş dori un săpun, spuse el.

Ea tresări, se îndreptă şi fără un cuvânt se duse spre fundul încăperii. Era pentru prima oară că Pierre Mazalaigue venea la magazin. De obicei, femeia de serviciu de la cafenea se ocupa de toate cumpărăturile în locul lui. Amélie trebui să dea la o parte nişte cutii de pe raft înainte de a descoperi articolul cerut. Când se întoarse, ţinând un săpun în mână, privirea ei se încrucişă cu cea a vizitatorului. El o examina cu o insolenţă liniştită. Ca de fiecare dată când îl vedea, fu frapată de vigoarea gâtului său şi de maxilarele pronunţate. Fruntea lui era puţin îngustă. Nările se deschideau larg deasupra unei groase mustăţi brune. Toată figura degaja aviditate şi încăpăţânare.

— Poftim! spuse ea.

El luă săpunul şi-l mirosi:

— Miroase bine.

— Da.

— Cât vă datorez?

— Cincizeci de centime.

— Nu-i scump. Puteţi să-mi mai daţi patru?

Ea îşi stăpâni nerăbdarea şi reveni cu paşi uşori către colţul rezervat produselor de toaletă. Dar nu mai rămăseseră decât două săpunuri la îndemână. Restul se afla pe un raft mai sus, la care se ajungea mai greu.

— Vă ajung oare două? întrebă ea.

— Nu mai aveţi altele?

— Ba da, dar trebuie să le caut.

— Căutaţi-le! Nu mă grăbesc.

Furioasă, ea împinse un scaun până la stelaj, se sui pe el şi întinse braţul încercând să atingă cartonul cu săpunuri. În timp ce cu degetele încerca să recunoască pe pipăite conturul ambalajelor, simţea pe umeri, pe şolduri, pe spate alunecarea a doi ochi însufleţiţi de gânduri impertinente. Sub presiunea unei asemenea curiozităţi, ţesătura rochiei sale părea că se subţiază până la transparenţă. Impresia de a fi dezbrăcată şi pipăită de la distanţă era atât de intolerabilă, încât Amélie făcu o

mişcare grăbită şi fu gata să cadă. În sfârşit, reuşi să ajungă la cartonul care conţinea săpunurile, sări la pământ şi se întoarse brusc pe călcâie pentru a surprinde bărbatul în postura sa necinstită. Era întors cu spatele la ea şi se uita liniştii la stradă prin vitrina de la faţadă. Ea fu puţin nedumerită, constatând că se neliniştise în zadar. Ca pentru a-şi face uitate bănuielile, spuse cu amabilitate în glas:

— Asta e tot ce doriţi, domnule?

— Nu! spuse el, înaintând spre casă. Aş mai vrea un litru de alcool metilic.

În timp ce îl servea, doamna Barbezac deschise uşa şi intră însoţită de un vesel sunet de clopoţel. Pierre Mazalaigue o salută pe noua venită şi aceasta-i răspunse cu politeţe. Amélie binecuvânta această intervenţie, ca şi cum ar fi fost în pericol rămânând singură cu un bărbat în magazin.

— Să vă fac un pachet, domnule? întrebă ea.

— Nu încă – spuse el. Mai vreau să cumpăr şi altele.

Ea fu deconcertată de aplombul lui, căută o replică usturătoare, nu găsi şi spuse cu regret:

— Vă ascult.

— Ah, nu mă grăbesc. Serviţi-o mai întâi pe doamna.

— Vă mulţumesc, domnule! exclamă doamna Barbezac.

— Pentru nimic – murmură el înclinându-se.

— Sunt aşteptată acasă. Termin repede. Numai o litră de cafea, micuţă Amélie. Mi-o treci în cont.

Câteva minute mai târziu pleca, voluminoasă şi sprintenă, cu un surâs larg pe faţa pudrată şi cu o litră de cafea sub braţ.

— Între noi doi, acum – spuse Pierre Mazalaigue.

Amélie tresări auzind aceste cuvinte încărcate de aluzii redutabile. Pierre Mazalaigue stătea foarte aproape de ea, dar nu se mişca: se gândea, îşi aduna puterile înainte de a ataca.

— Aş vrea şi eu nişte cafea! rosti el în sfârşit.

— Câtă?

— O litră. E bună?

— Toate clientele noastre sunt mulţumite.

Îi venea greu să vorbească. îi lipsea suflul. În acest timp el lăsa să-i alunece o privire interesată prin raioanele magazinului, în mod vizibil, căuta ce-ar mai putea să cumpere. Pe rând, comandă: lumânări, o cutie de sardele, oţet, un pachet de tăiţei, un borcan cu dulceaţă, două sute cincizeci de grame de orez. În mai multe rânduri, apărură diferiţi clienţi şi el le cedă rândul cu o grabă suspectă. După plecarea lor, spunea:

— Unde am rămas, domnişoară?

Cum îi vorbea cu politeţe, ea nu avea nimic precis să-i reproşeze şi totuşi, niciodată nu se simţise atât de umilită în exerciţiul profesiei sale. În calitatea lui de client, avea dreptul să fie servit după dorinţă. Dar, pe când ea era mândră să satisfacă toate exigenţele altor cumpărători, nu putea suferi ideea să asculte de capriciile acestuia. Venise ca să-şi bată joc de ea sau ca să încerce să-i intre în graţii? Sticlele şi cutiile se aliniau pe tejghea. S-ar fi zis că Pierre Mazalaigue se aproviziona în vederea unui asediu. Ea nu putu să se împiedice să-i atragă atenţia asupra importanţei deosebite a comenzilor sale.

— E nevoie de toate – oftă el – cu tot ce s-a distrus la incendiu!

Ea nu se aştepta la această replică şi regretă zăpăceala de care dăduse dovadă fată de un om lovit de soartă. Dar, poate că nu spunea adevărul. Pe punctul de a se înduioşa, se crispă, refuză să se lase păcălită şi-şi încruntă vizibil privirile.

— În cazul acesta, ar fi trebuit să vă faceţi o listă. Aş fi avut timp să pregătesc tot ce vă trebuie şi aş fi aranjat să vă parvină pachetul la domiciliu.

— Vă plictiseşte deci să mă serviţi astfel? întrebă el.

Ea roşi, se simţi pierdută şi îngăimă:

— Câtuşi de puţin…

— Ei bine, atunci… Văzând expuse toate mărfurile acestea din rafturi, îmi dau mai bine seama de tot ce e nevoie într-o casă. Iar dumneavoastră sunteţi atât de

binevoitoare!

Ea îşi strânse buzele, îşi luă creionul, carneţelul şi începu să scrie cu o mână care-i tremura. Dar el nu o lăsă să-şi facă socoteala şi exclamă:

— Era să uit! Am pierdut doi nasturi. Dacă aş găsi să-i înlocuiesc la dumneavoastră…

Îşi deschise haina şi îi arătă vesta: într-adevăr, îi lipseau cei doi nasturi de jos.

— Mi-e teamă că n-o să putem, să-i asortăm – reluă el. Vedeţi, sunt negri, dar bat în gri, cu două chestii… două mici şanţuri la margine…

Continuând să vorbească, ridica poalele vestei pentru a o invita pe tânăra fată să ia cunoştinţă de datele problemei. Apoi, cum ea rămăsese nemişcată, cu capul ridicat, cu privirea fixă, el înaintă spre ea, continuând să ţină pulpana de stofă strâns între degete. Ea simţi un miros de tutun, de vin şi de cosmetice. Trebuie să fi trecut pe la frizer înainte de a veni la magazin. Avea părul tăiat scurt. Mustaţa îi strălucea:

— Mă scuz că vă deranjez pentru asta – spuse el – dar la dumneavoastră se găsesc nasturi, nu-i aşa?…

Ea întoarse privirile. Inima îi bătea tare. Cuprinsă de o frică iraţională, şopti:

— Să văd ce am.

— Dacă vreţi.

Cu nervozitate, deschise nişte sertare şi scoase zeci de cartoane care serveau drept suport nasturilor. El lua câte un carton, îl apropia de vestă, dădea din cap, îl arunca la grămadă, alegea un altul şi-l examina, strângând din pleoape ca un artist care caută asemănarea modelului cu portretul:

— Ăştia, poate? Ce credeţi? Nu sunt oare puţin mai închişi decât ai mei?

— Ba da.

— Să vedem ceilalţi, mai la stânga… Vreţi să mi-i daţi?… Prea deschişi!… Ah, ce dificil e!… Cred că aş face mai bine să-i schimb pe toţi.

Avea o voce lentă şi răguşită, a cărei rezonanţă

Amélie o simţea în tot corpul. Mintea nu-i mai judeca. Constelaţii întregi de nasturi desperecheaţi i se învârteau prin faţa ochilor.

— Pe care mă sfătuiţi să-i iau? întrebă el.

Ca sub efectul unei zdruncinături, ea se trezi şi spuse:

— Am aici unii care cred că ar merge foarte bine…

El apucă nasturii întinşi, îi examină înclinându-i spre lumină şi conchise cu veselie:

— Pentru că vă plac aceşti nasturi, nici nu mai vreau alţii! La nevoie, o să lărgim butonierele cu o mică tăietură de foarfecă…

Ea îndrăzni să arunce o privire spre vesta lui Pierre Mazalaigue şi constată că nasturii aleşi de ei erau într-adevăr de două ori mai mari decât butonierele.

— Scuzaţi-mă – murmură ea – am greşit…

— Nu, nu! îmi plac foarte mult. îi păstrez.

— Dar nu pot să vă las să purtaţi nişte nasturi care nu vă convin!

— Am dreptul, da sau nu, să cumpăr ce-mi place?

— E absurd…

— Dacă mai insistaţi, am să cumpăr două duzini!

Ea plecă privirea şi toată căldura trupului i se sui în obraji.

— Să vă fac socoteala!

Era sigură că faţa îi era umedă, cu două pete roşii pe obraji. Avea o mică pată de grăsime pe corsaj. Şi Pierre Mazalaigue vedea toate acestea. Ca să-şi dea curaj, se gândi că peste cinci minute va scăpa de prezenţa lui. Cu degetele crispate pe un creion, cu nasul în jos, însemna preţurile pe un caiet, şoptind pentru ea însăşi:

— Alcool = 0, 80 fr.; tăiţei = 0, 40…

— E nostim – spus el –, vă observ şi încerc să-mi amintesc fetiţa care eraţi când am părăsit regiunea în 1904. Aveam optsprezece ani şi dumneavoastră… cât?… Nouă ani?… Zece ani?… Vă revăd foarte bine cu şorţul şi codiţele pe spate… Nu vă mai amintiţi de mine?…

— Nu.

— Nu-i de mirare! Pe atunci nu vă uitaţi la nimeni. Treceaţi pe stradă cu capul drept, cu un aer serios! Colegele dumneavoastră râdeau, se întorceau… Dumneavoastră, nu…

— Mi-aţi cerut una sau două sticle de oţet?

— Una.

— Oţet = 0, 50 fr.

Trase o linie sub lunga coloană de cifre şi începu să adune. Tulburată de această voce care continua să-i vorbească, lua o cifră drept alta, uita să adune şi greşea la total:

— Douăzeci şi doi şi cu cinci, douăzeci şi şapte… şi reţin doi…

— Când v-am văzut la înmormântarea tatălui meu, nu v-am recunoscut pe moment, atât de tare v-aţi schimbat. Vă mulţumesc că aţi venit în ziua aceea!…

Din nou, ea pierdu şirul adunării.

— Vă mulţumesc şi eu, că aţi venit pentru… pentru mama…

Urmă o clipă de tăcere. Ea profită pentru a-şi reîncepe socoteala. În sfârşit, cu un suspin de uşurare, anunţă:

— Doisprezece franci şi douăzeci.

El scoase un portmoneu din buzunar şi i puse banii pe tejghea, în timp ce ea aranja articolele de băcănie şi de mercerie în două cutii de carton întărite la colţuri.

— O să puteţi duce toate astea?

— Bineînţeles!

El luă un pachet sub braţ şi spuse:

— Daţi-mi-l şi pe celălalt.

Amélie ridică cel de-al doilea carton şi i-l întinse cu o mişcare neîndemânatică. Dar ei nu avea decât o mână liberă. Ţinea braţul stâng mai departe de trvp. Un uşor miros de transpiraţie îi ieşea de sub braţ.

— Lipiţi cutia de şoldul meu. O s-o apuc sub braţ.

Ea îl ascultă, cu ochii plecaţi, jenată să se afle atât de aproape de acest bărbat.

— Aşa! spuse el.

Strânse cotul. Ea făcu un pl’se înapoi. Cu câte o cutie sub fiecare braţ. cu pieptul bombat, cu umerii lui largi, umplea întregul magazin cu masivitatea lui considerabilă şi cu horbota râsului său.

— La revedere, domnişoară. Iată-mă aranjat pentru multă vreme.

Rămasă singură, se mira de brusca lipsă de treabă după atâta agitaţie şi atâtea dificultăţi. Pierre Mazalaigue lăsase nota de plată pe tejghea. În mod maşinal, verifică adunarea. Deodată tresări. O greşeală! Totalul nu era de 12 franci şi 20, ci de 10 franci şi 20. Adună încă o dată. Nicio îndoială! îi datora doi franci! Fără să ezite, luă bani din sertar şi ieşi în stradă. Pietre Mazalaigue era deja departe. Mergea repede, cu paşi mari, strângând sub braţ dubla încărcătură. Să-l strige? Ar fi însemnat să se poarte ca o persoană lipsită de ruşine. Nehotărâtă, făcu câţiva paşi în direcţia lui, apoi se gândi că vecinii ar putea s-o vadă alergând pe urmele unui bărbat şi intră în grabă în magazin.

Puţin după aceea, Denis se întoarse de la şcoală şi ca îl trimise să facă comisionul. Era, desigur, soluţia cea mai simplă şi mai corectă. Punându-I să repete ce trebuia să-i spună lui

Pierre Mazalaigue, îi dădu o monedă de doi franci. Şi nota de plată corectată cu creion roşu. El plecă în galop. Cât timp o să-i ia cursa? Un sfert de oră, cel mult. Poate douăzeci de minute. Trecu o jumătate de oră. De trei ori ieşi în pragul uşii ca să pândească întoarcerea băiatului. Se enervă pe el, acuzându-l că s-a op. îi în drum să stea de vorbă cu colegii. Şi, imediat după aceea, îşi reproşa nerăbdarea. Două cliente intrară, iar ea le servi în grabă, cu sentimentul că a fost deranjată degeaba. Când ultima cumpărătoare părăsea magazinul, Denis i se împiedică în picioare. Amélie îşi ceru scuze şi îl băgă pe fratele său în prăvălie:

— Spune, ce-a zis?

Băiatul, gâfâind, îşi plimba limba dintr-un colţ într-altul al gurii:

— A spus… a spus… că-ţi mulţumeşte… că nu observase nimic… că nu e grav… A luat cei doi franci şi mi-a dat cinci centime pentru deranj…

— N-ar fi trebuit să accepţi!… Dar de ce n-ai venit mai repede?

Denis, regăsindu-şi în sfârşit suflul, se umflă în pene cu mândrie:

— Suntem prieteni, de când cu povestea cu saboţii. Când ne întâlnim, stăm de vorbă…

— Aţi vorbit împreună, tot timpul ăsta?

— Da.

— Despre ce?

El avu un surâs misterios.

— Nu te priveşte!

O bănuială îngrozitoare îi trecu lui Amélie prin minte. Poate că Pierre Mazalaigue îi pusese lui Denis întrebări despre sora lui!? Şi copilul, prea bucuros să satisfacă curiozitatea noului său prieten, dăduse drumul în faţa lui celor mai intime confidenţe! întâlnirile cu Jean Eyrolles, ruperea logodnei… Desigur, toată lumea ştia deja povestea aceasta. Dar nu în detaliu. Denis îi dăduse desigur toate detaliile. La nevoie chiar le şi inventase!

Iar celălalt se va distra cu aceste bârfe mizerabile. Sufocată de indignare, strigă:

— Nu glumesc, Denis! Vreau să ştiu! Despre ce-aţi vorbit?

— Despre Péchadre – spuse el cu o expresie compătimitoare.

Trebuia crezut? Nu ştia ce atitudine să ia. Se înfuriase degeaba.

— Mâncăm curând? întrebă Denis.

— Peste un sfert de oră. Du-te şi spune-i tatii.

După masă, Amélie fu cuprinsă de o nevoie stringentă de a aranja şi a face curăţenie. În ciuda protestelor lui Jérôme, voia să frece toată bucătăria fără să înceteze să supravegheze magazinul prin uşa de comunicaţie. Cum auzea clopoţelul de la intrare, se ştergea pe mâini, îşi aranja coafura şi ieşea în

întâmpinarea clientelor cu un surâs de bun-venit pe buze. Apoi, se întorcea vitejeşte la treburile gospodăreşti. Această activitate febrilă îi consuma întreaga energie şi o împiedica să se gândească. Scutura praful şi freca petele ca şi cum şi-ar fi satisfăcut o răzbunare.

Se cină târziu, într-un iz acru de cârpă udă. Amélie, cu mâinile roşii, cu ochii încercănaţi de oboseală, amuşina cu deliciu mirosul triumfului ei. Vasele străluceau. Mobilele îşi schimbaseră înfăţişarea. Denis şi Jérôme, impresionaţi, îşi supravegheau gesturile şi coborau tonul, ca şi cum s-ar fi aflat într-o vizită.

A doua zi dimineaţă, Amélie puse în practică un proiect temerar. În picioare mai devreme decât de obicei, se hotărî să-şi schimbe pieptănătura. I se părea, într-adevăr, că exista un dezacord penibil între pieptănătura de fată şi gravele responsabilităţi care îi reveniseră după moartea mamei sale. Nu se mai simţea la îndemână cu banda încinsă peste frunte şi cu coada împletită pe spate. Ca să-şi fie credincioasă sie însăşi, îi trebuia un coc. îl împleti pe cap, îl fixă cu agrafe şi făcu doi paşi înapoi ca să se contemple în oglindă. Obrajii ci dezgoliţi păreau mai slabi, fruntea mai largă, gâtul, mai lung şi mai alb. O perniţă lucioasă îi domina acum construcţia fină a feţei. Nu mai era o adolescentă, ci o femeie semeaţă şi experimentată care îşi poza sie însăşi în rama oglinzii. Încă emoţionată de această metamorfoză, coborî scara cu paşi de regină şi intră în bucătăria în care fratele şi tatăl ei o aşteptau ca să-şi bea cafeaua.

— Ai înnebunit! exclamă Denis când o văzu. De ce-ai făcut asta?

Jérôme tăcea, ca uluit de o apariţie supranaturală.

— Ei bine, tată – murmură Amélie – nu spui nimic? Ce spui de noua mea pieptănătură?

El nu înceta să o privească, cu o atenţie şi o tandreţe stranie, în sfârşit, spuse:

— Ah, Amélie! Cât de mult semeni cu mama ta!

O ladă cu veselă, expediată de la Limoges, sosise la gara din Chapelle-au-Bois. La trei după-amiaza, Amélie îl

mobiliză pe Justin ca să ia marfa în primire. Mergea pe mijlocul drumului împingând o roabă goală. Tânăra îl urma la câţiva paşi distanţă. Mergând pe drum, se încrucişă eu Antoinette, care, o dată în plus, se făcu că nu o vede. Această atitudine neplăcută o supăra pe Amélie, care socotea că n-are nimic să-şi reproşeze, din moment ce Jean Eyrolles îşi păstrase toată stima pentru ea şi după ruptură. îi veni ideea să se ia după fosta ei prietenă şi să-i ceară explicaţii. Apoi îşi spuse că era inutil să piardă timpul încercând să convingă o creatură a cărei ostilitate era bazată pe prostie, pe orgoliu şi pe rea-credinţă. Uşurată de această hotărâre, se grăbi să-l ajungă din urmă pe lucrătorul tatălui ei, care i-o luase mult înainte şi aştepta, cu braţele atârnând, la intrarea pe peron. După ce plăti cheltuielile de transport la ghişeu, supraveghe încărcarea lăzii în roabă şi îi recomandă lui Justin să se întoarcă fără să se grăbească şi să evite gropile. Apoi o luă în direcţia cimitirului, pentru că voia să vadă din nou grilajul pe care Jérôme îl fixase în ajun la mormântul mamei sale.

Acum, pătratul de pământ preţies era înconjurat de o adevărată dantelă de fier forjat. Ridicându-se până la înălţimea genunchilor, împrejmuirea era constituită dintr-o împletitură graţioasă de trandafiri şi de vrejuri de viţă de vie. Toată arta, toată dragostea, toată răbdarea lui Jérôme se regăseau în această lucrare, în acelaşi timp solidă şi uşoară. Lucrase la ea mai bine de două luni. Şi era foarte mândru de ea. Amélie, la rândul ei, îi împărtăşea emoţia. Nu l-ar fi crezut niciodată pe tatăl ei capabil de o asemenea reuşită. Fără îndoială, amintirea soţiei sale îl inspirase în mod fericit. În picioare, în faţa acestei bariere, fata ghicea în mod confuz că în ciuda morţii, care roade carnea şi risipeşte sufletele, Maria, îngropată, evaporată, insesizabilă, trebuie să fi simţit, de foarte departe, cinstea ce i se făcea. O căruţă trecea pe drum. Sub cerul de culoarea cositorului, pietrele păreau mai albe şi mai grele decât de obicei. Câteva picături de apă se scuturară din nori. Totuşi, vântul nu mirosea a ploaie. Urmându-şi visul, Amélie se întreba dacă mama ei ar fi bucuroasă să o vadă

cu coc. Această întrebare stranie o miră. Era oare un sacrilegiu? Nu. Încetând să mai aparţină acestei lumi, Maria nu-şi schimbase caracterul. Ştearsă dintre cei vii, ca nu devenise o figură solemnă, căreia nu îndrăzneşti să te adresezi decât în marile ocazii şi cu o nuanţă de respect în voce. Ca şi altă dată, cele mai modeste probleme ale existenţei erau de resortul ei. Vedea tot, înţelegea tot. Dar nu putea să se facă auzită de cel care-i cereau sfatul. „Cât. sunt de proastă! La ce mă pot gândi?!” Maşinal, mângâie cu vârful degetelor fierul rece şi întunecat al grilajului. În sfârşit, ca şi cum însăşi moartea i-ar fi dat liber pentru ziua aceea, simţi că nu mai avea ce face în acel loc şi, încet, cuminte, se îndreptă spre ieşire.

Pe drumul care urca spre târg îi zări pe tatăl său şi pe domnul pastor venindu-i în întâmpinare. Jérôme gesticula în timp ce mergea. Sub sutana care flutura, abatele Pradinas avea aerul un Ui ciung. Erau atât de absorbiţi de discuţia lor, încât fură surprinşi când o descoperiră pe Amélie la zece paşi de ei.

— De unde vii? întrebă Jérôme.

— De la cimitir.

— Chiar acolo mergem şi noi! zise preotul. I-am cerut tatălui dumitale să-mi arate grilajul pe care l-a montat ieri.

— E foarte frumos – aprecie Amélie.

Jérôme nu-şi putu ascunde mulţumirea:

— Da, o să vedeţi, n-am făcut niciodată ceva mai frumos.

— Ei bine – spuse ea – nu vreau să vă mai reţin. Probabil vă grăbiţi…

— Câtuşi de puţin! zise abatele Pradinas. Graţie dumitale, mă bucur de o pauză salutară. Tatăl dumitale e un om teribil! Cum rămânem singuri, dă-i şi discută…

— Ce discuţie?

— Cum? Nu ştiţi? Plutim în plină controversă teologică… Mă ciocăneşte ca pe-un fier roşu pe nicovală… Cu singura diferenţă că eu nu cedez…

Începu să râdă şi ochii lui mici dispărură între două cute de piele roz mărginită de gene.

— Îl plictiseşti poate pe domnul pastor, tată?

— S-o crezi tu! exclamă Jérôme. E încântat. Şi apoi cu cine altcineva aş putea discuta despre anumite lucruri? Nu vrei să te întorci cu noi la cimitir?

— Nu, tată! Magazinul e închis. Trebuie să mă grăbesc.

Abatele Pradinas desfăcu amândouă mâinile ca şi cum ar fi lăsat să-i scape o pasăre:

— Ce de griji, copilul meu, şi câtă vitejie! Tatăl dumitale mi-a spus că te dedici prea multor treburi.

— Nu-i aşa. Eu nu mă plâng.

— Te plânge el pe dumneata.

— Greşeşte, vă asigur…

— L-am sfătuit să vă găsească o femeie cu experienţă, care ar putea să vă ajute la prăvălie, sau măcar la gospodărie…

— Da – oftă Jérôme – ar fi mai rezonabil.

Stupefiată, Amélie îi examină pe cei doi bărbaţi, ca şi cum i-ar fi făcut o propunere dezonorantă.

— Haide, tată, n-am nevoie de nimeni să mă secondeze. Mă descurc foarte bine şi singură…

— Şi îţi distrugi sănătatea – spuse Jérôme. Dacă ai vedea cum arăţi de patru zile!…

— Are dreptate tatăl dumitale – reluă preotul. Nu poţi continua să ai grijă şi de casă şi de magazin în acelaşi timp. În timpul vieţii mamei dumitale, vă împărţeaţi treaba amândouă. De ce ai pretenţia acum să-ţi asumi singură sarcini cărora altă dată le făceaţi cu greu faţă amândouă?

— N-am nevoie de o străină în casă!

— Persoana pe care v-aş recomanda-o nu-i chiar o străină.

— E vorba de buna doamnă Pinteau – spuse Jérôme.

— Nu o cunosc.

— Ba da! Biata ta mamă ţi-a vorbit deseori despre ea O prietenă din copilărie: Antoinette… Antoinette Pinteau. Erai mică atunci când moş Pinteau a murit şi ea a plecat de aici ca să se instaleze la Mcymac împreună cu fiul ei. Iată că se împlinesc doi ani de când fiul ei, ucenic zidar, a

murit căzând de pe o schelă. Ea n-are din ce trăi. Se întoarce să locuiască aici, la domnişoara Beilac, care o să-i închiricze o cameră. Domnul părinte şi cu mine ne-am gândit c-am putea s-o angajăm câteva ore pe zi ca să-ţi uşurăm ţie treaba.

— Nu, tată. E inutil să insişti. Sunt foarte mulţumită aşa şi nu m-am simţit niciodată mai bine.

Abatele Pradinas înclină capul într-o parte.

— Departe de noi gândul să te forţăm, dar gândeşte-te bine, copila mea…

— Vă faceţi iluzii! spuse Jérôme râzând; când spune ca nu, rămâne nu. Exact ca şi biata maică-sa…

Aceste cuvinte flatau amorul propriu al lui Amélie. Emoţionată, roşind, murmură:

— În lot cazul, domnule pastor, vă mulţumesc pentru bunăvoinţă.

Se îndepărtă cu senzaţia că era urmărită cu privirea în timp ce urca coasta. Fără îndoială aveau să vorbească despre ea. Dacă nu cumva reluaseră dezbaterea lor religioasă. De la moartea Mariei, Amélie remarcase că tatăl ei căuta tovărăşia preotului, ca şi cum ar fi avut vreo afacere împreună. Preotul nu era prieten cu el, ci adversarul lui preferat, reprezentantul unei case rivale. Jérôme preţuia ştiinţa, seninătatea, sinceritatea ecleziastului şi nu se gândea decât să-l atace ca să-i găsească punctul slab. Şi celălalt se preta la jocul acesta care, desigur, nu îl deranja câtuşi de puţin. Ideea acestei camaraderii certăreţe o amuza pe fată ca o nouă dovadă a naivităţii masculine. Niciodată o femeie nu şi-ar fi pierdut timpul să stea la palavre în felul acesta asupra unor subiecte care-i depăşeau competenţa. Ea aprecia şansa de a aparţine unui sex care dispreţuieşte divagaţiile politice şi filosofice, pentru a se pune mai bine în serviciul vieţii cotidiene. Gândul la cocul ei îi reveni pe neaşteptate şi o umplu de satisfacţie. îi simţea greutatea infimă pe cap, sub pălărie. Propria-i personalitate i se părea confirmată şi sporită prin simbolul purtat de puţină vreme.

Ajungând în faţa magazinului, se privi pe furiş în

vitrină şi găsi că e foarte distinsă în veşmintele de doliu care-i subţiau silueta şi-i subliniau paloarea trăsăturilor. Înainte de a pleca, scosese clanţa din uşă. O luă din geantă şi deschise. La picioare, pe podea, zăcea o foaie de hârtie albă, împăturită, care fusese probabil strecurată pe sub uşă în absenţa ei. Intrigată, o ridică şi o desfăcu cu grijă. Câteva rânduri mâzgălite cu creionul:

„*Dragă domnişoară*.

Cel mai bun client al dumneavoastră a venit să-şi completeze aprovizionarea. Îi mai lipseau o grămadă de lucruri. Dar dumneavoastră nu eraţi aici. O să se întoarcă în seara aceasta la ora şase.

P. MAZALAIGUE”.

Acest bileţel, considerat ireverenţios, era exact în stilul personajului. Trecuseră cinci zile de la vizita lui la magazin. Ţinând seama de toate câte le cumpărase, Amélie fusese convinsă că el nu va mai avea multă vreme ocazia să revină. Şi iată că-şi permitea să-i scrie. De unde atâta siguranţă? îşi închipuia oare că simte vreo plăcere să-l primească? Ei bine, greşise adresa. Ea nu era o creatură gata să accepte galanteriile primului venit. Va afla asta pe pielea lui chiar în această seară. Enervată, îşi smulse pălăria, paltonul, le aruncă într-un colţ şi se aşeză la casă ca să recitească biletul. Literele alungite, deformate de alunecări laterale, arătau că Pierre Mazalaigue îşi sprijinise hârtia de zid ca să scrie. Nu făcuse greşeli de ortografie. Întoarse biletul. Pe spate, o notaţie pe care nu’ o observase la început: „*Domnişoarei Amélie Aubemat – personal*”. Fără să ştie pentru ce, găsi această formu’a mai ofensatoare chiar decât textul de pe cealaltă parte. Ce să facă? Cum să-l pedepsească? Degetele ei mototoleau biletul, făcându-l ghemotoc. îl băgă în buzunarul şorţului. Lovituri de ciocan se auzeau dinspre potcovăric. Justin era probabil pe cale să scoată cuiele din lada de la Limoges. Prin ţesătura fustei, Amélie simţea micul ghemotoc, uşor ca un fulg. „*Domnişoarei Amélie Aubemat – personal*”. Se ridică în picioare, făcu câţiva paşi prin prăvălie, frângându-şi mâinile, şi trecu în bucătărie ca să se uite la ceas: cinci

fără zece. Peste ceva mai mult de o oră, Pierre Mazalaigue va fi aici. Între timp, trebuia să se pregătească. Cel mai bine ar fi fost să nu-l primească. îi va cere tatălui ei s-o înlocuiască până la închiderea magazinului. Sub ce pretext? Va găsi ea ceva. Şi dacă Jérôme nu se întorcea înainte de ora şase? Atunci, va fi obligată să-l înfrunte pe acest individ, ale cărui maniere o şocau. Rece şi calmă, îi va spune: „Domnule, vă înşelaţi în privinţa mea; vă rog să încetaţi cu stăruinţele dumneavoastră care-mi sunt dezagreabile”. Sau şi mai bine: „Domnule, dacă insistaţi, îi voi spune totul tatălui meu!” Dar ce putea să-i zică lui Jérôme, în cazul în care Pierre Mazalaigue ar fi somat o să rostească public ce are să-i reproşeze? între ea şi el nu avusese loc nimic reprobabil! Nimic, în afară de acest bilet. Şi totuşi, se simţea jignită până în adâncul sufletului, ca şi cum un întreg trecut de ruşine ar fi legat-o de cel ce o chinuia acum. *„Domnişoarei Amélie Aubemat – personal”*.

Ideile i se învălmăşeau în minte. Se duse în atelierul în care Justin termina de despachetat lada. Mormane de farfurii, de platouri şi de ceşti din porţelan se ridicau printre munţi de paie. Amélie verifică lista articolelor şi puse să fie transportate în magazin. În timp ce aşeza vesela pe rafturi, clopoţelul de la intrare sună. Fu pe punctul să leşine. Era doamna Ferrière, care venise să cumpere săpun de Marsilia. Patru cliente se mai prezentară, aproape una după alta. De fiecare dată când se deschidea uşa, Amélie, cu respiraţia tăiată, se temea că va vedea apărând surâsul îndrăzneţ al lui Pierre Mazalaigue.

Jérôme nu se întoarse decât la cinci şi jumătate. îl întâmpină cu un elan de recunoştinţă. El era bucuros de plimbarea făcută cu domnul abate. Acesta din urmă îl complimentase călduros pentru grilaj.

— E un cunoscător, ştii? Mi-a spus…

Ea îi ascultă explicaţiile cu nerăbdare şi, după un moment, nemairezistând, îi spuse:

— Tată, sunt puţin obosită. Aş vrea să urc să mă odihnesc în camera mea. N-ai putea să primeşti tu clienţii în locul meu?

El se sperie:

— Sper că nu-i ceva grav?

— Nu… Mă doare capul, asta e tot!

— Munceşti prea mult. Ţi-am mai spus-o! Ar trebui să o angajăm pe această doamnă Pinteau.

— Dacă-i destul să am o mică durere de cap ca tu să te şi gândeşti să angajăm pe cineva, unde o să ajungem?

— Da, aşa e… Mi-e atât de teamă să nu te îmbolnăveşti ca biata ta mamă… în sfârşit, du-te repede, întinde-te… Vrei să-ţi aduc mâncarea la pat?…

— E inutil. Sunt sigură că în momentul în care ne vom aşeza la masă am să mă simt mai bine.

De la moartea Mariei, Jérôme se familiarizase cu munca de la magazin şi nu se mai temea peste măsură când trebuia să servească gospodinele, să facă adunări şi să dea restul. Liniştită în această privinţă, Amélie se réfugie în camera ei ca într-un adăpost de necucerit. Prin uşa deschisă putea auzi zgomotele din magazin. Când Pierre Mazalaigue, crezând că dă de ea docilă şi încântată în spatele tejghelei, se va găsi dintr-odată în faţa lui Jérôme, va înţelege că ea îi dejucase manevra şi preferase să nu-l mai vadă. Astfel, fără să-i spună nimic, va obţine să o lase în pace. Cu urechile la pândă, nu se gândea nici să se aşeze, nici să aprindă lampa. Clopoţelul sună, departe, slăbit. Să fie oare el? Auzea rumoare de voci, fără să reuşească să le identifice. Toată fiinţa ei se încorda spre această parte a casei în care avea loc o scenă ale cărei replici şi le imagina de la distanţă. „Fata dumneavoastră nu-i acasă?”… „E suferindă. Doriţi ceva?”… „Nu. Am înţeles. Scuzaţi-mă!” Atins la punctul sensibil, scotea un oftat, i se stingeau scânteile din ochi şi pleca cu capul plecat, ca un învins. O ciocănitură sonoră o făcu să tresară. Denis urca scara în fugă. Nu avu nici timp să închidă uşa.

— Ce faci aici pe întuneric? întrebă el.

— Nimic. Mă odihnesc. Du-te în camera ta.

— Cât eşti de complicată! Sunt al şaselea la istorie şi la geografie. Eşti mulţumită?

— Da, da, dar du-te!

Se enerva. O împiedica să asculte în voie. Vizitatorul ieşise poate şi ea nu îl auzise. Din nou se auzi clopoţelul de la uşă, înăbuşit de grosimea zidurilor. Un alt client? Cine oare?

— Lasă-mă, Denis – spuse. Mă deranjezi.

După plecarea fratelui ci, înaintă pe culoar şi se opri la capătul scărilor. O lumină albăstruie cădea din lucarnă. Rampa lucea ca un şarpe lung. Acolo, jos, se discuta. Bărbat sau femeie? Un râs. Cuvinte ce nu se înţelegeau. Apoi tăcere. Se aşeză pe o treaptă. Un cerc îi strângea fruntea, chiar deasupra sprâncenelor. Curiozitatea lăsa locul unei tristeţi grele şi fără motiv. Ce aştepta? Ghemuită în umbră, avu impresia că fusese lipsită de o bucurie excepţională, întâmplarea gonind-o din prăvălie. Ca o fetiţă pedepsită, asculta zgomotele pe care le făceau cei mari şi se necăjea că nu putea lua parte la conversaţia lor. Dar cine oare o trimisese în camera sa? Hotărârea îi aparţinea. Era prea caraghios! îşi strânse pumnii la bărbie. Deschise ochii mari în beznă. După un lung moment, gândurile îi lu', ară altă direcţie şi se crezu că visează. Culcată în pat, visă că era ghemuită pe scara întunecoasă şi că Pierre Mazalaigue vorbea despre ea cu tatăl său. Dar se trezi după o clipă. Cât timp trecuse oare de când se aşezase la pândă? îi zvâcneau tâmplele. Pierre Mazalaigue intrase de zece ori în magazin. Şi de zece ori Jérôme îl condusese până la ieşire.

Deodată, auzi paşi în bucătărie. Un reflex galben străluci pe rampa scării. Amélie se ridică cu un salt, fugi până în camera ei şi se încuie de două ori. Inima îi zvâcnea în piept. Cineva se apropia de uşă. Cine oare? Ah, tatăl ei! …

— Amélie – spuse Jérôme – cum te mai simţi?

— Foarte bine, tată – răspunse cu o voce gâfâită.

— Am închis prăvălia. Vrei să vii la masă?

Amélie sperase că-i va povesti încă de la început conversaţia cu Pierre Mazalaigue, dar fără îndoială el păstra această veste pentru când o va vedea la masă. Era atât de grăbită să afle, încât nu-şi dădu osteneala să se

pieptene înainte de a coborî în bucătărie. Pentru masă, era de-ajuns să încălzească supa de varză, cartofii şi slănina. În timp ce tânăra fată supraveghea maşina de gătit, Denis punea masa. Cu faţa aprinsă de căldura focului, ea aştepta în continuare ca Jérôme să vorbească. Dar el frunzărea un jurnal/căsca, îşi lipea nasul de geam, mişca un cuţit, un pahar. La capătul răbdării, ca îngăimă:

— Şi la prăvălie, tată, totul a fost în ordine?

— Da. 1

— Ai avut clienţi?

— Da.

— Cine?

— Domnişoara Beilac, servitoarea domnului pastor, doamna Croux, doamna Castagnol…

— Asta e tot?

— Da.

Păli. Din două una: sau tatăl ci, din motive necunoscute, nu voia să-i spună că-l primise şi pe Pierre Mazalaigue; sau acesta, punând capac lipsei lui de politeţe, nu venise la întâlnirea pe care tot el o fixase. Nu îndrăznea să pună alte întrebări, ca să nu se compromită. Ciuda şi ruşinea o sufocau. Lângă ea, Jérôme şi Denis râcâiau fundul farfuriilor cu lingura. Luându-se după ei, încercă şi ea să ia câteva înghiţituri mari din această supă groasă şi frumos mirositoare, care îi ardea măruntaiele. Dar în curând, se lăsă pe spătarul scaunului şi spuse:

— Nu mai mi-e foame.

— Încearcă, Amélie! zise Jérôme. Trebuie să te hrăneşti dacă vrei să faci faţă. Toată lumea s-a mirat când a văzut că nu eşti la magazin. Le-am spus că nu te simţi bine. Mi s-a recomandat un întăritor… Un vin tonic… Mi-am notat cum se cheamă pe o bucăţică de hârtie…

— Cine… Cine ţi-a recomandat? murmură ea.

— Doamna Castagnol.

— Ah, da?

Închise ochii. Inima i se zbuciuma ca pe valuri.

9.

Din cauza ploii, care cădea în rafale, cele trei cliente

nu se grăbeau să părăsească magazinul. Două dintre ele, fiind deja servite, stăteau lângă vitrină şi priveau, cu un aer consternat, scurgerea aversei pe geamul negru. Cea de-a treia, o ţărancă bătrână pe jumătate surdă, nu avea bani de-ajuns ca să ia tot ce comandase şi nu se putea decide să sacrifice un articol ca să-l poată păstra pe altul în schimb:

— Dacă-mi scazi papucii, cu cât e mai puţin?…

— Cu doi franci! spuse Am61 le, dregându-şi vocea.

— E prea mult! Lasă papucii. Prea-mi dau griji picioarele la ora asta. Scoate mai bine săpunul.

— Cum vreau! Eu, eu nu vreau!… Tu eşti cea care vrei!… Lasă… lasă săpunul… Aşteaptă… Am să găsesc altceva… N-am aşa nevoie de orez… Ah, ba da… Totuşi!… Fir-ar să fie de mizerie!… Tu ce mă sfătuieşti?…

Amélie nu-i răspunse. Inima ci era suspendată de-un fir. Uşa se deschise cu o răbufnire de aer întunecat şi umed. Pierre Mazalaigue intră în magazin. Apa curgea de pe pălăria lui cu borurile deformate ca o foaie de varză. Un palton ud îi atârna pe umeri. Îşi şterse pantofii cu ţinte de fier de podea, îşi scoase pălăria şi-şi trecu o mână peste faţa aspră şi lucioasă.

— Ce mă sfătuieşti? repetă ţăranca.

— Eu… nu ştiu! murmură Amélie, căreia o bruscă oboseală îi tăiase respiraţia.

— Vorbeşte mai tare.

— Renunţă la sculurile de lână! strigă ea cu un accent de disperare.

— Şi din ce-o să-mi tricotez şalul?

— Atunci… nu lua cafea!…

— Şi ce-o să bea omul meu?…

Privirea tinerei fete alunecă timid spre Pierre Mazalaigue. Acesta avea o expresie gânditoare, atentă. De ce venea astăzi, când îşi anunţase vizita ieri la ora şase? se gândea să-i ceară scuze pentru că nu venise? Sau spera s-o tulbure, apărând în faţa ci când se aştepta mai puţin? locul, i se părea, se aplecase puţin spre stânga. Cu o mână tremurătoare, prinse la loc o agrafă şi ridică o meşă de pe

frunte. Ploaia se liniştea. Cele două cliente deschiseră uşa, priviră cerul şi se pierdură în noapte. Ţăranca puse puţin tabac în podul palmei şi îl aspiră fremătând din nări. îi dădură lacrimile printre pleoapele roşii.

— Dacă scoţi lumânările cât face? întrebă ea ascuţit.

— Douăzeci de centime! replică Amélie pe acelaşi ton.

Îi era ruşine că trebuie să strige astfel ca să se facă auzită.

— Şi cu ce-o să-mi fac lumină, atunci? vociferă bătrâna.

Lui Amélie îi venea s-o insulte, s-o arunce afară. Dar, în acelaşi timp, se temea să rămână singură cu Pierre Mazalaigue. Ce avea să se întâmple după plecarea acestei femei? Nu era mai bine să rămână cât mai mult în magazin?

— Nu! reluă ţăranca. Îmi trebuie şi papucii, şi lâna, şi orezul, şi cafeaua!...

— Dar n-ai decât cinci franci la dumneata!

— Am să-ţi plătesc altă dată. Poţi să ai încredere în mine, la vârsta mea.

— Ne-am înţeles – spuse ea –, o să-ţi trec restul în cont.

— Nu treci nimic, o să-mi aduc aminte.

— Dar eu n-o să-mi aduc aminte!

— Ce-ai spus?

Amélie tresări de nerăbdare.

— Am spus că eu n-o să-mi aduc aminte! urlă.

Trebuie să fi fost desfigurată de acest efort vocal. Din nou, o meşă îi alunecă pe frunte-o împinse înapoi cu dosul mâinii şi aruncă o privire hărţuită spre fundul prăvăliei. Pierre Mazalaigue îi surâse.

— Bine – spuse bătrâna – scrie ce vrei.

Îi întinse coş Ul. Amélie băgă în el obiectele, unul după altul, în grabă.

— Ei, ei! Nu le azvârli aşa! mormăi ţăranca. Poftim, ţine-ţi banii! Cât îţi mai datorez?

— Doi franci şi douăzeci de centime!

— Doi franci douăzeci? Cum ai făcut tu socoteala asta, fetiţo?

— Poftim, citeşte.

Bătrâna apucă nota şi, cu sprâncenele încruntate, murmurând, păru că se adânceşte într-un calcul complicat. Dar ţinea hârtia pe dos. În sfârşit, spuse:

— E bine. O să-ţi aduc banii de sărbători. Şi o să mai cumpăr şi altele. Eşti o fată cumsecade!

Cu câte un coş de fiecare braţ, se îndreptă spre ieşire legănându-se ca o gâscă îndopată. O mică baltă rămase pe podea, pe locul unde îşi pusese umbrela. Când femeia părăsi prăvălia.

Amélie se simţi dată, fără apărare, pe mâinile inamicului, îndreptându-şi ţinuta, întrebă cu o voce fermă:

— Ce doriţi, domnule?

Pierre Mazalaigue făcu doi paşi înainte. Faţa lui ajunse în lumina lămpii. Amélie crezu că vrea să vorbească. Dar el o examina în tăcere. „E din cauza cocului! îşi spuse. Nu m-a văzut încă niciodată cu părul ridicat”. Nu se îndoia că noua coafură îl impresionase. În locul tinerei fete pe care se aştepta să o întâlnească, descoperea o femeie sigură de drepturile sale, care-i ieşea în cale. El puse pălăria pe tejghea şi spuse:

— Aţi primit biletul meu?

Această intrare în materie o luă pe neaşteptate pe Amélie. Fără să aibă timp să se gândească, îngăimă:

— Da.

— Atunci de ce nu eraţi la magazin, ieri la ora şase?

— Aţi venit, deci?

— Bineînţeles.

Amélie tresări şi plecă ochii. O scânteie de bucurie absolut neaşteptată trecu prin vârtejul confuz al gândurilor ei.

— Tata nu mi-a spus nimic! murmură ea.

— Pentru că n-am intrat.

— Ah! Aşa?

— Da. Apropiindu-mă de vitrină am observat că nu eraţi. Şi atunci m-am întors din drum.

— N-ar fi trebuit. Tata v-ar fi servit în locul meu.

Credea că l-a pus la încurcătură. El începu să râdă:

— N-ar fi fost acelaşi lucru!

— Nu văd de ce.

— Eu da, închipuieşte-ţi…

Privirea lui era atât de afectuoasă şi de stăruitoare încât fu cuprinsă de slăbiciune şi se sprijini cu amândouă mâinile de tejghea. Trebuia să-i spună acestui om că scrisoarea lui o. revoltase, că toate cuvintele erau odioase, că nu mai voia să-l vadă niciodată. Dar vorbele pe care şi le pregătise în ajun, într-un acces de furie, se dovedeau de nerostit astăzi. În timp. ce se lupta împotriva toropeli ce-o cuprinsese, vocea gravă reluă:

— Încă nu mi-aţi spus de ce-aţi plecat de la prăvălie ieri, în loc să mă aşteptaţi.

— Eram… eram obosită…

— Adevărat?

— Da.

— Deci nu ca să evitaţi să mă întâlniţi?

Ea ezită, simţi că se scufundă şi spuse cu o voce stinsă:

— Nu.

— Mă bucur mult. Şi astăzi vă simţiţi mai bine?

— Da.

— Nu vă deranjez?

— Nu.

— Nu preferaţi să plec?

Ea scutură din cap, ca şi cum ar fi refuzat un medicament amar.

— Mi-e indiferent…

— Atunci, pot rămâne?…

— Da… Aveţi nevoie de ceva?

— Bineînţeles! Dar nu-mi mai amintesc ce! Să vedem… ce am luat data trecută?

— Nasturi, lăiţei, sardele…

Buzele ei rosteau fiecare cuvânt cu un mic oftat.

— Când vă privesc, îmi vine să cumpăr toată prăvălia!…

Ea îşi întări muşchii ca să-şi învingă tulburarea nervoasă care o scutura până la vârful degetelor.

— De ce spuneţi asta? şopti.

— Pentru că-mi plăceţi.

— Nu vreau…

— Ce nu vreţi? Nimeni nu mă poate împiedica să vă găsesc drăguţă! De altfel, ştiţi foarte bine că sunteţi drăguţă! Probabil că vi s-a mai spus!

— Nu… niciodată.

— Ce noroc!…

25 6

Un râs mut îi ridică colţurile buzelor. Ochii lui aveau o strălucire aparte. Crezu că avea să se repeadă la ea şi, instinctiv, se retrase spre perete. Cu mâna căuta clanţa uşii care ducea la coridor şi la bucătărie.

— Unde vă duceţi? întrebă el.

— Nicăieri.

Uşa se deschise. Ea rămăsese pe loc, în picioare, nehotărâtă, cu un pătrat negru în spate. El înconjură tejgheaua, pentru a se apropia de ea. Ea voi să strige: „Nu mă atinge!” Dar vocea i se gâtui. O spaimă îngrozitoare îi alerga prin vine. Cu ochii măriţi nu putea să şi desprindă privirea de pe figura aceasta de bărbat cu gâtul puternic, cu maxilarele solide, a cărui apropiere, într-adevăr, era fascinantă.

— Mi-ar trebui şireturi de pantofi – spuse el cu o voce răguşită.

În mod inexplicabil, aceste cuvinte banale îi măriră spaima în loc să o liniştească. Pe jumătate inconştientă, se întoarse pe călcâie, urcă două trepte şi se aruncă pe coridorul întunecos. Pierre Mazalaigue o urmă fără grabă. Uşa bucătăriei era chiar în faţă. Dar Amélie, deşi urmărită în retragerea ei, nu se gândi să meargă mai departe. O lumină slabă, venind din magazin, îi permitea să ghicească contururile marii umbre care înainta spre ea, făcând să scârţâie parchetul sub paşi. O răsuflare caldă îi atinse faţa. Cineva vorbea:

— Nu ţi fie teamă, domnişoară Amélie… Nu vreau să-

ţi fac niciun rău… Crede-mă, dimpotrivă…

O mână r, e sprijini de umărul ei, iar o alta îi alunecă pe braţ. Voi să se desprindă, dar membrele îi erau lipsite de putere. Lângă urechea stângă, mustaţa mătăsoasă se mişca asemenea unui mic animal îmblânzit:

— Te iubesc…

Amélie dădu capul pe spate. Buzele străinului coborau de-a lungul obrazului ei, îi gustau pielea bărbiei, căutau colţul călduţ şi sensibil al gâtului. Această mângâiere mobilăr delicată, o elibera încet-îneet de Spaime. Era pe punctul să se lase toropită când, dintr-odată, simţi o greutate pe gura ei întredeschisă. Violenţa sărutului îi smulse un geamăt de revoltă:

— Pleacă!…

El se dădu uşor la o parte şi ea avu impresia că nemaifiind susţinută avea să cadă. Destinsă, moleşită, nu putea înţelege încă ce se petrece cu ea. Ruşinea, ciuda, mânia se amestecau în sufletul ei cu un ascuţit sentiment de triumf. Prin aburii ameţelii, auzea o respiraţie gâfâită ca a unui rănit. El nu se mai mişca. Ea repetă:

— Pleacă… Poate yeni cineva…

— Am să te revăd mâine! şopti el.

— Nu.

— E duminică. Aranjează în aşa fel încât să rămâi singură acasă, după-amiază, către ora patru…

— Nu.

— Trebuie să te revăd. Te iubesc…

— Nu… nu…

Dintr-odată rămase singură pe coridorul întunecat în care privirea ei îl căuta încă.

10.

Cu ochii ţintă la pendulă, Amélie asculta bătaia ei monotonă pe care o simţea reverberată în piept. Patru fără douăzeci. În curând va fi aici. Nu-i fusese greu să-i convingă pe Jérôme şi pe Denis să se ducă să se plimbe la Veixou, în timp ce ea rămânea acasă ca să se ocupe, chipurile, de aranjat şi de cârpit. Dar această precauţiune nu era de ajuns ca să o calmeze. Vecinii puteau să-l

zărească pe Pierre Mazalaigue deschizând uşa. Primindu-l la ea, într-o duminică, risca să-şi compromită reputaţia şi aşa puternic zdruncinată de ruperea logodnei. Cum îndrăznise să comită o asemenea imprudenţă? în lot cazul, va fi ultima lor întâlnire. îl va face să înţeleagă că nu trebuie să mai vină să o revadă. De când o atinsese, nu se mai recunoştea, îi era frică de ea însăşi. Toată noaptea se zbătuse într-un val de imagini oribile. Amintirea sărutării pe care o primise, era pentru ea pe rând, subiect de deliciu şi de confuzie. Patru fără zece. Subit, simţi nevoia să se privească într-o oglindă ca să-şi verifice toaleta. Era oare bine pieptănată? îşi prinsese bine fusta? înnebunită, se precipită spre scară, intră în camera ei alergând şi se opri în faţa dulapului cu oglindă. locul trona la lociul lui. Gulerul de dantelă albă nu făcea nicio cută nedorită. Fusta proaspăt călcată se înfoia în jurul şoldurilor cu eleganţă. Dar Amélie fu alarmată de expresia de oboseală a feţei. Cearcăne vinete se săpau sub ochi şi buzele îi erau palide. Le muşcă puţin pentru a le colora. Imediat după aceea, îşi reproşă acest reflex de cochetărie. La ce bun să-şi verifice înfăţişarea din moment ce nu se pregătea să seducă un bărbat, ci să-l respingă? Repede, trebuia să coboare. Poate că bătuse deja la uşă şi ea nu-l auzise. Coborî în grabă scara, împinse uşa, „riscă o privire afară. Nimeni. O ceaţă rece îneca târgul. În mica piaţă deşartă doi câini se băteau pentru un os. Sună ora patru. Amélie lăsă uşa întredeschisă pentru ca Pierre Mazalaigue să fie expus cât mai puţin timp cu putinţă curiozităţii trecătorilor. Apoi reintră în bucătărie. El întârzia. Ea se aşeză, îşi încrucişă mâinile pe piept, se ridică, se apropie de fereastră. „Cât de simplu ar fi totul dacă n-ar veni!” Un scârţâit discret. Uşa alunecă din ţâţâni. Voi să se arunce în întâmpinarea lui, dar rămase nemişcată, cu braţele atârnând, cu privirea în gol.

Pierre Mazalaigue intră încet, ca şi cum ar fi înaintat pe un teren nesigur. Era mai bine bărbierit decât în ajun. Observă de asemenea că avea ochii aproape negri. Aceasta fu tot. Era deja prea aproape ca să se poată gândi la

altceva decât la propria sa emoţie.

— Nu to-a văzut nimeni? murmură ea.

— Cred că nu.

Ea schiţă o mişcare de retragere. Această voce de bărbat, răsunând în vechea bucătărie familială, îi aminti dintr-odată extravaganţa purtării sale. Un sentiment de profanare o cuprinse, îl minţise pe tatăl ei. Băga un străin în casă. Cu inima strânsă, îşi duse mâinile la faţă şi gemu:

— Oh! De ce-ai venit?

Degete puternice o apucară de braţe şi le înlăturară cu blândeţe:

— Pentru că nu mă pot lipsi de tine, Amélie/

— Mi-e ruşine… aici… la noi acasă). Nu mai trebuie…

— N-ai încredere în mine?

— Ba da, dar nu mai trebuie…

— Ce nu mai trebuie?

— Nu mai trebuie să ne vedem.

— Sunt de acord să nu ne mai vedem dacă-mi spui că nu mă iubeşti.

Ea îl învălui într-o privire imploratoare.

— Atunci – reluă el – spune… spune: „Nu te iubesc…”

Privirile lui nu părăseau privirile fetei. Ea era sigură că nici el nici ea nu se mişcau, şi totuşi, distanţa dintre ei se micşora imperceptibil. Două braţe de răpitor o strângeau: îşi lipi obrazul de ţesătura rece a paltonului care mirosea a tutun, a stradă. Pentru o clipă, se temu că el ar profita de slăbiciunea ei ca s-o sărute din nou pe gură. Dar el se mărginea să o legene ca pe un copil bolnavi. Se simţea bine în acest Cuib de forţă şi ele gingăşie. N-ar mai fi vrut să-l părăsească. Şopti!

— Te iubesc.

Pierre Mazalaigue se aplecă spre ea.

— Mulţumesc, Amélie.

— Ce-o să se întâmple cu noi?

— Vom fi doi oameni fericiţi.

— Crezi cu adevărat?

— Bineînţeles.

— Mie mi-e frică.

— De ce?

— Toate-astea sunt prea stranii, s-au petrecut prea repede… Ieri, abia te cunoşteam şi astăzi eşti aici, lângă mine „în casa mea, în viaţa mea şi îţi spun totul şi tu m-asculţi…

— Şi ce-i de speriat în asta?

— Nu poţi înţelege… înainte de tine n-a existat nimic… nimeni…

— Nimeni?

— Dacă-ţi spun…

— Şi Jean Eyrolles?

Ea tresări sub lovitura, de bici a indignării, cu tâmplele zvâcnind. îl sfidă din priviri. Strigă:

— Da! Am fost logodnica lui, dacă asta vrei să auzi!

— Ştiam – murmură el.

— Ştiai?

— Dar ştiam şi că ai rupt logodna.

Incapabilă să-şi stăpânească furia ce se ridica în ea, Amélie bâigui:

— Întocmai… am rupt-o… Şi asta nu mă priveşte decât pe mine.

— Nu-ţi reproşez nimic.

— Ba da… Dimpotrivă… Pari ca şi cum ai crede…

— Ce?

— Lucruri dezonorante!

Îşi dădu seama că nu credea niciun cuvânt din ceea ce spunea. Energia ei se consuma într-o direcţie absurdă. Pierre Mazalaigue dădu din cap. Avea un aer serios, frăţesc.

— Ei bine, Amélie, cu ce te-am supărat?

— Nu mai există nimic între acest băiat şi mine! reluă ea pe un ton prea ridicat.

— Sunt convins.

— De altfel, niciodată nu l-am considerat într-adevăr ca pe… N-a fost niciodată pentru mine ceea ce eşti tu… îţi jur!

Respiră adânc, ca asfixiată, şi adăugă:

— Oh, ar fi îngrozitor dacă m-aş înşela…

— În ce privinţă?

— În privinţa ta.

— Fii tot atât de sigură de tine cum sunt eu de mine, Amélie, şi totul va merge bine! Acum, zâmbeşte.

— Nu-mi vine!

— Ţi-o cer…

Ea plecă pleoapele şi schiţă un surâs cu buzele închise, a cărui binefacere, o simţi până în adâncul inimii!

— Cât eşti de frumoasă! rosti el cu gravitate.

Luă mâna Améliei şi, o sărută deget cu deget, apoi o întoarse puţin şi îşi înfundă gura în palma deschisă. Ea se înfioră, cu mâna amorţită, cu gura uscată. Sub această mângâiere se simţi fragilă şi preţioasă. Ea lua parte la adoraţia celuilalt pentru ea însăşi. Se însufleţea pentru că era iubită. Lumea din jur plutea în derivă. O singură certitudine: aceste braţe, acest piept la care se strângea din nou, ca după o foarte lungă călătorie, aceste buze care se lipeau de ale sale, le apăsau, le beau nesăţios. Nu-i mai era ruşine. Nu putea exista ruşine între ei. Tot ceea ce făcea era frumos şi cast, pentru că fuseseră făcuţi unul pentru celălalt. Cu ochii mari deschişi, privea, de jos în sus, fără să clipească, această faţă neguroasă, sprijinită de a sa ca un munte pe un-şes. Deodată; simţi prospeţimea aerului la ba? a gâtului. Pierre Mazalaigue îi descheiase bluza. Buzele lui căuta pielea goală dintre cei doi sâni. Un spasm o scutură din cap până în picioare. Fu gata să strige, uimită, tremurândă. În clipa în care se aşteptase cel mai, puţin, el făcu un pas înapoi. Suferinţa îi îngheţase trăsăturile. Dintre buze îi ieşea o. respiraţie şuierătoare.

— Amélie, iartă-mă… Mai bine – plec…

— Să pleci? De ce?”

— Trebuie.

— Dar încă nu-i târziu!…

— Ba da, Amélie… E târziu… E foarte târziu… Am să-ţi explic în altă zi…

El se retrase spre uşă-cu privirea îngrijorată, cu umerii căzuţi, ca un hoţ prins asupra faptului. Din instinct, ea nu încercă să-l reţină. Fără să înţeleagă bine motivele

acestei retrageri precipitate, ea ghicea că, grăbind despărţirea, el aducea un omagiu involuntar ascendentului pe care ea îl căpătase asupra lui.

Mult timp după ce el închise uşa în urma sa, rămase nemişcată, cu buzele îndurerate, cu bluza mototolită, savurând minunata veste care făcea să-i vibreze sufletul şi trupul la unison. Din cap până în picioare păstra amintirea unei presiuni autoritare. O marcase. Şi-o atribuise. Graţie lui, ea pierdea, într-un fel, tot privilegiul exclusivităţii asupra propriei sale vieţi. Din obiect de întrebuinţare personală, devenea un obiect de întrebuinţare al altuia. Din vârful buzelor, fredonă: „Pierre… Pierre-Pierre…”

În sfârşit, Pierre Mazalaigue îi păru mai necesar, mai important, mai adevărat decât ea. Avea mai mare «nevoie de el decât de ea însăşi pentru a trăi. Nu mai era ea însăşi decât în măsura în care era locuită de el. Umbra se îngroşa în bucătărie. Cu inima încă tremurând, cu un gust ca de febră în gură, Amélie aprinse lampa şi se aşeză în faţa unui coş cu ciorapi de cârpit, împungând cu acul, aştepta întoarcerea tatălui cu nerăbdare. Nu că ar fi avut intenţia să-i povestească despre vizita lui Pierre Mazalaigue în casa lor! Dar, fără să se gândească să împărtăşească acest minunat secret nimănui, simţea nevoia să-şi răsfrângă fericirea asupra fiinţelor care-i erau dragi. Era şase seara când auzi zgomotul căruţei pe pavaj. Se ridică, îşi trase mânecile, verifică dacă bluza e bine încheiată, dacă şi cocul e drept, apoi înaintă spre uşă. Inima îi bătea să se spargă, ca şi cum ar fi fost deţinătoarea unei informaţii de care depindea viitorul întregii lumi. „A venit! Ne-am sărutat! Mă iubeşte!”

Când Jérôme şi Denis intrară în bucătărie, Amélie îi întâmpină cu un aer bizar, cu multă graţie şi amabilitate. Ei erau foarte bucuroşi de plimbarea făcută.

— În ce stare ai găsit ruinele, tată? întrebă Amélie.

— Din păcate, îngheţul a pricinuit numai stricăciuni! spuse Jérôme. Şi buruienile de asemenea. Totul se crapă, totul se înfundă!…

— Trebuie să fiţi frânţi. Am să încălzesc supa.

— Eşti tare drăguţă!

— Deloc… E normal-Amélie le surâse tatălui şi fratelui ei. Erau scăldaţi într-o bunăvoinţă ale cărei cauze n-aveau acum să le bănuiască. Ea ghicea că se mirau de noul ei fel de a fi. Şi se amuza de mirarea lor:

— Denis, scoate-ţi fularul! E prea cald aici. Şi ajută-mă să pun masa. În orice caz, arăţi bine. A fost cuminte?

Denis ridică din umeri. De ce se încăpăţâna sora lui să vorbească despre el ca despre un copil de şase ani?

— Foarte cuminte, zise Jérôme.

— Să fie într-un ceas bun, susură Amélie.

— Eu am mânat şi la dus şi la întors, spuse Denis.

Amélie îl mângâie pe obraz:

— Asta e foarte bine.

— Da – reluă el –, nu ne-am dat jos nici când am ajuns la coasta aia.

— Asta-i bună!

— Şi tu, fata mea – întrebă Jérôme – ce-ai iâcut în lipsa noastră?

Amélie pluti câteva clipe în nori.

— Nimic. Am lucrat, am visat…

— Ai fi făcut mai bine să vii cu noi…

— R-Ah, da?… Nu ştiu… Poate…

Trecând de la maşina de gătit 4 a masă, aşezând farfuriile, vorbind, ascultând, plecând capul, avea impresia că în acelaşi timp joacă un rol şi că se poartă natural., că nu mai e ea însăşi şi că se lasă în seama adevăratei sale firi. Mâinile ei parcă aveau aripi. Inflexiunile vocii răspundeau une> muzici interioare voluptuoase. Şi privirile ei atingeau obiectele cu o extremă delicateţe, ca şi cum, în spatele fiecărui lucru, ar fi descoperit câte un reflex al lui Pierre Mazalaigue. În ciuda aparenţelor, el nu părăsise casa. Jérôme îşi răsuci o ţigară, o aprinse, şi se sprijini cu spatele de zid, exact în locul în care perechea stătuse îmbrăţişată. Fu tulburată o clipă de această coincidentă insolită. Gândurile i se învălmăşeau în minte. O roşeaţă călduţă îi cuprinsese obrajii.

— La masă! îi chemă ea. Vă servesc imediat.

Aplecată asupra oalei, cu lingura în mână, amesteca supa care spumega. îi venea greu să creadă că Pierre Mazalaigue nu respira în acelaşi timp cu Jérôme şi cu Denis acest înţepător parfum de pâine neagră, de varză călită şi de slănină.

A doua zi dimineaţă, trezită odată cu cântatul cocoşilor, Amélie începu să aştepte. La început nerăbdarea nu i se păru neplăcută. Sufletul ei, cuprins de extaz, nu participa cu nimic la mişcările trupului. Fie că vorbea cu clienţii, cântărea marfa, alinia cifre sau dădea restul, nu înceta să trăiască în gând alături de Pierre Mazalaigue. Pentru că o iubea, nu avea să întârzie să-i ceară mâna. Şi ea, după ce jurase că n-o să se mai mărite, îi va da dreptate, râzând, tatălui ei. care nu crezuse nicio clipă că era făcută să rămâi fată bătrână. Niciunul din motivele care o făcuseră să r, a se mărite cu Jean Eyrolles ru mai avea valoare atunci când pretendentul era Pierre Mazalaigue. Cum de-i putuse trece prin minte că cei apropiaţi vor avea de suferit din pricina căsătoriei ei? Ce aberaţie îi trecuse prin cap închipuindu-şi că n-ar fi în stare să-i facă fericiţi în acelaşi timp pe tatăl, pe fratele şi pe soţul ei? Jérôme va fi atât de bucuros la aflarea veştii! Şi Denis, de asemenea. îi purtau amândoi multă prietenie lui Pierre Mazalaigue. De altfel, nimeni nu putea rămâne indiferent în faţa lui. Un singur regret o întrista pe Amélie: că mama ei nu mai era ca să completeze cercul familiei. Dar Maria ştia deja! Era de acord. Surâdea de departe. Bineînţeles, vor aştepta câteva săptămâni, de convenienţă, înainte de a anunţa logodna. Ceremonia nupţială va avea loc spre sfârşitul anului. Între timp, Pierre se va ocupa de vânzarea cafenelei. Nu putea să continue să tragă profit de pe urma unui comerţ atât de degradant. După căsătorie, va veni să locuiască la ei. Camera ei de domnişoară va deveni camera lor. O vor tapeta din nou. Vor schimba câteva mobile; Vor pune perdele grena. Simţi un fior de tandră teamă, imaginându-şi un bărbat răzându-se la măsuţa ei de toaletă. El era) puternic, îndemânatic, curajos. Va învăţa meseria de potcovar. îl va ajuta pe Jérôme. La nevoie, se

vor despărţi de Justin.

În timp ce măsura nişte panglică albastră, Amélie îi vedea? pe tatăl şi pe soţul ei, cu braţele goale, cu feţele încinse, lovindeu două ciocane aceeaşi bucată de fier incandescent. Muşchii lor se vor încorda în sclipiri de văpaie. Îşi înghiţi saliva şi tăie panglica: „Asta-i tot ce doriţi, doamnă?” Din când în când, el va veni să o surprindă la magazin. O va săruta pe gât. Ea va râde, gâdilată. Şi Jérôme va striga: „Pierre, ce faci? Te aştept să batem, potcoava”. Apoi vor fi mesele: toţi în jurul mesei, şi ea în picioare, împărţind supa, tăind pâinea, turnând vin la trei bărbaţi, fiecare având nevoie de ea din motive diferite. Bucuria acestor imagini dură pentru Amélie atâta timp cât nu avu niciun motiv să creadă că ziua se va termina cu o decepţie. Şi totuşi, din amânare în amânare, începu să obosească să tot amâne clipa dorită. La ora şase seara nu-l văzuse încă pe Pierre Mazalaiguel O strângere de inimă o avertiză că era în pericol. Şi dacă nul avea să vină? Nebunie! mai avea o oră, două ore în faţa lui. Se neliniştea prea devreme. Abia de acum înainte trebuia să înceapă să aştepte. Ca să se distreze, voi din nou să se gândească! la căsătorie. O frică superstiţioasă o împiedică să o facă. I se părea că şi-ar compromite fericirea gândindu-se la ea dinainte. Cu privirile aţintite spre uşă, încercă să nu-şi mai dorească nimic în afară de această vizită, care devenea deja imposibilă. Şase douăzeci şi cinci. Ieri, plecase ca un nebun. Nici măcar nu stabilise o dată, o oră de întâlnire: „Te iubesc… E târziu… Am să-ţii explic în altă zi…” O altă zi nu putea fi decât astăzi. Cel puţin aşa interpretase ea cuvintele lui. Dar el, ce sens le dăduse? Poate că se temea să nu provoace bănuielile vecinilor învârtindu-se prin preajma magazinului. Atâta prudenţă nu-i stătea în fire. Poate că se îmbolnăvise? în cazul acesta, ar fi prevenit-o printr-un bilet. Poate că n-o mai iubea? Dar puteai înceta să iubeşti pe cineva în douăzeci şi patru de ore? Persoane intrau, cumpărau, vorbeau, plăteau, ieşeau Şi pe cadranul ceasului limbile se apropiau de verticală. În curând va fi prea târziu pentru a mai spera. Trebuie să fi intervenit

vreo intrigă. Guri rele i-o bârfiseră pe Amélie lui Pierre Mazalaigue. Nu ştia ce-i putuseră spune, dar fără îndoială el o privea acum chiar ca, pe o fată pierdută. O lovitură de-a Antoinettei! O răzbunare! Trebuia să se aştepte l-ai orice! auzi bătând ora şapte. Jérôme crăpă uşa:

— Vrei să te ajut să închizi?

— Nu, tată. Mai rămân puţin la magazin. Lunea, clientela vine până târziu…

Ştia că el nu va mai veni şi totuşi nu, se putea hotărî să-şi părăsească locul. O vrajă funebră o ţinea nemişcată sub lumina verzuie a lămpii, printre perii, cutii de conserve şi saci cu legume Uscate. Nimeni nu trecea pe stradă. Magazinul era gol şi rece. Timpul trecea greu. La ora opt, Amélie tjaşp pbloanele şi stinse lumina.

Dormi prost şi se deşteptă frântă şi nefericită. Ziua îi începu printr-o scrisoare a lui Marthe Tabaraud, care nu făcu decât să-i sporească nemulţumirea:

„*Nu mă îndoiesc, scumpa mea Amélie, că le-ai gândit bine* înainte *de a rupe dulcile fire care te legau de alesul inimii tale. Dar poate că eşti prea dintr-o bucată, prea romantică*? *Aminteşte-ţi de discuţiile noastre de altă dată. Încă de pe atunci spuneai că nu vei avea încredere decât într-un băiat perfect din toate punctele de vedere. Iar eu te puneam în gardă împotriva unei exigenţe de care mă temeam că aveai să te căieşti. Îţi repet şi astăzi ceea ce-ţi spuneam ieri*: *nu eşti oare prea severă cu micile defecte masculine, care n-au importanţă şi* câteodată *constituie chiar, în mod inexplicabil, farmecul unui soţ*? *Un bărbat* nu-i *decât un bărbat, Amélie. Nu-l cunosc din păcate îndeajuns de bine pe Jean Eyrolles, dar cât de mândră aş fi dacă aş reuşi să te fac să revii asupra deciziei tale*”.

Amélie rupse scrisoarea şi îşi relifă aşteptarea în magazin. Orele treceau şi Pierre Mazalaigue nu se arăta. Desigur, ar fi putut să se ducă la cafenea să-i ceară explicaţii. Dar ar fi fost cel mai bun mijloc de a face publică o aventură care trebuia să rămână secretă şi a pierde pentru totdeauna stima unui bărbat căruia nu-i plăcea să fie deranjat la el acasă. Prea mândră ca să se

coboare la o asemenea manevră, Amélie nu îndrăznea nici să trimită pe cineva să se informeze în locul ei. De altfel, cui i s-ar fi putut destăinui? Nici fratele şi nici tatăl ei nu o puteau ajuta în această împrejurare. La două după-amiaza, Jérôme părăsi potcovăria cu sacul de scule în spate.

— Unde te duci, tată? întrebă ea văzându-l trecând prin faţa magazinului.

— Pe maidanul târgului.

— La Mazalaigue?

— Nu, la Péchadre.

Ea se topise de nelinişte tot privind strada prin vitrină. Nu puteai merge la Péchadre fără să-l vezi pe Mazalaigue. Poate că acesta din urmă, profitând de întâlnire, îl va ruga pe Jérôme să-i transmită fiicei sale câteva cuvinte banale, cărora ea va şti să le înţeleagă semnificaţia. De îndată ce tatăl ei se întoarse, alergă la el în potcovărie. Justin lipea nişte ţevi. Jérôme ascuţea ceva pe nicovală. De sub degete îi săreau scântei. Coţofana, căţărată pe umărul lui, se uita la ce făcea. Amélie se învârti o clipă prin spatele lui, iritată, nemulţumită, nehotărându-se încă să-l întrebe, în sfârşit, el ridică piciorul de pe pedală.

— Aşadar, tată, ai fost pe maidanul târgului? întrebă, cu o voce de o falsă veselie.

— Da.

Îşi adună tot curajul:

— Ce mâi e nou pe acolo?

— I-am montat broasca lui moş Pechadre. Noua dugheană e mai frumoasă decât cea veche. I-au pus-o repede pe picioare. Cu toţi saboţii pe care-i are comandaţi, e fericit ca nimeni altul, bietul om!

— N-ai văzut pe nimeni, altcineva?

El o privi cu surprindere:

— La întoarcere m-am încrucişat cu dbmnul Calamisse şi cu domnul pastor. Pentru ce mă întrebi?

Ea roşi şi-şi împreună mâinile. Un deget îl făcea pe celălalt să sufere:

— Ce întrebare, tată. Pentru că… pentru că mă

distrează să ştiu ce faci când nu te văd eu… Dacă tu crezi că e amuzant pentru mine să stau singură, toată ziua, la magazin!… Pe timpul mamei eram două, ne ţineam una alteia de urât…

Simţea o furnicătură udă pe sub pleoape. Avea să plângă în faţa tatălui său, pentru ca acesta să atribuie lacrimile unui acces de tristeţe filială, în timp ce o suferinţă din dragoste era singurul vinovat? Era prea stupid, prea urât! Se îndreptă, ca şi cum i s-ar fi înfipt un baston între umeri. Înduioşat, Jtfrome murmura deja:

— Amfilic”, copilul meu, dacă ai inima grea, nu trebuie să te ascunzi de mine…

Clopoţelul magazinului o scăpă de grija continuării unei conversaţii delicatei Ieşi diff potcovărie în fugă. Poate că era el. Speranţa i zb spulberă în faţa unei figuri morocănoase care aparţinea nevestei şefului de gară. 1

Era patru după-amiază. La cinci şi jumătate, Denis se întoarse acasă.

— De ce vii aşa târziu? întrebă Amblie.

— Am tras o joacă cu băieţii.

— Unde asta?

— În spatele jandarmeriei.

— Curios!… De obicei vă întâlniţi mai. ales pe maidanul târgului!

— Trebuie să mai schimbi din când în când…

Ea-şi muşcă buzele. S-ar fi spus că în pieptul ei se umfla un balon şi că avea să explodeze dintr-odată. îi trecu prin minte ideea nesăbuită de a-l trimite pe Denis cu un mesaj la Pierre Mazalaigue.

— Nu mai ieşi? întrebă ea.

— Nu, pentru ce?

— Am să am poate un comision pentru tine.

Care anume?

— O să-ţi explic, aşteaptă…

Ridică tăblia şi scoase o foaie de hârtie cu antetul casei Aubernat, băcănie, mercerie, potcovărie (o medalie de aur şi două medalii de argint). Această semnificaţie comercială, împodobită cu două vignete, reprezentând una

o bonetă frigiană şi cealaltă un spic de grâu, o cam deranja. După o secundă de ezitare, tăie pagina cu foarfecă şi începu să scrie.

„Dragă domnule Pierre.

Sunt cu adevărat mirată de lunga dumneavoastră tăcere. Aţi vrea, vă rog, să-i spuneţi aducătorului aceştia bilet…”

Privi spre *„aducătorul acestui bilet”* şi mintea i se tulbură. Cu mâinile în buzunar, cu burta scoasă în afară, el sugea un bastonaş de lemn dulce: Un suc refeiatic îi mânjea conturul buzelor. Ochii lui aveau o expresie maliţioasă. Înţeles. e că-şi pierdea autoritatea asupra lui dacă-i împărtăşea secretul neliniştii. Ceea ce plănuise nu era posibil; Mototoli hârtia.

— Cum rămâne? întrebă Denis.

— M-am răzgândit, nu mai e nevoie.

— Greşeşti.

Îşi aplecase capul şi făcea cu ochiul.

— De ce spui că greşesc?

— Uite aşa. N-aş fi cerut altceva, decât să-ţi fac „comisionul ăsta…

— Nici nu ştii măcar despre ce vorbeşti!

— Ba da…

— E… e o factură pe care voiam să i-o trimit domnişoarei Bellac…

El îşi băgă un deget în nas, scoase un ghemotoc infim, îl proiectă în faţă lovindu-l cu partea de sus a unghiei:

— Atunci de ce ai tăiat antetul?

— Pentru că partea de sus era murdară.

Îi era ruşine că este nevoită să mintă în faţa acestui băieţaş cu zâmbet şiret. Ce ghicise el de fapt? Ce ştia?

— Mă duc să-mi fac lecţiile. Dacă mai ai nevoie de mine…

— Nu mai am nevoie de tine.

El se îndepărtă fredonând:

Jurăminte de dragoste!

Ceasuri de fericire /…

Amélie crezu că nu va avea tăria să treacă peste încercarea cinei între tatăl şi fratele ei. Totuşi, şi de această dată, ştiu să-şi stăpânească emoţiile. Urcă să se culce ultima, după ce clătise vasele, frecase cratiţele şi lustruise maşina de gătit. Obosindu-se astfel, spera să-şi pregătească trupul pentru somn. Dar, de îndată ce se băgă în pat, înţelese că noaptea aceasta va fi şi mai grea decât noaptea trecută. Nervii ei crispaţi refuzau să se destindă, întunericul şi tăcerea, în loc să-i liniştească sufletul, îl aruncau într-o activitate febrilă şi dezordonată. Un gând îl înlătura pe celălalt. Mereu acelaşi: „De ce nu s-a mai întors? Ce mă fac dacă nu se mai întoarce? Cum să ştiu dacă se va întoarce? Oare doarme? Se gândeşte la mine? Mă iubeşte? Nu mă iubeşte?” Se întoarse pe burtă şi-şi îngropă faţa în pernă. Astfel atingea adâncul suferinţei sale. Era imposibil să cadă mai jos, să o doară mai tare. Poate că avea să înnebunească. Şi-ar fi dorit-o! Cămaşa de noapte i se lipea de piéle. Ochii i se umpleau de lacrimi. Dintr-odată se ridică în picioare şi-şi flutură părul. Ce făcea ea aici chinuindu-se singură? Cine o obliga să aibă răbdare? Nu depindea decât de ea să termine cu chinurile pe care le îndura.

Aprinse o lumânare. Mobilele făcură un pas înainte şi ieşiră din întuneric. Toate erau acolo. Dar aveau un aer straniu. Se uită la ceas: ora două dimineaţa. Era momentul cel mai adânc, cel mai nemişcat al nopţii. Acela în care toate zgomotele pământului se opresc. Acela în care nu se întâmplă nimic care să nu fie voit de o putere supranaturală. Amélie nu mai ştia dacă acţiona în vis sau în stare de veghe. 3 e îmbrăcă, se pieptănă în grabă. Lucrurile nu o puteau înţelege, o priveau ce face. Ea le ghicea mirarea tăcură.

După ce stinse lumânarea, deschise uşa camerei. Un scârţâit prelung o îngheţă de spaimă. În felul ei, casa dădea alarma. În picioare pe coridor, cu mâna apăsată pe piept, în cealaltă ţinând ghetele, Amélie: e aştepta la explozia lumii. În graba ei, nici măcar nu şi pregătise o scuză pe care să i-o spună tatălui. „Am să spun că nu mi-

era somn şi că am vrut să reiau socotelile magazinului, sau să mi fac un ceai...” Dar nimic nu se mişca în întuneric. Jérôme şi Denis continuau să doarmă. Mergând” în vârful picioarelor, trecu prin faţa camerei tatălui ei. Ca o adevărată hoaţă. Abia respira. Podeaua trosni. O treaptă după alta. Îşi repéta: „Dumnezeule, Dumnezeule, Dumnezeule!” Când ajunse, în sfârşit, în stradă se simţi salvată. Sprijinită de zid îşi puse ghetele şi le încheie pe jumătate. O adiere de vânt rece îi spălă faţa. Golul lumii era surprinzător. S-ar fi zis că n-a mai trecut nimeni pe aici de multă vreme. Amélie tropăia printr-un târg mort, cu ferestrele oarbe, cu uşile încuiate, cu acoperişurile scăldate de clarul le lună. Teama că cineva ar putea s-o întâlnească nici nu o mai tulbura. „Ce importanţă are?”, murmură. La punctul la care ajunsese, puţin îi păsa ce se gândeşte despre ea. Ceea ce vreia era să meargă până la capătul acţiunii, fără să se gândească, fără să ezite, fără să privească înapoi. Totuşi, când ajunse pe maidanul târgului, o oboseală grea puse stăpânire pe ea, imobilizând-o. Sudoarea îi curgea pe frunte. Sângele îi zvâcnea în tâmple. Îşi trase sufletul şi făcu câţiva paşi pe terenul moale şi acoperit cu iarbă. În faţa ei, toate ferestrele erau întunecate, fără viaţă. Chiar şi cafeneaua era închisă. Amélie auzise de la tatăl ci că Pierre Mazalaigue locuia singur. Camera se afla la primul etaj. Se ajungea la ea pe o scară îngustă, lipită de zid şi acoperită cu o streaşină. O exaltare bruscă puse stăpânire pe ea la gândul că era foarte aproape de acest bărbat adormit, solitar şi cald. Îşi trase pulpanele paltonului în jurul trupului. Apoi, aruncând o privire în dreapta şi în stânga, începu să urce treptele. Gemeau sub paşii ei. Era sigură că, din toate părţile, aveau să răsară vecini, cu seulia de bumbac pe cap şi cu lumânarea în mână. Dar nu, ei preferau să doaimă. Totul era liniştit. Simţi un miros Je ploaie adus de vânt. Când ajunse pe palier, un tir de lumină galbenă încadră canaturile uşii. Rămase câteva secunde surprinsă, fără suflare, fără gânduri, l un glas. Picioarele îi tremurau atât de tare, încât crezu să se îmbolnăvit. Uşa se deschise

brusc şi 5 a scălda: a în lumina.

— Amélie! şopti ol. Ce cauţi aici?

Îşi trăsese un panta o 1 peste cămaşa de noapte. Părul i se adunase ca nişte coarne pe tâmple. Era în picioarele pale. Ea i se aruncă la piept, gemând:

— Oh, Pierre!…

— De ce ai /enit aici? reluă el scuturând o de umeri. Ce s-a întâmplat?

După tonul îngrijorat al vecii sale, ghici că el se temea să afib o veste proastă.

— Te-a n aşteptat şi ieri şi astăzi.

El se dezlipi de ea pentru a o privi în ochi. Acum înţelegea, îi surâse ca un îi copil ca c s-a speriat în vis.

— Asta era?

— Da.

— Dar, micuţ i mea Amélie, e absurd! A trebuit să plec ieri dimineaţă la Limoges… Şi, în seara asta, la întoarcere, era prea târziu să mai încerc să te întâlnesc.

— Ai lipsit două zile! spuse ca eu reproş.

— Fără voia mea! Am să-ţi explic. Ne întâlnim mâine, la prăvălie, către ora şase. De acord? Acum, pleacă! Nu trebuie să fii văzută aici!…

O împingea spre scară. Dar ea se desprinse cu o mişcare bruscă:

— Nu-mi pasă, n-au decât să mă vadă! Am venit ca să ştiu. N-am să plec înainte.

— Să ştii ce?

Îşi stăpânea vocea, ca să nu fie auzit de vecini. În spatele lui, prin uşa deschisă, Amélie zări un pat cu cearşafuri mototolite.

— Mă iubeşti? întrebă ea.

— Bineînţeles! Dar, te implor, pleacă! Dacă s-ar afla… O fată tânără…

Ea nu înţelegea de ce e atât de grăbit s-o vadă plecată. Nici măcar nu o sărutase. Cu un gest brusc, îl prinse cu braţele de gât. Gurile lor se uniră. Ea fu aceea care îl făcu să se retragă în cameră. El rupse sărutarta cu furie, scuturând din cap. Faţa lui la lumina lumânării era

descompusă, extenuată. Amélie simţi în el setea de fiinţa ei. Depindea de ea ca el să continue să sufere sau să se liniştească la contactul buzelor sale. Dar se părea că el nu mai voia ca ea să se apropie. Dintr-o privire, observă mucurile de ţigară într-o scrumieră, puşca de vânătoare pe perete, fotoliul vechi cu picioarele strâmbe, o cană de apă, şi acea adâncitură în cearşaf din care se ridicase el ca să o întâmpine. Uşa rămăsese deschisă. Un curent de aer rece venea din stradă. El împinse uşa. Era la el. O fericire adâncă o cuprinse. Întrebă:

— Pentru ce te-ai dus la Limoges?

— Pentru nişte treburi.

— Era urgent?

— Foarte urgent, Amélie.

— Mai urgent decât să vii să mă vezi?

— Înainte de a veni să te văd, voiam să pun la punct câteva probleme importante. Am făcut-o ieri şi astăzi. Sunt bucuros.

Ezită o clipă şi adăugă brusc:

— Am vândut cafeneaua.

Ea tresări:

— Cum e cu putinţă?

— Foarte bine.

Amélie îl privi uluită. Fără ea ea să-i fi spus ceva, el acţiona exact aşa cum dorise. Numai o foarte mare dragoste putea să ducă la o asemenea potrivire de gânduri.

— Ce te-a hotărât? întrebă ea.

Speră că avea să-i răspundă: „Ca să-ţi fac pe plac”. Dar el spuse:

— Trebuia să termin cu asta, Amélie. După moartea tatălui meu am crezut că e înţelept să-i continui negoţul, cum voia el. Dar am înţeles repede că îmi pierdeam timpul în această baracă, în care el şi-l pierduse deja pe-al său. Puţin profit şi nicio plăcere. Şi, pentru afacerea asta de doi bani, am lăsat la Paris o situaţie bună. Atunci, m-am gândit să vând. Nişte oameni cumsecade de la Limoges mi-au făcut o ofertă. îi cunoşti, poate: familia Sénéjoux? Nu? Ar

vrea să se instaleze la Chapelle-au-Bois, unde au ceva rude. Discutăm de vreo lună. Nu sunt bogaţi. Eu n-am cerut mare lucru, dar e încă prea mult pentru ei. În sfârşit, ieri ne-am înţeles… iată…

— N-o să-ţi pară rău… rosti ea cu elan.

Urmă o tăcere. Pierre Mazalaigue o ţintiiia pe Amélie cu privirea.

— Amélie, mâine am să-l văd pe tatăl tău. Dacă e de acord şi dacă vrei: şi tu, o să ne căsătorim.

Amélie închise pe jumătate ochii. Era fericită, deplin, fără surprindere, ca de un lucru de multă vreme hotărât între ei. Ceea ce se întâmpla în seara aceasta era în acelaşi timp minunat şi inevitabil. Nu petrecuse atâţia ani decât ca să ajungă la acest moment solemn. Cu gravitate, anunţă:

— O să fiu nevasta ta, Pierre.

Spunând aceste cuvinte, i se părea că simte tot atât de profund plăcerea lui Pierre de a le auzi şi plăcerea ei de a le pronunţa.

— Mulţumesc, Amélie.

Avea nişte ochi buni şi îndrăzneţi, plini de lumină. O sărută încă o dată, dar cu mai multă reţinere decât la început. S-ar fi spus că privind-o ca pe bunul său o respecta mai mult. Amélie trebui să se sprijine de el cu toată greutatea, pentru ca el să o ia în braţe. Cu obrazul lipit de acest piept tare, avea impresia că se înalţă în văzduh. Şopti:

— Numai că, Pierre, cu nunta va trebui să aşteptăm sfârşitul doliului.

— Ştiu.

— Logodna putem să o anunţăm când vrem.

— La întoarcerea mea de la Paris ar fi bine s-o facem.

Ca sub puterea unei lovituri, ea se crispă şi făcu un pas înapoi:

— Trebuie să te duci la Paris?

— Da, Amélie.

— Când?

— Cât mai curâpd cu putinţă.

— Ce să faci acolo?

— Să-i văd pe vechii mei patroni de la Societatea Ozolithe şi să încerc să mă aranjez cu ei.

— Să te aranjezi? în legătură cu ce?

— În legătură cu viitorul meu… Cu viitorul nostru… Au nevoie de un specialist, mă cheamă, şi totul e foarte bine. Dar dacă reiau lucrul la ei nu vreau să mai călătoresc! din şantier în şantier, cum făceam altă dată. Viaţa asta e bună pentru un celibatar. Unui om căsătorit îi trebuie o situaţie stabilă – Ştiu că au un post bun la serviciul tehnic şi o să-l obţin…

Amélie plecă capul. Ci) teamă insinuantă i se strecură în suflet.

— Ce nevoie ai să obţii acest post? Doar n-ai intenţia să te duci să locuieşti la Paris?

— Ba da, Amélie.

Ea se îndreptă, cu ochii scânteind.

— Nu-i adevărat! Nu te gândeşti cu adevărat.

— De ce crezi atunci că am vândut cafeneaua?

— Pentru că nu era o ocupaţie demnă de tine, pentru că simţeai că asta nu-mi place…

El începu să râdă.

— Şi de asemenea pentru că nu ne vedeam instalaţi amândoi în spatele acestei tejghele care nu aduce destul nici pentru unul singur. Trebuie să ţintim mai sus, Amélie, să avem ambiţii. Nu există debuşee în regiunea asta. Cea mai mare parte a tinerilor pleacă. Din moment ce am norocul de a avea, la Paris, nişte patroni care mă aşteaptă, care nu vor decât să mă ia înapoi, ei bine, trebuie să profit, trebuie să mă duc.

— Du-te. Nimeni nu te împiedică.

— Am să mă duc, voi pregăti totul! Şi am să mă întorc să te caut.

— Eşti prea bun!

El se întunecă.

— Ce s-a întâmplat, Amélie? Eşti supărată?

— Nu, cel mult surprinsă.

Cu câteva cuvinte, el dărâmase tot ceea ce-şi închipuise ea. Prinsă în propriile ei iluzii zadarnice, vedea

acum cât de vane îi fuseseră încrederea, nerăbdarea. Se găsea ridicolă. îl respinse cu privirea.

— Amélie, nu vorbeşti serios? O să ne fie foarte bine la Paris. Am o cameră frumoasă, acolo. O s-o aranjezi. O să lucrez de două ori mai mult...

— Cu atât mai bine pentru tine.

— Şi, când vom fi bătrâni, o să ne întoarcem aici, cum vrei tu. Dar nu înainte. După cum vezi, m-am gândit la toate.

Ea căută cele mai grele cuvinte:

— Te-ai gândit la toate, în afară de faptul că n-am să te urmez.

— Dar de ce? Pentru ce?

Voi s-o apuce de mâini. Ea se feri. Carnea i se întărise, se împietrea în refuzul ei.

— Explică-te, Amélie, murmură el.

— Nu pot să-i părăsesc pe tatăl şi pe fratele meu.

— N-o să-i părăsim. Chiar şi instalaţi la Paris, o să continuăm să ne ocupăm de ei.

— De la distanţă? Prin scrisori?

— Ei, da.

— Glumeşti! Trebuie să fiu lângă ei, Nu se pot lipsi de mine de la moartea mamei. Şi apoi, cine ar ţine casă, magazinul?

El îşi stăpâni un gest de nerăbdare:

— Dacă e aşa, dacă nu vrei să te desparţi de familia ta, cum vezi atunci căsătoria noastră?

— Ai fi venit să stai la noi. Ai fi lucrat la potcovărie.

— Dar nu sunt potcovar.

— Tata te-ar fi învăţat.

— Ce?

jtw Meseria).

— Dar am *o* meserie! N-am nevoie de cea a tatălui tău!

— Vezi totul numai prin prisma ta. Nu te gândeşti decât la tine!

Pierre Mazalaigue se sprijini de perete. Sprâncenele îi tresăreau fără voie.

— Amélie – reluă el în sfârşit – îmi place mult tatăl tău, dar vreau să am căminul meu. U & de îmi place. Cu noi doi în ol. Şi nimeni altcineva. De asta depinde fericirea noastră, crede-mă.

— Fericirea asta nu-mi convine mie! rosti ea dintr-o răsuflare.

Timp de câteva secunde, simţi rezonanţa fatală a acestor cuvinte. Ştia că gresçste vorbind astfel, că nu acestea sunt sentimentele ei, că riscă să regrete amarnic mai târziu, dar o nevoie imperioasă o obliga să procedeze astfel. Înşelată în aşteptări, se lăsa pradă primelor impulsuri care o făceau să refuze orice compromis. Îşi dorea din tot sufletul – o hotărâre imediată şi brutală. Se îndreptă spre uşă, cu certitudinea că Pierre avea s-o oprească, într-adevăr, el se aşază în faţa ei, cu braţele desfăcute:

— Unde te duci?

— Plec!

— Pentru ce?

— Nu mai avem nimic să ne spunem.

— Ba da, Amélie! Ce înseamnă cearta asta stupidă? îmi spui că tatăl şi fratele tău. au nevoie de tine! Şi eu îţi răspund că şi eu am nevoie de tine! E clar, nu? Care-i supărarea? Am nevoie de tine! Doar de tine…

Ea şopti:

— Eşti monstruos!

— Nu. Sunt îndrăgostit. Şi, în dragoste, nu există obstacole, nici politeţe. Sau mă iubeşti îndeajuns, cât să-mi sacrifici totul, să mă urmezi oriunde, sau mă iubeşti doar în măsura în care nu-ţi stric planurile, şi atunci nu merită să întrebuinţăm cuvinte mari… Mâine am să-l văd pe tatăl tău. El o să mă înţeleagă.

Feţele lor aproape că se atingeau. Dar ea nu-l mai recunoştea. Nu-I mai iubea. Contrariind-o, îşi pierdu orice farmec pentru ea.

— Îţi interzic să-l deranjezi pe tata. Despre ce să-i vorbeşti?

— Despre căsătoria noastră.

— Nu va fi nicio căsătorie.

— Cum aşa, nicio căsătorie?

— Cel puţin dacă nu-ţi schimbi intenţiile.

Pierre Mazalaigue scrâşni din dinţi. Aceasta dădu o înfăţişare dură părţii de jos a feţei sale. O scânteie de oţel îi ţâşni dintre gene. Strigă:

— Eşti nebună, Amélie! Gândeşte-te bine. N-am să cedez.

— Nici eu.

Simţea că o beţie să-l înfrunte. O senzaţie de bogăţie şi de putere o făcea să plutească. Prinsă ca de o ameţeală îl văzu pe Pierre Mazalaigue cum se dă la o parte, lăsând-o să treacă. Repede, ieşi din cameră şi începu să coboare treptele. La capătul scării, el o ajunse.

— Amélie, te rog… Nu pleca astfel… E o copilărie… Revino-ţi!…

Ochii lui o implorau în întuneric. Vocea îi devenea dulce:

— Amélie, Amélie…

Dar ea nu mai voia să afle dacă persista în intransigenţa lui sau consimţea să renunţe din dragoste pentru ca Ceva fusese rupt, mutilat în pieptul ei. Un hohot de plâns îi urcă spre buze. Începu să alerge. Noaptea îi sărea în faţă, rece, ostilă, la fiecare pas. După ce străbătu maidanul târgului, încetini pasul. Crezuse că el o s-o urmărească. Că va încerca s-o ajungă ca să-i mai vorbească. Dar nu, ru venea nimeni. Pierre Mazalaigue rămase acolo, la picioarele scării. Nu încerca r, ici un gest. Nu scotea niciun strigăt. O lăsa să plece, singură, hotărâtă, furioasă. Aşa cum voise ea.

12.

Timp de trei zile ea nu ştiu nimic despre el. La început, această lipsă de veşti o întărea în ideea funestă că nu mai trebuia să spere să-l revadă. Dar, gândindu-se mai bine, temerile i se liniştiră. O siguranţă mulţumită urmă spaimei. Înţelese dintr-odată că, în ciocnirea pe care o avusese cu Pierre Mazalaigue repurtase, prin fermitatea ei de caracter, un preţios avantaj asupra lui. Dacă el ezita să-i

reapară în faţă, era numai pentru că nu putea să se obişnuiască cu ideea că voinţa lui nu fusese cea mai tare. O asemenea constatare îi pusese amorul propriu la încercare. Fără îndoială că, deşi decis să-şi recunoască vinovăţia, căuta cu furie un mijloc prin care să nu se facă de râs. Ea refuza să-l plângă. Ce i ceruse atât de extraordinar? Să rămână în regiune, să locuiască în casa familiei ei. să fie în acelaşi timp soţul ei şi tovarăşul tatălui ei. Oricine în locul lui ar fi fost înduioşat de o propunere atât de spontană şi de înţeleaptă. Dar el era orgolios şi încăpăţânat. Grijuliu numai cu plăcerile lui. Obişnuit să meargă drept înainte, să i se pièce totul, să calce totul în picioare. Amélie nu înceta să critice această fire nesupusă, a cărei voinţă nu-i displăcea totuşi.

A patra zi treci! fără ca vinovatul să vină să se căiască. În cea de a cincea zi, Amélie află din discuţiile clientelor sale că familia Sénéjoux sosise la Chapelle au-Bois ca să semneze actul de cumpărare a cafenelei în faţa notarului şi că, cedând fondul de comerţ şi zidurile, Pierre Mazalaigue îşi rezerva un drept de uzufruct pe o mică încăpere de la primul etaj. Această ultimă informaţie o linişti: din moment ce Pierre Mazalaigue. Se hotărâse să păstreze o cameră în casă. Însemna că în pofida ameninţării sale, nu avea intenţia să părăsească imediat târgul. Instalarea noilor proprietari stârnea atât de tare interesul populaţiei încât, fără să se mişte din magazin, Amélie era ţinută la curent cu faptele şi gesturile lor. Rând pe rând, tatăl, fratele ei, Justin, doamna Barbezac, doamna Ferrière o informau din frânturi asupra evenimentelor care o interesau, deşi se prefăcea că nu le acordă decât o atenţie distrată. Mobilele sosiră de la Limoges cu trenul. Fuseseră descărcate. Aşezate la locul lor. Numai obiecte solide, din stejar. Abajururile, perdelele, feţele de masă erau ornate cu aceeaşi garnitură de ciucuri roz. Moş Sénéjoux pusese să se instaleze o oglindă şlefuită deasupra tejghelei. Vorbea de revopsirea faţadei în „gen marmură”. Pierre Mazalaigue îi promisese patronului să-l ajute la primele contacte cu clientela. „Încă un pretext ca să nu

plece! îşi spuse Amélie. Chiar crede că mă las păcălită de jocul lui?”

Într-o seară, după cină, când se pregătea să se bage în pat auzi o lovitură uşoară în fereastră. S-ar fi spus că un cioc de pasăre lovise geamul întunecat. Nu, era o piatră. Fierte Mazalaigue era jos. Voia s-o vadă, ca să i ceară iertare. Amélie aşteptase de atâta vieme această clipă încât fu cât pe ce să leşine de fericire. Deschise fereastra, se aplecă în noapte. La picioarele casei, o umbră” era lipită de zidul alb. El! în sfârşit! O şoaptă ajunse până la ea:

— Amélie! Amélie!... Atenţie!...

Umbra se desprinse de zid şi ridică un băţ. Ceva căzu cu un zgomot uşor în încăpere. Pe podea zăcea un bilet făcut ghemotoc şi îngreuiat cu o piatră. Ea-l ridică şi, înainte de a-l citi, mai aruncă o privire în stradă. Pierre Mazalaigue nu mai era acolo. Ea închise fereastra, se aşeză, cu picioarele moi pe pat şi despături biletul:

„Draga mea Amélie, trebuie neapărat să te văd în seara aceasta. Am să te aştept în spatele cişmelei. Vino. E important. O să vorbim despre acele planuri...”

Apropierea lui Pierre Mazalaigue îi provoca o emoţie atât de intensă încât cu greu putea înţelege ceea ce citea. Strânse din sprâncene şi îşi concentra atenţia pe pagina mototolită pe care erau aşternute nişte fraze mâzgălite cu creionul.

„Această despărţire ne-a făcut bine şi unuia şi celuilalt. Sunt sigur că, după ce te-ai gândit, ai înţeles că n-ar fi trebuit să te superi pe mine. Trebuie să ai încredere în mine, Amélie. Dacă n-aş fi sigur că am dreptate, n-aş insista. Dar aşa este şi cred că acum eşti de aceeaşi părere cu mine...”

Cuvintele îi jucau în faţa ochilor, care rămăseseră uscaţi şi arzători:

„Deci, te aştept cu multă nerăbdare şi dragoste. Dar, dacă nu vii, am să înţeleg că te-ai îndepărtat de mine şi voi proceda în consecinţă. Mereu al tău: PIERRE”.

Amélie dădu drumul scrisorii, care alunecă pe podea. Sângele i se ridicase în obraji. O indignare fără limite o

cuprinse. Aşadar, în timp ce ea se pregătea să primească supunerea lui Pierre Mazalaigue, el, pe partea lui, aştepta ca ea să se dea bătută. Şi, cum ea nu reacţiona destul de repede, o aducea la ordine, o soma să se prezinte în faţa lui, sub ameninţarea de a fi părăsită. Câtă impertinenţă! Regreta acum că deschisese fereastra la semnalul lui. În tot cazul, va fi ultimul punct pe care-l marcase împotriva ei. „N-am să mă duc!”

Se ridică şi văzu în oglinda dulapului că privirea îi devenise rea. Violenţa gândurilor îi dovedea că dreptatea era de partea ei. Nu putea să fie atât de exaltată decât dacă întreaga vinovăţie era de partea celuilalt. Trebuie să-şi facă un plan de acţiune.

Să-i răspundă lui Pierre Mazalaigue. Lovitură pentru lovitură! Şi fără întârziere. Dar cum? în scris. Nu-i dăduse el exemplu? Mâine seară, după cină, va auzi o lovitură în geam, va deschide fereastra camerei şi va primi un ghemotoc de hârtie aruncat de o mână nevăzută. Această scrisoare nesemnată va suna astfel: *„Te aştept la mine în bucătărie. Poarta care dă în stradă e deschisă. Dar nu veni decât dacă ăi renunţat la proiectul plecării la Paris. Dacă nu, n-am să te ascult. Şi totul sé va fi terminat între noi”*. Se va vedea dacă va avea curajul să reziste unei chemări imperioase. Mai ales după momentele penibile pe care le petrecuse lângă cişmea. Şi-l imagina, cu mâinile în buzunare, cu gulerul ridicat, tropăind în noroi, mirosind vântul, tresărind de speranţă la cea mai mică rumoare venită din adâncurile nopţii. Cât stătuse oare la postul său? O oră? Două?

— Bine gândit! E bine gândit! murmură ea.

Dintr-odată o cuprinse teama ca, dezamăgit de aşteptare, va face cale întoarsă şi va încerca s-o cheme din nou la fereastră. Repede stinse lampa ca să lase să se creadă că doarme. Astfel, apărată de întuneric, se dezbrăcă şi se băgă sub pătură. Dar nu adormi decât foarte târziu, după ce avusese impresia, de mai multe ori, că un pas de bărbat se învârtea în jurul casei.

A doua zi dimineaţă, trezindu-se, Amélie nu mai era

tot atât de sigură de calităţile planului ei. Această trimitere a unui bilet nocturn era periculoasă şi complicată. Nu era mai bine să discute problema faţă-n faţă? Regretă că nu se dusese în ajun la cişmea şi se hotărî să repare această greşeală în aceeaşi seară „duçându-se la Pierre Mazalaigue pentru o ultimă explicaţie. Deoarece mai fusese la el noaptea în secret, era convinsă că o dată în plus totul va decurge bine. Cuvintele pe care avea să i le spună pentru a-l convinge o obsedau, ca şi cum ar fi vrut să le înveţe pe dinafară pentru un examen. Şi le repeta fără să izbutească să le epuizeze puterea răzbunătoare. Această recitare interioară o întovărăşi tot timpul, până la ora mesei. Ploaia bătea în geamuri. Avea o mâncare de varză în mijlocul mesei. Denis şi Jérôme mâncau cu poftă. Amélie visa la împăcarea apropiată. Fu trezită din gânduri de vocea taţălui ei, care spunea:

— Sigur, e păcat! Toţi tinerii pleacă! N-or să mai fie în curând aici decât bătrâni!

Pentru că nu auzise începutul, Amélie întrebă:

— De ce spui asta, tată?

— Din cauza lui Mazalaigue.

— Ah, da?

Inima i se strânse. Se făcu albă şi rece. Reluă, fără să ridice privirea:

— Ce-i cu el? Ce-a făcut Mazalaigue?

Răspunsul îi sosi ca o lovitură năucitoare în plin stomac:

— A plecat la Paris astăzi dimineaţă.

La pândă în spatele vitrinei, Amélie îl vedea pe poştaş coborând strada, mergând din poartă în poartă cu geanta şi cu pelerina sa care-i dădea un aer de şcolar. Când se apropie de magazin, simţi crescând în ea o emoţie irezistibilă. Şi totuşi, era sigură că nu-i va aduce scrisoarea pe care o aştepta. Dacă Pierre Mazalaigue ar fi vrut să-i scrie, ar fi putut-o face încă de la sosirea la Paris. Fiecare zi care trecea făcea această speranţă şi, mai improbabilă. Era momentul să accepte că totul se terminase între ei. Dar poştaşul deschise uşa. La sunetul clopoţelului, inima

Améliei bătea să se spargă. Se stăpâni cu greu să nu ţâşnească spre omul cu mustaţă subţire şi neagră şi cu obrajii ca nişte mere roşii. În picioare, în mijlocul prăvăliei „el scotocea. În geanta de piele. Apoi scoase un plic, două plicuri, spuse câteva cuvinte amabile, îşi atinse şapca cu degetul şi trecu pragul înapoi, lăsând în urma sa o tăcere consternată. O scrisoare de la mătuşa Clotilde, nişte facturi, o carte poştală anunţând apropiata vizită a domnului Dubech… Nimic de la Paris. Amélie îşi reproşa credulitatea fără margini. De câte ori trebuie să mai fie dezamăgită ca să admită că Pierre Mazalaigue o uitase, îşi bătuse joc de ea, că nu o iubea? în realitate, departe de a regreta bruscheţea alèstei rupturi, ar fi trebuit să se felicite că el nu încerca să o revadă. Ca să se vindece mai repede, ar fi vrut să-şi smulgă din inimă mizerabilele amintiri despre cel absent. Să-l gonească din ea pentru totdeauna. Să-l şteargă din memorie. Aşteptând să i se vindece sufletul, se căznea să-şi zdrobească trupul cu tot felul de treburi casnice. Bucătăria, scara, camerele, magazinul fură supuse unui scuturat: sălbatic. Dimineaţa se scula mai. devreme decât de obicei ca să lustruiască mobilele şi să frece în genunchi parchetul. Seara, după cină, refuza să urce să se culce şi se instala sub lampă ca să cârpească lenjeria. Şalele o dureau. Pleoapele o usturau. Din cauza prea marii oboseli, avea impresia că se clatină camera cu ea. Se bucura de această năuceală ca de o asigurare împotriva ameninţării gândurilor.

În timpul acesta, Jérôme o observa cu nelinişte. îi era de ajuns s-o vadă ca să-şi dea seama că era pradă unei decepţii sentimentale; Fără îndoială, Jean Eyröllcă nu încetase s-o Jehinuie. După ce o rupsese cu acest băiat, se trezise desigur singură şi tristă, prei mândră ca să revină la 61, şi prea iubitoare pentru a-l uita. Păcat că Maria nu mai există că să-îprimească tíoitfiidenţele şi s-o consoleze! între mamă şi fiică totul se spune, totul se ascultă, totul se înţelege. În schimb, un tată e neîndemânatic când e vorba să descurce o poveste sentimentală. El aduce cu sine, împotriva dorinţei sale, punctul de vedere riguros al

bărbatului. Şi în dorinţa sa de a simplifica totul, de a aranja totul, nu face decât să stârnească supărări care erau pe cale să fie date uitării…

Într-o se îră, totuşi, după ce Denis plecase de la masă, Jérôme consideră că „nu se mai putea sustrage obligaţiilor sale tutelare; Adunându-şi curajul, îi aruncă o privire Améliei care spăla va: sale, şi spuse tu – d voce nesigură: „i T;”:! îl

— De ce nu vorbeşti niciodată cu mine, Amélie?

Ea ridică din sprâncene:

— Ba îţi vorbesc tată, îţi vorbesc adesea!

— Despre treburi mărunte.

— Ce înţelegi prin treburi mărunte?

— Magazinul, sănătatea, şcoala lui Denis, mâncarea…

— Şi care sunt, după tine, marile probleme?

Jérôme se tulbură:

— Cum să-ţi explic? Marile probleme sunt cele care se petrec aici.

Şi arătă cu degetul în dreptul inimii. Obrajii Améliei se înroşiră. Un surâs dispreţuitor i se aşternu pe buze:

— Ai să fii dezamăgit, tată, dar acest gen de mari probleme nu mă preocupă câtuşi de puţin.

El îşi reproşă că abordase greşit discuţia. Acum, Amélie era în alertă.

— Nu mă înţelegi! Aş vrea, pur şi simplu, ca, dacă ai necazuri, probleme, să mi le spui şi mie.

— Bineînţeles, tată!

— …să nu le păstrezi numai pentru tine…

— Da.

— Sunt tatăl tău, nu-i aşa? Trebuie să pot să te ajut. Din păcate, nu ca biata maică-ta! Dar, în sfârşit… în sfârşit, nu eşti singură pe lume. Orice s-ar întâmpla… Să ştii asta bine!

Îi tremura vocea. Îşi suflă nasul. Amélie se apropie de el şi îl sărută pe amândoi obrajii, cu atâta vioiciune, încât el nu avu timp să-i întoarcă sărutările.

— Nu-ţi face grijă, tată; şopti ea. Sunt fericită.

— Spui asta, deşi sunt sigur că nu-i aşa.

— De ce n-aş fi fericită?

— Ei! Ştiu şi eu!?

— Vezi bine, deci…

Râse. El ghici că această reacţie nu era sinceră. Şi totuşi, chiar prefăcută, veselia Améliei îi mai uşura puţin inima. Îşi spuse că-i vorbise aşa cum trebuie.

— În tot cazul – reluă el – nu arăţi prea bine.

Crezu că avea să protesteze, cum îi era obiceiul. Dar ea îşi ridică o meşă care-i atârna pe frunte şi spuse:

— Într-adevăr, sunt obosită.

Din partea ei, o asemenea mărturisire era neaşteptată. Jérôme profită de ocazie ca să reia o veche discuţie cu noi perspective:

— Faci prea multe, Amélie. Şi ce-ai să câştigi dacă o să cazi bolnavă?

— N-am ajuns până acolo.

— Dacă o să continui aşa, o să ajungem în curând!

Această presupunere corespundea oare temerilor tinerei fete?

În loc să protesteze, zise încetişor:

— Ei nu, tată… Exagerezi…

Apoi, puse la loc vesela în rafturi şi-şi scoase şorţul. Ochii îi ardeau cu o lucire neagră şi dulce. Buzele îi surâdeau uşor. Trebuie să se fi gândit la ceva îndepărtat, pentru că ea însăşi părea departe şi învăluită în ceaţă.

— De ce nu vrei s-o iei pe această doamnă Pinteau să te ajute? întrebă Jérôme.

Amélie bătu din pleoape. Se trezea dintr-un vis.

— Asta ar însemna cheltuială, spuse.

— Nu-i aşa. Se pare că această femeie e foarte rezonabilă. O să ne aranjăm să n-avem nevoie de ea decât o oră sau două pe zi. O să spele rufele, o să cârpească, de pildă…

— Aş vrea să izbutesc să mă descurc singură.

— Poftim idee! Dar ce, eu mă descurc singur la potcovărie?

— Nu e bună comparaţia.

— Ba da! Eu am potcovăria şi tu ai magazinul, cu casa în plus. Am luat un bărbat să mă ajute în munca mea de bărbat. Tu trebuie să iei o femeie ca să te secondeze în munca ta de femeie. Sau, altfel, reproşează-mi că-l plătesc pe Justin! Spune-mi că aş putea să mă învăţ să mă lipsesc de lucrător! Sărmanul Justin, ce s-ar face fără mine? Şi eu, ce m-aş face fără el?...

Aşteptă un răspuns de la Amélie şi, încurajat de tăcerea ci, reluă cu jumătate de gură:

— Angajând-o pe doamna Pinteau, ai face în acelaşi timp şi o faptă bană. Aminteşte-ţi ce a spus domnul pastor: n-are din ce trăi. E în doliu. Are nevoie de puţine parale şi de multă prietenie.

Doamna Pinteau venise deja în câteva rânduri pe la magazin: o doamnă micuţă şi rubicondă, cu braţele scurte şi cu un surâs bun. Ea sau o alta! Şi de ce nu? Amélie îşi trase la loc manşetele, căci terminase de spălat vasele. Nici ea nu înţelegea. ce; e petrece în inima ei. Brusc, nu mai avea poftă să şi contrazică tatăl. îi făcea chiar plăcere; a cedeze cu uşurinţă în faţa voinţei altuia. I se părea că şi lăsase deoparte Mul de a fi, ca pe o armură grea, incomodă, şi că îşi trăgea puţin sufletul, cu trupul şi cu mintea lăsate în voia lor, înainte de a relua povara.

— Aşadar – întrebă Jérôme – ce hotărâre ai luat?

Amélie plecă privirea în semn că da.

— Ai dreptate, tată. Am să mă duc s-o văd poimâine.

— De ce nu mâine?

— Mâine aştept vizita lemnului D ibech.

— Ţi-a scris că va fi aici căite amiază. Ai toată dimineaţa la dispoziţie. <\m să supraveghez eu magazinul în lipsa ta.

— Bine, aţă.

Rosti aceste cuvinte eu b îndeţe. Acceptând să o angajeze pe doamna Pinteau, îşi dovedea sieşi şi le dovedea şi celorlalţi că era capabilă, uneori, să renunţe la ideile ei. Dacă Pierre Mazaiaigue i-ar fi putut citi în suflet, acum, s-ar fi mirat să descopere atâta slăbiciune, atâta amărăciune şi docilitate. Dar el era departe. Nu ştiuse s-o

înţeleagă. Luase cu el imaginea unei fete autoritare şi distante. Era nedrept! Era Als! Ea nu era astfel. Cazul doamnei Pinteau stătea mărturie. Mintea Améliei o luă razna. Fu din nou cuprinsă de acea ameţeală ruşinoasă, prevestind sufocările şi lacrimile. Tatăl ci o examina cu o afecţiune insuportabilă. Ea se forţă să nu i povestească necazul său.

— Tată – zise ea – adu-mi socotelile de la potcovărie. Aş vrea să le pun la zi.

După ieşirea lui din încăpere se apropie de fereastră şi îşi sprijini fruntea de geam. Răceala sticlei făcea să-i amorţească partea de sus a feţei. Privea în noaptea adâncă şi îşi spunea că, fără îndoială, puţini pe lume erau atât de nenorociţi ca ea în clipa aceea.

Doamna Pinteau locuia la verişoara ei, domnişoara Beilac, dincolo de maidanul târgului. Când se apropie de piaţă, trupul Amélici fu străbătut de un fior de tulburare şi melancolie. Era pentru prima oară că se întorcea pe aceste locuri de când cu vizita ei nocturnă la Pierre Mazalaiguc. Văzu cafeneaua, întinerită, revopsită, de nerecunoscut. Domnul Sénéjoux, un bărbat burtos, cu o pălărie de vânătoare pe cap, spărgea lemne în faţa uşii. Amélie aruncă o privire spre scara exterioară care ducea la camera lui Pierre Mazalaiguc. Streaşina de tablă. Treptele înguste. Uşa. Această uşă o fascina. O idee năstruşnică îi trecu prin minte. Şi dacă se reîntorsese? Dacă era acolo sus? Dintr-odată, un strigăt o făcu să tresară:

— Amélie! Amélie!

Era moş Péchadre, care o striga din prăvălia lui. O fracţiune de secundă se simţi dezorientată.

— Bună ziua, domnule Pôchadre.

Pantofarul îi aruncă un surâs oblic, care-i despică în două faţa presărată cu rumeguş.

— Saboţii dumneavoastră sunt gata.

— Saboţii mei?

Gândul la saboţi o readucea din nou la Pierre Mazalaigue. Îşi aminti incendiul, lista de subscripţie, cheta făcută de copii, într-o seară, în târgul rece şi întunecat.

Foarte repede, murmură:

— Puneţi-i deoparte. Am să revin…

Se îndreptă spre casa domnişoarei Beilac, care se deosebea de celelalte printr-o decoraţie de cărămizi smălţuite în jurul ferestrelor. Croitoreasa era în mijlocul camerei, la parter. Cu nasul ascuţit, cu ochii vioi, cu pielea măslinie, avea părul gri, cu o pieptănătură uşoară şi cu breton pe frunte. Când o văzu pe Amélie apropiindu-se, se ridică şi alergă să-i deschidă uşa. Tânăra pătrunse într-un vestibul mic şi întunecos, pe care o draperie din pânză de saltea o despărţea de atelier. Maşina de cusut era deschisă. Pe masa mare zăceau bucăţi de pânză, foarfece, mosoare, jurnale de modă cu paginile îndoite. Un manechin fără cap îşi împrumuta formele unei haine din ţesătură de lână ecosez, maro şi negru, cu brandenburguri.

— E pentru doamna Barbezac! spuse croitoreasa. Un model puţin cam pretenţios. Dar ea şi-l poate permite. În acelaşi jurnal, am văzut ceva care v-ar sta atât de bine… Dar atât de bine!

Îşi dădu ochii peste cap, ca şi cum ar fi vrut să privească în sine însăşi.

— N-am nevoie de nimic, deocamdată.

— Cu primăvara care se apropie? exclamă domnişoara Bellac aruncându-i o privire de mustrare feminină. Ar fi păcat! Se fac lucruri din ce în ce mai încântătoare. Să nu-ţi vină să crezi. Priviţi această jachetă neagră, care se mulează…

Îi întinse un desen lipit pe o bucată de carton.

— Am venit s-o văd pe doamna Pinteau, zise Amélie.

— Una nu o împiedică pe cealaltă. Verişoara mea a ieşit ca să livreze nişte lucruri proaspăt călcate. Da, că se ocupă cu călcatul lenjeriei acum. Dacă aţi vedea-o aranjând o boneţă… Nişte degete de zână. Când ci să aveţi ceva de lucru pentru ea…

— Tocmai – spuse Amélie – aş vrea să-i vorbesc în legătură cu asta.

— Cu atât mai bine: E dezolată, sărmana! Nu vréa să-mi fie o povară. Aţi văzut rochiţa aceasta neagră, absolut

simplă, cu volane de dantelă la jumătatea Corsajului şi la mâneci?... Şi cealaltă, nu e drăgălaşă, toată numai imprimeuri negre şi gri?...

Amélie trecea de la o imagine la alta, cu un amuzament pe care nu încerca să şi-l ascundă. De la moartea mamei ei nu mai avusese ocazia să se gândească la toalete. Vorbăria domnişoarei Bellac îi amintea de o epocă lipsită de griji. Se imagină în haina de lână ecosez, în rochia cu volane de dantelă sau într-un mic compleu gri-perl cu pantofi, mănuşi şi pălărie asortate. Gândurile i se pierdeau prin meandre de pânzeturi, de şnururi şi de broderii. Apoi o apucă ciuda pe această cochetărie inutilă. Ea nu dorea să placă nimănui. Era obosită de sine însăşi.

— Anul acesta se va purta mult tafta, zise domnişoara Bellac.

Se reapucase să coasă iute de mână, cu spatele cocoşat şi cu picioarele aşezate pe un scăunel. Un uşor miros de lipici se degaja din papucii ei. Uşa se deschise şi se închise.

— Iată că a venit! rosti domnişoara Bellac fără să ridice nasul din lucru.

Amélie întoarse capul. O femeie de vreo patruzeci de ani, grăsuţă şi albă, cu bărbia rotundă şi cu ochii lipsiţi de sclipire, se strecura cu timiditate în încăpere. Era corpolentă şi blândă. Vocea îi era lipsită de accent. Când Amélie îi spuse pentru ce venise, doamna Pinteau îşi împreună mâinile şi ochii i se umeziră. Gemu:

— Cu plăcere, Amélie! Gândeşte-te puţin. O ţin atât de bine minte pe biata ta mamă! Ajutându-te, va fi ca şi cum aş ajuta-o pe ea însăşi!...

Se deciseră cum să fie folosit timpul. Patru ore în fiecare dimineaţă. În plus, doamna Pinteau îşi va lua de lucru acasă: spălat, cârpit, călcat. Cât despre condiţii, nu voia să le discute încă:

— O să-mi daţi cât o să credeţi de cuviinţă. Ne înţelegem noi. Pentru ce mi-a mai rămas mie de făcut în viaţă, acum!...

Dorinţa ei de a fi angajată era atât de evidentă, încât

Amélie fu înduioşată. „Are vârsta mamei mele – se gândi. Printr-un joc al sorţii, mama ar fi putut fi obligată, ca şi ea, să-şi caute de lucru la alţii…” Orice o tulbura, în dimineaţa aceasta. Domnişoara Bellac îi oferi câteva bomboane dintr-o cupă de sticlă.

— Nu! spuse ea cu un nod în gât. Trebuie să fug.

— Mai ai cinci minute?

— Nici măcar! E ziua comis-voiajorului. Probabil a şi venit…

Cele două femei o conduseră până la uşă. Pentru a se întoarce acasă, Amélie evită să treacă din nou pe maidanul târgului.

Domnul Dubech scutură îndelung mâinile. Améliei între mânuţele lui durdulii şi calde:

— Ah! Copila mea… Ce tristă întâlnire… Nu ţi-am putut spune îndeajuns de bine prin scrisoare cât de tare am luat parte la durerea voastră!…

Ajuns la magazin înaintea ei, îi prezentase deja condoleanţe lui Jérôme, pentru că acesta avea pleoapele roşii şi-şi sufla nasul mişcând tare din nări. După câteva momente, el se reîntoarse în potcovărie, în timp ce comis-voiajorul îşi deschidea valizele cu eşantioane. Ca să nu fie deranjaţi, Amélie luă clanţa de la uşă. În timp ce îşi făcea comenzile, avea senzaţia bizară că nu e ea însăşi, că joacă un rol.

— Vă fac din nou propunerea cu micile bibelouri de porţelan! spuse domnul Dubech.

Scoase din ambalaj statueta reprezentând o marchiză cu ogarul şi cu negrişorul reuniţi pe acelaşi soclu. Amélie aruncă bibeloului o privire vagă şi deformată. În sfârşit, spuse:

— Nu, domnule Dubech.

— Cu toate acestea, jaltima oară aţi părut că regretaţi că…

— Nu, domnule Dubech! repetă Amélie cu fermitate.

— Perfect, nu mai insist.

Părea jignii. E; i semnă bonurile de comandă pentru veselă şi pentru fierărie. Apoi, aşa cum făcea mama ei altă

dată, îi încredinţă comis-voiajorului câteva mesaje pentru rude sau pentru prieteni care locuiau prin regiune. „De asemenea, avu grijă sa. nu uite de micul păhărel de drojdie. Sensibil la păstrarea acestei tradiţii, domnul Dubech îşi degusta băutura strângând din ochi de plăcere. Între două înghiţituri, vorbea despre călătoriile sale, despre afaceri şi despfe Oamenii pe care-i întâlnise. Deodată, întrebă:

— N-aveţi nevoie de nimic de la Paris?

— De la Paris? se bâlbâi Amélie.

Fu străbătută de un fior. Buzele ei refuzau să surâdă.

— Da, spuse el, trebuie să mă duc săptămâna viitoare cu nişte treburi. Avem un magazin cu expoziţie şi vânzare, în rue de Paradis. Rezultatele sunt atât de dezamăgitoare, încât direcţiunea m-a însărcinat…

Amélie nu-l mai asculta. Atenţia ei rămăsese agăţată de începutul povestirii lui. Vedea cu ochii minţii un mare oraş, lumini, mulţime, trăsuri. Şi, în mijipeul acestor zgomote, al acestei agitaţii, Pierre Mazalaigue. Spuse cu voce slabă:

— Nu, domnule Dubech. Vă mulţumesc. N-am niciun fel de comision la Paris.

14.

Amélie se obişnui foarte repede cu serviciile doamnei Pinteau. În ciuda formelor sale planturoase, această femeie ocupa puţin loc în casă. Venea devreme dimineaţa, lucra repede, în tăcere, fără să pună întrebări, fără să deranjeze pe nimeni, ca şi cum obiceiurile familiei ar fi fost de multă vreme şi ale sale. Câteodată, în zilele cu multă clientelă, o ajută chiar şi la magazin. Apoi, către prânz, pleca, tot atât de sprintenă şi de surâzătoare ca şi cum ar fi luat parte la o distracţie. Scăpată, datorită ei, de unele treburi menajere, Amélie continua să ducă o viaţă retrasă. Nimic nu o atrăgea în afara casei. Încetase să mai aştepte vreo scrisoare de la Paris. Nemaiavând nicio speranţă, nu mai suferea. Totuşi, sezonul frumos se apropia, cu suspinele sale călduţe, cu ploile sale mânioase, cu râurile sale umflate, cu drumurile sale pline de noroi şi cu mugurii

săi durdulii care plesneau într-un fior de dantelă verde. O grămadă de ierburi şi de frunze proaspete îndulceau pantele colinelor. Animalele ieşeau din grajduri. Pe câmpii şi în grădinile care înconjurau târgul oamenii lucrau pământul şi se pregăteau de semănat Organizaţi în bande rivale, copiii din Chapelle-au-Bois se ocupau cu culesul păpădiilor. Gospodinele serveau salate de păpădie cu slănină în toate locuinţele târgului: Ferestrele se deschideau. Locuinţele erau aerisite temeinic. Fetele râdeau prin bucătării. Antonin Ferrière şi prietenii lui făceau nenumărate tururi în piaţa bisericii, pe bicicletele lor. Sâmbăta seara, acordeonul cânta cu foc în hangarul care ţinea loc de sală de serbări. Picioarele dansatorilor băteau podeaua în ritm. Se auzea de departe. Se simţea un fel de veselie chiar şi în cântecul cocoşului, în şuieratul trenurilor şi în sunetul fierului bătut pe nicovală.

Pentru prima oară în viaţă, Amélie rămânea insensibilă la această veselie care se degaja din pământul încălzit. Se credea în mod definitiv inaptă pentru fericire. Astfel că fu total mirată de plăcerea pe care i-o făcu o scrisoare de la Marthe Tabaraud, prin care aceasta îşi anunţa sosirea apropiată la Chapelle-au-Bois. Tânăra fată urma să petreacă o săptămână la bunica ei, bătrâna doamnă Tabaraud, care se plângea că a fost părăsită:

„Mama o să mă însoţească, iar tata va veni să ne ia. Desigur, o voi revedea cu drag pe bunica, atât de delicioasă şi atât de cârtitoare, care o să mă răsfeţe ca şi cum aş avea încă cinci ani, dar mai ales pe tine visez să te reîntâlnesc, draga mea Amélie, ca să-mi descarc inima şi ca tu să faci la rândul tău acelaşi lucru. La 22 mai, am să te strâng în braţe. E oare cu putinţă? îmi vine să cânt ca un mierloi. Mii de sărutări premergătoare sunt închise în plicul acestei scrisori...”

După ce citi scrisoarea, Amélip, cuprinsă de bucurie, dădu fuga în potcovărie, unde-l găsi pe tatăl ei-care repara o veche cană de cositor. Metalul se topea subciocanul de lipit cu un aspru şuierat de aburi. Amélie strigă:

— Tată! îmi scrie Marthe că o să vină să ne vadă

săptămâna viitoare!

Coţofana replică printr-un hohot de râs. Justin aruncă spre ea cu o cârpă făcută ghem, de care pasărea se feri sărind de pe foaie pe nicovală. Jérôme puse ciocanul de lipit pe marginea bancului; îşi privi lung fata şi murmură:

— Mă bucur mult pentru tine, Amélie. Era şi timpul să-ţi mai schimbi gândurile!...

Din atelier, ea trecu în bucătărie. Doamna Pinteau spăla geamurile. Amélie îi spuse pe un ton aparent dezinvolt:

— Oare aţi putea să mă înlocuiţi la magazin, o după-amiază sau două, săptămâna viitoare? Am să vă las toate tarifele şi lista clienţilor cărora le vindem pe credit. O pregătisem altă dată pentru tata. O să vedeţi, nu-i prea greu. Închipuiţi-vă, o aştept pe prietena mea, cea mai bună prietenă a mea, domnişoara Tabaraud!

— Fata doctorului?

— Da, nu ne-am mai văzut de foarte multă vreme!

— Contaţi pe bine. Prăvălia o să fie bine ţinută. Îmi dă putere să vă văd privirile strălucitoare. Începusem să cred că nimic nu vă mai e pe plac!

S-ar fi putut spune că înainte de a vorbi se înţelesese cu Jérôme. Tânăra fată îşi dădu seama că orice ar face, tristeţea i se citea pe faţă chiar şi de către cei mai puţin avizaţi. Ţâşneau din ea, fără voia ei, efluvii de frig şi de disperare. Poate că Marthe va scoate un strigăt de spaimă când o va vedea. „Draga mea, ce ţi s-a întâmplat?” Amélie se hotărî să nu-i împărtăşească motir vele durerii sale şi să-şi pună, ca s-o întâmpine, fusta de pânză neagră plisată şi corsajul de mătase neagră brodat cu brăduţi pe piept.

Înainte chiar ca trenul să se fi oprit, Amélie recunoscu silueta Marthei, aplecată la una dintre ferestrele ultimului vagon. Locomotiva trase o înjurătură de fum. Tampoanele se loviră între el. Se petrecu o tasare a călătorilor şi a bagajelor în interiorul vagoanelor. Şeful gării strigă ceva poruncitor prin portavoce. Şi Amélie începu să alerge de-a lungul peronului, urmată de fratele ei, care împingea o roabă. Ziua de 22 mai căzând într-o joi,

ceruse ca Denis să profite că are liber şi să ajute la transportul bagajelor.

— Amélie! Amélie!

— Marthe!

Prin uşa deschisă a vagonului, un nor auriu îşi luă zborul. Marthe Tabaraud purta un taior de culoare deschisă şi o pălărie turtită de pai deschis la culoare, împodobită cu un nod de tafta galbenă ca lămâia. Fetele se îmbrăţişară, exclamară şi o porniră în fugă în întâmpinarea doamnei Tabaraud, ca s-o ajute să coboare treptele. Călătoria o obosise. O apărătoare de praf de culoare gri îi flutura pe umeri. La adăpostul voaletei figura ei greoaie şi demnă încerca în zadar să surâdă:

— Ah, copiii mei! Sunt frântă! Cât eşti de frumoasă, dragă Amélie! O să te luăm la Limoges ca să te avem mereu sub ochi! Şi Denis! Iar a mai crescut băiatul ăsta! Dumnezeule, dar bagajele?! Cine are grijă de ele?

— Eu, doamnă! spuse Denis. Voiam să vin cu trăsura dar, cum mergeţi aproape, în am gândit că va fi la fel de bine să vin cu roaba pentru bagaje.

— Eşti un băiat înţelept. Tatăl tău e bine, Amélie?

— Foarte bine, doamnă. Şi doctorul Tabaraud?

— Cât se poate de bine. În afara unei mici crize de astm, săptămâna trecută. Ne-a rugat să vă transmitem cele bune tuturor

Ţărănci, purtându-şi coşurile mari se grăbeau spre ieşire. Se auzea răgând un măgăruş în spatele barierei închise. Cineva strigă:

— Urcaţi în vagoane!

— Grăbeştete, Denis! spuse Amélie.

Portierele se trântiră. Locomotiva şuieră, tremură. Denis îngrămădea două valize, trei cartoane de pălării şi un sac cu burduf în roabă. Trenul se puse în mişcare sub un smoc de fum negru şi urât mirositor. Şeful de gară urmărea cu privirea vagonul din spate, ca şi cum ar fi avut ceva să-i reproşeze. Apoi, întorcându-se pe călcâie, se apropie de doamna Tabaraud şi o salută cu două legete la şapcă şi cu bărbuţa afabilă:

— Aşadar, aţi venit să ne vizitaţi, totuşi? E frumos din partea dumneavoastră că nu ne-aţi uitat în atâta vreme!…

— Ne-ar face plăcere să putem fi mai des lângă dumneavoastră, zise doamna Tabaraud, făcând să cânte sfârşitul frazei.

— O să vă avem măcar printre noi pentru mai multă vreme, de astă dată?

— Din păcate, nu!

— Ei, oamenii ăştia de la oraş! exclamă şeful gării.

— Plângeţi-i: soarta lor nu e totdeauna roz! surâse Marthe cu drăgălăşenie.

Amélie consideră că e destul de curajoasă să intervină astfel în discuţie. Fără îndoială, consecinţa educaţiei ci citadine. Se auzi o sonerie. Şeful de gară se grăbi, spre uşa biroului său:

— Iertaţi-mă! Treburi de serviciu…

Ieşiră în grup. Doamna Tabaraud îi dăduse braţul stâng Marthei şi braţul drept Améliei. Denis mergea* în faţă împingând roaba. Cele două fete, despărţite de fluturarea apărătoarei de praf, îşi aplecau capetele una spre cealaltă şi discutau cu voci ascuţite, ca şi cum zgomotul trenului ar fi continuat să le asurzească. Totuşi, instinctiv, nu spuneau decât cuvinte banale, păstrând veştile importante pentru clipa când se vor afla fără martori. Din când în când, trebuia să se oprească pentru că un trecător le recunoştea pe călătoare şi se îndrepta spre ele cu mâinile întinse:

— Bună ziua, doamnă Tabaraud! Ce surpriză! îmi dai voie să te îmbrăţişez, micuţa mea Marthe! Micuţă! N-ar mai trebui să-ţi spun aşa! Cum trece timpul! Şi doctorul? Mereu mult de lucru?

Doamna Tabaraud se umrla în pene în spatele voaletei. Marthe, cuprinsă de un râs nebun, tuşea în pumni. Şi Amélie îi făcea cu ochiul pe furiş. Cea mai lungă oprire le fu impusă de brutâriţă, doamna Ricodas, care era o prietenă din copilărie a doamnei Tabaraud. Cele două femei se îmbrăţişaia. Profitând de diversiune, Marthe se apropie de Amélie şi-i şopti:

— Am atâtea să-ţi spun! Mi se pare că o săptămână n o să fie de ajuns. Poţi să mă vezi în după-amiaza aceasta?

— O să aranjez să se poată. Dar bunica ta”?...

— Am să stau cu ea până la ora cinci. Treci atunci să mă iei.

— Îţi place şi acum pâinea neagră, Marthe? întrebă brutăriţa.

— Mor după ea! exclamă tânăra fată.

— Dar tatăl ei îi interzice s-o mănânce – adăugă doamna Tabaraud. Ţinem regim.

— Dar nu aici! spuse Marthe făcând o strâmbătură. Am să mănânc pe ascuns, doamnă Ricodas.

Urmară râsete, cuvinte amabile, pupături de la distanţă. Şi porniră mai departe. Doamna Tabaraud îşi pierdea suflul. Marthe se plângea că o strâng pantofii. Trebuiră să-i salute şi pe domnul Calamisse, pe brigadierul de jandarmi, pe domnul pastor, înainte de a ajunge la casa bunicii. Bătrâna, pe jumătate neputincioasă, ieşise pe peron ca să-şi întâmpine oaspeţii. În picioare, frântă de spate, sprijinită în două bastoane, întindea faţa ei ridată şi pistruiată pe care o încadrau bridele unei mici bonete albe. Emoţia o făcea să dea din cap. Buzele i se mişcau încetişor. O vecină o susţinea şi spunea pe tonul cu care sunt certaţi copiii pentru spaimele lor vane:

— Ei bine, cine avea dreptate, bunicuţo? Vezi că nu au pierdut trenul călătoarele dumitale?

În timp ce Marthe şi mama ei se aşezau la masă pentru o gustare în bucătăria bunicii, Amélie porni spre casă. Mergea repede pe strada principală care ducea spre centrul târgului. Denis alerga în faţa ei încercând să facă cât mai mult zgomot cu putinţă cu roaba goală care sărea din piatră-n piatră. I se alăturară câţiva băieţi. În curând toţi dispărură în spatele unui gard. Tânăra fată se opri, îi strigă-zadarnic, ridică din umeri şi-şi continuă drumul. Sosirea lui Marthe Tabaraud îi produsese o asemenea bună dispoziţie, încât îi venea să surâdă cerului, caselor, oamenilor. Deodată, îl zări pe Jean Eyrolles, care îi ieşi în întâmpinare. Fără îndoială fusese să supravegheze o

încărcătură de lemn la gară. El o salută. Ea înclină din cap. Ca şi cum n-ar fi aşteptat decât un semn, el se apropie de ea cu un aer stânjenit şi camaraderesc, murmurând:

— Bună ziua, Amélie.

— Bună ziua, Jean. Ce mai faci? Ce-ţi mai fac părinţii?

Amintirea aventurii sale cu Pierre Mazalaigue era atât de prezentă, atât de dureroasă, încât tot ceea ce privea relaţiile cu Jean Eyrolles i se părea că aparţine unui trecut foarte îndepărtat, aproape unei alte vieţi. Nu mai vedea în el un logodnic de care se despărţise, ci un prieten inofensiv, resemnat şi fidel.

— Părinţii fac bine – spuse Jean Eyrolles. E mereu mult de lucru la fabrica de cherestea. Numai că mie nu-mi mai place. Aş vrea să plec de aici, să-mi încerc norocul în altă parte…

— Şi tu? spuse ea. Hotărât e o boală!

Încercă să râdă, dar se opri îndată, conştientă de gafă, cu obrajii roşii, cu privirea încurcată. Din fericire, el nu băgase de seamă ciudăţenia acestei replici.

— Nuc decât un plan. Am un unchi care-i tâmplar la Paris. Dacă aş putea să intru la el în atelier…

— Nu ţi-ar părea rău să părăseşti regiunea? întrebă ea.

El o privi cu tristeţe:

— Nimic nu mă mai reţine aici, acum!

Amélie se prefăcu a nu înţelege:

— Oricum… Familia… obiceiurile… câmpiile… Eu sunt sigură că n-aş putea trăi într-un mare oraş.

— Era o vreme când gândeam şi cu aşa.

Era evident că ţinea încă la ea. Era în acelaşi timp regretabil şi flatant. Amélie se surprinse regretând că nu era şi el fată. Ar fi făcut din ea prietena sa, confidenta sa. El suspină:

— Aici totul e gol, totul e mort.

— Poate! Eu nu-mi dau seama:

— Cu atât mai bine pentru tine, Amélie. Se pare că Marthe Tabaraud a sositâzi-dimineaţă. Trebuie să fii tare

bucuroasă!

— Foarte bucuroasă.

Jean Eyrolles desfăcu braţele, apoi le lăsă să cadă la loc. Purta aceeaşi şapcă cu pătrăţele verzi şi maro.

— Ei bine, asta e! spuse el. Asta-i tot… Sănătate şi pe curând…

Se despărţiră. Amélie se întoarse la magazin. Doamna Pinteau, aflată la datorie, cântărea brânză rasă.

— Nu-mi spune că hotărârea ta e irevocabilă – oftă Marthe – mă necăjeşti prea rău! La urma urmei, Jean Eyrolles nu-i singurul băiat de pe lume. Căminul pe care n-ai putut să-l întemeiezi cu el o să-l întemeiezi cu un altul…

— Eu nu cred asta! o întrerupse Amélie.

— Dar de ce încăpăţânarea asta?

— Pentru că, draga mea Marthe, ca să te măriţi trebuie să-ţi şi doreşti asta.

— Şi tu nu ţi-o doreşti?

— Nu.

Mergeau de o oră pe drumul ce ducea de-a lungul căii ferate. Marthe, cu faţa rumenă, cu ochii albaştri, cu nasul în vânt, era surescitată de ardoarea discuţiei. Cuvintele i se înghesuiau pe buze. Vorbea ca un vas care dă pe dinafară. În schimb, Amélie, hotărâtă să-şi ascundă aventura cu Pierre Mazalaigue, păstra o atitudine rezervată, dar fără urmă de tristeţe pe faţă. Aerul era călduţ. Păsările se urmăreau ciripind.

— Uite, primele violete! arăta Amélie cu mâna spre orizont.

Pete galbene se distingeau pe coastele colinelor. Dar Marthe îşi urmărea ideea:

— Cum poţi să fii atât de categorică? Şi eu, înainte de a-l întâlni pe Gilbert, eram convinsă că n-o să mă mărit decât mai târziu sau poate niciodată… Şi apoi a apărut el! … Şi totul s-a schimbat!… Pur şi simplu, pentru că era cel pe care-l aşteptam, fără să ştiu. Pentru fiecare dintre noi e aşa, sunt sigură; există un bărbat pe care-l aşteptăm fără să ştim.

— Nu şi pentru mine!

Şi roşi. Se gândea la Pierre Mazalaigue.

— Pentru tine ea şi pentru ceilalţi! spuse Marthe. Numai că nu o ştii. Şi n-o să ştii până în clipa în care te vei trezi cu el în faţă. Atunci, îndoiala nu va mai fi cu putinţă.

— Ai fotografia lui? întrebă Amélie ca să schimbe vorba.

— Da!

Marthe scoase din corsaj un medalion aurit, agăţat pe un lănţişor, şi îl deschise apăsând pe margine. Cadrul oval conţinea minuscula efigie a unui băiat slab, trist şi mustăcios.

— E foarte mic, spuse. Nu se poate vedea bine. Dar arată încântător!

— Nu-i aşa? încântător şi puţin englez.

— Poate…

— Toată lumea e de părere că are un aer de englez. Are distincţia englezească, morga englezească. De altfel, vorbeşte bine englezeşte…

— Îl vezi des?

— Da şi nu. Cum ţi-am mai spus, urmează Şcoala de Arte şi Meserii. Studiile îl reţin deci la Paris. Dar, în timpul vacantelor de Paşti şi de Crăciun şi-a petrecut toate după-amiezile cu mine. Simte pentru mine, pot să-ţi spun, o veritabilă adoraţie. Sunt exact idealul lui de fată. Ştii că fiecare bărbat are un ideal de fată şi nu se opreşte până când n-o găseşte… Mama e în culmea fericirii…

— Şi vă scrieţi? întrebă Amélie.

— De două ori pe săptămână. Am adus cu mine scrisorile lui. Am să-ţi citesc unele pasaje.

Amélie plecă capul şi-şi aruncă privirea la-trei paşi în faţă. Lângă această logodnică fericită, naivă şi volubilă, simţea şi mai tare apăsarea propriei sale experienţe. După; ce cunosoise îmbrăţişarea bărbatului şi trădarea lui, nu mai putea participa la iluziile unei adevărate tinere fete.

Exaltarea Marthei o făcea să-i vină s-o plângă. „Biata mea fetiţă, se gândea ea. De ţi-ai putea păstra multă vreme această credinţă inocentă. Partea cea mai bună a vieţii tale constă în aceste clipe mincinoase”.

— Prima oară când m-a îmbrăţişat, era gata să mă supăr! spuse Marthe.

— Chiar aşa? murmură Amélie cu un aer condescendent. Cum s-a întâmplat?

— Prosteşte. Între două uşi. Ne dusesem să luăm ceaiul la părinţii lui, cu mama…

După ce-şi dorise cu nerăbdare această întâlnire, Amélie se mira că-i dă atât de puţine satisfacţii. Fiecare cuvânt, fiecare gest al prietenei ei păreau parcă anume făcute ca să adâncească lipsa de înţelegere reciprocă. Era oare cu puţină ca Marthe să nu-şi dea seama de acest eşec? Cu pălăria ei de pai, cu rochia albastru-lavandă, cu pantofii ascuţiţi castaniu-aurii, era plăcută la privit. Dar asta era tot. „Mai am oare o prietenă în ea?” Amélie îşi puse întrebarea şi fu înspăimântată de valul de tristeţe care îi îneca inima. Deodată regretă că Marthe venise până aici cu marea ei fericire nou-nouţă.

Se aşezară pe un taluz care domina calea ferată. Marthe vorbea în continuare:

— Căsătoria va avea loc în octombrie. Pentru început, o să locuim la Limoges. După aceea, poate la Paris…

Colinele se întunecau încetişor. O aromă pătrunzătoare se ridica din pământ. Fumul ieşea din acoperişuri. Pe cerul albastru şi verde apăru o mică pată albă: luna.

— Vreau să-ţi cer o mare favoare! spuse Marthe. Ca mariajul meu cu Gilbert să fie într-adevăr o reuşită mi-ar plăcea să te asociez la el într-un fel. Înţelegi?

— Nu.

— Ba da… Trebuie să accepţi…

— Ce anume?

— Să fii domnişoara mea de onoare.

Amélie fu cuprinsă de sentimentul unei îngrozitoare nedreptăţi. Ce să răspundă? Cum să refuze? Buzele îi tremurau de ruşine. În sfârşit zise:

— Mi-ar face plăcere, dar e imposibil. Voi fi încă în doliu când voi o să vă căsătoriţi.

— Iartă-mă! exclamă Marthe. Te-am făcut să suferi!…

Ca să-şi facă uitată gafa, îşi îmbrăţişă prietena, o strânse la piept suspinând. Amélie se lăsă pradă acestei compasiuni care-şi greşea adresa. În acelaşi timp, se gândea: „Dacă ar şti Marthe ce am trăit eu, ce am păţit departe de ea?!...” Tăcerea câmpiei o îmbia să plângă.

— Să ne întoarcem – spuse. S-a făcut târziu.

Ajutându-se una pe cealaltă, se ridicară şi-şi netezire rochiile.

Drumul era aproape alb în asfinţitul albastru. Cele două tinere fete mergeau fără să-şi vorbească, ţinându-se de mână. Fiecare îşi urmărea visul său.

15.

După plecarea lui Marthe Tabaraud, care nu-i adusese niciun fel de alinare, Amélie simţi brusc cum amărăciunea îi creşte. Viaţa pe care o ducea i se păru mai monotonă şi încă şi mai zadarnică decât înainte. Suferinţa sufletului se transmitea trupului. Mânca puţin, dormea prost şi oboséa repede. Această scădere fizică p făcea să recurgă, din ce în ce mai des, la serviciile doamnei Pinteau. Aceasta, de altfel, nici nu-şi dorea altceva decât să o ajute în orice împrejurare. „Bazează-te pe mine – îi spunea ea. Ieşi, respiră aer curat, fă câteva curse: asta o să te distreze”. Fata luă obiceiul de a asculta de aceste îndemnuri caritabile. Chiar atunci când nu avea nimic de făcut pe afară, îşi punea adesea paltonul, pălăria, o ruga pe doamna Pinteau să aibă grijă de magazin şi se ducea să se plimbe singură prin târg sau prin împrejurimi. La întoarcere, doamna Pinteau îi dădea raportul asupra clienţilor care se prezentaseră şi a vânzărilor pe care le făcuse. La început angajată să lucreze numai dimineaţa, termină prin a veni şi după-amiaza, fără a cere nimic în schimbul acestui spor de muncă. Nemaiavând un cămin, nu ascundea cât de mult îi place să se simtă utilă într-o casă unde era tratată ca făcând puţin parte din familie.

Într-o seară de iunie, către ora şase, Amélie se întorcea dintr-o plimbare pe drumul spre Veixou, când o văzu pe doamna Pinteau în picioare în faţa uşii magazinului, cu mâinile în şold şi cu un larg surâs pe buze.

— În sfârşit, te-ai întors! exclamă doamna Pinteau ti? gându-se înapoi ca s-o lase să treacă.

— Da. A durat cam mult, spuse Amélie. Iartă-mă… Umblase în plin soare şi ochii ei orbiţi de lumină se obişnuiau greu cu întunericul din încăpere. Pielea ei degaja o căldură umedă. Avea buzele arse, uscate.

— Ce mai e nou? reluă scoţându-şi pălăria.

— Ce mai e nou? spuse doamna Pinteau. Pe tine trebuie să te întreb asta!

Intonaţia ironică o ni bă pe Amélie.

— Pe mine? N-am nimic interesant de povestit…

— Adevărat?

— Am făcut o plimbare minunată.

— Şi asta-i tot?

— Da, tot!

— Nu te-ai întâlnit câi nimeni?

— Nu.

Doamna Pinteau îşi încrucişă braţele pe pieptul plin. Pe faţa ei ca o lună, ochii căpătară o sclipire maliţioasă. Murmură:

— Ar trebui să te cert! Umbli cu ascunzişuri!… Deconcertată, Amélie ru ştia dacă trebuie să râdă sau să se supere de această givmă.

— Nu te înţeleg.

— Dar eu înţeleg prea bine! N-ai vrut să-mi mărturiseşti nimic, dar nasul meu mi-a spus totul.

— Ei bine. explică-te!

— Cunosc pe cineva care o să se mărite curând. Amélie ridică din umeri.

— Nu ştiu despre cine vorbeşti!

— Despre tine, Amélie! spuse doamna Pinteau cu blândeţe.

— Despre mine?

— Despre tine şi despre Pierre Mazalaigue.

— Ce spui?

— Cum auzi. Vrea să te ia de nevastă…

Amélie se sprijini cu amândouă mâinile de tejghea. Sângele îi pierise din obraji: Inima îi bătea să se spargă.

— Cine a spus asta? îngână ea.

— El a spus-o.

— Cui?

— Doamnei Sénéjoux, care mi-a repetat-o mie, adineauri, când a venit la magazin.

În faţa acestei figuri care-i surâdea într-un fel prostesc şi cordial, Amélie simţea că-şi pierde stăpânirea de sine. Furia, ruşinea izbucneau în ea. Era o bătaie de joc! O insultă! O lovitură premeditată! Cu ce drept?... Buzele se strâmbară într-un rictus. Se bâlbâi:

— Nu-i adevărat!... Vă interzic!... N-a putut să spună aşa ceva!... Când ar fi putut s-o spună?...

— Astăzi, când a sosit.

— A sosit unde?

— La Chapelle-au-Bois.

— E aici?

— Da, de azi-dimineaţă.

— Dumnezeule! murmură „Amélie.

Sub efectul surprizei furia i se topise brusc. Căznindu-se să-şi adune gândurile în derută, nu mai încerca să ţină seama de doamna Pinteau, care o privea cu mare atenţie. Uluită, încântată, lăsa să i se citească limpede în ochi secretul. Se întorsese cu adevărat? Atunci ce mai aştepta ca să fpară în faţa ei? De ce vorbea despre această căsătorie celorlalţi, înainte de a vorbi cu ea? Nu te puteai purta astfel, dacă erai cât de cât bine crescut. Era incorect. Era o stângăcie. Ca tot ceea ce făcea el. Avea o mie de motive să se indigneze împotriva lui şi, totuşi, nu mai putea să-şi ia mânia în serios. În acelaşi timp şocată şi fericită, ca şi cum ar fi scăpat dintr-un accident, se minuna singură de această exaltare paradoxală, de această bucurie de a trăi, care brusc îi suciseră capul.

— Eşti sigură? murmură ea cu sfială.

— Sigură de ce, micuţa mea Amélie? întrebă doamna Pinteau.

Amélie avu o tresărire de pudoare ofensată. Această privire parcă o dezbrăca. Nu putea admite ca o străină să pătrundă atât de adânc în tainele sufletului ei. Obrajii i se

încinseseră. Ar fi dorit să dispară, să leşine.

— Mă duc să mă schimb, spuse. Dumneata, ocupă-te de…

Clopoţelul uşii îi tăie vorba. Doamna Barbezac intră greoi în magazin. Părea adusă de o rafală de vânt. Faţa ei bucălată şi pudrată strălucea de bucurie.

— Ce-am auzit? exclamă ea. Ei poftim, o veste bună! Nu vreau să fiu ultima care să te felicite, frumoaso!

Ca şi cum ar fi fost stăpânită de o viziune înspăimântătoare, Amélie se retrăgea spre perete. Şi asta ştia! Toată lumea ştia! Toată lumea o arăta cu degetul! Incapabilă să scoată o vorbă, cu dinţii strânşi, cu privirea aspră, tânăra fată dădea din cap într-o mişcare de negare absurdă. Apucă pe pipăiţe clanţa.

— Unde te duci? întrebă doamna Barbezac. Cât e de timid, copilul ăsta! Vino!… Vino încoace!…

Dintr-un singur plan, Amélie traversă bucătăria, urcă scara împiedicându-se de trepte, pătrunse în camera ei şi învârti cheia în broască. Sudoarea îi curgea pe tâmple şi de-a lungul obrajilor, îşi scoase corsajul, îşi descheie nasturii de la cămaşă şi îşi răcori faţa cu un prosop muiat în apa recejlin lighean. Obloanele, pe jumătate închise, păstrau între pereţi o penumbră sufocantă, care-ţi provoca sete. Oglinda dulapului era tăiată în două de o rază de soare. Fire de praf dansau în jurul acestei săbii de foc. Amélie auzi râsul lui Denis din stradă. Trecea în fugă împreună cu colegii lui. Şi el probabil că ştia. Avea să împrăştie vestea în cele patru zări. În curând se va aduna lumea în faţa casei. „Sunt proastă. Trebuie să fac ceva. În primul rând să mă îmbrac”. Deschise dulapul şi alese un alt corsaj, îl îmbrăcă, îl încheie greşit. I se părea că se pregăteşte pentru o sărbătoare apoi, imediat, că fusese insultată în public şi că era dezonorată pentru tot restul vieţii. „El e aici – aici – aici!” Brusc tresări şi-şi lăsă braţele să-i cadă de-a lungul corpului. Tatăl ei striga din capul scării:

— Amélie! Amélie! Unde eşti?

— În camera mea! răspunse ea.

— Aş vrea să-ţi vorbesc.

— O clipă, tată. Cobor îndată.

— Nu, rămâi sus. Am să urc eu… Prefer aşa…

Auzi paşii lui Jérôme şi deschise uşa. El îşi sumese mânecile cămăşii pe braţele vânjoase. Părul grizonant îi atârna în bucle pe fruntea bronzată şi ridată. Intră, închise Uşa şi se opri în faţa Améliei. Mustaţa lui luă o poziţie oblică. Obrazul stâng i se ridică puţin. Ochiul stâng se închise pe jumătate.

— Ce mai poveste! exclamă el. N-aş fi crezut niciodată! O să te miri şi tu!…

Era evident că spera ca ea să-l încurajeze să continue. Dar Améliei îi era teamă că şi-ar trăda emoţia dacă ar vorbi.

El tuşi, surâse şi reluă pe un ton mirat:

— Ghiceşte cu cine m-am întâlnit!?

Amélie scutură din cap în semn că nu ştia.

— Cu Pierre Mazalaigue! spuse el. Ce părere ai?

— Niciuna, tată – şopti Amélie.

— A venit să mă vadă pe neaşteptate… Şi aşa… ca să spun astfel… ştii ce mi-a cerut?

— Nu.

— Mi-a cerut mâna ta.

Totul se legăna şi se învolbura într-un vis. Amélie nu ştia nici măcar dacă mai stă în picioare. „Deci, e adevărat! Deci, mă iubeşte! Deci, nu-şi bate joc de mine!” Vocea tatălui ei o opri în pragul leşinului:

— I-am răspuns că, personal, îl privesc cu simpatie atât pe el… cât şi propunerea lui… dar că trebuie să vorbesc întâi cu tine… Că totul depinde de tine… Atunci, mi-a spus că e sigur că ai să accepţi.

— A spus el asta? exclamă ea.

Ar fi vrut să se supere, dar nu avu puterea şi repetă cu un geamăt:

— A spus el asta?

— Da.

Amélie se aşeză pe pat şi-şi ascunse faţa în palme. Încă de la începutul discuţiei, Jérôme se temuse de această

reacţie de sălbăticiune. Dezolat şi stângaci, se apropie de faţa sa, îi puse mâna pe umăr şi oftă:

— Nu-i foarte grav că a spus asta…

— Ah, aşa crezi? mormăi Amélie, fără să-şi descopere faţa. Şi dacă nu ţi-ar fi spus decât ţie! Dar sunt sigură că a spus acelaşi lucru tuturor!

— Care tuturor?

— Doamnei Sénéjoux, la toată lumea!… Acelaşi lucru! … „Ea va accepta… Nu poate refuza…” Şi apoi de ce s-a apucat să vorbească în patru vânturi înainte de a şti dacă sunt şi eu de acord, dacă suntem de acord? Ca să mă umilească? Ca să mă pună cu spatële la zid? Ca să mă silească să spun da, chiar dacă n-am chef?

Depăşit de acest val de cuvinte, Jérôme Clipea des şi mişca uşor din degete.

— Ei, nu! mormăi el în sfârşit. Nu-i chiar atât de rău, bietul de el! Ştiu foarte bine cum s-a întâmplat.

— De unde ştii?

— Mi-a explicat el.

— Ah, da?

— În dimineaţa aceasta, când a sosit, doamna Sénéjoux l-a întrebat care-i motivul călătoriei lui. Şi atunci, crede-mă, cum è deschis şi franc de felul lui, nu i-a ascuns că a venit… mai ales pentru line, înţelegi?

— Nu, nu înţeleg.

— Şi doamna Sénéjoux, în loc să păstreze secretul pentru ea…

Amélie lăsă să-i cadă mâinile pe genunchi. Era palidă, cu buza inferioară tremurând.

— Ce obrăznicie!

— De ce? Dacă ai de gând să-l refuzi, el ar fi cel ridicol că s-a lăudat prea repede! Nu tu! El!

— Găsesc că eşti foarte indicat să-i iei apărarea.

— Nu-i iau deloc apărarea!

— Cât e de necinstit un bărbat atât de sigur pe el!…

— Poate, nu spun nu…

— Un… un nimeni care se crede…

Se sufocă pe acest ultim cuvânt şi tăcu.

Jérôme se scărpină pe piept. Eşecul misiunii sale nu-l mira. Dar nu putea înţelege de ce refuzul Améliei era însoţit de o asemenea agitaţie. Poate că-l bănuia pe tatăl ei că vrea s-o constrângă să se mărite? încă o dată avu impresia că se află în faţa fiicei sale ca în faţa unei maşinării cu comportament imprevizibil. Grijuliu să nu o supere cu nimic, spuse:

— Amélie, copila mea, nu te necăji. Din moment ce nu-l vrei pe băiatul ăsta, totul e foarte simplu. O să mă duc să-i spun că refuzi. O să înţeleagă. O să plece. Şi gata!…

Aşteptă ca ea să-l aprobe. Dar tăcerea dintre ei se prelungea. Amélie, zburlită, nu făcea nicio mişcare. Pieptul abia i se ridică şi se lăsa sub corsajul negru, strâmb încheiat. Jérôme făcu un pas spre uşă.

— Aşteaptă, tată, îngână ea. Ce ţi-a mai spus?

— Ah, nimic care te-ar putea interesa. Mi-a vorbit despre situaţia lui la Paris.

— Cum aşa? Povesteşte…

— Are o slujbă bună. Pune un fel de parchet fără îmbinări, în spitale, în hoteluri. E o muncă de specialitate. O muncă bine plătită.

— Şi el ar vrea să-şi continue munca asta şi după căsătorie?

— Bineînţeles! De ce nu?

— Nu te-a lăsat să înţelegi că ar putea, la nevoie, să-şi schimbe meseria, să revină aici?

— Nu.

— Şi ţi-a spus că, dacă aş accepta, ne-am duce să locuim la Paris?

— Da.

Amélie îşi împreună mâinile şi apoi şi le frânse, luând o expresie de suferinţă.

— Asta-i prea de tot! spuse.

Jérôme încruntă din sprâncene. Atitudinea fiicei sale îi părea absolut ilogică. îi venea greu să-şi păstreze sângele rece.

— Încă o dată, strigă el, de ce te superi, din moment ce n-ai intenţia să-l iei de bărbat?

Dar ea nu-l asculta:

— Asta depăşeşte orice!

— Bine. Linişteşte-te.

— Îndrăzneşte… îndrăzneşte din nou!…

Brusc, se întoarse spre tatăl ei şi spuse:

— Şi tu, ce părere ai despre cererea asta în căsătorie? îţi place? îţi convine?

Jérôme se aştepta atât de puţin la această întrebare, încât rămase o clipă uluit, cu privirea în gol. Îşi trecu mâna peste faţă. În sfârşit, murmură:

— Nu-mi poate conveni decât dacă-ţi convine şi ţie. În tot Cazul, băiatul mi se pare serios şi cinstit…

— Serios şi cinstii! reluă ea cu o intonaţie sarcastică.

— Da, dar ţie nu-ţi place. E treabă ta. Nimeni nu le împinge…

Urmă o nouă tăcere. Jérôme mută un scaun şi se întoarse spre uşă. Amélie spuse:

— Unde te duci?

— Să-i duc răspunsul.

— Răspunsul meu?… Nu mă grăbesc… N-are decât să aştepte… Chiar merită să aştepte…

Jérôme începu să râdă:

— Chiar crezi asta? Sărmanul! A venit de la Paris special. Şi acum e nerăbdător, tropăie în loc şi se învârte în jurul cozii. Dacă-l las singur prea mult timp, o să-mi distrugă totul.

— Să-ţi distrugă totul? Unde asta?

— În potcovărie.

Amélie se ridică dintr-o săritură cu faţa lipsită de expresie şi cu ochii larg deschişi şi strălucitori.

— În potcovărie? întrebă ea.

— Da.

Un fior o străbătu din creştet până în tălpi. Îşi lipi pumnii de gură. O podidiră lacrimile. Înainte ca tatăl ei să poată face vreo mişcare, ea deschise uşa şi ţâşni pe coridor.

Când Jérôme ajunse în pragul atelierului, Amélie era deja în braţele lui Pierre Mazalaigue. Îşi regăsise locul la

pieptul lui. Strânsă tare şi cu dragoste se simţea mică, uşoară, maleabilă, ca şi cum menirea ei era tocmai să fie luată pe sus, ocrotită şi dusă departe. El avea o cămaşă albă şi o cravată neagră. Braţele lui erau puternice. Veşmintele îi miroseau a tutun. Nu căuta buzele tinerei fete. Şi ea nu voia să fie sărutată. Singura ei dorinţă era să prelungească la nesfârşit această îmbrăţişare. Atentă, concentrată, asculta cum bate inima lui Pierre Mazalaigue. Totul era iertat, uitat, şâers. Undeva, la celălalt capăt al lumii, se auzeau exclamaţiile doamnei Pinteau, râsul lui Denis şi vocea lui Jérôme care spunea:

— Asta-i bună! Eraţi înţeleşi! M-aţi păcălit amândoi! Ah, că prost mai sunt!

PARTEA A TREIA

Trenul încetini, şuieră, suflă şi în cele din urmă se opri scârţâind într-o gară. Trezită de această ultimă zdruncinătură, Amélie deschise ochii şi crezu că încă visează. Lampa din compartiment, făcută mică, dădea o lumină albastră ca de apus. Capul i se sprijinea de umărul lui Pierre. Fără să se mişte, ridică privirea şi o plimbă cu recunoştinţă pe rotunjimea osoasă şi prost rasă a obrazului lui, pe conturul lucios al buzelor, în jurul nărilor sub care se năştea mustaţa mătăsoasă. El dormea. Ea se scălda în aura acestui trup cu muşchii destinşi. Prin ţesătura fustei, simţea conturul unei mâini calde sprijinite pe genunchiul ei. Ei îşi pusese mâna acolo când dădea să aţipească, ca pentru a le da de ştire tuturor că această femeie îi aparţine, că nimeni nu avea dreptul s-o ia. Mâna apărea albă şi uscată în lumina slabă a lămpii. O verighetă strălucea pe deget. „Soţul meu!”, gândi ea. Un fior de mândrie o străbătu la acest gând. Îşi repetă cuvântul, încet, ca să se obişnuiască cu rezonanţa lui: „Soţul meu! Vi-l prezint pe soţul meu! Nu ştiu dacă-l cunoaşteţi pe soţul meu?”. Prăvălit pe bancheta din faţă, un bărbat gras, buhăit şi bărbos, o bătrânică mică de statură, un militar, o tânără cu o figură prelungă, ca de ceară, sforăiau umăr lângă umăr, în poziţii frânte. Şomoioage de hârtie murdare zăceau printre picioarele lor, pe podea. În aer plutea un

miros de cărbune şi de mezeluri, în spatele perdelelor lăsate se ghiceau lumini staţionare. Câţiva oameni apăreau în fugă pe peron. Un cărucior trecea cu un vuiet de tunet. Cineva, în exterior, vorbea tare, striga, şi un jet de aburi îi acoperea vocea. Unde se aflau? Cât era ceasul? se auzi un zgomot de portiere trântite. Trenul se puse în mişcare. Din nou roţile începură să ţăcăne sub scaunul Améliei. În spatele perdelelor, luminile defdau din ce în ce mai repede. Trepidaţiile vagonului se comunicau călătorilor. Tremurau toţi în acelaşi ritm, fără ca somnul lor să pară afectat. Fascinată de spectacolul acestor manechine ale căror capete se clătinau la unison, Amélie înţelese că nu va mai putea să adoarmă. De altfel, nici nu voia. Era prea fericită ca să se poată odihni. Iarăşi şi iarăşi, revenea la zilele exaltate pe care tocmai le trăise. Ecoul lor nu va slăbi niciodată în memoria ei. Minunea începuse pentru ea când îl revăzuse pe Pierre Mazalaigue în potcovărie, după o atât de lungă despărţire şi atâtea gânduri rele. Deodată, totul devenise foarte uşor. În ciuda opreliştilor impuse de doliu, Jérôme insistase ca nunta să aibă loc cât mai curând cu putinţă. Ziua de 12 august era o dată convenabilă. Se hotărâseră ca după plecarea tinerei perechi la Paris, doamna Pinteau să se ocupe de gospodărie şi de magazin. Cât despre Denis, el îi mirase pe toţi izbutind să obţină diploma de studii. Scăpat de obligaţiile şcolare, avea să poată lucra ca ucenic sub îndrumarea tatălui său. Şi unul şi celălalt păreau încântaţi de această perspectivă. Unde erau temerile, complicaţiile de altă dată? Nu mai existau pe pământ decât oameni debordând de fericire. Pregătirile de nuntă erau febrile. Luată pe neaşteptate, Amélie îşi completă trusoul prin comenzi făcute la Limoges. Domnişoara Bellac, desfigurată de inspiraţie, îi supunea atenţiei în fiecare zi un nou model de rochie de mireasă. Doamna Pinteau şi doamna Barbezac îşi dădeau cu părerea. Doamna Calamisse încerca să şi-o impună pe a sa pe la spate. În sfârşit, în mare secret, se hotărâră pentru un model foarte simplu, al cărui farmec provenea dintr-o cădere drapată a materialului pe coapsa dreaptă, cu un

corespondent de pliuri pe mâneca stângă, iar croitoreasa, înnebunită de zel, se înfunda în satinul alb şi strălucitor. Câteva fete, sfătuite de François Roubaudy, îşi tăiară şuviţe de păr şi le strecurară în tivul rochiei, ceea ce, după o veche superstiţie, trebuia să le ajute pe aceste domnişoare să-şi găsească rapid un soţ. Avu loc un schimb de scrisori între Limoges şi Chapelle-au-Bois. Amélie măritându-se înaintea Marthei, aceasta acceptă să-i fie domnişoară de onoare. Bineînţeles, din cauza doliului, nu era cazul să invite multă lume. Fură convocate rudele şi prietenii, vreo treizeci de persoane cu totul (aceleaşi, aproape, ca la înmormântarea Mariei), şi sperară că vremea va fi destiil de bună pentru a putea servi trataţia pe o masă lungă aşezată în curte, în faţa potcovăriei. Deodată, când încă se credea că mai este destul timp, ziua cea mare sosi, însorită, prăfoasă, solemnă.

Cu spatele sprijinit de spătarul banchetei, Amélie retrăia acele minute de neuitat. Simţea încă, pe spate, prezenţa rigidă şi uşoară a voalului de mireasă; mănuşi albe îi acopereau mâinile; talia, strânsă într-un adevărat corset, îi dădea impresia că e încă şi mai subţire decât de obicei; şi armoniul cânta, lumânările ardeau, abatele Pradinas rostea cuvinte sacre în latină; se auzeau scârţâind scaunele şi suspinând persoanele emoţionate din asistenţă. Jean Eyrolles nu venise. Nici Antoinette, bineînţeles. Era mai bine aşa. Pierre, cu părul tuns scurt, cu urechile degajate, purta o floare de portocal la butonieră. Se ţinea foarte drept şi-şi umfla pieptul. Cât fusese de mândră să traverseze târgul la braţul lui, la întoarcerea acasă! Cortegiul îi urma, într-o rumoare de complimente. Oamenii se aşezaseră la rând ca să privească cum trece nunta. Se mâncase în aer liber, aşa cum fusese stabilit, la doi paşi de stâlpul pentru potcovit de care atârnau curele. Doamna Pinteau avea grijă de bucătărie. Servitoarele doamnei Calamisse şi ale doamnei Barbezac aduceau platourile şi turnau vinul. Toată lumea vorbea în acelaşi timp. Dar glumele şi complimentele nu depăşeau limitele bunului-simţ. Jérôme avea faţa roşie. Privirea lui o

ocolea pe cea a fetei sale. Bea. Era bătut pe spate. Şi începea să râdă cu o voce spartă, scuturând din cap: „Ei da… iată… datoria părinţilor, e să-şi crească copiii şi după aceea, hop!…” Denis sărea de pe scaun la fiecare zece minute, ca să le ducă vreo bucăţică bună colegilor care-l aşteptau în spatele casei. Domnul Calamisse ţinu un discurs pentru a lăuda căsătoriile între tinerii din regiune şi a înfiera injustiţiile sociale „care urâţeau încă imaginea Correze-ului republican şi laic”. Verişoara Thérèse recită o poezie, în care era vorba despre un marinar cu ochii albaştri îmbarcat pe „o mândră corabie”. Pierre povesti întâmplări hazlii din timpul serviciului militar. O lua cu drag pe Amélie de talie sau se apleca spre ea ca pentru a-i şopti ceva la ureche, dar în realitate pentru a o săruta pe gât. Această intimitate o deranja puţin. Ea şoptea: „Haide, Pierre!… Ce-o să se spună?” Marthe, aşezată între cavalerul ei, Antonin Ferrière, şi cumnatul Caloustre, de la Brive, avea aerul că se plictiseşte în rochia roz cu volane. Era cinci după-amiaza când se ridicară de la masă. Şi, totuşi, Amélie abia se atinsese de mâncare. Ce se servise la desert? Nu mai ştia exact. Gândurile i se tulburau.

Avu o tresărire de spaimă. Ţâşnind din întuneric, o cascadă de fier, care urla, năvălea spre vagon. Lumini înnebunite galopau prin spatele perdelelor trase. Un accident? Nu, se încrucişau cu un alt tren. Cele două garnituri alunecau în paralel, în sens invers, şi schimbau în trecere lovituri, gâfâieli şi fluierături furioase. Dintr-odată, un gol se căscă pe dreapta ei. Ca un zid care se dă la o parte, care cade. Ceva alerga în noapte. Huruitul roţilor se liniştea, devenind la fel de dulce ca o muzică. Pierre nu se mişcase, dar un mic rid i se săpase între sprâncene. Părea că-l supără un vis. Ei i-ar fi plăcut să intre în mintea lui. Apoi regretă că nu era culcată lângă el într-un pat. Acest gând i se păru lipsit de pudoare şi totodată delicios. Se simţi roşind printre toţi aceşti oameni care dormeau. Mâna de pe genunchiul ei devenea arzătoare.

Noaptea târziu, după o ultimă gustare, invitaţii se risipiseră şi Pierre i se alăturase Améliei în camera ei.

Patul cel mare al părinţilor fusese aşezat acolo în locul micului pat al fetei care, demontat, fusese dus pe coridor. Pernele gemene erau împodobite cu panglici albe în cele patru colţuri. Se puseseră flori de câmp în toate vasele, până şi în cana de apă. Lumina lunii intra pe fereastră. Mătuşa Clotilde considerase că este căzui să „o prevină” pe Amélie. Ochii îi străluceau de afecţiune în spatele lornionului. Vocea ei de învăţătoare căpăta inflexiuni misterioase: „În amintirea timpului pe care l-ai petrecut lângă mine, la Jeyzelou, dă-mi voie, astăzi, să-i ţin locul bietei tale mame. Dacă ea ar fi trăit, ţi-ar fi spus că, pentru 6 tânără nevastă, primul contact e întotdeauna de temut… Trebuie să ştii, copila mea… Căsătoria priveşte şi sufletul şi trupul, în acelaşi timp. În noaptea aceasta… în noaptea aceasta, chiar dacă o să fii foarte mirată, foarte supărată, aminteşte-ţi că încetul cu încetul o să te obişnuieşti cu toate şi că… şi că ceea ce îţi displace la început îţi poate place mai târziu…” în ciuda acestei confidenţe neliniştitoare, Amélie nu se temuse când Pierre se culcase lângă ea şi o luase în braţe pe întuneric. Şi dacă ar fi ştiut că avea s-o omoare, tot nu s-ar fi sustras îmbrăţişării lui. Surâse amintindu-şi de ezitarea ei în a înţelege ce vrea de la ea. Apoi se gândi-la anumite gesturi precise, la cuvintele pe care le şoptea atingându-i pielea goală pe sub cămaşă, la emoţia ameţitoare care, brusc, parcă o orbise, o luase de pe lume. Mintea i se înfierbânta. Privea mâna de pe genunchiul ei. Această, mână neruşinată, atotştiutoare. Avea poftă să o ia, să şi-o pună pe piept, pe coapse, pe stomac. Era. care. normal să dorească aşa ceva? Nu, simţea oare o dorinţă nestăpânită, monstruoasă, de a fi mângâiată? Cu nervii încordaţi, se mira de propria-i îndrăzneală. Era cea de-a treia noapte a ei, ca femeie măritată. I se părea că nu mai avea nimic de învăţat, în „prima dimineaţă”, înainte de a coborî în bucătărie, se examinase în oglinda dulapului încercând să-şi citească pe faţă urmele revelaţiei trăite. Da, se vedea: după expresia languroasă a ochilor, după poziţia graţioasă a capului, după tenul strălucitor; se vedea şi nu o deranja câtuşi de

puţin. În timpul întregii zile, suportă curiozitatea celor care veneau acasă sau la magazin. Desigur, fiecare, fără să o spună, era uimit de transformarea care se petrecuse în ea Bărbatul ei o urma peste tot, îi spunea pe nume, o tachina, o lua cu el, sub false pretexte, pe coridor sau în cameră. Între masa de prânz şi cină trebuise să se pieptene de patru ori.

A doua zi, trebuiră să plece. Pierre era obligat să se întoarcă la Paris, din cauza slujbei lui. O duzină de persoane îi conduse la gară. Jérôme mima vitejia şi bonomia, dar, privirea îi era încărcată de tristeţe. La plecarea trenului, îşi fluturase batista, ca să facă asemenea „celorlalţi. Din grupul lipit de praful peronului şi care se îndepărta şi se micşora atât de repede, Amélie nu-l vedëa decât pe el. S-ar fi spus că între ei doi o legătură se întindea, se lungea, având în curând să se rupă. Trenul şuieră. „Bietul tata – se gândi Amélie –, e într-adevăr de plâns. Am să-i scriu în fiecare zi. Încetul cu încetul o să se obişnuiască cu lipsa-mea. Ştiindu-mă fericită, o să-şi regăsească, şi el, fericirea. Cu doamna Pinteau care se ocupă de ei, sunt liniştită...” Providenţa i-o scosese pe doamna Pinteau în cale. Fără această femeie, Amélie ar fi ezitat să părăsească familia, magazinul. Poate că însăşi căsătoria cu Pierre nu depindea decât de asta! Se înfioră. Nu. Chiar dacă doamna Pinteau n-ar fi existat, ea tot ar fi devenit nevasta lui Pierre. Ar fi găsit un alt mod de a aranja totul. „În dragoste, nu există piedici”. Pierre spusese asta, odată. Şi ea nu-l înţelesese. Nu-l crezuse. Ignorantă şi încrezută. Pe cât de sever o judeca pe cea care fusese, pe atât se complăcea în ipostaza de femeie. I se uscase gâtul. îi era sete. La Limoges, unde schimbaseră trenul, băuse puţină bere la bufetul gării;

Grasului bărbos îi căzu nasul în plastron. Militarul îşi întinse picioarele. Totul reintră apoi în nemişcare. Călătorii dormeau tot atât de adânc ca şi geamantanele şi coşurile aşezate deasupra lor, în plasa pentru bagaje. Amélie îşi puse mâna pe mâna lui Pierre. El întoarse faţa spre ea, deschise ochii pe jumătate, surâse, scoase un suspin şi o

luă cu braţul pe după umeri. Ea murmură:

— Pierre… Pierre…

El nu. răspunse. Adormise la loc. „Ce brută!” gândi ea, şi simţi cum un porumbel i se zbătea în piept. „O adevărată brută!

Doarme. E frumos. E puternic. îl iubesc. E bărbatul meu…” Scurte fraze prostuţe îi treceau prin minte, în timp ce trupul îi amorţea, devenea solidar cu alt trup şi accepta cu deliciu lumina albastră, căldura dospită a aerului şi ţăcănitul monoton al roţilor, care se învârteau, se învârteau în noapte.

O pată albă i se lărgea în minte. Pleoapele nu mai erau de ajuns ca s-o apere de lumina lumii exterioare. Aruncă o privire printre gene. Răsăritul. Perdele ridicate. Feţe palide. Trenul alerga într-un hău de ceaţă. Dar acest gol brusc lângă umărul ei, această absenţă!? Dumnezeule! Pierre nu mai era lângă ea! Amélie se abţinu să strige, făcu ochii mari şi îl văzu, în picioare, pe coridor. Era cu spatele la ea, privea peisajul. Uşurată, se acuză că se lasă prea uşor pradă unor temeri copilăreşti. Apoi se gândi că, trezit înaintea ei, trebuie să se fi distrat privind-o cum doarme. Acest gând îi displăcu. Ca şi cum i s-ar fi luat ceva fără voia ei. Poate că era cu totul neplăcută la vedere când era pradă somnului… Poate că semănî cu acei oameni care apăreau din noapte, în faţa ei, cu măşti mânjite de oboseală şi de praf de cărbune… Militarul se întinse şi plescăi din buze cu un zgomot umed. Amélie îşi deschise poşeta, scoase o batistă, un pieptene şi un minuscul flacon cu oţet aromat. Spera din inimă ca Pierre să nu se întoarcă în timp ce ea îşi aranja faţa cu gesturi mici şi repezi şi îşi ridica şuviţele de păr care-i cădeau peste. urechi. Din fericire, el părea fascinat de defilarea stâlpilor de: ¡telegraf. Ea ronţăi o bomboană cu mentă ca să-şi împrospăteze respiraţia, îşi netezi rochia, se ridică şi se duse lângă bărbatul ei pe culoar. Fără să se sinchisească de cei din jur, el o luă de talie şi o sărută pe gură. În acelaşi timp, îi spunea că era încă şi mai drăguţă când dormea decât atunci când era trează. Ea se apără fără

convingere, îi spuse că nu-l crede şi îl rugă să stea cuminte, apoi se lipi de el ca pentru a-l împiedica să o facă. Viaţa celorlalţi alerga în spatele geamului murdar. O băltoacă de apă. Un cal roşcat şi un cal negru într-o poiană. Un canton! Două fetiţe oprite la marginea căii ferate. Salutau vagoanele făcând cu mâna, ca şi tinerele de altă dată, la Chapelle-au-Bois. O clipă, Amélie fu alături de aceste necunoscute, se privi şi îşi invidie norocul. Apoi îşi reluă rolul alături de Pierre, încă înfiorată, ca şi cum în acest răstimp fuseseră pe punctul să-i fure locul în „bar”, la jocul de-a uliul şi porumbeii.

El spuse:

— Priveşte bine, Amélie. Ne apropiem. În curând, ai să vezi Parisul…

Când i se adresa astfel, ea avea o senzaţie de răpire, de supunere echivocă, de încarcerare inexorabilă şi voluptuoasă. Căută un răspuns care să-i permită să-l tutuiască la rândul ei. Dar, din păcate, numai fraze la modul impersonal îi treceau prin minte, în sfârşit, murmură cu efort:

— Crezi… Tu crezi cu adevărat că ara ajuns aproape la capătul drumului?

Şi roşi, cuprinsă de ruşine şi de plăcere pentru îndrăzneala ei în raporturile conjugale. Cineva lăsă jos un geam. Un curent de aer cald se năpusti pe coridor, împreună cu zgomotul turbat al roţilor şi cu mirosul fumului de la locomotivă. Uşor îngreţoşată, Amélie simţi o bruscă poftă de cafea cu lapte şi de tartine. În faţa ochilor ei, câmpia se încărca de case, din ce în ce mai înalte, din ce în ce mai murdare, din ce în ce mai înghesuite. Peste tot, iarba arsă, tocată lăsa locul pietrei, fierului şi asfaltului. Drumurile deveneau străzi. Trenul trecea printre faleze străpunse de ferestre. Câţiva călători nerăbdători îşi coborau geamantanele din plase. Era multă lume pe coridor. Câţiva domni fumau. Câteva doamne îşi aranjau voaletele. Un copil plângea în faţa uşii toaletei

— Şi acum, am ajuns la Paris? întrebă Amélie.

— Nu, zise Pierre. Nu încă. Numai la periferie…

— Dar Parisul…

— Peste un sfert de oră. Eşti nerăbdătoare?

Ea aprobă din cap şi-şi îndreptă privirile spre depărtarea de solzi gri, de turnuri şi de aburi.

Trăsura depăşi gardul gării, trecu peste un pod mare şi luă viteză. Aşezată pe banchetă, lângă Pierre, Amélie îi căută mâna şi o strânse tare, ca pentru a-i aminti că se pusese sub protecţia lui. El îi înţelese gândul, avu un surâs liniştitor şi începu să vorbească. Dar ea nu auzea ce spune. Extraordinara mişcare a străzii îi acapara deja toată atenţia. În fiecare clipă se temea că trăsura lor se va ciocni cu o alta sau va călca vreun pieton. Ciclişti impertinenţi se fofilau, cu riscul vieţii, printre echipaje. Caii tropăiau, fără să se abată de la linia dreaptă, în imediata apropiere a automobilelor care bubuiau. Tropotului copitelor îi răspundea mârâitul iritat al motoarelor. Un tramvai verde cu alb se pierdea în mulţime. La o intersecţie blocată de şirul vehiculelor claxoanele se certau ca nişte gâşte. Pe trotuare, trecători cu feţe ascuţite forfoteau în viteză şi se ocoleau unii pe alţii. Mirosul de benzină dădea dureri de cap. Copacii ieşeau din asfalt, cu trunchiurile prinse în grilajuri de fier, cu ramurile tăiate scurt şi coroanele ofilite. Lumina soarelui se scurgea pe faţadele roase de o lepră cenuşie. Toate casele erau bătrâne, soioase, bolnave. Amélie auzise prea adesea lăudându-se bucuriile capitalei ca să nu fie dezamăgită de aspectul murdar şi sărăcăcios pe care-l descoperea astăzi. îl privi pe Pierre, fericit să-i arate oraşul:

— Suntem pe strada Ledru-Rollin şi eu locuiesc pe rue de Charonne… Foarte aproape de aici… Repede… Repede, priveşte, iată Bastilia! Ce mai forfotă! Nu? Aşa-i că e mare? Aşa-i că e viu? Nu-i aşa că e vesel? Ce părere ai? E cu totul altceva decât la Chapelle-au-Bois…

Trăsura se opri în faţa unei case de cinci etaje, cu ferestre pătrate, fără obloane şi fără streşini. Vopseaua de pe faţadă se umflase pe alocuri şi lăsa ici-colo locuri goale de piatră poroasă şi cenuşie. O şopârlă, plecată de pe acoperiş, cobora urmând axul burlanului. Uşa de la intrare

era străjuită de turnurile metalice ale celor două pubele masive de gunoi. Amélie simţi un miros de legume putrede şi de apă murdară.

— Aici este! exclamă Pierre.

Sări jos, plăti birjarul, descărcă bagajele. Ea îl urmă pe un coridor cu pereţi de culoarea muştarului. Scara pornea de acolo, în penumbră, cu începutul ei de rampă care Cotea scurt şi cu preşul tocit. Treptele de lemn erau înguste. Loja portăresei veghea la jumătatea etajului, pe un palier triunghiular pavat cu dale roşii. Pierre lăsă jos valizele şi bătu în uşa cu geam:

— Bună ziua, doamnă Cordier!

Din cămăruţă se ivi o masă considerabilă, care părea că iese din fundul apelor. Doamna Cordier avea proporţii, un ten untos şi nişte ochi negri lăcrimoşi. Îşi împreună mâinile şi gemu:

— În sfârşit, aţi venit totuşi! Ne era dor de dumneavoastră în casă. Şi iaţ-o pe micuţa dumneavoastră doamnă! Drăgălaşă ca o bomboană. Cât de drăguţi sunteţi amândoi!

Apoi o apucă de mâini pe Amélie, o învălui într-o privire languroasă şi reluă cu răsuflarea tăiată de emoţie şi de bunăvoinţă:

— Avea nevoie de cineva ca dumneavoastră! Şi era singurul care nu-şi dădea seama! Ah, bărbaţii ăştia!… Dacă vă face necazuri spuneţi-mi mie şi am să-l trag de urechi.

Amélie se simţea jenată de acest acces de familiaritate precară. Pierre îşi dădu seama şi o luă de acolo, lăsând-o pe doamna Cordier, care prinsese rădăcini în pragul lojei şale. Cu Capul dat pe spate, cu gâtul sucit şi cu zâmbetul pe buze, ea urmărea cu privirea urcuşul cuplului către fericirile etajelor superioare.

— Încă un mic efort – zise Pierre. O dată ajunşi sus, o să vezi cât e de luminos, de aerisit!…

Mergea înainte, ducând valizele, care, în trecere, se loveau de zid sau de barele rampei. Două uşi la fiecare palier. Două ştergătoare de picioare. Două sonerii. Dar, începând de la etajul al patrulea, casa îşi schimba

aspectul, căpătând o ţinută neglijentă. Rampa de lemn devenea una de fier. Pereţii scării erau plini de iniţiale scrijelite cu briceagul, de urmele unor degete murdare şi de desene neruşinate. O lucarnă lumina ultimele trepte. Pierre le escaladă cu vioiciune şi se angajă pe un coridor, mărginit la stânga de un zid orb şi, la dreapta; de uşi, toate la fel, dintr-o singură foaie. În faţa uneia dintre aceste uşi se opri, puse bagajele jos şi scoase o cheie din buzunar. Uşa, împinsă cu genunchiul, se dădu cu zgomot de perete.

— Iată-te la tine acasă! exclamă Pierre.

Ea trecu pragul cu timiditate şi, încă de la început, fu plăcut surprinsă de curăţenia şi de lumina camerei. Dar era foarte cald acolo, pentru că încăperea era aşezată sub acoperiş. Pierre se grăbi să deschidă fereastra mansardei. Puţină răcoare intră odată cu zgomotul oraşului. Tavanul era jos, podeaua goală, iar pe pereţi era aşternut un tapet modern, cu dungi subţiri, aurii şi roşii. Un paravan, tapetat la fel, ascundea în parte măsuţa toaletei. Existau de asemenea o etajeră plină cu cărţi, o masă de grădină din răchită, servind drept birou, un fotoliu de pai, două scaune, un dulap cu oglindă, dar Amélie lăsă deoparte aceste mobile secundare ca să-şi concentreze întreaga atenţie asupra patului. Un pat de două persoane, cu o somieră vopsită în negru, patru sfere de alamă pentru a încheia barele şi picioarele aşezate pe rotile. Intrigată de acest culcuş, ale cărui dimensiuni considerabile se potriveau cu greu nevoilor unui bărbat care trăia singur, Amélie nu îndrăzni totuşi să-şi exprime mirarea, de teamă să nu pară naivă. Pierre îi puse o mână pe umăr şi murmură:

— Îţi place?

— Ce? întrebă ea.

— Camera…

— Bineînţeles. Totul e foarte bine… Sunt încântată…

Vorbea sacadat, cu ochii larg deschişi şi cu bărbia tremurând.

El o privi mirat.

— Bine, dar… Dar ce-ai păţit, draga mea Amélie?

— Eu? Nimic!

— Ba da! Te cunosc foarte bine!...

Ea ridică din umeri. Privirile îi străbătură încăperea şi reveniră să se fixeze asupra patului.

— Priveşti patul? spuse el.

— Câtuşi de puţin.

— Poţi să-l priveşti. Merită...

— De ce?

— Îl am de la un camarad, în schimbul patului meu de flăcău, al unei măsuţe de noapte şi al unei canapele. Chiar înainte de a pleca la Chapelle-au-Bois. Ce idee! Să pregătesc totul ca să forţez norocul. Ca şi cum aş fi fost sigur că nu mă voi întoarce singur... Ca şi cum ar fi fost imposibil ca tu să refuzi să fii nevasta mea...

Tulburată, ea îşi regretă bănuielile. Mereu se avânta prea repede în plină dramă; s-ar fi dorit mai încrezătoare, mai generoasă, aşa că încercă să surâdă şi să-şi – îndulcească tonul:

— E un pat frumos, te felicit...

El căscă ochii mari. Ea roşi şi se corectă prompt:

— Te felicit pentru prevedere... Dar ce s-ar fi întâmplat dacă spuneam nu? Ai fi păstrat oricum patul?

Găsi ea însăşi această întrebare ridicolă, dar nu se putu împiedica să o pună. El izbucni în râs:

— Ce idee! Bineînţeles. Şi-aş fi dormit singur în el. Asta e tot!

Pentru moment, Amélie fu descumpănită de simplitatea acestui răspuns. Dar, în fond, se plictisise deja de atitudinea ei combativă. Vigilenţa ei adormea. Îşi dorea un armistiţiu. Încercând să schimbe vorba, întrebă:

— Şi de gătit, unde se găteşte?

— Ai să vezi imediat.

II Keu cu ochiul şi apăsă cu mâinile pe zid, de amândouă părţile unei dungi de pe tapet, care se despică pe lungime. Tapetul ascundea uşa dublă a unui dulap. În fundul nişei se aflau un reşou cu gaz, o chiuvetă şi un raft cu ceşti, farfurii şi cratiţe. Amélie aplaudă:

— Vai, ce amuzant e!

— Nu-i aşa?
— Tu ai făcut asta?
— Da.
— Şi-ţi pregăteai singur de mâncare?
— Bineînţeles.
— Ştii deci să găteşti?
— Puţin.

Ea se aşeză cu vioiciune pe marginea patului, ca pentru a vedea cât e de moale, şi spuse pe un ton de tachinare:

— De fapt, n-aveai nevoie de o femeie în casa asta!
— Nu m-am însurat că să mănânc mai bine.
— Ah, nu? întrebă ea aruncându-i o privire maliţioasă şi de tandră înfruntare.
— Nu.
— Şi atunci, de ce?
— De ce? De ce?…

Repetă aceste două cuvinte cu limba devenită deodată greoaie. Partea de sus a feţei i se contractă, în timp ce gura continua să zâmbească. Ca şi cum ar fi căpătat puterea magică de a porunci, Amélie, fremătând de orgoliu şi de teamă, privea formându-se sub ochii lui furtuna pe care şi-o dorise. Deodată, o pudoare anacronică, virginală, o îndemnă să încerce să se ridice şi să fugă. Dar ar fi fost dezolată dacă Pierre ar fi ascultat de rugămintea din ochii ei. În sfârşit apucată în braţe, trântită în culcuş, îmbrăţişată, zdrobită, sufocată, mângâiată, se abandonă mâinilor care-i smulgeau veşmintele. Lumina vie a zilei o deranja. Vedea prea bine faţa bărbatului ei ca să nu se teamă că şi el, la rândul său, va avea despre ea o imagine tot atât de precisă în clipa în care nu mai ştia să-şi stăpânească emoţiile. Şopti:

— Pierre… nu… eşti nebun… nu acum!…

El nu răspunse. Avea respiraţia sacadată. Degetele lui nervoase trăgeau de nasturi. Chiar şi neîndemânarea cu care o dezbrăca o umplea pe Amélie de bucurie, ca o mărturie a sincerităţii lui.

— Perdelele! şopti.

El se ridică ameţit, încordat şi trase perdelele de culoarea prunci. În umbra imperfectă, Amélie termină să-şi descheie nasturii şi-şi scoase rochia.

Văzul din pat, decorul căpăta un aspect diferit din cauza tavanului, a cărui importanţă o descopereai dintr-odată. Mobilele se desprindeau de podea şi se ordonau în jurul acestui pătrat de tencuială albă, străpuns de o spărtură care avea forma unei baionete. Pierre, în picioare, părea prea mare pentru camera lor. Când se ridicase, Amélie avusese impresia că avea să spargă acoperişul casei cu capul. Acum, ghemuită sub aşternutul subţire ce o acoperea până la bărbie, savura dubla plăcere de a-l examina pe bărbatul ei îmbrăcându-se după ce făcuseră dragoste, şi a-l simţi încă prezent în ea prin fiorii care i se răspândeau în trup. Nu mai era singură. Nu va mai fi niciodată singură. Va exista întotdeauna acest bărbat, amestecat în gândurile, în sângele şi în privirile ei. Crezând mai înainte că fusese satisfăcută dincolo de orice aşteptare, trebuia acum să recunoască că plăcerile din noaptea nunţii fuseseră nimic pe lângă cele pe care i le relevase Pierre în această dimineaţă: Spuse leneş:

— Îmi pare rău că trebuie să ieşi.

— Nu stau mult.

— Am putea să ne lipsim de cornuri.

— Nu, nu! Ţin la asta. Cornuri calde. Şi două cafele cu frişcă, pe care o să ţi le aduc de la cafenea. O să-ţi iei micul dejun în pat…

Atâta atenţie o mişcă. Nu era obişnuită să fie răsfăţată. Acasă, la părinţi, se mânca în pat numai când erai bolnav. Fără îndoială, devenind nevasta lui Pierre căpătase o valoare pe care nu şi-o cunoscuse până atunci. El îşi potrivi cravata, îşi îmbrăcă haina şi deveni, dintr-odată, un bărbat cochet, pregătit şi pentru privirile celorlalţi. Ea îl examină, ca şi cum ar fi pătruns din greşeală în cameră. Pentru că el era îmbrăcat, se simţea şi mai goală decât înainte.

— Ne-am înţeles: nu te mişti din loc! dacă ai şti cât eşti de frumoasă, culcată în patul ăsta!…

Înainte de a pleca, se aplecă deasupra ei şi o provocă printr-un surâs atât de apropiat, încât, neputând rezista, ea-l prinse cu braţele pe după gât. Năpădit din nou de dorinţă, el îşi pierdu răbdarea. Ea se prefăcu supărată, se zbătu şi îl respinse – ruşinat, jignit, cu buzele umflate, cu privirea ciudată.

— Nu vrei? întrebă el dintr-o răsuflare.

— Nu!

Şi-şi dădu seama eu surprindere că faţă de o fiinţă iubită chiar şi refuzul putea fi uneori plăcut.

El îşi trase manşetele.

— De ce nu vrei?

— Mi-e foame.

— Dar după?

— Pleacă! strigă ea. Pleacă!

Luă de sub pat unul dintre pantofi şi îl aruncă în direcţia lui Pierre. El se feri de lovitură, izbucni în râs, deschise uşa şi dispăru. Amélie îi auzi paşii cum se depărtează. Când casa redeveni tăcută, se ridică, se duse la geam şi dădu perdelele la o parte. Privirea ei descoperi întinderea acoperişurilor Parisului, imens masiv de pante metalice, contradictorii, presărat cu coşuri din olane roşii, cu ziduri triunghiulare de mansarde, cu vârfuri de turnuri baroce. Zgomotul străzii se apropie: automobilele, vânzătoarele ambulante, caii de la trăsuri, cu copite sonorc, întregul oraş năvălea în încăpere. Cuprinsă de ameţeală, Amélie întoarse capul de la această vastă privelişte în care se cheltuia freamătul energic al unei mulţimi invizibile. De altfel, nici nu mai avea timp de pierdut, dacă voia să fie gata pentru întoarcerea bărbatului ei. În grabă, îşi făcu toaleta, se pieptănă, îşi puse o cămaşă de noapte roz, pe care el nu i-o ştia încă şi ale cărei broderii se datorau acului agil al domnişoarei Bellac. Când Pierre se întoarse cu cornurile şi cu sticla plină de cafea cu lapte, îşi găsi nevasta băgată în pat, proaspătă, mirosind bine şi cu privirea cuminte.

Ieşiră din cameră puţin înaintea prânzului, mergând după cumpărături. Potolită şi recunoscătoare, uşoară ca un

fulg, Am6 lie mergea la braţul lui Pierre. Se încrucişau cu diferiţi trecători şi ea putu citi în ochii lor că erau încântaţi la vederea unei perechi atât de potrivite. Parisul parcă avea dimensiunile unui sat. Locuitorii se cunoşteau între ei. Se vorbea de la o uşă la alta. Vecinii şi prietenii se întâlneau prin prăvălii. Copiii se jucau de-a v-aţi ascunselea pe stradă. O flaşnetă gemea într-o curte. Pierre îi arătă AméHei cele mai bune prăvălii de prin partea locului: o măcelărie, o băcănie, dugheana unui negustor de culori, o brutărie pe a cărei răsuflătoare ieşea un miros de pâine caldă. Obişnuită cu pâinea cenuşie şi îndesată de la ţară, tânăra femeie dori imediat să-şi cumpere o baghetă de pâine albă. Brutăreasa, care era o femeie apetisantă şi amabilă, îi făcu „domnului Mazalaigue” complimente asupra nevestei pe care şi-o alesese. Omagiul măcelarului nu fu mai puţin elocvent. Amélie luă de la el două cotlete, iar el adăugă cu de la sine putere un os cu măduvă şi îi spuse cu voce scăzută:

— O să-i pregătiţi „antricoate Bercy”. Sunt sigur c-or să-i placă.

Ea roşi ca la auzul unui sfat foarte intim şi nu îndrăzni să-i ceară amănunte despre această reţetă pe care nu o cunoştea. Şi alte femei aşteptau în magazin. Era privită pe furiş. Niciodată nu mai avusese, ca acum, impresia că le e tuturor pe plac.

Se hotărâse să-şi uimească bărbatul cu talentele ei de bucătăreasă. Şi, într-adevăr, masa fu excelentă. Pierre declară că nu mai mâncase niciodată ceva atât de bun ca aceste antricoate, al căror sos era îngroşat cu măduvă de vacă. Nu voi să creadă că Amélie se condusese numai după instinct ca să reuşească reţeta:

— Cine te-a învăţat?

— Nimeni, te asigur.

— Atunci, e o minune?

— Să zicem, o mică minune.

— Deci, nu mai trebuie să mă ocup de gătit?

— Niciodată.

— Deci meriţi cu adevărat să te iubesc?

În timp ce rămăsese aşezat, cu mânecile sumese, cu un pahar de vin în mână, cu capul drept, cu privirea amuzată, ea se învârtea în jurul lui fără grabă şi fără poticneli, cu o graţie acrobatică, strângând masa, culegând firimiturile în podul palmei, spălând la iuţeală vasele („Nu te mişca, am şi terminat!”), servind cafeaua („Asta e tot ce ai în chip de ceaşcă?”) şi lăsându-se în sfârşit să cadă pe un scaun, cu un aer modest, imaterial şi triumfător. El îşi aprinse o ţigară. Ea îşi lărgi nările la acest parfum. „Tocmai am terminat de mâncat împreună cu bărbatul meu. Suntem la noi în cameră. Şi el fumează”. Şi visă la toate zilele care aveau să vină. Se jucă spunându-şi că erau deja căsătoriţi de zece ani, de douăzeci de ani. Cu părul alb, cu privirile stinse, dar mereu tot atât de îndrăgostiţi unul de celălalt. Apoi, cum Pierre îi vorbea, parcurse acelaşi drum în sens invers şi se trezi în faţa lui ca tânără căsătorită. El îi explica plin de seriozitate avantajele postului său la societatea „Ozolithe, parchete fără îmbinări şi straturi protectoare de tot felul”: nişte patroni înţelegători „o treabă interesantă şi bine plătită (zece franci pe zi 1) şi posibilitateea de a-şi completa salariul prin cheltuieli de deplasare, când se deschidea vreun şantier în provincie. Cum el era unul dintre puţinii specialişti în această tehnică pe piaţa Parisului, fraţii Contenţin, directorii afacerii, îl tratau mai mult ca pe un prieten decât ca pe un angajat. îl lăsaseră să plece, prima dată regretând moartea tatălui, şi a doua oară cu prilejul căsătoriei. Acum contau pe el pentru toată campania de toamnă şi de iarnă.

— Vrei într-adevăr să reiei lucrul luni? întrebă ea.

— Trebuie.

— Asta nu ne mai lasă decât două zile…

— Trei. Azi e vineri.

— Oare n-ai putea să-i faci să înţeleagă…

El îşi stinse ţigara într-o scrumieră şi rosti cu gravitate:

— Nu, Amélie. Nu vreau să abuzez de bunăvoinţa acestor domni. Le-am promis. I-am anunţat printr-o

scrisoare. Nu mă pot dezice. Şi-apoi, dacă nu fac nimic, din ce-o să trăim?

Vorbea ca şi cum s-ar fi adresat unui copil care nu ştie nimic despre greutăţile existenţei. Această intonaţie plină de superioritate îi displăcu Am61 iei. O credea oare incapabilă să-şi asume obligaţiile unei adevărate neveste, cu tot ceea ce un asemenea rol presupune ca munci obscure şi ca răbdare în lungi aşteptări? Se pregătea să-i răspundă usturător, dar el se ridică, se întinse cu pumnii strânşi, cu braţele depărtate de corp, iar ea tresări, tulburată de un miros de bărbat care o izbi în faţă. Uitând ce voise să-i spună, îşi încordă luciditatea care îi mai rămăsese, compară această aromă cu aroma cafelei, a pământului, a răşinii şi se întrebă de ce e atât de tulburată. Când efectele acestui straniu traumatism se risipiră, îl auzi pe Pierre:

— Acum, îmbracă-te. Fă-te frumoasă. Te iau cu mine!

— Unde?

— În oraş, pe marile bulevarde…

Îşi puse haina. Ea trase aer pe nas de două ori, discret şi rapid. Se terminase. Nu mai simţea nimic. Dar ştia că vraja avea să revină dintr-o clipă în alta. Şi această certitudine era suficientă ca să întreţină în ea o expresie de mister fizic, de noroc în dragoste, pe care nu putea şi nici nu voia să o împărtăşească nimănui.

Pentru prima ei mare ieşire în Paris îşi puse o rochie de satin negru, înveselită de o platcă legată în talie şi de un bolerou de mătase gri cu revere largi. O pălărie de pai gri şi negru, cu o egretă albă, completa acest ansamblu de semidoliu. Portăreasa ieşi în pragul uşii ca s-o vadă pe noua locatară care trecea într-un foşnet glorios de veşminte noi. Pierre îşi ridică pălăria melon. Amilie îi aruncă un surâs. Şi doamna Cordier, cuprinsă de extaz, dădu din cap, nemaigăsindu-şi cuvintele.

O căldură cenuşie apăsa pe acoperişuri. Nefiind obişnuită să meargă prin oraş, tânăra doamnă era greu încercată de călcătura tocurilor pe trotuar. În plus, i se părea tot timpul că n-are aer de-ajuns. La fiecare inspirare

simţea ca şi cum zgomotul automobilelor, mirosul de praf şi benzină, culorile afişelor, privirile trecătorilor s-ar fi înfipt din ce în ce mai adânc în ea. Dar această senzaţie de sufocare, de zdrobire nu era dezagreabilă. Cu cât se îndepărtau de Bastilia, cu atât mulţimea devenea mai densă pe terasele cafenelelor şi în faţa vitrinelor. Frânturi de conversaţie pluteau în jurul Améliei. Ea se distra de accentul parizian, în acelaşi timp viu şi lungit, care dădea veselie celor mai mărunte replici. Erau multe femei pe bulevard. Unele erau fardate şi purtau toalete provocatoare. Li se ghiceau formele pe sub fustele strâmte, sub corsajele răscroite, sub şalurile de muselină, îndrăzneala ţinutei lor îi făcea pe bărbaţi să întoarcă privirea după ele. Amélie observă schimburile de priviri între persoane de sexe diferite, care, fără nicio îndoială, nu se cunoşteau dinainte. S-ar fi spus că, într-o clipă, se aprindeau nişte semnale şi se stingeau în mulţime, după exigenţele unui cod secret. Această impresie de lipsă de pudoare generală era mărită de modul de expunere a mărfurilor în vitrine. În mai multe rânduri, Amélie se simţi jenată trecând cu Pierre prin faţa magazinelor de lenjerie, în care manechine de ceară, cu sâni mari, cu coapse superbe, propuneau poftelor numeroşilor gură-cască un sortiment complet de corsete, de jupoane şi de pantalonaşi cu găurele. În altă parte, era un chioşc de ziare pavoazat cu broşuri ale căror coperte ilustrate reprezentau vreo fată pe jumătate goală certându-şi căţelul sau spălându-şi partea de sus a trupului cu un burete mare. Chiar pe zidurile caselor, fie că era vorba de a lăuda excelenţa unei mărci de pastă de dinţi sau savoarea unui apetitiv, afişele ofereau imaginea unor creaturi lascive, înfăşurate în faldurile unui voal transparent. Din fericire, parizienii, obişnuiţi cu această etalare de viziuni libertine, nu-i acordau nicio atenţie. Pierre, în tot cazul, părea inconştient de această lipsă de pudoare a marelui oraş. Puţin câte puţin, călăuzită de el, că îşi uită prejudecăţile şi se lăsă pradă plăcerii de a face noi descoperiri. O poşetă de piele roşie cu cordon = 70 franci; un serviciu de masă

de 52 de piese de cristal = 115 franci; cearşafuri de in de Bretagne = 20 de franci perechea; de bumbac = 20 de franci perechea.

— Cât e de scump! spuse ea, ca să dovedească că nu-şi pierdea capul în faţa unei atât de bogate expuneri de mărfuri. Dar, în realitate, tot ceea ce vedea era atât de frumos, atât de ciudat, atât de artistic prezentat, încât nimic nu i se părea prea costisitor. Pierre se bucura ca un cunoscător de această uimire a ei de care el era răspunzător. De fiecare dată când Amélie scotea vreo exclamaţie de surpriză, lui îi venea să o acopere cu sărutări ea să-i mulţumească pentru prospeţimea ei. O duse într-un mare magazin. Încă de la intrare, ea crezu că are să leşine din exces de respect şi de teamă. Aur şi marmură, imensul palat mişuna, se ondula, zumzăia ca un stup. Lumina electrică galbenă se amesteca cu lumina albăstruie a zilei. Aerul era impregnat cu un miros de sudoare feminină, de ţesături scrobite şi de săpun de toaletă. Râuri de clienţi curgeau de-a lungul scărilor regale, se împărţeau în contracurente leneşe în jurul raioanelor, se umflau în reflux în apropierea uşilor batante. Amélie şi Pierre ieşiră de acolo epuizaţi, cu tălpile picioarelor arzându-le, cu gâtul uscat, după ce cumpăraseră o feţişoară de masă de dantelă a cărei utilitate nu apărea la prima vedere.

Timpul trecuse atât de repede, încât Amélie, când se regăsi în stradă, fu surprinsă să constate că cerul avea deja culoarea roşcată a asfinţitului. Era aproape şapte. Numărul trecătorilor sporise considerabil. Automobilele avansau în salturi, punctând fiecare oprire cu sălbatice urlete de claxon.

— Unde ne ducem acum? întrebă Amélie.

— Depinde de tine, răspunse Pierre. Dacă eşti foarte obosită, ne întoarcem acasă. Dacă nu, mi-ar plăcea să ţi-i prezint pe prietenii mei.

Ea îl privi uimită. Era pentru prima dată când îi vorbea de prietenii lui. Când se gândea la el, ea şi-l închipuia întotdeauna singur, rupt de lumea exterioară,

înconjurat de o barieră de gol şi de tăcere inviolabilă. Ideea de a întâlni nişte oameni care-l cunoscuseră pe bărbatul ei pe când era încă celibatar îi stârnea o curiozitate amuzantă. Cât trebuie să fi fost de mândru de nevasta sa, dacă era atât de grăbit s-o arate prietenilor! zâmbi şi întrebă:

— Cum se numesc?

— Emmanuel Boursier şi Maurice Jointoux. Obişnuiam să ne întâlnim la ora şapte, după lucru, ca să jucăm un biliard la „Halba de aur”.

Ea ridică din sprâncene:

— Ce e aia „Halba de aur”?

— O cafenea, pe strada La Roquette, nu departe de noi. Patronul e din Auvergne. O sală frumoasă. O clientelă serioasă…

— Şi ai vrea să mă duci acolo?

— De ce nu?

— O femeie bine nu intră prin cafenele, Pierre – zise ea cu severitate.

— La Paris, asta se întâmplă frecvent. Îţi jur că alături de mine n-ai să fii deplasată.

— Dar poate că prietenii tăi nu vor fi acolo… Nu i-ai anunţat…

— Se duc în fiecare seară.

Era atâta insistenţă în privirea lui, încât cedă, promiţându-i să scurteze întrevederea dacă, în ciuda afirmaţiilor lui Pierre, „Halba de aur” nu era un loc de frecventat.

— Ai să vezi, or să-ţi placă mult prietenii mei. Emmanuel Boursier e tâmplar. Maurice Jointoux e lăcătuş. Am făcut armata împreună.

— Sunt însuraţi?

— Boursier e însurat, Jointoux, nu. Şi acum, încă o surpriză. Deschide bine ochii: luăm metroul.

Amélie se lăsă condusă, puţin emoţionată, către intrarea în subteranul de unde ieşea o răsuflare dulceagă şi năvalnică. Temându-se să nu-şi piardă bărbatul şi să se trezească singură în mulţime, se agăţă de el ca de un

salvator. În vagon, înghesuiala era atât de mare, încât trebuiră să rămână în picioare, lipiţi unul de celălalt, înconjuraţi de feţe livide şi nemulţumite. Roţile se învârteau prea zgomotos pentru a putea vorbi şi a mai fi, şi auzit.

Mută, asurzită, tânăra femeie admira strălucirea vopselelor şi a nichelului în care se reflectau luminile lămpilor. Violenţa mişcării făcea să vibreze geamurile, să danseze clanţele şi să tremure paginile ziarelor pe care le citeau bărbaţii. Când trenul se oprea în vreo staţie, portierele se deschideau pocnind şi vagonul revărsa ciorchini de călători.

— Aici e? întrebă Amélie.

— Nu încă.

Portierele se închideau la loc. Erau aruncaţi din nou în tunelul negru, sforăitor, teribil, vuind, împănat ici şi colo cu câte o lumină care biciuia în trecere ochiul şi permitea să fie măsurată înspăimântătoarea viteză a convoiului. Instinctiv, Amélie aruncă o privire către soneria de alarmă şi semnalul de salvare, vopsite în roşu. Coborâră la Bastilia. Pierre îşi aruncă biletul într-un coş. Amélie îl păstră pe al ei ca amintire a primei călătorii pe sub pământ. Reîntoarsă în aer liber, i se păru că-şi revine după o lungă suferinţă respiratorie. Era sigură că arată rău, că rochia îi e şifonată şi că interiorul nărilor îi e negru de cenuşă. Deşi nu acorda prea mare importanţă părerilor prietenilor lui Pierre, Amélie regretă că se prezintă în faţa lor în dezavantaj.

„Halba de aur” întindea pe trotuar un rând subţire de mese, toate ocupate. Pătrunzând în sală, erai imediat frapat de impresia de zgomot şi de mişcare degajată de toate acele persoane nemişcate care vorbeau cu voce joasă. O oglindă de perete dubla numărul consumatorilor prăbuşiţi pe banchete cenuşii, împerechea filtrul de cafea cu propria lui imagine, alinia sticlele în perechi şi-i dădea câte un frate geamăn fiecărui chelner. Cu uşurare, Amélie zări patru sau cinci femei, aşezate în faţa unor pahare cu conţinuturi divers colorate. Erau toate însoţite şi purtau

pălării serioase.

— Unde sunt prietenii tăi? întrebă Amélie.

Drept răspuns, Pierre îi arătă doi bărbaţi care se desprindeau de tejghea cu un aer de stupefacţie fericită pe feţe. Unul era frumuşel, firav, cu ochi vii, cu mustaţa blondă şi frizată „celălalt, robust, greoi, închis la păr, la sprâncene şi la priviri. Amândoi purtau câte o tunică albastră uzată şi murdară.

— Pierre! Iată-te, bătrâne! Nu te aşteptam înainte de mâine! Totu-i în regulă?

Instantaneu, se produse o mare agitaţie în jurul Améliei. În câteva cuvinte, ea află că blondul cel firav era Jointoux, iar brunetul cel gras, Boûrsier, că atât unul cât şi celălalt erau încântaţi să o cunoască şi că, văzând-o, erau de acord cu alegerea lui Pierre, invidiindu-l pentru norocul avut. Jointoux era cel care vorbea pentru amândoi. În mod vizibil, sunetul propriei sale voci îl ameţea. îi plăcea să râdă şi să-i facă şi pe alţii să râdă. Boursier se mulţumea să scoată, din când în când, câte un mârâit jovial, ca pentru a aminti că nu era străin de conversaţie. Părea foarte timid şi trebuie să fi fost ros de vreun necaz ascuns ce îi dădea o anumită tristeţe în priviri. Poate că nu era fericit în căsnicie? Din politeţe, Amélie îl întrebă dacă doamnei Boursier nu i-ar face plăcere să li se alăture la cafenea, în seara aceasta. Descumpănit, Boursier rămase o clipă cu sprâncenele ridicate, cu gura pungă şi termină prin a spune că nevasta lui era, din păcate reţinută acasă de grijile gospodăriei şi de educaţia copiilor.

— Ce păcat! spuse Amélie.

— Şi ei o să-i pară rău, zise Boursier.

— Nu e, sper, decât o partidă remiză – reveni Amélie.

— Bineînţeles, conchise Jointoux. Cu doamna Boursier e întotdeauna partidă remiză…

Cei trei bărbaţi avură un râs găunos şi cântător, ale cărui cauze Amélie nu le pricepu. La acestea, un chelner chel, cu aer conspirator, se apropie să-i anunţe, între încet şi tare, că biliardul nr. 1 („cel bun; nu cel care trage într-o parte!”) se va elibera într-o clipă. Îndată, întregul grup se

îndreptă spre sala din spate, pe care o uşă de sticlă mată o apăra de curiozitatea vulgului. În acest refugiu, mirosind a bere şi a mucuri de ţigară, lămpi opalescente, în formă de minge, îşi concentrau luminile pe trei pătrate de postav de un verde închis. Câteva mese erau lipite de pereţi ca să primească pe ele consumaţiile jucătorilor. ¡Domni. «Mttânen cele suflecate, înarmaţi cu câte un tac cu coada fină şi lustruită, se învârteau cu paşi înceţi în jurul bilelor de fildeş. Ciocnirea lor puncta murmurul conversaţiilor. Aşteptându-şi rândul, Pierre şi prietenii săi aleseră o masă şi comandară băuturile: un absint pentru Jointoux, o tărie pentru Boursier şi un pahar de Bordeaux pentru Pierre. Amélie, după ce meditase îndelung, se hotărî, la sfatul bărbatului ei, pentru o mentă cu apă. Singura femeie între aceşti trei bărbaţi, ea îşi pusese în gând să-i cucerească prin graţia manierelor. Fu întrebată ce gândea despre circulaţia şi despre zgomotele Parisului, dacă nu regreta Chapelle-au-Bois şi prin ce minune izbutise să îmblânzească un celibatar atât de înverşunat ca Mazalaigue. Ea răspunse cu o spontaneitate de care nu s-ar fi crezut în stare cu o oră mai devreme. Oare aerul Parisului acţiona deja asupra ei? Un personaj mic şi roşcat, burtos şi bărbos, se apropie de masă, le strânse mâinile, se înclină, spuse câteva cuvinte cleioase: era domnul Hautnoir, negustor de vinuri. Amélie îl socoti hidos, în ciuda complimentelor pe care le făcu frumuseţii şi tinereţii ei. După ce acesta se depărtă, Jointoux şopti:

— Ştii ultima ispravă a lui moş Hautnoir? Nu-i mai ajung cârciumile. Vrea să bage banii într-o baie turcească.

Amélie nu ştia ce este aceea o baie turcească, dar văzând că Pierre izbucnise în râs, îl imită cu timiditate, cu ochii plecaţi, cu obrajii roz, preocupată mai ales să-şi păstreze veselia în limitele bunei-cuviinţe. Încurajat, Jointoux voi din nou să povestească o istorie la fel de nostimă despre acelaşi domn Hautnoir şi pasiunea lui pentru băile cu aburi şi pentru masaje. Dar, dintr-o încruntare a sprâncenelor, Boursier îl sfătui să se abţină. Întrerupt în plin elan, celălalt rămase cu ochii în jos, cu o

grămadă de cuvinte în gât:

— O s-o povesteşti altă dată! spuse Pierre.

— Şi ai s-o repeţi nevestei talc? întrebă Jointoux.

— Poate că da.

— Asta înseamnă că şi dânsa o poate auzi! zise acesta uitându-se spre Amélie.

— Nu de la tine – zise Pierre –, ci de la mine. Eu sunt bărbatul ci sau tu?

Din nou urmară râsete. Amélie se întreba ce atitudine să ia. Din fericire, se iscă o mişcare în jurul uneia dintre mesele de biliard, odată cu terminarea partidei.

— E rândul nostru, spuse Boursier, bătând din palmele lui mari.

Se ridică, imitat îndată de Jointoux. Cât despre Pierre, el nu se mişcă. Amélie înţelese că era împărţit între dorinţa de a juca şi scrupulele de a o lăsa singură. Înduioşată de această reacţie băieţească, îl întrebă:

— Ei bine, Pierre, ce aştepţi?

— Ah, nu mă grăbesc.

Dar, când Jointoux şi Boursier se apropiară de rastel pentru a-şi alege tacurile, nu putu să se împiedice să-şi întoarcă scaunul pe jumătate şi să-i învăluie cu o privire de invidie.

— Trebuia să te duci cu ei – spuse Amélie.

— Şi tu ce-ai să faci?

— Am să te privesc cum joci.

— Asta n-o să te distreze.

— Ba sunt sigură că da!

— Adevărat?

Ochii i se luminară. îi mulţumea în tăcere. Ea îi reproşă în gând că se lăsase atât de uşor convins. Se şi alăturase prietenilor săi şi îşi scotea haina, cântărind un tac cu un aer competent.

Partida începu. La început, Amélie încerca să fie interesată de traiectoria bilelor, rostogolindu-se cu precizie pe un verde de vis. Mereu, una albă venea să deranjeze perechea celeilalte bile albe cu cea roşie. Carambolajele scoteau un sunet net şi vesel. Pentru a-şi pregăti loviturile,

jucătorii se aplecau, se îndoiau, ţinteau, cu mâna stângă aşezată drept sprijin pe postav. Aveau frunţile încreţite şi buzele strânse. În ochi le sclipea o lucire militară. Cum se simţeau observaţi, se străduiau şi mai tare. După fiecare punct, urmau comentarii zgomotoase:

— Prea mult efect la stânga.

— Am jucat bila cu banda. HHIHHHBHBH

— Ai jucat ce-ai putut, farsorule! E rândul tău, Jointoux. Moşteneşti o poziţie frumoasă.

Uneori, Pierre arunca o privire spre nevasta lui pentru a-i obţine aprobarea. Ea dădea din cap şi spunea: „E foarte bine… Bravo!”, ca şi cum ar fi lăudat un copil pentru îndemânarea cu care face castele de nisip. Pe măsură ce timpul trecea, se simţea totuşi din ce în ce mai părăsită şi mai obosită. I se părea dezolant că Pierre găseşte mai multă plăcere în afara companiei ei. Dragostea pe care i-o purta cerea ca el să fie în întregime şi tot timpul supus influenţei ei. Cine erau aceşti doi bărbaţi, ca să-l acapareze în timp ce ea rămânea singură, la masă, cu menta ei cu apă? Pierre îi explicase: martori ai vechii sale vieţi. Şi, prin urmare, nişte răi sfătuitori pentru noua sa viaţă! Era de ajuns să-l vezi în focul partidei ca să înţelegi că reîncepuse să gândească şi să acţioneze de unul singur. Ţintea bila. Şi, în timp ce ţintea bila, nu mai avea nevastă. Ea voi să se supere, să părăsească sala. Jocul acesta i se păru idiot. Şi lui Pierre îi plăcea atât de tare! Ca şi cum i-ar fi ghicit intenţia, el anunţă:

— Răbdare, Amélie! în curând terminăm!

Acestea fiind spuse, se apropie de masă, bău o gură de vin, îi făcu cu ochiul şi se reîntoarse lângă prietenii lui. Lăsă în urmă un sălbatic miros de tutun şi de transpiraţie. Multă vreme, Amélie rămase astfel, crispată în negarea indulgenţei ei. Atenţia îi adormea. De plictiseală, duse la gură paharul. Gustul mentei îi răcori limba şi îi făcu gura pungă. Această apă verde părea scoasă din cuva biliardului. O mare aclamaţie se făcu auzită. Deja sfârşitul? Bărbaţii se băteau unul pe altul pe spate. Feţele lor erau lucioase şi zâmbitoare. Nu-şi pierduseră vremea degeaba.

Maşinal, ea întrebă:

— Cine a câştigat?

— Eu! răspunse Pierre.

— A avut o baftă! exclamă-Jointoux. Una din baftele alea…

Se opri, cuvânt de rămânând atârnate în aer.

— Data viitoare – le promise Pierre – am să vă dau zece puncte înainte. Sunteţi nişte copii. Trebuie să-mi găsesc alţi parteneri!

Părea atât de mulţumit de sine, încât Amélie nu avu curajul să-i facă mutre.

Bărbaţii îşi reluară locurile în jurul mesei. Se bău puţin. Se discută fără antren. Şi, către ora opt şi jumătate, Boursier şi Jointoux se retraseră, după ce-l puseră pe Pierre să le promită că n-o să-i lase baltă. Imediat după plecarea lor, o întrebă pe Amélie:

— Cum îi găseşti?

Ea încercă să fie sinceră, renunţă, şi spuse simplu:

— Foarte drăguţi.

— Nu-i aşa? Sunt bucuros că-ţi plac. O să-i revedem.

— Bineînţeles… doar n-am să te împiedic!…

El nu băgă de seamă intonaţia reticentă şi continuă cu căldură:

— În tot cazul, ei te găsesc minunată! Dacă ai şti ce mi-au spus despre tine!

— Când?

— Adineauri, la biliard.

— Vă credeam absorbiţi de joc.

— Una n-o împiedică pe cealaltă. Jucam, dar mă gândeam la tine şi vorbeam despre tine…

— Şi totuşi ai câştigat! Eşti foarte tare.

El fu surprins de această replică, se întrebă o clipă ce trebuia să creadă, apoi se hotărî să râdă, bău paharul până la fund şi exclamă:

— Ce-ai spune de o masă la restaurant, ca să încheiem cum se cuvine această zi?

— Eşti nebun, Pierre! îngăimă ea. E prea mult. Nu trebuie…

Mâncară într-o sală mare, foarte luminată şi foarte zgomotoasă, al cărei tavan reprezenta un grup de femei pe jumătate goale ţinând harpe şi viori. Puţinul vin pe care-l băuse menţinea în gura Améliei un gust de piper. Sângele i se zbătea în tâmple.

Ochii îi priveau ca prin ceaţă. îi venea să râdă, pentru că găsea că chelnerii semănau cu nişte corbi. În timpul acesta, bărbatul ci privi nota de plată cu o seninătate de necrezut, plăti cinci franci douăzeci cu totul şi-şi înfipse o ţigaretă în colţul gurii. Nu se întoarseră acasă decât la ora unsprezece.

După ce deschise uşa camerei, Pierre voi să aprindă lampa cu gaz fixată de perete. Dar Amelie suflă în chibrit. şi flacăra se stinse.

— De ce faci asta? întrebă el.

Ea îl luă de mână şi-i şopti:

— E clar de lună!

Lumina nocturnă cizela unul dintre globurile patului, pudra cu falsă zăpadă marginea cearşafului şi faţa de pernă. Amelie stătea nemişcată în tot acest albastru. Inima îi era plină de afecţiune. Gura i se deschise pentru a bea şi a fi băută. „Oare o să mă vrea, bărbatul meu, bărbatul meu care fumează o ţigară?” Ţigara căzu în scrumieră. Pierre avea mâinile libere. Ea închise ochii pe jumătate, îşi ţinu respiraţia şi aşteptă.

— Pierre, dormi?

El suspină, se întoarse şi spuse:

— Nu.

Ea ghicea linia umerilor lui, baza gâtului puternic.

— De ce doamna Boursier n-a venit cu bărbatul ei în seara asta? întrebă.

— Ţi-a spus chiar el: pentru că a rămas acasă.

— Şi de ce n-a rămas şi el acasă cu ea?

— Ce întrebare! Pentru că la ieşirea de la lucru el are obiceiul să treacă pe la „Halba de aur”, ca să-şi mai schimbe gândurile.

— Are nevoie să-şi schimbe gândurile?

— Da.

— Se plictiseşte deci cu nevasta-sa?

— Nu-i chiar asta 1 mormăi Pierre. Dar… în sfârşit… e multă vreme de când s-au căsătorit…

— Cât de multă?

— Patru sau cinci ani, cred…

— Şi tu numeşti asta mult? exclamă ea.

Pe jumătate adormit, el se apără cu o voce somnoroasă, cleioasă:

— Pentru ei e mult, Amélie… Pentru ei, pentru că nu se iubesc… Când soţii se iubesc… când se iubesc nu-i acelaşi lucru…

El se scufundă vertiginos în somn. Ea auzi ridicându-se ultimele silabe:

— …nu-i… acelaşi… lucru… deloc…

Se terminase. Dormea. Lipsit de orice grijă, eliberat de orice legătură. În acest timp, aşezată în pat, cu genunchii la gură, cu inima bătând, Amélie se gândea la nenumăratele ameninţări care se adunau deja în jurul fericirii ei.

Obiceiul fu repede adoptat: Pierre pleca de acasă în fiecare dimineaţă la ora şapte, cu melonul pe cap şi cu gustarea în buzunar, se întorcea în grabă către ora prânzului, ca să-şi îmbrăţişeze nevasta şi să mănânce ceva cald, apoi se întorcea să lucreze până la ora şapte seara. În lipsa lui, Amélie schimba rolul de îndrăgostită cu cel de gospodină. Scuturând cearşafuri şi cuverturi, întorcând salteaua, folosind mătura, cârpa şi şorţul, spălând şi călcând lenjeria, alergând pe la furnizori, pregătind mesele, se străduia să-şi ocupe timpul şi să-şi potolească nervii până în clipa în care, în sfârşit, soţul i se întorcea acasă. Atunci, surescitarea ei, mocnită tot timpul dimineţii, izbucnea cu o violenţă care o uimea uneori şi pe ea. Adesea, incapabilă să-şi stăpânească „nerăbdarea, ieşea în stradă ca să-l vadă venind de departe.

După două. săptămâni de asemenea viaţă regulată, el fu chemat să conducă un şantier la un spital din Dijon. Deplasările în provincie erau interesante din cauza indemnizaţiilor care se adăugau la salariu. Societatea

„Ozolithe” expedia materialul necesar cu trenul. Pierre era însărcinat să recepţioneze butoaiele cu produse chimice şi să angajeze la faţa locului mâna de lucru’ de care avea nevoie. Priceperea lui în meserie îi permitea să prevadă destul de exact cât timp vor dura lucrările. De data aceasta, anunţă că nu va rămâne absent mai mult de cincisprezece zile. Amélie îl conduse la gară şi nu îl scăpă din ochi până în ultimul minut. Era subjugată de prestigiul profesional care se degaja din acest bărbat în picioare pe treptele vagonului. Mândră de el, voi ca Pierre să ducă cu sine imaginea unei neveste surâzătoare şi raţionale. Abia când rămase singură pe peron îşi pierdu vitejia. Întoarsă acasă, se abţinu să plângă la vederea camerei lor, în care, dintr-odată, se simţea ca în vizită. Pereţii nu o recunoşteau. Mobilele abia îi tolerau prezenţa. Zgomotul Parisului o încuraja ca vocea unui fluviu ce se revarsă. Îşi spuse că, pierdută în marele oraş, nu avea pe nimeni pe care să conteze în caz de nevoie. Apoi tristeţea ei apucă pe o altă cale şi gândurile o duseră spre Chapelle-au-Bois. Când Pierre era aici, că se gândea la Jérôme, la Denis, năvalnic, dar în salturi, cu dorinţa egoistă de a-i crede fericiţi, pentru a putea continua şi ea să fie fericită. Lipsită de bărbatul ei, îşi reproşă că fusese lipsită de înţelegere faţă de tatăl şi fratele ei. Compară confuzia în care se zbătea ea însăşi cu cea pe care o simţiseră, probabil, ei după plecarea sa. Desigur, scrisorile pe care i le trimiteau după căsătorie dădeau dovadă de o lăudabilă înţelepciune. Dar nu-şi ascundeau ei oare sentimentele ca să nu o neliniştească? Băiatul era cel care scria, la dictarea lui Jérôme. În felul acesta ea putea să-şi dea seama în acelaşi timp de starea de spirit a tatălui ei şi de progresele la ortografie ale lui Denis. Căută în sertar cea mai recentă scrisoare, se aşeză pe marginea patului, lăsă să-i alunece ochii pe foaia de hârtie liniată cu creionul şi acoperită cu o scriitură ezitantă. În timp ce citea, şi-l imagina pe fratele ei aplecat asupra acestei pagini, mestecându-şi limba, cu tocul în mâna dreaptă şi o sugativă sub mâna stângă. La lumina lămpii cu petrol, bucătăria joasă, afumată, păstra

încă mirosul ultimei mese. De jur-împrejur domnea extraordinara tăcere a nopţii provinciale. În picioare în spatele fiului său, J6 Rome dicta cu încetineală:

„*Draga mea Amelie.*

Cu mare plăcere primim scrisorile tale, ale căror fericite veşti sunt făcute să ne bucure. Nici aici nu avem de ce ne plânge şi greşeşti dacă-ţi faci griji din pricina noastră. La potcovărie, lucrul nu lipseşte. În dimineaţa aceasta am potcovit trei cai pentru jandarmerie şi cele două vaci ale lui Feniere. Doulournat mi-a cumpărat de asemenea o secerătoare. Şi Rioutoux o secerătoare combinată, cu condiţia că, dacă maşina nu face o secerare regulată şi nu strânge paiele. cât să poată trece boii, va lua. În locul ei o secerătoare simplă. Am vândut secerătoarea combinată cu 660 franci, cu accesorii şi cuţite, şi o piatră mare de gresie. Totul plătibil în şase luni. Asta o să-mi lase un comision de 60 de franci. În plus, am avut lucrări de lăcătuşerie pentru gară; Justin a fost bolnav, dar acum totul merge bine şi nu mai tuşeşte. Denis e sănătos şi te îmbrăţişează. E cuminte – el e cel care-ţi, scrie – şi lucrează la atelier ca un bun ucenic. Dacă se concentrează pe hicntrile mici, va fi bun şi pentru cele mai. Când va şti mai. multă meserie, am să-l pot plasa la Limoges. Se plătesc până la 50 de franci pe lună, cazare şi masă, pentru băieţi de vârsta lui, în domeniul potcovăriei. Să-mi spui ce părere ai. Avem tot timpul să ne hotărâm. Şi magazinul merge bine, datorită doamnei Pinteau, care-ţi trimite toată dragostea şi-ţi comunică că noua cafea de O, 70 franci sfertul e mai puţin bună decât cea veche de O, 65 franci, astfel încât va reveni la primul furnizor, care e foarte amabil şi ne-a trimis felicitări de nunta ta. Ea este cea care ne-a făcut menajul şi ne-a pregătit mesele, aşa cum aţi convenit între voi. Ea mănâncă la prânz împreună cu noi şi cinează la domnişoara Bellac, unde şi-a păstrai în continuare camera. Vinerea trecută, domnul Barbezac şi domnul Calamisse au venit să fumeze o pipă la potcovărie. Domnul pastor era şi el acolo. Ne-am dus cu toţii la Veixoii. Nu arată prea frumos. Dar se pare că, anul viitor,

săpăturile vor reîncepe. Aşa a scris domnul Dupertuis la primărie. Peste trei zile e târg şi se fac pregătiri pentru asta. Domnul Barbezac se va duce la Limoges ca s-o arate pe fiica sa doctorului Tabaraud. Are ceva incurabil, dar nu mai ştiu ce. Toată lumea-mi spune să te îmbrăţişez şi te roagă să nu-ţi uiţi prietenii. O fac deci, ca şi Denis, şi ca şi doamna Pinteau, din toată inima. Şi te rog să-i transmiţi soţului tău, Pieire, salutările mele afectuoase şi paterne…”

Jérôme se oprise din vorbit, dar vocea lui răsuna încă în urechile Améliei. împături hârtiile la loc şi zâmbi, ca şi cum el ar fi putut într-adevăr să o vadă în clipa aceea. Apoi, cuprinsă de nostalgie, luă celelalte scrisori şi le reciti cu devoţiune. De câtă poezie se încărcau, dintr-o dală, numele atât de familiare ale doamnei Pinteau, al domnului Calamisse, al lui Justin, al doamnei Perrière şi al pantofarului Péchadre!… Cu condiţia să aparţină locurilor copilăriei, cea mai. neînsemnată faţă, o bucată de zid, un capăt de gard, o băltoacă, deveneau obiect de adoraţie. Tânăra femeia îşi număra aceste bunuri şi se mira că e atât de bogată. Din toate puterile, dorea să revadă Chapelle-au-Bqis, casă, să-şi sprijine fruntea de umărul tatălui ei, să-l audă pe Denis povestind o întâmplare de la pescuit şi să alerge până la cimitir, cimitirul în care Maria îi aştepta vizitele, în spatele frumosului grilaj de fier forjat. „Ce caut eu aici? îşi spunea Amélie. Pierre e departe. Nimeni nu are nevoie de mine. În timp ce acolo, acolo…” Inima i se umplu de o compasiune furtunoasă. Se simţea cuprinsă din nou de dorinţa de a-şi consola şi de a-şi proteja familia. Lucrurile nu mergeau chiar atât de bine cum încercau ei să o facă să creadă. Că era vorba de magazin sau de gospodărie, simţea nevoia să pună unele întrebări precise şi să ceară răspunsuri cu aceeaşi poştă. Se aşeză la masa.de răchită, luă tocul, scoase o foaie de hârtie de scrisori şi ridică cu un bobârnac capacul călimării. Căulându-şi inspiraţia, privirea ei făcu înconjurul încăperii şi se opri pe ceasul deşteptător. Era unsprezece şi zece. Trenul alerga. Pierre stătea pe coridor. O ţigară îi fumega între buze. Peisajul îi alerga prin faţa ochilor. Înmuie tocul

în călimară. Locomotiva şuieră. Pierre aruncă ţigara, o stinse cu tocul pantofului şi-şi băgă mâinile în buzunare. ea ştia ce se găsea în buzunarele lui. Ştia ce se găsea sub veşmintele lui. Roşi, surâse, visă încă o clipă, îşi scutură capul şi începu să scrie:

„Dragul meu Pierre.

Abia reîntoarsă în camera noastră vreau să-ţi adresez această promptă misivă ca să ştii că nu încetez să mă gândesc la tine...”

A doua zi, îi veni o idee grozavă: avea să profite de lipsa lui Pierre ca să înfrumuseţeze, cu puţină cheltuială, locuinţa lor. El îi lăsase patruzeci de franci înainte de a pleca. Dar ea nu voia să se atingă de aceşti bani, destinaţi traiului zilnic. Cheltuielile pentru amenajări vor fi făcute din economiile ei personale. Ingeniozitatea şi gustul ei vor compensa modicitatea mijloacelor. Important era de ştiut ce-i lipsea acestei încăperi ca să fie într-adevăr drăguţă. Gr, era de ajuns să deschizi bine ochii pentru ca niciun fel de îndoială să nu mai fie cu putinţă: „N-are armonie, n-are căldură, n-are intimitate”. Având astfel diagnosticat răul, Amélie căută leacul. Perdelele din pânză de bumbac de culoarea prunei erau cele care dădeau ansamblului un aer de sărăcie şi de tristeţe. Incontestabil, era nevoie de câteva pete de grena acolo: perdele grena, o cuvertură de pat grena şi o feţişoară de masă grena... Grenaul era o culoare generoasă. Ei îi plăcuse întotdeauna. Socoti metrajul de ţesătură necesar şi o rugă pe portăreasă să-i arate drumul până la bulevardul Hausmann. Neîndrăznind încă să se aventureze singură în metrou, voia să se ducă pe la marile magazine pe jos.

Ajunse la magazin extenuată, înspăimântată, după ce fusese cât pe ce să fie călcată şi să se piardă de zece ori, dar îşi regăsi toată energia în faţa veselului etalaj de stofe. O bucată de ţesătură japoneză din lână şi mătase grena fusese parcă anume pusă pe tejghea ca să o seducă. Luă nouă metri şi cumpără de asemenea franjuri pentru marginea de jos.

La întoarcere, traseul i se păru interminabil. Pantofii

o băteau la călcâie. Sfoara pachetului îi tăia mâna. Totuşi, abia reîntoarsă, lăsând deoparte oboseala, se puse pe treabă. Aşezată direct pe podea, ca să-i fie mai la îndemână, trecu măsurile pe pânza desfăcută, însemnă reperele cu ace şi, luând foarfeca, se apucă să taie fără ezitare. Ar fi putut fi un dezastru, dar fu o reuşită! rămase chiar destul material cât să îmbrace cele două perne ale fotoliului.

În ziua următoare, Amélie tivi ceea ce lucrase. Apoi, la îndemnul portăresei, care avea o maşină de cusut, se instală în loja acesteia ca să tighelească totul. În timp ce lucra, doamna Cordier, aşezată lângă ea, îi urmărea cele mai mici gesturi cu bunăvoinţă. Un miros acrişor scăpa dintr-un dulăpior cu uşă din plasă de sârmă, dacă nu cumva venea din patul mare, zdrobit sub o plapumă de puf de un roz murdar. Amélie apăsa pe pedală şi întindea materialul cu o mişcare continuă. Zgomotul maşinii îi umplea urechile.

— O dată terminată, o să fie foarte frumoasă, cu toţi ciucurii ăştia împrejur! spuse doamna Cordier.

— Da. Cel mai bun mijloc de a înveseli o încăpere este să schimbi mereu perdelele şi cuvertura de pat.

— El nu s-ar fi gândit niciodată singur la asta. Un bărbat e lipsit de idei pentru genul ăsta de lucruri. Dacă îţi spun că al meu, când am venit să ne instalăm aici, nu voia să pună nici măcar tapet! A trebuit să nu-l ascult. De atunci, bineînţeles, tapetul s-a uzat, nu se mai vede. Dar când l-am pus, în prospeţimea lui, era complet roz, ca interiouil unei cutii de bomboane.

— Locuiţi de mult în casa aceasta? întrebă Amélie.

— De treizeci.de ani, micuţa mea doamnă. Asta nu vă spune nimic? Aşa că puteţi să mă credeţi că-mi cunosc bine cartierul.

— Vă place aici?

Doamna Cordier îşi ridică faţa rotundă cu ten de ceară, ca al tuturor oamenilor ce nu ies din casă. Ochii ei se nuanţau cu o melancolic retrospectivă. Suspină:

— Mai puţin ca la început! Oamenii s-au schimbat

atât! Altă dată, vă vorbesc de anii ’85—90, nu se vedeau prin colţul ăsta al nostru decât tâmplari, tapiţeri, lăcătuşi. Meseriaşi sau comercianţi, erau oameni serioşi, cu nevestele şi copiii lor. Se ducea o viaţă de familie. Exista o ţinută în toate. Când se ieşea la aer, era o plăcere să se salute unii pe ceilalţi. Dar acum, cu toate fetişcanele astea care mişună pe trotuare…

— Fetişcane? întrebă Amélie făcând să se învârtească ţesătura.

— Nu le-aţi văzut?

Neştiind la ce fel de fetişcane făcea doamna Cordier aluzie, Amélie ezită o clipă înainte de a răspunde.

— Nu.

— Ei bine, asta-i pentru că vă uitaţi în altă parte! exclamă portăreasa. E o ruşine, doamna mea! Poliţia n-ar trebui să admită aşa ceva! în plină piaţă a Bastiliei! Apar de peste tot, târâturile astea! Acolo unde ieri era una singură, mâine vor fi două!

Amélie simţi că nu era încă suficient de bine informată asupra moravurilor pariziene ca să înţeleagă motivul unei asemenea indignări. Teama de a părea naivă şi de a face să se râdă pe scama ci o reţinu să-şi arate neştiinţa. La întâmplare, murmură:

— E lipsit de sens!

— Că bine spuneţi! Ar trebui dat cu mătura zdravăn. Dar cine să o facă? Haideţi, totul se strică cu trecerea timpului. Când vezi cum se schimbă lumea nici nu mai ai chef să scoţi nasul pe afară. De altfel, pentru mine, e foarte simplu: în afară de câţiva locatari plăcuţi, de felul menajului dumneavoastră, nu mai stau de vorbă cu nimeni. Dacă s-ar întoarce pe pământ, bietul meu Auguste nici nu m-ar mai recunoaşte…

Sublinie această declaraţie printr-o privire plină de fidelitate adresată unei fotografii ovale, care domina patul. Imaginea reprezenta un bărbat cu barbă afânată şi cu ochi de cărbune. Cadrul prea strâmt muşca din urechi.

— Soţul dumneavoastră? întrebă Amélie.

— Ei, da, bietul de el. De doisprezece ani e mort şi

pentru mine parcă a fost ieri. Niciodată nu a fost prea voinic. Dar, iată că în iarna lui 1901 îmi răceşte la bronhii. Era controlor pe omnibuze…

Dintr-odată, Amélie fu cuprinsă de frică. O asculta pe doamna Cordier vorbind despre „defunctul ei” şi se gândi la Pierre şi la ea însăşi. Era îngrozitor gândul că, într-o zi, perechea lor va fi despărţită prin moarte. Cu frenezie, îşi dori să fie ea cea care avea să dispară prima. Dar de ce să-şi facă griji? Mai era mult timp până atunci! Erau tineri şi unul şi celălalt. Din păcate, tinereţea nu era o garanţie împotriva bolii sau a accidentului. Poate că Pierre trecea prin pericol în chiar clipa aceea. Şi ea habar nu avea. I se strânse inima. Primise o scrisoare de la el ieri, cea de-a treia, plină de recomandări şi de cuvinte de dragoste. Dar nicio scrisoare în dimineaţa aceasta. Dacă nu primea nimic cu poşta următoare…

— Opriţi-vă! Aţi prins stofa sub pedală!

Amélie tresări, trezindu-se dintr-un coşmar. Îngheţată încă de spaimă şi şocată, privi, printre degetele ei, căderea materialului grena ce cobora până la pământ. Imperceptibil, vederea acestei ţesături, pe care singură o alesese, îi redă încrederea în viitor. Ca şi cum nimic rău nu i se putea întâmpla lui Pierre, deoarece ea îi pregătea o surpriză.

— Deci, îţi place cu adevărat? întrebă Amélie.

— E minunat! exclamă el. Dar cum ai făcut? în atât de puţin timp? Fără să întrebi pe nimeni?

— Ei, ăsta-i secretul meu.

— Şi eu care te-am întrebat, la coborârea din tren, dacă sunt noutăţi pe-acasă…

— Da, mi-a venit să râd. N-ai bănuit nimic, nu-i aşa?

— Pe cuvânt că nu!

— Şi. când ai intrat aici…

— Am crezut că am greşit camera.

Ea chicoti de plăcere, se lipi de el, îi „căută gura, respiraţia, şi se trase înapoi.

— Ai văzut? Totul e asortat: perdelele, cuvertura, pernele, feţişoara de masă…

— Face bine totul la un loc.

— Îţi place grenaul?

— Mult.

— Am mutat patul din loc. E mai bine cu faţa spre fereastră. Măreşte încăperea…

El lăsase jos valiza şi, în picioare, cu mâinile în şolduri, privea în jur cu un aer de mulţumire şi de recunoştinţă.

— Înainte, se chema că locuim la tine! reluă ea. Acum e la noi. Şi ştii, n-am cheltuit decât…

Nu putu să încheie, ridicată, purtată şi redusă la tăcere de un bărbat cu bărbia aspră şi cu ochi strălucitori.

Cum era duminică şi cum vremea era a ploaie, nu mâncară de prânz decât la trei după-amiază şi se culcară din nou până seara. La ora şapte, Amélie aprinse lampa cu gaz, al cărei piedestal era încununat de un abajur grena, şi aşeză, pe măsuţa noptierei, un platou cu fructe, pâine, unt şi dulceaţă. Apoi se reîntoarse lângă Pierre, nerăbdătoare să se cuibărească între braţele şi coapsa acestui bărbat sătul, înduioşat şi care-şi fuma ţigara. Îşi spuseseră deja tot ce aveau să-şi spună despre vieţile lor, a unuia şi a celuilalt, şi tot ce se întâmplase în timpul lungii despărţiri. Acum ajunseseră la zi. Nu mai aveau decât să lase viaţa să-şi urmeze cursul.

— Cât de bine poate fi! murmură Pierre.

— Ţi-e poftă să mănânci ceva?

— Nu.

— Să bei?

— Nu.

— Să vorbeşti?

— Nu.

— Să mă iubeşti?

— Abia!

Amélie îl ciupi de braţ. El nici măcar nu tresări. Ea se strâmbă:

— Ai pielea prea groasă! Mi-am dat peste cap o unghie.

În joacă, îşi lipi faţa de gâtul lui frumos, cilindric şi

puternic, se legă de un fir de sprânceană mai lung decât celelalte, îşi plimbă degetul pe linia osoasă a nasului, muşcă un lob de ureche proaspăt şi cărnos ca o floare sălbatică.

— Aş vrea să nu mai pleci de acasă niciodată! îi mărturisi în sfârşit.

El se desprinse de ca şi o privi adânc în ochi:

— Nu-i rezonabil, Amélie. În deplasare câştig mai mult decât la Paris. Ar trebui să înţelegi.

— Înţeleg. Dar dacă ai şti cât îmi e de greu să rămân singură… Fără tine mă simt proastă şi inutilă. Singura mea companie e portăreasa.

El făcu să-i strălucească dinţii mari şi sănătoşi într-un surâs care, văzut dintr-o parte, părea feroce:

— Mă întreb despre ce poţi vorbi cu ea?!

— Despre totul şi despre nimic. Îmi povesteşte o mulţime de lucruri despre viaţa ei, despre nefericirea ei, despre locatari, despre vecini… Apropo, ştii că e furioasă?

— De ce?

— Se pare că altă dată nu erau fetişcane prin cartier şi că, acum, au apărut… de nu mai ştii unde să le pui.

Spunea asta cu speranţa că reacţia bărbatului îi va permite să dezlege enigma.

Pierre făcu ochii mari:

— Despre ce vorbeşte cumătră Cordier? Au fost întotdeauna fete pe aici. Ce o supără pe ea în asta?

— Nu ştiu! răspunse Amélie repede.

— Poate că are motive personale să le poarte pică?

— Poate! reluă Amélie. N-a precizat.

În bătaie de joc, Pierre luă o expresie de cercetător pasionat:

— Înţeleg despre ce e vorba. Cu siguranţă că moş Cordier le frecventa pe aceste dame!

— De ce le numeşti dame, dacă e vorba de fete tinere? întrebă ea.

Surprins, el o privi cu atenţie şi repetă cu o voce blândă, ca şi cum s-ar fi adresat unei bolnave:

— Fete tinere?

— Fete, dacă preferi!

— Nu-i acelaşi lucru!

Ea roşi, jignită că fusese prinsă în flagrant delict de candoare. Dar curiozitatea îi birui amorul propriu. Întrebă:

— Ce fac ele?

— Trotuarul.

— Ce? Se plimbă?

O lucire de uimire se aprinse în ochii lui Fierre.

— Ce prostie am mai spus? exclamă Amelie.

— Niciuna. Se plimbă, într-adevăr. Şi-şi oferă serviciile trecătorilor.

— Ce fel de servicii?

— Nu ghiceşti?

— Nu.

— Te-ai uitat bine la ele. Sunt cu capul descoperit, machiate, provocatoare…

— Provocatoare? spuse ea.

Şi, dintr-odată, uluită de o revelaţie, murmură:

— Nu e cu putinţă!

— Ba da, Am61 le.

— Dar pentru ce fac asta?

— Ca să-şi câştige traiul.

— Li se plăteşte pentru asta?

— Da.

— Deci pentru ele e o… o…

— O meserie.

Ea-şi as-pse faţa în mâini. O ardea tot. trupul, ca şi cum ar fi adunat în ea toată ruşinea acelor femei. Era îngrozitor să se gândească că minunea împreunării trupurilor, de care ea era încă în întregime tulburată, reprezenta pentru aceste nenorocite o parodie şi un comerţ. Printre degetele strânse gemu:

— Cum de se găsesc bărbaţi atât de josnici încât să le urmeze?

— Un bărbat nu se poate lipsi de femei, Amélie. Cei care nu reuşesc să se facă iubiţi pentru ei înşişi îşi cumpără astfel iluzia dragostei.

Ea îşi descoperi faţa şi ridică ochii cu o adevărată

furie deşartă:

— Dar e murdar! Ar trebui interzis! Şi apoi, pentru ce pretinzi că un bărbat nu se poate lipsi de femei?

— Pentru că ăsta e adevărul.

— Nici tu nu te poţi lipsi de femei?

Descumpănit de această întrebare directă, el dădu semne de incoerenţă în priviri, îşi lăsă un timp de gândire şi apoi răspunse cu sinceritate:

— Nu.

— Şi dacă eu nu aş fi existat, te-ai fi dus după vreuna din fetele acelea?

— Nu neapărat.

— Şi atunci, după cine?

— Nu ştiu… Mă stingherești cu întrebările astea…

— Tu eşti cel care spune lucruri ce nu se cuvin şi eu te stingheresc!? Asta-i culmea! Priveşte-mă în ochi, Pierre! Răspunde! Dacă eu n-aş fi existat…

— Dar exişti! exclamă el. Şi eu te iubesc! Restul n-are importanţă!

— Care rest?

— Trecutul.

— Tu ai avut un\ „trecut”?

— Ca toată lumea.

— Un trecut… un trecut cu fete… cu fete pe care le plăteai?

— Nu le plăteam.

— O făceau gratuit?

— Da. m

— Pentru ce?

— Pentru că… tocmai… nu erau nişte fete… ci mai degrabă nişte femei…

Ea închise ochii, ca ameţită, îi redeschise şi întrebă dintr-o suflare:

— Ce gen de femei?

— Femei singure… Sau femei nefericite în căsătorie…

Urmă o lungă tăcere. Amélie, cu capul plecat, se gândea, sau poate se resemna. Pierre putu chiar să creadă că ofensiva se apropia de sfârşit. Dar, deja, o voce agresivă

răsună în încăpere:

— Şi ai cunoscut multe femei dintr-astea neferieile în căsătorie?

El ezită o clipă între plăcerea vanitoasă de-a fi provocat gelozia nevestei sale şi teama de-a pierde, în schimb, avantajele păcii conjugale. Dar Amélie părei că suferă cu adevărat. îi fu milă de ea, de inocenţa ci, de furia ei oarbă, de refuzul ci de a admite lot ceea ce atingea concepţiile ci feciorelnice cu privire la existenţă. Cu tandreţe, cu prudenţă, îi răspunse:

— Dacă am cunoscut multe sau puţine, care e diferenţa? Nu te-am înşelat, pentru că nu te întâlnisem încă pe vremea, când frecventam acele femei!

— Am frecventat eu domni înainte de a te întâlni?

— Nu se compară, Amélie. Eu sunt bărbat. Şi un bărbat…

— Nu se poate lipsi de femei, ştiu.

— Exact. Asta stă în natura noastră. E necesar vieţii noastre…

Se istovea inutil să vorbească în faţa unei Amélie caic în mod vădit nu voia să-l asculte. Cu obrajii încinşi de febră, cu ochii larg deschişi, cu gura gâfâind uşor, ea-şi concentra toată atenţia asupra unor viziuni interioare îngrozitoare: Pierre în braţele alteia, Pierre în patul alteia, Pierre gustând cu alta aceleaşi plăceri ca şi cu propria sa nevastă. Ea crezuse că el inventase pentru ea aceste sărutări, aceste mângâieri, aceste cuvinte de dragoste. Dar el le folosise deja ca să farmece diferite partenere trecătoare. Trupul şi sufletul lui erau stigmatizate pentru totdeauna de amintiri necurate. îl urî pentru tot ceea ce murdărise, înveninase şi distrusese în câteva minute. Rămas fără argumente, Pierre ridică mâna şi se scărpină pe piept. Acest gest descoperind subsuoara mirositoare dezlănţui în ea un uragan de ură: să-l lovească, să-l plesnească, să fugă de 61…

— Ai să te gândeşti la toate astea, Amélie! reluă el. Crede-mă, un bărbat trebuie să trăiască înainte de căsătorie. Altfel, e lipsit de experienţă. Şi. nevasta lui e cea

care suferă prima. Dacă tatăl tău ar fi aici, ţi-ar explica…

— Te rog, spuse ea cu o voce şuierătoare, nu-l amesteca pe tatăl meu în aceste orori!

El dădu să surâdă, dar o privire otrăvitoare a lui Amélie îl făcu să se abţină. Se refugiase la marginea patului şi, aşezată pe o pernă, cu partea din faţă a trupului acoperită cu cearşaful, pe care şi-l trăgea cu amândouă mâinile până la gât, îşi încorda puterile împotriva valului amar de lacrimi ce i se suia din piept. O mare pată grena se deforma, se lungea, îi juca în faţa ochilor, îşi aminti câtă osteneală îşi dăduse ca să coasă perdelele. Gândul la acest zel, cu atâta dragoste oferit şi atât de rău primit termină prin a-i sfâşia inima, care se sparse într-un hohot de plâns. Cu o mişcare de solicitudine, Pierre se apropie de ea ca s-o îmbrăţişeze.

— Nu mă atinge! urlă ea.

Suspinele îi scuturau umerii. El insistă:

Amélie! Ascultă… nu e serios… Ce ai?…

În loc; de răspuns, ea îi înfipse un cot în burtă, sări din pat, culese capotul de pe un scaun şi îl îmbrăcă, tremurând de oroare, cu ochii ieşiţi din cap, ca şi cum acest bărbat al cărui bust gol intrase în lumină ar fi fost un necunoscut animat de intenţii criminale. Apoi, fără să-l scape din priviri, se aşeză, pe un fotoliu. Pierre nu mai ştia decât să repete cu o voce posacă:

— Ei bine, Amélie!… Totuşi…

Cu capul sus, cu genunchii strânşi, ea îl ţinea la respect prin calitatea tăcerii, întreruptă de suspine sălbatice. El se ridică la rândul său, îşi puse o cămaşă, un pantalon şi-şi vârî picioarele în papuci. Dar aceste gesturi preliminarii nu duceau la nicio soluţie. După o scurtă dezbatere interioară, renunţă să-şi mai convingă nevasta prin raţionamente şi se hotărî să tacă şi el. Îşi aprinse o ţigară, se apropie de fereastră şi dădu perdelele la o parte ca să privească luminile oraşului. În spatele său auzea respiraţia Améliei. În ea fierbea o mânie absurdă. Trebuia să i se lase timp să-şi recunoască greşeala. De altfel, poate că era deja gata să zboare în braţele lui? Se amuză de

particularităţile acestui caracter atât de drăgăstos care, brusc, se acoperea cu ghimpi. Minutele treceau prea încet după dorinţa lui. Simţea furnicături în picioare. Îşi termină ţigara, o aruncă pe fereastră şi aprinse alta. În sfârşit, nemairăbdând, se întoarse şi spuse:

— N-o să rămânem aşa toată noaptea, Amélie! E ridicol! E târziu. Eşti obosită. Şi eu sunt obosit…

Niciun muşchi nu tresări pe faţa tinerei femei. Avea ochii stinşi. Murmură, ca şi cum ar fi vorbit printr-o mască de carton:

— Ce spui?

— Spun că e timpul să ne culcăm.

— N-am să mă culc.

— De ce?

— Nu vreau să mă bag în acelaşi pat cu tine.

— Eşti nebună?

— N-am fost niciodată mai raţională.

El se lovi cu palma peste frunte. Pe cât era de dispus să se lase înduioşat de o replică de părere de rău, pe atât de intolerabil i se părea ca ea să persiste în proasta ei dispoziţie. La capătul răbdării, urlă:

— Ei bine, nu, Amélie, începi să exagerezi! Aşa ceva n-o să permit! Şi unde ai să te culci, mă rog?

— Nu ştiu… Pe fotoliu… Mi-e indiferent.

Înainte ca ea să fi putut face vreun gest, el o luase de umeri, o smulsese din fotoliu şi o ridicase în braţe. Ea scoase strigăte stridente:

— Nu! Nu! Lasă-mă!…

Cineva bătu în perete. Un vecin protesta împotriva zgomotului. Cu toate acestea, Amélie depăşise orice fel de ruşine. Pe jumătate sufocată, scutura din cap, zvârlea în gol din picioare, lovea cu pumnii într-un piept de duritatea unei platoşe. El o depuse pe pat. Ea crezu că avea să se arunce asupra ei. Dar el făcu un pas înapoi, cu braţele atârnând, cu spatele încordat, ca şi cum s-ar fi desprins de un inamic doborât. Ea îl străpungea cu priviri de furie neputincioasă. Pierre gâfâia puţin.

— Stai liniştită acum. Încearcă să dormi. N-am să te

deranjez.

Şi stinse lumina. Rămaşi pe întuneric, ea auzi scârţâind lemnul fotoliului. Puţin mai târziu, ochii obişnuindu-i-se cu întunericul, ghici prezenţa unui corp aşezat lângă fereastră, într-o poziţie incomodă. Rămase în alertă. El ar fi putut să-şi schimbe părerea şi să revină spre ea, crezând-o adormită. La ideea de a suporta contactul acestor mâini, al acestor buze, care atinseseră alte femei, simţea că i se cutremură carnea din cap până în picioare. Ce aveau să devină, amândoi, după această ceartă care distrusese armonia căsniciei lor. Dragostea nu putea supravieţui unei decepţii atât de crude. Ca întotdeauna, îşi făcuse prea multe speranţe. Ca să corespundă dorinţelor ei, Pierre ar fi trebuit să fie o fiinţă excepţională. Or el se dovedea a fi asemenea celorlalţi bărbaţi. Încercând să se justifice, tocmai această tristă asemănare o invoca el drept argument suprem. „Un bărbat trebuie să trăiască înainte de căsătorie. Oricine ţi-o poate spune… E în firea noastră…” în curând, şi ea era sigură de asta, avea s-o neglijeze ca să-şi facă – la sfârşitul zilei partida de biliard cu prietenii. Avea să fie ca doamna Boursier. Avea să-şi aştepte bărbatul acasă. Şi, când îl va vedea venind, nici nu avea să-l întrebe de unde venea, nici de ce se întorcea atât de târziu.

La urma urmei, probabil că se putea trăi şi aşa. Obişnuinţa înlocuia dragostea. îmbătrâneau unul lângă celălalt, uniţi printr-un nume, prin interese şi un domiciliu comun. Ea accepta ideea de a fi ratat aventura căsătoriei. În ochii vecinilor, erau un cuplu perfect. „Totul e atât de simplu – îşi spunea Amélie. Esenţialul este ca tata să nu afle că nu ne înţelegem. Ar fi prea nefericit, sărmanul! în viitoarea mea scrisoare am să-i scriu, cum făceam şi înainte, că totul merge bine, că sunt fericită cu Pierre, că îl iubesc…” încetă să se mai gândească, cuprinsă de o sufocare umilitoare. Ochii i se umpleau de lacrimi. „Ei bine, iată că reîncepe! Nu mai vreau… El nu o merită”. Strângea din dinţi, îşi întărea muşchii, se încorda din cap până în picioare în pat. Dar, deodată, se destinse şi ciuli

urechea. O respiraţie regulată, profundă, venea din colţul în care se afla fotoliul. Pierre aţipise. Cum putea să doarmă după tot ce se petrecuse între ei? Amélie detesta, ura şi invidia această facultate masculină de a se detaşa de necazuri, de a depune armele, de a se putea odihni pe câmpul de bătaie. O lumină slabă se filtra prin perdele, lăsând să se vadă că îi căzuse capul în piept. Picioarele îi erau ghemuite, ca ale unui infirm, braţele îi atârnau, atingând aproape podeaua cu mâinile. Fără îndoială, când se va trezi, mâine, va fi complet înţepenit. O merita din plin! Refuza să-l plângă. Totuşi, în zori, îşi spuse că, deşi nu-l mai iubea, n-avea dreptul să-l lipsească de un pat. îl strigă încetişor: „Pierre...” Nu auzi nimic. El era în altă parte. Un sforăit discret îi ieşea de sub mustaţă. Ea nu îndrăzni să ridice vocea şi, închizând ochii, alunecă într-un somn care avea gustul amar al oboselii, al lacrimilor şi al remuşcării.

Când se deşteptă, soarele bătea prin despărţitura dintre perdele. Fotoliul era gol. Pierre plecase deja la lucru. Cum făcuse să se spele, să se îmbrace şi să iasă fără să o deranjeze? Şi unde îşi luase micul dejun? La „Halba de aur”, fără îndoială. Fu mirată, chiar supărată că dormise atât de profund şi atât de târziu. Avea o piatră pe inimă, ca şi cum n-ar fi suferit de pe urma unei discuţii, ci după o boală. Apa rece pe obraz îi readuse noţiunea prezenţei sale pe lume. Dereticând prin cameră, îşi puse la punct reperele după care avea să se desfăşoare purtarea faţă de el. Nu-i va mai face reproşuri. La întoarcere, el va găsi o nevastă serviabilă şi surâzătoare. Dar, în spatele acestei amabilităţi de suprafaţă, nu se va ascunde decât mecanismul rutinei conjugale, pus la punct pentru durata unei întregi vieţi. Se va mulţumi el numai cu aceste aparenţe? i-o dorea, pentru că nu dorea ca Pierre să fie disperat. Pe măsură ce ora prânzului se apropia, se simţea tot mai nerăbdătoare să-şi încerce noul rol. Când auzi paşii bărbatului ei pe coridor, fu cuprinsă de îndoială: va fi oare în stare, aşa cum fac multe alte femei, să trăiască în adversitate, să-şi accepte nefericirea şi să se hrănească cu

ea? Se sprijini cu mâna de fotoliu. Pierre intră. Băgă de seamă că era proaspăt ras. Avea ochii roşii. El voi s-o îmbrăţişeze. Ea întoarse capul şi primi sărutarea pe obraz. Era tot ce putea face pentru el. Pierre avu delicateţea să nu ceară mai mult şi se duse în spatele paravanului să se spele pe mâini. Apa clipocea în chiuvetă. Amélie respira cu greutate. În sfârşit, reapăru şi spuse cu un glas răguşii:

— Azi-dimineaţă, trecând pe la birou, am aflat că s-a semnat pentru nişte lucrări la un hotel din Deauville. O să trebuiască să plec miercuri sau joi pentru vreo cincisprezece zile. E cam neplăcut.

— Nu-i nimic! murmură ea.

Această veste nu o impresiona câtuşi de puţin. Se simţea la îndemână în indiferenţa ei. Pierre o privi cu un aer mirat şi trist. Ea îi adresă un semisurâs şi spuse cu veselia îngheţată a unei infirmiere:

— Eşti grăbit, Pierre. Aşază-te… Am să te servesc imediat…

Două scrisori în aceeaşi zi: una de la Marthe, precizând că nunta ei va avea loc la 27 octombrie, la Limoges, şi cealaltă de la Pierre, care o anunţa că tocmai sosise la Deauville şi trăsese la Hotelul-pensiune De l'Étoile-Normande. Amélie, care nu-şi schimbase sentimentele, fu uluită să constate că bărbatul ci îi scria cu şi mai multă libertate decât înainte. Şi totuşi, că i se refuzase trei zile la rând. Plecase fără să fi obţinut de la ea altceva decât cuvinte banale şi sărutări reci. Nu înţelesese el oare semnificaţia acestei atitudini rezervate? Sau credea că putea fi iertat de la distanţă? Sfârşitul misivei te putea face să crezi asta:

„Vremea e încă frumoasă, deşi sezonul s-a sfârşit de fapt. Îmi pare rău, iubita mea, că nu eşti lângă mine ca să te bucuri de aerul curat, de vederea valurilor şi de mângâierile mele. Închid ochii. Te văd. Şi îmi aştern buzele pe imaginea trupului tău, peste tot, peste tot, peste tot…”

Deşi era singură în cameră, Amélie simţi că roşeşte. Niciodată Pierre nu făcuse aluzii atât de directe, în scrisorile sale, la relaţiile lor amoroase. Fără discuţie că

era victima singurătăţii. Abstinenţa îi înfierbânta mintea. Delira. Nu proclamase el că un bărbat nu putea să se lipsească de o femeie? Atacă frontal această frază şi fu zguduită. Cum de nu se gândise mai devreme? Dacă, după cum sigur mărturisise, nu era în stare să-şi stăpânească dorinţele, orice fată putea să-l ducă în ispită. Frumuseţile cu moravuri uşoare nu puteau lipsi într-o staţiune balneară de lux ca Deauville. Întreruperea relaţiilor conjugale, aerul întăritor al largului, toaletele şocante ale plimbăreţelor, totul, acolo, îl îndemna să-şi dea frâu liber instinctelor. Or, dacă de bine de rău tolera faptul că nu fusese prima femeie pe care el o ţinuse în braţe, înţelegea categoric să fie cea din urmă. Un pericol îl alungă pe celălalt. Trebuia făcut faţă la ce era mai urgent. Să nu se uite înapoi, ci înainte. Să nu plângă ceea ce era pierdut, ci să apere ceea ce mai putea fi încă salvat. „Oare nu îl mai iubesc eu cu toate astea?”, se întrebă ea cu un fior de ranchiună. Ce Dumnezeu! Puteai foarte bine să nu mai fi prinsă de un bărbat şi, totuşi, să-i pretinzi o firească decenţă şi fidelitate. În calitate de femeie măritată, avea dreptul la unele menajamente imprescriptibile. Nu va lăsa nişte creaturi oarecare să-i ştirbească privilegiile. Va face gol în jurul lui Pierre, nu numai pentru că era al ei, ci ca să nu mai fie al nimănui.

Agitaţia care o cuprinse era atât de violentă încât începu să se învârtă în jurul camerei. La fiecare trecere, imaginea ei deformată se reflecta în bilele de alamă ale patului. Fereastra era deschisă spre un aer umed, care luase culoarea acoperişurilor. Dincolo de oraş, Amélie îşi închipuia câmpia, fluviul, păduri, sate şi alte oraşe, şi în sfârşit marea. Destinul ei se juca undeva departe şi ea rămânea aici, ca într-o închisoare, prizonieră pe cuvânt de onoare, neputincioasă şi neştiutoare. Cu brutalitate îşi duse amândouă mâinile la gură. Un protest inconştient îi zdruncina întreaga făptură. După câteva momente, trăsăturile i se destinsei o lumină îi apăru în ochi. împinse un scaun lângă dulap, se urcă pe el şi întinse braţul pentru a atinge pe mobilă, în spatele frontonului triunghiular, o

valiză de piele mare, cu mânerul rupt şi învelit cu sfoară.

— Domnul Mazalaigue nu mai întârzie mult, doamnă. Îşi termină lucrul la ora şapte. Dacă vreţi, luaţi loc…

Patroana hotelului, bărbătoasă, păroasă şi serviabilă, cu părul lins şi cu o broşă la gât, îi arătă cu mâna o banchetă, înţepenită între cutia pendulei şi o plantă verde într-un ghiveci mare. Amélie puse jos valiza şi se aşeză pe ea. Doamna se întoarse în spatele tejghelei şi se aplecă asupra unei cărţi. Deasupra capului ei, atârna un anunţ: „Verificaţi restul”. Într-un colţ, lângă uşă, erau sprijinite nişte mincioguri cu plasa rărită. Un miros sărăcăcios de prăjeală venea dinspre bucătărie, ca o mărturisire. Afară sufla vântul, făcând să scârţâie firma. La capătul călătoriei, Amélie se mira de curajul care nu o părăsise pe stradă, în gară, în tren, peste tot. Nici măcar o singură clipă, de la plecare, nu şi regretase hotărârea. Cunoscând ideile lui Pierre, n-ar mai fi putut rămâne nici măcar o singură zi la Paris fără să înnebunească. Cum se va desfăşura întâlnirea lor? Poate că-l va vedea sosind cu o necunoscută la braţ? Poate că locuia în acest hotel cu vreo fetişcană? îşi imagina scandalul, patru sau cinci detalii intime şi fremătă. Fără îndoială că patroana era la curent cu obiceiurile clientului ei. Ar fi fost de ajuns să o întrebe cu amabilitate ca să afle… Dar, în ciuda dorinţei de a şti, Amélie nu voia să-şi arate neliniştea în faţa unei străine. „Am să aflu şi aşa prea devreme. Dacă astfel stau lucrurile, nu spun un cuvânt, îi fulger cu privirea, pe ea şi pe el, mă întorc pe călcâie şi plec… Sau, şi mai bine, îi las să se apropie de mine, îl ascult şi…” Tresări ca şi cum cineva i-ar fi tăiat vorba. Uşa tocmai se deschisese. Patroana surâse într-un fel anume. Pierre intră. Era singur. Uşurată, Amélie nu era în stare să înţeleagă cum de putuse să se aştepte la altceva. În mod spontan, voi să se ridice, să alerge către el. Apoi se răzgândi, ruşinată de graba ei. El nu o văzuse în spatele frunzelor largi ale plantei verzi. Cu un pas indolent se îndrepta spre casieriţă. Era pentru prima oară că Amélie îl surprindea în viaţa lui de bărbat solitar. Fu uluită să constate cu câtă inconştienţă despre ce avea să urmeze o

saluta pe patroană şi întindea mâna să ia cheia camerei sale, atârnată de un cui pe panou:

— Nicio scrisoare, doamnă?

„Aşteaptă o scrisoare de la mine!”, se gândi Amélie. O bucurie sufocantă i se ridică în piept.

— Niciodată seara, spuse patroana.

El tuşi în pumn şi mormăi:

— Cu atât mai rău!

Amélie ciuli urechile la sunetul acelei voci răguşite. Pierre nu fusese răcit când plecase. Răcise la Deauville. Şi ea nu ştiuse nimic. „Sunt sigură că nici măcar nu se îngrijeşte!” Patroana întinse bărbia şi spuse făcând cu ochiul:

— Nicio veste scrisă nu anulează o veste bună: întreabă de dumneavoastră o doamnă, domnule Mazalaigue.

— O doamnă?

Pierre se întoarse. Privirea îi căzu pe Amélie. Era atât de puţin pregătit să o vadă, încât, o fracţiune de secundă, o examină cu un aer împietrit, ca şi cum n-ar fi recunoscut o. Subit, un val de bucurie îl cuprinse, îi lumină faţa:

— Amélie! Ce cauţi aici?

O luase de mână, făcând-o să se scoale în picioare şi să vină lângă el. Dar după ce visase la această îmbrăţişare, tot corpul Améliei înţepenise de neîncredere. Oare privirea înduioşată a patroanei o stânjenea să-şi arate tulburarea, sau se înşelase asupra propriei sale capacităţi de indulgenţă? ghicindu-i tulburarea, Pierre îi dădu drumul la mâini, luă valiza şi spuse:

— O să-mi explici totul sus. Haide…

În camera mică şi curată, mobilată cu un pat mare, cu o singură pernă, Amélie adulmecă aerul cu reaua-voinţă a unei pisici mutate din casa ei. Deşi vedea paltonul lui Pierre” agăţat în cuier, aparatul de bărbierit şi periuţa de dinţi aşezate pe masa de toaletă, papucii zăcând pe podea, simţea că în aceste locuri era o intrusă.

— Şi acum povesteşte, zise Pierre. Ce se întâmplă? De ce-ai venit?

Cum nu voia ca el să ştie că era geloasă, răspunse simplu:

— Nu-mi face plăcere să te ştiu departe.

Ar fi putut să se mire, să-i reproşeze că a acţionat cu o uşurinţă vinovată sau, cel puţin, să fie nemulţumit de cheltuiala pe care o provoca un asemenea capriciu, dar era atât de surescitat de prezenţa nevestei sale, încât singura lui preocupare era să n-o contrarieze cu nimic.

— Te înţeleg! o aprobă cu veselie. Te-ai gândit: mâine e duminică. Ce-am să fac fără el? Ce-o să facă el fără mine?…

— Exact! şopti din vârful buzelor.

— Şi hop! Fără să te mai gândeşti, ai luat trenul… ai îndrăznit să iei trenul singură!…

— N-aveam încotro!

— Ce surpriză plăcută, Amélie! Am rămas cu gura căscată! Nu mai ştiu ce să zic, ce să fac!

— Sper că nu te deranjez prea tare! reluă ea cu o intonaţie acră în voce.

— De ce să mă deranjezi?

— Poate că ai obligaţii… oameni de primit… vizite de făcut…

El o examină cu o stupefacţie amuzată. În loc să se aşeze, ca rămase în picioare cu mănuşile pe mâini, cu pălăria pe cap şi cu umbrela sub braţ.

— Ce oameni? Ce vizite? întrebă el. Nu cunosc pe nimeni aici!

Ea clipi şi scoase un suspin de compasiune perfidă:

— Adevărat? Cât trebuie să te plictiseşti!

— Da, bineînţeles că mă plictisesc!

— Nu ştiam că te poţi plictisi la Deauville! Am să sfârşesc prin a te compătimi!…

Dintr-odată, el strânse din dinţi. Pielea de pe frunte se încreţi deasupra sprâncenelor negre şi stufoase. Ochii îi scăpărară.

— Pentru ce-mi spui asta?

Ea îl înfruntă cu ochi dispreţuitori, cu buza de jos tremurând uşor:

— Pentru nimic.

— Ba da. Ai ceva şi nu vrei să spui. Explică-te.

Ea simţi că se pusese într-o poziţie proastă, lăsând să i se citească supărarea. „Nu aşa trebuie să-i vorbesc. M-am lăsat târâtă de cuvinte. Acum, el e cel care are dreptate şi eu cea care mă înşel. E în avantaj. Şi o ştie”.

— Amélie – reluă el –, ar trebui să-ţi fie ruşine să mă bănuieşti…

Ca pălmuită, ea-şi pierdu respiraţia, păli şi exclamă:

— Nu te bănuiesc deloc!

— Ba da, mă bănuieşti! Mă crezi capabil de nu ştiu ce blestemăţii în lipsa ta!

— După cele ce mi-ai spus despre tine, mi-ar fi şi greu să cred altfel.

— Doar n-o să reluăm discuţia din seara aia?

— Te-ar contraria?

— Mult. Sper că m-am făcut înţeles…

Ea avu un mic surâs reţinut.

— Oh, dar te-am înţeles! Te-am înţeles foarte bine!

— În felul tău! Ai prea multă imaginaţie, Amélie. Complici totul. Încurci totul. Dragostea noastră e atât de simplă!…

— Dragostea noastră? întrebă ea cu o intonaţie ironică, ca şi cum acest cuvânt ar fi pierdut orice fel de semnificaţie pentru ea.

— Exact, dragostea noastră! Te iubesc, Amélie. Îmi petrec viaţa cu tine. Şi nimic nu mă interesează şi nimic nu există în afară de tine…

Ea îi aruncă o scurtă privire de control. Nu minţea. O caldă sinceritate îi tulbura faţa. Renunţând să-i taie vorba, se lăsă pradă inflexiunilor acestei voci pătrunzătoare:

— N-ai a te teme de nimic din trecutul meu. Nu eşti prima femeie pe care am cunoscut-o, e adevărat! Dar eşti mai mult decât atât: eşti prima femeie pe care o iubesc. Singura. Cu tine totul e nou…

Incapabilă să ştie dacă fusese convinsă sau pur şi simplu fermecată, ea închise ochii pe jumătate. I se părea că soarbe ceva bun. Nervii i se destinseră. Inima i se

linişti. Pentru o ultimă dată, în mod vag, ar fi vrut să strige, să afirme, să ceară, dar ce? Nu mai găsea cuvinte de mânie.

— Mi-e atât de teamă să nu te pierd! gemu ea dintr-odată.

Tot-trupul ei porni înainte. El o primi în braţe, cu pălăria într-o parte, cu ochii plini de lacrimi. Înfricoşată, descurajată, murmură:

— E prea greu fără tine! Dacă m-ai minţi, aş prefera să mor!... Niciodată, nu-i aşa? niciodată nu ai să-mi fii necredincios!...

— Ţi-o jur.

— Nu eşti supărat pe mine că am venit?

— Îţi mulţumesc.

— Mă iubeşti?

Cum el se apleca s-o îmbrăţişeze, Amélie se afundă în ochii lui întunecaţi şi-şi pierdu cunoştinţa de sine.

Clopoţelul restaurantului îi aduse la realitate. Întinşi pe pat, deciseră că, în seara aceea, se vor lipsi de masă.

În timpul deplasărilor, Pierre lucra şi duminica, dar numai până la prânz. Refuzând să se despartă de bărbatul ei, nici măcar ca să se plimbe pe malul mării, Amélie mergea cu el în micul hotel de lângă gară, unde se afla şantierul. Acolo, aşezată pe o ladă, pe un coridor, îi privea pe Pierre şi pe cele două ajutoare ale sale malaxând o pastă brună într-un hârdău şi întinzând-o pe podeaua de ciment. În genunchi, eu spatele aplecat, cu o mistrie ţinută cu amândouă mâinile, împingeau, întindeau, nivelau această materie rece şi densă, ca şi cum ar fi uns cu dulceaţă o enormă tartină. Lucrarea înainta încet. Din când în când, Pierre se oprea, lua nişte măsuri cu un metru pliant şi scria nişte cifre pe un carnet. Părea important şi sigur de el. Tunica lui albastră era pătată cu vopsea şi mustăţile pudrate cu talc. Un muc de ţigară stinsă îi atârna în colţul buzelor. Puţin înainte de prânz, se refugie la toaletă ca să se spele şi să se schimbe. În faţa Améliei apăru un bărbat cu pantaloni gri în dungi şi cu haină neagră cu revere înguste, închisă la trei nasturi, în locul

celui dinainte. Nodul cravatei se odihnea între cele două extremităţi ale dublului guler scrobit. Îşi pusese pe cap o pălărie tare de pai cu panglică violet şi neagră şi fuma o ţigaretă. Ea îl găsi frumos, neobişnuit şi de temut.

Mâncară împreună în salonul pensiunii, umed şi rece. Trei mese din cincisprezece erau ocupate: doi comis-voiajori, patroana şi o tânără femeie brună, destul de drăguţă, cu ochii albaştri şi cu ten de lapte. Îşi terminase desertul şi, în aşteptarea cafelei, îşi sprijinise bărbia în palme. Privirea ei languroasă era îndreptată spre Pierre. Un val de sânge se sui în obrajii Améliei. Indignată de manevrele intrigantei, nu ştia ce atitudine să ia. Să riposteze printr-o privire furibundă? Să-l roage pe bărbatul ei să-şi schimbe locul? Să facă o remarcă neplăcută cu voce tare? Se chinui astfel până în clipa în care necunoscuta se ridică şi se apropie de calendarul mareelor, prins pe perete chiar deasupra mesei vecine. Spre acest afiş şi nu spre Pierre se îndrepta de câteva minute toată atenţia acelei femei. Uşurată şi confuză, Amélie regretă că se lăsase o dată în plus pradă unui sentiment părtinitor. „E o rămăşiţă de ieri. Trebuie să mă obişnuiesc să fiu rezonabilă. Din fericire, el n-a băgat nimic de seamă”.

După ce băură cafeaua, Pierre propuse să facă un tur pe plajă. Ieşiră. O perdea de ceaţă venită din larg se abătuse peste coastă. Strada plutea într-o baie de aburi cenuşii. Pierre era dezolat că timpul trăgea a ploaie. Întrucât Amélie nu văzuse niciodată marea, lui i-ar fi plăcut ca ea s-o descopere scăldată în razele fierbinţi ale soarelui şi cu multă lume pe faleză.

— Acum cincisprezece zile, toate hotelurile erau încă deschise – spuse el. În momentul acela ar fi trebuit să venim. Acum, totul e mort, nici nu poţi să-ţi dai seama…

Ea protestă, susţinând că nu venise la Deauville ca să admire peisajul, ci ca să-şi întâlnească bărbatul. Strânsă lângă el, mergea cu paşi mici spre scuarul de abur lăptos care se deschidea între două case. La fel ca această lumină de infinit, zgomotul rostogolit al valurilor o atrăgea înainte. Ieşiră într-o piaţă înconjurată de birje gânditoare,

ocoliră o peluză cu iarbă verde şi, deodată, înţepeniră, ca şi cum ar fi ajuns la capătul lumii. Pământul se termina acolo printr-o plajă goală, părăsită, îmbibată de reflexe azurii şi mov, înţepenite în băltoace. După aceea urma marea, de un verde palid, în zona nisipurilor scufundate, şi de culoarea oţelului în partea dinspre orizont. Din această apă, întinsă până unde se pierdea vederea, se ridica zgomotul unei munci intense. Răzând valurile, vântul biciuia obrajii cu un miros ascuţit de alge şi de sare. Pescăruşii ţipau, albi, flămânzi, sfâşiaţi de briză.

— Priveşte, Amélie. La dreapta ta, la picioarele colinelor, e Trouville. Vezi farul? Portul e undeva pe acolo! Şi, în faţă, Anglia.

— Anglia? repetă ea pe un ton neîncrezător.

Mirarea ei aducea a frică. Palidă, cu gura întredeschisă, cu ochii larg deschişi, se sprijinea de braţul soţului ei, ca şi cum ar fi simţit nevoia să-l simtă lângă ea ca să suporte un spectacol atât de grandios. Câţiva trecători, oameni de prin partea locului, fără îndoială, se plimbau pe o alee de scânduri, construită pe marginea plajei. Cafenelele în aer liber mărgineau aicea. Dar toate mesele erau goale. O rouă de perle strălucea pe spătarele scaunelor de fier. Câteva umbrele de soare lăsau să le atârne de-a lungul prăjinii aripi multicolore şi moi. În faţa hăului ceţos, bubuitor, un regiment de cabine goale, montate pe roţi, îşi aliniau acoperişurile în accent circumflex. Pierre o sfătui pe Amélie să se adăpostească în spatele uneia dintre aceste construcţii ca să-şi scoată ghetele şi ciorapii.

— Ca să fac ce? întrebă ea.

— O să ne muiem picioarele.

Şi se descălţă ca să dea exemplu. Ea îl examina cu un surâs scandalizat:

— Nu se face, Pierre! Dacă ne vede cineva?

— Aici, oamenii sunt obişnuiţi cu asta.

— Nu mă minţi?

Cu picioarele goale, ţinându-se de mână, înaintară pe plajă. Pe măsură ce se apropiau de apă, nisipul devenea

mai tare. Valurile lipsite de răutate îşi rotunjeau spatele şi se spărgeau de malul pe care se răspândea spuma lor albă, zgomotoasă şi repede reînghiţită. La fiecare revărsare, Amélie, neliniştită, îşi înfigea unghiile în braţul bărbatului ei. Ca s-o încurajeze, el îşi sumese pantalonii şi intră în apă până la glezne. Ea îl urmă, cu fustele adunate în faţă ca un balon. Muşcătura frigului la picioare o făcu să scoată un strigăt. Apoi începu să râdă, îşi plecă privirile şi se clătină puţin văzând cum tremură, Cum o înconjoară şi cum fierbe în jurul ei pânza de spumă jucăuşă.

În acest timp, Pierre îşi privea nevasta cu dragoste, ca şi cum i-ar fi mulţumit că există, înregistrând imaginea pe care n-o va uita niciodată. În picioare, înfăşurată într-un exces de pânzeturi, cu pălăria gata să-i zboare de pe cap la fiecare pală de vânt, ea întindea spre orizont o faţă de copil roz şi nesăţios. Un val mai puternic decât celelalte îi stropi până la genunchi. Se dădură grăbiţi înapoi. Amélie îşi lăsă jos fustele şi-şi trecu limba peste buzele sărate. Pierre o luă de braţ. Îşi continuară plimbarea mergând la marginea externă a plajei, acolo unde murea asaltul îndârjit al valurilor. Biciuită de stropii lor, Amélie avea impresia că înfruntă, împreună cu bărbatul ei, vitregiile existentei. După împăcarea din ajun, o fantastică poftă de viaţă, de luptă, de dragoste, făcea să-i alerge mai repede sângele prin vine.

— Oh, Pierre! suspină că sunt atât de fericită! Aş vrea ca toţi cei pe care-i iubesc să simtă acelaşi lucru ca mine în clipa aceasta!

Se gândea la tatăl ci, la Denis şi regreta că nu sunt lângă ea.

— O să le scriem de aici. O să le povestim tot. Vrei, Pierre? spuse ca eu voce joasă.

În loc de răspuns, el o strânse în braţe şi o îndoi sub o lungă sărutare.

Cu ochii pe jumătate închişi, ea se lăsă umplută de şoapte asemenea unui ghioc. Dragostea ei era pe măsura aerului şi a mării.

Mai târziu, cum vântul se răcea, făcură cale întoarsă,

se încălţară şi se instalară pe terasa unei cafenele, la marginea promenadei de scânduri. Cu şorţ alb şi vestă neagră, un chelner se repezi să servească aceşti clienţi nesperaţi. Cu hotărâre, pentru Amdlie şi pentru el, Pierre comandă cidru. Chelnerul avu o expresie dispreţuitoare. Norii alergau pe cer, lăsând să se târască o ceaţă amorfă la rasul valurilor. Pierre privea în depărtare, ca şi cum ar fi aşteptat întoarcerea unui vapor.

— Când mă gândesc că ai fi putut să nu vii! zise el în sfârşit.

— Am ezitat mult.

— De ce?

— Din cauza cheltuielii, răspunse pe tonul unei bune gospodine”.

El făcu un gest vag:

— Puţin îmi pasă de cheltuială!

Chelnerul puse cele comandate pe masă, avu un surâs de aprobare şi se depărtă tărându-şi picioarele.

— Totuşi, trebuie să fim rezonabili! Cât te costă pensiunea?

— 4, 50. franci.

— Pentru amândoi asta înseamnă 9 franci. Şi tu primeşti 5 franci cheltuieli de deplasare pe zi, nu-i aşa?

— HHH

— E o nebunie!

— Nu te mai gândi la asta.

Îşi duse paharul la gură. Ea voi să facă la fel, trase o duşcă de cidru, primi un şoc în nări, strânse pleoapele care i se umeziseră şi spuse:

— Ba da, Pierre, trebuie să mă gândesc. Trebuie să mă gândesc pentru amândoi… O să plec mâine…

— Ah, nu! exclamă el.

— De ce nu? Voiam să te văd, pur şi simplu, să petrec un moment împreună cu tine… S-a făcut… Sunt liniştită…

El nu se lăsă păcălit de această minciună. În timp ce că îi vorbea ca o femeie maturizată în indulgenţă şi economie, el citea pe faţa ei semnele setei de dragoste. Or, lui îi plăcea ca ea să fie posesivă în pasiune, geloasă,

neîndemânatică, barbară. Pentru nimic în lume n-ar fi dat aceste salturi de dispoziţie pe certitudinea unui viitor lipsit de strălucire.

— Prefer să nu mă întorc cu nimic, dar să te am cu mine! O să ne amintim mereu! Va fi călătoria noastră de nuntă! Şi acum, termină-ţi repede paharul. S-a făcut prea frig ca să rămânem pe loc. Am să-ţi arăt oraşul…

Pe stradă îi oferi galant braţul. împreună se opriră în faţa marilor hoteluri închise, numărară ferestrele, admirară decoraţia faţadelor cu abside laterale de lemn ars şi făcură supoziţii asupra preţului camerelor: cel puţin 10 până la 15 franci pe zi. În spatele gardurilor de o albeaţă de cretă se oglindeau întinse grădini verzi. Vilele, cu obloanele închise, cu acoperişurile strălucitoare, îşi începuseră somnul hibernal. Amélie spunea:

— Care dintre aceste două case ţi-ar plăcea mai mult? Cea cu trei balcoane sau cea cu terasă?

— Cea cu terasă e prea modernă! răspunse Pierre. N-aş vrea-o pentru nimic în lume!

— Greşeşti. Mie, dacă mi-ar fi dală, i-aş schimba pur şi simplu culoarea faţadei şi aş scoate coloanele de la intrare.

Se ridica în vârful picioarelor ca şi vadă mai bine ce ascundeau grilajele şi tufele de arbuşti, condamna un detaliu de arhitectură, era de acord cu un altul, se instala peste tot ca la ea acasă-şi, imediat după aceea, râdea de neruşinarea ei. Salutară de asemenea cazinoul, terenul de curse, câteva magazine goale cu firme cunoscute… Deşi viaţa se retrăsese din toate aceste lo –, curi, Amélie părea că aude în inima ei ecoul foarte slab al unei agitaţii costisitoare, lipsită de griji şi veselă. În mod inconştient, îşi supraveghea modul de a umbla, îşi cambra talia şi îşi lăsa capul într-o parte ca să pară mai destinsă. Ochii îi străluceau de plăcere. Când să se întoarcă la hotelul pensiune „L’Étoile-Normande”, îl strânse de mână pe Pierre şi-i şopti: „Mulţumesc”, ca şi cum graţie lui ar fi participat, timp de câteva ora, la distracţiile sezonului monden.

5.

Opt zile după întoarcerea la Paris, Pierre fu chemat ca să plece la Grenoble. De data aceasta nici nu îndrăzni să-i propună nevestei sale să-l urmeze. Experienţa de la Deauville îi arătase că, ţinând seama de cheltuielile suplimentare pentru transport şi pentru sejur, să călătorească împreună ar fi însemnat să lucreze aproape pe gratis. În dimineaţa plecării, Am61 le voi să-i facă ea însăşi valiza. El o privi înduioşat şi vinovat. Cu cât se arăta ea mai curajoasă, cu atât regreta el mai tare că trebuie s-o părăsească. Ea verifica ciorapii:

— Îţi pun patru perechi. E de ajuns?

— Ah, da…

— Şi şase batiste?

— Foarte bine.

— Cred că n-am uitat nimic…

El se pregătea să-i răspundă că n-avea nicio grijă în această privinţă, când, deodată, ea întoarse spre el o faţă palidă, cu privirea neliniştită, încărcată de umbră şi de lacrimi.

— Ea treia oară că mă laşi singură de la căsătoria noastră.

El plecă ochii. La ce bun să protesteze? Avea dreptate. Viaţa lor era absurdă.

— Ai puţină răbdare, Amélie. O să-mi dea până la urmă un post la serviciul tehnic.

— Când?

— Nu ştiu. Peste trei ani, peste patru. Când bătrânul Stern o să iasă la pensie…

— Şi până atunci, nicio schimbare?

— Nu… E foarte neplăcut… recunosc…

— Dacă n-ar fi decât neplăcut, Pierre! Dar e grav. Grav – pentru noi, pentru viitorul nostru. Ce suntem noi doi de fapt? Tu mă iubeşti şi eşti mai mult în provincie cu nişte lucrători, decât la Paris cu mine, şi eu te iubesc, şi-o văd pe portăreasă, pe măcelar, pe brutăreasă, în loc să te văd pe tine!…

— E soarta tuturor căsniciilor în care bărbatul

lucrează.

— Şi în care femeia nu lucrează!

— Ai vrea să lucrezi?

— Da. Dar împreună cu tine.

Uluit, el ridică bărbia, ca pentru a măsura înălţimea unei bariere:

— Cu mine? La societatea „Ozolithe”?

— Întocmai, mă întreb…

Amélie închise capacul valizei. Poate că Pierre nu simţise nevoia să-şi consacre tot timpul nevestei. Poate că nu concepea, aşa cum făcea ea, că trebuie întotdeauna să gândească, să acţioneze, să doarmă şi să respire în doi?

— Nu, Pierre, aş vrea să lucrez cu tine, într-un magazin. Să avem un magazin al. nostru. Să ne luăm împreună responsabilităţile. Să câştigăm sau să pierdem bani împreună. Înţelegi? Nu face ochii ăştia mari. Dacă am găsi o mercerie, de exemplu? Mă pricep…

— Dar eu nu! mormăi el. Mă vezi pe mine într-o mercerie, ocupat să măsor panglici sau să vând nasturi de pantaloni?

Ea protestă:

— Am vorbit de mercerie, dar ar putea fi altceva. Un magazin de fierărie., sau de vopsele…

— Şi cu ce îl cumpărăm?

— Ni s-ar face credit, poate… Nu ştiu… Trebuie să ne interesăm…

— Ne-am înţeles! spuse Pierre, o să ne interesăm. Dar nu-ţi face iluzii în legătură cu asta. Fără capital n-ai să obţii nimic. Şi capital nu avem. Lasă-mă mai bine pe mine să vorbesc cu directorii mei. O să le explic situaţia noastră. Poate că or să găsească o posibilitate să mă înlocuiască cel puţin pe şantierele secundare.

Ea cedă sub această avalanşă de cuvinte călduţe. Obiecţiile lui Pierre erau, desigur, judicioase. Dar dacă el era în rolul soţului care refuză să se lase sedus de o himeră, ei îi revenea rolul de nevastă care încearcă să-l trezească la speranţa unui viitor mai bun. Până când o femeie nu-l scoate din obiceiurile sale, bărbatul continuă

să-şi folosească mintea şi puterile în aceeaşi direcţie. Asta încerca ea să-i explice, chiar şi în ultima clipă, pe peronul gării. În mod vizibil, el era mai puţin interesat de aceste cuvinte înţelepte decât de gura care le pronunţa. Câteva secunde înainte de plecarea trenului, o îmbrăţişă încă o dată, cu un aer de dragoste disperată, de furie rugătoare, care o atinse până în adâncul sufletului.

Rămasă singură, ea-şi înghiţi lacrimile şi se jură că va profita de lipsa soţului ca să redreseze situaţia. Nu putea fi imposibil să descoperi un magazin de cumpărat cu largi facilităţi de plată. Când Pierre se va întoarce, va afla că tânăra lui nevastă dăduse dovadă de iniţiativă şi că li se propuneau patru sau cinci afaceri, una mai tentantă decât cealaltă, între care nu avea decât să aleagă. Era atât de sigură de reuşită, încât timiditatea ei naturală nu o reţinu să facă primele demersuri. În mod metodic, se informă pe la negustorii din cartier, consultă mica publicitate a gazetelor specializate şi vizită prăvăliile care-i fuseseră semnalate.

Încă de la început, rezultatele se arătară jalnice. Pentru cea mai mică prăvălie, capitalul era evaluat la cinci sau şase mii de franci. Şi proprietarii, dacă făceau credit, cereau un avans mare la semnarea contractului. Amélie se mira că nu era mai bine înţeleasă. Trebuiau s-o creadă pe cuvânt când spunea că niciun fel de datorie n-o speria, numai să i le lase timp s-o plătească. Un consemn de ostilitate îi unea împotriva ei pe toţi proprietarii. Pe măsură ce zilele treceau în curse dezamăgitoare, ameninţarea eşecului se preciza în ochii ei. În ajunul întoarcerii lui Pierre se mai duse la încă o agenţie, despre care se vorbea foarte bine în cartier. Instalat la birou, pe un fundal verde, directorul, un om mic, uscat şi chel, cu nasul prins într-un lornion, începu s-o interogheze pe Amélie cu precauţiunea curtenitoare a unui duhovnic:

— Aţi stabilit ce fel de comerţ anume doriţi? Comerţ de dame, librărie, alimentaţie, bazar, vopsele…

— Nu ştiu prea bine! zise Amélie. Am să mă hotărăsc în funcţie de preţuri.

El îşi înfundă degetele în buzunarele vestei:

— Înţelept răspuns! De câţi bani puteţi dispune?

Amélie se simţi devenind transparentă, întoarse privirile şi murmură:

— Faceţi-mi nişte oferte, am să vă spun dacă îmi convin.

— Şi încă, dragă doamnă, trebuie să ştiu dacă vă interesează fonduri de comerţ de primă importanţă.

— Nu, domnule, nu de primă importanţă – spuse ea cu un efort.

— Bun. Cred că ghicesc ce vă trebuie. Un frumos magazin de marochinărie pe rue d'Aboukir. O afacere în plină dezvoltare. Cam pe la 8.000. Poate fi luat imediat…

— E încă prea scump.

— Prea scump?

Ridică din sprâncene pe deasupra lornionului. Ea regretă că venise.

— Numai dacă – reluă ea – proprietarul nu acceptă plăţi eşalonate. Mai ales asta caut.

— Va fi de acord dacă-i oferiţi garanţii suficiente. Dar ştiu că, în orice caz, vrea două mii cinci sule peşin. E rezonabil.

Ea nu îndrăzni să-i mărturisească faptul că economiile lor se ridicau la 350 franci.

— Foarte rezonabil. Dar… nu-mi place marochinăria.

— Şi ce-aţi spune atunci de o mică mercerie la 7.000, jumătate banii jos, în cartierul Barbès-Rochechouart?

— Merceria nu-l interesează pe soţul meu.

Bărbatul îi aruncă o privire incisivă:

— E la curent cu demersurile dumneavoastră?

— Bineînţeles! spuse ea roşind.

— Ar trebui să veniţi împreună cu el.

— E plecat într-o călătorie.

— La întoarcerea sa…

Înţelese că interlocutorul său nu o mai lua în serios. îi surâdea, amabil şi distant, ca unui copil.

— Iată o listă pe care o veţi putea consulta cu folos, reluă el. Am să-i dau instrucţiuni negociatorului nostru şi

mă voi întoarce peste cinci minute. Dacă vă interesează ceva, bifaţi pe listă cu creionul…

O jumătate de oră mai târziu, istovită, ieşea din birou cu lacrimi în ochi, după ce trecuse în revistă vreo cincizeci de propuneri admirabile şi inacceptabile. I se părea că negustorii nu aveau aceeaşi noţiune a banului cu ea. Acolo unde ea număra cu sutele de franci, ei numărau cu miile. Era mereu în urmă cu un zero faţă de ei. Ca să-şi facă datoria până la capăt, se duse la un negustor de umbrele, a cărui adresă i-o dăduse agentul imobiliar. Într-o prăvălie minusculă, plină cu mătăsuri negre şi cu mânere de umbrelă sculptate, o primiră doi bătrânei amabili. O lumină de doliu emana din modelele expuse în vitrină. Prin uşa din fund, deschisă, se zărea atelierul în care, pe un banc, zăceau mătăsuri funebre şi schelete umbreliforme. Amélie încercă să şi-l imagineze pe Pierre în acest decor straniu, se înfioră de insteţe şi întrebă condiţiile care, după agentul imobiliar, erau „de discutat”: şase mii, din care două mii bani jos.

— E pe gratis. Am să vă arăt registrele. Dacă am ţine cont de cifra noastră de afaceri, ar trebui să cerem…

Bătu în retragere, cu sentimentul că epuizase ultima şansă de succes.

Pregătise o mică gustare, dar abia o atinseră, mai înfometaţi de mângâieri decât de mâncare. Nebăgate în seamă, pâinea, vinul, carnea rece şi fructele rămaseră pe masă, în timp ca lampa se stingea şi patul primea căderea a doua corpuri pe jumătate dezbrăcate şi înlănţuite violent. Recăpătându-şi cunoştinţa de sine în braţele lui Pierre, Amélie îşi aminti că se hotărâse să nu-i spună nimic despre demersurile ei. Dar acum, lângă el, plină de el, simţea că-l iubea prea mult ca să-i ascundă ceva. Ghemuită la pieptul lui, îl asculta vorbind despre şederea la Grenoble. Se plictisise atât de rău, încât de zece ori fusese pe punctul să-i scrie nevestei sale să vină să i se alăture! L-ar fi ascultat? Sau ar fi avut înţelepciunea să reziste invitaţiei lui? Şi, de altfel, ce făcuse ea în lipsa lui? Voia să ştie tot. O strângea în braţe, foarte tare, ca pentru a-i smulge şi

ultimul secret. Beată de dragoste, ea începu povestea insucceselor sale. De la primele cuvinte, el se minună:

— Cât eşti de încăpăţânată! Credeam că nici nu te mai gândeşti la chestia asta! Dar unde-ai găsit curajul să te duci să-i vezi pe toţi aceşti oameni şi să discuţi cu ei?…

Ea fu flatată de admiraţia pe care i-o arăta şi, desigur, făcu pe modesta:

— N-ai fi avut timp să te ocupi tu de astea. Iar eu ştiam exact ce fel de comerţ mi-ar fi convenit. Toată lumea a fost foarte drăguţă cu mine. Am vizitat mai întâi o lăptărie, apoi o băcănie…

Răsturnată în braţele bărbatului ei, cu cămaşa mototolită, cu sânii îndureraţi, cu ochii înecaţi de întuneric, cita cu seriozitate nume şi cifre, vorbea de plăţi amânate, de drepturi de închiriere şi de bilete de cambie.

— În disperare de cauză, m-am adresat unei agenţii.

— Ce fel de agenţie?

— Unei agenţii imobiliare.

Începu să „râdă:

— Amélie într-o agenţie imobiliară! Nu-mi pot reveni!

Ea se întoarse puţin, îl atinse cu genunchii ei reci. Unghiile ei de la picioare zgâriară un călcâi tare care se retrase:

— Exact, unei agenţii imobiliare… Informaţiile pe care le-am căpătat au sfârşit prin a mă descuraja. Ieri, aş fi plâns de supărare când m-am întors plouată acasă! Nu poţi să înţelegi! Eram atât de sigură! Voiam atât de tare!…

Oftaturi adânci îi întretăiau cuvintele. Se zbătea, ca şi cum ar fi avut febră:

— Acum ştiu că n-avem nicio speranţă şi că vom duce totdeauna viaţa de-acum!…

— Nu-i aşa, Amélie. Sunt atât de hotărât ca şi tine să se schimbe situaţia. Numai că tu, tu nu ai răbdare. Te porţi ca un copil, fără să te gândeşti, fără să socoteşti. Cu începere de astăzi, dacă vrei, o să punem bani deoparte ca să cumpărăm un fond de comerţ…

— O să dureze ani de zile!

— Poate. Dar toţi aceşti ani îi vom trăi cu un scop în

faţa ochilor… Şi asta e cel mai important…

Fără să se lase convinsă de cuvintele lui, Amélie îl ascultă cu recunoştinţă. După ce-şi dovedise independenţa şi maturitatea, alergând prin prăvălii de vânzare, găsea că eră delicios să se trezească, candidă, moale şi prizonieră, la umbra unui soţ protector.

A doua zi, întorcându-se de la lucru, la prânz, Pierre îşi îmbrăţişă nevasta şi o anunţă cu o voce surdă:

— O veste proastă, Amélie.

— Ce s-a întâmplat?

— Peste trei zile, un nou şantier.

— O să pleci iarăşi? întrebă ea abia şoptit.

— Da, lunea viitoare, la Maubeuge.

El se aşeză cu capul plecat. Pe faţă îi era întipărită o mare furie. O venă bifurcată îi bătea în mijlocul frunţii. Dădu cu pumnul în genunchi şi mârâi:

— M-am săturat!… Exagerează!… Nu mă lasă măcar să-mi trag sufletul!… Puţin îmi pasă de primele lor!… Am să le-o spun!… N-au decât să se descurce cum ştiu!…

Părea atât de amărât, încât, uitându-şi propriul necaz, ea se precipită spre el, îl luă cu braţul pe după gât şi îi murmură cuvinte calde. Schimbându-şi rolurile, ea era acum cea care îl îndemna să aibă răbdare şi să se resemneze. Uitase hotărârile înţelepte pe care le luaseră în ajun? Să nu sară în sus în faţa constrângerilor pe care i le impunea o meserie care le complica existenţa. Să economisească, ban cu ban, suma necesară instalării lor într-un magazin frumos.

— Ai dreptate! spuse el în sfârşit. Mă înfurii prosteşte. Dar mi-e greu… E… aproape de nesuportat!…

— Cât ai să stai acolo? întrebă ea cu inima strânsă.

El ridică capul:

— Şantierul e foarte mic. 50 de metri pătraţi. În şase zile se termină.

— Şi te superi pentru şase zile?

Ea încercă să surâdă cu o vitejie maternă. Dar lacrimile femeii îndrăgostite îi scânteiau în ochi. Văzând-o atât de curajoasă şi atât de slabă în acelaşi timp, avu

pentru ea un sentiment de stimă cu totul nou, pe care nu l-ar fi putut defini nici el însuşi. „M-am gândit la ea nu cu dragoste, ci cu prietenie!”, îşi spuse el. Această constatarc îl lăsă gânditor. După câteva momente, Amélie îl luă de mână şi îl conduse la masă.

Prin toate uşile deschise, trenul se golea de călători. Stând în vârful picioarelor, Amélie căuta faţa lui Pierre în lenta mulţime de oameni care înainta spre ieşire. Deodată îl văzu la zece paşi de ea. îi surâdea, prost ras, arătând bine. îi striga ceva. Ea voi să-i sară în întâmpinare, dar persoane încărcate cu bagaje o împiedicară. Trebui să aştepte până ce curentul îl aduse pe soţul ei până la ea. În sfârşit se întâlniră, se îmbrăţişară, îmbrânciţi de mulţimea indiferentă care continua să meargă.

— Ai călătorit bine? întrebă ea.

— Excelent. De altfel, după cum vezi, n-am fost singur!

Abia atunci, Amélie văzu că un bărbat se afla lângă Pierre.

Îi trebuiră câteva secunde ca să-l recunoască pe domnul Hautnoir, negustorul de vinuri, pe care îl întâlnise la „Halba de aur”. Scurt în picioare, cu burta înainte, o privea pe Amélie cu nişte ochi languroşi. Buzele lui cărnoase se deschideau într-o barbă de un blond roşiatic, scurtă, aspră şi bifurcată.

— O coincidenţă! spuse el. Eram în Belgia de vreo cincisprezece zile cu nişte afaceri. Astăzi dimineaţă, iau trenul la Namur. Şi, la Maubeuge, pe cine văd că se urcă în compartiment? Prietenul Mazalaigue în persoană!...

Amélie avu bunăvoinţa de a-şi manifesta surpriza şi mulţumirea ce se aşteptau de la ea. Dar, de fapt, era dezolată că prezenţa unui străin o împiedica să vorbească în voie cu soţul ei. Pierre, în schimb, părea foarte bucuros de această împrejurare. Remarcând că domnului Hautnoir îi venea greu să se ţină după ei, din cauza corpolenţei şi a picioarelor sale scurte, o strânse pe Amélie de braţ, îndemnând-o să meargă mai încet. În sfârşit, ajunşi la portiţa de ieşire, negustorul de vinuri îşi ridică pălăria şi

zise:

— Am să vă părăsesc. Trebuie să mă ocup de bagaje. În tot cazul, vă aştept duminică, nu-i aşa?

— Duminică, la ora cinci, la „Halba de aur”, spuse Pierre. Ne-am înţeles.

Domnul Hautnoir se înclină în faţa Améliei, strânse mâna lui Pierre şi se îndepărtă legănându-se pe picioarele sale scurte.

— De ce ţi-ai dat întâlnire duminică? întrebă Amélie.

— Nu mie mi-am dat întâlnire, ci nouă!

Surâdea bine dispus şi nu prea inteligent. Ea fu agasată de atâta mister:

— Ce vrea de la noi?

— Ei poftim! Cred că ţine la noi!

— Şi ce-i cu asta?

— Îi face plăcere să ne întâlnească. Nu-i putem refuza asta! E atât de simpatic!

— Eu nu găsesc.

— Când o să-l cunoşti mai bine, o să-ţi schimbi părerea.

Înţelese că se distra să-i stârnească curiozitatea ca s-o tachineze. Acest fel de a fi o dezamăgi; i-ar fi plăcut mai puţină glumă şi mai multă afecţiune în relaţiile lor, după o săptămână de despărţire.

În timpul călătoriei cu metroul, el încercă să-i povestească viaţa pe care o dusese la Maubeuge, dar, asurzită de zgomotul roţilor, ea n-auzi nici jumătate din ce-i spunea. Abia când intrară în camera lor avu cu adevărat impresia că-şi regăsise bărbatul. El puse jos valiza, o luă pe Amélie de talie şi o ridică de la pământ cu un râs gros de căpcăun. În acelaşi timp, încercă să o sărute pe gât. Gâdilată de mustaţa lui, ea avu un hohot de râs nervos, se trase înapoi, scăpă din mâinile lui şi căzu pe pat. Crezu că el avea să profite de această cădere ca să se aplece asupra ei şi s-o antreneze într-o voluptuoasă luptă. Dar el rămăsese în picioare, cu mâinile în şold şi cu privirea maliţioasă. Ea se ridică în coate, puţin jignită că el îşi înfrânase elanul, în ciuda consimţământului ce se putea

citi pe faţa ei. Hotărât lucru, nu era în starea lui normală. Se gândi la o infidelitate la Maubeuge, încruntă din sprâncene şi întrebă:

— Ce-i cu tine, Pierre?

— Nimic! spuse el, cu un surâs neghiob.

— Găsesc că te porţi. ciudat cu mine. Îmi ascunzi ceva?

— Poate.

— Nu vrei să spui?

— Ba da.

— Ei bine, atunci vorbeşte!

— Mă tem să nu ţi se facă rău ascultându-mă. Ceea ce am să-ţi spun este atât de neaşteptat, atât de extraordinar!…

Ea se aşeză, îşi scoase pălăria şi-şi netezi fusta. Un calm tragic şi vigilent i se instalase în suflet. „Dacă a băut?”, gândi fulgerător. Imediat, îndepărtă această supoziţie. Pierre ridică mâna şi strigă cu o voce profetică:

— Amélie! îţi aduc o veste mare! Poate că dorinţa ta se va realiza în curând!

— Ce dorinţă?

— Dorinţa care ţi-e cea mai scumpă! Nu înţelegi încă? Ai îndoieli?

Ea rămase mută. O speranţă fără noimă puse stăpânire pe ea. După o clipă, învingându-şi teama de a-şi fi făcut iluzii zadarnice, şopti:

— Fondul de comerţ?

— Da! spuse Pierre. Fondul de comerţ. Am găsit unul care e pe buzunarul nostru.

Ea-şi împreună mâinile:

— Nu se poate! Unde? La Maubeuge?

El ridică din umeri:

— La Paris, Amélie.

— Cum ai făcut, din moment ce ai fost plecat toate zilele astea?

— Am acţionat prin relaţii – zise el pe un ton de o superioară nepăsare.

Prudentă, Amélie se împotrivea însă asalturilor

bucuriei.

— Îmi spui serios tot adevărul, Pierre?

— Dacă ar fi existat cea mai mică îndoială, nu ţi-aş fi zis niciun cuvânt!

— Şi despre ce fond de comerţ e vorba?

— Ghiceşte.

— Nu ştiu!… O băcănie?… O fierărie?… Un chioşc de ziare?… Un bazar?…

El scutură din cap în semn că nu şi se bucură de curiozitatea şi de nerăbdarea ce se puteau citi în ochii ei. În cele din urmă, ea obosi să mai caute şi scoase un oftat:

— Nu mai scot o vorbă!

Satisfăcut, Pierre îi adresă o privire plină de bunătate triumfătoare, îşi înclină bustul ca pentru un salut de teatru şi spuse:

— E vorba despre o cafenea micuţă.

Consternată, Amélie repetă:

— O cafenea micuţă?

— Da.

Nicio propunere nu ar fi putut s-o lovească mai tare. îi venea greu să creadă că Pierre era sincer susţinând în faţa ei un asemenea proiect. Cu buzele tremurânde murmură:

— Sper că nu te gândeşti la aşa ceva, Pierre…

— Bî da, şi sunt sigur că o să fie foarte bine.

— Cine ţi-a dat ideea asta?

— Domnul Hautnoir.

— Asta nu mă miră! exclamă ea.

— Ştia că am ţinut cafeneaua tatălui meu la Chapelle-au-Bois şi că mă pricep puţin la meserie…

— Şi tu i-ai cerut să-ţi găsească de lucru în aceeaşi branşă?

— Da şi nu. În timpul călătoriei am stat de vorbă. I-am explicat cazul nostru. Şi el mi-a spus: „Sunteţi amândoi curajoşi şi simpatici. Caut o pereche tânără de felul vostru ca să ia o cafenea la care am interese…”

— De ce are interese la o cafenea?

— Pentru că e negustor de vinuri. Controlează în felul

ăsta o întreagă reţea de localuri în care a băgat bani şi al căror furnizor exclusiv este, înţelegi?

— Vom fi deci în serviciul lui?

— Câtuşi de puţin! Afacerea va fi pe numele nostru şi noi îi vom rambursa valoarea fondului de comerţ prin vărsăminte trimestriale. Cafeneaua la care s-a gândit pentru noi a fost foarte prost întreţinută. Actualul deţinător, care renunţă s-o exploateze, îi datorează 4.000 de franci. Aceşti 4.000 de franci o să-i luăm în sarcina noastră prin douăzeci de cambii de 200 de franci fiecare, plus dobânzile. La intrarea în posesie, o plată de 400 de franci, banii jos. Asta-i tot. Chiria e de 1.500 franci pe an, dar o să ne aranjăm eu proprietarul. Deci, pentru mai nimic, vom fi în posesia unui comerţ care poate renta.

— Un comerţ care mie nu-mi place deloc, tu ştii asta.

— Dar de ce?

Ea îl fixă cu o privire jignită. O puritate intransigentă se indigna în ea şi condamna debitele de băuturi şi clientela lor de însetaţi. Invitând-o să conducă un local de acest fel, Pierre nu făcea altceva decât să-i dovedească lipsă de respect. Cuprinsă de mânie, bâigui:

— Mă vezi pe mine turnându-le de băut unor oameni veniţi de pe stradă?

— Eu voi fi cel care le va turna de băut. Tu vei sta la casă.

— Ca să primesc banii… banii ruşinii?

El voi s-o prindă de mâini:

— Amélie! Haide! Să nu exagerăm!…

Ea se dădu înapoi şi-şi ascunse mâinile la spate:

— Am suferit prea mult să te văd ţinând o cafenea la Chapelle-au-Bois înaintea căsătoriei noastre, ca să admit să ţii una la Paris, după ce m-ai luat de nevastă!

— La Chapelle-au-Bois erai o fetiţă şi te speriai de orice…

— În unele privinţe, Pierre, nu m-am schimbat deloc! Dacă m-ai stima, nu ai îndrăzni nici măcar să-mi propui să trăiesc într-o atmosferă de desfrâu!…

— De desfrâu? Ce crezi tu că se face într-o cafenea?

spuse el râzând.

— Se bea… se încurajează oamenii să se îmbete… să devină ca nişte animale…

— Auzi ce idei!? Cea mai mare parte a bărbaţilor pe care-i vezi într-o cârciumă nu vin ca să se îmbete, ci ca să se întâlnească cu prietenii, să stea de vorbă, să se destindă. Găsesc acolo confortul, liniştea pe care, adesea, nu o au la ei acasă. Patronul unui local e cel care dă tonul consumatorilor. Sunt sigur că noi doi vom reuşi să triem muşteriii şi să ne înconjurăm de clienţi care vor fi pentru noi ca nişte prieteni…

Tăcu pentru a-i permite Améliei să-l contrazică. Dar ea se ridică, tăcută, şi se apropie de fereastră. O vedea din spate. Înclinase capul şi părea că se gândeşte adânc. îmbărbătat, el urmă pe un ton blând:

— După cum ţi-am spus, cafeneaua asta e foarte mică! Dar trebuie un început la toate. Mai târziu, dacă vedem că reuşim în această afacere, domnul Hautnoir o să ne ajute să luăm alta, mai importantă… Din treaptă în treaptă, putem ajunge la o situaţie foarte bună…

— Unde se găseşte cafeneaua aceasta? întrebă Amélie fără să se întoarcă.

— Nu ştiu.

— Domnul Hautnoir nu ţi-a dat adresa?

— Nu. Nu vrea să ne ducem fără el.

— De ce?

— Pentru că ţine să ne prezinte afacerea în lumina ei cea mai bună. Duminică, dacă-i spunem că suntem de acord, în principiu, o să ne ducă la faţa locului şi o să ne dea toate informaţiile necesare. Ah, era să uit: în afară de cafenea, fondul de comerţ cuprinde şi şase camere mobilate de închiriat, deasupra localului.

— Şase camere? întrebă Amélie.

Se întoarse pe călcâie şi îi aruncă lui Pierre o privire a cărei expresie îl surprinse.

— Atunci, reluă ea, nu e pur şi simplu o cafenea, ci un fel de hotél… Ca acela în care am locuit noi la Deauville?…

Lui i se păru necinstit să o lase să creadă astfel.

— Nu chiar. Aici, lotul este închiriat cu luna unor persoane care-şi fac singure menajul şi bucătăria. Nu trebuie deci să te ocupi de ele, în afară de a le lua chiria.

— Mi-ar plăcea să ţin un hotel! spuse ea visătoare. Să primesc clienţi, să-i duc în camere drăguţe, să le servesc mese pentru care să-mi facă complimente…

Se îndepărtade la subiect. Ca s-o readucă la el într-un fel amabil, îi spuse că toţi hotelierii începuseră prin a fi patroni de restaurant şi toţi îşi făcuseră ucenicia în câte o cârciumioară.

În timp ce el vorbea, ea privea în pământ, ca şi cum ar fi contemplat la picioare cioburile unui vas.

— Oricum – suspină ea – când mi-ai zis că ai găsit un fond de comerţ îmi închipuisem cu totul altceva!…

— Nu te mai gândi la ce ţi-ai închipuit, ci la ce este în realitate!» – Nu pot, Pierre! E prea urât! E prea trist!

— Şi viaţa noastră actuală nu e urâtă, nu e tristă? exclamă el cu o vehemenţă neaşteptată. Ai văzut singură că e practic imposibil să obţii un fond de comerţ când n-ai capital. Şi iată că ni se propune, pe doi bani, o afacere care ne-ar permite, aşa cum vrei tu „să lucrăm împreună de dimineaţa până seara! Ia seama, Amélie, o asemenea şansă nu o să ni se mai ofere. N-avem voie să şovăim.

Pierzându-şi puterile, ea se lăsă să cadă pe un scaun, plecă privirea şi-şi duse mâinile la ochi. Îndată, el veni lângă ea şi încercă să o sărute pe faţă printre zăbrelele degetelor. Buzele lui îi atinseră bărbia, tâmpla, vârful nasului care-i ieşea printre două degete. O auzi respirând încet, sub această mască. În sfârşit, ca şopti cu o voce stinsă, abia perceptibilă:

— Pierre… Dacă tu crezi cu adevărat că o să fie bine… am putea… am putea încerca să vedem cafeneaua aceea…

6.

Domnul Hautnoir fu foarte fericit să afle că Pierre şi Amélie erau interesaţi de propunere. După ce le reamintise condiţiile închirierii şi ale vânzării, le spuse că localul se

afla pe rue de Montreuil, cu firma „Ciclistul încununat”. Mirat de această denumire originală, Pierre ceru explicaţii.

— Nu ştiu! replică domnul Hautnoir. Fără îndoială că primul patron o fi fost vreun velocipedist turbat. În tot cazul, vă previn şi pe unul şi pe celălalt: nu vă aşteptaţi să găsiţi un local de felul ăstuia!

Cu un gest larg, el arăta sala de la „Halba de aur”, plină de lume, în care, într-o ambianţă liniştită şi opulentă, se completau reflexele oglinzii de pe perete cu cele ale barelor de alamă, ale sticlelor, ale paharelor şi ale muşamalei de pe canapele.

— Şi totuşi – reluă el –, dacă nu sunteţi nişte împiedicaţi aţi putea reuşi.

— Avem noi aerul unor împiedicaţi, domnule Hautnoir? întrebă Pierre.

În acelaşi timp, căuta cu privirea aprobarea Améliei. Dar ea mersese atât de departe pe calea concesiilor, când acceptase să ţină o cafenea, încât nu mai putea să se arate în plus şi entuziasmată.

— Înainte de a lua orice decizie, trebuie să vedem! zise ea.

— Pentru asta v-am şi convocat! spuse domnul Hautnoir. Şi, pentru că suntem de acord, în principiu, nu ne mai rămâne decât să ne ducem la faţa locului. Dacă vreţi să mă urmaţi, în trei minute suntem acolo…

Se ridicară, domnul Hautnoir plătind consumaţia. Amélie se văzu trecând, frumoasă şi indiferentă, într-o oglindă care reflecta toată adâncimea cafenelei.

Afară, Pierre o luă de braţ şi-i şopti:

— Să ştii că dacă acest local nu ne convine, nu suntem obligaţi să-l luăm!

— De ce spui, asta? Sunt singură că totul va fi foarte bine! rosti ea cu o veselie funebră.

Strada Montreuil era mărginită de case vechi şi murdare. Obloanele atârnau strâmbe la ferestre, ca nişte pleoape sfâşiate pe nişte ochi bolnavi. Porţile deschise lăsau să se vadă curţi interioare adânci pline cu cărucioare pe două roţi. Cum era duminică, prăvăliile erau închise,

trecători rari, lipsiţi de ocupaţie şi îmbrăcaţi cu grijă. Domnul Hautnoir le arătă firma de fier a unei spălătorii municipale şi spuse:

— E chiar în faţă!

Amélie întoarse ochii spre trotuarul opus şi i se strânse inima. Înghesuită între înalte imobile negre de murdărie, o căsuţă cu două etaje îşi lăsa la vedere urâta faţadă de culoarea şi fragilitatea unei coji de ou. O bucată de tablă ruginită atârna de la streaşină în gol, ca un tiv descusut. În zidul subţire şi crăpat se deschideau patru ferestre prea apropiate una de cealaltă. Între două dintre ele se putea citi: „Hotel-cafenea La Ciclistul încununat”. Literele inscripţiei erau dispuse în semicerc în jurul unui desen reprezentând o roată de bicicletă. La parter, vitrina şi intrarea localului erau acoperite de obloane solide din lemn maro.

— Localul e închis de trei săptămâni! îi informă domnul Hautnoir. O să intrăm prin spate.

Pierre îi adresă Améliei o privire care-i cerea să fie indulgentă. Ea îi surâse cu bunătatea uşor lipsită de sens a martirilor. El oftă:

— Oh, Amélie!…

Împreună îl urmară pe domnul Hautnoir, care traversa strada şi pătrundea pe sub un portal, deschis la dreapta cârciumioarei. Un gang cotit şi întunecos ducea într-o curte de formă neregulată, pavată grosolan. Casele care mărgineau acest spaţiu închis lăsaseră să le crească la picioare o colonie de coteţe, care se clătinau acoperite cu tablă. În fund se vedea o construcţie mai mare, un atelier de tâmplărie. Geamurile erau pudrate cu rumeguş gălbui. Dar niciun zgomot nu răzbătea din interior. Domnul Hautnoir o luă la stânga şi păru că pătrunde printr-un zid. Un coridor începea acolo, rece, umed, luminat de o lucarnă ovală. După ce făcură şase paşi, negustorul de vinuri se opri şi scoase o cheie din buzunar. O uşă joasă se deschise.

— Nu vă mişcaţi! Am să aprind becul.

Domnul Hautnoir coborî două trepte de piatră, dispăru în noapte, scăpără un chibrit. O lumină galbenă se

înstrise în pervăzul gol, Un şobolan dolofan şi vioi ţopăi de-a lungul zidului şi se piti într-o gaură.

— Puteţi veni.

Amélie intră prima. Domnul Hautnoir o făcu să traverseze o mică bucătărie înţesată cu lăzi. De acolo, se trecea într-o sală strâmtă, care semăna cu un coridor. Tejgheaua ocupa toată lungimea zidului din dreapta. Patru mese de lemn se aliniau lângă zidul din stânga. Între mese şi tejghea, trecerea abia dacă era îndeajuns de largă pentru două persoane mergând una lângă alta. Din tavan până la podea, zidurile erau date cu o vopsea groasă de culoare verzuie. Un smoc de praf de cărbune acoperea creştetul filtrului de cafea. Pe un raft, trei sticle goale şi patru pahare ciobite erau martorele unei trecut lipsit de glorie. Amélie simţi un miros de vin acru, de scânduri putrezite, care o îngreţoşă.

— Asta e! spuse domnul Hautnoir. Nu-i prea mare! Şi nici prea luxos! Dar cu spălătoria din faţă şi cu toate atelierele din curţile vecine e bine plasată.

O mână se aşeză pe umărul Améliei. Ea se întoarse şi îl văzu pe Pierre privind-o încurcat.

— Amélie, sunt dezolat…

Ea-şi înghiţi gustul de lacrimi care o cuprinsese:

— Nu trebuie…

— Mă ierţi? reluă el.

— Pentru ce?

— Nu mă îndoiam că nu-i prea strălucit, dar, oricum, mă aşteptam la altceva…

Vorbise cu voce joasă ca să nu fie auzit de domnul Hautnoir. Ghicind că ezitau să-şi schimbe impresiile în prezenţa lui, negustorul de vinuri aprinse o lumânare fixată în gâtul unei sticle şi deschise trapa care se afla în spatele tejghelei.

— Ce faceţi? întrebă Pierre.

— Cobor în pivniţă. Dacă vreţi să veniţi…

— Vă urmăm…

Domnul Hautnoir dispăru începând cu picioarele şi terminând cu melonul. Scara trosnea sub greutatea

corpului său.

Apoi fu auzit tuşind, mergând pe sub planşeul subţire al sălii. Pierre, consternat, nu mai ştia ce să spună. Amélie nu se mişca, mută, albă, şi-şi plimba privirile în jurul ei cu încetineală. Încerca să-şi imagineze cam cum i-ar sta ca patroană a unei cafenele pariziene. Mâna îi alunecă de-a lungul tejghelei murdare de urme dubioase şi nenumărate. Un fior de repulsie Lse urcă de-a lungul braţului. Şi totuşi, era, în mod ciudat, atrasă de oroarea unui asemenea decor. După ce fusese dezolată că întreaga cârciumă era atât de rudimentară, vedea în chiar această neîmplinire un pretext pentru diferite acţiuni meritorii de care amorul ei propriu se bucura încă de pe acum. Ca şi cum atâta urâţenie nu ar fi fost adunată în acest loc decât pentru a-i da ei ocazia de a se depăşi, jegul de pe pereţi, sărăcia mobilelor deveneau primele elemente ale încrederii sale în viitor. Înconjură tejgheaua şi înaintă spre trapă. Pierre, necunoscând cursul acestei gândiri capricioase, crezu că sosise momentul s-o liniştească pe nevasta sa.

— Amélie – spuse el cu blândeţe –, să nu-ţi închipui că am să insist. Am înţeles: cafeneaua asta nu-i pentru noi!

Ea tresări:

— Nu e pentru noi? Ce vrei să spui?

— Trebuie să căutăm altceva.

— Dar nu poţi găsi nimic la acelaşi preţ! exclamă ea.

— O să aşteptăm atunci să devenim destul de bogaţi cât să ne putem oferi o prăvălie convenabilă.

Urmă o tăcere. Ea – şi încruntă sprâncenele şi roşi contrariată, întinse bărbia înainte. În sfârşit, spuse:

— Nu vreau să aştept!

— Nu-ţi dai seama ce spui! Priveşte în jurul tău!...

— Am văzut totul.

— Şi nu te sperie?

— Nu.

O nelinişte trecu prin ochii lui Pierre. îl speria la Amélie o imaginaţie prea dispusă să se înflăcăreze. Duşmancă a soluţiilor prea uşoare, fără îndoială că visa să transforme această cârciumă într-un local modern şi să se

impună întregului cartier prin exemplul virtuţilor în acţiune. Când îi intra ceva în cap, chiar greşit, era greu să i te pui în cale.

— Eu aş fi de acord! spuse el cu îndoială. Dar te-ai gândit bine? N-o să-ţi pară rău?

— Dar ţie?

El o strânse în braţe cu atâta putere încât ea gemu surd. Capul domnului Hautnoir apăru la nivelul podelei:

— Ei bine, ce se întâmplă?

Cu pălăria pe ceafă, cu fruntea brobonită de sudoare, cu o pânză de păianjen prinsă în barbă, părea dracul în persoană, apărut în cale să te sperie.

— Puteţi conta pe noi, domnule Hautnoir! spuse Amélie. Cafeneaua aceasta ne convine.

Atunci domnul Hautnoir ieşi în întregime din trapă. Ţinea o sticlă în mână.

— E tot ce am găsit jos, zise el surâzând. Un vinişor de Sancerre. O să-l bem în sănătatea „Ciclistului încununat”!

Spălă paharele la un robinet la care apa abia picura. Domnul Hautnoir deschise sticla, mirosi dopul, făcu cu ochiul şi turnă vinul în pahare. Ciocniră toţi trei, în picioare, lângă tejghea. Apoi vizitară pivniţa, remiza şi două dintre camerele hotelului, celelalte patru fiind ocupate. Dar erau toate identice şi mobilate în acelaşi fel. Pe fiecare uşă erau afişate recomandările de igienă şi un inventar: „un pat de fier cu somieră şi. saltea, o măsuţă de toaletă, o chiuvetă, cană şi lighean, o masă, un scaun, un cuier…” Apartamentul rezervat de drept patronilor cafenelei era situat în altă casă, aflată în fundul curţii. Se compunea din două încăperi la parter, goale şi reci. Pereţii erau tapetaţi cu o hârtie spălăcită care atârna în fâşii. Un pătrat de carton înlocuia un geam spart. Pete de ipsos murdăreau parchetul. Amélie, surâzătoare, uşoară şi ţinându-şi fusta delicat ridicată între două degete, parcurgea noul său domeniu şi aşeza, în gând, mobilierul sumar al menajului.

„*Dragă tată*.

Sunt bucuroasă că eşti de acord cu achiziţia noastră. Îţi dai seama că nu ne-a fost uşor să ne hotărâm! Dacă am acceptat o situaţie atât de puţin pe gustul meu – pe care-l cunoşti şi care nu s-a schimbat! – e pentru că, aşa cum spune Pierre, există cafenele şi cafenele. A noastră, ai încredere în mine, nu va fi câtuşi de puţin un loc unde se va veni pentru a bea fără măsură. Încetul cu încetul, o să ne reeducăm clienţii. Graţie nouă, «Ciclistul încununat» va termina prin a fi locul de întâlnire, mic dar cochet, pentru toţi oamenii cumsecade din vecinătate. Bineînţeles, cum spune şi Pierre, nu va trebui, la început, să le bruscăm obiceiurile. Primul nostru efort se va concentra asupra decoraţiei interioare. Într-un caz ca al nostru, cadrul joacă un mare rol. Desigur, nu dispunem de mari mijloace şi ne lipseşte de asemenea şi timpul necesar, pentru că deschiderea localului e fixată pentru 6 decembrie. Dar voinţa noastră de a reu. şi nu ţine seama de niciun obstacol. Pierre şi doi dintre prietenii săi, domnul Boursier şi domnul Jointoux, sau şi apucat de lucru. Dându-şi demisia de la societatea «Ozolithe», Pierre e liber toată ziua. Ceilalţi doi nu vin decât la şapte seara şi duminica. Totul se face după indicaţiile mele, pentru că Pietre socoteşte că am simţul aranjării interioarelor, astfel încât să încânte ochiul, fără să fiu pentru aceasta câtuşi de puţin cheltuitoare. Te las să judeci singur. Sala cafenelei, mai mult lungă decât lată, şi care primeşte lumină numai prin vitrina dinspre importanta rue, de Montreuil, va fi în întregime revopsită. Eu înclinam spre galben-citron, dar Pietre a spus că preferă culoarea galben-deschis, tot atât de dulce la privit, dar mai puţin stridentă. A dat deja un prim strat şi efectul e uimitor. Încăperea pare mai mare, de nu o mai recunoşti când *îi va adăuga liniile grena, care vor sublinia pervazurile, vom fi ca într-o bombonieră. În locul vechii tejghele drepte, domnul Jointoux, care e specialist, ne-a instalat o tejghea ca o jumătate de potcoavă. Această tejghea va include o chiuvetă, un răcitor, rafturi compartimentate pentru sticle şi un robinet pentru berea sub presiune. Dar aşteaptă, că nu s-a*

terminat: domnul Boursier a aranjat cu unul dintre prietenii lui care, pentru aproape nimic, ne-a acoperit plafonul cu un material special denumit «linemsta». E un fel de placaj modern, decorat cu rozete în relief. Când ridici ochii, ai impresia că admiri un cer de dantelă. La Paris, în casele cele mai şic, e o, adevărată nebunie! Toţi vor «lincrusta»! Şi, la «Ciclistul încununat», noi avem deja aşa ceva! Altceva: de fiecare parte a tejghelei se află două rânduri de rafturi. Eu am avut ideea să le montez acolo, cu paharele pe ele, ca să dea o notă şi mai artistică întregului ansamblu. Cum spune Pierre, văd în mare încă de la început. Mâine, vecinul nostru, negustorul de vopsele, care e şi desenator amator, va veni să ne picteze, direct pe perete, în locurile anume stabilite împreună, patru figuri de femei reprezentând cele patru anotimpuri. Astfel, clientul, lăsând să-i zboare privirea de la uşa de la intrare până la uşa bucătăriei, va putea admira pe rând primăvara cu fruntea încununată cu flori, vara cu braţele încărcate de spice coapte, toamna cu o coroană de frunze moarte şi iarna cu părul pudrat de zăpadă. Artistul ne-a promis că făcând un tablou în două zile, va termina în opt zile. O să se inspire din cărţile poştale ilustrate pe care ni le-a arătat şi care sunt graţia însăşi. Pieire o să-i plătească în apetitive. După cum vezi, dragă tată, cafeneaua noastră n-are nicio legătură cu cea pe care o ţinea Pierre la Chapelle-au-Bois. Mă gândesc chiar că nu există niciun local comparabil cu al nostru prin împrejurimi. Cum spune şi Pieire, o să revoluţionăm cartierul! Vitrina este dată cu vopsea albă, pentru ca trecătorii curioşi să nu poată ghici ce se pregăteşte în interior. Deasupra uşii, pe stradă, am întins o stambă pe care scrie: «închis pentru renovare şi schimbare de proprietar. Redeschiderea, sâmbătă 6 decembrie». Oamenii ridică privirea, citesc inscripţia şi trec. Dar, cum spune Pietre, sunt cu toţii mai mult sau mai puţin intrigaţi de ceea ce se pregăteşte la noi. Dacă ai şti cât de nerăbdătoare sunt să vină o dată ziua aceea! Numai de-ar fi totul gata şi bine pus la punct! Domnul Hautnoir va pune să ni se livreze vinul săptămâna viitoare. Pentru

celelalte băuturi, s-a înţeles cu un berar şi cu un fabricant de lichioruri, x: are ne vor da marfa pe credit, pe garanţia lui. Toţi aceşti domni cred într-o reuşită promptă. M-am ocupat de asemenea şi de hotel. Avem patru locatari: o domnişoară bătrână care face garnituri de lenjerie şi îmbrăcăminte la domiciliu, un gravor, un zugrav de case italian şi un ucenic la o legătorie. În acelaşi timp, am uitat să-ţi spun că apartamentul nostru, spălat şi retapetat, e o adevărată bijuterie. Am pus deja perdelele de ţesătură grena. Sunt exact cât trebuie de lungi. O să ne mutăm definitiv răspoimâine. Poate că am să te rog să-mi trimiţi, cu marfarul, gheridonul care este în camera mea şi covoraşul de la picioarele patului, precum şi fotoliul meu şi un scaun. Îţi lipsesc întotdeauna o mulţime de lucruri când pleci ca noi de la o locuinţă foarte mică într-un apartament mai mare. Dar eu sporovăiesc fără încetare şi nu am întrebat încă nimic despre voi. Cum te simţi? Eşti în continuare mulţumit de Denis? Nu ai dificultăţi cu contabilitatea gospodăriei? Şi doamna Pinteau se dovedeşte la fel de pricepută la magazinul nostru? Trimite-i sărutări şi spune-i lui Denis că am găsit şase greşeli de ortografie în ultima lui misivă, dintre care una inacceptabilă la cuvântul lăcătuş. Sper că nu ai uitat să-l pui să scrie o felicitare cu prilejul căsătoriei Marthei Tabaraud. O asemenea gafă ar fi de neiertat. Linişteşte-mă repede în privinţa asta. În ce mă priveşte, eu i-am trimis dragei mele prietene şi soţului ei urările unei inimi sincere şi o mică lampă pentru salon, cu abajurul de mătase ţesut cu fir auriu, roşu şi argintiu, pe care am cumpărat-o la magazinul «Samaritaine», un mare magazin din Paris, unde-mi fac uneori cumpărăuirile. De-ar putea şi Marthe să fie la fel de fericită în căsătorie cum sunt eu însămi!… Dragul meu soţ mă aşteaptă la cafeneaua de pe rue de Montreuil, cu bidineaua în mână. Trebuie deci să mă duc cât mai repede. Îţi trimit în grabă mii de sărutări pe care să le împarţi cu Denis. Cum spune Pierre, dacă aţi putea fi cu noi în zilele care urmează, fericirea noastră ar fi completă. Dar să nu fim prea exigenţi. Adu-le aminte

tuturor cunoscuţilor de la Chapelle-au-Bois de nùne. Şi fii sigur de afecţiunea credincioasă pe care ţi-o poartă fata ta.

Amélie”.

Deschiderea cafenelei nefiind prevăzută decât pentru ora cinci după-amiaza, Amélie se duse în aceeaşi dimineaţă la un coafor din faubourg Saint-Antoine, ale cărui pieptănături de maestru îi fuseseră lăudate de o vecină. Ajunsă în faţa spitalului, căută din priviri pe unul dintre cei trei oamenisandviş pe care-i angajase Pierre, în ajun, la sfatul domnului Hautnoar, pentru a anunţa cartierului marca veste a deschiderii cafenelei. Departe în faţa ei se legăna o pancartă pe deasupra capetelor, ca pânza unei corăbii în pericol. Tânăra femeie şfia textul inscripţiei pe dinafară: „La «Ciclistul încununat», astăzi, la ora cinci, redeschiderea. Dublă recompensă: îţi rămâne paharul şi capeţi şi o surpriză”. Paharul lăsat în chip de amintire corespundea unei tradiţii bine stabilite în lumea debitanţilor de băuturi; cât priveşte surpriza, ea consta dintr-un bon pentru o brioşă caldă, pe care clientul era invitat să o consume la faţa locului, în cele două zile următoare, împreună cu o ceaşcă de cafea. Fascinată de anunţ, Amélie se gândea cu emoţie că sute de necunoscuţi luaseră deja cunoştinţă de el. Această publicitate o flata şi o şi jena în acelaşi timp, ca şi cum, brusc, ea şi soţul ei ar fi ieşit din rezerva lor obişnilită ca să se dea în spectacol în faţa mulţimii, în tot acest timp, nu încetă să se gândească cu spaimă la cele ce aveau să urmeze. După un timp de aşteptare, coaforul o luă de mână şi o aşeză pe scaunul ce îi era destinat. Absorbită de gânduri, nici nu-şi dădu seama ce se petrece, până ce fu uluită să se descopere în oglindă cu fruntea acoperită de bucle rebele şi cu cocul înălţat, remodelat ca formă şi ca strălucire. Acest aranjament capilar impunea feţei ei un aspect deosebit şi hotărât. Fu satisfăcută şi îl lăudă pe artist, care o asigură că nu avea niciun merit dacă o coafase astfel, dată fiind extraordinara ei podoabă capilară. Amélie surâse şi se ridică. Un nor de parfum o înconjura. îl aduse pe urmele ei în cafenea.

Acolo, cu uşile închise şi cu obloanele trase, Pierre,

Jointoux şi Boursier terminau febril instalarea tejghelei. Mirosea a vopsea proaspătă. Filtrul de cafea, frecat cu o pastă specială, strălucea ca o armură. Un strat gros de lac lucea pe mese. Şi cele patru anotimpuri, cu feţe deformate de asperităţile zidului, cu ochii albaştri, cu obrajii palizi şi plini de cocoloaşe din perete, vegheau, două câte două, cu atributele lor, pe fiecare parte a rafturilor încărcate cu pahare şi cu sticle pline. Curând bărbaţii se opriră din lucru pentru a mânca nişte carne rece şi ouă tari, pe care Amélie le servi în mica bucătărie ce ţinea de cafenea. Apoi se reîntoarseră la treabă, tăcuţi, presaţi de timp. La ora trei şi jumătate, ultima pensulă fusese dată, ultimul cui bătut şi primul butoi cu bere din pivniţă racordat la instalaţia de presiune. Boursier şi Jointoux se retraseră, după ce promiseră să se reîntoarcă la sfârşitul zilei împreună cu prietenii lor. Amélie trecu în camera ei din fundul curţii, ca să se îmbrace: corsaj gri-perl, fustă neagră şi şorţ plisat cu mici carouri albastre şi albe, de vânzătoare de vinuri. Aceasta era ţinuta reglementară. Când i se alătură lui Pierre în sala cafenelei, acestu termina de despachetat şi de aranjat palurele-amintire.

— Eşti prea frumoasă! exclamă el. Trebuie să te sărut!

Cu toate acestea, nu trebui să se apere de violenţa lui. Impresionat de coafura nevestei sale, se mulţumi s-o sărute pe obraz, pe gură şi pe frunte. În spatele ei se ridica un meterez de sticle cu etichete pestriţe: Noilly-Prat, Byrrh, Picon, Dubonne, Guiguloet. Ea se cutremură imaginându-şi această conspiraţie a alcoolurilor din spatele ei. Din fericire, aroma integră a cafelei ieşind din filtru atenua scrupulele care se năşteau în ea la gândul tuturor otrăvurilor acestora pe care le blestemase adesea înainte de a le deveni ea însăşi păzitoare şi distribuitoare. Sertăraşul casei de bani era deschis. În interior se afla un pachet cu bonuri pentru brioşe. Şi asta era liniştitor. Pierre îşi aprinse o ţigară. Avea faţa palidă şi era nervos. Arunca priviri spre stradă, deşi obloanele groase îl împiedicau să vadă ce se petrece afară.

— Încă o jumătate de oră! spuse el. Numai dacă ar veni cât mai multă lume.

— Gâte consumaţii speri să se adune până la închidere?

— Domnul Hautnoir prevede două sau trei sute. Dar crede-mă că-şi face iluzii! Cu o sută aş fi mulţumit. Bagă de seamă că nu câştigăm din asta nici măcar un bănuţ din cauza brioşelor şi a paharelor date gratuit. Numai că or să revină… şi or să ne aducă şi prietenii cu ei…

Încetă să vorbească. Se bătea la uşa din spate.

— Cine-i acolo? strigă Pierre.

— Un prieten! răspunse o voce înăbuşită.

Era domnul Hautnoir. Pierre alergă să-i deschidă. Negustorul de vinuri intră urmat de unul dintre pivnicerii lui pe care-l adusese ca să ajute la servit, pentru că se temea de o mare înghesuială. O singură privire îi fu de ajuns ca să-şi dea seama că totul era în ordine.

— Complimentele mele! zise el. Aţi lucrat bine. Şi doamna Mazalaigue e cea mai drăguţă casieră pe care am văzut-o vreodată. Ştiţi că sunt deja clienţi care aşteaptă la uşă? Peste zece minute, puteţi deschide.

În timp ce continua să inspecteze localul, Amélie asculta surda rumoare de voci şi de tropăituri care trecea prin ziduri. Avea impresia că se află într-o fortăreaţă asediată. Dintr-o clipă în alta, forţând obstacolul uşii şi al geamurilor, o mare de necunoscuţi se va revărsa în sală. Pierre se apropie de nevastă şi murmură cu un aer fericit:

— E adevărat… îi auzi?… Se mişcă…

— Da! îngăimă ea.

— Începem?

— Mai aşteaptă puţin…

— De ce? Ţi-e frică?

— Puţin.

— Dragi copii – glăsui domnul Hautnoir – e momentul!

Pierre îi aruncă o privire de încurajare Améliei, atât de cuminte şi atât de tânără cu pieptănătura ei complicată, deschise uşa cu geam, o dădu de perete şi trase bara care

ţinea obloanele de lemn. Dintr-odată, Améliei i se păru că se afla în plină stradă. O mare lumină şi un mare zgomot o izbiră în faţă. Înghesuindu-se şi râzând, primii veniţi luau loc la tejghea sau în jurul meselor. Pierre striga:

— Poftiţi domnilor! Poftiţi!...

Dar în cafenea nu încăpeau mai mult de 20 de persoane. Sub tavanul jos, vocile răsunau gros şi tare. Comenzile se succedau, ca nişte ordine rostite într-o limbă străină:

„Un picolo... un stropit... o mominetă... un mandarin...”

Cu coada ochiului, Amélie îl observa pe Pierre cu pieptul strâns într-o vestă neagră, cu lanţul de ceas la vedere şi cu mânecile cămăşii sumese. Iute ca un jongler, apuca o sticlă după alta, umplea paharele, oprea picătura cât să nu dea pe afară cu o scurtă mişcare a încheieturii, punea dopul, sălta sticla în mână, o aşeza, la locul ei fără greş, trecea la comanda următoare şi mai găsea şi timp să glumească şi să râdă cu clienţii. Cei care rămăseseră afară aşteptau cu răbdare să le vină rândul la tejghea. Promisiunea suplimentului ce va fi acordat atrăsese multă lume. Amélie surprinse o expresie de victorie, aşternută între barbă şi păr, pe faţa domnului Hautnoir. Negustorul de lichioruri şi berarul i se alăturaseră. Formau un grup important lângă crizantemele ce împodobeau localul. Tinerei femei i-ar fi plăcut să audă ce-şi spuneau, dar era asurzită de clinchetul paharelor şi de şuieratul filtrului de cafea. Urmând o disciplină liber acceptată, cea mai mare parte a vizitatorilor nu întârzia în cafenea. După ce bea, fiecare îşi strecura paharul în buzunar, plătea şi se retrăgea ca, să lase locul altuia. În mod excepţional, toate consumaţiile costau patru centime. Pierre anunţa totalul. Amélie dădea restul. Acest lucru nu era nou pentru ea, dar cifrele se succedau într-un ritm atât de rapid, încât îi era tot timpul teamă să nu se înşele la socoteală. Înainte de a pleca, clienţii primeau din mâinile ei un mic tichet verde: „Bon pentru o brioşă caldă la «Ciclistul încununat»”. I se mulţumea, era felicitată. Priviri admirative se îndreptau

spre ea. Dominând mulţimea, îi recunoscu pe doamna Cordier, căreia îi trimisese o invitaţie specială, pe negustorul de vopsele, pe tâmplarul din fundul curţii, pe domnul Clapeton, gravorul din camera nr. 6, pe măcelarul din colţ, pe vânzătoarea de cartofi prăjiţi de pe trotuarul de vizavi. Toate aceste figuri se mişcau într-o lumină ireală, voalată de fumul albăstrui. Mirosul înţepător al vinului se amesteca cu aromele dulcege ale băuturilor apetitive pentru doamne. Bănuţii cădeau în sertarul casei cu un clinchet sec.

— Cât e de drăguţ! Cât e de curat! Aţi renovat totul, pe cuvânt! Când mă gândesc ce magherniţă era aici! Cunosc patroni de cârciumi pe aici care, probabil, vă vor privi cu ochi răi!…

Pierre râse şi dădu din umeri:

— Oh, nu! Suntem prea mici ca să deranjăm pe cineva! Ah, iată-l pe Jointoux! Cu ce să te servesc, bătrâne?

— E rândul meu.

— Nu, e al meu! Amélie, nu-l vezi pe Boursier, care-ţi spune bună-ziua?

Ameţită, Amélie întinse mâna surâzând.

— Şi iat-o pe doamna Boursier!

O persoană mică şi palidă, cu priviri febrile, cu nas ascuţit, înainta sub o mare pălărie, împodobită cu păsărele masacrate. Amélie începu o frază amabilă, auzi strigătul lui Pierre: „Opt bani rest la doi franci!”, se opri ca să dea restul şi, apoi, nu mai ştia ce voise să spună.

— Doamnă Mazalaigue!

Domnul Hautnoir o chema, ridicat pe vârfuri în spatele crizantemelor.

— Aceşti domni şi cu mine am vrea să vă oferim un pahar!

Amélie, neputând refuza, roşi murmurând:

— Pentru mine o mentă cu apă!

— Nu se mai vede nimic, Amélie! spuse Pierre: O să aprind al doilea bec…

Un strigăt de satisfacţie salută acest supliment de lumină:

— Aşa, dă-i înainte cu lampioanele!

— Cele patru anotimpuri sunt încă şi mai frumoase în lumina asta! observă cineva.

— N-aţi băgat de seamă că primăvara seamănă cu doamna Mazalaigue? întrebă domnul Hautnoir.

Amélie avu impresia că i se smulge corsajul de pe ea. Toate privirile se concentrară asupra ei. Un suflu cald ieşi printre buzele ei:

— Domnule Hautnoir, nu ştiţi ce spuneţi!

— Ba da! Aceeaşi ţinută a capului! Aceeaşi coafură! O să-l întrebăm pe artist dacă nu a urmărit asemănarea. Unde e?

— A plecat deja! zise Jointoux.

— Găsiţi-l! Aduceţi-l! Vrem să ştim! Vrem să ştim!

Necunoscuţi râdeau, strigau. Amélie, chinuită, continua să surâdă, să dea restul şi să distribuie bonuri pentru brioşe. În sfârşit, se vorbi de altceva. Se simţi uşurată. Venise noaptea. Cafeneaua nu se golea.

— Amélie – o strigă Pierre, aplecându-se spre ea – cred că partida e câştigată. N-ai obosit?

— Nu, dar tu?

— Niciodată n-am fost mai zdravăn!

— Vrei să mănânci ceva? întrebă ea.

— N-am timp.

— Patroane! Două jumătăţi!

El o părăsi, dădu drumul la robinet, umplu halbele şi egaliză spuma cu o paletă. Ea se înfioră ca atinsă de o rapidă mângâiere. „Lucrez împreună cu bărbatul meu. Întotdeauna vom fi de o parte noi doi şi, de cealaltă, restul lumii”. Fumul de ţigară o înţepa la ochi. Crizantemele îşi plecau capetele mari şi roz, buclate şi somnolente. La capătul tejghelei, Jointoux şi Boursier cereau zaruri ca să joace zanzibar.

În fiecare dimineaţă Fierre se scula la patru şi jumătate, o săruta pe obraz pe Amélie care continua să doarmă, îşi punea hainele de lucru şi, fără să piardă timpul, se ducea să facă „aerisirea”. Sala, când intra în ea, era încă plină de un miros de fum rece şi de vin acru.

Imediat, umplea filtrul de cafea şi-i dădea drumul. Apoi, scotea obloanele, împingea uşa ca să aerisească bine, stropea podeaua, mătura, o presăra cu rumeguş de lemn şi lustruia tejgheaua cu săpun mineral, întins cu podul palmei. Abia termina curăţenia, când clienţii primului metrou şi soseau, tremurând, somnoroşi, puţin vorbăreţi, şi pofticioşi mai ales de cafele cu frişcă şi de cornuri calde.

Amélie rămânea în pat până la şapte şi jumătate, uneori până la opt, şi nu se alătura soţului ei decât după ce isprăvea treburile casnice în apartament şi făcea cumpărăturile zilnice. La ora nouă, lucrul înceta în cea mai mare parte a atelierelor înghesuite în fundul curţilor şi patronii veneau la cafenea, împreună cu lucrătorii lor ca să guste ceva în grabă şi să bea un pahar de vin alb. O dată întremaţi, lucrătorii se întorceau la treabă; patronii întârziau, mai beau un pahar şi fumau câte o pipă sau câte o „señoritas”. Tâmplari, meşteri lăcătuşi, fabricanţi de cufere, bijutieri, erau cu toţii mândri de meseriile lor şi hotărâţi să-şi păstreze independenţa. Améliei îi plăcea aerul lor de înţelepciune şi de loialitate, accentul lor parizian şi promptitudinea replicilor. Vorbeau bucuros politică şi întotdeauna cu nemulţumire. Dar avântul lor revendicativ era temperat de simţul umorului. Un cuvânt de duh era de ajuns să le dezumfle mânia. Apoi, nefiind lucrători, ci meşteşugari, aveau în mod inconştient respectul ordinii, al tradiţiei şi al conturilor sănătoase. În toate ocaziile, tonul era dat de domnul Florent, un bătrân tâmplar cu mustaţă galică şi cu ochi albaştri. Avea atelierul în spatele casei. Se mândrea că a confecţionat din lemn de epocă un dulap gotic pentru doamna Sarah Bernhardt. Vorbea eu plăcere despre luarea în primire a mobilei de către marea actriţă:

— Purta o rochie din lamé de aur, cu râuri de dantelă care-i ieşeau din mâneci. Îşi dădea ochii peste cap. Mi-a spus: „Domnule Florent, n-am văzut niciodată ceva mai frumos ca dulapul dumitale… Permite-mi să te îmbrăţişez! …”

În jurul lui se râdea. Dar Amélie îl privea, îl găsea

nobil şi grav ca un şef de trib, crezând sincer că marea comediană îi dăruise o sărutare pe obraz. Către ora zece, micii patroni se întorceau la atelierele lor, pline cu borcane de vopsea şi de lipiciuri. Până la sfârşitul dimineţii, cafeneaua rămânea într-un calm relativ. Amélie şi Pierre profitau de răgaz ca să mănânce şi să schimbe câteva cuvinte. Prânzul readucea grosul clientelei. Unii nu veneau decât pentru” apetitive. Alţii îşi aduceau gamela la încălzit. Iar alţii cumpărau morun şi cartofi prăjiţi de la vânzătoarea de vizavi şi băuturile de la tejgheaua cafenelei, şi-şi degustau vinişorul aspru. La reluarea lucrului, sala se golea din nou. Pierre îşi lăsa nevasta la casă şi se ducea să se culce pentru o oră sau două. În acest timp, Amélie era rareori deranjată. Uneori, lăcuitoarele de la domnul Florent, cu broboadele pe cap, cu mâinile negre de lac, intrau ca să deguste un păhărel de drojdie, sau de zmeurată. Sau câte o matroană cu ten lucios, de la spălătoria de peste drum, traversa strada, dădea pe gât un păhărel şi se reîntorcea în grabă la universul ei de aburi, de zoaie, de săpun, de bârfe şi de lopăţele de bătut rufele.

Amélie nu avea nevoie să se uite la ceas: când uşa se deschidea ca să-l lase să intre pe locatarul ei, domnul Clapeton, gravorul de la camera numărul şase, ştia că era exact trei şi jumătate. În fiecare zi, domnul Clapeton venea punctual la „Ciclistul încununat” să-şi bea şnur cele patru pahare de calvados, în vârstă de 65 de ani, avea o faţă palidă, cu obrajii căzuţi, imberbi, o chelie înconjurată de o coroană de păr cărunt, ochi verzi-albaştri şi purta un guler tare, alb, seminţeapăn, din care ţâşnea o opulentă lavalieră. Mâna lui cu vene groase devenea neaşteptat de sigură de îndată ce era vorba să ducă paharul la gură. Privindu-l ce face, Amélie simţea un fior de dezgust şi de milă. Ghicea că acest om cerea alcoolului să-i aducă uitarea unei dureri îngrozitoare. Mai curând sau mai târziu, era sigură că-l va vedea prăbuşindu-se la picioarele ei, doborât de efectul otrăvii. Totuşi, cum era în vârstă, corect îmbrăcat şi cu un aspect rezonabil, nu îndrăznea să-i reproşeze viciul. De altfel, domnul Clapeton nu era din

fire prea apropiat. Bea încet, cu gravitate, cu o aplicaţie teribilă. Câteodată, cu o voce ezitantă, se plângea de vreme sau de preţurile lucrurilor. Dar aceste cuvinte dezamăgite nu aşteptau niciun răspuns. Încă de la al doilea pahar, nu mai vorbea şi nu mai auzea nimic. Un surâs blajin îi destindea muşchii feţei. Cel de-al treilea pahar îi dădea o privire bovină. După cel de-al patrulea pahar, plătea şi ieşea din cafenea, cu spatele ţeapăn, cu bărbia sus, purtat înainte de un mers de automat. Scăpată de prezenţa lui, Amélie se întreba dacă îl va mai vedea în viaţă a doua zi. N-ar fi crezut niciodată că se putea pune atâta distincţie în beţie. Atunci apărea Pierre, proaspăt ras, cu un aer odihnit şi cu cămaşa curată. La ora patru, meşteşugarii din cartier făceau o mică pauză şi trebuia ca patronul cafenelei să fie acolo ca să-i servească. Era „lovitura de la patru”.

Cu puţină brânză Brie şi vin roşu, ziua se apropia de sfârşit. Bărbaţii aveau feţe obosite şi mulţumite. Pierre le spunea aproape tuturor pe nume:

— Merge, domnule Sylvestre? Merge, domnule Moutonnet? Cu ce să vă servesc azi?

Când nu-şi mai amintea de numele unui client, îl întâmpina cu un surâs amabil, ca şi cum ar fi avut gura plină şi-ar fi fost imposibil să se exprime mai limpede:

— Merge, domnule Aha?… Merge doamnă Aha?…

„Aha”-ul de după domnul sau doamna, prelungit, modulat, mestecat, se termina cu o scurtă tuse şi cu un zâmbet. Nimeni nu se lăsa păcălit de acest subterfugiu, dar Pierre îl considera ca un fel de poliţele elementară faţă de persoanele care-i făceau onoarea să-i frecventeze localul.

Cina împreună cu Amélie pe o masă clin spate, puţin înainte de ora şapte. La şapte se goleau atelierele. Strada se însufleţea, uşa cârciumii îi înghiţea pe lucrători din zbor. Localul era îngust, astfel încât consumatorii care-şi găsiseră loc lângă tejghea le treceau paharele celor care nu puteau. să se apropie de ea. S-ar fi spus că erau fericiţi să stea prost, să fie prost serviţi, închişi într-o cutie în care

vocile lor, căldura lor, mirosul lor căpătau importanţă şi densitate. Pierre li se adresa, glumea cu ei şi, invitat să ciocnească un păhărel, scotea din raft sticla sa personală. După ce bea, plescăia din buze, ca şi cum băutura i-ar fi aprins stomacul. În realitate, îşi clătea gura cu apă botezată cu puţin vin alb. Lui Amélie îi plăcea că, printre atâtea persoane însetate şi gălăgioase, el ştia să-şi păstreze capul limpedë. Prin buna lui dispoziţie, prin veselia sa, o împăca încetul cu încetul cu viaţa de cafenea. Singura zi a săptămânii pe care ar fi preferat să o petreacă în altă parte era marţea. Aceasta era ziua spălătoreselor profesioniste.

Fără să se mişte din locul său din spatele casei de marcat, Amélie putea să vadă cilindrii rezervoarelor de apă şi clădirea înaltă a uscătoriei cu jaluzele cu lame subţiri. Pe uşa de intrare, care avea deasupra un tricolor de metal, patroane şi angajate se precipitau, dimineaţa devreme. Gospodinele din cartier, care veneau cu rufele familiilor lor, erau înecate, luate pe sus de acest val de femei obraznice şi zgomotoase. În hangarul în care lucrau toate împreună, atmosfera plină de aburi, umedă şi caldă, nu întârzia să le facă sete. Desigur, lucrătoarele de la spălătorii erau obligate să-şi facă orele de lucru cu orice preţ, dar „stăpânele”, după ce distribuiau rufele, plecau repede să se răcorească la cârciuma din faţă.

Când le vedea sosind, în grupuri de câte cinci sau şase, cu fustele umezi, cu cărnurile roz aburind încă, cu cocurile prăbuşite, cu şuviţe de păr lipite de sudoare, Amélie era cuprinsă de o panică paralizantă. Intrau în cafenea ca într-o regiune cucerită. Cea mai tânără părea să aibă treizeci de ani, cea mai bătrână cincizeci. Obişnuite cu certurile şi scandalurile, ridicau fără să vrea vocea, ca să se facă auzite. Vulgaritatea cuvintelor şi a purtării lor era odioasă. Dar trebuiau tratate cu bunăvoinţă, pentru că erau cliente asidue şi bune platnice. Cea mai redutabilă dintre ele era doamna Louise, o roşcată cu pielea ca de ceară moale şi cu ochii deschişi la culoare. Un miros de sudoare de animal o înconjura.

— Ascultă, fetiţo – spunea ea, sprijinindu-se cu coatele de tejghea în faţa Améliei –, arăţi destul de rău în dimineaţa asta! S-ar zice că, după închiderea cafenelei, încă mai „lucrezi”! Culcată, e mai puţin obositor decât în picioare, dar oricum! La ritmul ăsta o să-i crape bărbatului tău maşina de făcut cafea!

Amélie se făcea că nu pricepe.

— Cu ce să vă servesc, doamnă Louise? întreba Pierre.

— Un vin roşu, frumosule!

Celelalte persoane preferau amăreala picon-ului sau a bitterului. Doamna Louise bea şi ochii i se aprindeau de pofte:

— Nu e prea vorbăreaţă, cârciumăreasa. N-are încredere în spălătorime! Şi are dreptate! Suntem toate nişte nesăţioase, nişte mâncătoare de bărbaţi!…

— Nu-i prea drept să-l vrei numai pentru tine pe năstruşnicul tău de bărbat! spunea doamna Germaine, o femeie negricioasă, mustăcioasă şi cu fruntea îngustă. împrumută-ni-l şi nouă!

— Ca şi cum n-aţi avea ce vă trebuie la domiciliu! replică Pierre râzând foarte tare, ca să atragă atenţia asupra sa şi să o scape pe Amélie dintr-o situaţie neplăcută.

— Ce ne trebuie avem! susura doamna Germaine. Dar e uzat! Am vrea să mai încercăm şi altceva! Pun pariu că nu ţi-a făcut niciodată figura pipei supte la toate etajele, micuţa ta doamnă!

— Dar cea a paharului cu apă rece răsturnat în plin obraz vi s-a făcut? întreba Pierre foarte calm.

Urma o cascadă de râsete răguşite care ieşeau din gâtlejurile acestor doamne.

— Tânără cum e, nici nu are de unde şti! reluă doamna Louise. Te lipseşte de ce-i mai bun. Cu ea, nu eşti „Ciclistul încununat”, ci un „Ciclist emasculat”.

Pe jumătate moartă de ruşine, Amélie asculta acest schimb de replici deşucheate şi spera că „spălătorimea” o să se care cât mai repede. Deodată, îşi spunea că lui Pierre

îi făcea poate plăcere să fie admirat, dorit de această adunătură de femei calde, ţâţoase şi obscene. Vanitatea bărbatului e fără margini. Orice fel de creatură poate, flatându-l, să pună mâna pe el pentru câteva ore! Şi asta se întâmpla în faţa ei, în cafeneaua ei, fără ca ea să aibă voie să se apere, pentru că ultrajul îi venea din partea unui grup de cliente! Cu fălcile încleştate de furie, îşi stăpânea cu greu dorinţa nebună de a urla, de a se repezi. Doamna Louise lingea, cu o limbă ascuţită, marginea paharului pe care rămăsese o spumă roz. Doamna Germaine căsca, umflată de alcool, şi râgâia în pumn. Pierre se apropia de Amélie şi o strângea de mână, pe nevăzute, sub tejghea. Această scurtă mângâiere o liniştea: „E al meu. Gândeşte ca mine. Nu le poate suferi. Sunt o proastă că m-am îndoit!”

În sfârşit, spălătoresele se retrăgeau cu o ultimă aluzie necuviincioasă. Reveneau la atac de mai multe ori în aceeaşi după-amiază. Până la şapte seara, marţea, Amélie n-avea linişte. Prin contrast, miercurea îi apărea într-o lumină benefică.

În fiecare noapte, cu puţin înainte de miezul nopţii, în timp ce Pierre se ocupa de ultimii consumatori, ea se retrăgea în camera ei şi se băga în pat, zdrobită de oboseală. Dar nu putea să adoarmă până când bărbatul ei nu venea lângă ea. Cele mai mici evenimente ale zilei îi defilau prin minte. Deşi recunoştea că negustoria mergea bine şi că majoritatea clienţilor erau simpatici, regreta că această nouă ocupaţie nu-i lăsa nicio clipă de răgaz. Degeaba lucra alături de Pierre, pentru că clipele lor de intimitate erau încă şi mai rare decât pe vremea când el era angajat la Societatea Ozolithe. Ea aranjase cele două camere ale apartamentului lor, dar petreceau în el atât de puţine clipe, încât nu se putea simţi „acasă” când era în camera ei. Refugiată sub cuvertură, privea perdelele grena cu un sentiment de înstrăinare şi de indispoziţie. Pleoapele i se închideau. Se auzeau paşi în curte. Era el. Se ridica în capul oaselor, trezită din somn.

El închisese cafeneaua şi aducea încasările într-o

cutie de fier. Amélie deşerta cutia pe cuvertură. Apoi, cu spatele sprijinit de perne, tria monezile, făcea adunarea şi nota totalul într-un carnet. După calculele ei, dacă afacerea continua să prospere în felul acesta, în mai puţin de doi ani, fără să se priveze prea tare de unele lucruri, puteau să termine de plătit datoriile: cumpărarea fondului de comerţ, cheltuielile de instalare şi marfa furnizată pe credit. Apoi, totul va fi beneficiu curat. Vor economisi. Vor căuta un apartament mai bun. Vorbeau despre acest viitor cu clarviziune. Pierre o asculta, se întindea şi spunea:

— Vezi departe!

— Şi tu, nu-ţi faci planuri?

— Ba da! Aş vrea să instalez un telefon în cafenea. Asta ar atrage şi mai mulţi clienţi. Şi apoi, de ce nu, să cumpărăm un gramofon cu discuri!

Ea îl privea. Avea o expresie satisfăcută, lipsită de îngrijorări, deschisă.

— De fapt, te simţi bine în cafeneaua noastră, nu-i aşa? întreba ea.

— Da, dar tu?

Nu îndrăznea să-l dezamăgească. îi spunea:

— Şi eu, Pierre.

10.

Pierre îşi realiză planurile. Gramofonul fu cumpărat de anul nou, 1914, împreună cu patru discuri: *Când vor înflori trandafirii*, *De-a lungul lui Missouri*, *Mâini de femeie* şi aria cea mare din

Carmen. Aparatul era aşezat în dreapta casei de marcat. Amélie îi dădea drumul la cererea clienţilor. Pâlnia îndreptată spre sală avea graţia uşor neliniştitoare a unei flori tropicale devoratoare de muşte. De îndată ce primele note ale unei melodii ieşeau din cupa căscată, clienţii înţepeneau în atitudini pline de respect. Ascultau cu privirile în gol, fără să se mişte. Se lăsau cuprinşi de poezie între două înghiţituri de bordeaux sau de absint. Fiind de acord în principiu cu aceste intermezzouri muzicale, Amélie ar fi dorit, totuşi, mai multă varietate în repertoriu. Tot ascultând aceleaşi melodii de dimineaţa

până seara, se săturase de farmecele lor până la greaţă. Când domnul Florent, de exemplu, îi cerea să pună din nou *Mâini de femeie*... trebuia să se silească să-i surâdă în timp ce învârtea gramofonul.

Către sfârşitul lunii februarie, amenajări şi mai surprinzătoare ridicară prestigiul „Ciclistului încununat”. Una după alta, fură instalate electricitatea şi telefonul. Cu multă abilitate, Pierre îi sfătui pe meseriaşii din vecini să-şi scrie numărul de telefon pe cărţile lor de vizită. Când li se telefona, el alerga să-i anunţe, după ce-l ruga pe cel care suna să rămână la aparat. În felul acesta, localul lui devenea, pentru numeroşi mici patroni, un fel de secretariat.

Ei nu mai veneau doar ca să-şi potolească setea, ci şi ca să trateze afaceri. Făcându-le un serviciu, Pierre îşi asigura fidelitatea lor. Amélie ştia că, de nouă ori din zece, când suna telefonul în cafenea era pentru unul dintre aceşti domni. Astfel încât fu foarte mirată, într-o zi, să audă în receptor o voce de femeie care o cerea pe doamna Mazalaigue.

— Eu sunt! răspunse ea.

Şi, cu mâna stângă, opri gramofonul a cărui tânguire amoroasă se stinse într-o prelungire cleioasă.

— Amélie! Amélie! se striga de la capătul celălalt al firului.

— Cine e la aparat?

— Marthe!

Cuprinsă de bucurie, Amélie îngăimă:

— Dumnezeule! Nu e cu putinţă! Eşti la Paris?

— Da, am sosit alaltăieri împreună cu bărbatul meu. Am tras la hotel. Dar căutăm un apartament în care să ne instalăm. Gilbert şi-a găsit un post aici. Am să-ţi explic...

— E minunat!... dar cum de-ai ştiut numărul meu de telefon?

— Tu mi l-ai dat prin scrisoare, luna trecută...

— Aşa e, nu-mi mai aminteam!... Ai fi putut să mă previi, nesuferito!...

— Am vrut să-ţi fac o surpriză... Nu ne întrerupeţi,

domnişoară… o surpriză… Am o mie de lucruri să-ţi spun! … Când ne vedem?…

Amélie rămase o clipă zăpăcită. Privea faţa unui client necunoscut, sprijinit de tejghea, şi asocia cu greu ideea prieteniei sale pentru Marthe cu cea a vieţii ei anevoioase de la cafenea. În sfârşit, murmură:

— N-o să fie uşor. Sunt foarte ocupată, aici… De dimineaţa până seara…

— Cu atât mai bine! spuse Marthe. N-o să trebuiască să te deranjezi. Am să vin să te văd în rue de Montreuil. O să găsim noi cum să putem sta de vorbă liniştite.

— Fără îndoială!

— Mâine, la patru, îţi convine?

— Da! răspunse Amélie cu elan. Te aştept!…

Puse receptorul în furcă şi se întoarse spre Pierre tulburată, radioasă. El auzise jumătate din conversaţie şi ghici restul.

— Eşti bucuroasă?

— La nebunie! E atât de multă vreme de când nu ne-am mai văzut!

Deodată, tăcu şi ochii îi exprimară îngrijorarea. Îşi amintise că a doua zi era marţi: ziua spălătoreselor!

La patru fără zece, doamna Louise şi doamna Germaine, lipite de tejghea, terminau de sorbit cele două cafele stropite abundent cu coniac. Lăbărţate, cu corsajele desfăcute, cu ochii tulburi, discutau zgomotos despre vinile reciproce a doua dintre spălătoresele lor, din care una o pisase pe cealaltă ca s-o pedepsească pentru că-i furase bărbatul în timp ce ea tocmai se opera de fibrom la spitalul Saint-Antoine. Zbieretele lor se auzeau probabil până la colţ. Moartă de ruşine, Amélie supraveghea strada cu groaza că va vedea apărând, în acel prost moment, silueta elegantă a prietenei ei. O burniţă vâscoasă cădea din cerul cenuşiu. Era frig şi umed. Soba scotea un miros de fontă încinsă. După ce-şi făcuse siesta, Pierre îşi reluase locul în spatele tejghelei, exact la ora patru. În vederea întâlnirii, Amélie îl rugase să-şi îngrijească ţinuta. El purta o cămaşă albă, un pantalon fără pată şi o vestă proaspăt

călcată. Avea obrajii netezi şi mustaţa îi strălucea. Era mândră de el şi îi mulţumi printr-o privire drăgăstoasă. El spuse:

— Ar trebui să ieşi împreună cu Marthe. O să mă descurc perfect fără ţine de la patru la şapte.

— Adevărat?

— Bineînţeles! Ce să căutaţi voi două aici? Nu-i un loc potrivit de stat de vorbă între femei…

În timpul acesta, minutele treceau şi Marthe nu se arăta. Spălătoresele cerură încă două rânduri şi „Aria toreadorului”. Amélie ar fi plâns de ciudă! în sfârşit, la patru şi un sfert, o slujnică veni să le caute pe aceste doamne, pentru că micuţa Josette, cea cu fundul mare, şi masiva Sophie, cea cu fibromul, se luaseră din nou la bătaie. În clipa în care cele două patroane ieşeau precipitat din cafenea, Amélie zări un taxi roşu care se oprise la marginea trotuarului. Rar se aventura un taxi prin această mahala. Trecătorii întorceau capul şi-l priveau. Portiera se deschise. Marthe coborî, plăti şoferului şi ridică ochii spre firma cafenelei. Amélie văzu ochii albaştri, tenul de floare sub voaleta de culoare deschisă şi, bucuroasă, fugi în stradă să-şi întâmpine prietena. Exclamaţiile şi sărutările lor se încrucişau. Marthe găsi că Amélie arăta superb, şi Amélie, că Marthe era încă şi mai frumoasă. Amândouă vorbeau repede, tare şi cu o veselie febrilă.

— Ai venit singură? întrebă Amélie.

— Din păcate! Gilbert are o întâlnire de afaceri. Trebuie să mă reîntâlnesc cu el la şase…

— Ce păcat!

— Şi lui îi pare rău! Dar bărbatul tău?

— E aici! Ai să-l vezi! Intră! E minuscul, după cum ştii… Un punct de plecare!…

Din fericire, nu exista decât un singur client la capătul tejghelei: un lăcuitor din strada Boulets. Citea un ziar şi-şi muia mustaţa în vinul alb din pahar.

— E încântător! spuse Marthe.

Îşi ridicase voaleta şi-i întinse mâna lui Pierre

strângând ochii miopi şi buzele roz cu o expresie de mulţumire rafinată:

— Şi voi singuri aţi făcut toate astea?

— Da! zise Pierre. Cu ce am avut la îndemână…

— Chiar şi picturile?

— Sunt cele patru anotimpuri – interveni Amélie. Îţi place ideea?

— Enorm.

Lui Amélie i se păru că aceste complimente se adresau mai puţin pereţilor împodobiţi cât soţului ei. Fu flatată şi puţin neliniştită. În mod vizibil, Marthe era cucerită de prestanţa lui Pierre. Desigur, îl văzuse deja în ziua căsătoriei. Dar, acum, devenită femeie, era mai în măsură să aprecieze valoarea unui bărbat ca el.

— Cu ce să vă servesc? întrebă el.

— Cu nimic! exclamă ea.

Apoi acceptă o cireaşă cu coniac. O luase pe Amélie de braţ pentru mai multă siguranţă. Fără îndoială că nu era obişnuită cu cafenelele în care se vindeau băuturi spirtoase. Surâdea şi-şi plimba ochii împrejur cu o curiozitate amuzată.

— Şi acum, povesteşte! o invită Amélie. Ce fac părinţii, bărbatul tău?…

Marthe redeveni serioasă. Aflară astfel că, datorită relaţiilor tatălui ei, Gilbert Vasselin obţinuse un loc de subdirector comercial într-o uzină de becuri, la Saint-Cloud. Trebuia să-şi înceapă munca luna următoare. Până atunci, principala lui grijă era să găsească o locuinţă în cartierul Champ-de-Mars:

— Arc o pasiune pentru acest colţ din Paris! în seara asta, la ora şase, am întâlnire cu el pe Avenue de La Bourdonnais, ca să vizităm un apartament de cinci încăperi, despre care ni s-au spus numai lucruri bune.

— Cinci încăperi? se miră Amélie. E mult!…

— Da – spuse Marthe – deocamdată. Dar mai târziu… nu se ştie niciodată…

Privirea ei căpătă profunzime şi roşi. Culese cireaşa din pahar, îi rupse coada cu o muşcăturăr

— Şi voi – reluă ea – unde locuiţi?

— În spate – zise Amélie – în curte. Hai să-ţi arăt!

Uşa cafenelei se deschise. Amélie se temu de o reîntoarcere în forţă a spălătoreselor. Dar nu era decât domnul Florent, care venea să dea un telefon. Se făcură prezentările şi bătrânul tâmplar făcu un compliment ¿foarte parizian” asupra farmecelor celor două femei care, după el, se puneau reciproc în valoare, îndată după aceea, Amélie, pe care ameninţarea matroanelor albiilor de rufe nu o lăsa în pace, o luă pe prietena sa la ea în cameră.

Deşi ştia că Marthe nu putea să o invidieze pentru interiorul modest, nu era câtuşi de puţin stânjenită să i-l arate. Afecţiunea dintre ele două excludea orice fel de falsă pudoare sau de rivalitate neîncrezătoare. Încă de tinere, se obişnuiseră ca diferenţa de condiţie dintre ele să nu le împiedice niciodată să se înţeleagă perfect. Ceea ce avea una cealaltă nu judeca din punctul ei de vedere personal, ci punându-se imediat în situaţia prietenei sale. Astfel, când Marthe declară că aceste două încăperi de la parter erau „adorabile”, Amélie nu trase concluzia că prietena ei chiar ar fi vrut să locuiască în ele, ci, pur şi simplu, că era de acord cu acest interior realizat cu atât de puţine mijloace.

După ce făcură turul camerelor, se aşezară pe pat şi Marthe, coborând tonul, se lansă în confidenţe. Totuşi, ceea ce povestea nu dezvăluia mare lucru din viaţa ei intimă. Din aceste povestiri, bărbatul ei apărea la fel de afectat şi de falsificat ca un manechin într-o vitrină. Avea thate calităţile: frumuseţe, inteligenţă, eleganţă, spirit de decizie, intuiţia femeii şi un gust înnăscut pentru opere de artă. Destinat unui strălucit viitor în domeniul becurilor, spera ca nevasta lui să ajungă în primul rang al societăţii.

— Mă înţeleg atât de bine cu el!… N-am avut niciodată vreo discuţie… E plăcut, nu-i aşa?…

— Foarte plăcut!

— O dată apartamentul nostru aranjat, o să dăm mese… Mai târziu am să am o zi de primire…

Amélie asculta, aproba, dădea din cap şi nu se putea

împiedica să gândească la faptul că experienţa lor comună, de femei, în loc să le apropie, le îndepărta una de cealaltă. Răspunzând unei întrebări a lui Marthe, se auzi, la rândul ei, vorbind despre soţul ei ca despre o fiinţă ireală. Ceea ce reprezenta el cu adevărat pentru ea, o pudoare imensă o împiedica să spună; şi, de asemenea, ideea că şi-ar fi profanat fericirea, dacă ar fi definit-o prin motivele ei secrete. Multă vreme, cele două tinere femei se jucară astfel de-a mărturisirile eludate, amânate, întrebându-se reciproc, tăindu-şi vorba, râzând şi oftând, ca şi cum ar fi fost în culmea sincerităţii. Apoi, Marthe aruncă o privire la ceas şi-i propuse lui Amélie s-o însoţească în oraş ca să umble prin magazine. La ora şase se vor duce să-l întâlnească pe Gilbert şi vor vizita împreună cu el apartamentul din Champde-Mars. Consultat asupra acestui mod de a-şi petrece timpul, Pierre fu de acord, şi ele ieşiră ţinându-se de braţ, frivole şi animate ca nişte fete de pension în vacanţă.

În faubourg Saint-Antoine, Marthe opri un taxi ce trecea pe acolo. Amélie îşi pusese pălăria ei preferată – neagră, cu borurile dublate cu satin alb, şi un palton gri, împodobit cu găitane negre la manşete, la buzunare şi la gât. Astfel îmbrăcată, se simţea pariziană până în vârful unghiilor. De la deschiderea „Ciclistului încununat” nu mai avusese ocazia să părăsească strada Montreuil. Această plimbare în cartierele din centru, cu trotuarele largi, cu faţade înstărite, era pentru ea ca o recompensă.

Cele două tinere cerură şoferului să oprească în Piaţa Operei şi coborâră pe rue de la Paix, luând-o pe jos, oprindu-se la vitrinele cu pălării complicate, bijuterii de regină, blănuri, rochii, lenjerie, în faţa fiecărui etalaj exclamau, criticau şi sfârşeau prin a fi de acord. Amélie se deda cu fervoare acestui fel de conversaţie de care fusese multă vreme lipsită.

— E îngrozitor de scump! observă Marthe. Dar privind la dreapta şi la stânga îţi vin idei. O femeie adevărată îşi construieşte farmecul personal cu detalii culese de peste tot…

— Ai văzut corsajul ăsta? întreba Amélie.

— Îţi place?

— Găsesc că e de o fineţe, de o subţirime!…

— Nu ţi se potriveşte, Amélie! Ai interes să-ţi descoperi gâtul care-i atât de frumos…

— Poate că ai dreptate. Dar, oricum… Modelul cade bine! Oh, şi haina asta!… Ce fel de blană o fi?

— Mă întreb!… Poate chinchilla.

Flecărind până la pierderea suflului, traversară Piaţa Vendóme şi-şi continuară prospecţia până spre strada Rivoli. Deodată, Marthe scoase un geamăt vinovat:

— Dumnezeule! Am uitat de Gilbert! E şase şi un sfert! O să mă tragă de urechi!

Răzând ca nişte nebune, se precipitară spre o staţie de taxiuri.

Gilbert Vasselin aştepta în faţa uşii imobilului. Era subţire, şters. şi sec, purta ochelari mari şi avea o gură îngustă, o frunte mare şi picioare mici. În ciuda întârzierii considerabile a nevestei sale, o primi eu o politeţe desăvârşită:

— Nu te scuza, draga mea. Nu sunt de plâns: mă gândeam la dumneata!

Acest mod de a se adresa cu „dumneata” între soţi o amuţi pe Amélie. Dar nu avu timp să-şi analizeze tulburarea. Deja, Gilbert Vasselin se înclina în faţa ei şi îi săruta mâna. Surprinsă de acest gest, roşi puţin, se supără pe propria ei încurcătură şi se făcu stacojie.

— Te-am minţit, Gilbert, când ţi-am spus că prietena mea e încântătoare? întrebă Marthe.

— Ai spus mai puţin decât e în realitate.

— M-am dus s-o caut în cafeneaua mică şi pitorească pe care o ţine împreună cu bărbatul ei şi am petrecut mai mult de o oră privind pe la vitrine. Nu face ochii mari. Am fost foarte cuminte. N-am cumpărat nimic!…

În timp ce Marthe vorbea, Amélie o examina cu o uimire melancolică. Prezenţa soţului ei îi era nefastă. Ca să fie sigură că e pe placul acestuia, îşi exagera farmecul natural şi devenea afectată. Chiar şi vocea îi era

schimbată. Şi felul de a privi, de a surâde, de a-şi ţine capul. Ciripitoare, zburdalnică, nebunatică, părea că dă o reprezentaţie.

— V-ar plăcea să vedeţi apartamentul? întrebă Gilbert Vasselin. Portăreasa ne aşteaptă…

— Cu plăcere, prietene! Amélie, contez pe tine ca să ne dai o părere sinceră. Ştii, Gilbert, şi-a aranjat micuţul interior cu un gust desăvârşit.

Precedaţi de o portăreasă, pierdută de amabilitate, vizitatorii se îndreptară spre ascensor. Cabina fiind prea mică, se despărţiră în două grupuri. Ridicată deasupra solului cu o încetineală solemnă, Amélie, vag neliniştită, asculta murmurând o apă invizibilă şi trosnind încheieturile cabinei de lemn, în timp ce prin faţa ochilor îi defilau imagini de trepte acoperite cu covor roşu, prins cu bare de alamă. Apartamentul, situat la etajul al treilea, se compunea dintr-un salon mare, o mare sufragerie dând spre stradă şi trei camere mici, ale căror ferestre se deschideau spre o curte. În plus, o baie, o bucătărie şi closete de o albeaţă orbitoare. Încăperile erau goale şi răsunau. Tavanul era la trei metri douăzeci. Era şi un balcon. Parchetul erau în două culori. Amélie nu văzuse niciodată ceva atât de frumos, dar Marthe critica aşezarea şi orientarea faţă de soare a camerelor. Ultima, cea din fundul coridorului, nu primea soare decât târziu după-amiaza; cât despre prima, era prea departe de baie. Şi apoi, fiecare cameră măsura abia şaisprezece metri pătraţi şi părea dificil să faci să intre în ea altceva decât un pat şi un dulap. Gilbert propuse să dea jos un zid despărţitor ca să facă o singură cameră din două. Era soluţia ideală, dar portăreasa le atrase atenţia că nu se putea hotărî nimic fără consimţământul proprietarilor.

— Am să mă văd mâine cu el! spuse Gilbert cu autoritate.

Şi strecură cu ostentaţie un bacşiş substanţial în mâna portăresei imobilului.

— Şi dacă vine altcineva să viziteze? întrebă ea strângând în palmă ceea ce primise.

— Îl laşi să aştepte.

— Până când, domnule?

— Patruzeci şi opt de ore sunt de ajuns.

Vorbea cu o voce tranşantă. Siguranţa lui o încânta pe Marthe şi o agasa pe Amélie. Aceasta îl judeca drept pretenţios şi prost. Prin contrast, calităţile lui Pierre i se păreau de două ori mai mari. Regretă că îl părăsise. Departe de el, îşi pierdea timpul. Dar avea să-l revadă foarte curând. Gândindu-se la norocul pe care-l avusese deveni beată de încântare. Se simţea bogată, puternică, de invidiat.

— Cât e ceasul? întrebă ea grăbită.

— Şapte şi douăzeci! răspunse Gilbert.

— Trebuie să mă întorc.

— Ah, nu încă – spuse Marthe. O să vii cu noi să iei un porto la hotel.

Nu pot.

— De ce? Bărbatul tău ţi-a spus să nu te grăbeşti. Nu o să fie îngrijorat. Te ştie în bună companie…

Amélie băgă de seamă că Gilbert Vasselin se codea să confirme această invitaţie. Fără îndoială, deplângea faptul că Marthe îşi alesese cea mai bună prietenă dintre oamenii mărunţi. Dezaprobar ea dădea feţei sâle un aer de suficienţă şi de inepţie.

— Nu! zise Amélie cu fermitate. Rămâne pe altă dată.

— Atunci, să ne dăm întâlnire – spuse Marthe.

Amélie se tulbură:

— Trebuie să mă consult cu bărbatul meu, mai întâi. Avem atât de mult de lucru în momentul ăsta! Ce număr de telefon aveţi la hotel?

Îl notă în carnet.

— O să te însoţim, zise Marthe cu o voce ezitantă.

— În niciun caz! exclamă Amélie.

Gilbert Vasselin, şi de astă dată, evită să-şi dea consimţământul la o propunere atât de deplasată. Amélie intenţiona să se întoarcă cu metroul, dar o tresărire de mândrie o împinse dintr-odată spre staţia de taxiuri. Gilbert şi Marthe o urcară în automobil. Se auziră noi

proteste prieteneşti:

— Fără vorbă!... Contăm pe tine!... Pe voi!... Telefonezi tu, sau să te sun eu?...

Când taxiul porni, Amélie se simţi eliberată de o obligaţie epuizantă. Îşi regăsea cartierul, viaţa, cu plăcerea pe care o simţi când îmbraci o haină veche, formată după obiceiurile trupului. Automobilul mergea încet. Din stofa uzată a banchetei se degaja un miros de fum stătut şi de mucegai. În spatele geamurilor se agita un Paris negru, lucios, punctat de lumini scurte. Această mişcare dezordonată şi întunecată se transmitea gândurilor tinerei femei. În mod involuntar, şi-i închipui pe Marthe şi pe Gilbert, în fierbinţeala dragostei fizice. Această viziune îi fu neplăcută. Jocul corpurilor, care între Pierre şi ea avea un sens atât de sălbatic şi atât de nobil în acelaşi timp, i se părea obscen îndată ce-şi imagina un alt cuplu dedându-se aceloraşi mângâieri. Dezamăgită de ei, se gândea la modalitatea de a nu-i mai vedea. Apoi, încercă să-şi amintească de corsajul pe care-l văzuseră pe rue de la Paix. Această ultimă preocupare sfârşi prin a o îndepărta de la oricare alta. Corsajul era de mătase chinezească ivorie, cu mâneci ample, strânse la încheieturi, cu guler înalt, cu un dublu colier de dantelă foarte fină, mergând de la un umăr la celălalt. Simplitatea desenului o încânta pe Amélie. S-ar fi spus că fusese făcut anume pentru ea. Cu cât se gândea mai mult la el, cu atât era mai obligată să accepte că exista între ea şi acest – veşmânt un păienjeniş de afinităţi misterioase. „Dacă Pierre m-ar vedea îmbrăcată astfel!?” Subit, voi să-i placă soţului ei. Din toate puterile! Ca şi cum n-ar fi terminat să-l cucerească. Cea mai mare parte a timpului, i se arăta în fel de fel de toalete ofilite. Era o greşeală. Trebuie să fie mai cochetă. Să lupte împotriva obişnuinţei. Să-i facă încontinuu surprize. Cu un corsaj ca acela, fâista cea mai banală era pusă în valoare. Era oare imposibil să-l reproducă întocmai, cu cheltuială mai puţină? îşi amintea modelul în cele mai mici amănunte. Ar putea coase fără să-şi părăsească locul, la casă, în timpul orelor fără clientelă. O

febră de croit, de surfilat şi de brodat îi circula prin vene. Ajunsă la cafenea; împinse uşa şi înaintă spre bărbatul ei, fericită, triumfătoare, ca şi cum el ar fi putut s-o vadă în corsajul la care visa.

— În sfârşit! exclamă el. Începusem să mă îngrijorez. Te-ai distrat bine, cel puţin? Eşti mulţumită?

Ea nu îndrăzni să-i mărturisească dezamăgirea şi spuse:

— Foarte mulţumită.

— Povesteşte.

— Mai târziu.

El o strânse la piept şi o sărută. Din fericire, nu erau decât Jointoux şi Boursier la tejghea. O salutară cu amabilitate. Ea găsi că aveau feţe prietenoase. După ce părăsise cafeneaua timp de trei ore, o revedea cu alţi ochi. Nici nu era atât de mică această cafenea! Era o cafenea drăguţă, o cafenea frecventată, bine ţinută. Reconfortată, se retrase în camera ei ca să se schimbe.

Amdlie se temu ca Pierre să nu-i critice ideea, dar, de îndată ce-i vorbi despre ea, o îndemnă să se apuce de lucru. A doua zi dimineaţă, lăsându-l pe bărbatul ei la cafenea, se duse la un mare magazin de pe malul stâng ca să-şi aleagă ţesătura. Era zi de solduri. Lumea se înghesuia în jurul raioanelor. Fetele femeilor aveau expresii în acelaşi timp calculate şi buimace. Cumpărau ca şi cum ar fi furat. În această atmosferă electrizantă, Amélie însăşi nu mai era sigură că ştia ce face. Luă o bucată de mătase chinezească de culoare sidefie şi nasturi potriviţi la culoare. Apoi, fără să-şi dea seama de drumul pe care-l făcuse, se trezi la etajul confecţiilor pentru bărbaţi. Acolo fu întâmpinată de o adunătură de manechine cu ten de fecioare, cu mustăţi de mătase şi cu haine ţepene. Privea aceste simboluri etichetate ale eleganţei masculine şi încerca să şi-l imagineze pe Pierre în ţinutele şi în atitudinile lor. Astfel îl vedea, rând pe rând, în haină de vânătoare cu buzunare cu burduf, în haine de stradă bleumarin, încheiate peste o cravată de culoare roşu-închis, în frac negru de ceremonie, cu jobenul lucios în mână, cu mănuşi de culoarea untului

proaspăt şi cu floare la butonieră, sau în pantaloni de călărie, cu vestă de piele întoarsă gri, cu cravată, cu cizme roşcate şi cu şapcă de jocheu. Aceste deghizări succesive o încântau, o făceau să ameţească. Avu o iluminare interioară: bărbatul ei avea nevoie de un costum nou. Îşi roti ochii primprejur şi un vânzător vârstnic şi patern se grăbi să o servească. Îndrumată de el, nu-i fu greu să găsească ceea ce căuta: un costum bine croit, practic şi distins, nici prea închis, nici prea deschis, putând fi purtat la orice oră din zi. Modelul ideal, dintr-o stofă gri-roşcată, luminată de o dunguliţă mov, costa şaptezeci şi trei de franci şi exista la toate măsurile. Dar nu trebuia să conteze pe faptul că Pierre va veni să-l încerce. Dacă i-ar spune aşa ceva, àr răspunde că nu înţelege necesitatea unei asemenea cumpărături şi că, de altfel, n-avea timp să se ocupe de asta. Dar, pus la curent cu situaţia, vânzătorul nu păru impresionat. Putea Amélie să-i dea măsurile aproximative ale soţului ei? Ea mărturisi, roşind puţin, că nu le ştia.

— Ei bine, întoarceţi-vă acasă, luaţi-le cu grijă şi reveniţi să mă vedeţi – zise vânzătorul. Vom alege costumul după indicaţiile dumneavoastră. Mâine, comisionarul o să vi-l aducă acasă şi o să aştepte cât să-l puneţi pe soţul dumneavoastră să-l încerce. Dacă e mulţumit, îl păstraţi, bineînţeles, după ce plătiţi factura, în caz contrar, îl daţi înapoi angajatului nostru, fără să vă coste nimic.

Impresionată de atâta încredere, Amélie îi mulţumi acestui om priceput şi îi promise că-i va urma sfatul. Întoarsă acasă, se duse drept în camera ei, scoase din dulap un costum vechi de-al lui Pierre, îi luă măsurile şi ieşi din nou fără să treacă prin cafenea. La cea de-a doua vizită la magazin, i se păru că era încă şi mai multe lume şi mai mult zgomot decât înainte. O căldură, un miros liniştitor se degajau din mulţimea în mişcare din jurul ei. Pătrunzând în ascensor, crezu că va fi sufocată între atâtea cărnuri comprimate. Vocea liftierului enumera veşnicele tentaţii: broderii, lenjerie, parfumerie, încălţăminte… Ca şi

cum ar fi recitat etapele unui itinerariu sacru. La fiecare oprire, tresărirea cabinei se repercuta drept în inima Améliei. Când coborî la etajul trei, calmul care domnea în raionul confecţiilor pentru bărbaţi îi mări în mod deosebit ameţeala. Cu tâmplele „zvâcnind, cu limba grea, trebui să se aşeze pe o banchetă, în faţa unei vitrine pline cu ciorapi de mătase neagră. Ciorapii semănau cu nişte enorme lipitori. Fu străbătută de un fior de dezgust şi-şi întoarse ochii. Mai târziu, cum greaţa persista, o puse pe seama oboselii. Cu adevărat, Pierre şi ea duceau o existenţă foarte grea, de câteva luni. Rezultatul? Nu se mai ţinea pe picioare şi ameţea din nimic… Se hotărî să se culce în seara aceasta la ora nouă, după marele aflux al clientelei. Un şef de raion, îmbrăcat în jachetă protocolară, o studia cu colţul ochiului. Ruşinată, se ridică şi se îndreptă spre fundul sălii. Se simţea mai bine. În sfârşit, îşi descoperi vânzătorul.

— Aţi adus măsurile? întrebă el.

Amélie scoase o hârtie din poşetă şi i-o citi cu o mândrie prost ascunsă:

— Lărgimea umerilor: 47; înconjurul taliei: 85; lungimea piciorului: 94…

El dădea din cap ca un cunoscător. Când ea termină, vânzătorul se întoarse către un rând de costume gri, atârnate unele lângă altele pe umeraşe, apucă unul, îl dădu jos şi spuse:

— Acesta e ce vă trebuie. Soţul dumneavoastră are exact talia manechinului. Numai mânecile de scurtat. Bine făcut cum e, nu e nicio dificultate să se îmbrace cu lucruri gata confecţionate.

Flatată, Amélie îl asigură că, într-adevăr, Pierre nu era greu de îmbrăcat. În sfârşit, luându-şi inima în dinţi, îi ceru vânzătorului să mai adauge şi un alt costum cu aceeaşi talie, dintr-o lână maro foarte fină:

— Să aibă de unde alege.

— Dacă nu cumva o să le ia pe amândouă! spuse vânzătorul.

— Aşa aş dori! opină Amélie cu un surâs de mare

doamnă.

Îşi dădu numele şi adresa. Vânzătorul o conduse la ascensor.

Dar, amintindu-şi că-i fusese rău, preferă să coboare pe scări.

Era trecut de prânz când ajunse la cafenea. O duzină de clienţi se înghesuiau în sală. Sunetul vocilor acoperea, din când în când, suspinul nazal al gramofonului. La capătul tejghelei, un meşter zugrav îşi p regătea cu religiozitate absintul. Din sticla înclinată, apa curgea picătură cu picătură pe bucata de zahăr, pe care o linguriţă găurită o ţinea deasupra „lichidului verzui şi lăptos. Pierre se trase deoparte ca s-o lase pe Amélie să treacă. Ea se aşeză la casă.

Ai găsit ce voiai pentru corsaj?

— Da.

— O să fie drăguţ?

— Foarte drăguţ…

Schimbară între ei priviri şi surâsuri prin tumultul, fumul şi zgomotul celorlalţi. Scurt şi delicios. Apoi, fiecare se întoarse la treburile sale. Amélie se felicită că nu-l întrebase pe Pierre înainte de a-i cumpăra un costum. Mâine, când o să i Se aducă pachetul, ce surpriză! Numai de-ar vedea cu ochi buni lucrul acesta! Evident, cheltuiala era cam mare. Dar trebuia să ştii din când în când să trăieşti peste mijloacele tale! îl privi, îl îmbrăcă în minte din cap până în picioare: „griul o să-i stea mai bine decât maroul. El, cu costumul cel nou, şi eu în noul meu corsaj! …”

Nişte exclamaţii mânioase o treziră din visare. Zidarul, un individ mare şi slab, cu faţa murdară de pete albe, cu mustăţile întărite de tencuială, bătea cu podul palmei în tejghea. Ochii lui aveau o strălucire fixă, stupidă. Îşi răsese deja absintul şi cerea încă unul. Dar Pierre scutura din cap:

— Ajunge atât!

— Nu vrei să mă serveşti?

— Nu.

— De ce?

— E treaba mea. Potoleşte-te. Zbieri. Deranjezi pe toată lumea…

— Adu sticla… O picătură şi gata!…

— Unde să-ţi mai bagi picătura? Nu vezi că ţi-ai făcut plinul? Amélie tresări, mirată să audă cuvinte atât de vulgare din gura soţului ei. Zidarul îşi încruntă sprâncenele, împinse bărbia înainte. Ochii i se injectau de sânge:

— Mă iei ca pe o domnişoară? îţi spun că mai vreau! …

— Du-te să ceri în altă parte.

— Şi dacă-mi place să mă îmbăt aici?

— Dar mie nu-mi place. Nu-i ăsta stilul casei, înţelegi?

— Al casei? Al casei? îngăimă celălalt.

Avu un rânjet care îi crispă buzele pe faţa greţoasă şi aruncă trei centime pe tejghea:

— Te plătesc. N-ai dreptul să mă refuzi. Varsă-ţi drogul! Şi fără mofturi.

Cu un bobârnac, Pierre respinse monezile:

— Bagă-ţi astea în buzunar şi întinde-o! Te-am văzut destul! Cu capul vârât între umeri, cu braţele atârnând, zidarul se legăna de pe un picior pe celălalt. Înjur conversaţiile încetaseră. Toate privirile se aţintiseră asupra, lui. Cuprinsă de groază, Amélie voi să-l roage pe bărbatul ci să fie prudent. Murmură:

— Pierre, Pierre, lasă-l…

Dar el nu o asculta. Întors spre beţiv, reluă cu o voce ciudat de calmă:

— Ai înţeles ce ţi-am spus? întinde-o…

În loc să asculte, omul se crispă, bântuit de gânduri negre. Toată furia i se adunase în priviri. Mâna îi alunecă pe tejghea, apucă paharul gol. Cineva strigă:

— Atenţie!

O lumină străluci, despică aerul şi se sparse de zid în ţăndări. Amélie îşi acoperi ochii cu mâna. Pierre se aplecase ca să evite proiectilul. Se ridică, deschise portiţa

care închidea tejgheaua şi înaintă cu paşi înceţi spre zidar. Acesta, văzându-l venind, îşi pierdu siguranţa. Ridicând pumnii, bâigui:

— Nu te apropia că dau!

Braţul lui drept se destinse cu moliciune. Pierre îl prinse din zbor de încheietură, îl îndoi, îl răsuci cu o smucitură scurtă. Zidarul lasă să-i scape o exclamaţie de durere. Atunci, fără să-i dea drumul, Pierre îl împinse spre uşă cu puternice lovituri de genunchi în spate. Consumatorii se dădeau deoparte în faţa lui ca să-i lase cale liberă. Înspăimântată, Amélie nu mai avea nici măcar puterea să vorbească. Inima i se spărgea în piept. Totul îi juca în faţa ochilor. Cu o lovitură neaşteptată, Pierre azvârli beţivanul în stradă:

— Şi să nu te mai întorci! Dacă nii, te pocesc de-a binelea!

Dincolo de vitrină, o Umbră se clătina, gesticula. Clienţii se dezlănţuiră într-o rumoare de râsete şi de comentarii indulgente:

— E Marco… Nu e rău de obicei… dar când a luat-o, trebuie să te ţii deoparte…

Pierre reintră. Era palid la faţă. Nările îi fremătau. îi surâse Améliei:

— Sper că nu ţi-a fost frică?

— Nu! bâigui ea.

Dar un nod i se pusese în gât Tremurând, sfârşită, îl privea pe Pierre cu intensitate şi amplifica în minte pericolul prin care acesta trecuse, ca pentru a-şi da dreptul să-l admire şi mai mult. O obişnuise cu prea multă blândeţe în raporturile dintre ei, ca acum să nu fie mirată de violenţa de care dăduse dovadă. „Un bărbat în adevăratul înţeles al cuvântului!”, gândi ea cu o neliniştită indiferenţă.

Între timp, ora apetitivelor trecuse. Clienţii plecau unul câte unul. Curând nu mai rămaseră la tejghea decât domnul Florent şi o lucrătoare lăcuitoare. Era timpul mesei. Emoţia îi deschisese Améliei foamea. Simţi o poftă irezistibilă de morun şi de cartofi prăjiţi. De acord cu

Pierre, cumpără două porţii bune de la vânzătoarea de pe cealaltă parte a străzii. Se aşezară să mănânce la mica lor masă obişnuită, în fundul cafenelei. Înainte chiar de a gusta din peşte, Amélie îi simţea gustul pregnant pe limbă. îl grăbi pe Pierre să se aşeze, să înceapă: „Miroase atât de bine! Hai repede!”, dar, când duse la gură prima înghiţitură, foamea îi dispăru. Perseverentă, se sili să mestece această înghiţitură cu gust de ulei şi de fum care-i întorcea stomacul pe dos. În faţa ei, Pierre înfigea adânc furculiţa, rupea pâinea, vorbea, bea cu înghiţituri prelungi.

— Îţi place? întrebă ea.

— E grozav! spuse el cu gura plină. Dar tu nu mănânci?

Ea îi adresă un surâs de devoţiune maternă.

— Nu te ocupa de mine…

— Ce faci?

— Nimic, mă gândesc… Te privesc…

Or, cu cât îl privea mai mult, cu atât se gândea mai mult la costumul cel nou. Şi, cu cât se gândea mai mult la costumul cel nou, cu atât simţea mai tare nevoia de a-i vorbi despre el. Îşi dădu seama că nu va avea răbdare să-şi păstreze secretul până a doua zi. Domnul Florent îşi plăti consumaţia şi ieşi urmat de lăcuitoare. Cafeneaua era goală. Incapabilă să se mai abţină, Amélie murmură:

— Pierre, ghici ce-am făcut azi-dimineaţă.

— Ţi-ai cumpărat material pentru un corsaj.

— Asta nu-i tot.

— Ah, nu?

— Nu, m-am gândit şi la tine.

— Drăguţ din partea ta.

— Îţi lipsesc atâtea lucruri.

Acest preambul îi trezi bănuielile lui Pierre. Puse jos cuţitul şi furculiţa şi îşi ţintui nevasta cu o privire întrebătoare.

— Da – reluă ea. Adevărul e că nu mai ai cu ce te îmbrăca. Ţi-am luat măsurile şi am reţinut două costume pentru tine. O să-ţi fie aduse mâine. Ai să-l alegi pe cel care o să-ţi placă mai mult…

— Ce spui tu acolo? întrebă el cu un aer nedecis, pe jumătate surâzând, pe jumătate bănuitor.

— Adevărul.

— Doar n-ai făcut aşa ceva, Amélie?

— Ba da.

— Fără să-mi spui?

Ea ridică din umeri:

— Te cunosc bine; n-ai fi fost de acord.

El începu să râdă:

— Nici acum nu sunt!

— Aşteaptă cel puţin să vezi cele două costume:

— Cât costă?

— Şaptezeci şi trei de franci.

— Amândouă?

— J Kffi iiuœ Nu; flecare.

El tresări, aiurit, neîncrezător.

— E o nebunie!

Lui Amélie îi venea greu să-şi stăpânească dezamăgirea pe care i-o provoca acest reflex de neînţelegere masculină.

— Se vede bine că n-ai deloc noţiunea preţurilor! zise ea. Există stofă şi stofă. Asta e de toată frumuseţea!

Pierre plesni din buze.

— Poate să fie, la preţul ăsta!

— Şi culorile sunt foarte şic: gri-roşcat şi *tête de nègre*.

— Şi *tête de nègre*! repetă el încetişor, ca şi cum acest argument i-ar fi forţat consideraţia.

— Exact. *Tête de nègre*! Se poartă mult în sezonul ăsta. De altfel, griul-roşcat ţi-ar sta mai bine.

— Poate! spuse el. Dar ce importanţă are? N-am nevoie de un costum nou!

— Toate costumele tale sunt uzate.

— Pentru lucru nici nu-mi trebuie altele.

— Şi ca să ieşi?

— Ca să ies?”

— Da, dacă într-o seară, de exemplu, suntem invitaţi…

— De către cine?

— Nu ştiu… Se poate întâmpla… sau dacă ne hotărâm să ne ducem la restaurant, la teatru!…

El o privea cu expresia amuzată a unui, adult care ascultă gânguritul unui copil.

— Ştii bine că e imposibil, Amélie! adăugă el într-un târziu.

Ea simţi că avea dreptate şi, ca întotdeauna, această idee o făcea nu să-şi recunoască propria vină, ci să se supere. Enervarea i se urca spre buze dându-i dorinţa de a discuta, de a contrazice, de a ţine piept.

— De ce e imposibil? strigă ea cu un fulger de sfidare în priviri.

— Nu putem părăsi cafeneaua.

— Eu nu spun că acum!

— Şi atunci când?

— Mai târziu, după ce vom plăti datoriile şi vom fi luat pe cineva să ne ajute…

— Atunci, o să ne gândim. Dar până atunci, crede-mă, avem altceva de făcut decât să cheltuim şaptezeci şi trei de franci pentru un costum pe care nu-l pot purta din lipsă de timp.

— Şi asta ce înseamnă?

— Înseamnă să nu mai vorbim despre asta.

Ca să îndulcească brutalitatea acestei concluzii, surâse şi vru s-o ia de mână. Ea îl respinse. Niciodată n-ar fi crezut că el ar putea să se încăpăţâneze într-un refuz atât de categoric. Respingând costumele pe care ca i le alesese cu atâta dragoste, îi aducea o ofensă foarte gravă.

— Amélie – murmură el – sper că mă înţelegi…

— Foarte bine! afirmă ea cu o voce şuierătoare. Am fost o proastă când ara comandat costumele astea, şi îţi mulţumesc că mi-ai spus-o cu atâta sinceritate. Singura mea scuză e că am crezut că fac bine. Am să telefonez imediat la magazin ca să anulez comanda.

— Pot telefona eu în locul tău.

— Nu, nu! exclamă ea cu un rânjet amar. Eu am făcut greşeala, eu trebuie s-o repar!

Urmară câteva clipe de tăcere. Amélie privea în gol. Se gândea la costumul gri, la costumul maro, la nădejdea ei, la decepţie, şi o greutate mare o apăsa pe suflet. Vocea lui Pierre îi ajungea îndepărtată şi tandră:

— E ridicol, Amélie! Revino-ţi! Mănâncă! Se răceşte totul!...

Ea-şi plecă ochii spre farfurie. Carnea albă a peştelui se sprijinea de carnea blondă a cartofilor prăjiţi. Amélie examina aceste mâncăruri înţepenite şi universul se decolora în jurul ei. Deodată, tresări. I se întorcea stomacul pe dos. O apucă o greaţă densă. Se ridică în picioare, palidă, dând la o parte scaunul şi apăsându-şi batista la gură.

— Ce-ai păţit? întrebă Pierre.

Ea îl înlătură cu braţul liber şi şopti:

— Lasă-mă să plec...

— Nu te simţi bine, Amélie? Răspunde! Nu te simţi bine?

Cu paşi repezi, se îndreptă spre uşa din spate, o deschise şi ieşi în curte, unde se aflau closetele comune. Să reziste până acolo! „Adăpostită în closet, avu un suspin de uşurare, se abandonă, înfierbântată, înfrigurată şi începu să vomite.

În spatele uşii îl auzea pe Pierre care spunea:

— Amélie! Amélie!

Între două sughiţuri, ea strigă fără putere:

— Pleacă! întoarce-te în cafenea!

Dar el nu pleca. Ea gâfâia. I se muiaseră picioarele. Broboane de frig îi tremurau la rădăcina părului. Încetul cu încetul, totuşi, îi venea inima la loc. Uşurată, îşi netezi părul în faţa unui ciob de oglindă fixată de perete, îşi şterse faţa umedă, îşi trase şorţul şi deschise uşa.

— Ce-i cu tine? exclamă Pierre.

Stătea în faţa ei, stupid, răvăşit, ca şi cum, dintre ei doi, el fusese cel căruia i se făcuse rău. Mişcată de o solicitudine atât de evidentă, ea îşi uită, pentru moment, supărarea. Un surâs palid îi încolţi pe buze.

— S-a terminat, Pierre. Mă simt mai bine.

— Dar ce-ai avut, de fapt?

— O ameţeală şi nişte greţuri! Ah, nu-i ceva nou; astăzi de dimineaţă, când eram la magazin, mi-a venit să vomit. Şi ieri de asemenea, pe la aceeaşi oră…

El deschise ochii mari şi ridică din sprâncene. O idee fericită păru că-i luminează faţa. Cu ezitări, ca şi cum i-ar fi fost frică să-şi compromită speranţa exprimând-o, murmură:

— Amélie… Ce-mi spui tu… Iartă-mă… Dar nu cumva aştepţi un copil?

Coborî repede primele trepte. Simţea o privire în ceafă. Moaşa o urmărea cu privirea, prin uşa întredeschisă. În sfârşit, o închise. În faţa şi în spatele lui Amélie, scara era goală. Uşurată, se opri să-şi tragă răsuflarea. Se strângea carnea pe ea la amintirea mâinilor puternice, cu palmele roşii şi crăpate, cu unghiile tăiate scurt, care se îndreptau spre ea ca nişte crabi. „Ei bine, da, micuţă doamnă, o să fie în octombrie!…” Amélie asculta ecoul acestei fraze răsunând în mintea ei. Cele câteva cuvinte fuseseră de ajuns ca să răscumpere ruşinea îndurată. Nimic nu mai avea însemnătate în faţa certitudinii minunate pe care o căpătase acolo sus. Continuă să coboare ţinându-se de rampă.

Pierre fusese cel care o hotărâse să facă această vizită. Rămas singur la cafenea, aştepta rezultatul consultaţiei cu înfrigurare. „Când am să-i spun că-i adevărat, ce fericire!” Autoritatea doamnei Portelouze era pentru el incontestabilă. El însuşi o alesese, după ce se interesase discret asupra meritelor ei. Se spunea în cartier că, dată pe mâna ei, o femeie era sigură că va naşte un copil bine făcut, cu exact atâtea dureri câte trebuie. În plus, doamna Portelouze avea avantajul că locuia în apropiere de strada Montreuil, la colţul cu bulevardul Charonne. Încă un etaj, loja portăresei, trotuarul, lumina, zgomotul străzii… Amélie făcu un pas greşit şi fu cât pe ce să-şi scrântească o gleznă. îi sări inima. Se temea pentru doi acum. Purta în pântec semnul dragostei lui Pierre. Înţelegerea lor trupească nu mai era un mister atât de

nedefinit, de nesesizat, ci o realitate, un grăunte de viaţă aşezat în centrul făpturii ei. Orice s-ar fi întâmplat, nu mai putea nega că era femeia unui bărbat. În curând, chiar, nu va mai putea ascunde. Numai văzând-o, oamenii vor şti că fusese fecundată. Fremătă de ruşine şi-şi lăsă capul în jos. Se încrucişa cu diferiţi trecători. „Aceasta” nu se bagă încă de seamă, din fericire. Două sau trei luni de răgaz, aproape. Şi apoi... Amélie refuză să se gândească la neplăcerile sarcinii. Nu mai mergea, ci zbura, purtătoare a unui miracol. Cu toate acestea, cum se apropia de cafenea, simţi dintr-odată, dincolo de orice judecată, că nu trebuia să se arate imediat în faţa lui Pierre. O nevoie sălbatică de singurătate şi de gândire o îndemna să amâne întâlnirea. Se strecură pe poartă pe furiş. Nu o văzuse nimeni. Curtea era goală, în spatele geamurilor atelierului lăcuitoarele frecau cu tamponul mari suprafeţe de lemn lucios. Un ferăstrău scârţâia. Un ciocan lovea. Întregul univers era la lucru. Amélie se închise în camera ei. Era ora unsprezece. Prin tulul perdelelor se strecura o lumină filtrată. În oglinda dulapului, o femeie tânără şi subţire, cu faţa palidă, cu ochii întunecaţi, aştepta să fie interogată. Amélié regretă că nu terminase de cusut corsajul din mătase ivorie de China. Şi l-ar fi pus pentru această ocazie. Ce ocazie? Timp de o clipă, se jucă a fi uitat de sarcină. Îşi făcea gol în cap şi păzea ieşirile. Apoi, la limita rezistenţei, aşa cum deschizi gura după ce ţi-ai ţinut multă vreme respiraţia, se lăsă din nou cuprinsă de ideea exaltantă: „Am să am un copil!”. Acest copil, nu avusese nici măcar timpul să şi-l dorească, în agitaţia vieţii de muncă zilnică şi de dragoste egoistă; dar acum, încărcată cu el, tremura de recunoştinţă, ca şi cum dorinţa ei cea mai fierbinte i-ar fi fost în sfârşit îndeplinită. Fără îndoială că nevoia de a fi mamă i se infiltrase cu încetul în trup, înainte de a-şi fi dat seama de asta. De asemenea, independent de voinţa ei, se va desăvârşi în ea creşterea copilului. Era înspăimântător să te gândeşti că o mică fiinţă se dezvolta deja în pântecul ei, într-un mod surd, orb, visceral, şi că era neputincioasă să-l supravegheze şi să-l ajute să se formeze. Mai aproape

de ea decât oricine, el scăpa, mai mult decât oricine, puterii ei. Băiat sau fată? Pierre voia un băiat. O spusese de mai multe ori. Ar fi vrut să-l asigure că-i va oferi un fiu. Dar trebuia să se mulţumească să spere, ca şi el. Era nedrept. Deodată, se îndoi de sine însăşi. Îşi spuse că era lipsită de experienţă. Noţiunile ei asupra modului în care se năşteau copiii erau încă foarte vagi. Va şti ea oare să facă un bébé frumos, cu numărul exact de degete la picioare şi la mâini, cu urechile bine tivite, cu ochi, cu gură, cu un nas regulat, fără să uite părul şi unghiile? I se părea că e prima femeie pe lume chemată să ilustreze minunea creaţiunii. Apoi, se gândi la mama ei şi-i sări inima, i se frânse. Cu genunchi slabi se retrase spre pat. Ah! Cât ar fi vrut să se poată destăinui mamei sale în clipa aceea! Să o poată întreba: „Ai fost şi tu ca mine? Simţeai şi tu această mândrie de a da viaţă şi această teamf, în acelaşi timp, de a nu fi la înălţimea sarcinii? Te gândeai la chipul pe care-l va avea copilul tău? Mă închipuiai înainte de a mă fi adiis pe lume? Am devenit ceea ce sperai să devin, la data când mă purtai atât de aproape de inima ta?” Niciodată Amélie nu simţise o nevoie mai presantă de mama ei decât acum, când avea să fie la rândul său mamă. Dar, din partea Mariei, totul nu era decât gol şi tăcere. Simţea în gură gustul lacrimilor. Se sufoca stăpânită de un sentiment straniu, dulce-amărui. Pentru a reacţiona împotriva acestei slăbiciuni deschise dulapul şi-şi scoase cea mai frumoasă rochie, aceea pe care şi-o pusese când ieşise cu Marthe. Voia să se facă foarte frumoasă ca să-i anunţe lui Pierre că avea să-i dăruiască un copil. Trebuia ca această mărturisire să fie pentru el o ocazie suplimentară de a aprecia farmecul nevestei sale. Se privi din nou în oglindă, se sperie de ochii ei roşii şi-şi turnă nişte apă în lighean ca să se spele pe obraji. „Sunt o proastă! Şi Pierre care mă aşteptată!” îşi muie mâinile în apa proaspătă. Privea în gol. Surâdea, îşi sufla nasul şi lacrimile continuau să-i curgă de bucurie.

Fără să părăsească tejgheaua, Pierre, nervos, supraveghea uşa care dădea în stradă. Uşa din spate fu

însă cea care se deschise. Amélie apăru în prag. De ce intra pe acolo? Găsi că arată frumoasă şi plină de mister. În loc să pătrundă în sală, îi făcea semn să vină lângă ea. îi fu teamă. Lăsându-şi baltă clienţii, veni lângă ea şi o întrebă cu voce joasă:

— Cum e?

Ea îl luă pe coridorul întunecos, care dădea în curte. Lipită de zid, cu ochii mari deschişi, îi spuse:

— Da, Pierre, aşa este!

El se aştepta la acest răspuns şi, totuşi, când îl primi, fu sufocat de emoţie. Incapabil să spună vreo vorbă, deschise braţele. Amélie se cuibări la pieptul lui. Aplecat asupra ei, abia îndrăznea să o strângă, să o sărute, atât i se părea de vulnerabilă şi de preţioasă. În sfârşit, murmură:

— Mulţumesc, Amélie.

Şi, dintr-odată, un tumult i se stârni în minte. Plesnea de mândrie şi de putere. Acum, Amélie era şi mai a lui decât înainte. Între ei, dragostea căpăta o semnificaţie nouă, nobilă şi gravă. „Nevasta mea. Copilul meu”. Îşi repeta aceste cuvinte şi o puternică ardoare virilă îi umfla muşchii. Să muncească, să apere, să se lupte. Singur împotriva tuturor. Va fi văzut la treabă. Era nerăbdător să dovedească de ce era în stare atunci când fericirea familiei sale era în joc. Amélie, lângă el, respira încetişor, topită, uşoară.

— Cum te simţi? întrebă el smerit.

— Mai bine.

— Vrei să vii cu mine la cafenea?

— Mai târziu, Pierre. Aş vrea mai întâi să-i scriu tatii ca să-i anunţ vestea.

Pierre găsi că ideea nevestei sale era excelentă. Simţea nevoia să o aprobe în tot ce făcea. Un sentiment de culpabilitate, a cărei origine nu şi-o putea explica, îl făcea chiar să-şi dorească ca ea să fie foarte exigentă cu el.

— Nu întârzii mult! reluă el. Întoarce-te la tejghea. Fii fericit…

El se întoarse în cafeneaua în care clienţii continuau

să bea şi să vorbească, ca şi cum un eveniment extraordinar nu ar fi răsturnat în clipa aceea lumea. Desigur, i-ar fi plăcut să-i pună la curent şi să le dea ceva din înflăcărarea lui. Dar o asemenea indiscreţie n-ar fi fost pe placul Ameliei. Trebuia să accepte ca ea să fie de acord să nu mai facă un mister din starea în care se afla. Cuprins de o exaltare de nespus, Pierre muta sticle, umplea pahare, încasa bani şi se gândea. „Am să am un băiat. Va fi brun, puternic şi inteligent. O să-l cheme Richard. Richard Mazalaigue…” în jurul lui, zgomotul creştea. Avea impresia că s-a îmbătat. Deodată, se auzi anunţând:

— Domnilor, dau de băut la toată lumea.

Exclamaţii de mirare îi răspunseră. Domnul Florent întrebă care-i motivul unei asemenea generozităţi. Enigmatic şi superb, Pierre spuse:

— Aşa mi-a: venit njie. Profitaţi, şi, tu căutaţii să înţelegeţi… Jubila. Râdea singur. De data aceasta, ea să ciocnească, lăsă deoparte vinul alb botezat cu apă, pe care-i bea de obicei, şirşi turnă un pahar de coniac.

Odată cu primele călduri, Amélie se simţi şi mai tare locuită, îngreunată, de dulcea povară care-i inc Orda muşchii stomacului. Totuşi, greţurile nu o mai chinuiau. Avea o foame continuă şi petrecea nopţi odihnitoare. Astfel, cu toate insistenţele lui Pierre, refuză să se considere o persoană a cărei stare de sănătate cerea să fie menajată. El ar fi vrut ca ea să se culce mai devreme, să se trezească mai târziu şi să se plimbe câte o oră în fiecare zi, pentru că doamna Portelouze îi recomandase să facă exerciţiu fizic. La sfatul bărbatului ei, îi telefonă lui Marthe ca să se întâlnească. După ce o revăzu, îi păru rău că se deranjase degeaba. Desigur, tânăra femeie îşi manifestase toată bucuria şi toată curiozitatea de rigoare când află că prietena ei era însărcinată. Dar, o dată mai mult, o impresie stânjenitoare dominase întrevederea lor. În noul ei apartament de pe Champ-de-Mars, decorat cu tapete în tonuri muribunde, drăguţa, sensibila Marthe Tabaraud devenise o doamnă Gilbert Vasselin, frivolă, vanitoasă şi flecară, a cărei frecventare nu mai prezenta niciun fel de

interes pentru Amélie. De altfel, chiar dacă ar fi rămas aceeaşi, alături de Marthe, Amélie nu s-ar fi simţit mai şi largul ei. Pentru că Amélie, şi ea, se schimbase. Tot ceea ce o distrăgea de la Pierre, de la dragostea lor, de la speranţa lor, de la munca lor nu întârzia să-i devină neplăcut. La cafenea, la casă, era locul în care se simţea cea mai fericită. Muncind şi economisind, plătiseră deja ratele de proprietate a fondului care expiraseră, dar şi trei rate care urmau să expire, astfel că nu mai trebuia să plătească dobânzi.

Domnul Iiautnoir era mulţumit de reuşita lor. Toată lumea, în cartier, îi simpatiza. Totuşi, Amélie erai îngrijorată la ideea că, mai curând sau mai târziu, clienţii vor termina prin a-şi da seama de situaţia ei interesantă. Începând cu ultima săptămână a lunii mai, talia îngroşându-se, trebui să poarte corsaje largi şi veste largi. Spălătoresele fură cele care, aşa cum era şi de aşteptat, îşi dădură primele seama de metamorfoza ei. Avu de suportat complimentele şi zeflemelele acestor doamne. Fu întrebată dacă ea, căzând pe spate, îşi făcuse o cocoaşă în faţă? Pierre fu sfătuit să taie lemnul tejghelei în dreptul casei, ca să aibă nevasta lui loc unde să-şi plaseze burta. Dar Amélie nu se clintea şi nu roşea. Aceste sarcasme de care se temuse multă vreme o lăsau rece. O stare de graţie o proteja împotriva aluziei picante, a râsului gros şi a făcutului isteţ cu ochiul. Refugiată în demnitatea ci, îi exploata toate ungherele, ca pe un filon de minerale preţioase. O dată pe săptămână, o scrisoare de la Chapelle-au-Bois îi aducea gândurile afectuoase ale tatălui ei. Prin tocul lui Denis, Jérôme dădea veşti despre ei şi îi recomanda să se menajeze:

„Doamna Pinteau îţi transmite că ar trebui să mănânci mai mulţi cartofi, să nu bei cafea şi. să-ţi frecţionezi picioarele ca să eviţi cârceii matinali. Eu nu mă pricep, dar sunt mândru la gândul că voi fi bunicul unui mic Richard în putere şi iute cum ţi-l doreşti”.

În curând, fără să părăsească casă, Amélie profită de orele de mai mică afluenţă ca să croşeteze cămăşuţe de un

albastru deschis. Când intra vreun client în cafenea, punea lucrul jos. Dar nu o dată era tentată să-l reînceapă numai după câteva minute. Obsedată de gândul micii fiinţe moi şi plăpânde, pe care avea să o aducă pe lume, i se părea că nu va aduna destule lâneturi cât să-l apere de frig. După cum se gândea la răstimpul dat ca să termine trusoul sau la cel care o mai despărţea de naştere, vedea luna octombrie foarte aproape sau disperant de depărtată.

Cerul era de un albastru orbitor. O căldură cu miros de asfalt şi de coji de legume zdrobite intra pe uşa deschisă a cafenelei. Pierre regreta că nu putea să instaleze mese pe trotuar. Femeile, pe stradă, purtau corsaje răscroite, transparente, prin care transpiraţia li se evapora în voie. Domnii arborau haina de alpaca şi pălăria de pai. Mustăţile însetate căutau berea rece cu spumă groasă care se topeşte. Cei care nu beau halbe, pentru că „umflă”, cereau multă gheaţă în băuturile lor apetitive.

Dintotdeauna, se discuta politică în faţa tejghelei: „rezultatele alegerilor, legea de trei ani, hotărârile ultimelor congrese socialiste, afacerea Caillaux...” Amélie, căreia nu-i plăcea acest gen de conversaţii, se mirî de ardoarea pe care o puneau cei mai mulţi dintre bărbaţi. Dar, deodată, fu obligată să se intereseze de ce spuneau. Vorbeau cu gravitate de ultimatumul pe care Austria îl dăduse Serbiei. Toate acestea din cauza unui arhiduce, asasinat cu o lună în urmă, a cărui moarte, pe moment, nu-i alarmase deloc. Acum îşi arătau unii altora titlurile groase din ziare: *„Ameninţarea austriacă... Pacea în pericol... Tensiunea austro-sărbă sporeşte riscurile unui conflict mondial...* „Cu paharul în mână, strângând din sprâncene, cu ochii strălucind de competenţă, clienţi pe care Amélie îi luase până atunci drept nişte oneşti meşteşugari din cartier se dovedeau brusc egali ai miniştrilor. Rând pe rând, guvernul german, austriac, rus, englez, sârb, francez primea din partea lor critici violente şi meritate. Se întreţineau cu o familiaritate uimitoare despre Kaizer şi despre ţar, despre Poincaré şi despre Franz Joseph, despre regele George al V-lea şi despre

Jaurès. Aceasta din urmă, dacă-i ascultai, era singurul în stare să menţină pacea într-o Europă lovită de nebunie. Evident, exista Alsacia-Lorena oprimată, insolenţa căştilor ascuţite, onoarea naţională ameninţată. Dar erau probleme care trebuiau rezolvate fără să te bălăceşti în sânge. Toţi lucrătorii din lume erau fraţi. Nu puteai obliga popoarele să se bată fără să le ceri părerea.

Între timp, diplomaţii făceau schimburi de note. Preşedintele Republicii călătorea în Rusia. În vitrinelor magazinelor apăreau portrete de generali şi imagini reprezentând cele două provincii surori care se ţineau de mână. Amélie refuza să creadă că va fi război. Fără să încerce să înţeleagă motivele agitaţiei febrile care o înconjura, era convinsă că pruncul pe care-l purta în ea era pentru toţi ca o garanţie de securitate. Un univers pregătit pentru naştere nu putea fi, în acelaşi timp, şi pentru moarte. Desigur, n-ar fi îndrăznit să le explice celorlalţi motivele precise ale credinţei sale. Ştia că părerea ei nu era inteligibilă decât pentru ea însăşi. Dar era cu atât mai hotărâtă să-şi păstreze calmul în faţa evenimentelor: Anunţul deschiderii ostilităţilor între Austria şi Serbia şi mobilizarea parţială ordonată de ţar îi zdruncinară pentru o clipă optimismul.

Cafeneaua nu atrăsese niciodată atât de multă lume. * Era un continuu du-te-vino de oameni nervoşi, asudând şi vorbind tare. Cu cât ştirile erau mai alarmante, cu atât erau ei mai nerăbdători să se întâlnească pentru a le comenta. Pierre, extenuat, cu obrajii supţi, cu fruntea transpirată, nu se oprea din mânuitul paharelor, al sticlelor şi al ceştilor. Ca să o menajaze pe Amélie, încerca încă să nege evidenţa: „Nu-ţi face griji!… Voc să intimideze!… N-or să meargă până la capăt! Sau, dacă da” asta se va petrece între ei, în Balcani…” Nimeni nu avea bani mărunţi. Asta complica serviciul. Unii clienţi reînnoiau comanda; nunaai ca să ajungă la o sumă rotundă. Banul îşi pierduse orice valoare în ochii lor. Se gândeau la ceva îndepărtat şi teribil. Le ieşeau ziare din buzunare. Rezemaţi de tejghea, se întrebau reciproc, despre situaţia

livretelor lor militare. Chiar şi cei care-i blestemau pe patriotarzi păreau destul de mândri să fie în regulă cu autorităţile militare.

— Şi tu, patroane, când pleci? întrebă zugravul de locuinţe din camera numărul 4.

— În ziua a doua! spuse Pierre.

— Ca şi mine! observă Jointoux.

Ziua a doua! Amélie îl privi pe Pierre cu uimire. Pronunţase aceste cuvinte pe un ton de sfidare liniştită. S-ar fi spus că, în ciuda afirmaţiilor lui pacifiste, un instinct războinic se deşteptase în el. Dintr-odată nu mai era bărbatul ei, ci un bărbat ca şi ceilalţi, obsedat de problema bornelor de frontieră.

Boursier afirma că la Carreau du Temple negustorii expuseseră deja uniforme de ofiţer, încălţăminte grosolană şi centuri de pânză. Un farmacist de pe strada d'Avron oferea în vitrina sa o trusă de campanie, despre care eticheta spunea că e „aprobată de Serviciul Sanitar". Domnul Florent vorbea despre un miting socialist la care se dusese în ajun:

— Sunt împotriva războiului, dar pentru apărarea teritoriului…

— Ce vrea să spună asta? mormăia Jointoux.

— Că suntem concilianţi, dar nu fraieri! spuse Pierre.

— Dacă socialiştii trag spre tricolor, exclamă Boursier, unde o să ajungem?

— Nu-i vorba de a fi tricolor sau nu. Lucrurile sunt mult mai simple. Toţi suntem pentru pace, cu Jaurès. Dar nu trebuie ca prusacii să profite şi să ne calce pe bătături!

— Domnul Mazalaigue are dreptate! zise domnul Florent. Guvernul trebuia să încerce imposibilul ca să eyite bătălia. Dacă eşuează, dacă Franţa e obligată să se bată, nu vor mai fi partide, ci toţi francezii se vor afla cot la cot să-şi apere pământul.

— Fiu Franţa vrea războiul – interveni zugravul –, ci Rusia. Au prea multe greve pe acolo! Nu ştiu cum să scape de muncitori. Şi atunci îi trimit la abator…

— Şi Germania? Crezi că Wilhelm…

— Crezi că Kronprintz-ul…

— Crezi că Jaurès…

Vânzătoarea de cartofi prăjiţi sosea cu ştiri proaspete. Soldaţii aflaţi în permisie erau rechemaţi. La Saint-Germain se rechiziţionau caii.

Inima Améliei bătea nebuneşte. Ea nu-şi schimbase părerea. Cel mai bun mijloc de a evita dezastrul rămăsese încă să negi cu furie, orbeşte, că el ar fi posibil. Toţi aceşti bărbaţi minţeau. Nu exista alt adevăr, altă asigurare decât sarcina vie din pântecul ei, decât dragostea inalterabilă din inima ei.

O noapte sufocantă, furtunoasă pusese stăpânire pe oraş. Clienţii, lipiţi de tejghea, se asemănau cu trecătorii ce aşteaptă trenul în bufetul unei gări de provincie. Nu se aflau acolo de plăcere. Deodată, în pragul uşii apăru un bărbat gâfâind, cu capul descoperit, livid. Era domnul Clapeton, gravorul cu cele patru calvados-uri zilnice. Toate capetele se întoarseră spre el. El îşi trase sufletul, ridică bărbia pe deasupra lavalierei şi strigă:

— Jaurès! Jaurès a fost asasinat!…

După o secundă de stupoare, întrebările izbucniră. „Ce? Nu e cu putinţă! Cine? Unde? Cum?…” Domnul Clapeton ceru un calvados, îl dădu pe gât şi spuse:

— Se pare că e vorba de un nebun… Foarte tânăr… A tras prin vitrină la Croissant… Omorât pe loc!…

Unul după altul, consumatorii ieşeau din cafenea. În curând sala fu goală. Un nor de fum plutea în jurul becului galben care atârna din plafon. Pierre apucă obloanele şi le saltă ca să le fixeze la vitrină.

— Închizi deja? întrebă Amélie.

— Da. O să ieşim în oraş.

Îl simţea atât de îngrijorat, atât de abătut, încât nu voi să-l contrazică. Fără să se fi înţeles dinainte, o apucară spre marile bulevarde. Peste tot, din ordinul prefecturii de poliţie, cafenelele îşi băgaseră înăuntru scaunele şi mesele de pe terase. Gărzi călare şi agenţi de poliţie erau masaţi la intersecţii. Ascultând de un apel misterios, toată populaţia Parisului se revărsa cu încetineală pe străzi.

Putea fi cam unsprezece seara. Cerul era jos şi cald. Din pământ se ridica un miros de asfalt moale şi de praf. Pe bulevardul Voltaire, un frunziş verde-deschis împodobea lumina palidă a felinarelor. Nicio maşină. Niciun sunet de claxon. Pietonii se revărsau de pe trotuare pe mijlocul şoselei. La ferestrele luminate se adunaseră grupuri negre. Era ceva solemn, neobişnuit, în această afluenţă de oameni în aer liber. Instinctiv, căutai din ochi spectacolul care atrăgea un public atât de numeros. Dar nu era nimic deosebit de văzut. Nimic, în afară de mulţimea. Însăşi, cu feţele ei, pălăriile ei, mâinile ei... Amélie îşi întoarse privirea spre un chioşc luminat de un felinar şi pavoazat cu jurnale. Titluri groase se întindeau pe albul etalajelor r *Veghe armată în Europa... Civilizaţia pe marginea prăpastiei...* Mergea cu greu, cramponată de braţul lui Pierre. În jurul lor, mulţimea mârâia. O gâfâială regulată. Un tropăit de tălpi nerăbdătoare. Unde se duceau toţi aceşti oameni? Nimeni nu părea să ştie. Nu se grăbeau spre o ţintă precisă. Dar nici nu se plimbau. Se aflau pe străzi pentru că le era imposibil să mai rămână la ei acasă, între patru pereţi, sub ameninţarea acestei nopţi de vară nemişcate şi grele. Toţi vorbeau despre acelaşi lucru, cu jumătate de voce:

— Se pare că a murit fără să-şi recapete cunoştinţa.

— Dar cine a făcut-o?

— Un individ din extrema dreaptă, fără îndoială, un revanşard!

— Atunci de ce nu se decretează mobilizarea, dacă e vorba pe aşa?

— Nu te enerva. Nu pierzi nimic dacă aştepţi.

— L-au chemat pe nepotul meu, care e la geniu.

— Gările sunt ocupate de trupe!

Amélie nu mai reacţiona împotriva obsesiei unanime. Înghesuită între aceşti bărbaţi şi aceste femei, îşi spunea: „Iată... e inevitabil! Am luat-o pe pantă în jos... O să vină... O să izbucnească...”. Ridică ochii spre Pierre. Privirile li se încrucişară. El întrebă:

— Nu eşti prea obosită?

În depărtare se agitau nişta capete. Un cortegiu patriotic venea din piaţa Voltaire. Nişte tineri purtau drapele şi cântau *Marseilleza*. Un domn bătrân, în picioare pe o bancă, urla:

— La Berlin! Trăiască Serbia rârăiască armata!...

Voci discordante reluară:

— Trăiască armata! Trăiască armata!

O mână agita un buchet de flori. De la o fereastră, cineva strigă:

— Jos războiul! Trăiască socialismul!...

Câteva priviri furioase se întoarseră spre casa de unde se protesta. Canatul ferestrei se goli. Amélie ar fi vrut să se întoarcă din drum, să revină acasă, să se închidă în cameră cu Pierre. Ce căutau ei afară, în această îngrămădeală, atunci când mâine, poimâine?... îşi înfipse unghiile în braţul lui şi gemu.

— Să plecăm.

— Vrei să ne întoarcem?

— Vreau să fiu singură cu tine!

O luă cu el. Luată în contra curentului, mulţimea rezista nemulţumită. Amélie, din ce în ce mai ostenită, mergea suspendată de braţul bărbatului ei. O stupoare letargică se abătuse asupra ei. Transpiraţia îi lipea veşmintele de corp. Picioarele îi ardeau, o durea capul.

Când să intre pe strada Montreuil, mai găsi totuşi puterea să grăbească pasul, atât de tare voia să ajungă mai iute acasă. În sfârşit, poarta, curtea întunecoasă, prost pavată, camera, cu lumina ei roz, cu perdelele grena şi cu patul cu globuri de alamă. Închizând uşa în urma ei, Amélie avu sentimentul că se baricada împreună cu bărbatul ei într-un refugiu de necucerit. Războiul nu putea intra aici. Smulgându-şi pălăria, se propti cu spatele de uşa al cărui lemn neted şi rece îi răcorea umerii prin ţesătura corsajului. Pierre se apropie de ea şi o luă în braţe. O strângea la piept, uşor, cu o tandreţe castă şi deferentă. Ea se lăsă pradă, un moment, plăcerii de a fi mângâiată, fu pe punctul să-şi uite spaimele, oboseala şi, deodată, deşteptată ca dintr-un somn, făcu ochii mari.

— Ce-ai păţit? spuse el.

Ea nu răspunse. îl privea gândindu-se că peste câteva zile, dacă se declara război, nu va mai vedea această faţă mare, aspră şi tristă, această gură, aceste mâini, aceşti umeri… Un val de disperare violentă, amară o înecă, îi tăie respiraţia.

Nu vreau să pleci!

El o luă de mâini, le strânse între palmele sale mari, ca pentru a le împiedica să se zbată:

— Fii rezonabilă, Amélie!

Privirea lui o pătrundea adânc: o privire gravă şi afectuoasă, care recomanda răbdarea.

— Nu vreau să pleci, reluă ea. Nu tu… Nu acuţii… Nu e drept!

Pierre îşi încruntă sprâncenele. Broboane de sudoare îi apărură pe frunte.

— Dacă toată lumea ar fi ca tine – zise – pe multă vreme Franţa n-ar mai fi existat!

— Eşti pentru război?

— Nu sunt pentru război. Doresc din toată inima ca el să fie evitat. Dar, în cazul în care ar izbucni, îmi voi face datoria ca şi ceilalţi. Asta e tot ce se poate spune. Şi nu se discută…

— Şi tata – zise ea dintr-odată – va fi mobilizat?

— Ce-ţi trece prin cap? A depăşit vârsta! De altfel, mă întreb de ce te sperii… Nimic nu-i încă pierdut.

— Nici tu nu crezi ceea ce spui! exclamă ea cu reproş.

— Ba da, atâta vreme cât mobilizarea nu-i încă decretată…

Îi lipsea convingerea. Cu genunchii moi, ea se aşeză pe marginea patului. O tăcere de necrezut domnea în ea. Ochii i se umpleau de lacrimi. În gara de mărfuri de la Reuilây, o locomotivă şuieră pe un ton sfâşietor. Amélie tresări. Apoi, umerii îi căzură. Spuse aproape fără să mişte din buze:

— Ce-o să se întâmple cu noi, Pierre? Ce-o să ne facem toţi trei?

PARTEA A PATRA

Denis împingea roaba încărcată cu două valize, cu un sac mare de pânză şi cu un balot. Atacând panta care, de la gară, ducea în centrul târgului, încetini pasul şi aruncă o privire în spate. Amélie îl urma, la braţul tatălui ei. Sub voluminoasa ei pălărie pariziană cu pene avea o faţă palidă şi lucioasă. Pântecul rotunjit dădea deoparte poalele unei veste care fâlfâia, făcută dintr-o ţesătură uşoară, colorată, închisă la gât. Era cald. Cerul era de un albastru orbitor. O fâşie subţire de umbră mărginea partea dreaptă a străzii. Amélie se opri să răsufle, îi surâse fratelui ei şi-i făcu semn să-şi continue drumul. El porni din nou. îl privi din spate şi se gândi că se înălţase în scurt timp. Ea părăsise un băiat şi regăsea, uimită, un mic tovarăş cu mentalitate serioasă. În confuzia ei, acest gând, deşi greu suportabil, îi aduse puţină desfătare. Jérôme, văzând că fata lui se schimbă la faţă, întrebă cu o voce neliniştită:

— Nu te simţi bine?

— Oh, ba da.

— Eşti obosită?

— Nu. Puţin îngreunată, asta e tot. E normal!

El o aprobă, jenat şi fericit.

— Da, da, e normal. Ai să vezi, o să te simţi bine aici!

…

Atâta solicitudine o aducea pe Amélie în pragul lacrimilor. Se sprijini cu nădejde de tatăl ei. Pe chipul lui se citea bunătatea şi atenţia pe care i-o acorda. Veghea asupra ei. Înţelegea tot. Încet, greoi, o porniră din nou pe căldura prăfoasă şi albă. Încă o dată, Pierre avusese dreptate. El fusese cel care, înainte de a pleca, insistase ca ea să închidă cafeneaua şi să se refugieze la Chapelle-au-Bois. Nu voia ca, în starea ei, să se obosească, ţinând singură cafeneaua. În plus, se temea că se va simţi dezorientată acum, când se pregătea să-şi aducă pe lume copilul, în acest mare oraş în care nu cunoştea aproape pe nimeni. De îndată ce cursele trenurilor civile fuseseră restabilite, Amélie făcuse uz de faptul că era însărcinată ca să obţină un loc cu prioritate. Călătoria de la Paris la

Limoges durase douăzeci şi două de ore. Simţea încă huruitul, tresăltatul roţilor în şale. La trecerile de nivel, la poduri, la macazuri, bărbaţi cărunţi şi gravi, cu chipiul pe cap şi cu brasardă la mânecă, făceau de gardă, sprijiniţi în puşti bătrâne. Se opreau în plin câmp ca să lase să treacă lente convoaie militare, pline de inscripţii scrise cu creta: „Tren de plăcere pentru Berlin!...”, „Trăiască Franţa!...” La uşile vagoanelor pentru vite se zăreau ciorchini de tineri cu feţe roşiatice. Agitau sticle, crengi înfrunzite, cântau, râdeau, strigau, încercând fără îndoială să-şi facă singuri curaj. Amélie se gândea la Pierre. O mare spaimă îi încleşta inima. După ultimele ştiri, părăsise centrul de mobilizare de la Tulle cu o destinaţie necunoscută. De atunci, nicio scrisoare. Poate că urca spre Paris, în timp ce ea cobora spre Correze? Poate că se afla într-unul din aceste vagoane de scândură înţesate cu soldaţi gălăgioşi? Făcea ochii mari. O faţă lua locul alteia. Numai necunoscuţi. Din fericire! Dacă nu, ce-ar fi făcut? Se închipuia văzându-l şi neputând să i se alăture. Cele două trenuri care mergeau în sens invers îi smulgeau pentru a doua oară unul de lângă celălalt.

Şi acum încă, potrivindu-şi pasul după cel al tatălui ei, se lupta împotriva acestei impresii de sfâşiere şi de pierdere. La ce bun să se amăgească singură? Adevărul era mai simplu. De multă vreme Pierre trebuie să se fi aflat în Nord. Domnul Florent, care trecea drept bine informat, afirma că Regimentul 300 fusese trimis în Ardeni. Se vorbea despre o mare bătălie acolo. Belgienii se retrăgeau în faţa unui inamic numeros şi feroce. Francezii le veneau în ajutor. În ultima ei scrisoare către Pierre, Amélie îi spusese să şi adreseze corespondenţa la Chapelle-au-Bois.

— N-ai primit nicio scrisoare pentru mine? întrebă.

— Nu, nu! spuse Jérôme. Pierre ştie că eşti aici?

— Nu încă... dar, dacă-mi scrie la Paris, o să mi se trimită aici plicurile. Am lăsat instrucţiuni în sensul ăsta...

Se obişnuia să vorbească despre Pierre pe un ton rezonabil; şi totuşi, în ciuda eforturilor sale, de fiecare dată când auzea pronunţându-i-se numele, un val de

lacrimi o podidea. Jérôme plecă privirea. Părea încurcat să se afle lângă fiica sa, în timp ce Pierre era departe. Spuse:

— De aici, toţi tinerii au plecat. Asta a complicat rău munca. Din fericire, fânul fusese strâns. Şi Justin a fost mobilizat. Trebuie să mă descurc numai cu Denis…

Ea asculta aceste ecouri venite parcă dintr-o altă epocă. Casele copilăriei sale o priveau trecând. Groaznica comoţie care zdruncinase atâtea vieţi nu adăugase nici măcar vreo crăpătură faţadelor cenuşii care mărgineau drumul de întoarcere. Regăsindu-se în acest decor neschimbat, Amélie avea sentimentul că dragostea ei, căsătoria ei, existenţa ei fericită la Paris nu fuseseră decât un vis. Crezuse într-o schimbare de decor minunată şi se trezea dezamăgită, ca să-şi dea seama că, de fapt, nu se mişcase din loc. Tocul i se împiedică de o piatră şi Jérôme o strânse cu putere de braţ.

Feţe furişate se arătau pe la ferestre. Fata lui Aubernat era privită cu coada ochiului revenind acasă gravidă. Era căinată că-i lipseşte bărbatul tocmai când o femeie are mai multă nevoie să fie răsfăţată. I se cântărea din ochi burta: „Ieşită în afară, în felul ăsta e sigur că o să aibă băiat”. Roaba lui Denis sălta pe pietre. Jérôme îşi ştergea fruntea cu o mare batistă cu pătrate albastre şi albe. Dublu impresionat de necazul Améliei şi de sarcina ei, nu ştia ce să-i spună ca să o intereseze.

După o lungă tăcere reluă încet:

— Ştii, au rechiziţionat-o pe cea cenuşie.

— Iapa noastră?

— Da. Nu mai există cai prin regiune.

— Şi vitele?

— Cam tot aşa. Se pare că le iau pe unde le găsesc ca să facă din ele conserve… Eu nu sunt mobilizat, dar, din cauza tuturor potcovarilor care au plecat, trebuie să mă duc prin sate, în zilele care mi se indică, ca să potcovesc în locul lor. Ah, nu-i plăcut să vezi toată această frumoasă treabă oprită în loc, tot acest pământ lipsit de bărbaţi…

Deodată ea întrebă:

— Au fost deja morţi, răniţi?

El tresări:
— Unde?
— Printre oamenii din regiune.
— Nu. Primăria n-a anunţat încă nimic.
— Primăria e cea care anunţă?
— Aşa se pare.
— Domnul Calamisse?
— Da.

El încetini pasul. Un grup de femei dominat de silueta masivă a doamnei Barbezac ieşea dintr-o stradă laterală. Imposibil de evitat. Cu o privire rapidă, Jérôme îşi consultă fata. Ea nu părea deosebit de contrariată. Primea deja în faţă exclamaţiile compătimitoare ale acestor doamne:

— Micuţa mea Amélie!…
— Ai rămas singură acum, la întoarcerea acasă!…
— Nu ţi-au lăsat prea mult bărbatul!… j
— Aşa e şi cu sărmanul Julien!
— Şi bietul Louis!…
— Şi Antonin al doamnei Ferriôre. Şi Jean Eyrolles! Şi Joseph Calamisse!… Chiar şi doctorul Delattre!…
— Suntem aproape toate de plâns pe aici, care din pricina fiului, care dintr-a bărbatului, care a logodnicului sau a fratelui!
— Măcar tu o să-ţi iei revanşa cu micuţul pe care ţi-l pregăteşti…

Îmbrăţişată, felicitată, consolată, Amélie se gândea irezistibil la ritualurile funebre de la ieşirea din cimitir. Din toate aceste femei, pe care nenorocirea le făcea guralive, se ridica un miros stătut de doliu. Ghicind stânjeneala fetei sale, Jérôme o smulse cu forţa de la vorbăria plângăcioasă a cumetrelor. În timp ce Amélie se îndepărta de grup, în urma ei se suspina încă şi se dădea din cap.

Strada coti, descoperind casa care aştepta, inocentă, banală şi încălzindu-şi bătrânele pietre la soare. Inima Améliei se înmuie. În amintirile ei, totul era mai mare, mai curat: faţada, ferestrele, uşa. După ce ochii îi alunecară pe mii de detalii, se întoarseră şi se fixară pe vitrină. Ce se

întâmpla? Fusese modificat aranjamentul. Acolo unde altă dată ea aşezase un decor vesel din farfurii desenate, din ceainice cu ciocurile încrucişate şi din mici căni, se puteau vedea acum sculuri de lână de tricotat cenuşii, cârpe, pânzeturi groase, papuci şi ciorapi. Fără îndoială, doamna Pinteau era cea care făcuse acest aranjament. Ce idee caraghioasă!

În faţa prăvăliei zăcea o baligă mare, atestând că vacile domnului Ferrière nu fuseseră rechiziţionate şi nu-şi schimbaseră drumul. Cocoşul de prăsilă al familiei Barbezac ciugulea în praf, ca şi altă dată. Ajunseseră. Amélie se opri. Genunchii îi tremurau. Denis descărca roaba. Uşa magazinului se deschise. O mogâldeaţă rotundă, mică şi bună ţâşni în plină lumină. Înainte ca Amélie să poată face vreun gest, doamna Pinteau o strângea la piept cu o vigoare devoratoare:

— Ah, cât te-am mai aşteptat! Ce dor ne-a fost!…

Amélie închise ochii, uită vitrina întoarsă cu dosul în sus şi simţi că-i e foame, sete, rău şi că-i venea să plângă.

Un zgomot de fier forjat coborî în adâncul visului ei. Amăgită de această chemare depărtată şi familiară, se trezi cu sufletul fetei de altă dată. Romburile mov pe tapetul uzat de pe perete, raza de soare strecurându-se printre obloanele prost închise, mica măsuţă pătată cu cerneală, ale cărei sertare încă mai conţineau caietele ei de şcoală, vechile ei scrisori, vechile creioane, toate o întăreau în iluzia unei întoarceri în trecut. Se frecă la ochi şi se aşeză pe pat turceşte. Ciocănitul deveni mai precis, mai puternic. Jérôme şi Denis erau la lucru în potcovărie. Se bucură de asta. Apoi, un şoc îi frânse cursul gândurilor. „Războiul, războiul, războiul…” Repetă acest cuvânt îngrozitor. Pe măsură ce se trezea, se regăsea în tristeţea ei. În circumstanţele actuale, luciditatea nu era de conceput fără suferinţă. Trebuia trăit cu acest gust de nenorocire, care o lua de gât. Se uită la ceas. Ora opt. Poştaşul nu-şi începea rondul decât la nouă. O scrisoare de la Pierre? Ar fi prea frumos. Nu trebuia să spere. Să întâmpine ziua cu certitudinea că nu se va întâmpla nimic

nou până seara. Mâine sau poimâine…

O noapte fusese de ajuns ca să şteargă oboseala călătoriei. Amélie se sculă bine dispusă. După ce va trece poştaşul se va duce la cimitir. Acest gând îi făcea bine, ca promisiunea unei întâlniri fericite. Cineva o aştepta într-adevăr acolo, în spatele grilajului. În timp ce-şi făcea toaleta, o mică masă intolerantă se mişcă, se destinse în pântecul ei. Tresări, adusă la ordine, şi rămase o clipă nemişcată, tăcută, fericită, atentă la ceea ce, în ea, începuse deja să fie altceva decât ea însăşi. Cum putuse, la izbucnirea războiului, să-şi spună că acest copil nu era binevenit? Nu trebuia, dimpotrivă, să se bucure că era acolo pentru a continua amintirea lui Pierre? Era într-un fel ca şi cum Pierre n-ar fi plecat cu totul. Câte femei n-ar fi vrut să fie în locul ei? Ceasul bisericii bătu ora nouă. După obiceiul lor, câinii protestară lătrând. Reintrând pentru o clipă în felul ei de viaţă parizian, Amélie se gândi maşinal la cafenea, la casa de marcat, la clienţi, la furnizori… Era într-o zi de marţi: ziua spălătoreselor. Cât de departe erau deja toate acestea!…

Surâse cu tristeţe acestui trecut de neregăsit, îşi termină de încheiat rochia şi coborî în bucătărie. Ceaşca ei o aştepta pe masă, împreună cu pâinea, untul şi dulceaţa. Un miros de cafea fierbinte plutea în încăpere. Doamna Pinteau pregătise totul. Lui Amélie îi fu ruşine că se sculase atât de târziu. Ca pentru a se pedepsi, mâncă în picioare. În timp ce mesteca o tartină groasă, privirile i se plimbau pe pereţi, pe mobile, pe plafon, pe podea, îşi relua în stăpânire interiorul. Un scaun, pe care-l văzuse dintotdeauna la stânga ferestrei, se afla acum la dreapta ei. Încă o iniţiativă a doamnei Pinteau! Şi pentru ce ceştile nu mai erau aliniate pe raftul al doilea al bufetului, ci pe raftul inferior? Şi ce idee să scoată polonicul cel mare din sertar ca să-l agaţe într-un cui deasupra maşinii de gătit!

Repede, puse la loc toate aceste lucruri deranjate fără rost. Pe marginea ferestrei erau făcute teanc jurnalele recente. *Curierul Centrului*… Luă un ziar în mână, crezând că va afla ceva noutăţi. Dar titlurile jurnalelor de provincie

le aminteau în mod straniu pe cele ale jurnalelor pariziene. Entuziasm patriotic, denunţarea cruzimilor germane şi certitudinea unei prompte victorii. Citi la întâmplare: „Vineri, 21 august: trupele franceze reocupă Mulhouse. Armatele ruseşti intră în Prusia...” „Sâmbătă, 22 august: fapte eroice ale aviatorilor noştri...” „Luni, 24 august: bătălia continuă în jurul lui Charleroi... Zepelinul numărul opt a fost doborât...” într-un vechi număr al ziarului *L'Humanité*, cu data de 19 august, se vorbea despre moralul excelent al primilor răniţi evacuaţi la Vichy. „Să fim vindecaţi repede ca să ne întoarcem acolo!”, spuneau ei. Şi precizau că nemţii „trăgeau prea scurt şi foarte prost”. Această informaţie, în mod inexplicabil, o uşură pe Amélie. Credulitatea ei răspundea unei nevoi sfâşietoare de a fi liniştită, calmată.

Puse la loc jurnalele şi trecu în magazin. Periile şi măturile atârnau din tavan ca nişte stalactite. Din toate aceste mărfuri se degaja un parfum casnic şi onest. Trecând peste un sac de legume uscate, doamna Pinteau ieşi în întâmpinarea tinerei femei cu o sprinteneală optimistă. Lipsa clienţilor îi permise Améliei să inspecteze în grabă locul. Trebui să recunoască ordinea perfectă şi anunţă simplu că, duminica următoare, se va ocupa să refacă vitrina. Doamna Pinteau păru încântată de această hotărâre. Bunăvoinţa ei era nedezminţită. Dădea pe dinafară de dorinţa de a se face utilă, de a se supune, de a sluji. Atâta abnegaţie nu o putea lăsa pe Amélie nesimţitoare. Trecând peste timiditatea ei naturală, găsi cuvintele potrivite pentru a-i mulţumi bravei femei că ţinuse atât de bine magazinul şi casa. La primele complimente, doamna Pinteau roşi, se umflă toată şi ochii i se umeziră. Şi-i şterse cu colţul şorţului albastru:

— Aş fi vrut să fac cu mult mai mult, micuţa mea Amélie! îngăimă ea cu voce gâtuită. Pentru mine nu mai existaţi decât voi, de care să mă îngrijesc. E o plăcere s-o fac din tot sufletul. Mai ales că tatăl tău e un om atât de merituos! Poţi rămâne ore întregi să-l asculţi vorbind sau să-l priveşti ce face! Şi micul Denis! Atât de tinerel! Atât

de drăguţei! S-ar spune că e bietul meu băieţaş la aceeaşi vârstă!…

În cele din urmă, amabilitatea doamnei Pinteau era dezgustătoare. Vorbea despre Jérôme şi despre Denis cu prea mult sentiment. S-ar fi spus. că deveniseră proprietatea ei. Amélie profită de sosirea unei cliente ca să întrerupă conversaţia şi să se refugieze în potcovărie. Tatăl şi fratele ei o primiră cu acel aer de falsă voie bună rezervată de obicei convalescenţilor. Dormise bine? Nu era prea obosită? Nu voia să se aşeze puţin?

— A trecut poştaşul?

— Nu încă!

— Nu mai întârzie mult – completă Denis.

Se reapucară de treabă. Fu emoţionată să constate frumoasa lor înţelegere în timpul lucrului. În ciuda diferenţei de vârstă, se asemănau la umeri, la grumaji, la felul de a ţine şi de a lovi cu ciocanul. Cu frenezie, îi învălui cu aceeaşi dragoste. Apoi, băgă de seamă că purtau amândoi cămăşi uzate, peticite, dar curate. Nu le lipsea nici măcar un singur nasture. Şorţul de piele al lui Jérôme lăsă să se vadă, desfăcându-se la spate, un fund de pantalon cu bazon în formă de inimă. Denis avea ciorapii bine întinşi şi saboţii periaţi cu grijă. În toate acestea se simţea mâna doamnei Pinteau. Coţofana, care ieşise să facă un tur pe stradă, reintră ţopăind, o salută pe Amélie cu un fluierat vesel şi se duse să se caţere pe o grămadă de fier vechi.

— Ştii – zise Denis – o să am pantaloni lungi, doamna Pinteau o să-mi aranjeze o pereche veche de-a tatii!

Amélie se simţi contrariată, ca şi cum cineva i-ar fi uzurpat privilegiile.

— Nu-i puţin cam devreme? întrebă.

— O, nu! exclamă Denis. De când îi aştept. Toţi camarazii au pantaloni lungi şi eu să rămân cu scurţi?

— Auzi tu aşa ceva! – spuse ea cu ironie.

De fapt era obosită şi n-avea nici cea mai mică dorinţă să-şi impună voinţa. O clipă se întrebă dacă avea să rămână în potcovărie, să se reîntoarcă la magazin sau

să se instaleze la bucătărie. Nicăieri nu era nevoie de ea. Totul mergea bine fără ajutorul ei.

— Ce faceţi acolo? întrebă.

— Triunghiuri ca să reparăm bariera de la trecerea de nivel – răspunse Jérôme.

Denis trăgea de lanţul foalelor. Jérôme ţinea un drug de fier deasupra focului. îl puse pe nicovală. Acum, Denis fiind cel ce lovea, dădea în drugul de fier cu ciocanul pe care-l ţinea cu amândouă mâinile. În intervalul dintre o lovitură şi cealaltă, tatăl lui întorcea drugul şi lovea la rândul său cu un ciocan mai mic ca să-i refacă muchiile. Din masa incandescentă săreau scântei. Atmosfera se încărca de un miros de fier încins.

— Ce părere ai de noul meu ucenic? spuse Jérôme. Se descurcă bine, nu-i aşa?

Denis avea o faţă lucioasă şi încordată. La fiecare efort scotea uh „han!” din adâncul pieptului. Ciocanul cu care lovea probabil că era prea greu pentru el. Dar nu voia să-l lase deoparte. Amélie se aşeză pe o ladă şi privi uşa larg deschisă, în care dansa un abur de soare. Asurzită de ciocănitul fierului, încercă să-şi ocupe mintea concentrându-se pe diferite fleacuri. Înmulţindu-şi gândurile banale, spera să îndepărteze marele necaz care o urmărea încă de când se trezise.

Deodată se ridică, palidă şi tremurătoare. Poştaşul! Nu era acelaşi ca altă dată. Tânărul fusese mobilizat. Acesta, moş Piquerelle, era un pensionar care reluase serviciul. Cu marile sale mustăţi de cânepă, cu gâtul lung şi noduros şi cu obrajii ridaţi, avea aspectul unui bătrân arbore în mişcare. Văzându-l, Jérôme făcu un pas spre uşă. Moş Piquerelle, fără măcar să se oprească, flutură mâna pe deasupra tolbei sale:

— Nimic pe ziua de azi!

Jérôme lăsă capul în jos. Amélie se reaşeză pe ladă. Denis reîncepuse să tragă de lanţul foalelor. Cărbunii scânteiau.

— Lasă! spuse Jérôme.

Şi adăugă, întorcându-se spre fiica sa:

— E normal să n-ai încă veşti de la el. De opt zile nimeni n-a primit prin regiune. După domnul Calamisse, care-l are pe fiul său în acelaşi regiment cu Pierre, sunt în plină mişcare pe drumurile Belgiei. Deci, poşta nu poate trece…

— Băiatul domnului Calamisse e în Regimentul 300 infanterie? întrebă Amélie.

— Ei bine, da! împreună cu fiul lui Ferrière, cu fiul lui Marchelat şi cu mulţi alţii din regiune. E regimentul celor din Corrôze, după cum se spune…

Amélie îşi aminti de timpurile când, tânără fată, aştepta zadarnic, cu dispeare, veşti de la Pierre, aflat la Paris. Pe atunci, credea că atinsese culmea suferinţelor. Acum, prin comparaţie, neliniştea de altă dată i se părea de invidiat.

— Domnul Calamisse e bine informat? întrebă ea.

— Mai bine decât noi toţi. E la primărie. Primeşte telegramele, află lucruri prin colegii din alte comune…

— Şi nu e îngrijorat?

— Nu! spuse Jérôme. E nerăbdător să primească o scrisoare de la fiul său, dar nu e îngrijorat.

— Nici eu nu sunt îngrijorată! zise Amélie.

Jérôme îi făcu semn lui Denis. Foalele se puseră din nou în mişcare cu un gâfâit răguşit. Amélie se ridică şi se îndreptă spre uşă.

— Unde te duci? întrebă Jérôme.

— La cimitir.

Făcu lungul drum fără grabă şi fără să privească în jur.

În spatele gării era un taluz cu iarbă înaltă. Se opri şi culese câteva modeste flori de câmp. Portiţa de la cimitir scârţâi. Mormântul era curat. O pasăre se aşezase pe grilaj. Zbură. La picioarele crucii, Amélie zări o mică placă de marmură, cioplită în formă de carte deschisă, cu un colţ al paginii ca ridicat de vânt. Pe piatră era gravată o inscripţie: „A fost o bună soţie, o bună mamă şi a plecat regretată de toţi”. Acest obiect era urât şi inutil. În plus, probabil că şi costase foarte mult. Amélie deplânse faptul

că tatăl ei simţise nevoia de a împodobi mormântul. Fără îndoială, o făcuse cu un sentiment de dragoste nostalgică, de pioasă aducere-aminte. Nu i se putea reproşa nimic, dar cum să nu observi că un asemenea ornament nu era pe gustul Mariei? Văzând un mic vas de fontă, pe jumătate îngropat în pământ, Amélie îl aşeză drept şi puse florile în el. Pântecul o stânjenea când se apleca; îi venise sângele în cap şi în ochi îi alergau fluturaşi negri. Se ridică gâfâind şi se ţinu dreaptă, cu mâinile atârnând, pradă unei bruşte linişti, supranaturală şi puţin înspăimântătoare.

Nu se întoarse acasă decât la ora prânzului. Jérôme şi Denis o aşteptau ca să se aşeze la masă. Fură serviţi de doamna Pinteau, care mâncă în acelaşi timp cu ei, dar în picioare, lângă chiuvetă. De mai multe ori, Amélie, jenată, o invită să se aşeze.

— Nu, nu, se împotrivi ea. Nu sunt obişnuită. Mă simt mai bine în picioare...

Trebuia să-i facă pe plac. Amélie băgă de seamă că Jérôme accepta această stare de lucruri ca naturală. Nu se grăbea, dovedea poftă de mâncare şi-şi bea vinul limpede cu înghiţituri mici. Felul său de a sta aşezat şi de a mânca dovedea că el era stăpânul casei. Niciodată fata lui nu-i mai văzuse însă acest aer grav şi dominator. Era la ultimele înghiţituri, când, deodată, capul domnului Ferrière. se încadră în fereastra. deschisă. Părea profund tulburat, cu ochi rotunzi, cu bărbia lucind de transpiraţie. Sprâncenele, mustaţa i se mişcau în contratimp. Urlă:

— Aubernat! Aubernat! Calamisse a primit o scrisoare de la Joseph al lui!...

— Când? strigă Jérôme.

— În dimineaţa asta! Mi-a spus Barbezac.

Amélie deveni rece şi fără putere. Jérôme se ridică:

— A, da? Şi ce spune Joseph Calamisse?

— Nu mare lucru, se pare. Totul merge bine. Dar eu mă duc să văd. E mai sigur!...

— Am să merg şi eu – spuse Amélie cu o intonaţie hotărâtă.

Vorbise ca în vis. Jérôme întoarse spre ea o privire

alarmată şi tandră. Domnul Ferrière o salută, se scuză, pentru că, în graba lui, nici nu o remarcase.

— Atunci, ne vedem acolo? întrebă el.

— Da! răspunse Jérôme.

Domnul Ferrière se îndepărtă. îl văzură în întregime prin fereastra deschisă. Dădea din mâini în timpul mersului.

— E un lucru bun –, scrisoarea asta a tânărului Calamisse! zise Jérôme. Asta dovedeşte că poşta va reîncepe să funcţioneze. Nu mai durează mult şi o să ai şi tu veşti, Amélie.

— Vii? întrebă ea.

— Bineînţeles.

— Şi eu? întrebă Denis.

— Nu! Am fi prea mulţi.

Doamna Pinteau aşeza farfuriile cu oftaturi compătimitoare, care făceau să-i tremure buzele.

Era multă lume la domnul Calamisse. Toate scaunele bucătăriei erau ocupate de femei. Bărbaţii stăteau în picioare, sprijiniţi de ziduri. Două sticle de vin se aflau în mijlocul mesei, dar nimeni nu se atingea de ele. Nu veniseră pentru asta. O rumoare de prietenie marcă intrarea lui Amélie şi a lui Jérôme.

Domnul Ferrièrc îi prevenise că veneau în urma lui. Domnul Calamisse o aşeză pe tânăra femeie lângă el pe o bancă.

— Deci – spuse Jérôme – se pare că aveţi o scrisoare de la Joseph.

Domnul Calamisse îşi umflă pieptul. O expresie triumfătoare îi lărgi faţa greoaie şi cărnoasă.

— Ei, da! spuse. N-aş zice că-i prea devreme.

— De când e datată?

— Din 13 august. Şi astăzi suntem în 25! Douăsprezece zile! Ce mizerie! Şi nici nu pot scrie ce vor, săracii! Cenzura n-ar lăsa scrisorile să treacă. Ai să vezi…

Îşi băgă mâna în buzunar, scoase o foaie subţire de hârtie cadrilată şi o ridică cu două degete, cu atâta precauţiune, ca şi cum ar fi existat pericolul să se facă

pulbere la cea mai mică atingere. Apoi îşi potrivi ochelarii şi tuşi ca să-şi dreagă vocea. Probabil că era a zecea oară, pe puţin, că se pregătea să citească scrisoarea. Mulţi dintre cei din jur o mai auziseră. Dar, pentru ei ca şi pentru el, evenimentul avea încă prospeţimea noutăţii. O tăcere profundă se lăsă peste aceste feţe devenite copilăreşti din pricina atenţiei. Domnul Calamisse îşi luă vocea de întrunire publică:

„*Dragă tată, dragă mamă.*

Profit de un moment de odihnă ca să vă trimit un bună-ziua şi să vă spun că sunt bine. Mă aflu undeva în nord. Dar nu trebuie să vă necăjiţi. Suntem binişor hrăniţi Nu riscăm nimic deocamdată pentru că regimentele active sunt cele care se bat, iar noi facem parte din rezervă şi, în consecinţă, nu suntem întrebuinţaţi decât dacă lucrurile merg foarte prost. Să sperăm că se va termina înainte de aşa ceva. Toţi camarazii din regiune sunt bine. Nu am primit până acum nici scrisori şi nici pachete. Dar vagmistrul spune că vor veni în curând. Primiţi deci, ca şi toţi prietenii noştri, complimente de la fiul vostru.

Joseph”.

Domnul Calamisse tăcu, împături hârtia şi o băgă în buzunar. Amélie îi urmări gestul cu invidie. Era în acelaşi timp mişcată şi dezamăgită de cele auzite. Dacă Joseph Calamisse l-ar fi numit pe Pierre în scrisoare, fraza despre camarazii din regiune ar fi primit o semnificaţie cu totul liniştitoare. Dar, aşa, informaţia era prea vagă pentru a o interpreta în cel mai bun sens. În plus, scrisoarea era datată 13 iunie. Ce se întâmplase de atunci încoace? Unde se aflau aceşti oameni care nu mai erau stăpâni pe propriul lor destin? Nu fuseseră, între timp, răniţi, morţi printre ei?

După lectură, oamenii ezitau încă să vorbească, să se mişte, ca de frică să nu rupă o vrajă. Fiecare, fără să o spună, raporta la o fiinţă dragă informaţiile pe care Joseph Calamisse le dădea despre sine. Datorită lui, toţi care aşteptau veşti de la un absent aveau impresia că această scrisoare le era oarecum destinată şi lor. În sfârşit, domnul Barbezac îşi suflă nasul cu emoţie. Jérôme mormăi:

— E o scrisoare bună!

— Da! reluă domnul Calamisse. În ansamblu nu se plânge prea tare. Dacă ar fi fost ceva care să-i displacă, ar fi ştiut cum să mă facă să înţeleg printre rânduri. E un şmecher Joseph al meu! Uitaţi, ce spune el despre rezerve, eu am crezut dintotdeauna. Războiul va fi făcut de armata activă şi de trupele coloniale.

— Să vă audă Dumnezeu? suspină doamna Barbezac. S-ar părea că în Belgia lucrurile nu merg bine deloc.

— De ce? exclamă domnul Calamnisse. Bruxelles nu are valoare strategică. Marea lovitură o s-o dăm între Namur şi Charleroi. Aşteptaţi puţin când nemţoii o să-i aibă pe englezi, pe belgieni şi pe francezi în faţă, başca zece milioane de ruşi în spate.

Întindea cele două mâini mari una spre cealaltă, ca pentru a sugera o zdrobire îngrozitoare.

— Gândesc ca tine! spuse domnul Barbezac. Joffre şi-a combinat bine lovitura. În două luni, îi conducem la ei acasă.

— Eu cred că la sfârşitul anului! declară domnul Ferrière.

— Sfârşitul anului, dacă vrei – cedă domnul Barbezac.

Femeile îşi ascultau bărbaţii cu dorinţa disperată de a-i crede. Toţi bărbaţii se aruncară în curând în vâltoarea discuţiei. Numai Jérôme nu spunea niciun cuvânt şi păstra o faţă tristă, închisă. Vocea domnului Calamisse domina tumultul.

— Ştiţi cât e raţia de carne proaspătă a unui soldat german? Am citit în gazete: 250 gr pe zi. Francezul primeşte 500. Şi rusul? ghiciţi! E de necrezut: 800. Asta spune tot! Cum vreţi ca nemţii să reziste multă vreme dacă, încă de la începutul războiului, n-au aproape nimic de mâncare?

Continuând să vorbească, desfăşură o hartă pe masă. Feţele se aplecară asupra ei ca şi cum ar fi avut de condus operaţiunile. Degete negre alunecau peste munţi, zdrobeau oraşele, urmăreau venele capricioase ale

fluviilor.

— Ei sunt aici… Noi, cam pe aici… Presupuneţi că înaintează… Noi, le tăiem retragerea şi s-a isprăvit…

Amélie îşi aminti de conversaţia dintre bărbaţi la cafenea. Toţi se asemănau când discutau despre politică sau despre război. Aceeaşi expresie greoaie şi bine informată. Aceeaşi dorinţă de a-şi face auzite vocile pe deasupra celorlalţi. Numai că, aici, feţele erau mai aspre, accentul mai lent, mai cântat decât la Paris. Ameţită de acest zumzăit viril, Amélie se gândea ce-ar fi spus Pierre dacă ar fi putut lua parte la discuţie. Era el sigur de victorie? Spera să se întoarcă acasă curând? Plecase, fără falsă exaltare, cu un aer resemnat şi hotărât. Despărţirea în faţa acelei bariere de lemn care înconjura gara. Privirea aceea, acea sărutare grăbită, aproape furioasă. Şi, dintr-odată, singurătatea. Ea pe trotuar şi el acolo, pierdut în mulţimea mobilizaţilor, cu raniţa lângă el, cu livretul în mână, mergând către nici ea nu ştia ce întâlnire urgentă şi teribilă.

— Vrei un pahar cu ceva de băut? o întrebă doamna Calamisse.

Amélie tresări, îi aruncă tatălui ei o privire disperată şi murmură:

— Nu, mulţumesc doamnă. Trebuie să ne întoarcem acasă repede.

Din nou, avea această senzaţie că e aşteptată. Cineva o chema în altă parte. Dar ştia bine că acasă, ca şi aici, ca şi pe stradă, ca şi la cimitir, va suferi de aceeaşi însingurare.

Jérôme nu ştia cum să facă s-o întrebe pe moaşă la ieşirea din camera Améliei. Lăsându-l pe Denis la potcovărie, se aşeză la piciorul scării. Nu era câtuşi de puţin îngrijorat, dar dorea ca speranţele lui să fie întărite de o confirmare oficială. Aceeaşi doamnă Croux o ajutase la naştere, de două ori, pe Maria. Aproape toţi copiii din târg trecuseră prin mâinile ei. Când aflase că Amélie sosise la Chapelie-au-Bois ca să-şi aducă pe lume copilul, se grăbise să-i facă o vizită şi protestele tinerei femei nu

folosiseră la nimic. Uzând de autoritatea pe care i-o conferea o lungă practică, doamna Croux ceruse să fie primită pe loc şi fără fasoane: „Jenează-te de cine vrei, dar nu de mine, care te-am văzut născându-te!” Să o ştie în casă, ca altă dată, deştepta în Jérôme un sentiment de coincidenţă melancolică şi suavă. Ridică privirea. Acolo sus se umbla, se vorbea. Probabil că era sfârşitul consultaţiei. Într-adevăr, uşa se deschise. Jérôme se ascunse într-un ungher, apoi, auzind cum vibrează rampa, ieşi din ascunzătoare şi înaintă, ca şi cum prezenţa lui în acel loc ar fi fost întâmplătoare. Bătrână, scundă, cocoşată, cu ochiul drept mascat de o cataractă, cu ochiul stâng negru şi scânteietor, doamna Croux cobora treptele legănându-se de pe un picior pe altul. Din fericire, era singură.

— Ei bine, doamnă Croux – întrebă Jérôme – ce credeţi de Amélie a noastră?

— Cred că, în cursul lui octombrie, o să vă transforme în bunic, tot atât de sigur cum mă numesc eu Honorine Croux.

— Da, dar e bine, sănătoasă? Nu sunt de temut complicaţii?

— Ce complicaţii? Zdravănă cum e ea, o să nască surâzând.

Jérôme sé tulbură şi roşi. Aceste aluzii la misterul naşterii se loveau în el de o prejudecată de pudoare masculină, considerabilă şi puţin obtuză. Revenindu-şi cu efort întrebă:

— Şi… după părerea dumneavoastră… Ce va fi?… Un băiat?

Doamna Croux îl privi cu ochii ei mici şi strălucitori şi începu să râdă cu o mie de riduri jucăuşe.

— Am spus c-o să fie băiat.

— Pentru că aşa credeţi?

— Pentru că aşa crede ea. Doar n-o să mă apuc s-o dezamăgesc acum! Dacă o să fie fată, o să afle la timp!…

Îi dădu lui Jérôme, în glumă, una peste burtă cu vârful degetelor. În aceeaşi clipă, el auzi un zgomot venind din bucătărie. Uşa rămăsese întredeschisă. îl bănui pe

Denis că ascultase conversaţia. Brusc, împinse uşa. Nimeni.

— Am să revin peste două săptămâni – spuse doamna Croux. Dacă măcar ar primi o scrisoare de la bărbatul ei, i-ar ridica moralul. Fără veşti, cum vreţi să-i ardă să fie mamă micuţei ăsteia?

După plecarea doamnei Croux, Jérôme intră în bucătărie, îşi turnă un pahar cu apă şi-l bău dintr-odată. Muştele bâzâiau pe tavan. Căldura năvălea pe fereastră cu un miros de paie uscate şi putrede. N-avea chef de lucru. Toate mergeau prea rău pe lume. La acest război, pe care unii. îl declarau just, necesar, admirabil, el nu se gândea decât cu oroare şi consternare. În ciuda a tot ce auzea spunându-se în jurul lui, era convins că masacrul ar fi putut fi evitat într-un fel sau altul. Poporul german, ca şi poporul francez, trebuia să fie făcut din bărbaţi care-şi iubeau meseriile, casele, femeile, copiii, care nu cereau altceva decât să trăiască în pace pe pământ. Conducători răi fuseseră cei care, de ambele părţi ale frontierei, încinseseră spiritele şi-i împinseseră pe muncitori la o luptă fratricidă. În acele zile de nebunie colectivă, să ucizi nu mai era o crimă, ci un act eroic. Uniforma ţinea loc de conştiinţă. Câmpurile de bătălie se umpleau cu asasini onorabili. Şi nu mai exista niciun mijloc de a opri această vărsare de sânge. El însuşi, urând războiul, n-ar fi suportat, acum, ca nemţii să profite de situaţie ca să invadeze Franţa şi să-i impună legea lor în virtutea unei combinaţii misterioase de interese, a unei tensiuni de antagonisme ajunse la punctul de ruptură, trebuia să continue să se strângă de gât, chiar dacă era condamnată recurgerea la forţă. „Asta e… E prea târziu… Ne-am prins în horă…”

Jérôme era dezolat că lipsa lui de instrucţie îl împiedica să-şi pună ideile în ordine. Dacă ar fi citit mai multe cărţi, dacă ar fi învăţat să gândească mai bine, ar fi descoperit, desigur, până la urmă, un adevăr liniştitor. Dar, în starea lui de spirit, nu se putea lua decât după judecăţi vagi şi pripite şi după impulsuri contradictorii. Abatele

Pradinas fusese mobilizat într-o formaţiune sanitară. Păcat! Ar fi fost interesant să-i afle părerea despre marele măcel care dezonora lumea creştină. Dacă Dumnezeu exista, de ce permitea asemenea lucruri? Dacă biserica era atotputernică, de ce nu ştia să le interzică credincioşilor să poarte arme? Şi cum se făcea că fiecare dintre cei doi adversari se putea ruga cu aceleaşi cuvinte, în faţa aceleiaşi cruci pentru exterminarea metodică a aproapelui? înlocuitorul abatelui Pradinas era un preot pe jumătate surd, obez şi milostiv, faţă de care Jérôme nu simţea nici cea mai mică simpatie. „Am să-i scriu abatelui – îşi zise Jéiôme. Am să-i explic ce gândesc; îmi va răspunde…” Bău un al doilea pahar cu apă. Nu era straniu că abatele Pradinas fusese mobilizat şi că el, Jérôme, rămăsese pe loc? Prea tânăr pentru războiul din ’70, era prea bătrân pentru cel din ’14. Dar ce importanţă avea vârsta? La cincizeci de ani era mai robust decât mulţi dintre bobocii trimişi pe front. Deşi nu putea suferi situaţia de militar, nu se simţea în largul său în această poziţie privilegiată. Ca şi cum ar fi luat pe nedrept locul lui Pierre de lângă Amélie! Ca şi cum Pierre n-ar fi plecat decât pentru a-i permite socrului său să nu-şi schimbe existenţa! Era absurd, o ştia bine! Şi Amélie nu era în stare de asemenea gânduri! Dar, pe drept sau pe nedrept, se simţea tot timpul-vinovat în prezenta ei. Deodată, îşi spuse că, singură în camera ei, aştepta naşterea unui copil al cărui tată era poate deja mort. O groază rece îi făcu părul măciucă. Strânse pumnii. Conştiinţa inutilităţiia neputinţei sale îi era odioasă. Din nou, amintirea abatelui Pradinas îi trecu prin minte. Simţea nevoia să i se plângă, să-i reproşeze reaua orânduire a lumii. „Când o să se întoarcă… Dacă o să se întoarcă!…” îşi strecuia mâna pe sub cămaşă, pe piept, în dreptul inimii. Apoi, nemaisuporlând, ieşi din bucătărie, urcă scara, se opri în faţa camere? Améliei şi bătu timid la uşă.

— Intră, tată!

Ea era aşezată la masă şi scria o scrisoare. Jérôme întrebă:

— Te deranjez?

— Nu, deloc. Te-ai văzut cu doamna Croux?

El nu îndrăzni să mintă şi bâigui:

— Da… Chiar acum… la ieşire…

— Şi te-a liniştit?

— Ei, nu-mi era teamă de nimic!

Ea surâse. Era calmă, palidă, cu ochii încercănaţi, cu buzele uscate şi cu sprâncenele foarte negre.

— După cum vezi, îi scriu lui Pierre.

— Dar nu-i ştii adresa…

— Ba-da, Regimentul 303 Infanterie, compania şaptesprezece, la Tulle. Se pare că li se trimit scrisorile oriunde s-ar afla. îi spun că astăzi, 27 august, suntem tot fără veşti de la el; că ne simţim bine; că trebuie să ne spună dacă are nevoie de ceva; că fiul lui se va naşte probabil către sfârşitul lui octombrie; că, de acum şi până atunci, poate că războiul se va termina-Jérôme asculţa, aproba tulburat. Cu cât se arăta Amélie mai rezonabilă, cu atât îi venea lui mai greu. Termină prin a spune:

— O să-i trimiţi o scrisoare, şi din partea mea. O să ţi-o dictez…

Denis se trezi fără nicio treabă şi dezamăgit, în potcovăria goală. Ceea ce auzise însemna mai nimic. Jérôme vorbea prea încet şi moaşa prea repede. În tot cazul, evenimentul era într-adevăr pentru octombrie. Această promisiune formală îl interesa pe băiat cel mai mult. Degeaba ştia cum se petrece „asta” la animale, pentru că ideea că Amélie purta un băiat în pântec îl lăsa uimit şi incredul. După ce o privise multă vreme ca pe o soră, adică o privise ca pe o fiinţă fără sex definit şi fără nicio utilitate, îi venea greu să şi-o închipuie ca pe o nevastă care se pregătea chiar să devină mamă. De când ea se întorsese la Chapelle-au-Bois, o examina pe furiş şi misterul organismului feminin îl obseda. Se gândea la un fel de îmbrăţişări aproximative. Te dezbrăcai mai mult sau mai puţin. Te îmbrăţişai. Te frecai piele de piele. Asupra restului câteva puncte esenţiale rămâneau obscure. Dar rezultatul era de netăgăduit: după nouă luni, un copil.

Simţea o anumită mândrie la gândul că avea o soră gravidă. I se părea că asta îl impunea în regiune. îi surâse acestui nepot în gestaţie care, într-o zi sau alta, îi va datora respect, şi se aşeză la tocila de ascuţit bricege şi foarfece care fusese adusă în ajun. Pedala scârţâia. Piatra se învârtea. Scântei albastre săreau în jurul unghiilor. Jérôme tot nu se întorsese. Către ora şase, după cum obişnuia, Léonard, care era ucenic la cizmar, trecu prin dreptul potcovăriei fluierând. Denis îi făcu semn să se apropie. împreună, se jucară aruncând cuţite într-o scândură de lemn. Nu era prea distractiv, dar ce altceva să facă? Apoi, urmăriră coţofana cu pietre. Aceasta îşi manifestă indignarea scoţând strigăte ascuţite şi fugind. Léonard râse din toată inima, cu toată gura, cu ochii închişi şi cu urechile roşii. Apoi, urmă o tăcere. Aşezaţi pe vine în pragul potcovăriei, cei doi camarazi priveau praful dintre saboţii lor.

— Unde e tatăl tău? întrebă Léonard.

— La sora mea, fără îndoială! spuse Denis.

— Se simte bine?

Denis ridică din umeri cu un aer dezamăgit.

— Da şi nu, ştii cum e în starea ei…

— E oricum nostimă povestea asta!

— Ce poveste?

— C-o să aibă un copil!…

Gâlgâia de veselie.

Denis fu jignit, ca şi cum, printre hohotele sale de râs, Leonard ar fi adus atingere demnităţii familiei.

— Nu-i nimic nostim! Aşa e natura…

— Natura dragostei! spuse Leonard.

Şi ridică un deget.

— Pentru cât te pricepi tu! zise Denis.

Leonard admise fără greutate că nu era un specialist în problemele sexuale. Pasiunea lui era războiul. Schimbă subiectul cu antren.

— Ai văzut isprava locotenentului aviator Cdsari? Pac! în hangarul dirijabilului! Ce mult mi-ar plăcea să fiu aviator! La 18 ani, mă înrolez!

— Până atunci se termină războiul.

— Nu-i aşa de sigur! Ce i-aş mai înghesui, ticăloşii! Şi pac! Şi poc!

Se strâmba cu sprâncenele încruntate, cu o privire teribilă, cu picături de sudoare pe fruntea îngustă. Prins de emulaţie, Denis regretă că nu putea participa imediat la apărarea patriei. Se gândea la Pierre Mazalaigue. Să i se alăture pe linia de foc. Să plece la asalt împreună cu el. Umăr la umăr. Cu baioneta la piept. În şuieratul gloanţelor, în explozia obuzelor şi în chemările trompetelor eroice. „Înainte! Trăiască Franţa!”

— Eu o să mă duc la infanterie! exclamă el.

— De ce?

— Pentru că acolo se află cumnatul meu.

În materie de mobilizări, Leonard nu putea să se laude decât cu un văr, originar din Treignac. Era slab. Mormăi:

— La infanterie te împuşcă ca pe iepuri.

— Eu sunt liniştit pentru cumnatul meu! replică Denis. Îţi aminteşti de incendiu? Cum s-a suit pe acoperiş? Nu se teme de nimic! Cade de peste tot în picioare! Ce-o să mai păţească cu el căştile alea ascuţite!…

Leonard avu o expresie dubitativă. Denis tăcu, cu pieptul plin de un curaj eroic. Admiraţia pe care o simţea pentru Pierre

Mazalaigue era pentru el o recompensă. Gândindu-se la el, se simţea reconfortat şi înnobilat. După o clipă, spuse cu o voce fals dezinvoltă:

— Ştii, pentru mine el nu e numai bărbatul surorii mele; e un prieten.

— Ştiu, mormăi Leonard.

Şi, pentru aceste cuvânt, Denis îl iertă de restul.

3.

Moş Piquerelle cobora strada, cu genunchii moi, dând din cap, cu un umăr mai jos decât celălalt. Geanta plină de scrisori îl trăgea în faţă. În picioare, în pragul prăvăliei, Amélie aştepta cu nerăbdare clipa în care-şi va îndrepta capul pentru a-i putea prinde privirea ca să

citească în ea răspunsul la neliniştea ce o chinuia. Dar, ca pentru a o tachina, el se încăpăţână să ţină ochii plecaţi. În toate dimineţile, de opt zile încoace, era la fel. După ce pândea multă vreme trecerea poştaşului, reintra în casă cu mâinile goale. Cincisprezece paşi, zece paşi. Distanţa dintre ei scădea, şi în acelaşi timp şi speranţa. Deodată, în clipa în care Amélie îşi acceptase deja dezamăgirea, omul ridică fruntea ca un cal tras de frâu. Sub şapca lui prea mică, bătrânul obraz păros şi musculos se contractă într-un surâs. Făcu cu ochiul. Ce voia să spună? Neîndrăznind să înţeleagă, Amélie îi ieşi în întâmpinare, ca fascinată. Şi minunea se produse. Băgând mâna în geanta largă de piele neagră, moş Piquerelle scoase o scrisoare. Scrisul lui Pierre pe plic! Amélie fu cuprinsă de ameţeală. îi sări inima, sus şi tare. Bâigui:

— Mulţumesc!

Apoi, cu scrisoarea strânsă între degete, se precipită în magazin. Ca printr-o ceaţă ce dansa, o văzu pe doamna Pinteau care-i deschidea braţele, striga, îl chema pe Jérôme. Denis deschise nişte uşi. Străbătând acest tumult, Amélie se prăbuşi pe un scaun, în bucătărie, şi desfăcu plicul prins cu un sigiliu rotund: „Tezaur şi Poştă”. O foaie de hârtie liniată, împăturită. Nişte cuvinte scrise cu creionul. Privirea îi zbură în fugă peste textul cenuşiu şi spicui câteva fraze la întâmplare: „Nu-ţi face griji”, „mă simt bine”, „nu riscăm nimic”, „tu cum te simţi?”... Uşurată în ce priveşte esenţialul, ea se întoarse în urmă, descifră data: „23 august 1914”. Acum era 3 septembrie. Scrisoarea îi juca în faţa ochilor. Trebui să se silească să poată citi încet, aşezat, fără să sară niciun rând:

„Scumpa mea micuţă nevastă.

Sper că ai primit scrisorile precedente. Eu am primit-o numai pe cea în care-mi spuneai că te pregăteşti să pleci la Chapelle-au-Bois. Aşadar, acolo îţi adresez prezenta scrisoare. Sunt bucuros că închizi cafeneaua. Poţi lăsa totul în pivniţă. Domnul Florent mi-a promis că se va duce din când în când să arunce o privire, l-am scris şi domnului Hautnoir. Având în vedere situaţia, o să ne acorde desigur

păsuiri pentru plăţi. M-am interesat pe aici. Aşa se face. Deci, nu-ţi face griji în ce priveşte afacerile. Nici în ceea ce mă priveşte, pentru că mie îmi merge bine. În afară de faptul că aş dori să sărut gura ta frumoasă. Mă gândesc deseori la ea, şi asta mă încinge. Mă aflu într-o reginne care nu este cu totul Olanda şi nici în întregime Franţa, înţelegi? Asupra vieţii noastre, nu pot să-ţi spun mare lucru, pentru că altfel nu ţi-ar mai ajunge scrisoarea. Mă întrebi dacă mâncăm bine şi dormim bine. Cum vrei să dorm bine departe de tine, micuţa mea păpuşă, atât de dulce de mângâiat peste tot? De cincisprezece zile, nu mi-am mai scos bocancii. Şi las să-mi crească barba. Nu avem timp să ne ocupăm de asta. Dacă m-ai vedéa, ţi s-ar face frică. Dar, fii liniştită, nu riscăm nimic. Suntem solizi. Când mă apucă dorul, scot fotografia ta. Toţi camarazii o ştiu şi mă invidiază. Am o nevastă atât de frumoasă! Când am s-o revăd, o s-o omor cu sărutările, din cap până în picioare, oprindu-mă cât e nevoie, în locurile cele mai bune: Ce faci tu? Sper că eşti prudentă. Ai să fii într-un loc liniştit la tatăl tău. Fă-mi un fiu drăguţ. Şi fără să suferi prea mult. La gândul că firavul tău corp iubit, alb şi durduliu, ar putea să sufere, simt că mă doare şi pe mine. Nu-mi trimite niciun mandat: n-am pe ce să cheltui banii. Citeşti ziarele? Ce mai spun? Aici, se speră că totul se va termina înainte de venirea iernii. Toţi camarazii din regiune, din Regimentul 300, sunt bine sănătoşi. Transmite-le asta tuturor celor din jurul tău, odată cu salutările mele. Salută-i pe tatăl tău şi pe Denis din partea mea, ca şi pe doamna Pinteau. Nu-ţi face griji pentru mine. Şi primeşte calde sărutări de la soţul tău, care ar dori atât de mult să te revadă şi să-ţi dovedească cât de mult te iubeşte.

Pierre”.

Închise ochii, ca să-şi prelungească mai mult în suflet inflexiunile vocii iubite. Era în viaţă! se gândea la ea! O vedea mai frumoasă decât era! îngrozitoarea despărţire va servi cel puţin ca să o ascundă de privirile lui pe nevasta deformată de ultimele săptămâni ale sarcinii. îi fu ruşine de această preocupare de cochetărie într-un asemenea

moment. Dar nu se putea dezbăra. Cu aviditate, reveni la scrisoare, o reciti şi roşi de îndrăzneala de care dădeau dovadă unele expresii. Era în ea un amestec de oboseală şi de eşec, de plictis şi de dragoste refulată, care-ţi punea, un nod în gât. îl şi vedea pe Pierre, jigărit şi bărbos, prăbuşit în paie, scriindu-şi scrisoarea pe genunchi. O milă fără sfârşit se amesteca în bucuria ei. Pe jumătate inconştientă, cu inima răvăşită, cu pleoapele ridicate de un val de lacrimi, îşi luă ochii de pe hârtie şi îi văzu, în faţa ei, pe tatăl său, pe Denis şi pe doamna Pinteau, care o priveau în tăcere. Nu-i auzise intrând. Jérôme întrebă:

— Ce spune?

Găsi forţa să surâdă.

— Totul e în regulă.

— Ce spune de fapt?

— Nimic precis; e bine sănătos… vă transmite salutări…

— Asia e lot?… Bjăb Plillffl

Ghici că ar fi vrut să ştie mai multe.

— Poftim! spuse ea întinzându-i scrisoarea.

Gestul o surprinse şi pe ea. Dintr-odată, nu mai simţi niciun fel de jenă la gândul că tatăl ei putea să ia cunoştinţă de acele aluzii intime. Gravitatea circumstanţelor era atât de mare, încât orice veste, venind de pe frönt, era castă şi respectabilă.

— Pot s-o citesc şi eu? întrebă Denis.

— Nu. Doar tata!

Şi roşi, în timp ce Denis, nemulţumit, ridica din umeri.

În clipa aceea, clopoţelul magazinului sună şi doamna Pinteau fugi din bucătărie ca să întâmpine clienţii. Amélie fu fericită în sinea ei de această plecare, care o lăsa singură cu tatăl şi cu fratele ei în acest moment de caldă emoţie familială. Jérôme, ţinând hârtia în mână, se apropie de fereastră. Citea cu dificultate, încruntând din sprâncene şi mişcându-şi buzele la mici noduri de silabe refractare. În sfârşit, reîmpături foaia, o întinse Améliei şi-i zise.

— Sunt bucuros pentru tine, fata mea! Ai un bărbat

bun, curajos şi iubitor. Îţi doresc multe scrisori ca aceasta pe care am citit-o acum.

Timbrul vocii sale era surd. Mustaţa îi atârna într-o parte şi se ridica în cealaltă. Avea în ochi lacrimi şi lumină. Amélie se cuibări la pieptul lui. El sufla tare, îşi dregea vocea şi o bătea cu palma pe spate.

Deodată, uşa se deschise şi doamna Pinteau reapăru, cu degetul la buze şi cu ochii scânteind de maliţiozitate.

— Au venit domnul şi doamna Calamisse. Au aflat de la poştaş că aţi primit o scrisoare. Au venit după veşti…

Amélie avu o tresărire.

— Nu pot să le citesc scrisoarea! exclamă ea.

Doamna Pinteau, descumpănită, lăsă să-i cadă mâinile de-a lungul coapselor grăsuţe. Jérôme luă o expresie îngrijorată.

— Ei ţi-au citit-o pe a lor, Amélie.

— Da, dar într-a lor nu era nimic personal… pe când aici… sunt… în sfârşit, ştii bine tată!… Pasaje adresate numai mie.

— Ai să le sari.

— Uşor de spus!…

— Nu se poate altfel, Amélie. Un lucru ca ăsta nu se poate refuza.

Soneria se auzi din nou. Fără îndoială, vestea îşi croia drum prin târg.

— Şi atunci, eu ce să le zic? întrebă doamna Pinteau.

— Spune-le să vină aici, oftă Jérôme.

Intrară: familia Calamisse mai întâi, apoi doamna Ferrière, apoi domnul Marchelat, apoi domnul şi doamna Barbezac, brutarul din colţ, măcelarul şi nevasta lui… O duzină de persoane care aveau toate pe câte cineva în regimentul 300. Această împrejurare îi apropia în aşteptarea veştilor. Luară loc în bucătărie, cu tuşituri scurte şi cu scuze:

— Vă deranjăm?

— Nu voiam să vin. Nevasta mea e cea care…

— Pe bază de reciprocitate!

— Şi domnul Ferrière care n-a putut veni! O să-i

povestesc eu!

— Luaţi loc!

— Ba nu! Mă simt mai bine în picioare. Aşadar, micuţa mea Amélie, iată-te cu totul şi cu totul fericită, îmi închipui!

Devenită centrul atenţiei, lui Amélie îi venea greu să-şi învingă timiditatea. Tulburată de atâtea priviri, auzea greu ce era întrebată, răspundea în contratimp şi surâdea cu un aer absent şi nefericit. În sfârşit, când se făcu linişte, scoase scrisoarea din corsaj şi începu să citească cu o voce ştearsă. În ciuda faptului că ştia textul aproape pe dinafară, se temea să nu se lase dusă de elan şi să spună mai mult decât ar fi vrut. Înainte de a ajunge la primul pasaj licenţios, simţi că i se suie sângele în obraji. I se împleticea limba. Toată lumea, şi era sigură de asta, ghicise deja cauza stânjenelii ei. În grabă, înlocui cuvintele de dragoste care-i veneau pe buze prin nişte „hm… hm-uri…”, scoase lamentabil, şi se aruncă asupra primei fraze convenabile ca un naufragiat care se agaţă de prima epavă ivită în cale: *„Mă aflu aici într-o regiune care nu e cu totul Olanda şi nici în întregime Franţa, înţelegi?”* Ezitările o cuprinseră din nou în preajma lui *„mică păpuşică, atât de dulce de mângâiat peste tot”*. Ca să.se scuze, îngăimă:

— E foarte rău scris… cu creionul… abia se poate citi…

Şi, deja trebuia să ia seama la *„sărutări pe cele mai bune locuri”*. Nu respiră cu adevărat decât după depăşirea lui *„mic corp alb şi durduliu”*. Ultimele cuvinte fură salutate prin murmure de simpatie. Amélie, ieşind cu bine din încercare, se descoperi cu totul fericită că trecuse prin ea. Acum, era în plină sărbătoare. I se făceau complimente. Era îmbrăţişată. I se ura fericire. În timp ce femeile se adunau în jurul ei, bărbaţii reîncepeau să vorbească despre război. Ştirile erau proaste. În faţa localităţii Charleroi, trupele franceze se retrăgeau în ordine. Nemţii mărşăluiau spre Paris. Un corp de cavalerie inamic se găsea în pădurea de la Compiègne. Guvernul se refugia la Bordeaux. Frânturi din aceste veşti ajungeau

până la urechile tinerei femei. Dar ea refuza să le dea atenţie de frică să nu-şi distrugă minunata bucurie care, pentru câteva ore, avea să domnească în sufletul ei.

În cursul zilei, reciti scrisoarea de opt ori, de cinci ori pentru plăcerea personală şi de trei ori în versiunea cenzurată, la cererea unor vecini. Aceste vizite îi păstrau sufletul într-o stare de surescitare febrilă. Magazinul, alături de doamna Pinteau, rămăsese locul în care se simţea cel mai bine. Intrările şi ieşirile clienţilor, micile fraze schimbate în timpul cântăririi mărfii sau a datului restului, toate aici o distrau şi îi făceau poftă să fie sociabilă. Către ora şase seara, prinsă din nou de obligaţiile de viitoare mamă, scoase un scaun în faţa uşii prăvăliei şi se aşeză la umbră ca să mai lucreze o cămăşuţă. Dimensiunile acestor veşminte de păpuşă o îndemnau la înduioşări fără sfârşit.

Trecuseră abia zece minute de când se apucase de lucru, când o văzu pe Antoinette Eyrolles coborând strada cu cocul în vânt, bronzată şi cu fustele largi fâlfâind. Faţa ei se înăsprise într-o expresie arogantă. Precis, după cum îi era obiceiul, se pregătea să n-o recunoască. Cu toate acestea, Amélie, privind-o venind, nu se putea împiedica să simtă o tulburare agitată şi plină de milă. Tot trecutul se frământa în ea, revenea la viaţă. Doamna Pinteau îi spusese că Antoinette se logodise chiar înaintea declaraţiei de război, cu unul dintre băieţii Roubaudy, caporal în Regimentul 263. Jean Eyrolles, la rândul său, fusese mobilizat la artilerie. Nu era timpul să uite vechile certuri ca să se împace în marea suferinţă comună? Toţi aceşti bărbaţi, aflaţi departe, sigur voiau ca, în spatele lor, să existe înţelegere deplină între femei şi fete. În timp ce Amélie se gândea la aceasta, Antoinette trecu prin faţa ei, părând că nu a văzul-o. „Sărmană proastă!” Un val de sânge i se sui Améliei în obraji. Îndemnată de compasiune, se ridică, făcu doi paşi înainte şi strigă încetişor:

— Antoinette!

Tânăra încetini pasul, ezită, întoarse capul. Stupoarea i se putea citi în priviri. îi tremura gura. Furia

părăsind-o, îi lăsa faţa lipsită de expresie. Deodată, se precipilă spre Amélie şi lăsă coşul din mână. Cele două prietene se îmbrăţişară plângând.

— Iartă-mă! spuse Antoinette. Ar fi trebuit să vin la tine prima! Sunt o proastă!

— Nu-i aşa. Nu s-a întâmplat nimic. Am aflat că te-ai logodit. Te felicit. Ai primit veşti de la logodnicul tău?

— Nu încă!

— Dar de la fratele tău?

Antoinette păru descumpănită de această întrebare. O umbră de ranchiună îi întunecă privirea. Apoi, răzgândindu-se, puse această curiozitate pe seama unei prietenii persistente şi inofensive.

— Jean e bine – surâse. Am primit o scrisoare de la el chiar în dimineaţa aceasta.

— Şi eu la fel, tot în dimineaţa asta am primit o scrisoare de la soţul meu.

I-ar fi părut bine ca Antoinette să-i ceară amănunte. Dar cealaltă nu îndrăznea încă să se arate atât de familiară. Prinzând-o pe Amélie de mâini, murmură;

— Te fac să stai în picioare! Nu e bine în situaţia ta!

— Ba da, tocmai! Nu te pricepi! exclamă Amélie.

Râseră puţin, faţă-n faţă, bucuroase de prietenia lor regăsită.

Dar nu puteau rămâne la nesfârşit în stradă. De altfel, Antoinette se grăbea. Era aşteptată acasă. Se îmbrăţişară la despărţire. Incontestabil, în timpul acestei ultime luni, fata evoluase în avantajul ei. Conştiinţa pericolului la care erau expuse câteva fiinţe dragi adusese caracterului ei o notă apreciabilă de decenţă şi de vanitate. Fără să vadă în ea o prietenă, o confidentă posibilă, Amélie recunoştea că i-ar plăcea s-o mai întâlnească din când în când. „O să croşetăm împreună. O să vorbim despre absenţii noastră…” Deja viaţa ei la Chapelle-au-Bois se organiza, se instala, fără ca ea să-şi dea seama. Fremătă gândindu-se la puterea obişnuinţei care îşi croia drum chiar şi în nenorocire. Deodată, trebui să admită acest lucru îngrozitor, greu de conceput: putea să existe, să

mănânce, să vorbească, să doarmă, departe de Pierre!

Seara, după cină, se închise în camera ei ca să garnisească leagănul care consta dintr-un coş pentru lenjerie capitonat şi îmbrăcat în mătase chinezească albă. Volănaşe creţe alergau de jur-împrejurul lui. Deasupra, Jérôme îi pusese trei cercuri de răchită. Amélie cosea îmbrăcămintea pe această carcasă bombată şi uşoară. În faţă, voia o fundă mare de satin albastru. În interior va pune o saltea umplută cu pleavă de secară şi o pernă de fulgi. Cearşafurile brodate, feţele de pernă minuscule, cuverturile de lână, totul era gata. „E oare posibil ca în locul acesta, în care acum nu se află nimic, să se odihnească într-o zi o fiinţă căreia eu să-i fi dat viaţă?” împungea cu acul. îi amorţise umărul; se opri din cusut şi lăsă lucrul jos. „Mai poate aştepta. Sunt atât de obosită!” Era cald. Lampa cu petrol lăsa în cameră un miros fad şi gras. Din târgul adormit nu se auzea nici cel mai mic zgomot. Unele fraze din scrisoare îi cântau în memorie: „Mi-ar plăcea să te sărut pe gura ta frumoasă… Corpul tău alb şi durduliu… Cele mai bune locuri…” Pântecul îi atârna în faţă. Avea sânii umflaţi, cu sfârcurile dureroase. îi fu poftă să simtă mirosul lui Pierre. Încerca să şi-l amintească. Cum era oare? închidea ochii, se încorda din cap până în picioare. Dar plăcerea o ocolea. Părăsită, cu carnea arzând, cu ochii uscaţi, îşi desfăcu corsajul şi-şi scoase pantofii. Duritatea podelei i se transmise în glezne. De-a lungul braţelor, în coşul pieptului, între umeri, începură să-i curgă nişte frisoane îngheţate. Pe jumătate goală, umblă un timp prin cameră, apoi, aruncând o ultimă privire spre birou, se aşeză, luă o hârtie şi un toc şi scrise:

„Dragul meu Pierre, în sfârşit o scrisoare de la tine. Prima de când ai plecat din Tulle. Îţi închipui bucuria mea când am primit aceste veşti, la data de 23 aiigust, care, fără să mă liniştească deplin, au putut totuşi să-mi calmeze spaimele. Mai e nevoie să-ţi spun că nu încetez să mă gândesc la tine cu dragoste în groaznica încercare prin care trecem?”

Acum, pentru Amélie, personajul principal din

Chapelle-au-Bois era moş Piquerelle, cu şapca lui cu cocardă şi cu geanta de piele neagră. Numai de el depindea dacă avea să urmeze pentru ea o zi bună sau una rea. Cum şi ceilalţi locuitori ai târgului împărtăşeau acest fel de a vedea lucrurile, poştaşul se lua uşor pe sine însuşi drept făcător de minuni. Paharele cu vin care i se ofereau mai peste tot îl ajutau să se menţină în ideea euforică a importanţei sale.

După două săptămâni de gâtuire, nu prea te mai puteai plânge de serviciul poştal. Scrisorile soseau de pe front, la fiecare două-trei zile, în mari serii. În acelaşi lot, misivele recente se învecinau cu altele foarte vechi, care-şi pierduseră deja interesul. Conform obiceiului, se continua comunicarea celor mai neînsemnate veşti de la o casă la alta. Dar teama de cenzură, şi poate de asemenea grija de a nu alarma în mod inutil familiile, îi făcea pe cea mai mare parte dintre bărbaţi să nu scrie decât cu o extremă rezervă. Amélie regreta că Pierre întrebuinţa mereu în corespondenţa sa aceleaşi expresii banale: „Nu-ţi face griji pentru mine, nu risc nimic... Acum trei zile, am avut o hărţuială puţin cam aprigă, dar, de atunci, suntem cu adevărat liniştiţi... Nu-ţi pot spune unde ne aflăm, dar toată lumea are moralul bun, cu toată oboseala...” în sfârşit, în ochii tinerei femei, singura utilitate a acestor scrisori era să dovedească că, în urmă cu cinci zile, autorul lor era încă în viaţă. Totuşi, „*Curierul Centrului*” publica primele liste de morţi pe câmpul de bătaie din regiune: „Soldat voluntar Jules Médéric, din Regimentul 50 infanterie, căzut la datorie... Martial Langlade, caporal la Regimentul 107 infanterie, căzut la datorie... caporal rezervist Lafon din Regimentul 173 infanterie, căzut la datorie...”. Cei mai mulţi muriseră cel puţin de trei săptămâni. Citind aceste nume necunoscute, Amélie era cuprinsă de disperare. Masacrul începuse cu adevărat. Printr-o minune, niciun fiu al târgului Chapelle-au-Bois nu figura încă printre victime. La uşa primăriei, în fiecare seară, domnul Calamisse punea să se afişeze comunicatul oficial pe care-l primea de la prefectură. Alături; se afla un

loc special amenajat, într-o ramă, pentru anunţurile mortuare. Toată lumea ştia că acest noroc nu mai putea dura. multă vreme. Se aştepta primul doliu. Pe care familie avea să cadă el? Persoanele bine informate spuneau că retragerea din Belgia şi bătălia de la Marna fuseseră foarte sângeroase. La orice oră a zilei femeile intrau pe furiş în mica biserică pentru a se prăbuşi într-un murmur de rugăciuni şi pentru a încerca să atragă asupra lor bunăvoinţa Domnului.

Miercuri, 23 septembrie, fu ziua în care, între de Un şi trei după-amiaza, se întâmplă inevitabilul. Denis era plecat cu roaba ca să livreze nişte unelte la ferma lui Tourtillon. Doamna Pinteau era în magazin. Amélie şi tatăl ei făceau nişte socoteli în potcovărie. Prin uşa deschisă se vedea colţul străzii. Deodată, domnul Calamisse apăru la cotitură, îmbrăcat în haine de duminică, cu faţa albă sub pălăria neagră. Era de ajuns să-l vezi ca să înţelegi ce avea să facă. Amélie, gata să leşine, îşi duse mâinile la gură. Jérôme ieşi din atelier şi întrebă:

— Unde te duci, Calamisse?

— La familia Ferrière.

— Băiatul? Antonin?...

— Da, răspunse Calamisse sumbru.

Plecă privirea, ca şi cum totul ar fi fost din vina lui.

— Fir-ar să fie! spuse Jérôme. Un flăcău atât de zdravăn, de vesel, cu care toţi ai lui se mândreau. Ce s-a întâmplat?

— O schijă de obuz...

— Ai primit anunţul la primărie?

— Da. Şi acum, trebuie să mă duc să le spun. Nu-i un lucru care să-mi placă, înţelegi. Mă simt ca şi cum m-aş duce să fac un rău de plăcere!

— Vin cu tine.

— Nu. Doi am fi prea mulţi. Lasă-i să-şi plângă singuri durerea.

— Atunci când?

— În seara asta, înainte de cină. Vor fi avut până atunci timp să-şi revină. E ceea ce-i sfătuiesc pe toţi cei

care vor să le spună un cuvânt de prietenie.

— Pe diseară atunci, Calamisse.

— Pe diseară, Aubernat.

Când domnul Calamisse plecă, Jérôme se întoarse lângă fata sa. Ea auzise. Schimbară o privire. Nici ea şi nici el nu simţeau nevoia să vorbească. Acest prim doliu plasa târgul sub legea comună. Ş-ar fi spus că după ce rătăcise multă vreme primprejur.

moartea descoperise Chapelle-au-Bois. Acum, că ştia drumul, se puteau aştepta la numeroase vizite din partea ei.

— Să-mi spui când vrei să mergem, murmură Amélie.

Puţin înainte de şapte, se îmbrăcară în ţinută de condoleanţe, cu batic negru pentru ea şi pălărie neagră pentru el. Vestea cea rea pătrunsese pe uliţele târgului. Multe persoane se grăbeau spre maidanul târgului, unde locuia familia Ferrière. Când Amélie şi Jérôme sosiră în faţa casei joase, acoperită cu ţiglă şi sprijinită de două grămezi de gunoi mustos, câteva persoane aşteptau să intre: domnul şi doamna Marchelat, doamna Calamisse, doamna Barbezac, moaşa, soţii Péchadre, moş Piquerelle. Dinăuntru se auzea un zgomot confuz de plânsete şi de mobile mişcate din loc. Părinţii terminau aranjamentul funebru pentru veghe. În sfârşit, uşa se deschise cu un lung căscat flămând. Vizitatorii înaintară, atraşi de gol. Amélie clipi din ochi plonjând într-o baie de tenebre gălbui. Obloanele erau închise. O lampă cu fitilul coborât desena un cerc de lumină pe tavan. Un cearşaf alb ascundea oglinda dulapului. Scaune şi bănci erau aliniate la perete. De grinzi atârnau bucăţi de slănină, funii de ceapă şi o mică împletitură de nuiele plină de calupuri de brânză, pe jumătate îngropate în paie. Pe marea masă lustruită se afla fotografia lui Antonin cu un voal negru legat în jurul ramei. O uşă era deschisă spre camera dispărutului. Instinctiv, toate privirile se întorceau într-acolo. Dar nu se vedea decât un pat gol şi o bicicletă cu nichelurile strălucitoare rezemată de o ladă. Mortul nu era acasă. În dreapta pendulei, al cărei balans fusese oprit de nenorocire, se afla

doamna Ferrière în mare doliu. Faţa ei palidă, trasă, „cu gura umedă se clătina sub şaluri şi văluri de culoarea cenuşii. Soţul, lângă ea, se tăiase la ras. Părul lins, lucios, era despărţit în două de o cărare pe mijloc. Gulerul lui tare lucea în penumbră. Îl ţinea de mână pe micul Marcel, de opt ani, îmbrăcat cu şorţ de şcoală şi pantofi negri. Copilul era pieptănat ca şi tatăl său, cu cărare pe mijloc. Doamna Ferrière veni spre Amélie şi o îmbrăţişă gemând:

— Ah, biata mea fetiţă!

Vocea îi tremura ca aceea a unei capre. La pieptul ei, Amélie simţea ecoul unei serii de hohote de plâns. Degetele ei, la fel de dure ca nişte gheare, îi alergau pe umeri. În sfârşit, doamna Ferrière se despărţi de tânăra femeie, respiră adânc şi se întoarse spre Jérôme. Acesta o prinse de mâini:

— Suntem alături de dumneavoastră, să ştiţi?!

Îi spuse acelaşi lucru domnului Ferrière şi acesta suspină:

— Mulţumesc mult.

Ia uşă, domnul Calamisse lăsa oamenii să intre şi-i îndrepta spre familia îndoliată. Încăperea se umplea într-un târşâit de tălpi şi într-un murmur de voci. Fiecare, trecând prin faţa domnului şi doamnei Ferrière, suspina.

— Suntem alături de dumneavoastră!

— Suferim alături de dumneavoastră!…

— Luăm parte la durerea dumneavoastră!

Şi domnul şi doamna Ferrière răspundeau:

— Mulţumim că aţi venit.

Micul Marcel spunea şi el:

— Mulţumesc, domnule. Mulţumesc, doamnă…

Dominând acest murmur, se auzea din când în când mugetul câte unei vaci din grajdul pe care un perete de scânduri îl despărţea de bucătărie. Un miros de paie calde şi de lapte acru plutea în atmosferă. Muştele bâzâiau pe tavan. Amélie, cuprinsă de o slăbiciune, se aşeză pe o bancă. Doamna Ferrière, conform obiceiului, începu să-şi bocească durerea:

— Oh, Antonin al meu! Mi te-au luat! Şi niciodată n-o

să mai fi printre noi! Şi nici măcar nu pot să te văd mort! Te veghem fără tine! Te plângem în lipsa ta! Asta e tot ce i-a mai rămas bietei tale mame!…

— Linişteşte-te! Linişteşte-te, Mathilde! bâiguia domnul Ferrière. Nu serveşte la nimic să te zdrobeşti aşa.

— Trebuie să vă împăcaţi cu gândul că a căzut pentru Franţa! şopti domnul Calamisse.

Ea ridică fruntea şi oftă adânc:

— Da, bineînţeles!…

— V-aţi dăruit fiul Franţei, reluă domnul Calamisse cu un ton şi mai ridicat.

— N-am dăruit nimic! Ne-a fost luat!

Domnul Calamisse îşi supse burta şi-şi umflă în schimb pieptul.

— O moarte atât de glorioasă… onorează… pe cei pe care-i loveşte şi pe cei care-i înconjoară!…

— Are dreptate, Mathilde, spuse domnul Ferrière.

Îi era frică să nu pară rău francez. Dar deja doamna Ferrière nu-l mai asculta şi se reîntorcea la lamentările sale rituale:

— Ah, bietul meu Antonin! Atât de tânăr şi de nevinovat! Erai cea mai mare bucurie a mea aici pe pământ! Cum să te îngrop, dacă nici măcar nu eşti aici?…

Amélie strângea din dinţi ca să-şi stăpânească hohotele ce-i clocoteau în piept. Lângă ea, doamna Croux, moaşa, pe jumătate oarbă, se ştergea la nas mormăind:

— Şi eu sunt cea care l-am adus pe lume!… Eu i-am făcut prima baie!…

— Şi era atât de prieten cu al meu! gemea doamna Calamisse.

— Şi al meu, în ultima lui scrisoare, îmi cerea veşti despre el! suspină doamna Barbezac.

Cuprinse de emoţie, celelalte femei plângeau şi ele, gândindu-se la proprii defuncţi, trecuţi şi viitori.

Sosirea domnului pastor prinse toată lumea pe nepregătite. Nu se aşteptau să-l vadă, pentru că familia Ferrière nu se ducea niciodată la biserică. Dacă Antonin ar fi murit în patul său, l-ar fi îngropat fără popă. În mijlocul

unei tăceri adânci, bătrânul preot înaintă spre părinţii îndoliaţi, le transmise condoleanţele sale, salută toate persoanele prezente şi ieşi, gârbov şi negru. După plecarea lui, urmă o clipă de perplexitate. În sfârşit doamna Ferrière spuse:

— Frumos din partea lui că a venit totuşi! Ar fi trebuit poate să-l rog să pună să se tragă clopotele pentru Antonin al meu?!…

— N-ai fi putut să-l rogi să-ţi bată clopotele, fără să-l rogi în acelaşi timp să facă o slujbă, mormăi domnul Ferrière. Şi o slujbă, Antonin n-ar fi vrut-o!

— Cât era în viaţă sigur n-ar fi vrut-o!

— Şi mort, cu atât mai mult!

— Şi atunci, stăm aşa?

— Ce-ai vrea altceva?

— Nu ştiu! Că te lipseşti de slujbă, dacă trupul e aici, asta se poate înţelege. Dar dacă nu e nici trupul, nici slujbă la biserică, atunci cum? Rămânem aşa, în gol?… Spune-mi: a murit… şi asta e tot?

Domnul Ferrière îşi băgă două degete între gât şi gulerul tare.

— Dacă tu crezi c-ar fi mai bine cu o slujbă… Tu ce crezi, Aubernat?

— E o problemă personală. Nu poţi da sfaturi. Fiecare face după cum îi e voia.

— În cazul în care ar fi o slujbă religioasă – spuse domnul Calamisse – am decora biserica cu steaguri.

— Cu steaguri? exclamă doamna Ferrière, De ce?

Instinctiv, luase un aer neîncrezător.

— Pentru că fiul dumneavoastră a murit pe câmpul de onoare! rosti domnul Calamisse.

— E adevărat! şopti ea.

Mintea ei calcula. Buzele uitau să-i mai tremure.

— Cu steaguri ar fi foarte bine – spuse domnul Ferrière, ridicând capul.

— Atunci, fie – reluă domnul Calamisse –, merită asta Antonin. La urma urmei, e primul mort din regiune!…

Îşi dădu seama de gafă şi încercă s-o dreagă

adăugând:

— Primul şi ultimul, sper!

— Da, spuse domnul Barbezac. Trebuie să marcăm evenimentul printr-o ceremonie. Dacă nu, am avea aerul faţă de celelalte comune că nu ştim să ne purtăm…

— Vreţi să vorbesc cu pastorul? întrebă Jérôme.

Fata sa îl privi surprinsă. Vocea lui părea convinsă. Deşi îi critica pe preoţi, probabil şi el credea că Antonin nu putea fi lăsat să plece fără o rugăciune.

— Nu-i puţin cam devreme? întrebă domnul Ferrière. Am putea vedea peste o zi sau două… Să ne interesăm… să ne gândim…

— Ce vorbeşti! Sunt deja trei săptămâni de când s-a dus, sărmanul! exclamă Jérôme.

— Trei săptămâni! Oh, băiatul meu cel mare! Oh, frumosul meu! scânci doamna Ferrière.

Amélie se înfioră gândindu-se la aceste trei săptămâni, în timpul cărora domnul şi doamna Ferrière trăiseră ştiind că au băiat, în timp ce acesta nu mai era decât un cadavru mutilat, murdar şi îngropat în pământ.

— Aşi rămâne – spuse domnul Ferrière – o să facem o slujbă.

— Nu te preocupa de asta! spuse Jérôme. Am să-l văd eu pe preot. O să aranjăm totul împreună.

— În privinţa drapelelor, am ce trebuie la primărie! zise domnul Calamisse.

Ca să reacţioneze împotriva spamei ce punea stăpânire pe ea, Amélie îşi zise foarte repede că moartea era pentru Antonin, pentru fiul lui Calamisse, pentru fiul lui Barbezac poate, dar nu pentru Pierre, căruia ea avea să-i dăruiască un copil. Îşi repeta în minte, cu o forţă surdă, obstinată, mecanică: „E imposibil, imposibil!” Deodată avu o tresărire. Uşa se deschise. Denis apăru în prag. Amélie avu o clipă de ezitare înainte de a-l recunoaşte pe fratele ei în acest tânăr ţeapăn, cu haina neagră rămasă prea strâmtă şi cu pantaloni lungi. Era pentru prima oară că se îmbrăca astfel. Ochii îi străluceau ca nişte aşchii de cărbune, în penumbră, se putea chiar

presupune că avea o urmă de mustaţă deasupra buzei cărnoase. Fără îndoială că doamna Pinteau fusese cea care-i spusese, la întoarcerea lui de la fermă, că toată lumea se afla la familia Ferrière pentru condoleanţe. Denis înaintă, purtat de superbii săi pantaloni care se rotunjeau la genunchi. Îngăimă:

— Acum am aflat şi eu! Sunt alături de dumneavoastră!

— Mulţumesc, spuse doamna Ferrière.

— Mulţumesc, spuse domnul Ferrière.

— Mulţumesc, reepetă şi micul Marcel.

După ce-şi făcuse datoria, Denis se alătură tatălui său, lângă perete.

— Sunt bucuros că ai venit, îi zise Jérôme încetişor.

— Am venit cât am putut de repede.

Amélie îi privea cu coada ochiului şi regreta că Denis nu-şi pusese pantalonii scurţi. Deghizat în bărbat se depărta de ideea pe care şi-o făcea ea despre el. Unde să-l urmeze? Cum să-l înţeleagă?

Un nou grup de persoane intra în încăpere. Pentru ei, doamna Ferrière, îşi reluă gemetele monotone:

— Ah, bietul meu Antonin!... Şi când te gândeşti că nici n-am fost acolo să-ţi închid ochii...

În jurul lămpii, feţele erau imobile, ca nişte măşti de piele cu mari cusături de umbre.

Jérôme atinse braţul domnului Ferrière:

— Noi o să plecăm.

— Veniţi înapoi pentru veghe. O să facem nişte cafea.

— Am să revin, dar singur.

— Cum vrei. Mulţumesc, în tot cazul, pentru vizită şi pentru condoleanţe.

— Era firesc.

Jérôme ieşi primul. Amélie şi Denis îşi luară rămas-bun la rândul lor. Se regăsiră toţi trei pe maidanul târgului. Se lăsase noaptea. Maidanul era negru şi umed, fremătător şi fără glas. Stelele străluceau ca luminile unui mare oraş din ceruri.

„*Dragul meu Pierre*.

În dimineaţa asta, în 8 octombrie, am aşteptat în zadar scrisoarea ta. Nimic de şase zile! Ce se întâmplă? Poate că-mi scrii lucruri pe care cenzura refuză să le admită? Poate că sunteţi în mişcare, ceea ce, aşa cum mi-ai mai explicat, întârzie trimiterea scrisorilor spre spatele frontului? încerc să fiu rezonabilă, dar, iartă-mă, neliniştea e mai puternică. E îngrozitor că stai aşa, fără să ştii nimic, suspendată în *gol. Fii prudent, te implor. Nu-ţi lua riscuri inutile. Te iubesc atât de mult! Unde te afli în timp ce eu scriu aceste rânduri? Am citit în jurnale că se dă o mare bătălie între Meuse şi Somnie. Greşesc dacă îmi închipui că şi tu te afli în această regiune periculoasă? Răspunde-mi repede, cum poţi, ca să mă linişteşti Mi-e de-ajuns să mă gândesc la bietele tale picioare, rănite de bocancii grei, la umerii tăi zdrobiţi de greutatea raniţei, ca să mi se strângă inima. Aş vrea să te pot spăla din cap până în picioare, să-ţi dau să mănânci o supă bună şi să te văd zâmbind. Ai primit chiloţii şi şosetele de lână? Dumnezeule! Cât e de îngrozitor războiul ăsta! mai bine de două luni au şi trecut. Aici, după ce toată lumea a tremurat pentru soarta Parisului, am scos cu toţii un suspin de uşurare aflând că Vitejii nbştii soldaţi au repurtat victoria de la Marna şi i-au obligat pe teutoni să se retragă. Din păcate, unele familii sunt în mare doliu. Antonin Ferrière a fost omorât. Şi ieri, s-a afişat la poarta primăriei numele lui Joseph Souleyrat, fiul cantonierei de la barieră. De asemenea, se vorbeşte despre mai mulţi răniţi. Am să-ţi comunic numele lor în viitoarea mea scrisoare. Ah, această uşă a primăriei!... Nu o pot privi fără să mă cutremur. E locul din care pleacă toate veştile rele. Când trec prin dreptul ei, oamenii pleacă capul. Ce altceva să-ţi spun despre Chapelle-au-Bois? Cum cred că-ţi închipui, cu toţi aceşti tineri mobilizaţi, viaţa, prin părţile astea, e posomorâtă şi destul de grea. Ne ajutăm de la o casă la alta, de la o fermă la alta, pentru diversele munci. Femeile şi bătrânii au putut face la timp seceratul hriştei, iar fânul va fi în cantitate suficientă. La fabrica de cherestea, domnul Eyrolles angajează fete de prin regiune, ba chiar şi*

băieţi foarte tineri. La moară n-aii mai rămas decât bunicul Frangou şi nepoutl lui. Şi peste tot e cam aşa. Tata şi cu Denis se duc de două ori pe săptămână în satele din *„împrejurimi ca să potcovească în locul fierarilor absenţi. Astăzi, chemaţi de jandarmi, au plecat la drum dis-de-dimineaţă cu barosul la spinare, ca să se ducă la ferma lui Petit-Maziere. O să se întoarcă seara târziu. Peste zece zile o să se ţină aici Consiliul de revizie al contingentului 191 – 5. Bieţii băieţi! îi ştiu pe unii dintre ei care sunt mândri la ideea de a pleca! Denis turbează că-i prea tânăr ca să se înroleze!* S*-a schimbat mult de când nu l-ai mai. văzut. Ştii că vorbeşte despre tine ca despre prietenul lui cel mai bun? Speră c-ai să-i aduci o cască ascuţită. Dacă ai putea să-i scrii un cuvânt, ar* fi în *culmea fericirii! Duminica trecută, tata s-a urcat pe jos, singur, la Veixou.* S*-a întors seara, cu un vechi ciob de ceramică romană. După cină, s-a aşezat pe un jilţ, cu bucata de teracotă în meiini, şi a privit-o îndelung, ca pentru a trage din ea învăţăminte. Într-un târziu a spus: «Oamenii ar trebui învăţaţi să iubească viaţa. Pentru că nu ştiu că există fericire în fiecare fir de iarbă, în fiecare piatră, îşi irosesc şansele de pace...». Apoi, am vorbit despre tine. Era atât de plăcut să-l auzi spunând că te stimează! Cu ce drept ni se fură aceste ore pe care le-am fi putut petrece împreună, tu şi cu mine? Mă gândesc la toate zilele pierdute, la toate ocaziile ratate! Tu acolo şi eu aici! Nu e drept! Ni se datorează o compensaţie. Vom fi fericiţi, Pierre! Curând, foarte curând! Simt asta! O să găseşti că sunt o exaltată. E pentru că, dragul meu, sunt la câteva zile de un mare eveniment. Da, doamna Croux prevedf că naşterea va avea loc înainte de sfârşitul săptămânii. Nu-ţi face griji, sunt foarte curajoasă. Oricât de rău m-ar durea, n-am să scot un strigăt. O să-mi pară bine să sufăr gândindu-mă la tine. Cum ne-am înţeles, o să-l numim Richard. Pot să te asigur de pe acum că o să fie foarte turbulent. Nu încetează să se mişte, fără menajamente pentru biata lui mamă! Uneori, îmi pare că aş putea să-i apuc piciorul în trecere. E aşa de caraghios! în tot cazul, trusoul lui e deja gata. Ieri,*

Antoinette Eyrolles, cu care m-am împăcat, a venit să-i admire leagănul. În curând, în acest culcuş călduţ se va odihni fiul tău, copilul pe care mi l-ai făcut! Numai de ţi-ar semăna!

Tata mă sfătuieşte să rămân după naştere la Chapelle-au-Bois. E foarte impresionat de aeroplanele germane care au aruncat bombe asupra Parisului. Dar eu cred că, după ce îmi revin, am să plec în capitală cu scumpul nostru îngeraş. Aici, doamna Pinteau mă înlocuieşte foarte bine şi la magazin, şi în casă. Acolo, în schimb, cu cafeneaua închisă, suferim de o lipsă de câştig considerabilă. Tu ce crezi? în tot cazul, nu mă gândesc să mă întorc în strada Montreuil înainte de luna decembrie. De acum şi până atunci, poate că războiul se va termina?! Când te gândeşti la toţi oamenii din lumea asta care doresc pacea, te miri că acest măcel continuă din voinţa câtorva. Vorbesc de măcel şi, în jurul meu, natura e atât de calmă! Asfinţeşte, sună un clopot, un câine latră. E oare un vis? Scrie-mi repede, dragul meu bărbat. Am nevoie de veşti de la tine ca să trăiesc. Şi spune-ţi că, fără îndoială, când vei primi această scrisoare, va exista deja în existenţa ta o fiinţă în plus de iubit. Te îmbrăţişez cu dragoste şi semnez: nevasta ta pentru totdeauna

Amélie”.

După ce reciti scrisoarea, Amélie o băgă în plic, o lipi şi scrise adresa:

Caporal Pierre MAZALAIGUE;

Regimentul 300 infanterie;

Compania a 17-a;

Corpul 12

Deşi lăsase să treacă ora ridicării scrisorilor, se hotărî să se ducă imediat la poştă. În grabă, îşi aruncă un şal pe umeri, coborî scara şi intră în bucătărie ca să-i spună doamnei Pinteau că va lipsi câteva minute. Dar doamna Pinteau nu era acolo. Pe masă, Amélie văzu un pachet de făină, un cornet de zahăr pudră şi un castronaş cu vişine. Alături se afla un alt castronaş ciobit în care pluteau trei gălbenuşuri de ou. Intrigată de aceste

pregătiri culinare, tânăra femeie nu-şi putea lua ochii de la micile cupole aurii ce se odihneau pe un lac de mucozitate translucidă. Simţi că i se face greaţă. Îşi turnă un pahar cu apă şi-l bău dintr-o singură înghiţitură. În chiuvetă zăceau cojile sparte, al căror interior păstra o umiditate lucioasă de salivă. Din magazin se auzea zgomot de voci. Doamna Pinteau vorbea cu o clientă. Amélie trecu prin coridor şi înainta până la uşa care rămăsese întredeschisă, dar, când să treacă pragul, se răzgândi şi lăcu un pas înapoi. O recunoscuse pe doamna Dieulafoy, coafată cu pene de fazan şi îmbrăcată într-un taior albastru cu tăietură militară, cu buzunare aplicate, cu fireturi roşii şi două rânduri de nasturi. În faţa acestei persoane cu profil trufaş, doamna Pinteau părea încă şi mai moale şi mai servilă decât de obicei. Vocea îi ieşea din gură ca apa dintr-un robinet prost închis. Cu stupoare, Amélie înţelese că era vorba despre ea în acest lung discurs:

— Gândiţi-vă şi dumneavoastră! De şase zile nicio veste! Ar fi de-ajuns şi mai puţin ca să te apuce neliniştea! mai ales că domnul Mazalaigue e dintre cei mai expuşi! Ah, prefer să nu mă gândesc, că-mi îngheaţă sângele în vine. Şi ea, care e atât de cuminte, mititica! Atât de devotată bietului ei tată şi bietului ei frate! Cu ochiul la toate şi cu inima pe vârful buzelor!… Aşteptăm un băiat, da, doamnă! Un mic şi drăguţ Richard… Şi ce vă mai dau, doamnă? Zahăr… Să vă pun de cât?…

Sufocată de acest val de cuvinte dulcege, Amélie se întoarse în bucătărie. Tendinţa doamnei Pinteau de a se asocia în întregime la necazurile şi la bucuriile familiei era, uneori, insuportabilă. „Trebuie să-i spun să fie mai discretă, se gândi tânăra. Nu se mai supraveghează! Depăşeşte măsura! Şi în faţa cui?” Un zaţ de amintiri neplăcute îi revenea în minte. Doamna Dieulafoy era ultima persoană cu care ar fi dorit ca doamna Pinteau să se arate amabilă. „Creatura asta extravagantă!… Această… această femeie mojică!…” în picioare în faţa mesei, Amélie privea ouăle, se gândea la cele auzite, şi imagini fluente şi vâscoase i se strecurau în suflet. Brusc,

îşi aminti de scrisoare şi ieşi în stradă, ruşinată că se lăsase să întârzie din cauza unor preocupări atât de mediocre.

La întoarcerea de la poştă, o găsi pe doamna Pinteau stând la masă. Cu mânecile sumese şi cu furculiţa în mână, bătea ouăle.

— Ah, iată-te! exclamă ea văzând-o pe „Amélie. Te-am căutat adineauri. Ştii pe cine am primit la magazin? Pe doamna Dieulafoy.

— Şi ce-i cu asta? întrebă Amélie cu răceală.

Doamna Pinteau puse castronaşul pe masă şi avu o expresie de complicitate înduioşată, care-i strânse ochii şi-i rotunji bărbia.

— M-a întrebat ce mai faci.

— Sper că i-ai spus.

— Desigur. Nu eram în încurcătură. Dar ar fi vrut să te vadă ca să-ţi aducă direct complimente. Am regretat că erai plecată. O femeie atât de distinsă! E destul de încercată şi ea, sărmana! Bărbatul ei a fost mobilizat; e căpitan. Rechiziţia a trecut şi pe la castel. Nu le-a mai rămas decât un singur cal în grajd. Ea a venit pe jos. E una dintre cele mai bune cliente ale noastre. Numai astăzi şi-a cumpărat de 47 franci zece kg zahăr, şase kg de orez, cinci kg de cafea… O să-i livrăm toate astea mâine!

— Nu poate trimite pe cineva să le ia?

— Ei, nu! Cu mobilizarea asta, e lipsită de personal. Dar noi suntem obişnuiţi. Se duce Denis cu roaba. Pentru el e nimica toată. Şi acolo sus, doamna Dieulafoy îi dă câte un bănuţ.

— Şi el acceptă?

— De ce nu?

Înciudată, Amélie nu ştia cum să-şi adune cuvintele cu care să răspundă. Doamna Pinteau, imperturbabilă şi surâzătoare, se reîntorsese la castronaş. Mirosul ouălor bătute se răspândea în încăpere. Amélie întrebă sec:

— Ce faci acolo?

— Nu ghiceşti? susură doamna Pinteau.

— Nu.

— O prăjitură cu vişine. Mâine e 9 octombrie!

— Şi ce-i cu asta?

— Pe 9 octombrie e Sfântul Denis.

Amélie făcu ochii mari. Se înroşi. Ce însemna excesul acesta de zel? Nu doamna Pinteau era cea care trebuia să hotărască dacă era sau nu cazul să facă o prăjitură de Sfântul Denis. De altfel, nici nu aveau în familie obiceiul să-şi serbeze zilele de nume.

— Mărturisesc – murmură tânăra femeie – că odată cu războiul poveştile astea cu sărbătoritul zilelor de nume mi se par, iartă-mă, puţin cam deplasate…

— Da, ştiu, ştiu! suspină doamna Pinteau. Dar băiatul ăsta trebuie şi el răsfăţat puţin, sărmanul! O prăjitură cu vişine nu e mare lucru. Şi i-ar face atâta plăcere! Sunt sigură c-o să-ţi placă şi ţie!… în situaţia ta, nimic nu-i mai bun… Ouă şi lapte; asta întăreşte… îmi amintesc că pe când îl aşteptam pe al meu, mi-era poftă să mor de o prăjitură cu vişine…

Lui Amélie nu-i plăcuse niciodată prăjitura cu vişine. Dar, astăzi, numai la auzul acestui cuvânt, se simţea oripilată şi gata să leşine. Faţa doamnei Pinteau tremura, se deforma, ca şi cum ar fi fost la rândul ei modelată dintr-o pastă onctuoasă, cu nişte vişine în loc de ochi:

— O s-o mâncăm în seara aceasta… Când tatăl şi fratele tău se vor întoarce de la Petit-Mazière… Sau mâine, dacă preferi… E uşor şi se digeră bine.

Incapabilă să-şi mai stăpânească multă vreme exasperarea, Amélie vru s-o insulte pe doamna Pinteau, s-o gonească, să-i strige să tacă din gură. Deodată, mintea i se goli de orice gând. O durere vie o săgetase în pântec. Mirată, scoase un geamăt:

— Au!

Instinctiv, îşi duse mâinile la burtă. Doamna Pinteau luă o expresie de stupiditate radioasă şi întrebă:

— Ce s-a întâmplat?

— Nu ştiu! băgui Amélie roşindu-se. Am simţit ca o ciupitură foarte puternică.

— Asta e! exclamă doamna Pinteau. E suferinţa aceea

frumoasă care începe!…

— Dar nu e cu putinţă!… Moaşa… Au… Mi-a spus: nu înainte de trei sau patru zile…

Doamna Pinteau îşi împreună mâinile scurte pudrate cu făină.

— Micul nostru drăcuşor a decis. altfel!

Suferinţa scădea. Decontractată, Amélie şopti:

— A trecut… Nu mai simt nimic… Eşti sigură că e asta?

— Absolut sigură, fetiţa mea!

Amélie se ridică speriată de iminenţa încercării. După ce multă vreme se gândise la naştere ca la ceva implacabil dar îndepărtat, îi venea greu să creadă acum că venise momentul să-şi aducă copilul pe lume. Se descoperea dintr-odată slabă, neştiutoare, vulnerabilă, încât nu-şi mai putea stăpâni lacrimile. O lucire de spaimă i se aprinse în ochi. Spuse:

— Du-te repede s-o anunţi pe doamna Groux!

— Contează pe mine! zise doamna Pinteau cu un robust antren de matroană.

— Pot să stau în picioare cât o aştept?

— Desigur! E chiar mai bine să umbli. Ajută la travaliu. Te-au apucat din nou durerile?

— Da… s-ar părea că da… Ba nu… m-am înşelat…

Se aşeză, cu faţa crispată, cu coatele lipite de trup.

— Biata micuţă! spuse doamna Pinteau. Dumnezeule! Dumnezeule! Mă duc şi o aduc… Imediat!

— Închide magazinul… Ia clanţa…

— Bine, bine!…

— Ce mai aştepţi?

— Gata!… Am şi plecat!… Dumnezeule!…

Rămasă singură, Amélie se urcă în camera sa ca să se pregătească s-o primească pe moaşă. Teama ei se transforma treptat într-o exaltare lucidă şi neîmblânzită. O bruscă nevoie de a face ordine în jur înaintea supremului efort puse stăpânire pe ea Inspecta aşternutul din leagăn, deschise sertarul în care erau aşezate hainele bebeluşului, verifică nivelul petrolului din rezervorul lămpii, goli masa

de hârtii şi o acoperi cu o faţă de masă curată. În acelaşi timp vorbea cu voce înceată:

— Aşa… Să nu uit nimic… Vasăzică… acele de siguranţă sunt… bumbac am… alcoolul e acolo… talcul de asemenea…

Se sprijini de spătarul unui scaun pentru că durerile o reapucau îndârjite, precise. Cu dinţii strânşi, gândi: „Acum, ştiu despre ce e vorba. Pot fi suportate. O să mă obişnuiesc în cele din urmă. Chiar dacă devin mai violente, n-am să mă plâng”. Şi totuşi, cum durerile continuau să crească, scoase o lamentaţie copilărească.

— Oh, asta-i culmea!

După ce spasmul se linişti simţi un fior de oboseală. Trebuia să profite de răgaz ca să se schimbe, să se pieptene. Repede, se dezbrăcă, îşi puse o cămaşă de batist albă şi îşi aruncă pe umeri şalul mov pe care-l avea de la mama sa; apoi îşi perie cu putere părul şi se privi în oglindă. Ochii îi străluceau febril pe o faţă palidă şi lucioasă. O mică răsuflare scurtă îi scăpa printre buzele crăpate. Avea un gust prost în gură, un parfum de prăjitură cu vişine, de cocă dulce şi de vişine acre. Era grotesc! De ce nu se întorsese încă doamna Pinteau? O găsise oare pe moaşă? Era foarte posibil ca doamna Croux să fie reţinută prin vreun sat din împrejurimi. Ce-o să se întâmple atunci? Amélie fu cuprinsă de panică la gândul că va trebui poate să nască fără ajutorul nimănui. Ca o jivină într-o scorbură din hăţiş. Se făcuse deja întuneric în cameră. Casa era goală, tăcută. Tatăl, fratele ei erau departe. Nimănui nu-i păsa de biata Amélie! Frântă în două de un nou val de suferinţă, îşi jură că va avea curajul să dea viaţă, împotriva a orice, copilului cu care o însărcinase Pierre. Instinctul de femeie, de mamă, va învinge împotriva tuturor pericolelor. În culmea acestei exaltări sublime, auzi o uşă care se trântea la parter şi vocea doamnei Pinteau care spunea:

— Luaţi-o înainte. Probabil că s-a urcat în camera ci, biata de ea!…

Amélie dădu capul pe spate şi îşi încleştă mâinile de lemnul patului. Atacată din interior, se lăsă pradă acestei

exigenţe oarbe care împingea, răsucea, sfâşia în ea delicate şi sensibile învelişuri. La capătul puterilor, cu viscerele răscolite, cu şalele zdrobite, scoase un lung geamăt nearticulat, care îi zgârie gâtul când trecu prin el. Sudoarea i se prelingea pe faţă. Ochii ieşiţi din orbite şi plini de lacrimi descoperau ciudăţenia lămpii aprinse, a perdelei prost trase, a unei cârpe spânzurate pe un spătar de scaun. Locul în care se afla ea acum se situa în afara spaţiului. Orele pe care le trăia nu ţineau nici de noapte, nici de zi. Şi nu era ea aceea care se mişca în acest fel, care gemea astfel… Băgaserră o scândură sub saltea, ca să n-o lase să facă groapă la mijloc. Răceala pânzei cernite aşternute sub cearşaf trecea prin el. Amélie o simţea direct pe piele, şi asta-i provoca frisoane. îi clănţăneau dinţii. Durerea devenea suportabilă. Se gândi la o fiară sălbatică ce se retrage mârâind în vizuină. Dar avea să revină. Nimeni n-o putea împiedica. De câte ori încă? îndurerată, epuizată, Amélie auzea scârţâind parchetul în jurul ei. Doamna Croux îi răcorea fruntea cu o cârpă umedă:

— Ţi-e mai bine acum? Drăguţo… Destinde-te… Odihneşte-te…

— Da, doamnă.

Beată de recunoştinţă, Amélie privea, deasupra ei, acest obraz bătrân care avea un ochi negru, strălucitor şi celălalt voalat de o albeaţă lăptoasă. Toată înţelepciunea, toată bunătatea lumii se refugiaseră în aceste riduri.

— Ar trebui să-i dai să miroasă puţină apă de colonie* – spuse vocea doamnei Pintoau. Ar mai întări-o.

Amélie avu o tresărire de revoltă. Nu observase când intrase doamna Pinteau în cameră. De când se afla acolo? Cine-i dăduse voie?

— Aveţi apă de colonie? întrebă doamna Croux.

— Da! răspunse doamna Pinteau, jos… Să mă duc să caut?

— Ce să spun, nu cred că am să te refuz! Tu ce crezi, fetiţo?

— Nu vreau apă de colonie. Vreau să plece doamna Pinteau! suflă Amélie.

Nu se putea împăca cu ideea că doamna Pinteau o văzuse în această poziţie ruşinoasă. Dând drumul lemnului patului, îşi trase cămaşa peste picioarele goale.

— O-la-la! exclamă doamna Croux. Ce se întâmplă aici? Nu vrei să-l mai aduci pe lume pe micuţul tău?

— Vreau să plece doamna Pinteau! repetă Amélie.

— Te jenezi de ea… Suntem între femei, totuşi!… Şi e atât de cumsecade şi de îndatoritoare!…

— Nu, nu! hohoti Amélie.

— Bine, bine, am înţeles… Nu te supăra… O s-o rugăm să plece…

Doamna Croux se apropie de doamna Pinteau. Cele două siluete gemene se decupau negre în bătaia lămpii. Asta aducea a complot. Lui Amélie i se făcu frică: „Doamna Croux nu mă mai iubeşte. O să plece cu doamna Pinteau. Am să rămân singură”.

În timp ce gândurile i se învălmăşeau în minte, surde spasme o avertizau că o nouă criză era iminentă. Înspăimântată, îşi spuse că nu-i va putea supravieţui, dacă îi era răpită blândeţea doamnei Croux. Din vârful buzelor, gemu:

— Doamnă, doamnă, nu mă părăsiţi…

O detentă îngrozitoare o aruncă pe partea dreaptă. Văzu zidul, cu romburile sale mov pe fond galben. Aceleaşi romburi le simţea în pântec. Pietre. Săbii. O durea şi mai tare în această poziţie. Profitând de o scurtă acalmie, se reaşeză pe spate şi întoarse capul. Doamna Pinteau dispăruse. În uşurarea Améliei se amestecă şi un grăunte de remuşcare.

— Sper că nu s-a supărat? întrebă ea cu umilinţă.

— E mai inteligentă decât tine, spuse doamna Croux. Se pune în locul tău şi te înţelege!…

— N-o să se mai întoarcă?

— Nu înainte s-o chem eu.

— Şi uşa… Uşa e bine închisă?

— Da, da… nu-ţi face griji… Suntem singure… Văd că reîncep… O, dar astea sunt dureri adevărate, folositoare!… O să terminăm repede în ritmul ăsta!…

Încurajată de această voce blândă, Amélie îşi dăruia trupul durerii cu un fel de frenezie buimacă. Îşi dădea toată silinţa. Ca să merite complimente. Ca să-i facă plăcere doamnei Croux. I se umflaseră toate venele din cap. Capul avea să-i explodeze sub afluxul de sânge. Ar fi vrut să-şi piardă cunoştinţa. Dar, în culmea cea mai ascuţită a durerii, sufletul ei surescitat refuza să leşine. Cu gura alterată, bâigui:

— Vă fac multe necazuri… Deranjez pe toată lumea… S-a întors tata de la Petit-Mazière?…

— De mult!

— Şi Denis?

— De asemenea.

— Sunt acasă?

— Da.

— Mă aud cum ţip?

— Nu cred. Şi chiar dacă te-ar auzi, ce importanţă are?…

— N-am să mai ţip!… Auu'!… Din cauza… Din cauza lui Denis… E prea tânăr… Mi-e ruşine… Nu-i nevoie să ştie cum… cum se face ca să aduci un copil pe lume!…

— Contează pe mine. O să-i explic că al tău ţi-a fost trimis prin poştă.

Această remarcă făcută în plină suferinţă, îi păru atât de caraghioasă Améliei încât fu apucată de sughiţuri, îşi rostogoli capul pe pernă şi gemu:

— Nu mă face să râd, doamnă!… Mă doare prea tare!…

Dacă râzi în timp ce naşti, copilul o să aibă toată viaţa un caracter vesel!

— Da, da… Vreau să aibă un caracter vesel…

Spunând aceste cuvinte, se gândi la Pierre şi un val de lacrimi îi ţâşni din ochi. I-ar fi plăcut să fie lângă ea în clipa aceasta!

Nu în cameră, sigur, dar în casă. Să-i audă paşii pe coridor. Să nu trebuiască decât să-l strige pentru ca el să apară. Să ştie că se gândea la ea, că o plângea şi că o va săruta când totul se va fi terminat, ca să-i mulţumească

pentru că fusese atât de curajoasă! Dar această bucurie, cea mai simplă dintre toate, îi era şi ea refuzată. Bărbatul ei nici nu bănuia ce era era ea pe cale să sufere ca să-i dăruiască un băiat. Iar ea, la rândul ei, nu ştia nimic despre el, nu putea decât să şi-l imagineze la distanţă în pălălaia şi noroiul războiului:

— Pierre! Pierre!… Chemaţi-l pe Pierre!… Vreau să-l văd!… Imediat!… Imediat!…

O durere ca o lovitură de cuţit, mai vie decât celelalte, o ridică într-un urlet ciudat, cu gura căscată, cu privirea pierdută şi cu saliva curgându-i pe bărbie:

— Doamnă! Doamnă! Faceţi ceva! Mi-e prea rău! Am să mor!… Chemaţi-l pe Pierre!… Chemaţi-o pe mama!… Mamă!… Mamă!… O vreau pe mama!…

Efortul pe care-l făcu să se ridice isprăvi prin a-i sfâşia trupul. Nu s-ar fi mirat s-o vadă intrând pe mama ei în cameră. La nivelul ăsta de spaimă şi de suferinţă, totul devenea posibil. O cârpă umedă îi atinse fruntea. Nişte mâini reci îi masară încet picioarele. Se prefăcu a crede că maică-sa era cea care o îngrijea. Acest joc îi făcea bine.

Pe jumătate dusă, pe jumătate conştientă, îngăimă:

— Mulţumesc, mamă!…

Din nou bestia îşi aduna ghearele şi se retrăgea. O linişte tremurătoare i se instală Ameliei în pântece. Muşchii i se relaxau, îşi spuse că nicio femeie, fără îndoială, nu suferise atâta la naştere. „Niciodată copilul ăsta n-o să iasă din mine. Am să mor înainte de a-l fi adus pe lume”. Se gândea la moartea ei fără cea mai mică teaftră.

— Doamnă, fiţi sinceră… Nu e normal!…

— Ce anume, puiuţule? întrebă doamna Croux.

— …să sufăr atât!… Am să mor înainte!…

— Mai ştii multe prostii? E cât p-aci să scoată nasul şmecheraşul ăsta al tău!… Totul merge de minune!… De ce te plângi?

— Mă doare! s

— Mâine nici n-o să-ţi mai aminteşti.

— Mai durează mult?

— Depinde de tine… Dacă ajuţi. Ah, ah!… Văd că reîncepe!… Ascultă-mă!… Fii cuminte!… împinge bine!…

— Da, doamnă.

— Dă-i aşa… Ah, dar ştiu că eşti curajoasă!… încă!… încă!…

Cu începere din acea clipă, Amélie avu impresia foarte clară că-şi pierduse minţile. Erau şase ore, douăsprezece ore de când se zbătea astfel? Nu mai ştia. Trupul ei era ca angajat într-un tunel de suferinţă, de ţipete, de suspine şi de porunci contradictorii. Imposibil de fugit. Trebuia să accepte acest drum nebunesc, din durere în durere până la explozia finală. Pierzându-şi orice ruşine, Amélie rostogoli din piept un horcăit adânc. Nişte mâini lucrau între coapsele ei. Nu mai era femeia lui Pierre, ci un animal despicat, impudic şi urlător. Tampoane de vată murdare. Mirosuri perfide. Bandaje rapide cu tinctură de iod. O uşă se deschidea, se reînchidea. Doamna Pinteau apărea, enormă şi uşoară, purtând un lighean cu apă caldă. Umbre se agitau pe tavan. Moaşa strecura un sul de cearşafuri tari sub spatele ei:

— Împinge încetişor, fetiţo… Fără durere…

— Nu mai pot!… Lăsaţi-mă să mor!…

În ciuda rugăminţilor imperioase ale doamnei Croux, nu se putea reţine să contracte muşchii abdomenului ca să expulzeze din ea această masă de carne compactă. Deodată, o explozie de durere îi sfâşie abdomenul, plămânii, îi sfărâmă oasele bazinului. Dădu ochii peste cap. Un urlet inuman îi ieşi de pe buze. Ameţeală. Cădere în gol.

Acum, dusă de pe lume, Amélie avea o senzaţie de linişte interioară şi de eliberare liniştitoare şi voioasă. Minutele se scurgeau. Picătură cu picătură. „Aş vrea să beau ceva”. În jurul ei se deplasau forme vagi asemenea leneşilor nori migratori. Se auzeau şoapte. Se mişcau vase şi instrumente. Un obiect de metal se lovi de un pahar. Apoi zgomotul se opri. Un scâncet gâtuit se ridică, singur, în tăcerea adâncă. De unde venea acest strigăt? Amélie întredeschise ochii. îi venea greu să distingă realitatea de

vis. Trupul ei plutea între cer şi pământ, într-o lumină de candelă şi într-un miros de febră şi de medicamenta Figura obosită a doamnei Croux aluneca de la un capăt la altul. O voce coborând din tavan, pronunţă foarte distinct:

— Complimentele mele! Ai o fetiţă de toată frumuseţea!

Nu putea fi vorba de somn. Cu trupul epuizat şi cu sufletul în alertă, Amélie deschidea ochii în lumina candelei. Moaşa plecase, după ce spălase şi pusese totul la loc. Un menaj de pisică. Camera era curată. Cearşafurile miroseau bine. Într-un fotoliu, lângă uşă, doamna Pinteau, păzitoare a locurilor, somnola, durdulie, roză şi sforăind, cu mâinile pe genunchi şi cu bărbia în piept. Nu departe de ea, pe masă, se aflau un pahar şi o carafă cu apă. La picioarele ei, un scul de lână. Noaptea aceasta nu era o noapte obişnuită. Gata să leşine de prea plinul inimii, Amélie încerca să se obişnuiască cu noutatea de necrezut: o carne se desprinsese din carnea ei, o viaţă se născuse din viaţa ei, recrease lumea! La îndemâna ei, copilul, în leagănul său, respira şi gemea încetişor. Doamna Croux voise să-l instaleze într-o altă încăpere. Dar Amélie se opusese. îl voia lângă ea. În altă parte, n-ar fi fost în securitate. Culcată pe spate, cu ceafa pe perne, cu pântecul plat, strâns în bandaje, ea trebuia doar să întindă gâtul ca să vadă prin deschizătura perdelelor de muselină un mic ghem de piele roz şi boţită, ocrotită de o bonetă albă. „Numai de n-ar fi Pierre dezamăgit! îşi dorea atât de mult un băiat! Dacă o să se supere pe mine? Sau n-o s-o iubească? Dar nu, sunt nebună! Şi tata dorea să am un băiat. Şi, când i-a fost arătată nepoţica…” Surâse la amintirea lui Jérôme ridicând cu mâinile lui mari; noduroase şi bronzate, uşoara făptură înăşurată în scutece pe care i-o dăduse doamna Croux. „Cât de fermecător de urâtă e, biata – păpuşă!”, spunea el. O lumină de încântare i se citea în priviri. Mustaţa i se zburlea deasupra dinţilor strălucitori. Se abţinea să răsufle, ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu incomodeze copilul priit respiraţia lui care mirosea a tutun. Lângă el,

Denis, trezit din somn, cu ochii rotunzi, cu părul zburlit, era în mod vizibil prea emoţionat ca să poată vorbi. Îşi ascundea mâinile la spate. Nu îndrăznea să tragă cu ochiul spre sora sa. „Asta nu-i tot! spusese doamna Pinteau. Ce nume vreţi să-i puneţi fetiţei?” Nu era timp de aflat părerea tatălui, pentru că copilul trebuia declarat în termen de trei zile. Dar Amélie îşi amintise că, odată, fără să fi vrut să ia în considerare eventualitatea unei naşteri feminine, Pierre îi citase prenumele Elizabeth ca fiind cel mai pe gustul său. Jérôme, în ce-l privea, rămăsese perplex: Elizabeth Mazalaigue, nu era puţin cam lung şi greu de pronunţat? De altfel, nu mai existase niciodată vreo Elizabeth în familie. Cu toate rezervele lui, Amélie îşi menţinuse dorinţa:

— O s-o cheme Elizabeth!…

— Cum vrei tu, copila mea…

Mâine, Jérôme se va duce să-şi declare nepoata la biroul de stare civilă. – în această primărie destinată veştilor proaste, mica Elizabeth va fi prima mesageră a păcii. Amélie credea asta cu adevărat. Încercarea maternităţii o apropia de marele mister. O mai încercase un sentiment analog în clipa în care mama sa îşi dăduse ultima răsuflare. Dintr-odată, o intervenţie supranaturală răvăşea obiceiurile confortabile ale gândirii. Dumnezeu, căruia nu ştia să i se roage, intră în mod luminos în viaţa ei. Pătrunsă de o certitudine încântătoare, se străduia să prelungească în ea timpul lucidităţii şi al adoraţiei. Sufletul şi trupul ei se aflau sub puterea voinţei Celui care regla germinarea seminţei, mersul astrelor, împreunarea straturilor minerale, acordul nocturn al animalelor şi mişcarea imensă a mareelor. La nivelul acesta de înaltă cunoaştere, viaţa şi moartea îşi schimbau între ele atributele respective. Se gândi că patul pe care se afla îi aparţinuse mamei sale. Maria murise în el. Elizabeth se născuse în el. Maria, Amélie, Elizabeth… trei verigi ale aceluiaşi laţ. Se înfioră. O ardea carnea. Cămaşa i se lipea de piele. Simţea nevoia să vorbească cu mama ei. Era uşor. Era de-ajuns să o strige încet, foarte încet, ca să n-o

trezească pe doamna Pinteau: „Mamă…

mamă…” Nu putea fi zărită, dar ea se afla acolo, atentă, aplecată, gata să răspundă. Şi Pierre era de asemenea acolo, înştiinţat prin efectul unei telepatii a dragostei. În clipa precisă în care fiica sa venise pe lume, el ştiuse, în adâncul inimii, că fusese dăruit. De ce nu scria? Opt zile fără veşti. Era mult. „Mâine, o să primesc o scrisoare. Sunt sigură. O lungă scrisoare de îmbărbătare…” Exulta. Cum de putuse să-şi dorească un băiat? Nu i-ar fi dăruit aceeaşi bucurie ca această fetiţă minusculă şi ridată, cu un smoc de păr negru în creştetul capului. Şapte livre exact: fusese cântărită pe balanţa din magazin. „O să fie frumoasă, blândă, inteligentă, amabilă. Fiecare mişcare a sufletului ei va răsuna şi într-al meu. N-o să avem nevoie să ne vorbim ca să ne înţelegem…” închizând pleoapele ostenite, Amélie se vedea mergând alături de fiica ei pe un drum lung. Aveau aceeaşi siluetă, aceeaşi rochie, acelaşi pas. Apoi încercă să-şi imagineze faţa Elizabethei la vârsta de zece ani, de cincisprezece ani, de douăzeci de ani. Liniile se încrucişau, se amestecau şi terminau prin a desena faţa lui Pierre. Elizabeth avea o mustaţă. Se chema Richard. Amélie râdea singură cu fericire şi extravaganţă. O ardea podul palmelor. Un fior îi străbătea coapsele şi pântecul. Îşi aminti prima sărutare pe care o dăduse fetei sale. Doamna Croux îi pusese copilul în braţe. Clipă minunată! Atingând această carne nouă şi netedă, buzele ei gustaseră dintr-o savoare venită de pe celălalt tărâm, îi rămăsese ca un fel de sete ascunsă în fundul gurii. Cu înfocare, dori să-şi sărute din nou copilul. Dar acesta dormea. Trebuia să fie rezonabilă. „Mâine o să recuperez…” Un cocoş cântă cu o voce violentă şi răguşită. În curând, ziua. Doamna Croux îi promisese să vină „la prima oră”, Amélie era nerăbdătoare s-o revadă. Era atât de afectuoasă, atât de indulgentă şi atât de veselă, doamna Croux! Şi doamna Pinteau, de altfel! După ce o criticase adesea, Amélie nu mai putea s-o privească fără un adânc sentiment de recunoştinţă. Prăbuşită în fotoliu, ea surâdea în somn. Ce vedea oare în

vis? Fericirea Améliei? „Biata femeie, a pierdut totul, bărbatul, fiul. E singură pe lume. Trebuie să se mulţumească cu norocul altora. De ce i-am reproşat că a vrut să facă o prăjitură cu vişine? Ah, când am să fiu pe picioare o să-i mulţumesc şi am să-mi repar greşelile”.

O lumină albastră şi rece se ridica din spatele perdelelor. Din leagănul încărcat de muselină vaporoasă ţâşni un scâncet ascuţit. Doamna Pinteau se deşteptă tresărind, cu ochii holbaţi, cu faţa buhăită şi albă:

— Ce-i?... Ce s-a întâmplat?... Bebeluşul a strigat aşa?...

Amélie surâse, debordând de tandreţe şi de importanţă maternă.

— Da! spuse ea. A fost Elizabeth.

Două cărţi poştale şi o scrisoare. Presentimentul ei nocturn nu o înşelaşe. Totul se întâmpla după misterioasa promisiune pe care o primise în suflet. Privea acest dar, aşezat pe genunchii ei cu o plăcere neliniştită, ca şi cum ar fi fost vorba despre un mesaj ajuns până la ea pe căi ieşite din comun. Tatăl ei, Denis, doamna Croux, doamna Pinteau, aşezaţi în jurul patului, aşteptau să ia cunoştinţă de cele cuprinse în aceste misive.

— Ei bine, nu ne citeşti? întrebă Jérôme.

— Ba da! răspunse ea.

Ezita încă, atât se temea de propria ei bucurie. îi tremurau mâinile. În sfârşit, luă cărţile poştale. Una era datată 25 septembrie, cealaltă 28. Amândouă fuseseră scrise cu creionul şi nu aduceau decât veşti banale. Deschise plicul. Trei mici pagini de carnet. Scrisoarea era veche de-opt zile. Citi pentru ea, fără să sară vreun cuvânt:

„*Draga mea micuţă nevastă*.

Am primit, una după alta, scrisorile tale din 15, din 17 şi din 19, care mi-au făcut mare plăcere. Dacă nu mă înşel, marele eveniment e pe curând. Continuă deci să fii curajoasă şi totul va fi bine. Sunt bucuros că ai o moaşă bună. Voi două, împreună, o să-mi fabricaţi un copil frumos. De îndată ce se va naşte, trimite-mi o telegramă şi o scrisoare. Nu m-ar mira ca scrisoarea să-mi sosească

înaintea telegramei, dar nu se ştie niciodată. Mai târziu, când va fi posibil, să pui să-i fotografieze, ca să-l cunosc şi eu puţin! *Şi de la tine de asemenea vreau o fotografie. Ar fi bine dacă v-aş putea avea împreună în aceeaşi fotografie*: *tu ţinându-l în braţe, de exemplu. Am nevoie de tine, o nevoie care creşte în fiecare zi. E teribil să iubeşti în felul acesta şi să n-o poţi spune* decât *pe hârtie. Aici, mereu acelaşi lucru. Nu se poate descrie. Cred de asemenea că nu se poate uita. Tocmai am terminat trei zile de tranşee, la cinci sute de metri de nemţoi. Am avut un adăpost bun în care am putut aprinde focul, dar, cu toate acestea, noaptea am crezut că îngheţăm pe loc. Boneta, vesta şi şosetele de lână pe care mi le-ai trimis mi-au fost foarte utile. Acum suntem la odihnă pentru trei zile. Viaţa e aproape frumoasă. Oricum, dacă poţi trimite-mi un pachet cu ciocolată, tutun, câteva cutii de conserve şi o funie groasă de usturoi. Cu asta o să-mi mai schimb gustul supei. Cât despre vin şi ţuică, nu ducem lipsă. Nimic nou despre camarazii de regiune. Cred că unul Doulournat de la Croix*du-*Jouneix a fost rănit. Dar nu s-a confirmat încă. Cât* despre *sfârşitul războiului, pe aici se spune că e o chestiune de răbdare, de uzură. Pe la voi ce se mai spune*? *Scrie-mi cât mai des, draga mea micuţă nevastă de care sunt lipsit şi pe care n-o pot mângâia decât în vis*! *Trimite-mi veşti despre toţi*! *Dar mai ales despre tine şi despre copil*! *Bagă de seamă că dacă va fi o fată, n-am să fiu mai puţin bucuros*! *E drăguţă şi afectuoasă, o fetiţă*! *Şi apoi, pentru ceea ce se face cu băieţii*!… *Salutându-l de asemenea pe tatăl tău şi pe Denis, pe doamna Pinteau şi pe toţi vecinii, îţi trimit o mie de sărutări care se vor aşterne peste tot unde o să le permiţi.*

Pierre”.

Amélie ridică capul. O înecau lacrimile. Niciodată nu se simţise atât de neputincioasă să-l facă fericit pe bărbatul ci ca în clipa aceasta, când dădea cea mai mare dovadă de dragoste de care era în stare. Tremurând de frig, extenuat, mâncat de păduchi, avea el timp şi chef să se bucure de o naştere atât de îndepărtată? Ah! Să nu

poată alerga la el, să-l îmbrăţişeze, să-l reconforteze, în groapa lui mizerabilă! Vocile lor îşi răspundeau în contratimp. S-ar fi spus că e un dialog de surzi.

— Ce s-a întâmplat, Amélie? întrebă Jérôme. Vreo veste proastă?

— Nu, oftă ea. Dar el nu ştie nimic. Şi nu va şti nimic înainte de opt zile…

Îi întinse scrisoarea. Lui îi trebui mult timp ca s-o citească, în sfârşit, spuse:

— Că o să ştie azi sau peste o săptămână, fericirea pentru el va fi la fel de mare. Vrei să-i dictezi o scrisoare lui Denis?

— Pot foarte bine s-o scriu şi singură, tată! spuse ea.

Şalul mov al Mariei îi acoperea umerii. La capătul patului, picioarele se sprijineau de o sticlă cu apă caldă. Pieptănată, spălată, cu gura proaspătă, cu mâinile parfumate cu apă de colonie, întorcea cu hotărâre spatele coşmarului din noaptea precedentă.

— Poate să scrie într-adevăr o scrisoare, doamnă Croux? întrebă Jérôme.

— O scrisoare mititică, zâmbi moaşa.

— Trebuie de asemenea trimisă o telegramă, pentru mai multă siguranţă, reluă Amélie.

— Nu ştiu dacă se poate telegrafia aşa unui militar, se îndoi Jérôme. Trebuie să fie unele formalităţi de îndeplinit…

— Chiar şi într-un caz ca ăsta? exclamă doamna Pinteau. Ce Dumnezeu! N-au inimă, la armată?!

Denis îi făcu cu ochiul surorii sale:

— Nu-ţi face griji, Amélie. Am să trec să mă informez la poştă. Ce vrei să spui?…

Scosese din buzunar un carnet şi un creion. Amélie îşi încruntase sprâncenele, se gândi o clipă şi dictă cu o voce măsurată:

„Caporal Pierre Mazalaigiie. Regimentul 300 infanterie. Compania 17. Corpul al 12-lea. Fericită să-ţi anunţ naşterea fetiţei Elizabeth. Tonii e în ordine. Urmează scrisoare. Calde sărutări. Amélie”.

Denis reciti telegrama şi întrebă:

— Asta-i tot?

— Da! răspunse ea.

Doamna Pinteau îşi înghiţi un hohot de plâns. Denis întrebă:

— Atunci, pot să plec?

— Dacă vrei! murmură Amélie.

El ieşi cu capul plecat. O ploaie fină se aşeza ca un abur pe geam. Noul născut scâncea într-un fel monoton şi lacom. După ce-i făcuse toaleta copilului, doamna Croux împinsese leagănul lângă pat. Amélie mângâie din ochi această faţă a viitorului, culcată în profil pe pernă.

— Pe cuvânt că seamănă cu Pierre! spuse Jérôme.

Şi, la rândul său, se îndreptă spre uşă.

— Unde te duci, tată? întrebă Amélie.

El se îndreptă. Privirea îi scânteia de mândrie.

— Mă duc să declar copilul la primărie. Ca al doilea nume o să i-l dăm pe cel de Maria.

Abia atunci observă Amélie că purta un guler tare, alb, o haină închisă la două rânduri şi cravata de mari ocazii.

Regia Autonomă a Imprimeriilor

Imprimeria CORESI Piaţa Presei Libere, I, Bucureşti ROMÂNIA

E!

HENRI TROYAT

Scriitor consacrat al literaturii universale, Troyat se numără printre cei mai traduşi romancieri de pe mapamond, marile lui succese netezindu-i primirea în Academia Franceză (1959). Consacrarea lui s-a produs, miraculos, odată cu apariţia volumului de debut, „Zi nefastă” (1935), pentru care primeşte „Premiul romanului popular”. Trei ani mai târziu, i se va conferi „Premiul Goncourt”, pentru „Păianjenul”, operă ce-l impune definitiv atenţiei publice. Prozatorul avea atunci doar 27 de ani, primirea entuziastă a primelor sale cărţi încurajându-l să se dedice unor cicluri de romane de largă respiraţie, între care şi „Destine” – intitulate în original „Les Semailles et

les moissons” – la rândul lor capodopere ale genului. Cinci volume:

1. „Destine”.
2. „Amélie”.
3. „Sturzul”.
4. „Elizabeth cea duioasă şi aprigă”.
5. „Întâlnirea”.

O adevărată „saga” modernă, au în centrul lor destinul câtorva generaţii, în zile de pace şi război, din preajma şi din timpul celor două războaie mondiale, cu fermecătoare poveşti de dragoste, între viaţă şi moarte, pe care succesul în rândurile cititorilor le-a transformat într-o adevărată legendă.

LEI 1 125 lei

EDITURA VENUS
I.S.B.N.: 973 – 9024 – 42 – 4